

BK  
I/6

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ



026000339493



Handwritten signature or initials.



Αρ. εσ. 130998

# ΒΙΟΙ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ

ΤΟΥ  
ΜΩΑΜΕΘ

ΥΠΟ  
ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝΟΣ ΙΡΒΙΝΓΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ  
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥ  
ΠΛΑΤΥΡΙΣΤΩΝ  
ΑΡΙΘ. 130998

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ  
ΑΝΔΡΕΟΥ Σ. ΦΑΡΑΟΥ



ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ.  
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ο ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ  
ΤΟΥ ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ  
ΣΕΡΓΙΟΥ Χ. ΡΑΦΤΑΝΗ.

1867



K  
-16

1919  
MAY 1919

MEMORANDUM

FOR THE RECORD

TO THE DIRECTOR

FROM THE ASSISTANT

SECRETARY

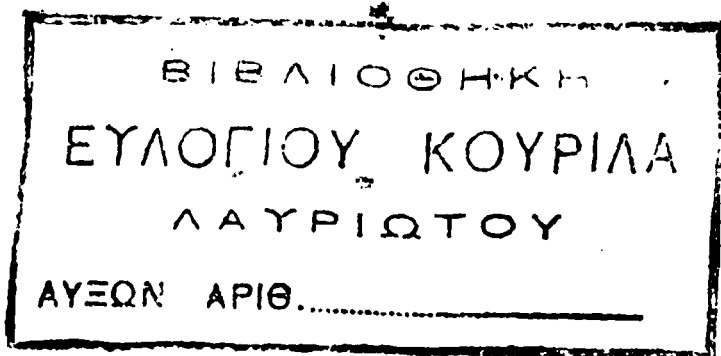
GENERAL INVESTIGATION

AND CONTROL

UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE

1919





**Ε**κ τῆς αὐτῆς πάντοτε δρμώμενος ἐπιθυμίας ἵνα συντελῶ κίχῳ διὰ τῶν τυπογραφικῶν μου μέσων εἰς τὴν διάδοσιν χρησίμων βιβλίων, νεοφανῶν παρ' ἡμῖν, προέτρεψα τὸν μεταφραστὴν τοῦ Βίου τοῦ Μωάμεθ, πέρυσι παρ' ἐμοῦ ἐκδοθέντος, ἵνα μεθερμηνεύσῃ καὶ τοὺς νῦν δημοσιευομένους Βίους τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀποτελεῖ, ὡς εἶπεῖν, τὸν δεῦτερον τόμον τῶν Μωαμεθανικῶν τοῦ Κ. Ἰρβινγγος, διὸ εἰς ἄμεσον τυγχάνει ὄν σύνδεσμον πρὸς τὸν πρῶτον· κατὰ δὲ τὴν ἐμὴν κρίσιν θὰ κατέλειπον ἀπλήρωτον ἐν κενόν, ἂν δὲν ἐπεχείρουν καὶ τὴν ἐν λόγῳ ἐκδοσιν, δι' ἧς, ἄλλως τε, παρέχεται εἰς τὸ κοινὸν ἀνάγνωσις οὐχὶ ἀδιαφόρων ἱστορικῶν γεγονότων. Ἦθελε δὲ εἶσθαι ἐπιθυμητὸν ἂν ἡ συνέχεια τῆς ἐν λόγῳ ἱστορίας ὑπῆρχε συντεταγμένη μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, καθότι προθύμως θὰ ἀνεδεχόμην τὴν ἐκδοσιν αὐτῆς, εἴτε ἦτο μετάφρασις ἐκ



ξένης γλώσσης, είτε προϊόν τοῦ καλάμου τινός  
ἐκ τῶν ἡμετέρων ἱστορικῶν.

Ἄν διὰ τῶν ἕως ὥρας ἐκδόσεών μου, ὑπὲρ ὧν  
οὔτε κόπων ἐφείσθην, οὔτε ἐνώπιον ἀδρῶν δα-  
πανῶν ὑπεχώρησα, ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ εἰς ὃν  
κυρίως ἀπέβλεψα, τοῦ νὰ καταστῶ δηλαδή, ὡς  
μοι δυνατόν, κοινωφελής, τοῦτο θὰ ἦτο δι' ἐμέ  
ἡ ἀρίστη τῶν ἀμοιβῶν.

Ἐν Ζακύνθῳ, 21 Μαΐου 1867.

Ὁ ἐκδότης

Σ. Χ. Ραφτάνης.



## ΠΡΟΛΟΓΟΣ.



⓪ συγγραφεὺς προτίθεται ἐν ταῖς ἐπομέναις σελίσι νὰ διαγράψῃ τὴν πρόοδον τῆς Μοσλημικῆς δεσποτείας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μωάμεθ, Α. Χ. 622, μέχρι τῆς εἰς Ἰσπανίαν εἰσβολῆς Α. Χ. 710. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, μόλις ἐννεμήκοντα ἔτη ἐπέχουσιν καὶ ἐντὸς τοῦ βίου πολλῶν προβεβηκότων εἰς ἡλικίαν Ἀράβων πληρωθεῖσαν, οἱ Μοσλημαὶ ἐξέτεινον τότε κράτος καὶ θρησκευμα αὐτῶν ἐπὶ τῶν εὐρέων χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, ἀνατρέποντες τὴν μοναρχίαν τῶν Χοσροῶν ὑποτάσσοντες μεγάλας γαίας ἐν Ἰνδία· καθιστάντες περιφανῆ ἔδραν ἐξουσίας ἐν Συρίᾳ· ἄρχοντες τοῦ ἐκπορθηθέντος βασιλείου τῶν Φαραῶ· ἐπιτρέχοντες πᾶσαν τὴν βόρειον παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς· πειρώμενοι τὴν Μεσόγειον διὰ τῶν πλοίων τῶν ὠθοῦντες τὰς κατακτήσεις αὐτῶν πρὸς μίαν μὲν διεύθυνσιν μέχρι αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς ἄλλην δὲ μέχρι τῶν ἰσχατιῶν τῆς Μαυρουσίας· συλλήβδην δ' εἰπεῖν, καταπατοῦντες ἀπάσας τὰς ἀρχαίας δυναστείας αἰ-



τινες ἐτήρουν ποτὲ ἀγέρωχον καὶ μεγαλοπρεπῆ κυριαρχίαν ἐν Ἀνατολῇ. Τὸ σύνολον παρίστησι ἐκπληκτικὸν παράδειγμα τοῦ θριάμβου παραφόρου ἐνθουσιασμοῦ ἐπὶ τὴν πειθαρχικὴν ἀνδρίαν, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ ἐφεύρεσις τῶν πυροβόλων ὄπλων δὲν εἶχε καταστήσει τὸν πόλεμον ἀριθμητικοῦ σχεδὸν λογισμοῦ ζήτημα. Πολλὰ ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἀφηγήμασι τούτοις ἀναφερομένων συμβεβηκότων περιβάλλονται τερατώδεις τι μυθοδραματικόν, αἰτιατὸν τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἀράβων καὶ τῆς ῥοπῆς αὐτῶν πρὸς στρατηγήματα, τολμηρὰ κατορθώματα καὶ ἀτομικὰς ἀνδραγαθίας παραδόξου φύσεως. Περιεσχεμμένοι τινὲς ἱστορικοὶ ἐνίοτε ἐκόλασαν, εἰ οὐ παρέλειψαν, τὰ τοιαῦτα· ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς εὖρεν αὐτὰ τοσοῦτον σύμφωνα πρὸς τὸν λαὸν καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ πρὸς ῥάδιον κατακτήσεως, ἀφ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ πᾶσαν κοινὴν πιθανότητα τυγχάνον ὄν, ὥστε προετράπη ἵνα ἀφίση αὐτὰ ἐν ὅλῃ τῇ γραφικῇ τῶν δυνάμει.

Οἱ ἀναγνόντες τὸν βίον τοῦ Μωάμεθ θέλουσιν εὖρει ἐν ταῖς ἐπομέναις σελίσι πολλοὺς ἐκ τῶν παλαιῶν αὐτῶν γνωρίμων πάλιν ἐπὶ σκηνῆς, ἀλλ' ἐν μεγάλως ἐνδοξοτέρῳ πεδίῳ ἐνεργείας· ὀδηγοῦντας στρατοὺς, ὑποτάσσοντας κράτη καὶ διέποντας ἀπὸ τῶν παλατιῶν καὶ τῶν θρόνων τῶν καθαιρεθέντων δυναστῶν.

Καταρτίζων τὸ πόνημά του, ὅπερ ἀπλῶς προώρισται τῇ δημώδει χρήσει, ὁ συγγραφεὺς παρεδέξατο τύπον μικρόν τι μεταξὺ βιογραφίας καὶ χρονικῶν, συγχωροῦντα ἀφήγησιν ἀτομικῶν ἀνεχδότην καὶ εὐρυτέραν παράστασιν οἰκιακῶν συμβεβηκότων καὶ λεπτομερειῶν, παρ' ὅ,τι ἀποδεκτὸν





νομίζεται ἐν τῇ μεγάλῃ τῆς ἱστορίας ὁδῶ. Μὴ εἰδήμων τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ ἐξ ἄλλων τινῶν τὰς ὧν ἐδεῖτο σημειώσεις ὅπου δὲν ἐδύνατο νὰ ὠφελῆθῃ ἐκ τῆς ἐπιθυμητῆς ἀναγνώσεως τοῦ πρωτοτύπου· τοιαύτη, λόγου χάριν, ὑπῆρξεν ἡ περίπτωσις ὡς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἄραβος συγγραφέως, Ἄλ-Οὐακίδη, παρεχόμενα ἀφηγήματα περὶ τῆς κατακτήσεως τῆς Συρίας, ἰδίως δὲ περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Δαμασκοῦ, ἐκ τοῦ δραματικοῦ χαρακτήρος τῶν ὁποίων πολὺ διασώζεται καὶ ἐν αὐταῖς ἐτι ταῖς ἰσχυραῖς σελίσιν τοῦ Oekley. Πρὸς τὸν λογογράφον· τοῦτον ὁ συγγραφεὺς πλείστην οἶδε χάριν, ὡσαύτως δὲ πρὸς τὴν τοῦ Abbé de Marigny Ἱστορίαν τῶν Ἀράβων καὶ πρὸς τὴν τοῦ D'Herbelot Ἀνατολικὴν Βιβλιοθήκην. Τῶ ὄντι, ἔστιν ὅτε αἱ σελίδες αὐτοῦ παριστάνουσιν ἀπλὴν συλλογὴν γεγονότων ἤδη τοῖς πᾶσι προκειμένων, ἀλλὰ γυμνῶν φορτικῆς φράσεως καὶ ἀδιαφόρων καθ' ἕκαστα. Τινὰ ἐξ αὐτῶν, ὅμως, ἀρύονται ἐκ πηγῶν νεωστὶ ἀνευρεθεισῶν, εἰσέτι μὴ ἐξυφανθέντα ἐν τῷ τακτικῷ τῆς ἱστορίας ἰστώ.

Κατὰ τὴν περὶ τῆς Περσικῆς κατακτήσεως ἀφήγησιν αὐτοῦ, ὁ συγγραφεὺς μεγάλως ὠφελήθη ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Gemäldeaal (ἀναλέκτων ἱστορημάτων) τοῦ πεπαιδευμένου Von Hammer-Purgstall, καὶ ἐκ τινος μεταφράσεως τοῦ Πέρσου ἱστορικοῦ, Ταβάρι, δημοσιευθείσης ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀνατολικῆς Ἐταιρίας, ὑπὸ κ. John P. Brown, διερμηνέως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείας τῶν Ἰνωμένων Κρατῶν.



η'.

Πολλά τῆς διηγήσεως τῶν Μοσλημικῶν κατακτήσεων κατὰ τὴν βόρειον παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς, περὶ ὧν τοσοῦτον ὀλίγα εἰσὶ γνωστὰ, ἤρρανίσθη ἐκ τῆς τοῦ Conde Δεσποτείας τῶν Ἀράβων ἐν Ἰσπανίᾳ· καὶ ἐκ τοῦ ἀξιολόγου συγγράμματος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἐκδοθέντος τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ἀνατολικοῦ τῶν Μεταφράσεων Ἰδρύματος (Oriental Translation Fund) τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας, ὑπὸ τοῦ ἐντίμου φίλου του, Don Pascual de Gayangos, πρώην Καθηγητοῦ τῶν Ἀραβικῶν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ Μαδρίτης.

Ὁ συγγραφεὺς θὰ ἐσημείου ὧδε καὶ ἄλλας πηγὰς ἐξ ὧν συνέλεξε σποράδην γεγονότα· πλὴν δοκεῖ αὐτῷ ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο ἱκανὰ ἤδη εἶπεν ἀναφορικῶς πρὸς σύγγραμμα προαιρέσεως μᾶλλον ἢ δοξοκοπίας προῖόν, καὶ ὅπερ, ὡς προεδηλώθη, δὲν ἀντιποιεῖται τῆς αὐθεντικῆς ἀναζητήσεως, ἀλλ' ἀπλῶς προσφέρεται ὡς συλλογὴ προχείρων γνώσεων, ἀρμοδίων τῇ δημῳδῇ χρήσει.

**SUNNYSIDE, 1850.**



**ΜΕΘ'** ἦν ἐξεπόνθησα μετάφρασιν τοῦ Βίου τοῦ Μωάμεθ, πρὸ ἐνὸς ἔτους δημοσιευθεῖσαν διὰ τοῦ τύπου, πληρέστερον, τῇ προτροπῇ τοῦ ἐκδότου, παρέχω τὸ ἔργον μου διὰ τῆς μεθερμηνεύσεως καὶ τῶν Βίων τῶν Διαδόχων αὐτοῦ ἐν ἑτέρῳ βιβλίῳ ὑπὸ τοῦ κ. Ἴρβινγγος ἀγγλιστὶ συντεθειμένων ὑπερετεῖται οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν ὁ σκοπὸς ὃν ὁ συγγραφεὺς διὰ τῶν ἐν λόγῳ τόμων αὐτοῦ προέθετο, τοῦ καταστήσαι δηλονότι ἀξιομνημόνευτα ἱστορικὰ ἀναγνώσματα τῇ δημῳδῇ χρήσει πρόσφορα.

Προτάξας τὸ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου προοίμιον ἐκλείπει τὸ κατ' ἐμὲ ἡ ἀνάγκη πλειοτέρων διευκρινήσεων ὡς πρὸς τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ ἱστορούμενα καὶ τὰς πηγὰς ἐξ ὧν ὁ συγγραφεὺς ἠρύσατο τὴν προκριθεῖσαν ὕλην. Ὀλίγα μόνον παρατίθημι ὡς πρὸς



η'.

Πολλὰ τῆς διηγήσεως τῶν Μοσλημικῶν κατακτῆσεων κατὰ τὴν βόρειον παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς, περὶ ὧν τοσοῦτον ὀλίγα εἰσὶ γνωστὰ, ἤρρανίσθη ἐκ τῆς τοῦ Conde Δεσποτείας τῶν Ἀράβων ἐν Ἰσπανίᾳ· καὶ ἐκ τοῦ ἀξιολόγου συγγράμματος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἐκδοθέντος τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ἀνατολικοῦ τῶν Μεταφράσεων Ἰδρύματος (Oriental Translation Fund) τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας, ὑπὸ τοῦ ἐντίμου φίλου του, Don Pascual de Gayangos, πρώην Καθηγητοῦ τῶν Ἀραβικῶν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ Μαδρίτης.

Ὁ συγγραφεὺς θὰ ἐσημείου ὧδε καὶ ἄλλας πηγὰς ἐξ ὧν συνέλεξε σποράδην γεγονότα· πλὴν δοκεῖ αὐτῷ ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο ἱκανὰ ἤδη εἶπεν ἀναφορικῶς πρὸς σύγγραμμα προαιρέσεως μᾶλλον ἢ δοξοκοπίας προῖόν, καὶ ὅπερ, ὡς προεδηλώθη, δὲν ἀντιποιεῖται τῆς αὐθεντικῆς ἀναζητήσεως, ἀλλ' ἀπλῶς προσφέρεται ὡς συλλογὴ προχείρων γνώσεων, ἀρμοδίων τῇ δημῶδει χρήσει.

**SUNNYSIDE, 1850.**

— 2 —



**ΜΕΘ'** ἦν ἐξεπόνθησα μετάφρασιν τοῦ Βίου τοῦ Μωάμεθ, πρὸ ἑνὸς ἔτους δημοσιευθεῖσαν διὰ τοῦ τύπου, πληρέστερον, τῇ προτροπῇ τοῦ ἐκδότου, παρέχω τὸ ἔργον μου διὰ τῆς μεθερμηνεύσεως καὶ τῶν Βίων τῶν Διαδόχων αὐτοῦ ἐν ἑτέρῳ βιβλίῳ ὑπὸ τοῦ κ. Ἰρβινγγος ἀγγλιστὶ συντεθειμένων· ὑπερετεῖται οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν ὁ σκοπὸς ὃν ὁ συγγραφεὺς διὰ τῶν ἐν λόγῳ τόμων αὐτοῦ προέθετο, τοῦ καταστήσαι δηλονότι ἀξιομνημόνευτα ἱστορικὰ ἀναγνώσματα τῇ δημῳδῇ χρήσει πρόσφορα.

Προτάξας τὸ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου προοίμιον ἐκλείπει τὸ κατ' ἐμὲ ἢ ἀνάγκη πλειοτέρων διευκρινήσεων ὡς πρὸς τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ ἱστορούμενα καὶ τὰς πηγὰς ἐξ ὧν ὁ συγγραφεὺς ἠρύσατο τὴν προκριθεῖσαν ὕλην. Ὅλίγα μόνον παρατίθημι ὡς πρὸς



ἀποτρόπαια τινὰ ἔργα ἀναφερόμενα διαρκούσης τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατακτήσεως τῆς Συρίας, προΐοντα ἐπιβουλῆς καὶ μοχθηρίας. Εἰ ταῦτα ὦσιν ἀναμφίλεκτα, ἀποχρῶντες λόγοι ἀναστέλλουσι τὸν θαυμασμόν ἡμῶν λαμβανόντων περὶ αὐτῶν γνῶσιν. Διορῶμεν ἐν τοῖς τοιούτοις τὰ ἀποτελέσματα τῶν θρησκευτικῶν αἱρέσεων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν προηγηθέντων μεγάλων πολέμων ἀφ' ἑτέρου. Ὡς ἐκ τούτων μὲν, κυμανάντων τὰς κτήσεις τῆς Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ πολλὰς ἐπαρχιακὰς καὶ ἀτομικὰς ἀπαιτήσεις ἀναδειξάντων, ἀπόλυτος προήρχετο ἀνάγκη χρόνου τινὸς ἕως οὗ ἐν αὐταῖς πάλιν ἐγκατασταθῆ ἀσφαλῶς ἡ Βυζαντινὴ ἐξουσία· ὡς ἐκ τῶν αἱρέσεων δὲ, μὴ παυσαμένων ἐπὶ αἰῶνας τοῦ συνταράττειν τὴν ἡρεμίαν τῆς Ἐκκλησίας, βίαια εἶχον ἐξεγερθῆ τὰ ἔχθη μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀποπλανηθέντων θιασωτῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸν δέοντα χρόνον πρὸς ἐδραίωσιν τῆς εἰς τὴν ἀποκαθισταμένην κυβέρνησιν πίστεως καὶ ἐπαναγωγὴν τοῦ εὐσαθοῦς τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀνέκοψαν αἱ αἰφνίδιοι ἐξορμήσεις τῶν Ἀράβων, οἵτινες τὸναντίον εὔρον, ἐν πολλαῖς περιστάσεσι, τὴν διαφθορὰν συμβοηθοῦσαν εἰς τὴν εὐοδίαν τῶν ἀποπειρῶν αὐτῶν.

Ἡ ταχεῖα ἐπίτευξις τοῦ παραδόξου σχεδίου ὁπερ ὁ νομοθέτης τῶν Ἀράβων συνέλαβεν, ἐκπλήσ-



σει βεβαίως τὸν διεξερχόμενον τὰς προκειμένας σελίδας, ιδίως δὲ σκληρὰς ἀναμνήσεις διεγείρει ἐν ἡμῖν τοῖς Ἑλλησιν. Ἀντήχει εἰσέτι ἡ Αὐτοκρατορία ἐκ τοῦ θριάμβου τῶν ἐπὶ τὸν Χοσρόην νικῶν τοῦ Ἡρακλείου, ὅτε ὁ Μωάμεθ ἀνεφάνη ἐν Ἀραβία. Ἀσημος οὗτος κατ' ἀρχὰς, ἴσχυσε μετ' οὐ πολὺ ὥστε νὰ γιγαντοποιήσῃ ἑαυτόν. Ἀλλὰ πῶς ἐστὶν ὅτι ἡ ἐμφάνισίς του οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην παρήγαγε πτόησιν; Ὁ πρὸ μικροῦ νικήσας τὸν φοβερὸν Πέρσην μονάρχην ἡδυνάτει ἴσως ἵνα καταβάλλῃ δι' ὀλίγων τὸν πυγμαῖον, ἐν χώρα μάλιστα γειτνιαζούσῃ ταῖς κτήσεις τοῦ Βυζαντίου μηχανευόμενον; Ἀλγεινὸν βεβαίως ἂν ἐπειθόμεθα, ὅτι ἡ ὄψις τῶν ἀρχαιοσεμνοτέρων μερῶν τῆς γῆς ὁδὲν θὰ ἐμαραίνετο ὑπὸ τὴν τρομοκρατίαν τῶν Μοσλημικῶν ὀπλων, ὅτι αἱ γενόμεναι καταστροφαὶ θὰ προελαμβάνοντο, καὶ ὅτι αἱ μέχρι σήμερον ἐπικρατοῦσαι ἀφορμαὶ ὀδύνης καὶ στεναγμῶν ἴσως θὰ ἔλειπον, ἐὰν, καίτοι εὐκόλον ἦτο ἵνα κατενεχθῆ, οὐ κατηνέχθη κοίριον τραῦμα κατὰ τῶν πρώτων ἐνεργειῶν τοῦ τε Μωάμεθ καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ἐρήμῳ των ἐστὶν. Ἀλλὰ κριτέον ὡς ἀδεξίους τὰς κυβερνητικὰς ἰνίας τοῦ Ἡρακλείου; ἢ πάντα ἀλλοῖα καὶ ἀνθρωπίνως ἀπρόοπτα τὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ θεμελιωτοῦ τοῦ Ἰσλάμ προπαρασκευάσαντα αἷτια;



18.

Σκοτεινότης περικαλύπτει τὰ καθ' ἕκαστα συμβάντων τινῶν μιᾶς τῶν ἀξιολογωτέρων ἐποχῶν τοῦ μεσαιῶνος, οὕτω δὲ τὰ εἰς τὸ κατόρθωμα τοῦ Μωάμεθ συντελέσαντα ἀφίενται εἰς τὴν εἰκασίαν τοῦ ἱστορικοῦ. Ὁ Γίββων, ἀναφορικῶς πρὸς τοῦτο, λέγει. «Ἐὰν ἡ χριστιανικὴ ἰσχύς ἤθελε διατηρεῖσθαι ἐν Ἀραβίᾳ, ὁ Μωάμεθ θὰ ἠφανίζετο ἐν τῇ ἐστίᾳ αὐτοῦ, ἢ δὲ Ἀβυσσηνία θὰ ἐκώλυεν ἐπανάστασιν ἧτις μετέβαλε τὴν ἔποψιν τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς καταστάσεως τοῦ κόσμου.» \* Τὸ ἡμέτερον ἐθνοφιλαυτίας αἴσθημα θὰ εὐηρεστεῖτο εἰς τὸν συμπερασμὸν τοῦτον τοῦ δεινοῦ ἱστοριογράφου, τὸν παρέχοντα πιθανολογίαν δυναμένην ν' ἀπαλλάξῃ τὸν Ἡράκλειον τῆς τυχόν ἐπὶ ὀλιγωρίας ἢ ἀδεξιότητι αἰτιάσεως.

Πλὴν ὁμως, τὰ ἐπακολούθησαντα ἀπροσδόκητα καὶ μεγάλα γεγονότα, νέα σήμερον ὑποβάλλουσιν ἀντικείμενα εἰς τὰς σκέψεις τῶν σπουδαζόντων. Τῶ ὄντι, πεποιημένη τις διδασκαλία, ἧτις, ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς ἀσθενείᾳ, ἔσχε τὴν ἀνάγκην οὐ μόνον ἵνα εἰς συνασπισμὸν ἔλθῃ μετὰ τῶν γηίνων θελγῆτρων, ἀλλὰ καὶ ἐμελέτησεν ὅπως αὐτὰ ταῦτα εἰσαγάγῃ ἐν τῷ φανταστικῷ τῆς παραδείσῳ ὡς κάρπωμα τῶν

\* Ἱστορία τῆς παρακμῆς καὶ καταστροφῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς Διοκρατορίας, πέρας Κεφ. ΜΒ'.





ἀφωσιωμένων αὐτῇ ὀπαδῶν, ἐπιτυγχάνει σαγηνεῦσαι τοὺς νομάδας τῆς ἐρήμου. Δειματηρὸν καινοφανοῦς θεομανίας κράτος ἐγκαθίσταται. Οἱ τέως ἐν Ἀραβίᾳ πλάνητες μετὰ μικρὸν ἐνοποιοῦνται, αἴφνης δὲ εἰς φοβεροὺς μετατρέπονται λεηλάτας. Ὁ Μωαμεθανισμὸς ἐγείρει τὴν τερατώδη αὐτοῦ μορφήν—κύριον αὐτοῦ πρόγραμμα τίθησι τὸν μέχρις ὀλέθρου διωγμὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως—ὕψων δὲ αἰμοβαφές τὸ φάσγανον ἀποδύεται πρὸς τὸ σκοπούμενον. Ἡ θηριωδία τῶν ἀπαυστὶ ἀγεληδὸν ἐξορμώντων θιασωτῶν αὐτοῦ τὰ πάντα ὑποτάσσει ἐνώπιόν της. Χώρας φώτων κατακαλύπτει τὸ ζοφῶδες τῶν ἐπιτρεχόντων νέφος. Ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη βλέπει τὴν ἀνηλεῆ ἰσλαμικὴν σπάθην ἐπιχειμένην αὐτῇ—ταράσσεται πρὸς στιγμὴν—ἀλλὰ δὲν ἀποδειλιά. Ἐκ τοῦ ἀσαλεύτου πύργου τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας αἰεὶ μᾶλλον ἔκλαμπρος ἐπέμπεται ἀκτινοβολία, ἀναθερμαίνουσα τὰς καρδίας τῶν πιστῶν αὐτῆς ὑπηρετῶν. Ἀνθίστανται οὗτοι κρατερῶς—ἢ βαρβαρικῇ ἰσχύϊ ρήγνυται—καὶ ὁ Μωαμεθανισμὸς ἐπὶ τέλους ὑποχωρεῖ. Διατρέχων ἤδη οὗτος τὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα τοῦ βίου του σύνοιδεν ἑαυτῷ, ὅτι ὄλως ἀτυχῆς ὑπῆρξεν ἡ ἐκλογὴ τοῦ ὄργάνου τῆς σπάθης, δι' αὐτὴν ἀπεπειράθη τῆς ἀναπλάσεως, ὡς ἔδοξεν αὐτῷ, τῆς



παρεκτραπίσεως δῆθεν ἀνθρωπότητος, καὶ ὅτι αὐτὸς χρεῖαν ἔχει σωτηρίου οἰκοδομήσεως. Τίς, ὑπὸ τὴν καθόλου κρίνων ἐποψίν, ἀποτρέπεται ἵνα μὴ δολογήσῃ τὴν πρόδηλον ταύτην, ἡμῖν δὲ ἰδίως παρήγορον, παράσασιν πραγμάτων; Θὰ ἐλεγχόμεθα, ἴσως ὡς δεισιδαίμονες, πιστεύοντες ὅτι ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων εὔρηται τὰ τετελεσμένα δι' ὧν ἀποκαλύπτεται ἡ ἐκπλήρωσις τῶν βουλῶν τοῦ Ὑψίστου;

Συμπληρῶ τὴν παρέκθασιν ταύτην. Τί ἔτι πρόκειται ἡμῖν; Ἴδωμεν ἂν ἡ κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν νεωτέρων πολιτικῶν λογισμῶν παρεχομένη τανῦν τῷ μωαμεθανισμῷ ἀρωγὸς χεὶρ, πρὸς ὑποτιθέμενον στάδιον ἀναγεννήσεως, κατορθώσῃ τι ἐπὶ τέλος. Ἄλλ' ἐν τούτοις, ἡ ὁσημέραι ἠττωμένη μωαμεθανικὴ ἐξουσία, εἰ καὶ, ὅπως προλάβῃ τὴν ὀλοσχερῆ αὐτῆς καταστροφὴν, φαίνεται εἰσακούουσα παραινέσεις καὶ σπεύδουσα εἰς διοργάνωσιν, ἐμμένει ὅμως πιστῆ εἰς τὴν μέχρι κεραίας τήρησιν τῆς ἰσλαμικῆς διδασκαλίας, ἅτε καὶ ἀπ' αὐτῆς ταύτης ποριζομένη βίον. Θὰ δυνηθῶσιν, ἄρά γε, αἱ τεχνηταὶ ἀπόπειραι ἵνα στηρίξωσι τοῦ λοιποῦ, κατέναντι τῆς μεγαλουργοῦ ἰσχύος τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, τὴν μουσουλμανικὴν δεσποτείαν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῆς πεπατη-



μέναις κλείναῖς χώραις; Τὰ συμβαίοντα τεκμηριοῦσι τὸ μάταιον τοιούτων ἐνεργειῶν.

Περαίνω ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ὁ ἀναγνώστης, ἀφ' οὗ διεξέλθη τὰς σελίδας ταύτας, ὀρμώμενος ἐκ τῶν εὐχαρίστων ἐντυπώσεων, ἃς ὁ περίπυστος κάλαμος τοῦ κ. Ἰρβινγγος ἐμποιεῖ ἐξαιρέτως, ἀποδώσει τὴν προσήκουσαν εὐγνωμοσύνην τῷ φιλοπόνῳ συγγραφεῖ· ὡς ἐκ τοῦ διαφόρου δὲ τῶν ἐν αὐταῖς ἀφηγήσεων πρὸς τὴν πάτριον ἱστορίαν συνδεομένων, ἐπιθυμήσει ἵνα ἄλλος τις, καὶ ἐκ τῶν ὁμογενῶν μάλιστα, ἀναλάβῃ τὴν τελείωσιν τοῦ ἔργου, οὗτινος ὁ κ. Ἰρβινγγ ἤρξατο, παρέχων οὕτω τῇ κοινῇ χρήσει καὶ τὰ μέχρι τῆς νεωτέρας ἐποχῆς περὶ τοῦ Μωαμεθανικοῦ κράτους περισπούδαστα ἀναγνώσματα.

Ἐν Ζαχύνθῳ, κατὰ Μάϊον 1867.

Ὁ Μεταφραστὴς

Ἄ. Σ. Φαραός.



# ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Σελ.

Ἐκλογή τοῦ Ἀβού-Βεκέρ, πρώτου Καλίφου, ἀπὸ  
Ἐγίρας 11ον ἔτος, 632ον Α. Χ. . . . . 4

### ΚΕΦ. Β΄.

Μετριοπάθεια τοῦ Ἀβού-Βεκέρ.—Χαρακτήρ αὐ-  
τοῦ.—Ἀποστασία Ἀραβικῶν φυλῶν.—Ἰττα καὶ  
Θάνατος τοῦ Μαλέκ-Ἰβν-Νοββίρα.—Σκληραὶ βου-  
λαὶ τοῦ Καλήδ, ἅς καταδικάζει μὲν ὁ Ὀμάρ,  
δικαιολογεῖ δὲ ὁ Ἀβού-Βεκέρ.—Ὁ Καλήδ ἐξο-  
λοθρεῖει Μοσεΐλμαν τὸν ψευδο-προφήτην.—Σύν-  
ταξις τοῦ Κορανίου. . . . . 7

### ΚΕΦ. Γ΄.

Ἐπιχειρήσεις ἐπὶ Συρίαν.—Στρατὸς στελλόμενος  
ὑπὸ τὸν Γεζήδ-Ἰβν-Ἀβού-Σόφιαν.—Ἐπιτυχίαι.—Ἕ-  
τερος στρατὸς ὑπὸ τὸν Ἀμρού-Ἰβν-αλ-Ἄας.—Περι-  
φανῆ κητορθώματα τοῦ Καλήδ ἐν Ἰράκ. . . . . 14

### ΚΕΦ. Δ΄.

Ἀντικανότης τοῦ Ἀβού-Ὀβετδα εἰς τὴν ἐν Συρίᾳ  
ἀρχιστρατηγίαν.—Ὁ Καλήδ ἀποστέλλεται ἵνα τὸν  
ἀπαλλάξῃ.—Κίνδυνος τοῦ Μοσλημικοῦ στρατεύμα-  
τος ἐνώπιον τῆς Βόσρας.—Ἐπικαίριος ἄφιξις τοῦ  
Καλήδ.—Ἀνδραγαθήματα αὐτοῦ διαρκούσης τῆς  
πολιορκίας.—Ἄλωσις τῆς Βόσρας . . . . . 23

### ΚΕΦ. Ε΄.

Ὁ Καλήδ πολεμεῖ τὴν Δαμασκόν. . . . . 31

### ΚΕΦ. ΣΤ΄.

Ἡ πολιορκία τῆς Δαμασκοῦ παράτεινεται.—  
Ἀνδραγαθήματα τοῦ Δεράρ.—Ἰττα τοῦ αὐτοκρα-  
τορικοῦ στρατοῦ. . . . . 37

ΒΙΟΙ ΔΙΑΔ. ΜΩΔΑΜΕΘ.

2



ιη'.

	ΚΕΦ. Ζ'.	Σελ.
Ἡ πολιορκία τῆς Δαμασκού ἐπιδιώκεται.—Ἐξ- οδος τῆς φρουρᾶς.—Ἡρωϊσμὸς τῶν Μοσλήμων γυναικῶν. . . . .		44
	ΚΕΦ. Η'.	
Ἡ ἐν Αἰζναδίνη μάχη. . . . .		46
	ΚΕΦ. Θ'.	
Συμβάντα ἀπέναντι Δαμασκού.—Ἀνδραγαθήμα- τα τοῦ Θωμᾶ.—Ὁ Ἀβάν-Ἰβν-Ζεϊδ καὶ ἡ ἀμαζό- νειος σύζυγός του. . . . .		56
	ΚΕΦ. Ι'.	
Παράδοσις τῆς Δαμασκού.—Ἐριδες μεταξὺ τῶν Σαρακηνῶν στρατηγῶν.—Ἀναχώρησις τοῦ Θωμᾶ καὶ τῶν ἐξορίστων. . . . .		63
	ΚΕΦ. ΙΑ'.	
Ἱστορία τοῦ Ἰωνᾶ καὶ τῆς Εὐδοκίας.—Διωγ- μὸς τῶν ἐξορίστων.—Θάνατος τοῦ Καλίφου Ἀ- βού-Βεκήρ. . . . .		69
	ΚΕΦ. ΙΒ'.	
Ἐκλογή τοῦ Ὁμάρ, δευτέρου Καλίφου.—Τὸν Καλὴδ διαδέχεται εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν ὁ Ἀ- βού-Ὀβεΐδας.—Γενναϊόφρων διαγωγή τῶν στρατη- γῶν ἐκείνων.—Ἐκστρατεία ἐπὶ τὴν μονὴν τῆς Ἀ- βίλης. . . . .		81
	ΚΕΦ. ΙΓ'.	
Ἐπεικτὴ μέτρα τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα.—Ὁ Καλὴδ τὸν ἐπιπλήσσει διὰ τὸ βραδύ αὐτοῦ. . . . .		93
	ΚΕΦ. ΙΔ'.	
Πολιορκία καὶ ἄλωσις τοῦ Βααλβέχ. : : :		98
	ΚΕΦ. ΙΕ'.	
Πολιορκία τῆς Ἐμέσου.—Στρατηγήματα τῶν Μοσλήμων.—Ἀφοσίωσις τοῦ Ἰκρεμάχ.—Παράδο- σις τῆς πόλεως. . . . .		105
	ΚΕΦ. ΙΣΤ'.	
Προχώρησις ἰσχυροῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ.—		



Λψιμαχίαι τοῦ Καλήδ.—Λίχμαλωσία τοῦ Δεράρ. 10'.  
Σιλ.  
 —Συνδιάλεξις τοῦ Καλήδ καὶ Μανουήλ. . . . 414

ΚΕΦ. ΙΖ'.

Ἡ ἐν Ἰερμοῦκ Μάχη. . . . . 418

ΚΕΦ. ΙΗ'.

Πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ. . . . 422

ΚΕΦ. ΙΘ'.

Πρόδοι τοῦ Μοσλημικοῦ στρατοῦ ἐν Συρίᾳ.—Πο-  
 λιορκία τοῦ Χαλεπίου.—Πεισματώδης ἄμυνα τοῦ  
 Ἰουκέννα.—'Ανδραγαθήματα τοῦ Δάμα.—'Αλωσις  
 τοῦ φρουρίου.—'Εξωμοσία τοῦ Ἰουκέννα. . . . 432

ΚΕΦ. Κ'.

Ἀπιστία τοῦ Ἰουκέννα πρὸς τοὺς τέως φίλους του.  
 —Προδοτικὴ αὐτοῦ ἀπόπειρα κατὰ τοῦ φρουρίου  
 'Ααζάζ.—'Αλωσις τοῦ φρουρίου. . . . . 442

ΚΕΦ. ΚΑ'.

Ῥαδιουργίαι τοῦ Ἰουκέννα ἐν 'Αντιοχείᾳ.—Οἱ Μο-  
 σλημαι πολιορκοῦσι τὴν πόλιν ἐκείνην.—Φυγὴ τοῦ  
 αὐτοκράτορος εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Παράδοσις  
 τῆς 'Αντιοχείας. . . . . 448

Κεφ. ΚΒ'.

Ἐκστρατεία εἰς τὰ ὄρη τῆς Συρίας.—Ἱστορία  
 τερατοῦργου πύλου. . . . . 456

ΚΕΦ. ΚΓ'.

Ἐκστρατεία τοῦ Ἀμρὸν-Ἰβν-αλ-Λὰς κατὰ τοῦ  
 πρίγκηπος Κωνσταντίνου εἰς Συρίαν.—Συνδιάλεξις  
 αὐτῶν.—'Αλωσις τῆς Τριπόλεως καὶ Τύρου.—Φυγὴ  
 τοῦ Κωνσταντίνου.—Θάνατος τοῦ Καλήδ. . . . 464

ΚΕΦ. ΚΔ'.

Ὁ Ἀμρὸν εἰσβάλλει εἰς Αἴγυπτον.—'Αλωσις τῆς  
 Μέμφιδος.—Πολιορκία καὶ παράδοσις τῆς Ἀλεξαν-  
 δρείας.—Πυρπόλησις τῆς Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιο-  
 θήκης. . . . . 473

ΚΕΦ. ΚΕ'.

Ἐπιχειρήσεις τῶν Μοσλήμων ἐν Περσίᾳ.—Ἡ



κ'.  
Βασίλισσα Ἀρζημία ὑπερασπίζει τὸ Βασίλειον.— *σελ.*  
Μάχη τῆς Γεφύρας. . . . . 186

ΚΕΦ. ΚΣΤ'.

Ὁ Μοσέννας-Ἴβν-Ἄρις δροῖ τὴν παρὰ τὸν Εὐφράτην χώραν—Θάνατος τῆς Ἀρζημίας.—Ὁ Γιζδεγίρδης Γ' ἀναβαίνει εἰς τὸν θρόνον.—Ὁ Σαὰδ-Ἴβν-Ἀβού-Ουάκκας διορίζεται ἀρχιστράτηγος.—Θάνατος τοῦ Μοσέννα.—Πρεσβεία εἰς Γιζδεγίρδην.—Ἰποδοχὴ αὐτῆς. . . . . 192

ΚΕΦ. ΚΖ'.

Ἡ μάχη τῆς Καδησίας. . . . . 199

ΚΕΦ. ΚΗ'.

Κτίσις τῆς Βασσόρας.—Ἄλωσις τῆς Περσικῆς πρωτευούσης.—Φυγὴ τοῦ Γιζδεγίρδου εἰς Ὀλουάνην. 204

ΚΕΦ. ΚΘ'.

Ἄλωσις τῆς Ἰαλουλαῶς.—Φυγὴ τοῦ Γιζδεγίρδου εἰς Ρέι.—Θεμελίωσις τοῦ Κούφας.—Ὁ Καλίφης αὐστηρῶς ἐπιπλήττει τὸν Σαὰδ ἐπὶ μεγαλοπρεπείᾳ. 211

ΚΕΦ. Λ'.

Πόλεμος κατὰ Ὀρμουζάν, Σατράπου τοῦ Ἀχβάζ.—Ἄγρευσις αὐτοῦ καὶ ἐπιστροφὴ εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν. . . . . 215

ΚΕΦ. ΛΑ'.

Ὁ Σαὰδ παύεται τῆς διοικήσεως.—Περσικὸς στρατὸς συναθροίζεται εἰς Νεχαβένδην.—Συμβούλιον ἐν τῷ Τζαμίῳ τῆς Μεδίνης.—Μάχη τῆς Νεχαβένδης. 220

ΚΕΦ. ΛΒ'.

Ἄλωσις τοῦ Χαμαδάν τοῦ Ρέι.—Ἰπόταξις τοῦ Ταβαριστάν τοῦ Ἀζερβιζαάν.—Ἐκστρατεία διὰ τῶν Καυκασίων ἐρέων . . . . . 226

ΚΕΦ. ΛΓ'.

Ὁ Καλίφης Ὀμάρ δολοφονεῖται ὑπὸ πυρολάτρου.—Χαρακτὴρ αὐτοῦ.—Ὁ Ὄθμάν ἐκλέγεται Καλίφης . . . . . 234



## ΚΕΦ. ΛΔ΄.

Πέρασ τῆς Περσικῆς κατακτήσεως.—Φυγὴ καὶ θάνατος τοῦ Γίζδεγίρδου. . . . . 242

## ΚΕΦ. ΛΕ΄.

Ὁ Ἄμρου παύεται τῆς διοικήσεως τῆς Αἰγύπτου.—Ἄνταρσία τῶν ἐγκατοίκων.—Ἡ Ἀλεξάνδρεια ἀνακτᾶται ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν.—Ὁ Ἄμρου ἀποκαθίσταται εἰς τὴν διοίκησιν.—Ἀνακτᾶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐπαναφέρει τὴν ἡσυχίαν ἐν Αἰγύπτῳ.—Παύεται ἐκ νέου.—Ὁ Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Σαὰδ εἰσβάλλει εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς. . . . . 247

## ΚΕΦ. ΛΣΤ΄.

Ὁ Μωγιάχ, Ἐμίρης τῆς Συρίας.—Αἱ θαλάσσιοι αὐτοῦ νίκαι.—Ὁ Ὄθμάν ἀπόλλυσι τὸν δακτύλιον τοῦ προφήτου.—Καταργεῖ νόθα ἀντίγραφα τοῦ Κορανίου.—Συνωμοσία κατ' αὐτοῦ.—Θάνατός του. . . . . 256

## ΚΕΦ. ΛΖ΄.

Ἵποψήφιοι διὰ τὸ Καλιφάτον.—Ἀναγόμεναι τοῦ Ἀλῆ, τετάρτου Καλίφου.—Ἐπιχειρεῖ οὗτος μεταρρυθμίσεις.—Συνέπειαι αὐτῶν.—Συνωμοσία τῆς Ἀγερσᾶς.—Λαμβάνει αὕτη κατοχὴν τῆς Βασσόρας. 266.

## ΚΕΦ. ΛΗ΄.

Ὁ Ἀλῆς νικᾷ τοὺς ὑπὸ τὴν Ἀγερσάν ἐπαναστάτας.—Τρόπος συμπεριφορᾶς του πρὸς αὐτήν. . . . . 280.

## ΚΕΦ. ΛΘ΄.

Μάχη μεταξὺ Ἀλῆ καὶ Μωγιάχ.—Αἱ ὡς πρὸς τὸ Καλιφάτον ἀπαιτήσεις των ὑποβάλλονται εἰς δίκαιαν ἔκβασιν.—Παρακμὴ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἀλῆ.—Ἀφαιρεῖται τὴν Αἰγύπτον. . . . . 289.

## ΚΕΦ. Μ΄.

Προπαρασκευαί τοῦ Ἀλῆ διὰ τὴν ἐπιδρομὴν Συρίας.—Δολοφονία αὐτοῦ. . . . . 298.





κβ.

ΚΕΦ. ΜΑ.

Σελ.

Διαδοχή τοῦ Ἀσσάν, πέμπτου Καλίφου.—Παραίτησις αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Μωωγιάχ. . . . . 303

ΚΕΦ. ΜΒ΄.

Βασιλεία Μωωγιάχ τοῦ Α΄. ἔκτου Καλίφου.—Διήγησις περὶ τοῦ νόθου ἀδελφοῦ του Ζιυᾶδ.—Θάνατος τοῦ Ἀμρού. . . . . 307

ΚΕΦ. ΜΓ΄.

Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως.—Ἀνακωχὴ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος.—Δολοφονία τοῦ Ἀσσάν.—Θάνατος τῆς Ἀγεσᾶς. . . . . 314

ΚΕΦ. ΜΔ΄.

Μοσλημικαὶ κατακτήσεις ἐν Βορείῳ Ἀφρικῇ.—Κατορθώματα τοῦ Ἀκβάχ· θάνατος αὐτοῦ. . . . . 319

ΚΕΦ. ΜΕ΄.

Ὁ Μωωγιάχ ὀνομάζει τὸν διάδοχόν του.—Τὰ τελευταῖα αὐτοῦ ἔργα καὶ θάνατος.—Χαρακτὴρ αὐτοῦ. . . . . 325

ΚΕΦ. ΜΣΤ΄.

Διαδοχὴ τοῦ Γεζήδ, ἑβδόμου Καλίφου.—Τελευταῖαι τύχαι τοῦ Ὄσεῖν, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ. . . . . 330

ΚΕΦ. ΜΖ΄.

Ἐπανάστασις τοῦ Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Ζοβεῖρ.—Ἄλωσις καὶ δῆωσις τῆς Μεδίνης.—Πολιορκία τῆς Μέκας.—Θάνατος τοῦ Γεζήδ. . . . . 340

ΚΕΦ. ΜΗ΄.

Ἀναγόμεναι τοῦ Μωωγιάχ Β΄, ἑγδόου Καλίφου.—Παραίτησις αὐτοῦ καὶ θάνατος.—Ὁ Μέρουαν-Ἰβν-Ἀκῆμ καὶ ὁ Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Ζοβεῖρ, ἀντίπαλοι Καλίφαι.—Ἐμφύλιοι ἐν Συρίᾳ πόλεμοι. . . . . 352

ΚΕΦ. ΜΘ΄.

Κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐν Χορασσάν.—Συνωμοσία ἐν Κούφα.—Φατρία τῶν Μετανοητῶν τύχαι αὐτῶν.—Θάνατος τοῦ Καλίφου Μέρουαν. . . . . 357



## ΚΕΦ. Ν'.

'Αναγόρευσις τοῦ 'Αβδ'αλμαλέκ, ἐνδεκάτου Καλί-  
φου.—Ἱστορία 'Αλ-Μοκτάρ τοῦ Ἐκδικητοῦ. . . . . 362

## ΚΕΦ. ΝΑ'.

Ὁ Μουσάβ-Ἰβν-Ζοβεῖρ λαμβάνει κατοχὴν τῆς Βα-  
βυλωνίας.—Ἄρπαγὴ τοῦ Ἀμρου-Ἰβν-Σαάδ· θάνα-  
τος αὐτοῦ.—Ἐκστρατεία τοῦ 'Αβδ'αλμαλέκ κατὰ  
Μουσάβ.—Ἐκβάσις αὐτῆς.—Οἰωνοί· ἐνέργεια αὐ-  
τῶν ἐπὶ τὸν 'Αβδ'αλμαλέκ.—Κατορθώματα τοῦ  
'Αλ-Μοχάλλεβ . . . . . 373

## ΚΕΦ. ΝΒ'.

Ὁ 'Αβδ'αλμαλέκ ποιεῖται πόλεμον κατὰ τοῦ  
ἀντιπάλου τοῦ Καλίφου ἐν Μέκκᾳ.—Πολιορκία τῆς  
ιερᾶς πόλεως.—Θάνατος τοῦ 'Αβδαλλάχ.—Κατε-  
δαφισμὸς καὶ ἀνοικοδόμησις τῆς Καάβας. . . . . 380

## ΚΕΦ. ΝΓ'.

Διαχειρήσις τοῦ 'Αλ-Χεϊαζῆ ὡς ἐμίρου τῆς Βα-  
βυλωνίας. . . . . 388

## ΚΕΦ. ΝΔ'.

Ἄρνησις φόρου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα.—Μά-  
χαι κατὰ τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν.—Ἡ προφητις-  
βασίλισσα Καχίνα· κατορθώματα αὐτῆς καὶ τύχη. 400

## ΚΕΦ. ΝΕ'.

Ὁ Μούσας Ἰβν-Νοσσεῦρ διορίζεται ἐμίρης τῆς  
Βορείου Ἀφρικῆς.—Ἐκστρατεία αὐτοῦ κατὰ τῶν  
Βερβέρων. . . . . 406

## ΚΕΦ. ΝΣΤ'.

Ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Μούσα.—Πειρατεία  
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ 'Αβδολόλα.—Θάνατος τοῦ 'Αβδ-  
'αλμαλέκ. . . . . 414

## ΚΕΦ. ΝΖ'.

'Αναγόρευσις τοῦ Οὐαλήδ, δωδεκάτου Καλί-  
φου.—'Αναγέννησις τῶν τεχνῶν ὑπὸ τὴν βασι-



κδ'.

λείαν του.—Σπουδή αὐτοῦ περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικήν.—'Ανέγερσις τζαμιῶν.—Κατακτήσεις τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ. 419

ΚΕΦ. ΝΗ'.

Νέοι θρίαμβοι τοῦ Μούσα-Ίβν-Νοσαεῦρ.—Θαλάσσιοι ἐπιχειρήσεις.—'Αποβάσεις εἰς Σικελίαν, Σαρδινίαν καὶ Μαϊόρκαν.—Εἰσβολὴ εἰς Τυγγιτανίαν.—Σχέδια διὰ τὴν εἰς Ἰσπανίαν ἐπιδρομὴν.—Πέρασ. 426





# ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ ΤΟΥ ΜΩΑΜΕΘ

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἐκλογή τοῦ Ἀβού-Βεκέρ, πρώτου Καλίφου, ἀπὸ Ἐγίρας  
11ον ἔτος, 632ον Α. Χ.

⓪ Θάνατος τοῦ Μωάμεθ ἀφῆκε τὴν μὲν θρησκείαν αὐτοῦ ἄνευ κεφαλῆς, τὸν δὲ λαόν του χωρὶς ἡγεμόνος διὸ ἐπέκειτο κίνδυνος μὴ τὸ ἀρτιπαγὲς κράτος περιπέσῃ εἰς σύγχυσιν. Τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του ἅπασα ἡ Μεδίνα διετέλει ἐν εἴδει στάσεως, μόνη δὲ ἡ περισκεψὶς τοῦ Ὄσάμα-Ἴβν-Ζεΐδ, στήσαντος τὴν σημαίαν πρὸ τῆς θύρας τοῦ προφήτου καὶ τάξαντος στρατεύματα εἰς διάφορα μέρη, προέλαβε τοὺς θορύβους τοῦ λαοῦ. Τοῦτο δὲ ἦν τὸ ζήτημα: τίνοι ἀναθεῖναι τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως; Τέσσαρα ὀνόματα ὑπερῆγον ἐν δικαιώμασι συγγενείας: τὸ τοῦ Ἀβού-Βεκέρ, τοῦ Ὀμάρ, τοῦ Ὄθμάν καὶ τοῦ Ἀλῆ. Ὁ Ἀβού-Βεκέρ ἦτο πατὴρ τῆς Ἀγεσᾶς, τῆς μάλα πεφιλημένης τῷ Μωάμεθ συζύγου. Ὁ Ὀμάρ, ἦτο πατὴρ τῆς Ἀφζᾶς, ἑτέρας τῶν συζύγων αὐτοῦ, εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τῆς ὁποίας ἐπιστεύετο τὸ περιέχον τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ Κορανίου κιβώτιον. Ὁ Ὄθμάν ἐνυμφεῦθη διαδοχικῶς δύο ἐκ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, αἵτινες ὅμως, ὡς καὶ τὰ ἔκγονα αὐτῶν, εἶχον ἀποβιώσει. Ὁ Ἀλῆς



ἦτο πρωτεξάδελφος τοῦ Μωάμεθ καὶ σύζυγος τῆς Φατιμῆς, τῆς μόνης θυγατρὸς του. [Τοιοῦτοι ὑπῆρχον οἱ συγγενικοὶ δεσμοὶ οἱ συνάπτοντες τοὺς τρεῖς τούτους μεγάλους ἀρχηγούς τῷ Μωάμεθ. Τὸ τῆς διαδοχῆς δικαίωμα, κατὰ τάξιν ὀμαιμοσύνης, ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἀλῆ, αἱ δὲ ἀρεταὶ καὶ ὑπηρεσίαι του διαφερόντως συναγόρου ὑπὲρ αὐτοῦ. Κατὰ τὴν πρώτην ἐκρηξιν τοῦ γενναίου ζήλου του, ὅταν ὁ Ἰσλαμισμὸς, ὡς θρησκεία, ἐχλευάζετο καὶ ἐδιώκετο, εἶχε διορισθῆ ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀναπληρωτῆς του· ἔκτοτε δὲ ὑπῆρξεν αὐτῷ πάντοτε ἀφωσιωμένος λόγῳ τε καὶ ἔργῳ, τιμήσας τὸν ἀγῶνα διὰ τῆς μεγαλοψυχίας του ἐξόχως ὅσον καὶ προεκινδύνευσεν αὐτοῦ διὰ τῆς ἀνδρίας του. Οἱ φίλοι του, πεποιοθότες ἐπὶ τὸ δίκαιον τῶν ἀπαιτήσεών του, συνηθροίσθησαν περὶ αὐτὸν ἐν τῇ κατοικίᾳ τῆς συζύγου του Φατιμῆς, ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πῶς θεῖναι αὐτὸν ἡσύχως ἐν τῇ κατοχῇ τῆς κυβερνήσεως.

Ἐν τούτοις, ἄλλα συμφέροντα συνησπίζοντο ἐπενεργουῦντα ἐπὶ τοῦ δημοσίου πνεύματος. Ὁ Ἀβού-Βεκῆρ ἀντιπαρηγγέλλετο οὐ μόνον ὡς συγγενεύων τῷ Μωάμεθ διὰ γαμικῶν δεσμῶν, ἀλλ' ὡς εἷς ἐκ τῶν πρώτων καὶ μάλα ζηλωτῶν μαθητῶν αὐτοῦ· ὡς ὁ ἐγγυηθεὶς τὴν ἀλήθειαν τῆς νυκτερινῆς του ὁδοιπορίας· ὡς ὁ συνταλαιπωρηθεὶς αὐτῷ ἐν διωγμοῖς· ὡς ὁ συνοδεύσας αὐτὸν κατὰ τὴν ἐκ Μέκας ἴφυγὴν του· ὡς ὁ σύντροφος αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ, ὅπου θαυμασίως ἀμφοτέροι ἐσώθησαν ἀπὸ ἀνακλύψεως· ὡς ὁ σύμβουλος καὶ συνεργὸς ἐν ἅπασιν τοῖς σχεδίοις καὶ ταῖς ἐπιχειρήσεσιν αὐτοῦ· ὡς ὁ μόνος, πράγματι, ὃν ὁ προφήτης παρρησίᾳ ὑπέδειξε διάδοχόν του, ἐπιτρέψας αὐτῷ ἵνα ἐκπληρώσῃ ἀντ' αὐτοῦ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς διαρκούσης τῆς τελευταίας ἀσθενείας του. Τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ ἰσχυρῶς ὑπεστήριζεν ἡ θυγάτηρ του Ἀγεσά, μεγάλην ἐξασκουῦσα πολιτικὴν ἰσχύον μεταξὺ τῶν πιστῶν· δὲν ὤθει δὲ αὐτὴν τόσῳ ὡς ὑπὲρ τοῦ πατρὸς τῆς ζῆλος, ὅσῳ τὸ κατὰ τοῦ Ἀλῆ μῖσός της,



καθότι οὐδέποτε ἐλησμόνησεν ὅτι οὗτος εἶχε κλίνει τὸ οὖς πρὸς τὴν κατ' αὐτῆς περὶ ἀσελγείας αἰτίαςιν ἐν τῷ διαθρυλληθέντι συμβάντι ὅπερ ἐκλήθη, Ἡ Ψευδῆς Κατηγορία.

Ὁ Ὁμάρ ἐπίσης ἐκτᾶτο κραταιὸν κόμμα μεταξὺ τοῦ ὄχλου, ὅστις ἐθαύμαζεν αὐτὸν διὰ τε τὴν λεόντιον συμπεριφορὰν του καὶ τὴν δεδοκιμασμένην στρατιωτικὴν του δεξιότητα, τό τε ἀπαρατρέπως ἀπλοϊκὸν αὐτοῦ καὶ τὸ ἀτρόμητον θάρρος του. Εἶχε πρὸς τούτοις ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ δραστηρίαν ἀκόλουθον, τὴν θυγατέρα του Ἀφζάν.

Ἐν ᾧ, ὅθεν, ὁ Ἀλῆς μετὰ τῶν φίλων του συνεβουλεύοντο ἡσύχως ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Φατιμές, πολλοὶ ἐκ τῶν προκρίτων Μοσλήμων συνηθροίσθησαν, ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ ἐκείνων, ὅπως ἐξομαλύνωσι τὸ περὶ διαδοχῆς ζήτημα. Τὰ ἐν τῇ συνεδριάσει δύο διασημότερα πρόσωπα ἦσαν ὁ Ἀβού-Βεκήρ καὶ ὁ Ὁμάρ. Καὶ ἐν πρώτοις συνεφώνησαν ἵνα κηρύξωσι τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν αἰρετὴν καὶ οὐχὶ κληρονομικὴν· βουλὴ αὕτη ἥτις ἐν ἀκαρεὶ κατέστρεψε τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Ἀλῆ ὡς πρὸς τὴν ὀμαιοσύνην, καταστήσασα τὸ ζήτημα κοινῆς ἐκλογῆς ἔργον. Ἡ ἐπίτευξις αὕτη ἀπεδόθη εἰς τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Κορείσιτων ἐκ τῆς γραμμῆς τοῦ Ἀβδ-Σχήμς, οἵτινες ἐφοβοῦντο μὴ, ἀναγνωριζομένων τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Ἀλῆ, ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία, καθάπερ ἡ φρούρησις τῆς Καάβας, διαιωνισθῆ εἰς τὴν ὑπερήφανον γραμμὴν τοῦ Ἀσχήμ. Τινὲς ὅμως ἰσχυρίζονται ὅτι διοράται ἐν τῷ κατορθώματι τούτῳ ἡ δραστηρία καὶ ἐχθρικὴ ἐνέργεια τῆς Ἀγεσᾶς.

Ἐρις ἔπειτα ἀνεφύη μεταξὺ τῶν Μοατζερίνων, ἥτοι προσφύγων ἐκ Μέκας, καὶ τῶν Ἀνσαριανῶν, ἥτοι ἐπικουρικῶν τῆς Μεδίνης, ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα ἅτινα ἑκατέρωθεν τῶν πόλεων ἐκέκτητο ὅπως ἀναγορεύσῃ διαδοχὸν τῷ Μωάμεθ. Καὶ οἱ μὲν Μοατζερίνοι συνηγόρουν ὑπὲρ τῶν ἀξιώσεων τῆς Μέκας, ἥτις ὑπῆρξε τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ προφήτου καὶ ὁ πρῶτος ὅπου ἡ διδα-



σκαλία του διεδόθη· πρῶτασσαν δὲ καὶ λόγους ἰδίους, ἅτε καὶ ὄντες συμπολίται αὐτοῦ καὶ οἰκεῖοι, καὶ συμπαθόντες ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Οἱ δὲ Ἄνσαριανοί, ἀφ' ἐτέρου, ἐπέμενον εἰς τὰ ὑπέρτερα δικαιώματα τῆς Μεδίνης, ἧτις εἶχε καταστῆ τὸ ἄσυλον τοῦ προφήτου καὶ ἡ ἐκλεκτὴ διαμονή του· καὶ ἰδίους λόγους ἀναφέροντες, ἅτε καὶ παρασχόντες αὐτῷ ἀρωγὴν ἐν τῇ ἐξορίᾳ του, καὶ ἰκανώσαντες αὐτὸν ἵνα ἀντιστῆ καὶ κατισχύσῃ τῶν διωκτῶν του.

Ἡ ἔρις μετὰ μικρὸν ἐξηγηριούτο, αἱ μάχαιραι δ' ἔλαμπον ἐκ τῶν θηκῶν σπώμεναι, ὅτε εἷς ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς Μεδίνης ἐπρότεινεν, ὡς δίκαιταν, νὰ δώσῃ ἕκαστον κόμμα ἀνὰ ἓνα ἡγήτορα ὅπως ἡ κυβέρνησις ἔχῃ δύο κεφαλὰς. Ὁ Ὄμάρ κατεχλεύασε τὴν πρότασιν ταύτην, εἰπὼν. «Δύο ἐλάσματα οὐ χωροῦσιν ἐν ἑσὶ μιᾷς θήκης.» Ὁ Ἄβου-Βεκὴρ ὡσαύτως ἀπεδοκίμασε βουλὴν, τείνουσαν πρὸς ἐξασθένισιν τοῦ κράτους ἐν αὐτῇ τῇ νηπιότητι αὐτοῦ. Ἐξελιπάρει τοὺς Μοσλήμας ἵνα μείνωσιν ὑπὸ ἓνα ἡγήτορα, καὶ ὠνόμασε τὸν Ὄμάρ καὶ Ἄβου-Ὀβεΐδαν ὡς ἀξίους τῇ ὑπουργίᾳ. Ὁ Ἄβου-Ὀβεΐδης ἦτο εἷς ἐκ τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Μωάμεθ· ὁ συνοδεύσας αὐτὸν κατὰ τὴν ἐκ Μέκας φυγὴν του καὶ διατέλεσας αὐτῷ πιστὸς ἐν ὅλαις ταῖς περιπετείαις του.

Ἡ συμβουλή τοῦ Ἄβου-Βεκὴρ ἀνέστειλεν ἐπὶ τινα ὄρην τὴν ταραχὴν τοῦ συνεδρίου, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν αὐτὴ ἐπανήφθη διπλασίως βιασιότερα. Ὁ Ὄμάρ, ἰδὼν τοῦτο, ἐγείρεται αἴφνης, βαδίζει πρὸς τὸν Ἄβου-Βεκὴρ καὶ προσαγορεύει αὐτὸν ὡς τὸν πρεσβύτερον, τὸν ἄριστον καὶ τὸν μάλιστα ἀφωσιωμένον ἐκ τῶν ὑπαδῶν τοῦ προφήτου, καὶ ὡς ἓνα ἐκ τῶν ἀξιοτέρων ἵνα τὸν διαδεχθῶσι. Ταῦτα εἰπὼν, ἤσπασθη τὴν χεῖρά του εἰς σημεῖον ὑποταγῆς καὶ ὡμοσεν ὑπακοὴν αὐτῷ ὡς ἡγεμόνι του.

Τοιαύτη θυσία τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀπαιτήσεων ὑπὲρ ἐνόησεν ἀντιπάλου ἐξέπληξε τὸ συνέδριον καὶ ἠνέωξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἐν αὐτῷ πρὸς τὰς πραγματικὰς ἄρε-



τάς τοῦ Ἀβού-Βεκέρ. Ἐβλεπον εἰς αὐτὸν τὸν πιστὸν σύντροφον τοῦ προφήτου, ὅστις εἶχε μείνει πάντοτε παρὰ τὸ πλευρόν του. Ἐγίνωσκον τὴν σύνεσιν καὶ μετριοπάθειαν αὐτοῦ καὶ ἐσέβοντο τὰς πολιὰς τρίχας του. Ἐπειθε δὲ ὁ λόγος, ὅτι, ὁ ἄνθρωπος, οὔτινος αἱ συμβουλαὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐνίδρυσιν τῆς κυβερνήσεως, πρέπον ἦτο νὰ ἐκλεχθῆ ὅπως καὶ διευθύνῃ αὐτήν. Τὸ παράδειγμα ὅθεν τοῦ Ὁμάρ προθύμως ἐμιμήθησαν ἅπαντες, καὶ ὁ Ἀβού-Βεκέρ ἐχαιρετίσθη ὡς ἀρχηγός.

Ὁ Ὁμάρ ἔπειτα ἀνέβη τὸ βῆμα. «Τοῦ λοιποῦ,» εἶπεν, «εἰάν τις διανοηθῆ νὰ σφετερισθῆ τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, ἄνευ τῆς κοινῆς θελήσεως, ἅς τιμωρεῖται μὲ θάνατον, ὡς καὶ πᾶς ὅστις ἠθέλην ὀνομάσει ἢ ὑποστηρίξει αὐτόν.» Ἡ πρότασις αὕτη ἐνεκρίθη ἀμέσως, οὔτω δὲ ἐτέθη φραγμὸς κατὰ τῶν ἀποπειρῶν οἰουδήποτε ἄλλου ὑποψηφίου.

Τῆς ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καθόλου διαγωγῆς τοῦ Ὁμάρ, ἥτις κατὰ πρώτην ἔποψιν παρίσταται μεγαλόφρων, κατηγοροῦσιν ὡς ὑπούλου καὶ ἰδιοτελοῦς. Ὁ Ἀβού-Βεκέρ, ὡς παρατηροῦσιν, ἦτο λίαν προβεβηκῶς εἰς ἡλικίαν, μετρῶν περίπου τοὺς χρόνους τοῦ προφήτου, καὶ, ὡς εἰκὸς, ὀλίγον ἔτι θὰ ἔζη. Ὁ Ὁμάρ, ὅθεν, ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ τὸν διεδέχετο μετὰ μικρόν. Διὰ τοῦ τελευταίου ψηφίσματος ἐματαιώθησαν ἐν ἀκαρεῖ αἱ ἐλπίδες τοῦ Ἀλῆ, τοῦ φοβερωτέρου τούτου ἀνταγωνιστοῦ του, ὅστις, κλεισμένος μετὰ τῶν φίλων του ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Φατιμές, οὐδὲν ἐγίνωσκε περὶ τοῦ συνεδρίου, ἐν ᾧ οἱ ἰσχυρισμοὶ αὐτοῦ οὔτω πως καθηρέθησαν. Ἀλλ' ὅμως ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ ὑπουλότης δὲν ἦτο ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ Ὁμάρ, ὅλως δὲ ἀντέκειτό πρὸς τὴν αὐτοῦ ἔτοιμον, αὐστηρὰν καὶ ἀνεπιτήδευτον διαγωγὴν, ἣν καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις ἐτήρησεν· οὔτε ποτὲ ἀνέδειξε διαθέσεις πρὸς σπουδαρχίαν. Ὡς φαίνεται, ὑπῆρξε πάντοτε ζηλωτὴς ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ Ἰσλάμ καὶ, πρὸς προαγωγὴν αὐτοῦ, οὐδέποτε προέθετο σχολιὰ βουλήματα.





Ἡ ἐπομένη πράξις του ἐνέφαιεν εὐθείαν καὶ ἀνυπόκριτον διαγωγὴν. Ὁ Ἄβου-Βεκὴρ, πρόβους καὶ παρασκευαζόμενος, ἐφοβεῖτο μὴ ὁ Ἄλῆς καὶ οἱ φίλοι του ὑποκινήσωσι θόρυβον ἅμα τῷ ἀκούσματι τῆς λαβούσης χώραν ἐκλογῆς. Διὸ, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ὀμάρ ἵνα πορευθῆ μετ' ἐνόπλου ἀποσπάτματος εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Φατιμῆς καὶ διατηρήσῃ τὴν ἡσυχίαν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ὁ Ὀμάρ περιεκύκλωσε τὸ οἶκημα μετὰ τῶν ἀκολουθῶν του ἀνήγγειλε τῷ Ἄλῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἄβου-Βεκὴρ καὶ ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ. Ὁ Ἄλῆς παρετόλμησε παραστάσεις, προτάσεων τὰ δικαιώματά του· ἀλλ' ὁ Ὀμάρ ἐκήρυξε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, ἤδη θεσπισθεῖσαν κατὰ παντὸς ὕστις ἤθελεν ἀποπειραθῆ τοῦ ἀρπάσαι τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν παρὰ τὴν κοινὴν θέλησιν, καὶ ἠπείλησεν ὅτι θὰ κατεδείκνυε τὴν ἰσχὺν αὐτῆς βάλων πῦρ εἰς τὸ οἶκημα καὶ κατακαίων τοὺς ἐν αὐτῷ.

«Γιὰ τοῦ Καττάβ,» ἀνέκραξεν ἡ Φατιμῆ, ἐπιπληκτικῶς· «δὲν θέλεις προβῆ βεβαίως μέχρι τοσοῦτου!»

«Δὲν παίζω τὸ πρᾶττω!» ἐπανελάβεν ὁ Ὀμάρ, «ἐκτὸς ἂν συνταχθῆτε μετὰ τοῦ λαοῦ.»

Οἱ φίλοι τοῦ Ἄλῃ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνδώσωσι καὶ ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἄβου-Βεκὴρ. Ὁ Ἄλῆς ὅμως διετέλεσεν ἀφιστάμενος ἐν ὑπερηφάνῳ καὶ ὀργίλῳ ἐπιφυλάξει μέχρι τοῦ θανάτου τῆς Φατιμῆς, ὕστις συνέβη μετὰ τινος μῆνας. Ὁψὲ τότε προσεκύνησε τὸν Ἄβου-Βεκὴρ· ἀλλὰ τοῦτο πρᾶττων ἤλεγξεν αὐτὸν περὶ μὴ εἰλικρινείας καὶ καλῆς πίστεως, ὡς παρασκευάσαντα τὰ τῆς ἐκλογῆς ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τοῦ ἐνειδισμὸς οὗτος ἐν ὁ ἀναγνώστης θέλει πιθανὸν ἐκλάβει οὐχὶ ἐξ ἁπαντος ἀνεπάξιον. Ὁ Ἄβου-Βεκὴρ ὅμως ἀπέκρυσεν τὴν ἀποδιδομένην αὐτῷ φραδιουργίαν καὶ διεκήρυξεν ὅτι ἀπαδέξατο τὴν ἀρχὴν μόνον ὅπως καταστείλῃ τοὺς θορύβους τοῦ λαοῦ· ὅτι δὲ ἦτο ἕτοιμος νὰ παραιτηθῆ ὅπταν ἀξιώτερος ὑποψήφιος ἤθελεν εὔρεθῆ ἐκπροσωπεύων τὴν θέλησιν τοῦ κοινοῦ.



Ὁ Ἄλῆς ἐδείχθη πρὸς τὸ φαινόμενον μαλασσόμενος ἐκ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης· ἀλλ' ἀπελάχτισεν αὐτὴν ἐνδομύχως καὶ ἀπεχώρησε δυσηρεστημένος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀραβίας, συμπαραλαβὼν τοὺς δύο τοῦ υἱοῦ Ἀσσάν καὶ Ὀσεῖν, τοὺς μόνους ἀπογόνους τοῦ προφήτου. Οὗτοι ὑπῆρξαν πατέρες πολυαρίθμων ἐκγόνων, οἵτινες ἔτι καὶ σήμερον θεωροῦνται εὐγενεῖς, φέρουσι δὲ πρασίνας κιδάρεις ὡς διακριτικὸν σημεῖον τῆς ἐπιφανοῦς αὐτῶν καταγωγῆς.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Μετριοπάθεια τοῦ Ἀβού-Βεκήρ.—Χαρακτήρ αὐτοῦ.—Ἀποστασία Ἀραβικῶν φυλῶν.—Ἡττα καὶ θάνατος τοῦ Μαλέκ-Ἰβν Νοββίρα.—Σκληραὶ βουλαὶ τοῦ Καλήδ, ἅς καταδικάζει μὲν ὁ Ὁμάρ, δικαιολογεῖ δὲ ὁ Ἀβού-Βεκήρ.—Ὁ Καλήδ ἐξολοθρεύει Μοσεῖλμαν τὸν ψευδο-προφήτην.—Σύνταξις τοῦ Κορανίου.

Ἀναδεχόμενος ὁ Ἀβού-Βεκήρ τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν ἀπεποιήθη τὸν τίτλον βασιλέως ἢ πρίγκηπος· τινὲς τῶν Μοσλήμων ἐχαιρέτισαν αὐτὸν ὡς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ὅμως ἀπέκρουσε τοιαύτην προσηγορίαν· δὲν ἦτο, ὡς ἔλεγε, τοποτηρητῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῦ προφήτου του, οὔτινος τὰ σχέδια καὶ τοὺς πόθους καθῆκον εἶχεν ἵνα προαγάγῃ καὶ ἐκπληρώσῃ. «Ταῦτα πράττων,» ἐπέλεγε, «θέλω σπουδάσει ἵνα ἀποφύγω πᾶσαν προκατάληψιν καὶ προσωπαρέσκειαν. Ὑπακουετέ μοι τόσῳ μόνον ὅσῳ καὶ γὰρ ὑπακούω τῷ Θεῷ καὶ τῷ προφήτῃ. Ἐάν ποτε ὑπερβῶ τὰ ὅρια ταῦτα, οὐδεμίαν θέλω ἔχει ἐξουσίαν καθ' ὑμῶν. Ἐάν ὑποπέσω εἰς λάθος, ἐπανορθώσατέ με· ἔσομαι πάντοτε πρόθυμος εἰς πληροφορίαν.»



Ἠρκέσθη ὁθεν εἰς τὸν μετριόφρονα τίτλον τοῦ Καλίφου, ὃ ἐστὶ, τοῦ διαδόχου· διακριτικὸν ἔκτοτε τῶν Ἀράβων· δυναστῶν. Οὐχὶ πάντες ὁμῶς ἐμιμήθησαν τὴν μετριοπάθειαν τοῦ Ἀβού-Βεκῆρ, ἐν τῇ κλήσει αὐτῶν ὡς διάδοχοι τοῦ προφήτου, ἀλλὰ πολλοὶ, ἐν τοῖς ἔπειτα καιροῖς, ἀπέδωκαν εἰς ἑαυτοὺς τὸν τίτλον Καλιφῶν καὶ Τοποτηρητῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Σκιᾶς αὐτοῦ ἐπὶ Γῆς. Ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία, ὡς ὅτε ἐξήσκει αὐτὴν ὁ Μωάμεθ, συνῆπτε τὴν πολιτικὴν ὑπουργίαν τῇ θρησκευτικῇ· ὁ Καλίφης ἦτο ἡγεμὼν συνάμα δὲ καὶ ἱεροφάντης.

Παρατηρητέον, ὅτι τὸ ἀρχικὸν ὄνομα τοῦ ἄρτι ἐκλεχθέντος Καλίφου ἦτο, Ἀβδαλλάχ-Ἀθῆκ-Ἰβν-Ἀβού-Καάφης. Ἐπωνομάζετο προσέτι, ὡς κατεδείξαμεν, Ἀλ-Σεδ-δῆκ, ἦτοι ὁ Ὁμολογητὴς τῆς Ἀληθείας, ἅτε καὶ βεβχιώσας τὴν γνησιότητα τῆς νυκτερικῆς ὁδοιπορίας τοῦ Μωάμεθ· ἀλλ' ἐν ταῖς Μοσλημικαῖς ἱστορίαις καλεῖται πάντοτε Ἀβού-Βεκῆρ, ὃ ἐστὶ, ὁ Πατὴρ τῆς Παρθένου· καθότι ἡ Ἀγεσά ὑπῆρξεν ἡ μόνη, μεταξὺ τῶν συζύγων τοῦ Προφήτου, προσελθοῦσα παρθένος εἰς τὰς ἀγκάλας τούτου, τῶν λοιπῶν προγενομένων συνεύνων.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀβού-Βεκῆρ ἐξελέχθη Καλίφης ἤγε τὸ ἐξῆκοστὸν δεύτερον περίπου ἔτος τῆς ἡλικίας του· ἦτο ὑψηλοῦ καὶ εὐπεποιημένου ἀναστήματος, καὶ τοι ἰσχνός· εἶχεν ἀνθηρὰν τὴν κρᾶσιν καὶ βαθὺ τὸν πώγωνα, ὅστις θὰ ἐφαίνετο πολὺς ἂν ἢ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἔθιμον βαφὴ δὲν ἡλλοίου τὴν χροιάν του. Ἀνὴρ κριτικώτατος καὶ πρόνους παρεῖχε τεκμήρια λίαν περιεσκεμμένης πολιτείας, σχεδὸν ὑπουλόγητος ἐνίοτε ἀπτόμενα· πλὴν ἀλλ' ὁμῶς, καθὰ φαίνεται, οἱ σκοποὶ αὐτοῦ ὑπῆρξαν πάντοτε τίμιοι καὶ ἀφιλοκερδεῖς, ἀποβλέποντες εἰς τὸ καλὸν τοῦ ἀγῶνος, οὐχὶ εἰς τὴν ἰδιοτέλειαν. Κατὰ τὴν διαχείρησιν τῆς ὑπουργίας του οὐδεμίαν ἀνέδειξε χαμερπῆ κοσμικὴν ἐμπάθειαν. Ἀμέριμνος πρὸς τὰ πλούτη, τὰς πομπὰς, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὸ ἀβροδίαιτον, οὐδεμίαν οὐδαμῶς ἀπεδέξατο ἀποζημίωσιν διὰ



τάς ὑπηρεσίας του, ἀλλ' ἠρκέσθη εἰς μικράν τινα χορήγησιν, ἱκανὴν ὅπως συντηρήσῃ Ἀραβικὸν οἶκημα τοῦ ἀπλουστεροῦ εἶδους, ἔπου ὅλη ἡ θεραπεία αὐτοῦ συνίστατο εἰς μίαν κάμηλον καὶ ἓνα μαῦρον δούλον. Τὰ περισσεύματα τοῦ ἐν τῷ ταμείῳ του ἀυξάνοντος χρηματικοῦ, διένεμε ἐκάστην Παρασκευὴν—μέρος μὲν εἰς τοὺς ἀξίους χάριτος, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς· ἦτο δὲ πάντοτε πρόθυμος, ἐξ ἰδίων του, νὰ βοηθῇ τοὺς δυστυχοῦντας. Ἀναλαμβάνων τὴν ὑπουργίαν διέταξε τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Ἀγσεῶ νὰ τηρήσῃ ἀκριβῆ λογισμὸν τῆς πατρῴας του οὐσίας, ἐπὶ σκοπῷ νὰ τῷ μένη ὡς ἀνάμνησις μὴ τυχόν πλουτήσῃ ἐν τέλει ὄν.

Πλὴν ἀλλ' ὁμως, εἰ καὶ τοσοῦτων ἀρετῶν κατόχου, τῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἀνελεύσει του παρηκολούθησαν δημόσιαι ταραχαί. Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀραβικῶν φυλῶν εἶχον ἐπιστραφῆ διὰ τῆς σπάθης, ἦτο δὲ ἀνάγκη τῶν συγκρατουμένων τρέμων ἐνὸς κατακτητοῦ καὶ ἐνὸς προφήτου ἵνα διατηρηθῶσιν αὐταὶ ἐν ὑποταγῇ εἰς τὴν πίσιν. Διὸ, ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μωάμεθ, αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος φυλαὶ ἀπελάκτισαν τὴν κυριαρχίαν τοῦ διαδόχου του καὶ ἠρνήθησαν νὰ πληρώσωσι τὸ Ζακάτ, ἦτοι ν' ἀποφέρωσι τὰ θρησκευτικὰ τέλη, δεκάτας καὶ ἐλέη. Τὸ ἀποστατικὸν σύνθημα διεδόθη ἀπὸ φυλῆς εἰς φυλὴν, ἕως οὗ ἡ Ἰσλαμικὴ ἐπικράτεια ἐξαίφνης κατελύθη ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Μέκας, Μεδίνης καὶ Γάγεφ.

Ἰσχυρὸν σῶμα ἐπαναστατῶν ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδίον καὶ προέβη ἐπὶ Μεδίαν. Ὁδηγεῖτο ὑπὸ κραταιοῦ τινος καὶ δημοφιλοῦς Σείκου, καλουμένου Μαλέκ-Ἰβν-Σαββίρα, κεκτημένου τὰ ἐφελκύνοντα τὸν θυμασμὸν τοῦ Ἄραβος προτερήματα, καθότι ἦτο ἀνὴρ ὑψηλῆς καταγωγῆς καὶ μεγάλης ἀνδρίας, ἐξάριτος ἵππεὺς καὶ διακεκριμένος ποιητής. Τούτοις προσθετέον τὴν ἐπίζηλον τύχην του, ὅτι εἶχεν εἰς σύζυγον τὴν περικαλλεστέραν ἀπασῶν τῶν γυναικῶν τῆς Ἀραβίας.

Μαθὼν ὁ Ἀβού-Βεκήρ τὴν προσέγγισιν τοῦ ἀρσιμανίου  
ΒΙΟΙ ΔΙΑΔ. ΜΩΑΜΕΘ.



τούτου ποιητοῦ ἐν δυνάμει, ἔσπευσε νὰ ὀχυρώσῃ τὴν πόλιν, προπέμπων τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία, τοὺς γέροντας καὶ τοὺς ἀσθενεῖς, εἰς τὰς πέτρας καὶ τὰ σπήλαια τῶν πλησιοχώρων βουνῶν.

Ἀλλ' ὅμως, εἰ καὶ ἀπεβίωσεν ὁ Μωάμεθ, ἡ σπάθη τοῦ Ἰσλάμ δὲν συνετάφη αὐτῷ, ὁ δὲ Καλήδ-Ἰβν-Οὐα-λήδ ἐσφάδαζεν ὅπως διατηρήσῃ τὴν φήμην, ἣν ἀπέκτησε διὰ προηγουμένων ἀνδραγαθημάτων· καὶ ἀπεστάλη κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, μετὰ τεσσάρων χιλιάδων πεντακοσίων ἀνδρῶν, ἐσπευσμένως νεοσυλλεχθέντων, καὶ ἕνδεκα σημαίων. Ὁ συνετὸς Ἀβου-Βεκήρ, ὅστις εἶχε τὴν περίνοιαν συμβαδίζουσαν τῇ ἀνδρίᾳ, ἐσέβετο μέγਾਲως τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ προτερήματα τοῦ ἀποστάτου ἀρχηγοῦ, καὶ ἠλπίζε, καίπερ ἀποταχθέντα, νὰ τὸν κατακτήσῃ διὰ τῆς εὐμενείας. Ὁ Καλήδ ἐπομένως ἔλαβεν ὁδηγίας, καθ' ἣν περίπτωσιν ὁ Μαλέκ πέσῃ εἰς χεῖράς του, νὰ περιποιηθῇ αὐτὸν ὅσον ἐνεστί εὐλαβῶς, νὰ δειχθῇ πρᾶος πρὸς τοὺς νικηθέντας, καὶ νὰ προσπαθήσῃ δι' ἡπίων μέσων νὰ ἐπαναγάγῃ ἅπαντας ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἰσλάμ.

Ὁ Καλήδ ὅμως ἦτο καθαρὸς στρατιώτης, οὐδόλως ἀγαπῶν τὰ ἥπια μέσα. Καταστρέψας τοὺς ἐπαναστάτας εἰς μάχην ἐκ παρατάξεως, ἐδήλωσε τὴν χώραν αὐτῶν, διδούς τὴν στρατιωτικὴν του ἄδειαν νὰ ἀρπάσωσι τὰ ποίμνια καὶ τὰς ἀγέλας τῶν ἠττηθέντων, καὶ νὰ αἰχμαλωτίσωσιν ἐκ τῶν τέκνων των.

Μεταξὺ τῶν ἐνώπιόν του ἀχθέντων αἰχμαλώτων ἦσαν ὁ Μαλέκ μετὰ τῆς ὠραίας συζύγου του. Τὸ κάλλος αὐτῆς ἐθάμβωσε καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ὄμματα τοῦ ἀγροίκου στρατιώτου, ἀλλὰ πιθανὸν ἀπεσκλήρυνε τὴν καρδίαν του κατὰ τοῦ συζύγου της.

—«Διατί,» ἠρώτησε τὸν Μαλέκ, «ἀρνεῖσαι νὰ πληρώσῃς τὸ Ζακάτ;»

—«Διότι,» ἀπήντησεν οὗτος, «δύναμαι νὰ προσεύχωμαι πρὸς τὸν Θεὸν χωρὶς νὰ πληρώνω τοιαῦτα τέλη.»



— «Προσευχῆ, ἄνευ ἐλεημοσύνης, οὐδὲν ὠφελεῖ,» εἶπεν ὁ Καλήδ.

— «Ἴσως ταῦτά λέγει καὶ ὁ κύριός σου;» ἠρώτησεν ὁ Μαλέκ ὑψηλοφρόνως.

— «Ὁ κύριός μου!» ἀνεβόησεν ὁ Καλήδ· «καὶ δὲν εἶνε ὡσαύτως κύριός σου; Μὰ τὸν Ἄλλάχ, διανοοῦμαι νὰ σοῦ κόψω τὴν κεφαλὴν!»

— «Εἶνε αὐταὶ ἐπίσης αἱ διαταγαὶ τοῦ κυρίου σου;» προσέθηκεν ὁ Μαλέκ, γελῶν σαρδόνιον.

— «Εὐθύς!» ἀνέκραξεν ὁ Καλήδ θηριωδῶς, «ἀποκόψατε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τοῦ ἀποστάτου.

Οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτοῦ παρενέβησαν, διότι ἅπαντες ἐσέβοντο τὸν αἰχμάλωτον· ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Καλήδ ἦτο ἀμάλλακτος.

— «Ἢ καλλονὴ τῆς γυναικὸς ταύτης μὲ φονεύει,» εἶπεν ἐμφαντικῶς ὁ Μαλέκ, δεικνύων τὴν σύζυγόν του.

— «Οὐχί!» ἀνεφώνησεν ὁ Καλήδ, «εἶνε αὐτὸς ὁ Ἄλλάχ ὅστις σὲ φονεύει ἕνεκεν τῆς ἀποστασίας σου.»

— «Δὲν εἶμαι ἀποστάτης,» εἶπεν ὁ Μαλέκ. «Πρεσβεύω τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν.»

Ἦτο λίαν ἐξώρας· τὸ σύνθημα τοῦ θανάτου ἐδόθη ἤδη. Μόλις εἶχεν ἐκφέρει ὁ δυστυχὴς Μαλέκ τὴν περὶ θρησκείας διαλήλωσιν καὶ ἡ κεφαλὴ του ἔπεσεν ὑπὸ τὸ φάσγανον τοῦ Δεράδ-Ἰβν-αλ-Ἄζβάρ, ἀγροίκου στρατιώτου, τῷ Καλήδ ὁμοπαθοῦς.

Ἡ συνοπτικὴ αὕτη καταδίκη, ἣτις ὡς πρῶτιστον παρόρμημα ἔσχε τὴν καλλονὴν μιᾶς γυναικὸς, κατέλυψε τὸν Ἀβού-Βεκὴρ, ὅστις παρετήρησεν, ὅτι ὁ προφήτης συνεχώρησε καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν Αἰθίοπα Οὐάξαν, φονέα τοῦ θεοῦ τοῦ Ἀμζά, ὅταν ὁ ἔνοχος ὠμολόγησεν ἑαυτὸν ὁπαδὸν τοῦ Ἰσλάμ. Καὶ ὁ μὲν Ὀμάρ ἐγνωμάτευσεν, ὅτι ὁ Καλήδ, κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κορανίου, ἔπρεπε νὰ λιθασθῇ ἐπὶ μοιχείᾳ, ἢ νὰ κατατομηθῇ ἐπὶ τῷ θανάτῳ Μοσλήμου. Ἀλλ' ὁ πολιτικὸς Ἀβού-Βεκὴρ διεσκέψατο, ὅτι ὁ Καλήδ ἤμάρ-



τησε κατά λάθος μᾶλλον ἢ βεβουλευμένως. «Πρέπει,» προσέθηκε, «νά βάλω εἰς τὴν θήκην τὴν σπάθην τοῦ Θεοῦ; τὴν σπάθην ἣν αὐτὸς οὗτος ἐσπάσατο κατὰ τῶν ἀπίστων;»

Ἄντι τοῦ νὰ βληθῇ ἡ σπάθη εἰς τὴν θήκην, ἐνησχολήθη ἀκολούθως, ὡς βλέπομεν, εἰς σπουδαίαν ὑπηρεσίαν. Ἐπρόκειτο νὰ πολεμηθῇ ὁ ψευδο-προφήτης Μοσεΐλμας, ὅστις, ἐνθαρρυνόμενος ἐκ τῆς ἀτιμωρησίας μεθ' ἧς, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας τοῦ Μωάμεθ, ἠνέχθησαν αὐτὸν διαδίδοντα τὴν διδασκαλίαν του, εἶχε μεγάλως ἐπαυξήσει τὸν ἀριθμὸν τῶν προσηλύτων καὶ ὀπαδῶν του, κτησάμενος εἶδος τι βασιλικῆς καὶ ἱερατικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῆς σημαντικῆς πόλεως καὶ εὐφόρου ἐπαρχίας Ἰαμάμας, τῆς μεταξὺ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου.

Ἰπάρχει ὅλως ἐμμουσία λογομυθικὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνδρὸς τούτου. Μεταξὺ ἐκείνων οὓς ἐξέπληττεν ἡ εὐκλεία αὐτοῦ καὶ κατέθειλγον αἱ ραψωδικαὶ ἐκχύσεις του, ἦτο ἡ Σέδζα, σύζυγος τοῦ Ἀβού-Κάχδλα, ποιήτρια ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ταμίμ, περίπυστος μεταξὺ τῶν Ἀράβων διὰ τὰς προσωπικὰς καὶ νοητικὰς αὐτῆς χάριτας. Αὕτη ἦλθε ἵνα ἴδῃ τὸν Μοσεΐλμαν καθ' ὃν τρόπον ἡ Βασίλισσα Σαδὰ ἐπορεύθη ἵνα βεβαιώσῃ τὴν σοφίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Βασιλέως Σολομῶντος. Κατὰ τὴν πρώτην συνάντησίν των ἐνεπνεύσθησαν ὑπὸ ἀμοιβαίου πάθους καὶ διήλθον τὸν πλεῖστον χρόνον ἐν τρυφεραῖς, ἂν οὐχὶ θρησκευτικαῖς συνδιαλέξεσιν. Ἡ Σέδζα ἐγένετο προσήλυτος τῆς θρησκείας τοῦ ἐραστοῦ της, καὶ ἤρετο ἐξ αὐτοῦ τὸ δῶρον τῆς προφητείας. Οὗτος δὲ, ὡς φαίνεται, εἰς ἀνταλλαγὴν, ἤρετο τὸ δῶρον τῆς ποιήσεως, διότι ἔνιοι τῶν ἐρωτικῶν στίχων του, οὓς προσήνεγκε πρὸς τὴν ὥραίαν ἐπισκεψαμένην αὐτὸν, εἰσέτι σώζονται παρὰ τινι Ἀραβίᾳ ἱστορικῶ, καὶ ἀποπνέουσιν ὅλην τὴν θερμότητα τοῦ ἄσματος τοῦ Σολομῶντος.



Τὸ ὄνειρον τοῦτο τῆς ποιήσεως καὶ προφητείας διέκοψεν ἢ προσέγγισις τοῦ Καλήδ, ὀδηγούντος πολυάριθμον στρατόν. Ὁ Μοσεΐλμας ἐξεστράτευσε κατ' αὐτοῦ μετὰ μείζονος ἔτι δυνάμεως. Μάχη συνέβη ἐν Ἀκρήβα, οὐ μακρὰν τῆς πρωτευούσης πόλεως τῆς Ἰαμάμας. Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν πρόσκαιρος ἐπιτυχία, καὶ δώδεκα χιλιάδες Μοσλήμων ἐκάλυψαν τὸ πεδίου. Ἄλλ' ὁ Καλήδ συνήθροισε τὰς δυνάμεις του, διεσχόρπισε τὸν ἐχθρὸν καὶ κατέκοψε δεκακισχιλίους. Ὁ Μοσεΐλμας ἠγωνίσθη ἀπηλπισμένως, ἀλλ' ἔπεσε πλήρης πληγῶν. Λέγεται ὅτι τὴν θανατηφόρον βολὴν τῷ κατήνευκεν Οὐάξας ὁ Αἰθίοψ, αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις ἐφόνευσε τὸν Ἀμζάν, θεῖον τοῦ Μωάμεθ, κατὰ τὴν ἐν Ὀχῶδ μάχην, καὶ ὅτι ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ αὐτοῦ δόρατος. Ὁ Οὐάξας, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔλαβε τὴν συγγνώμην παρὰ τοῦ Μωάμεθ, κατέστη ζηλωτῆς Μοσλήμης.

Οἱ διασωθέντες μαθηταὶ τοῦ Μοσεΐλμα ἐπεστράφησαν προθύμως εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν ὑπὸ τὴν πιστὴν μὲν, ἀλλὰ βαρσῖαν χεῖρα τοῦ Καλήδ, τὴν τελευταίαν τοῦ ὁποίου αἰσχρουργίαν, τῆς βαρβάρου δηλονότι θανατώσεως τοῦ Μαλέκ, ἐντελῶς ἐξήλειψεν ἢ κατὰ τοῦ ψευδοπροφήτου νίκη του. Προσέθηκεν οὗτος καὶ ἄλλας τοῦ αὐτοῦ στρατιωτικοῦ εἶδους ὑπηρεσίας κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην θέσιν τῶν δημοσίων πραγμάτων, ἐνισχύων καὶ συμπράττων μετὰ τινῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες εἶχον πεμφθῆ εἰς διάφορα μέρη πρὸς καταστολὴν ἀνταρσιῶν· ὀφείλεται δὲ κυρίως εἰς τὴν ἐτοιμότητα καὶ ἐνεργητικότητα αὐτοῦ ἢ, πρὸ τῆς λήξεως τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Καλιφάτου, ἀποκατάστασις τῆς τάξεως καὶ ἡ παλινδρθοσις τῆς ἐπικρατείας τοῦ Ἰσλάμ ἐν Ἀραβία.

Μόλις μικρὸν μετὰ τὴν νίκην τοῦ Καλήδ κατὰ Μοσεΐλμα, ὁ Ἀβού-Βεκήρ ἐπεχείρησε νὰ συλλέξῃ, ἐκ γραπτῶν καὶ προφορικῶν πηγῶν, τὰ παραγγέλματα καὶ τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ Κορανίου, αἵτινες ἕως τότε ἐσώ-





Τὸ δωδέκατον ἀπὸ Ἐγίρας ἔτος, ὁ Ἀβού - Βε-  
κὴρ ἔπεμψε τὴν ἐπομένην πρόσκλησιν πρὸς τοὺς ἀρ-  
χιερεῖς τῆς Πετραίας καὶ τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας.

«Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πολυελέου Θεοῦ! Ὁ Ἀβδᾶλλάχ-  
Ἀθῆκ-Ἰβν-Ἀβού-Καάφας, πρὸς ἅπαντας τοὺς πιστοὺς, εἶη  
εἰρήνη, εὐτυχία καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Ἰμνητὸς ὁ  
Θεὸς καὶ Μωάμεθ ὁ προφήτης του! Κοινοποιῶ ὑμῖν  
ὅτι προτίθεμαι νὰ ἀποστείλω στρατὸν ἐκ τῶν πιστῶν  
εἰς Συρίαν, ὅπως ἐλευθερώσω τὴν χώραν ἐκείνην ἀπὸ  
τῶν χειρῶν τῶν ἀπίστων, καὶ σᾶς ἀναμιμνήσκω, ὅτι  
τὸ μάχεσθαι ὑπὲρ τῆς ἀληθινῆς πίστεως, εἶνε ὑπα-  
κούειν τῷ Θεῷ!»

Δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἄλλης προτροπῆς ὅπως τα-  
χθῶσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν του πάντες ὅσοι Ἄραβες εἶ-  
χον ἴδιον ἵππον ἢ κάμηλον, ἢ ἐδύναντο νὰ χρῶνται  
λόγγῃ. Καθ' ἐκάστην προσήρχετο Σείκός τις εἰς Μεδί-  
ναν, προηγέτης τῶν πολεμιστῶν τῆς φυλῆς του, καὶ  
μετ' οὐ πολὺ οἱ περίξ τῆς πόλεως ἀγροὶ ἐπληρώθη-  
σαν ἐκ κατασκηνώσεων. Ἡ ἀρχηγία ἀνετέθη εἰς τὸν  
Γεζῆδ-Ἰβν-Ἀβού-Σόριαν. Οἱ στρατοὶ μετὰ μικρὸν ἐζή-  
τουν ἀνυπομόνως νὰ ἄρῃσι τὰς ἡλιοκαεῖς σκηνάς των  
καὶ νὰ ὀδεύσωσι. «Διατί ὀκνοῦμεν;» ἀνέκραξαν· «ὅλοι  
οἱ ἡμέτεροι πολεμισταὶ εἶνε παρόντες· οὐδεὶς λείπει·  
Οἱ ἀγροὶ τῆς Μεδίνης εἶνε κατάξηροι καὶ γυμνοί· δὲν  
ὑπάρχει τροφή, οὔτε διὰ τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε διὰ  
τοὺς ἵππους. Κέλευσον ἡμᾶς ἵνα ἐκστρατεύσωμεν ἐπὶ  
τὴν εὐφορον γῆν τῆς Συρίας.»

Ὁ Ἀβού-Βεκὴρ συγκατετέθη εἰς τὴν ἐπιθυμίαν των.  
Ἀπὸ τῆς ἄκρας λοφίσκου ἐπεθεώρησε τὸ στράτευμα  
κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεως. Ἡ καρδία τοῦ  
Καλίφου ἐνεπλήσθη ὑπὸ εὐλαβοῦς ἀγαλλιᾶσεως, ὅτε  
ἠτένισε πρὸς τὸ κινούμενον πλῆθος, τὰς στιλβούσας  
πανοπλίας, τὰς ἵλας τοῦ ἵππικοῦ καὶ τὴν μηχανομένην  
σειρὰν τῶν καμήλων· καὶ ἀνεκάλεσεν εἰς μνήμην τοὺς  
εὐαρίθμους, οὓς συνήθως συνέλεγε περὶ τὴν σημαίαν



τοῦ προφήτου. Μόλις δεκαετία περήληθε ἀφ' ἧς οὗτος ἐδιώχθη φυγὰς ἐκ Μέκας, καὶ τῶρα ἰσχυρὸς στρατὸς, τῇ προσκλήσει τοῦ διαδόχου του, συνθηροῖζετο, ἀπώ-  
ταται δὲ αὐτοκρατορίαὶ ἠπειλοῦντο διὰ τῆς σπάθης τοῦ Ἰσλάμ. Ἰπὸ τοιούτων ἐμφορούμενος σκέψεων ἀν-  
ύψωσε τὴν φωνὴν του, καὶ ἐπεκαλέσθη τὸν Θεὸν, ὅπως καταστήσῃ τοὺς στρατοὺς τούτους ἀνδρείους καὶ τρο-  
πιοῦχοις. Τότε, δούς τὸ πρὸς πορείαν σύνθημα, ἀ-  
πήρθησαν αἱ σκηναὶ, ἐφορτώθησαν αἱ κάμηλοι καὶ μετ' ἐ-  
λίγον ὁ στρατὸς προεχώρει ἐν ἐπιμήκει συνεχεῖ στί-  
χῳ διὰ λόφων καὶ κοιλάδων.

Ὁ Ἀβου-Βεκήρ συνώδευσεν αὐτὸν πεζῇ κατὰ τὴν πορείαν τῆς πρώτης ἡμέρας. Οἱ ὄδηγοί, ἀποβάντες τῶν ἵππων των, τῷ προσήνεγκον αὐτούς. «Οὐχί,» εἶπεν, «ἵπ-  
πεύσατε. Σεῖς εἰσθε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀλλάχ. Ὡς πρὸς ἐμὲ, θέλω ἀνταμειφθῆ διὰ πᾶν ἐπιτυχὲς βῆ-  
μά μου ἐν τῷ ἀγῶνί του.

Ἡ ἀποδημητήριος ἐντολὴ πρὸς τὸν Γεζήδ, διοικη-  
τὴν τοῦ στρατοῦ, ἦτο πρωτότυπον κράμα αὐστηρό-  
τητος καὶ ἐλέους.

«Φέρεσθε πρὸς τοὺς στρατιώτας σας εὐμενῶς καὶ πε-  
ριποιητικῶς· ἐς δὲ δίκαιοι καθ' ὅλας τὰς μετ' αὐτῶν  
ἀσχολίας σας καὶ συμβουλεύεσθε τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς  
γνώμας των. Μάχεσθε ἀνδρείως, καὶ πώποτε μὴ σρέ-  
φητε τὰ νῶτα ἐνώπιον ἐχθροῦ. Ὄταν νικᾶτε, μὴ βλά-  
πτητε τοὺς γέροντας· προστατεύετε δὲ τὰς γυναῖκας καὶ  
τὰ παιδιά. Μὴ καταστρέφητε τοὺς φοίνικας, οὔτε ἄλλου  
εἴδους καρποφόρα δένδρα· μὴ ἀφανίζητε τοὺς ἀγροὺς  
διὰ πυρὸς, οὔτε φονεύετε κτῆνος, ἢ μόνον πρὸς τρο-  
φήν. Μένετε πιστοὶ εἰς πᾶσαν σύμβασιν ἢ ὑπόσχεσιν·  
εὐλαβεῖσθε τοὺς ἀσκητὰς, οἵτινες ζῶσιν ἐν ἐρημητη-  
ρίοις ἢ μοναῖς, καὶ φείδεσθε τῶν κτηρίων αὐτῶν. Ἄλλ' ἂν  
ἀπαντήσητε τάξιν τινὰ ἀπίστων διαφόρου εἴδους, οἵ-  
τινες περιέρχονται μετὰ κεκαρμένων γεφανῶν (α) καὶ

(α) Ἐνείη τοὺς χριστιανούς κληρικούς, οἵτινες εἶχον, κατ' ἴθιμον,



ἀνήκουσιν εἰς τὴν συναγωγὴν τοῦ Σατανᾶ, μὴ λείψητε νὰ θραύσητε αὐτῶν τὰ κρηνία, ἐκτὸς ἂν ἀσπασθῶσι τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν ἢ γίνωσιν ὑποτελεῖς.»

Λαβὼν ὁ Γεζὴδ τὴν συνοπτικὴν ταύτην ἐντολὴν, ἔβη ἐπὶ τὴν εἰς Συρίαν πορείαν του, ὁ δὲ Καλίφης ἐπέστρεψεν εἰς Μεδίαν.

Αἱ εὐχαί, ἃς ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπηύθυνεν ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ στρατοῦ, ὡς ἐφάνη, εὐδοκίμησαν. Μετ' οὐ πολὺ, πληθὺς ἵππων, ἡμιόνων καὶ καμήλων, καταφόρων ἐκ λαφύρων, εἰσῆρχετο διὰ τῶν πυλῶν τῆς Μεδίτης. Ὁ Γεζὴδ εἶχε συναντήσῃ ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Συρίας σῶμα στρατοῦ, ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου πρὸς ἐποπτεῖαν, καὶ ἐνίκησεν αὐτὸ, φονεύσας τὸν στρατηγὸν καὶ χιλίους διακοσίους ἀνδρας. Οὐχ ἧσσον ἐπιτυχῆς ὑπῆρξε καὶ εἰς διαφόρους ἐπομένους ἀψιμαχίας. Ἄπασαν δὲ τὴν ἐκ τῶν μαχῶν τούτων λείαν ἐπεμψεν εἰς τὸν Καλίφην, ὡς προσφορὰν τοῦ στρατοῦ ἐκ τῶν ἀπαρχῶν τῆς συγκομιδῆς τῆς Συρίας.

Ὁ Ἀβού-Βεσκὴρ ἀπέστειλεν εἰς Μέλαν καὶ τὰ περιχώρα ἀγγέλλων τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην καὶ προσκαλῶν ἅπαντας τοὺς πιστοὺς ἵνα σπεύσωσιν εἰς τὸ στάδιον τῆς νίκης, τόσῳ εὐδαιμόνως ἀρξάμενον. Στρατὸς ἕτερος εὐρέθη ἐν τάχει ἔτοιμος, ἡ ἀρχηγία τοῦ δποίου ἐδόθη εἰς τὸν Σεῖδ-Ἴβν-Καλήδ. Ἐπειδὴ ὁμοίως ὁ διορισμὸς οὗτος δὲν εὐηρέστησεν εἰς τὸν Ὁμάρ, οὕτινος αἱ γνώμαι καὶ ἐπιθυμίαι περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο

τὴν λεγομένην παπκλήθραν ἢ γάρβαραν· ἦτο δὲ στρογγύλη κουρὰ τῶν ἐν τῇ κορυφῇ τῆς κεφαλῆς τριχῶν, ἀνωθεν καὶ κάτωθεν, ὡστε νὰ σχηματίζεται ἐν μέσῳ στεφάνη, πράγματι μὲν πρὸς διαστολὴν τῶν κληρικῶν ἀπὸ τῶν μὴ, ἀλληγορικῶς δὲ εἰς τύπον τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου τοῦ Κυρίου.

(Ὁρα ἐν τῷ Πηδαλίῳ Σημ. 1. τοῦ Καν. κβ'. τῆς ΣΤ'. Οἰκουμένης Συνόδου.)

(Σημ. Μετ.)



ἐν Μεδίῃ, ἡ Ἀγεσά κατέπεισε τὸν πατέρα τῆς νὰ προσκαλέσῃ τὸν Σεΐδ εἰς παραίτησιν καὶ νὰ διορίσῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸν Ἀμροῦ-Ἰβν-αλ-Ἀάς· αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅστις, κατὰ τὰς πρώτας τῆς θρησκείας ἡμέρας, διέσυρε τὸν Μωάμεθ καὶ τὴν διδασκαλίαν του διὰ σατυρικῶν στίχων, ἀλλ' ὅστις, ἀφ' ἧς ἐπεστράφη εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν, ἀνοψώθη εἰς περιωπὴν, ἀνθ' ὧν προσήνεγκεν ὑπηρεσιῶν, καὶ ἦτο εἰς ἓκ τῶν ἀνδρειοτέρων καὶ δραστηρίων προμάχων του.

Τοσοῦτος ὑπῆρχεν ὁ ζῆλος τῶν Μοσλήμων πρὸς ἐπιδιώξιν τοῦ ἱεροῦ πολέμου, ὥστε ὁ Σεΐδ-Ἰβν-Καλῆδ ἀσμένως παρητήθη τῆς ἀρχηγίας καὶ κατετάχθη ὑπὸ τὴν σημαίαν, ἣν ἐσχάτως εἶχεν ἄρει.

Ἀναχωροῦντος τοῦ στρατοῦ, ὁ Ἀβού-Βεκῆρ, ὅστις ὑπερεῖχεν ἐν συμβουλαῖς καὶ ἦτο ἐκπαθὴς πρὸς τὸ παρῆγειν αὐτάς, ἔδωκε τῷ Ἀμροῦ ὑπογραμμὸν ἀγωγῆς διὰ τὴν διοίκησίν του, παραινῶν αὐτῷ νὰ ζῆ ἐν εὐθύτητι, ὡς θνήσκων ἄνθρωπος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπόλογος τῶν πράξεών του ἐν μελλούσῃ καταστάσει. Νὰ μὴ ταρασσηται περὶ τὰς τῶν ἄλλων ἰδιαιτέρας ὑποθέσεις, καὶ ν' ἀπαγορεύῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους του πᾶσαν θρησκευτικὴν συζήτησιν ὡς πρὸς τὰ συμβᾶντα καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν «ἡμερῶν τῆς ἀγνωσίας,» ἧ ἔστι, τῶν πρὸ τοῦ Μωάμεθ καιρῶν· ἀλλὰ νὰ ἐνισχύῃ τὴν ἐπιμελῆ ἀνάγνωσιν τοῦ Κορανίου, ὑπερπεριεῖχε πᾶν ὅ,τι τοῖς ἦτο ἀναγκαῖον ἵνα γινώσκωσιν.

Ἐπειδὴ τῶρα ἐδύναντο νὰ ὦσι μεγάλα σώματα στρατοῦ ἐν Συρίᾳ ὑπὸ διαφόρους ἱκανοὺς ἀρχηγούς, ὁ Ἀβού-Βεκῆρ, βασιανίζων τὸ σχέδιον τῆς ἐκστρατείας του, ὥρισεν αὐτοῖς ἴδια σημεῖα ἐνεργείας. Ὁ Ἀμροῦ ὤφειλε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Παλαιστίνης. Ὁ Ἀβού-Ἄβείδας, νὰ προσβάλλῃ τὴν Ἑμεσον· ὁ Σεΐδ-Ἰβν-Ἀβού-Σόφιαν, τὴν Δαμασκόν· καὶ ὁ Σερχίλ-Ἰβν-Ἀσάν, τὴν περὶ τὸν Ἰορδάνην χώραν. Ἄπαντες δὲ ὤφειλον νὰ ἐνεργῶσιν ὡς οἷόν τε ἐκ συμφώνου καὶ νὰ βοηθῶσιν



ἀλλήλοις ἐν περιπτώσει ἀνάγκης. Συνηνωμένοι, ὤφειλον νὰ ὦσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀβου-Ὀβείδα, εἰς ὃν ἐπετράπη ἡ γενικὴ ἐν Συρίᾳ διοίκησις. Ὁ παλαιὸς οὗτος μαθητὴς τοῦ προφήτου, ὡς κατεδείξαμεν, ἔχαιρε τὴν ἄκραν ὑπόληψιν καὶ ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἀβου-Βεκὴρ, ὡν εἷς ἐκ τῶν δύο, οὗς οὗτος ὠνόμασεν ἐπαξίους τοῦ Καλιφάτου. Ἦτο τώρα περίπου πεντηκοντούτης ἐνθέρμως ἀφωσιωμένος εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' εἷς, παρ' ᾧ ἡ σπάθη ἀνεπαύετο ἐν ἠπιότητι καὶ φιλάνθρωπῃ ἴσως ὁ περίουτος Ἀβου-Βεκὴρ ἐσχέφη, ὅτι ἡ μετριοπάθεια τοῦ Ὀβείδα θὰ ἀπέβαινε σωτήριος φραγμὸς κατὰ τῆς ριψοκινδύνου ἀνδρίας τῶν φανατικῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἰσλάμ.

Ἐνῶ ἡ μεγάλη αὕτη ἐκστρατεία ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐν Συρίᾳ κτήσεις, ἀπεστάλη δύναμις ἐλάσσων ὅπως εἰσβάλλῃ εἰς Ἰράκ. Ἡ χώρα αὕτη, ἣτις περιελάμβανε τὴν ἀρχαίαν Χαλδαίαν καὶ τὴν Βαβυλωνίαν τοῦ Πτολεμαίου, ἐπερατοῦτο ἀνατολικῶς μὲν ὑπὸ τῆς Σουσιανῆς ἢ Χουρσεστάν, καὶ τῶν ὀρέων Ἀσσυρίας καὶ Μηδίας, βορείως δὲ ὑπὸ μέρος τῆς Μεσοποταμίας, καὶ δυτικῶς καὶ μεσημβρινῶς ὑπὸ τῶν ἐρήμων τοῦ Σχάμ ἢ Συρίας, καὶ μέρος τῆς Ἐρήμου Ἀραβίας. Ἦτο ὑποτελής εἰς τὸν μονάρχην τῆς Περσίας, τόσῳ δὲ μακρὰν αὐτῆς μέρος τῶν κτήσεών του. Ἡ κατὰ τῆς χώρας ταύτης ἐκστρατεία ἀνετέθη εἰς τὸν Καλήδ, περὶ τῆς ἀνδρίας τοῦ ὁποίου ὁ Ἀβου-Βεκὴρ εἶχεν ἐνθουσιώδη γνώμην, καὶ ὅτις τῷ καιρῷ τούτῳ ἠγεῖτο μετρίας δυνάμεως ἐν μιᾷ τῶν ἀποστατησασῶν ἐπαρχιῶν, ἣν καὶ ἐπανήγαγεν εἰς ὑποταγὴν. Ἡ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴ τοῦ Καλίφου ἔλεγε τάδε. «Στράφητι πρὸς τὸ Ἀραβικὸν Ἰράκ! Ἡ κατάστασις τῆς Ἰράκ καὶ Κούφας ἐμπιστεύεται σοι. Μετὰ τὴν ὑπόταξιν τῶν γαιῶν ἐκείνων στράφητι κατὰ τῆς Ἀίλας καὶ ὑποδοῦλῶσον αὐτὴν τῇ βοήθειᾳ τοῦ Θεοῦ!»

Ἡ Ἰράκ ἦτο βασίλειον πρὸς δυσμὰς τῆς Βαβυλωνίας,



ἐπὶ τῆς ὄφρυος τῆς Συριακῆς, Ἐρήμου· ἐθεμελιώθη ὑπὸ φυλῆς τινῶν Ἀράβων, ἀπογόνων τοῦ Καχτάν, καὶ διήρκεσεν ἐπέκεινα τῶν ἑξακοσίων ἐτῶν· τὸν πλείστον δὲ χρόνον διετέλεσεν ὑπὸ γραμμὴν τινα πριγκήπων ἐκ τοῦ οἴκου Μονδάρ, οἵτινες ἀνεγνώριζον ὑποταγὴν πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Περσίας καὶ ἐνῆργουν ὡς τοπάρχαι αὐτῶν ἐπὶ τῶν Ἀράβων τοῦ Ἰράκ.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος, πολλοὶ Ἰακωβίται Χριστιανοὶ ἠναγκάσθησαν, ἕνεκα τῶν διωγμῶν καὶ τῶν διχονοιῶν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, νὰ καταφύγωσι μετὰ τῶν Ἀράβων τῆς Ἰρας. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἠύξισε, καιροῦ ἐπιόντος, διὰ τῶν ἄλλων φυγάδων ἐκ διαφόρων μερῶν, ἕως οὗ μικρὸν πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Μωάμεθ, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰρας καὶ ἅπαντες οἱ ὑπήκοοί του ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν.

Πολλὰ ἐβρέθησαν περὶ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τῆς πρωτεύουσας, ἣτις ἔφερε ταῦτὸ μετὰ τοῦ βασιλείου ὄνομα. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον δύο ἀνάκτορα ἐκτάκτου πολυτελείας, ἡ καλλονὴ τοῦ ἑνὸς τῶν ὁποίων, εἰάν τὰ Ἀραβικὰ συναξάρια ἔχωνται ἀληθείας, ἀπέβη ὀλεθρία εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα· διότι ὁ βασιλεὺς, φοβηθεὶς μήπως οὗτος κτίσῃ ὠραιότερον ἔτι διὰ τινα ἄλλον μονάρχην, ἐκρήμνισεν αὐτὸν ἐπὶ κεφαλὴν ἐκ τοῦ πύργου.

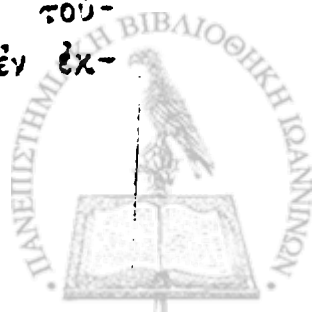
Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ βασιλείου τούτου, ὁ Καλὴδ ἐνῆργησε διὰ τῆς συνήθους αὐτῷ δραστηριότητος καὶ ἐπιτυχίας. Μετὰ δεκακισχιλίων ἀνδρῶν ἐπολιόρησε τὴν πόλιν τῆς Ἰρας, κατέκλυσε τὰ παλάτια τῆς, ἐφόνευσεν τὸν βασιλέα ἐν μάχῃ, καὶ ὑπέταξε τὸ βασίλειον, ἐπιβαλὼν αὐτῷ ἐτήσιον φόρον ἑβδομήκοντα χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων, τὸν πρῶτον ὃν ποτε οἱ Μοσλῆμαι εἰσέπραξαν ἐκ ξένης γῆς, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν, μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ φονευθέντος βασιλέως, εἰς Μεδίαν.

Ἀκολούθως ὠδήγησε τοὺς νικηφόρους στρατοὺς του κατὰ τῆς Ἀίλας, κατετρόπωσε τὸν Πέρσην διοικητὴν



Ὀρμούζ καὶ ἔπεμψε τὸ διάδημά του, μετὰ τοῦ ἐνὸς πέμπτου ἐκ τῶν λαφύρων, εἰς τὸν Καλίφην. Τὸ διάδημα ἦτο μεγάλης ἀξίας, ὡς ἐν τῆς πρώτης τάξεως ἐξ ἐκείνων ἅπερ ἔφερον οἱ ἑπτὰ ἀναπληρωταὶ τοῦ Πέρσου «Βασιλέως τῶν Βασιλέων.» Μεταξὺ τῶν εἰς Μεδίαν σταλέντων τροπαίων τῆς νίκης ἦτο εἷς ἐλέφας. Τρεῖς ἕτεροι Πέρσαι στρατηγοὶ καὶ διοικηταὶ ἀπεπειράθησαν οὐχὶ ἅπαξ, μετὰ κραταιῶν δυνάμεων, ν' ἀναχαιτίσωσι τὸ θριαμβευτικὸν στάδιον τοῦ Καλήδ, ἀλλ' ἐξίστου ἠττήθησαν. Πόλις μετὰ πόλιν ἔπιπτεν εἰς χεῖράς του· οὐδὲν ἐφαίνετο δυνάμενον ν' ἀντιστῆ κατὰ τῶν στρατῶν αὐτοῦ. Στήσας τὴν νικηφόρον σημαίαν του ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου, ἔγραψε πρὸς τὸν Πέρσην μονάρχην, προσκαλῶν αὐτὸν νὰ ἀσπασθῆ τὴν θρησκείαν ἢ νὰ γίνῃ ὑποτελής.» Ἐὰν ἀμφοτέρω ἀρνηθῆς,» προσέθηκε, «θέλω ἐπιπέσει κατὰ σοῦ μετὰ στρατιᾶς ἥτις τοσοῦτον ἀγαπᾷ τὸν θάνατον ὅσον σὺ τὴν ζωὴν.»

Αἱ ἐπανειλημμέναί τοῦ Καλήδ ἀποστολαὶ λαφύρων εἰς Μεδίαν μετὰ τὰς διαφοροὺς νίκας του, ἡ θέα τῶν συληθέντων διαδημάτων καὶ αἰχμαλωτισθέντων πριγκήπων, καὶ τοῦ πρώτου ἐπιταχθέντος εἰς ξένην χώραν φόρου, διήγειραν ὑπερβαλλόντως τὴν κοινὴν ἀγαλλίασιν. Κατ' ἐξοχὴν, ὁ Ἀβού-Βεκῆρ ἐκαυχᾶτο ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι τοῦ Καλήδ, θεωρῶν αὐτὰ ὡς ἀποδείξεις τῆς ἰδίας αὐτοῦ διορατικότητος καὶ τοῦ προνοητικοῦ, ἅτινα κατέδειξεν ἀποποιηθεὶς νὰ τὸν τιμωρήσῃ μὲ θάνατον, ὅταν ὁ Ὄμάρ παντὶ σθένει παρώτρυνεν αὐτὸν εἰς τοῦτο. Ἐνῶ νίκη μετὰ νίκην ἀνηγγέλλετο καὶ ἀλλεπάλληλοι ἀκολουθίαι κτηνῶν, καταφόρτων ἐκ λαφύρων, ἔφρασον τὰς πύλας τῆς Μεδίνης, ὁ Καλίφης ἔχαιρε βλέπων τὰς προσδοκίας αὐτοῦ πολλῶ τῷ μέτρῳ παραλαμβανομένας διὰ τῶν ἔργων τοῦ παρατόλμου τούτου μαχητοῦ. «Μὰ τὸν Ἀλλάχ!» ἀνέκραξεν, ἐν ἐκ-



στάσει, ἀπὸ γυναικεῖον φύλον εἶνε λίαν ἀσθενὲς ὅπως  
δώσῃ γέννησιν εἰς ἄλλον Καλήδ.»

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἀνικανότης τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα εἰς τὴν ἐν Συρίᾳ ἀρχιστρα-  
τηγίαν.—Ὁ Καλήδ ἀποστέλλεται ἵνα τὸν ἀπαλλάξῃ.  
—Κίνδυνος τοῦ Μοσλημικοῦ στρατεύματος ἐνώπιον τῆς  
Βόσρας.—Ἐπικαίριος ἄφιξις τοῦ Καλήδ.—Ἀνδραγαθή-  
ματα αὐτοῦ διαρκούσης τῆς πολιορκίας.—Ἄλωσις τῆς  
Βόσρας.

Τὴν ἀγαλλίαν τοῦ Καλίφου ἐπὶ τοῖς ἐν Ἰράκ  
θριάμβοις ἀνέστειλον ἀγγελίαι διαφόρου τόνου ἐκ τοῦ  
ἐν Συρίᾳ στρατοῦ. Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας, ὅστις εἶχε τὴν  
γενικὴν διοίκησιν, ἐστερεῖτο τῆς τύλης καὶ τοῦ ἐπιχει-  
ρητικοῦ, ἅτινα προσήκουσιν εἰς στρατηγὸν ἐκπορθοῦντα.  
Ἡττά τις μέρους τῶν στρατευμάτων του ἀπεθάρρυνεν  
αὐτὸν, ἤκουσε δὲ μετ' ἀνησυχίας ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ  
Ἰράκλειος συνεχέντρωσε πολυάριθμον στρατὸν ὅπως ἐ-  
πιπέσῃ κατ' αὐτοῦ. Λί πρὸς τὸν Καλίφην ἐπιστολαί  
του προέδιδον τὴν ἀμηχανίαν καὶ σύγχυσιν τοῦ νοός του.  
Ὁ Ἀβού-Βεκὴρ, οὗ τινος τὸν συνήθως ἐμβριθῆ νοῦν  
κατέκληξαν, κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, τὰ παράτολμα  
ἀνδραγαθήματα τοῦ Καλήδ, ἠνοχλήθη ἰδὼν ὅτι, ἐνῶ  
ὁ τελευταῖος οὗτος ἐβυθίζετο εἰς λαμπρὸν στάδιον κτα-  
κτήσεως ἐν Ἰράκ, ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἴστατο μόνον ἀμυ-  
νόμενος ἐν Συρίᾳ. Ἐν τῇ κακουχίᾳ τῆς στιγμῆς, με-  
τενόησαν ὅτι ἐνεπίστευσε τὴν κατὰ τῆς χώρας ταύ-  
της εἰσβολὴν εἰς ἓνα ὅστις τῷ ἐφαίνετο ἀδύναμος ἄνθρω-  
πος· πάραυτα δὲ ἀπέστειλε μηνυτὰς εἰς τὸν Καλήδ, δια-  
τάσσωσιν αὐτὸν νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐπιδιώξιν τοῦ ἐν Ἰράκ  
πολέμου εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατηγοὺς καὶ νὰ δρά-  
μῃ εἰς βοήθειαν τοῦ στρατοῦ τῆς Συρίας, ἀναλαμ-





Εάντων ἐκείσε τὴν γενικὴν διοίκησιν. Ὁ Καλὴδ ὑπήκουσεν εἰς τὰς διαταγὰς μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἐτοιμότητος. Ἀφίσας τὸν στρατὸν του ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μοσέννα-Ἰβν-Ἀρίς, καὶ προπορευόμενος χιλίων πεντακοσίων ἰππέων, ἔσπευσε πρὸς τὰ Συριακὰ μεθόρια ὅπως καταφθάσῃ τὸν Μοσλημικὸν στρατὸν, ὅστις, ὡς ἐπληροφορήθη καθ' ὁδὸν, ἔβαινεν ἐπὶ τὴν Χριστιανικὴν πόλιν Βόσραν.

Ὡς ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης, ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ μεγάλη ἐμποροπανήγυρις ἐπὶ τῶν Συριακῶν συνόρων, ἐτησίως ἐπισκεπτομένη ὑπὸ τῶν καρabanίων, ὅπου ὁ Μωάμεθ, νέος ὢν, συνδιελέχθη τὸ πρῶτον μετὰ Σεργίου τοῦ Νεστοριανοῦ μοναχοῦ, παρ' οὗτινος, ὡς ἐβρέθη, ἔλαβε τὰς περὶ Χριστιανικῆς θρησκείας γνώσεις του. Ἡ πόλις αὕτη συνήθως ἔβριθε πραγματειῶν, διὸ ὑπισχνεῖτο μεγάλα λάφυρα· ἀλλ' ἦτο ἰσχυρῶς ὠχυρωμένη, ἔχουσα κατοίκους ἐξησκημένους εἰς τὰ ὅπλα, καὶ ἐδύνατο ἐν παντὶ χρόνῳ νὰ ἐξαγάγῃ δωδεκακισχιλίους ἰππεῖς. Τὸ ὄνομά της, κατὰ τὴν Συριακὴν γλῶσσαν, σημαίνει πύργον ἀσφαλείας. Ἐναντίον τῆς ὀχυρᾶς ταύτης πόλεως ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἀπέστειλε τὸν Σερζαβιλ-Ἰβν-Ἀσανάχ, γεροστρατιώτην γραμματέα τοῦ Μωάμεθ, μετὰ στρατοῦ δεκακισχιλίων ἰππέων. Πλησιάζοντος τοῦ ἐχθροῦ, ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως Ρωμανὸς, εἰ καὶ ἰσχυρῶν ὄντων τοῦ τε ὀχυρώματος καὶ τῆς φρουρᾶς, προθύμως ἠδ' ἐπλήρῳ τὸν τῆς ὑποταγῆς φόρον, ὡς καταταραχθεὶς ἐκ τῶν πληροφοριῶν αἷς ἔλαβε περὶ τοῦ φανατικοῦ ζήλου καὶ τῆς ἀπροσμάχητου ἀνδρίας τῶν Μοσλήμων· ἀλλ' ὅμως ὁ λαὸς του ἦτο μεγαλόψυχος καὶ ἐζήτει ἐπιμόνως μάχην.

Ὁ γέρον Σερζαβιλ, ἐνῶ προσήγγιζεν εἰς τὴν πόλιν, ἐπεκαλέσθη τὸν Ἀλλάχ ἵνα δωρήσῃται τὴν ἐπὶ ὀνόματί του διὰ τοῦ ἀποστόλου του ὑποσχεθεῖσαν νίκην καὶ νὰ στερεώσῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐνότητός του συγγένων τοῦς αὐτῇ ἀντιλέγοντας. Ἀλλ' αἱ προσευχαί του, κατὰ



τὸ φαινόμενον, ἀπέβησαν ἄγονοι. Ἄλλεπάλληλα τάγματα ἰππέων ἐξώρμησαν διὰ τῶν πυλῶν τῆς Βόσρας, προσέβαλον τοὺς Μοσλήμας πανταχόθεν καὶ συνετάραξαν αὐτούς, μεγάλην ἐπενεγκόντες φθοράν. Ὁ Σερζαβίλ, βλέπων τὸν στρατὸν αὐτοῦ καταβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκδραμόντων, μικροῦ δεῖν διέταξε τὴν ὑποχώρησιν, ὅτε μέγα νέφος κονιορτοῦ ἀνήγγειλε νέον ἐπερχόμενον στράτευμα.

Στιγμιαία τότε διακοπὴ ἐγένετο ἑκατέρωθεν, ἀλλ' ἡ κραυγὴ Ἀλλάχ 'Αχβάρ! Ἀλλάχ 'Αχβάρ! ἀντήχησεν ἐκ τοῦ Μοσλημικοῦ στρατεύματος, ἅμα ὁ ἀετὸς τοῦ Καλήδ ἐφάνη ἐν μέσῳ τοῦ νέφους. Ὁ μαχητὴς οὗτος ἀφίχθη καλπάζων εἰς τὸ πεδῖον, προηγέτης τοῦ σώματος τῶν ἰππέων του, ἀπάντων κεκονιαμένων. Ἐπιθεὶς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν ὀρμῆς, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔσκησε τὴν σημαίαν του πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς.

Τῆς μάχης ἀνασταλείσης, ὁ Σερζαβίλ ἠθέλησε νὰ ἀσπασθῇ τὸν σωτῆρά του, ὅστις τῷ ἦτο ὡσαύτως παλαιὸς φίλος, ἀλλ' ὁ Καλήδ ἀτενίζων πρὸς αὐτὸν ἐπιπληκτικῶς, «Τὶ τρέλλα σ' ἐκυρίευσε,» τῷ εἶπε, «νὰ προσβάλῃς μετὰ τῶν ὀλίγων ἰππέων σου φρούριον περιεζωσμένον ὑπὸ λιθίνων τειχῶν καὶ πλήρες στρατιωτῶν;»

—«Δὲν ἐνήργησα,» ἀπήντησεν ὁ Σερζαβίλ, «ἀπ' ἐμαυτοῦ, ἀλλὰ κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα.»

—«Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας,» ἐπανέλαβεν ὁ Καλήδ ἀποτόμως, «εἶνε πολὺ ἄξιος ἄνθρωπος, ἀλλ' ὀλίγας πολεμικὰς γνώσεις ἔχει.»

Καὶ πραγματικῶς, ὁ στρατὸς τῆς Συρίας ταχέως εἶδε τὴν μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν ὑπάρχουσαν διάστασιν. Οἱ στρατιῶται τοῦ Καλήδ, ἀποκεκμηκότες ἐκ τῆς σκληρᾶς πορείας καὶ τῆς σκληροτέρας συμπλοκῆς, ἔλαβον ὀλίγους βλωμοὺς ἐπὶ ποδῶν καὶ, ριφθέντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, εὐθὺς ὑπνωσαν. Μόνος ὁ Καλήδ δὲν ἀνεπαύθη ἀλλ' ἀναβάς ζωηρὸν ἵππον, ἐπεσκόπει δι' ὀ-



λης τῆς νυκτός τὰ περίξ τῆς πόλεως καὶ τοῦ στρατοπέδου, φοβούμενος νέαν τοῦ ἐχθροῦ ἐκδρομὴν.

Περὶ τὸ λυκαυγὲς ἐξήγειρε τὸν στρατὸν του διὰ τὴν πρωϊνὴν προσευχὴν. Μέρος αὐτοῦ ἐξεπλήρωσε τὸν καθαρισμὸν δι' ὕδατος, καὶ ἄλλοι διὰ ψάμμου. Ὁ Καλὴδ ἀπήγγειλε τὴν προσευχὴν μετὰ τοῦτο ἕκαστος μαχητῆς ἐδράξατο τοῦ ὅπλου του καὶ ἐπήδησεν ἀνά τὸν ἵππον του, διότι αἱ πύλαι τῆς Βόσρας ἤδη ἐδίδον ἔξοδον εἰς τὰς φάλαγγας αὐτῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Καλὴδ ἐφλέγοντο, βλέποντος αὐτὰς προποδιζούσας εἰς τὸ πεδῖον καὶ ἀστραπτούσας ἐν τῷ ἀνατέλλοντι ἡλίῳ. «Οὔτοι οἱ ἄπιστοι,» ἀνέκραξε, «φρονοῦσιν ὅτι εἴμεθα ἀδύνατοι καὶ καταπεπονημένοι, ἀλλὰ θέλουσι συγχυσθῆ. Ἐμπόδος, εἰς τὴν μάχην, διότι ἡ εὐλογία τοῦ Ἀλλάχ εἶνε μεθ' ἡμῶν!»

Ἐνῶ τὰ σώματα ἐπλησίαζον ἀλλήλων, ὁ Ῥωμανὸς, ὅστις προήλαυε τοῦ στρατοῦ του, προῦκάλεσε τὸν Μοσλήμην ἀρχηγὸν εἰς μονομαχίαν. Ὁ Καλὴδ ἀμέσως προέβη. Ἀλλ' ὁ Ῥωμανὸς, ἀντὶ νὰ κατευθύνῃ τὴν λόγχην του πρὸς τὸν σκοπὸν, ἦλθεν εἰς συνδιάλεξιν χαμηλῇ τῇ φωνῇ. Ὁμολόγησεν ὅτι ἦτο Μωαμεθανὸς ἐνδομύχως καὶ ὅτι ἠπέλιθσεν αὐτῷ τὸ ἄκρον μῆσος τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως, ἀποπειραθέντι νὰ τὸν καταπέσῃ εἰς τὴν πληρωμὴν φόρου. Τώρα δ' ἐπρότεινε ν' ἀσπασθῆ τὸν Ἰσλαμισμὸν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πόλιν, ὅπως ἐνεργήσῃ τὸ βέλτιον πρὸς παράδοσιν αὐτῆς εἰς χεῖρας τῶν Μοσλήμων, ἐφ' ὅρω ἀσφαλείας ζωῆς, ἐλευθερίας καὶ ἰδιοκτησίας.

Ὁ Καλὴδ ἀσμένως συγκατετέθη εἰς τὸν ὄρον, ἀλλ' ὅπως δυνηθῆ ὁ Ῥωμανὸς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πόλιν προθυμότερον, διασκεδασθῆ δὲ πᾶσα ὑπόνοια συνεννοήσεως, ὑπηγόρευσε ὡς πρόσφορον ν' ἀνταλλάξωσιν ὀλίγας ἀβλαβεῖς βολάς. Ὁ Ῥωμανὸς ἐδέχθη τὴν πρότασιν, μετ' ἀπαρσκευίας μᾶλλον, διότι ἦτο λίαν δειλός. Ἐν τῇ ἀνάγκῃ θὰ ἐποιεῖτο ψευδῆ τινὰ ἐπί-



θεσιν καὶ τινάγματα ὀπλων· ἀλλ' ὁ Καλήδ, ἔχων στιβαρὰν τὴν χεῖρα καὶ ἐξημμένον τὸ πνεῦμα, κατήνευκε τόσον ζωηρῶς τὰς βολὰς του, ὥστε ἤθελε σχίσει εἰς δύο τὸν ἄλλον, ἢ τὸν κερματίσει ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου, εἰάν ἐπληττε διὰ τῆς ἀκμῆς ἀντὶ διὰ τῆς πλακῶς τῆς σπάθης.

— « Ἐλαφρά, ἔλαφρά, » ἀνέκραξεν ὁ Ῥωμανός· « εἶνε τοῦτο, ὅ,τι ἀποκαλεῖς ψευδῆ μάχην· ἢ ἔχεις κατὰ νοῦν νὰ μὲ φονεύσης; »

— « Οὐδαμῶς » ἀπήντησεν ὁ Καλήδ, « ἀλλὰ πρέπει νὰ καταφέρωμεν τὰς βολὰς μας μετὰ τινος ὀρμῆς, ἵνα μὴ φανῆ ὅτι παίζομεν. »

Ὁ Ῥωμανός, δαρεῖς καὶ καταπονηθεῖς, φέρων δὲ πολλαχοῦ τοῦ σώματος πληγὰς, ἔχαιρεν ὅτι τοῦλάχιστον ἐπανέκαμπτен εἰς τὸν στρατόν του ζῶν. Ἀφικθεῖς ἐκεῖ, ἐξεθείασε τὴν ἀνδρίαν τοῦ Καλήδ καὶ συνεβούλευσε τοὺς συμπολίτας του νὰ διαπραγματευθῶσι περὶ παραδόσεως· οὗτοι ὅμως ἐξύβρισαν αὐτὸν διὰ τὴν δειλίαν του, τὸν καθήρσαν τῆς ἀρχῆς καὶ τὸν ἐκλείσαν, ὡς αἰχμάλωτον, ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ἀντικαταστήσαντες ἀντ' αὐτοῦ τὸν στρατηγόν, ὅστις εἶχεν ἀφικθῆ μετ' ἐπικουριῶν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου.

Ὁ νέος διοικητής, εἰς πρῶτόν του δοκίμιον ἐν τῇ ἀρχηγίᾳ, προήλασε τοῦ στρατοῦ του καὶ προῦκάλεσε τὸν Καλήδ εἰς μοναμαχίαν. Ὁ Ἀβδα'ραχμάν, υἱὸς τοῦ Καλίφου, νέος πολλὰ ὑπισχνούμενος, ἐξητήσατο παρὰ τοῦ Καλήδ τὴν τιμὴν ἵνα γίνῃ ἥρωσ του. Εἰσακουσθείσης τῆς αἰτήσεώς του, ὤρμησεν, ἐφιππος καὶ καλῶς ὀπλισμένος, ἐναντίον. Ἡ συμπλοκὴ μικρὸν διήρκεσε. Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν, ὁ διοικητής ἐφοβήθη τὴν ἀγρίαν ὄψιν τοῦ Μοσλήμου νεανίου καὶ ἐταράχθη ὡς ἐκ τῆς δεξιότητος, μεθ' ἧς ἐχρᾶτο τῷ ἵππῳ καὶ ἐτίνασσε τὸ δόρυ. Πρῶτος τρωθεῖς ἐσκοτίσθη καὶ, μεταστρέφων τοὺς χαλινούς, προσεπάθησε νὰ ἐκφύγῃ δι' ὀπλῶν. Ὁ ἵππος του ἦτο ὠκύτερος, διὸ καὶ ἐπέτυχεν νὰ ξίφθῃ ἐν



τῷ μέσῳ τῶν στρατῶν του. Ἄλλ' ὁ τολμηρὸς νεανίας ἐμυώπισε κατόπιν αὐτοῦ, σφάζων καὶ πλήσσων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, καὶ ἀνοίγων ὁδὸν διὰ τοῦ φασγάνου του.

Ὁ Καλήδ, εὐφραινόμενος μὲν ἐπὶ τῇ ἀνδρίᾳ τοῦ ἥρωος του, φοβούμενος δὲ τὸν κίνδυνόν του, ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως. Εἰς τὴν μάχην! εἰς τὴν μάχην! Παράδεισος! Παράδεισος! ὑπῆρξεν ἡ μανιώδης κραυγὴ· τότε δὴ τότε ἵππος πτερνίζεται ἐναντίον ἵππου, καὶ ἄνθρωπος μάχεται ἐκ χειρὸς πρὸς ἄνθρωπον. Ἡ ἀπηλπισμένη συμπλοκὴ, βεβαιωθεῖσα ἀπὸ τῶν τειχῶν, διαχέει τὸν τρόμον καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν. Οἱ κώδωνες σημαίνουσι πανικὸν, αἱ δὲ οἰμωγαὶ τῶν γυναικῶν καὶ παιδίων συμμιγνύονται ταῖς προσευχαῖς καὶ τοῖς ψαλμοῖς τῶν ἱερέων καὶ μοναχῶν, διαπορευομένων ἐν λιτανείᾳ τὰς ὁδοὺς.

Οἱ Μοσλήμαι ἐπίσης ἐπικαλοῦνται τὸν Ἀλλάχ εἰς βοήθειαν, μίσγοντες μαχόμενοι προσευχὰς καὶ κατάρας. Ἐπὶ τέλους οἱ στρατοὶ τῆς Βόσρας ὑποχωροῦσιν. Αἱ φάλαγγες, αἵτινες τόσῳ ἐνδόξως ἐξήλασαν τὴν πρωτάν, διώκονται ἐν τεθραυσμέναις καὶ δρόμῳ φερομέναις ὁμάσιν εἰς τὴν πόλιν, αἱ πύλαι ἐν φόβῳ ἀνοίγονται πρὸς εἴσοδον αὐτῶν καὶ εὐθὺς ἀποφράσσονται· ἐνῶ δὲ πνευστιῶσιν ὑπὸ πόνου καὶ φόβου ὀπισθεν τῶν ὀχυρωμάτων των, αἱ σημαῖαι τοῦ Σταυροῦ στήνονται ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, ταχυδρόμοι δὲ ἀποστέλλονται ἐξαιτούμενοι ἐπικουρίας παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἢδη ἡ νύξ ἐκάλυψε τὴν σκηνὴν τῆς μάχης. Δὲν ἤκουέ τις κατὰ τὰς ἄλλοτε τερπνοτάτας ὁδοὺς τῆς Βόσρας ἢ στεναγμούς τετραυματισμένων μαχητῶν, θρήνους γυναικῶν καὶ προσευχὰς ἱερέων καὶ μοναχῶν, ἐνῶ πρόσκοποι περιπόλουν τὸ Ἀραβικὸν στρατόπεδον, ὅπως προφυλάξωσιν αὐτὸ κατὰ τῆς ἀπελπισίας τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ Ἀβδα'ραχμὰν ὠδήγει μίαν ἐκ τῶν περιπόλων. Διαβαίνων ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, διέκρινεν ἄνθρωπον ἐξερχόμενον λαθραίως, τὰ φαριδιωτὰ



τοῦ ὁποίου ἐνδύματα, ἀσθενῶς στίλβοντα. ἐν τῇ αἰγλῇ τῶν ἀστέρων, προέδιδον αὐτὸν ὡς ἄτομον σημασίας. Τὸ δόρυ τοῦ Ἀβδά'λραχμάν ἠπέιλει νὰ διατρυπήσῃ τὸ στῆθος τοῦ ἀγνώστου, ὅτε οὗτος ὠμολόγησεν ὅτι ἦτον ὁ Ῥωμανὸς καὶ ἐζήτησε νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν εἰς τὸν Καλήδ. Εἰσελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ στρατηγοῦ, ἐξέθετο λοιδορῶν τὴν πρὸς αὐτὸν συμπεριφορὰν τοῦ λαοῦ τῆς Βόσρας, καὶ ἐπεκαλέσθη ἐκδίκησιν. Εἶχον περιορίσει αὐτὸν ἐντὸς τῆς οἰκίας του, ἥτις ὁμῶς ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως. Κατῶρθωσε δὲ διὰ τῶν υἱῶν καὶ ὑπηρετῶν του νὰ ἀνοίξῃ δι' αὐτοῦ ὀπήν, δι' ἧς ἐξῆλθε καὶ δι' ἧς ὑπισχνεῖτο νὰ εἰσαγάγῃ τάγμα ἐνόπλων, οἵτινες ἐδύναντο νὰ ἀναπετάσωσι τὰς πύλας τῆς πόλεως πρὸς τὸν στρατόν.

Ἡ προσφορὰ του ἀμέσως ἐγένετο δεκτὴ, εἰς δὲ τὸν Ἀβδά'λραχμάν ἀνστήθη ἡ παράτολμος ἐπιχείρησις. Παραλαβὼν οὗτος ἑκατὸν ἐκλεκτοὺς ἄνδρας καὶ ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ, εἰσῆλθε, μεσοῦσης τῆς νυκτός, διὰ τῆς ὀπῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ προδότου. Ἀφ' οὗ δ' ἐκεῖ ἔφαγον, μετημφιέσθησαν, ἵνα φαίνωνται ὡς στρατιῶται τῆς φρουρᾶς. Ὁ Ἀβδά'λραχμάν τότε διήρεσεν αὐτοὺς εἰς τέσσαρας λόχους, ἐξ εἰκοσιπέντε ἀνδρῶν ἕκαστον, τοὺς τρεῖς τῶν ὁποίων ἀπέστειλεν εἰς διαφόρους διευθύνσεις, ἐπιτάξας αὐτοῖς νὰ μένωσιν ἤρεμοι ἕως οὗ αὐτὸς καὶ οἱ ὀπαδοὶ του δώσωσι διὰ κραυγῆς τὸ σύνθημα, Ἀλλάχ Ἀκβάρ! Μετὰ τοῦτο εἶπε πρὸς τὸν Ῥωμανὸν νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὸ κατάλυμα τοῦ διοικητοῦ, ὅστις ἔφυγε τὴν μετ' αὐτοῦ μάχην κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ προδότου, αὐτὸς καὶ οἱ εἰκοσιπέντε ἄνδρες του διήλθον ἀφορητὴ τὰς ὁδοὺς. Οἱ πλεῖστοι ἐκοιμῶντο βαθὺν ὕπνον· ποῦ καὶ ποῦ ὁμῶς οἱ στόνοι τραυματίου τινὸς μαχητοῦ, ἢ ὁ Ὀρήνος περιλύπου γυναικὸς, διέκοπτον τὴν σιγὴν τῆς νυκτός καὶ ἐνεποίουν φόβον εἰς τοὺς ἐνεδρευτάς. Ἀφίχθόντες εἰς τὴν πύλην τῆς ἀκροπόλεως ἐφενά-



κισαν τοὺς προσκόπους, οἵτινες ἐξέλαβον αὐτοὺς ὡς φιλικὴν περίπολον, καὶ ἀκωλύτως ὠδευσαν πρὸς τὴν διαμονὴν τοῦ διοικητοῦ. Ὁ Ῥωμανὸς εἰσῆλθε πρῶτος καὶ ἀνήγγειλε τῷ διοικητῇ ὑποδοχὴν φίλου.

— «Καὶ ποῖος φίλος ζητεῖ με κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τῆς νυκτός;»

— «Ὁ φίλος σου Ἄβδα Ἰραχμάν,» ἀνέκραξεν ὁ Ῥωμανὸς μετὰ κακοτρόπου θριάμβου, «ὅστις ἔρχεται ὅπως σὲ στείλῃ εἰς τὸν ἄδην!»

Ὁ τάλας φιλόζωος ἀπεπειράθη νὰ δραπετεύσῃ. «Ὅχι» ἀνέκραξεν ὁ Ἄβδα Ἰραχμάν, «δὲν μὲ φεύγεις δευτέραν φοράν!»—καὶ διὰ μιᾶς βολῆς τοῦ φασγάνου του τὸν ἔβριψε νεκρόν. Τότε ἔδωκε τὸ σύνθημα Ἄλλάχ Ἀκβάρ! Ἐπανελάβον αὐτὸ οἱ ὀπαδοὶ ἐκ τοῦ πυλῶνος· ἀντήχησεν ὑπὸ τῶν ἄλλων λόχων εἰς διάφορα μέρη· αἱ πύλαι τῆς πόλεως ἀνεπετάσθησαν, τὰ τάγματα τοῦ Καλήδ καὶ Σερζαβίλ εἰσώρμησαν, καὶ ἡ πόλις ἅπασα ἐβόα ἐκ τῶν κραυγῶν Ἄλλάχ Ἀκβάρ! Οἱ κάτοικοι ἐγερθέντες ἔντρομοι ἐκ τοῦ ὕπνου, σπουδῆ ἐξήρχοντο ἵνα μάθωσι τὸ αἴτιον τῆς ταραχῆς, ἀλλ' ἐφονεύοντο ἐπὶ τῶν οὐδῶν τῶν θυρῶν των· φρικτὴ δ' ἔλαβε χώραν σφαγῆ, ἕως οὗ ἠκούσθη γενικὴ κραυγὴ πρὸς κατάλυσιν. Τότε, συμφώνως πρὸς μίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Μωάμεθ, ὁ Καλήδ κατέπαυσε τὴν τοῦ αἵματος χύσιν καὶ ἐδέχθη τοὺς ἐπιζήσαντας ὑπὸ τὸν ζυγόν.

Τοῦ ἀγρίου θορύβου κοπάσαντος, οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι τῆς Βόσρας ἠρέυνων ὡς πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν εἶχον καταληφθῆ. Ὁ Καλήδ ἐδίσταζε νὰ φανερώσῃ τὴν ἀτιμίαν τοῦ Ῥωμανοῦ. Ἄλλ' ὁ προδότης ἐμεγαλαύχει ἐπὶ τῷ αἵσχει του, καὶ ἐπὶ τῇ ἐκδικήσει ἧτις ἐκεραυνοβόλησε τέως φίλους. «Ἐγὼ ἤμην, ὁ αἴτιος!» ἀνέκραξε μετὰ σατανικῆς ἀγαλλιάσεως. «Ἀποτάσσομαι ὑμῖν καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι κόσμῳ. Ἄρνούμαι τὸν σταυρωθέντα καὶ περιφρονῶ τοὺς λατρευτάς του. Ἐκλέγω τὸν Ἰσλαμισμόν ὡς θρησκείαν μου—



τὴν Καάβαν ὡς νάν μου—τοὺς Μοσλήμας ὡς ἀδελφούς μου—τὸν Μωάμεθ ὡς προφήτην μου· καὶ μαρτυρῶ ὅτι εἷς μόνος Θεὸς ὑπάρχει, τῇ δόξῃ τοῦ ὁποίου οὐδεὶς εἶνε κοινωνός.»

Ποιησάμενος τὴν πλήρη ταύτην ἀναίρεσιν τῆς πρώτης του Ὑρησκείας καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς νέας, εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς προδοτικῆς του συμβάσεως, ὁ ἀποστάτης ἀνεχώρησεν ἐκ Βόσρας, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρῶν τῶν ἐγκατοίκων της, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων δὲν ἐδύνατο ἐπὶ πλέον νὰ ζήσῃ· ὁ δὲ Καλήδ, εἰ καὶ περιεφρόνει αὐτὸν ἐνδομύχως, διέταξε φρουρὸν ὅπως διαφυλάττῃ τὴν ἰδιοκτησίαν του ἀπὸ ἀρπαγῆς.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ὁ Καλήδ πολεμεῖ τὴν Δαμασχόν.

Ἡ ἄλωσις τῆς Βόσρας ἐπηύξησε τὴν δοξοπάθειαν καὶ τὴν τόλμην τῶν Μοσλήμων, ὁ δὲ Καλήδ ἐπεθύμησι τώρα νὰ κατακτήσῃ τὴν Δαμασχόν. Ἡ περιώνυμος αὕτη καὶ ὠραία πόλις, μία ἐκ τῶν εὐρυτέρων καὶ μεγαλοπρεπεστέρων τῆς Ἀνατολῆς, θεωρουμένη ὡς ἡ ἀρχαιοτέρα ἐν τῷ κόσμῳ, ἔκειτο ἐπὶ πεδιάδος τεραστίως πλουσίας καὶ εὐπόρου, κεκαλυμμένης ὑπὸ ἄλσῶν καὶ κήπων, καὶ περιεστοιχισμένης ὑπὸ ἀμφιθεάτρου λόφων, περάτων τοῦ ὄρους Λιβάνου. Ποταμὸς, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Χρυσοβόρας, χύνεται διὰ τῆς πεδιάδος, τρέφων τοὺς ὀχετοὺς τῶν κήπων καὶ τὰς πηγὰς τῆς πόλεως.

Τὸ ἐμπόριον τοῦ τόπου ἐχειροῦτο τὸ πλουσιοπάροχον τοῦ ἐδάφους· ἠγοράζοντο οἶνοι, μέταξα, μαλλίον, ξηρὰ δαμάσκηνα, σῦκα ἀπαραμίλλου γεύσεως, μεμυρωμένα ὕδατα καὶ ἀρώματα. Οἱ ἀγροὶ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ





ἡδυόσμων ἀνθέων, τὸ δὲ ῥόδον τῆς Δαμασκοῦ κατέστη περίπυσον εἰς τὸν κόσμον. Αὕτη εἶνε μία ἐκ τῶν ὀλίγων, τῶν σπανίων μάλιστα, περιφήμων πόλεων τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἣτις εἰσέτι διατηρεῖ ἔχνη τινα τῆς πάλαι τερπνότητός της. «Τὰ κίτρα,» λέγει, νέος τις ὀδοιπόρος, «θυμιάζουσι τὸν ἀέρα μέχρι πολλῶν μιλίων πέριξ τῆς πόλεως, αἱ δὲ συκέαι εἰσὶ μεγάλου ἀναστήματος. Ἐκεῖ δάση ροιῶν καὶ χρυσομηλεῶν. Ἐν παντὶ τόπῳ ἀκούει τις ὕδατα σταλάζοντα. Ὅπου ἂν ὑπάγῃ ἀπαντᾶ ρεῖθρον ἢ πλήρη καὶ σιγαλέον ῥύακα παρὰ τὸν δρόμον· συχνάκις δὲ ἀναγκάζεται νὰ μεταβῆ ἀπὸ μιᾶς ζωηρῶς πρασίνου νομῆς εἰς ἑτέραν, διαπερῶν εὐθύς ἢ διὰ μικρῶν γεφυρῶν. Ἄπαντες οἱ ῥύακες πηγάζουσιν ἐκ τοῦ ποταμοῦ, ὃς τοπάλαι ἦτο προσφιλὴς τῷ Νααμάν. Ὄντως οὗτος ἐδύνατο νὰ ἐρωτήσῃ, ἂν ὁ Ἰορδάνης ἦτο καλλίων τοῦ Φαρπάρου καὶ Ἀβάν, ποταμῶν τῆς Δαμασκοῦ;»

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, πρὸς τούτοις, ἐφευρέθησαν τὰ σηρικὰ ἐκεῖνα ὑφάσματα, τὰ ὡς ἐκ τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς των κληθέντα δαμάσκα, καὶ ἐκεῖνα τὰ ξίφη καὶ οἱ ἀκινάκεις, παροιμιώδεις διὰ τὴν ἀπαράβλητον αὐτῶν στόμωσιν.

Ὅταν ὁ Καλῆδ ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ τὴν μεγάλην ταύτην ἄγραν, δὲν εἶχεν ἢ χιλίους πεντακοσίους ἵππεῖς, οἵτινες τῷ ἠκολούθησαν ἀπὸ Ἰράκ, προσθέσει τῆς δυνάμεως ἦν εὐρεν ὑπὸ τὸν Σερζαβίλ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνέλαβε τὴν γενικὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων ἐν Συρίᾳ, ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀβού-Ὁβεΐδαν νὰ συνενωθῇ μετ' αὐτοῦ σὺν τῷ στρατῷ του, ἀριθμοῦντι τριάκοντα ἑπτὰ χιλιάδας ἀνδρῶν.

Οἱ Μοσλῆμαι, συνήθεις εἰς τὴν ἀφορίαν τῆς ἐρήμου, ἠτένισαν μετ' ἐκπλήξεως καὶ εὐφροσύνης πρὸς τὴν πλουσίαν πεδιάδα τῆς Δαμασκοῦ. Ἐνῶ συνεπυκνοῦντο εἰς μακροὺς στίχους παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ μαρμαίροντος ποταμοῦ, ἢ ἐν μέσῳ χλοερῶν καὶ θαλερῶν



πεδίων, ἢ μεταξὺ ἀλσῶν, ἀμπελώνων, καὶ εὐανθῶν κήπων, ἐφαίνετο ὡς εἰ πράγματι ἔτυχον τοῦ παραδείσου, ὃν ὁ προφήτης ὑπέσχετο εἰς τοὺς ἀληθῶς πιστοὺς. Ἀλλ' ὅταν εἶδον τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς πύργους τῆς Δαμασκοῦ, ὑψουμένους ἀνὰ μέσον περιπλόκων σκιᾶδων, ἤρχισαν ἐκφέροντες κραυγὰς παραφόρους.

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος εὕρισκετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, τῇ πρωτεύουσῃ τῶν Συριακῶν κτήσεων, ὅτε ἤκουσε περὶ τῆς ἐπελεύσεως τῶν Ἀράβων ἐπὶ Δαμασκόν. Ἰπέθεσεν ὕμως, ὅτι τὰ στρατεύματα τοῦ Καλήδ δὲν ἦσαν ἢ λησταγέλαι, σκοποῦσαι, ὡς συνήθως, εἰς ἐσπευσμένας ἀρπαγὰς καὶ εὐκόλως ἀποχωροῦσαι, ἅμα ἤθελον κορεσθῆ λαφύρων· διὸ ὀλίγον ἐφοβήθη ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως, γινώσκων ὅτι ἦτο πολυάνθρωπος, κραταιῶς ὠχυρωμένη καὶ καλῶς πεφρουρημένη. Ἡρέσθη ὅθεν ν' ἀποστείλῃ στρατηγόν, ὀνόματι Καλόυν, μετὰ πεντακισχιλίων ἀνδρῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς.

Διερχόμενος τὴν χώραν, ὁ Καλόυς εὔρε τὸν λαὸν φεύγοντα εἰς φρούρια καὶ ἄλλα ὀχυρώματα καὶ τιθέμενον ἐν καταστάσει ἀμύνης. Ἐνῶ δ' ἐπλησίαζεν εἰς Βααλθέκ, αἱ γυναῖκες ἐξήρχοντο λυσίκομοι, τείνουσαι τὰς χεῖρας καὶ ἐκφέρουσαι κραυγὰς ἀπελπισίας. «Ἀλλοίμονον!», ἔκραζον, «οἱ Ἀράβες δηοῦσι τὸν τόπον καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιστῆ αὐτοῖς. Ἡ Ἀρακὰ καὶ Σακνά, ἢ Ταδμὸρ καὶ Βόσρα ἔπεσαν, καὶ ποῖος θὰ προστατεύσῃ τὴν Δαμασκόν!»

Ὁ Καλόυς ἠρώτησε περὶ τῆς δυνάμεως τῶν εἰσβαλόντων.

Πληροφορημένοι μόνον περὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Καλήδ, ἀπεκρίθησαν, «Εἶνε χίλιοι πεντακόσιοι ἵππεῖς.»

— «Μὴ ἀνησυχεῖτε,» εἶπεν ὁ Καλόυς· «μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλω ἐπιστρέφει κομίζων τὴν κεφαλὴν τοῦ Καλήδ ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς καλῆς ταύτης λόγχης.»

Ἀφίχθη εἰς Δαμασκόν πρὶν ἢ θεαθῆ τὸ Μόσλη-

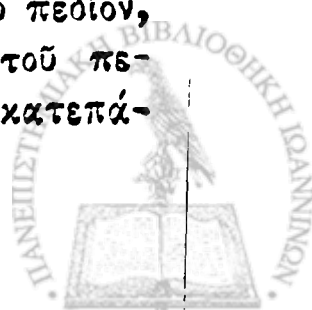


μικὸν στράτευμα, ἢ αὐτὴ δὲ πεποιθήσις, ἦν πρὸς ἑαυτὸν συνέλαβεν, ἐχαρακτήρισε τὴν διαγωγὴν του. Ἀντιποιοῦμενος τῆς ἀνωτάτης διοικήσεως, ἐβούλετο νὰ καθαιρέσῃ καὶ ἐκδιώξῃ τὸν πρῶτον διοικητὴν Ἀζράιλ, ἐπάξιον γέροντα στρατιώτην, λίαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀγαπώμενον. Σφοδραὶ διαφωνίαι ἀμέσως ἐξηγέρθησαν, ἢ δὲ πόλις, ἀντὶ νὰ προπαρασκευασθῇ πρὸς ἔμψναν, ἐγένετο ἔρμαιον ἐσωτερικῶν ἐρίδων.

Ἐν τῇ ἀκμῇ τῶν ταραχῶν τούτων, τὸ στράτευμα τοῦ Καλήδ, μεθ' οὗ συνηνώθη τὸ τοῦ Ἀβου-Ὀβεϊδα, συγκείμενον τῶρα ἐκ τεσσαράκοντα χιλιάδων πεζῶν καὶ ἰππέων, ἐθεάθη προχωροῦν διὰ τῆς πεδιάδος. Ἡ συναίσθησις τοῦ κινδύνου κατέστειλε τὴν ὄρμην τῶν ἐρίδων, καὶ οἱ δύο διοικηταὶ ἐξήλασαν, μετὰ μεγάλου μέρους τῆς φρουρᾶς, ἐναντίον τῶν εἰσβαλόντων.

Ἀμφότεροι οἱ στρατοὶ παρετάχθησαν εἰς μάχην. Ὁ Καλήδ ἴστατο ἐν τῷ μετώπῳ τῆς Μοσλημικῆς γραμμῆς ἔχων πλησίον αὐτοῦ τὸν συστρατιώτην του Δερὰρ-Ἰβν-αλ-Ἀζβάρ. Οὗτος ἀναβεβηκῶς ὠραίαν ἵππον, ἐτάλαντεψε βαρὺ δόρυ, φαινόμενος τέλειος μαχητής. Ὁ Καλήδ τὸν παρετήρει μετὰ φιλικῆς ἐπάρσεως, καὶ ἀπεφάσισε νὰ τῷ παρέξῃ τὴν εὐκαιρίαν ἵνα διακριθῇ. Ἐπὶ τούτῳ διέταξεν αὐτὸν μετὰ μικρᾶς ἱλῆς ἰππικοῦ νὰ μετρήσῃ τὸν σφυγμὸν τοῦ ἐχθροῦ. «Τώρα εἶνε καιρὸς Δερὰρ,» ἀνεφώνησε, «νὰ δείξῃς ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος, ἀπομιμούμενος τὰς πράξεις τοῦ πατρός σου καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν τῆς πίσεως. Ἐμπρός· εἰς τὸν δίκαιον ἀγῶνα, καὶ ὁ Ἄλλαχ θέλει σὲ βοηθήσει.»

Ὁ Δερὰρ κατηύθυνε τὸ δόρυ του καὶ προπορευόμενος τῶν εὐχρίθμων ὀπαδῶν αὐτοῦ, προσέβαλε τὸ πυκνότερον τοῦ ἐχθροῦ. Κατὰ τὴν πρώτην ἐμβολὴν τέσσαρες ἰππεῖς ἔπεσαν ὑπὸ τὸ ὄπλον του· τότε μεταστρεφόμενος καὶ ὑπεριπτάμενος, ὡς εἰπεῖν, κατὰ τὸ πεδίον, ὅπως σκοπεύσῃ διάφορον λείαν, ἐπετέθη κατὰ τοῦ πεζικοῦ, ἐφόγευσεν ἕξ διὰ τῆς ἰδίας του χειρὸς, κατεπά-



τησεν ἄλλους καὶ ἐπροξένησε μεγάλην σύγχυσιν. Οἱ Χριστιανοὶ ὁμῶς, ἀναλαβόντες ἐκ τοῦ προσκαίρου πανικοῦ, ἀντέστησαν κατ' αὐτοῦ μεθ' ὑπερβαλλόντων ἀριθμῶν καὶ Ῥωμαϊκῆς πειθαρχίας. Ὁ Δερὰρ εἶδε τὸ ἄνισον τῆς μάχης, καὶ ἄφ' οὗ ἐκόρεσε τὴν ἀρειμάνιον παραφοράν του, κατέδειξε τὴν Ἀραβικὴν δεξιότητα κατὰ τὴν ὑποτροπήν, ἀσφαλῶς ὑποχωρήσας εἰς τὸ Μοσλημικὸν στρατεύμα, ὅπερ ὑπεδέχθη αὐτὸν μετ' ἐπευφημιῶν.

Ὁ Ἀβδ' ἄραχμὰν ἔδωκε μὲν ὁμοίαν ἀπόδειξιν ἀγρίου θάρρους· ἀλλὰ κατὰ τοῦ ἵππικοῦ του ἀντέστη μερὶς πεζικοῦ, παρατεταγμένου φαλαγγηδὸν μετὰ προτεταμένων λογχῶν, ἐνῶ οἱ ἐκσφενδονιζόμενοι ἔκ τινος ἀποστάσεως λίθοι καὶ τὰ ἐκτοξευόμενα βέλη, κατεπόνουν καὶ ἵππους καὶ ἀναβάτας. Ποιησάμενος ὅθεν καὶ οὗτος θαβράλεαν ἔφοδον καὶ αἰφνιδίαν σφαγὴν, ὑπεχώρησεν, ἐλαύνων ἀπὸ ρυτῆρος, καὶ ἤνώθη μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος.

Ὁ Καλὴδ ἀπεμιμήθη τῶρα τὴν ἀνδρίαν τῶν φίλων του· καὶ ἐκδραμῶν κατὰ πρόσωπον τοῦ ἐχθροῦ, ἔρριψε γενικὴν πρόκλησιν εἰς μονομαχίαν.

Αἱ ζηλοτυπίαί τῶν δύο χριστιανῶν διοικητῶν διήρκουν ἐν τῷ πεδίῳ. Ὁ Ἀζραήλ, στραφεὶς πρὸς τὸν Καλόυν, ἔλεγεν αὐτῷ δηκτικῶς, νὰ δεχθῆ τὴν πρόκλησιν, ὡς ἦτο δίκαιον, ὅταν ἅπαξ αὐτὸς ἀπεστάλη νὰ προστατεύσῃ τὴν χώραν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ κινδύνου.

Ἡ ἔπαρσις τοῦ Καλοῦ προήγγιζεν εἰς τὸ τέλος της. Δὲν εἶχε διάθεσιν πρὸς τοσοῦτο συσταδὸν μάχην καὶ δὴ ἐναντίον τοιοῦτου ἐχθροῦ· ἀλλ' ἡ ὑπερηφάνεια δὲν τῷ ἐπέτρεπε τὴν ἄρνησιν. Ἐπεχείρησε τὴν συμπλοκὴν ἀθύμως καὶ μετὰ μικρὸν θὰ ὑπεχώρει, ἐὰν ὁ Καλὴδ δὲν κατελάμβανε τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ του θέσιν. Τότε ἠγωνίσθη μετ' ἀπελπισίας, ἡ δὲ συμπλοκὴ ὑπῆρξε μανιώδης ἐκατέρωθεν, ἕως οὔ ὁ Καλόυς εἶδε τὸ αἷμά του καταβρέχον τὸν ὅπλισμόν του. Ἐδειλίασεν ἐπὶ τὴν θεάν· αἱ δυνάμεις του παρελύθησαν·



καὶ ἐπάλαιθεν ἀπλῶς ἀμυνόμενος. Ὁ Καλήδ, νοήσας τοῦτο, ἤλθεν αἰφνης ἐπ' αὐτὸν, ἐκράτησε τὴν λόγχην του διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἤρπασε τὸν Καλοῦν διὰ τῆς δεξιᾶς, ἐξέβαλεν αὐτὸν τοῦ ἐφιππίου του, καὶ τὸν μετήνεγκεν αἰχμάλωτον εἰς τὸ Μοσλημικὸν στρατεύμα, ὅπερ ἐνέπλησε τὸν ἀέρα ἐκ θριαμβευτικῶν κραυγῶν.

Ὁ Καλήδ ἔπειτα, ἀναβάς ζωηρὸν ἵππον, ἤτοιμάσθη ἐκ νέου πρὸς μάχην.

— «Στήθι φίλε μου» ἀνέκραξεν ὁ Δεράρ· «ἀναπαύθητι ἐπ' ὀλίγον καὶ ἐγὼ σὲ ἀναπληρῶ.»

— «ὦ Δεράρ», ἀπεκρίθη ὁ Καλήδ, «ὅστις σήμερον ἐργάζεται, θέλει ἡσυχάσει αὔριον. Ἰκανὴ ἔσεται ἀνάπαυσις ἐν μέσῳ τῶν ἡδονῶν τοῦ παραδείσου!»

Ἐνῶ ἔμελλε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ πεδῖον, ὁ Καλοῦς ἐζήτησε στιγμὴν ἀκροάσεως· καὶ, χρώμενος τῷ προδότῃ Ῥωμανῶ ὡς διερμηνεῖ, συνεβούλευσε τὸν Καλήδ νὰ ἐνώσῃ τὰς προσπαθείας του κατὰ τοῦ Ἀζραὶλ, τοῦ πρώην διοικητοῦ τῆς πόλεως, ὁ θάνατος τοῦ ὀπίου, ἔλεγε, θὰ ἦτο τὸ ἀσφαλέστερον μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς νίκης. Τοιοῦτοτρόπως φθόνου πάθος παρώξυνεν αὐτὸν νὰ θυσιάσῃ τὸ συμφέρον τοῦ τόπου του, ὅπως ἴδῃ προσβαλλόμενον ἓνα ἀντίπαλον.

Ὁ Καλήδ προθύμως ἐδέχετο συμβουλᾶς καὶ παρ' ἐχθροῦ ἔτι, ἰδίως ὅταν αὐταὶ συνῆδον πρὸς τὰ φρονήματά του· προβάς ὅθεν κατέναντι τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, προὐκάλεσεν ὀνομαστὶ τὸν Ἀζραὶλ μεγαλοφώνως. Οὗτος εὐθὺς ἐνεφανίσθη, ἐφιππος, καλῶς ὤπλισμένος, καὶ ἀπειλητικὸς τὴν ὄψιν.

Ἡ συμπλοκὴ ὑπῆρξε διαρκῆς καὶ πεισματώδης. Οἱ μαχηταὶ διεπύσσαντο ὅπως ἀναπνεύσωσιν. Ὁ Καλήδ προσέβλεπε τὸν πολέμιόν του μετὰ θαυμασμοῦ.

— «Ἀζραὶλ,» εἶπεν, «ὀνομάζεις;» (οὕτω καλεῖται Ἀραβιστὶ ὁ ἄγγελος τοῦ θανάτου.)

— «Ἀζραὶλ εἶνε τὸ ὄνομά μου,» ἀπεκρίθη ὁ ἕτερος.



— «Μὰ τὸν Ἀλλάχ!,» ἀπήντησεν ὁ Καλήδ, «ὁ συν-  
ώνυμός σου παρίσταται, ἔτοιμος νὰ σὲ κομίση εἰς τὸ  
πῦρ τῆς Γεέννης!»

Ὁ ἀγὼν ἀνενεώθη. Ὁ Ἰσραὴλ, ὅστις εἶχεν ὠκύτε-  
ρον τὸν κέλητα, δεινῶς στενοχωρούμενος, ἐποιήτατο  
χρῆσιν Ἀραβικοῦ στρατηγήματος, καὶ, ἐλκύνων ἀπὸ  
βυτῆρος, ὑπεκρίθη ὅτι ἔφρευγε τὸ πεδῖον. Ἀπομακρυν-  
θεὶς τοῦ ἀντιπάλου του καὶ καταπονήσας τὸν ἵππον του,  
αἴφνης μετεστράφη καὶ ἐπανῆλθε πρὸς ἐπίθεσιν. Ἀλ-  
λ' ὅμως οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὁ δυνάμενος νὰ ὑπερτερήσῃ τοῦ  
Καλήδ ἐν στρατηγήμασι. Πηδῆσας οὗτος ἐλαφρῶς ἐκ  
τοῦ ἐφιππίου του, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀνταγωνιστὴς του  
ἤρχετο καλπάζων ἐπ' αὐτόν, ἔπληξε τοὺς πόδας τοῦ  
ἵππου, τὸν ἐβρίφηε κατὰ γῆς καὶ ἠχμαλώτισε τὸν ἀ-  
ναβάτην.

Ἡ μεγαλοψυχία τοῦ Καλήδ δὲν ἦτον ἴση πρὸς τὴν  
ἀνδρίαν του· ἢ μᾶλλον εἶπειν, ὁ φανατικὸς ζῆλος του  
κατέπνιγε πᾶν γενναῖον αἰσθημα. Ἐθαύμαζε μὲν τὸν  
Ἰσραὴλ ὡς στρατιώτην, ἐμίσει δὲ αὐτόν ὡς ἄπιστον.  
Θέμενος αὐτόν παρὰ τὸν τέως ἀντίπαλόν του Καλόυν,  
προσεκάλεσεν ἀμφοτέρους ν' ἀρνηθῶσι τὸν χριστιανι-  
σμόν καὶ ν' ἀσπασθῶσι τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰσλάμ. Στα-  
θερῶς δὲ αὐτῶν ἀποποιουμένων, ἔδωκε τὸ σύνθημα·  
καὶ αἱ κεφαλαί των ἀπεκόπησαν καὶ ἐβρίφθησαν ὑπερ-  
άνω τῶν τειχῶν ἐντὸς τῆς πόλεως, φρικώδης ἀγγελία  
τοῖς ἐγκατοίκοις.

---

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἡ πολιορκία τῆς Δαμασκοῦ παρατείνεται.— Ἀνδραγαθή-  
ματα τοῦ Δεράρ.— Ἦττα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ.

Ἡ πολιορκία τῆς Δαμασκοῦ ἐπεδιώκετο μετ' ἀύξα-  
νούσης δραστηριότητος. Οἱ κάτοικοι ἐταράχθησαν καὶ

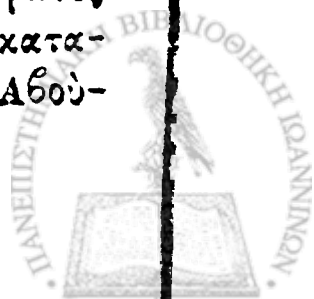


κατσπλάγησαν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν διοικητῶν των, ἡ δὲ φρουρὰ ἤραιοῦτο ὡς ἐκ τῶν συνεχῶν ἀψίμαχιῶν, ἐν αἷς οἱ ἀνδρείότεροι ἐκ τῶν μαχητῶν αὐτῆς ἐπιπτον. Ἐπὶ τέλους οἱ στρατιῶται ἐπαύσαντο ἐξορμώντες· ἡ δὲ χώρα εὐρέθη στενωῶς πολιωρκημένη. Καὶ ὁ μὲν Καλήδ, μετὰ τοῦ ἡμίσεως στρατοῦ, ἐπλησίασεν εἰς τὰ τεῖχη πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν, ὁ δὲ Ἀβού-Ὀβεΐδας, μετὰ τοῦ ἑτέρου ἡμίσεως, ἐπεστάθη παρὰ τὴν δυτικὴν. Οἱ ἐγκάτοικοι ἀπεπειράθησαν νὰ διαφθείρωσι τὸν Καλήδ, προσφέροντες αὐτῷ χιλίας οὐγγίας χρυσοῦ καὶ διακοσίας μεγαλοπρεπεῖς δαμασκηνάς στολάς, ὅπως ἄρῃ τὴν πολιορκίαν. Ἀλλ' ἔσχον εἰς ἀπάντησιν· ν' ἀσπασθῶσι τὴν Ἰσλαμικὴν θρησκείαν, νὰ πληρώσωσι φόρον, ἢ νὰ πολεμήσωσι μέχρι θανάτου.

Ἐνῶ οἱ Ἄραβες ἔμενον οὕτως ἐστρατοπεδευμένοι περί τῆς πόλεως, ὡς εἰ παριστάμενοι εἰς τὰς τελευταίας ἀγωνίας τῆς, ἡμέραν τινὰ κατελήφθησαν ὑπὸ ἀσυνήθους ἤχου κραυγῶν ἀγαλλιᾶσως ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς. Ἀποστείλαντες προσκόπους, ἔμαθον μετὰ μικρὸν τὴν φοβερὰν ἀγγελίαν, ὅτι μέγας στρατὸς ἐπορεύετο πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως.

Τῷ ὄντι οἱ πολιορκημένοι, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἀπελπισίας των, κατεδίδοσαν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀπεσταλμένον, μεσοῦσης νυκτός, ἵνα πορευθῆ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ἐν Ἀντιοχείᾳ, τῷ παραστήσῃ τὴν ἀθλίαν θέσιν των καὶ ζητήσῃ ἄμεσον καὶ δραστηρίαν βοήθειαν. Συναισθανθεὶς πρῶτην ἤδη φορὰν τὸ πραγματικὸν μέγεθος τοῦ κινδύνου, ὁ Ἡράκλειος διέταξε στρατὸν ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν νὰ σπεύσῃ εἰς ἀρωγὴν των, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Οὐερδάνου, Ἐπάρχου τῆς Ἐμέσου, δεδοκιμασμένου στρατηγοῦ.

Ὁ Καλήδ ἐβούλετο νὰ ἐκκινήσῃ συγχρόνως ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, προτάσων ὅτι τοσοῦτος μέγας στρατὸς θὰ ἐπήρχτο κατὰ τάγματα, ἅτινα ἐδύνατο νὰ καταστρέψῃ ἐν πρὸς ἐν' ἀλλ' ὁ περίουτος καὶ ἥρεμος Ἀβού-



Ὁβείδας συνεβούλευσε νὰ μὴ διακόψωσι τὴν πολιορκίαν, καὶ μόνον νὰ πέμψωσιν ἕνα ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν μετὰ τινος λόχου, ὅπως διακόψῃ τὴν πορείαν τοῦ προβαίνοντος στρατεύματος καὶ ἀντιπερισπάσῃ αὐτό. Ἡ συμβουλή του ἐγένετο δεκτὴ, καὶ ὁ Δερὰρ, ὁ προσφιλὴς συστρατιώτης τοῦ Καλήδ, ἐξελέχθη πρὸς τὸν σκοπόν. Ὁ θηριώδης οὗτος Μοσλήμης ἦτο πρόθυμος νὰ ὀρμήσῃ ἐν τῷ ἅμα καὶ προσβάλλῃ τὸν ἐχθρὸν, ἐφ' ὅσον εὐάριθμοι καὶ ἂν ἐτάσσοντο ὑπ' αὐτὸν ἄνδρες· ἀλλ' ὁ Καλήδ ἐπέπληξε τὸν διακεκριμένον ζῆλόν του. «Ἀπεκδέχονται παρ' ἡμῶν,» εἶπε, «τὸ μάχεσθαι ὑπὲρ τῆς πίστεως, οὐχὶ τὸ προκινδυνεύειν ἀσυνέτως.» Τάξας ὄθεν ὑπὸ τὸν φίλον του χιλίους ἐκλεκτοὺς ἵππεῖς, παρήγγειλεν αὐτῷ νὰ ἐφίσταται μόνον τοῖς πλευροῖς τοῦ ἐχθροῦ ἀπειλῶν, καὶ νὰ κωλύῃ τὴν πορείαν του.

Τὸ ἐπὶ ὤκέων ἵππων ἐξέλασαν ἀπόσπασμα τοῦ Δερὰρ, μετὰ μικρὸν εἶδε τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ στρατοῦ τοῦ Οὐερδάνου, ἀργῶς πορευομένην ἀνὰ πυκνὰς δμάδας. Κατὰ τὰς ληφθείσας διαταγὰς, ὁ Δερὰρ ὤφειλε μόνον νὰ ἐπικέωται τῷ ἐχθρῷ καὶ νὰ τὸν καταπονῇ κατὰ τὸν Ἀραβικὸν τρόπον· ἀλλ' ἡ ὀρμητικὴ αὐτοῦ ἀνδρία ἀνεφλέχθη, καὶ ὤμοσε νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ οὔτε κατὰ ἓν βῆμα χωρὶς πεισματώδους μάχης. Ἰππεστήριζε τὴν ἀπόφασίν του ὁ Ραφίς-Ἰβν-Ὀμείρας, ὅστις ἀνεμίμνησκε τοὺς μαχητὰς, ὅτι ὀλίγοι ἑκατοσῦες πιστῶν ἤρκουν ὅπως ἐξολοθρεύσωσι ὀλόκληρον στρατὸν ἀπίστων.

Ἡ πολεμικὴ κραυγὴ ἐδόθη. Ὁ Δερὰρ, μετὰ τινῶν ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν του, προσέβαλε τὸ κέντρον τοῦ στρατοῦ, ζητῶν νὰ παλαίσῃ ἐκ χειρὸς πρὸς τὸν στρατηγόν, ὃν εἶδεν ἐκεῖσε, περικυκλωμένον ὑπὸ φρουρᾶς. Κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἐπιθέσεως, ἐφόνευσε τὸν παρὰ τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τοῦ τοπάρχου μαχητὴν, καὶ εἶτα τὸν σημαιοφόρον του. Τινὲς ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Δερὰρ ἐπήδησαν ἀπὸ τῶν ἵππων των, ὅπως συλλάβωσι τὴν





σημαίαν, σταυρὸν πλουσίως κεκοσμημένον πολυτίμοις λίθοις, ἐνῶ ἐκεῖνος ἀπέκρουε τὸν ἐχθρὸν, ὅστις προσεπάθει νὰ τὸν ἀνακτήσῃ. Ὁ ἄλωθεις σταυρὸς ἤρθη ἐν θριάμβῳ, ἀλλὰ συγχρόνως ὁ Δεράρ ἐτρώθη κατὰ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα ὑπὸ βέλους, ὕπερ ἐτόξευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Οὐερδάνου. Ὁ Δεράρ ἐστράφη κατὰ τοῦ νεανίου καὶ ἐνέπηξε τὴν λόγχην του εἰς τὸ στήθος του, ἀλλ' ἐνῶ ἀνείλκυεν αὐτήν, ἡ σιδηρᾶ ἀκμὴ ἔμεινεν ἐν τῇ πληγῇ. Οὕτως ἄοπλος, ὑπερασπίσθη ἐπὶ τινα χρόνον διὰ μόνου τοῦ ξυστοῦ, ἀλλὰ, καταπονθηθεὶς, ἠχμαλωτίσθη. Οἱ Μοσλῆμαι ἠγωνίσθησαν ἐκμανῶς ὕπως τὸν σώσωσιν, ἀλλ' εἰς μάτην· καὶ μετηνέχθη αἰχμάλωτος ἐκ τοῦ πεδίου. Θὰ ἐτρέποντο δὲ εἰς φυγὴν, ἀν δὲν ἀνεκάλει αὐτοὺς ὁ Ράφις-Ίβν-Ὀμείρας. «Ὁ φεύγων,» ἀνέκραξε, «στρέφει τὰ νῶτα κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου του.» Ὁ Παράδεισος προώρισται διὰ τοὺς πίπτοντας ἐν ταῖς μάχαις. Ἐὰν ὁ ἀρχηγὸς σας ἀπέθανεν, ὁ Θεὸς ζῆ καὶ βλέπει τὰς πράξεις σας.»

Συνηθροίσθησαν καὶ παρεμυθοῦντο. Ἡ τύχη τῆς ἡμέρας ἦτο κατ' αὐτῶν· προσεβλήθησαν ὑπὸ δεκαπλασίως ἀνωτέρου ἀριθμοῦ· εἰ δὲ καὶ ἐπολέμησαν ἀπληπισμένως, θὰ κατεσφάζοντο ὅμως, ἀν ὁ Καλήδ, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν, δὲν ἔφθανεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἐνεργείας μετὰ τῶν πλειόνων δυνάμεών του· ταχυπόρου ἰππέως κομίσαντος αὐτῷ τὴν ἀγγελίαν τῆς καταστρεπτικῆς μάχης καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ φίλου του.

Ἄμα ἀφίχθεις, οὐδὲ διενοήθη νὰ ἐπικηρυκευθῆ, ἀλλ' ὤρμησεν εἰς τὸ πυκνότερον τοῦ ἐχθροῦ, ὅπου εἶδε πολλὰς σημαίας, ἐλπίζων νὰ εὔρη ἐκεῖ τὸν αἰχμάλωτον φίλον του. Πρὸς οἷονδήποτε μέρος καὶ ἀν ἔσρρεφεν, ἦνοιγεν ἐμπροσθέν του ὁδόν· ἀλλ' ὁ Δεράρ δὲν εὐρίσκετο. Ἐπὶ τέλους εἰς αἰχμάλωτος τῷ εἶπεν, ὅτι ἤδη μετήνεγκον αὐτὸν εἰς Ἐμεσον ὑπὸ ἰσχυρὰν παρραπομπήν. Ὁ Καλήδ ἀμέσως διέταξε τὸν Ράφιν-Ίβν-



Ομείραν μετὰ ἑκατοστύος ἰππέων νὰ πορευθῆ εἰς κα-  
ταδίωξιν. Μετ' οὐ πολὺ οὗτοι κατέφθασαν τὴν ἔνο-  
πλον συνοδίαν, προσέβαλον αὐτὴν μανιωδῶς, ἐφόνευσαν  
τινάς καὶ ἔτρεψαν τοὺς λοιποὺς εἰς φυγὴν, καταλιπόν-  
τας τὸν Δερὰρ σχοινόδετον ἐπὶ τοῦ κέλητός του.

Μέχρις οὗ ὁ Ῥαφίς καὶ ὁ Δερὰρ ἐπανέλθωσιν εἰς  
τὸ Μοσλημικὸν στράτευμα, ὁ Καλήδ εἶχε κατατρο-  
πώσει ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ Οὐερδάνου, τάγμα πρὸς  
τάγμα, ὡς ἀφικνοῦντο ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸ πεδίον  
τῆς μάχης. Τοιοῦτοτρόπως, ἑκατὸν χιλιάδες στρατοῦ  
κατεστράφησαν κατ' ὀλίγον ὑπὸ ἀριθμοῦ ἐλάσσονος τοῦ  
ἐνὸς τρίτου αὐτῶν, ἐμπνεομένου ὑπὸ φανατικῆς ἀνδρί-  
ας καὶ ὀδηγουμένου ὑπὸ δεξιῶν καὶ ἀτρομήτου ἀρ-  
χηγοῦ. Χιλιάδες φυγάδων ἐφονεύθησαν κατὰ τὸν διωγ-  
μόν. Ἄπειρα λάφυρα ἐκ θησαυρῶν, ὄπλων, ἀποσκευῶν  
καὶ ἰππῶν, ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν, ὁ δὲ Κα-  
λήδ ὠδήγησεν εἰς τὰ ὀπίσω τὸν στρατὸν του, ἐπηρ-  
μένον μὲν ἐπὶ ταῖς κατακτήσεσι, κεκοπιακότα δὲ ἐκ  
τῶν μαχῶν καὶ καταφόρτον λείας, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν  
πολιορκίαν τῆς Δαμασκοῦ.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Ἡ πολιορκία τῆς Δαμασκοῦ ἐπιδιώκεται.—Ἐξοδος τῆς  
φρουρᾶς.—Ἡρωϊσμός τῶν Μοσλήμων γυναικῶν.

Αἱ ἀγγελίαι τῆς καταστροφῆς τοῦ Οὐερδάνου καὶ  
τοῦ Ἰσχυροῦ στρατοῦ του κατεφόβησαν τὸν αὐτοκρά-  
τορα Ἡράκλειον, εὐρισκόμενον ἐν τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀ-  
νακτόροις του, ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Συριακοῦ  
κράτους του. Διὸ, σπουδῆ συλλέξας ἕτερον στρατὸν ἐξ  
ἑβδομήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν, ἔθεσεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν  
διοίκησιν τοῦ Οὐερδάνου, ἐν Αἰζναδίνῃ, μετὰ διαταγῶν  
νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τῆς Δαμασκοῦ καὶ ἐπιτεθῆ  
ΒΙΟΙ ΔΙΑΔ. ΜΩΑΜΕΘ. 5



κατὰ τοῦ Ἀραβικοῦ στρατοῦ, ὃν διελογίζετο ἡλατ-  
τωμένον καὶ ἀδύναμον ὡς ἐκ τῆς τελευταίας μάχης.

Ὁ Καλήδ ἐζήτησε τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἀβού-Ὀ-  
βεΐδα, πῶς ν' ἀπαλλαχθῆ τῆς ἐπικειμένης θυέλλης.  
Ἀπεφασίσθη δὲ ἡ ἄρσις τῆς πολιορκίας τῆς Δαμασκοῦ  
καὶ ἡ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐν Αἰζναδίνῃ ἄμεσος ἐκστρα-  
τεία. Συνειδῶς ὅμως ὁ Καλήδ τὸ ἄνισον τῶν δυ-  
νάμεών του, ἐπέστειλε πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ κλή-  
σει αὐτοῦ Μοσλήμας στρατηγούς, κατὰ τὸν ἐξῆς τύπον.

«Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πολυελέου Θεοῦ! Ὁ Καλήδ-αλ-  
Οὐαλήδ, τῷ Ἀμρού-Ἰβν-αλ-Ἀάς, εὐχεται ὑγείαν καὶ εὐ-  
τυχίαν. Οἱ ἀδελφοὶ Μοσλήμαί εἰσὶν ἔτοιμοι νὰ ἐκστρα-  
τεύσωσιν εἰς Αἰζναδίνην ὅπως πολεμήσωσι ἑβδομήκον-  
τα χιλιάδας Ἑλλήνων, ἐρχομένων ἵνα σβύσωσι τὸ φῶς  
τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀλλάχ ὅμως θέλει διαφυλάξει τὸ φῶς  
αὐτοῦ εἰς τὸ πείσμα ὄλων τῶν ἀπίστων. Ἐλθὲ εἰς  
Αἰζναδίνην μετὰ τοῦ στρατοῦ σου, διότι, Θεοῦ θέλον-  
τος, θὰ μ' εὔρης ἐκεῖ.» Πέμπας τὰς ἐπιστολάς ταύ-  
τας, ἀνεστρατοπέδευσεν ἐκ Δαμασκοῦ καὶ ἐξεκίνησε  
μεθ' ὄλων τῶν δυνάμεών του ἐπὶ Αἰζναδίνην. Διανοεῖτο  
νὰ διορίσῃ τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν ἡγέτην τοῦ στρατοῦ·  
ἀλλ' οὗτος μετριοφρόνως παρετήρησεν, ὅτι ἐπειδὴ ὁ  
Καλήδ ἦτον ἤδη ἀρχιστράτηγος, τὸ ἀξίωμα ἐκεῖνο προσ-  
ανῆκεν αὐτῷ. Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας, ἐπομένως, ὠδήγει τὴν  
οὐραγίαν, ὅπου ἦσαν τὰ ἐφόδια, τὰ λάφυρα, αἱ γυ-  
ναῖκες καὶ τὰ παιδιά.

Ἡ φρουρὰ τῆς Δαμασκοῦ, ἰδοῦσα τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ  
πορείαν, ἐποιήσατο ἔξοδον ὑπὸ δίω ἀδελφοῦς, ἐνόμα-  
τι Πέτρον καὶ Παῦλον. Ὁ μὲν ὠδήγει δεκακισχιλίους  
πεζοὺς, ὁ δὲ ἑξακισχιλίους ἵππεῖς. Ἐπικαταλαβὼν τὴν οὐρα-  
γίαν τῶν Μοσλήμων, ὁ Παῦλος μετὰ τοῦ ἵππικοῦ του εἰσῆ-  
λασεν εἰς τὸ μέσον αὐτῶν, κατέσφαξέ τινας, κατεπάτη-  
σεν ἄλλους, συνταράξας μεγάλως τὸν ἐχθρὸν. Ὁ Πέτρος, ἐν  
τῷ μεταξῦ, μετὰ τοῦ πεζικοῦ του, ἐλαφυραγώγησεν  
ἱκανὰ ἐκ τῆς θεραπείας τοῦ στρατοπέδου τῶν σκευῶν



καὶ τῆς συσσωρευμένης λείας, καὶ αἰχμαλωτίσας πολλὰς ἐκ τῶν γυναικῶν, ἐπέστρεψε μετὰ τῶν λαφύρων ἐπίσω εἰς Δαμασκόν.

Μαθὼν ὁ Καλῆδ ἐν τῇ ἐμπροσθοφυλακῇ τὴν ἀγγελίαν τῆς προσβολῆς ταύτης, ἀπέστειλε τὸν Δεράρ, τὸν Ἄβδα'λραχμάν καὶ τὸν Ραφὶν-Ἰβν-Ὀμείραν, περιελαύνοντας ὕπισθεν, ἕκαστον μετὰ διακοσίων ἵππέων, ἐνῶ αὐτὸς εἶπετο μετὰ τοῦ μεγάλου σώματος.

Ὁ Δεράρ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ταχέως ἔτρεψαν τὸν βροῦν τῆς μάχης, νικήσαντες τὸν Παῦλον καὶ τὸ ἵππικόν του, μετὰ τοσαύτης σφαγῆς, ὥστε ἐκ τῶν ἑξ̄ χιλιάδων μόλις μικρὰ μερίς κατέφυγεν εἰς Δαμασκόν. Ὁ Παῦλος ἐβρίφθη ἐκ τοῦ ἵππου του καὶ ἀπεπειράθη νὰ δραπτεύσῃ πεζῇ, ἀλλ' ἠχμαλωτίσθη. Ἡ ἀγαλλίασις ὅμως τῶν νικητῶν ἐταράχθη ὑπὸ τῆς ἀγγελίας, ὅτι αἱ γυναῖκες των ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι, ἅκρα δὲ ὑπῆρξεν ἡ λύπη τοῦ Δεράρ, μαθόντος, ὅτι ἡ ἀδελφή του Καοῦλα, γυνὴ ἐξόχου καλλονῆς, ἦτο μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ.

Ἐν τούτοις ὁ Πέτρος μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, τῶν λαφύρων καὶ αἰχμαλώτων, προέβησαν ἐπὶ τὴν εἰς Δαμασκόν ἄγουσαν, ἀλλ' ἐπεστάθησαν ὑπὸ τινα δένδρα πλησίον πηγῆς, ὅπως ἀναπαυθῶσι καὶ μοιράσωσι τὴν λείαν. Κατὰ τὴν διανομὴν, ἡ Καοῦλα, ἀδελφὴ τοῦ Δεράρ, ἔλαχεν εἰς τὴν μερίδα τοῦ Πέτρου. Τούτου γενομένου, οἱ αἰχμαλωτισταὶ εἰσῆλθον εἰς τὰς σκηνὰς των ὅπως πῖωσι καὶ εὐφρανθῶσι μετὰ τῶν λαφύρων, καταλιπόντες τὰς γυναῖκας ἐν μέσῳ τῶν σκευῶν, θρηνοῦσας τὴν θέσιν των.

Ἡ Καοῦλα ὅμως ἦτον ἡ ἀξία λόγου ἀδελφὴ τοῦ Δεράρ. Ἄντὶ νὰ κλαίῃ καὶ νὰ συστρέφῃ τὰς χεῖράς της ἐπέπληττε τὰς συντρόφους της διὰ τὴν ἀδυναμίαν των. «Πῶς!» ἀνέκραξεν αὐτὴ· «θ' ἀνεχθῶμεν ἡμεῖς αἱ θυγατέρες τῶν μαχητῶν καὶ ὀπαδῶν τοῦ Μωάμεθ, νὰ ἡμεθεα δοῦλαι καὶ ἐρωμέναι τῶν βαρβάρων καὶ εἰδωλολατρῶν; Τὸ κατ' ἐμὲ, θ' ἀποθάνω τὸ τάχιον!»



Μεταξὺ τῶν συναγματούχων αὐτῆς ἦσαν γυναικας Ἀρξαρίτιδες, ἀπόρωναι, ὡς ὑποτίθεται, τῶν πόλιαι Ἀμαλικιτῶν, καὶ ἕτεραι ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰμάρι, ὑπασσαι εὐθαρσείας ἀμαζόντες, ἐξουσιόμεναι ἐκ νεότητος τῶν εἰς τὸ ἵππεύειν, τανύειν τὸ πῆξον, καὶ ῥίπτειν βέλη. Ἐπὶ τῇ ἐκκλήσει τῆς Κασύλιας ὑπασσαι ἐξερρέθησαν. « Ἀλλὰ τί νὰ κάμωμεν; » ἀνεφώνησαν, « μὴ ἔχοντες, οὔτε ξίφος, οὔτε λόγχην, οὔτε πῆξον; »

« Ἄς λάβωμεν ἐκάστη ἀνὰ ἓνα πῆσσαλον σκηνῆς, » ἀπεκρίθη ἡ Κασύλια, « καὶ ὡς ὑπερασπισθῶμεν μέχρις ἐσχάτων. Ὁ θεὸς δύναται νὰ μᾶς σώσῃ ἐν ἔργῳ, ἢ ἐλομεν ἀποθάνει καὶ ἰσχυράσει, χωρὶς ν' ἀφῆσοιμεν κηλίδα ἐπὶ τῆς γῆρας μας. » Ἰππεστήριζεν αὐτὴν ἄνδρυσμένη τις γυνὴ θυβρατι Ὀφρατρα. Οἱ ἄλλοι τὴς ὑπερίσχυσαν καὶ ὑπασσαι ὑπὸ κλιθῆσαν διὰ σκηνικῶν πασσάλων. Ἡ Κασύλια διέταξεν αὐτὰς ἐν παραθύρῳ μίαν παρά τὴν ἑλληκὴν κυκλιδόν. « Μὴ κινηθῆτε, » τὰς εἶπε « μηδεὶς ὡς διέλιθη μεταξὺ ὑμῶν ἀντωθήσατε τὰ ὄπλα τῶν ἐφορμῶντων καὶ πατάξατε τὰς κεφαλὰς τῶν. »

Ἐἰς ὃ ἀδελφὸς τῆς, οὕτω καὶ ἡ Κασύλια ἄμ' ἔλεγεν ἄμ' ἔπραττε, διότι μάλιστα ἐπαύσατο λαλοῦσα καὶ στρατιώτου τινος Ἑλλήνος, ὅστις συνέπεσε νὰ πλησιάσῃ, ἔθραυσεν τὸ κράνιον διὰ μιᾶς βολῆς τῆς ῥάβδου τῆς.

Ὁ θύρῳκος ἐξήγαγε τοὺς εὐωχομένους ἐκ τῶν σκηνῶν. Οὗτοι περιστοίχισαν τὰς γυναικας καὶ ἐζήτουν νὰ τὰς εἰρηνεύσωσι. Ἀλλ' ὅστις προέβη ἐντὸς τῆς βολῆς τῶν ξύλων τῶν, ἔλαβε πληγὰς. Ἡ ἀπαρήμελλος μορφή καὶ ἡ θέλγουσα καλλιότης τῆς Κασύλιας, ἐξέπληξαν τὸν Πέτρον, ὡς εἶδεν αὐτὴν καθημένην βιοσυρωπὸν καὶ ἀτρόμητον, καὶ καταφέρουσαν τὰς βολὰς τῆς κατὰ τῶν πλησιαζόντων. Ἐνετείλατο εἰς τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ νὰ μὴ τὴν βιάψωσι, καὶ προσεπάθησε νὰ τὴν κερδήσῃ διὰ κολακευτικῶν λόγων καὶ προσφορῶν πλοῦτου καὶ τιμῆς· ἀλλ' αὐτὴ τὴν ἐξέβριζεν



ὡς ἄπιστον, ὡς κύναι, καὶ ἀπέκρουσε περιφρονητικῶς τὸν παράλογον ἔρωτά του. Προκαλούμενος ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῶν ὕβρεων καὶ τῶν ἀπειλῶν αὐτῆς, ἔδωκε διαταγὴν, καὶ οἱ ἄνδρες του ὤρμησαν ἐπὶ τὰς γυναῖκας μετὰ τῶν μαχαιρῶν των. Ἡ ἄνισος πάλιν ταχέως θὰ ἐπερατοῦτο, ὅτε ὁ Καλήδ καὶ ὁ Δερὰρ ἔφθασαν καλπάζοντες μετὰ τοῦ ἵππικου των πρὸς λύτρωσιν. Ὁ μὲν Καλήδ ἦτο κατάφρακτος, ἀλλ' ὁ Δερὰρ σχεδὸν ἄοπλος, ἐπιβαίνων ἵππου χωρὶς ἐφιππίου, καὶ μόνον τινάσσων λόγχην.

Ἄμειψαν αὐτοὺς ὁ Πέτρος κατελήφθη ὑπὸ πανικοῦ· διέταξε δὲ νὰ παύσῃ ἡ κατὰ τῶν γυναικῶν ἐπίθεσις, καὶ ἠθέλησε νὰ ἐπιδείξῃ γενναιότητα ἀπολύων αὐτὰς ἀβλαβεῖς. «Ἔχομεν γυναῖκας καὶ ἀδελφὰς ἐκ τῶν ἡμετέρων,» εἶπε, «καὶ σεβόμεθα τὴν θαρράλεαν ὑπεράσπισίν σας. Πορεύθητε ἐν εἰρήνῃ εἰς τοὺς συμπατριώτας σας.»

Μετέστρεψε τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου του, ἀλλ' ἡ Καοῦλα ἐπάταξε τοὺς πόδας τοῦ ζώου καὶ τὸ ἔβριψε κατὰ γῆς, ὁ δὲ Δερὰρ διεπέρασε διὰ τῆς λόγχης του τὸ στήθος τοῦ ἀναβάτου ἐνῶ οὗτος ἔπιπτε. Τότε ἀφιππεύσας καὶ κόψας τὴν κεφαλὴν τοῦ Πέτρου, ἀνήρτησεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ δόρατός του. Γενικῆ δ' ἐπίθεσις ἔλαβε χώραν. Ὁ ἐχθρὸς ἐτρέπη καὶ κατεδιώχθη μετὰ σφαγῆς μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Δαμασκοῦ, πολλὰ δὲ λάφυρα ἵππων καὶ ὕπλων ἠλώθησαν.

Μετὰ τὴν μάχην ὁ Παῦλος ἠνέχθη αἰχμάλωτος ἐνώπιον τοῦ Καλήδ, ὅπου τῷ ἔδειξαν τὴν αἱματόφυρτον κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ του. «Ὁμοία τύχη σὲ περιμένει,» ἀνέκραξεν ὁ Καλήδ, «ἐκτὸς ἂν αὐθωρὶ ἀσπασθῆς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰσλάμ.» Ὁ Παῦλος ἔκλαυσεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ εἶπεν, ὅτι ἐπεθύμει νὰ μὴ ἐπιζήσῃ αὐτῷ. «Ἀρκεῖ,» ἀνεφώνησεν ὁ Καλήδ· τὸ σημεῖον ἐδόθη, καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Παύλου ἀπεχωρίσθη τοῦ σώματός του.

Τὸ Μοσλημικὸν στρατεῖμα ἐπανεχώρησε τότε εἰς τὸ



ἀρχικὸν στρατόπεδον, ὅπου εὔρε τὸν Ἀβού-Ὀβείδαν, συνάγοντα τοὺς φυγάδας καὶ ἐχυροποιούμενον, διότι ἠγνόει κατὰ πόσον ἐγγὺς ὁ Οὐερδάνος μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἐδύνατο νὰ ᾔηνε. Ἐνταῦθα δὲ οἱ κατάκονοι νικηταὶ ἀνεπαύθησαν ἐκ τῶν κινδύνων καὶ τῶν κλύπων των, ὠμίλησαν περὶ τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς ἡμέρας, καὶ ἠγαλλιάσαντο ἐπὶ τῇ εὐθαρσίᾳ τῶν γυναικῶν αὐτῶν.

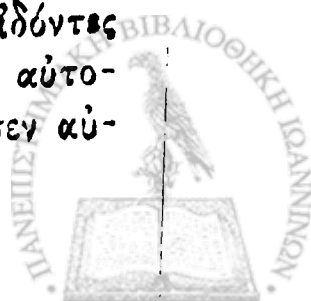
## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Ἡ ἐν Λίζναδίνῃ μάχη.

Ὁ στρατὸς τοῦ ἐπάρχου Οὐερδάνου, εἰ καὶ ἀριθμῶν ἐβδομηκοντακισχιλίους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνέκειτο ὑπὸ νεοσυλλέκτων. Ἐστρατοπέδευεν ἐν Λίζναδίνῃ, ἀρχαῖοι δὲ ἱστορικοὶ πολλὰ λέγουσι περὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἔψευς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πεδίου, πλουσίου ἐν τῇ πολυτελεῖ αὐτοῦ σκευῇ ἐκ μεταξωτῶν καὶ χρυσῶν, καὶ περὶ τῆς λαμπρᾶς στολῆς τοῦ στρατοῦ, φέροντος ἐσιλωμένα ἐφοπλίσματα καὶ μαρμαιρούσας μαχαίρας καὶ λόγχας.

Ἐνθὺ δὲ Οὐερδάνος ἦτο ἐστρατοπεδευμένος, ἐξεπλάγη ἡμέραν τινὰ ἰδὼν πύρρῳθεν νέφη κονιορτοῦ ἐγειρόμενα, ἅτινα, ὡς προσήγγιζον, ἐξέβαλλον ἀναλαμπᾶς ὀπλων καὶ ἤχους σαλπύγγων. Τῷ ὄντι αὐτοὶ ἦσαν οἱ στρατοὶ οὓς ὁ Καλήδ προσεκάλεσε δι' ἐπιστολῶν ἐκ διαφόρων μερῶν, καὶ οὔτινες, εἰ καὶ ἡμερῶν ὀδὸν ἀπέχοντες ἀλλήλων, ἀφίχθησαν ὅμως κατὰ τὸν δρισθέντα χρόνον μεθ' ἐτοιμότητος, μνημονευομένης ὑπὸ τῶν Ἀράβων χρονογράφων ὡς Θαυμασίας.

Οἱ Μοσλήμαι κατ' ἀρχὰς μικρὸν τι ἐδειλίασαν, ἰδόντες τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἐπίφοβον παράταξιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ· ἀλλ' ὁ Καλήδ προσελάλησεν αὐ-



τοῖς μετὰ πιστικοῦ τόνου. «Βλέπετε,» τοῖς εἶπε, «τὸ τελευταῖον χαράκωμα τῶν ἀπίστων. Ἄν δὲ στρατός τῶν οὗτος νικηθῆ καὶ δισκορπισθῆ, οὐδέποτε πλέον θὰ δυνηθῶσι νὰ συλλέξωσιν ἄλλον ἰσχυρὸν, ἅπασα δὲ ἡ Συρία γίνεται ἡμετέρα.»

Οἱ στρατοὶ ἔμειναν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐστρατοπέδευμένοι ἐναντίον ἀλλήλων, τὴν δὲ πρωτὴν παρετάχθησαν εἰς μάχην.

—«Τίς ἀναλαμβάνει,» εἶπεν ὁ Καλήδ, «νὰ κατασκοπέυση τὸν ἐχθρὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, καὶ νὰ μοὶ κομίση ἐκθεσιν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς διαθέσεως τῶν δυνάμεών σου;»

Ὁ Δεράρ πάραυτα ἔστη ἐν τῷ μέσῳ.—«Ἰπαγε,» τῷ εἶπεν ὁ Καλήδ, «καὶ ὁ Ἀλλάχ μετὰ σοῦ. Ἄλλὰ σοὶ ἐπιβάλλω, Δεράρ, νὰ μὴ ρίψῃς οὔτε μίαν βολὴν ἀπροκλήτως, οὔτε νὰ ριψοκινδυνεύσῃς τὴν ζωὴν σου ἀνευ ἀνάγκης.»

Ἰδὼν δὲ Οὐερδάνος ἕνα μόνον ἱππότην ἐνεδρεύοντα ἐν ἀπόψει τοῦ στρατοῦ του καὶ σημειοῦντα τὴν δύναμιν καὶ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, ἀπέστειλε τριάκοντα ἱππεῖς ἕνα τὸν κυκλώσωσι καὶ ἀγματοτίσωσιν. Ὁ Δεράρ ὑπεχώρησεν, αὐτῶν ἐπερχομένων, ἕως οὔ οὔτοι, τῷ πρόθῳ τοῦ διωγμοῦ, εὐρέθησαν κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων· τότε ἐξαίφνης περιελάνων, διέτρωσε τὸν πρῶτον διὰ τῆς λόγχης του· προσέβαλεν ἄλλον καὶ πάλιν ἄλλον, διαπερῶν αὐτοῦς ἢ ρίπτων ἐκ τῶν ἐφιππίων των, ἕως οὔ ἐφόνευσεν ἢ ἐξετραχίλισε δεκαεπτὰ, ἐκφοβήσας ἐπὶ τοσοῦτο τοὺς λοιποὺς, ὥστε ἠδυνήθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν στρατὸν ἀσφαλῶς.

Ὁ Καλήδ ἐπέπληξεν αὐτὸν ἐπὶ ἀσυνεσία καὶ παρακοῇ διαταγῶν.

—«Δὲν προῦκάλεσα ἐγὼ τὴν μάχην» ἀπεκρίθη ὁ Δεράρ· «ἐκείνοι ἦλθον πρῶτοι ἐναντίον μου, καὶ ἐφοβήθη μὴπως ὁ Θεὸς μὲ ἴδῃ στρέφοντα τὰ νῶτα. Ἀναμφισβόλως αὐτὸς μὲ ἐβοήθησε, καὶ ἂν δὲν ἐσεβόμην τὰς





διαταγὰς σου, δὲν ἤθελεν ἀποστῶ ὅτε τοῦτο ἔπραξα.»

Πληροφορηθεὶς ὑπὸ τοῦ Δερὰρ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν θέσεων τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, ὁ Καλὴδ διετάξατο συμφώνως καὶ τὸν ἰδιόν του. Ἐπέτρεψε τὴν διοίκησιν, τῆς μὲν δεξιᾶς πτέρυγος εἰς τὸν Μεῖδ καὶ Νομάν· τῆς δὲ ἀριστερᾶς εἰς τὸν Σαὰδ-Ἰβν-Ἀβού-Οὐάκκαν καὶ τὸν Σερζαβίλ, λαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κέντρου, τῇ συνοδίᾳ τοῦ Ἀμρού, τοῦ Ἀβδα᾽λραχμάν, τοῦ Δερὰρ, τοῦ Καῖς, τοῦ Ράφι, καὶ ἄλλων διακεκριμένων ἐδηγῶν. Σῶμα ἐκ τετρακισχιλίων, ὑπὸ τὸν Γεζήδ-Ἰβν-Ἀβού-Σόφιαν, ἐτάχθη ἐν τῇ οὐραγίᾳ πρὸς φροδῆσιν τῶν σκευῶν καὶ γυναικῶν.

Καὶ δὲν ἦσαν μόνον ἄνδρες οἱ προπαρασκευαζόμενοι πρὸς τὴν φοβεράν ταύτην μάχην. Ἡ Καούλα καὶ Ὀφφείρα, μετὰ τῶν ἀτρομήτων συντρόφων των, ἐν αἷς συγκατελέγοντο καὶ γυναῖκες τῆς ἀνωτέρας τάξεως, προτρεπόμεναι ὑπὸ τῆς προσφάτου ἐπιτυχίας των, ὠπλίσθησαν διὰ τῶν ἐκ τοῦ προχείρου εὐρεθέντων ὄπλων, καὶ ἠτοιμάσθησαν ἵνα μετάσχωσι τῆς μάχης. Ὁ Καλὴδ ἐπήνεσε τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀφοσίωσίν των, διαβεβαιώσας αὐτάς, ὅτι ἐὰν ἤθελον πέσει ἐπὶ τοῦ πεδίου, θὰ ταῖς ἠνοίγοντο αἱ πύλαι τοῦ παραδείσου. Τότε διήρесе αὐτάς εἰς δύο τάγματα, θέμενος τὸ μὲν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Καούλας, τὸ δὲ ὑπὸ τὴν τῆς Ὀφφείρας· καὶ ἐνετείλατο αὐταῖς ἵνα, παρὰ τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἰδίαν ὑπεράσπισιν, ἐπιβλέπωσιν αὐστηρῶς τὰ στρατεύματά του, ἂν δέ ποτε ἤθελον ἴδει Μοσλήμην στρέφοντα τὰ νῶτα, νὰ φονεύωσιν αὐτὸν ὡς δειλὸν καὶ ἀποστάτην. Ἐπὶ τέλους, περιπορευθεὶς διὰ τῶν στοίχων τοῦ στρατοῦ του, προέτρεψεν ἅπαντας νὰ ἀγωνισθῶσιν ἀπηλπισμένως, ἅτε ἔχοντες συζύγους, τέκνα, τιμὴν, θρησκείαν, τὰ πάντα ἐν κινδύνῳ· καὶ οὐδένα τόπον καταφυγίου ἐν περιπτώσει ἥττης.

Ἦδη οἱ ἀλαλαγμοὶ ἀντήχησαν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατῶν· τῶν μὲν χριστιανῶν ἀνακραζόντων διὰ τὸν



«Χριστὸν καὶ τὴν Θρησκείαν,» τῶν δὲ Μοσλήμων «Λὰ ἰ'λαχὰ Ἰλλα Ἀλλάχ, Μοχάμεδ Ρεσοῦλ Ἀλλάχ!» Εἰς μόνος Θεὸς ὑπάρχει! Ὁ Μωάμεθ εἶνε ὁ προφήτης τοῦ Θεοῦ! »

Μικρὸν πρὶν ἢ συμπλακῶσι τὰ στρατεύματα, ἀνὴρ σεβάσμιος προέβη ἐκ τοῦ μέσου τῶν Χριστιανῶν, καὶ πλησιάζων εἰς τὸν Καλὴδ ἠρώτησεν, «Εἶσαι. σὺ ὁ διοικητὴς τοῦ στρατοῦ τούτου;» — «Οὕτω μὲ θεωροῦσιν,» ἀπεκρίθη ὁ Καλὴδ, «ἐν ᾧ εἰμι πιστὸς εἰς τὸν Θεὸν, τὸ Κοράνιον καὶ τὸν προφήτην »

— «Ἐρχεσθε ἀπρόκλητοι» εἶπεν ὁ γέρων ἀνὴρ, «σὺ καὶ ὁ στρατὸς σου, ὅπως εἰσβάλητε εἰς τὴν χριστιανικὴν ταύτην χώραν. Μὴ ἐλπίζετε πολὺ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν. Ὅσοι πρὸ τοῦδε εἰσέβηλον εἰς τὴν γῆν ταύτην, εὗρον τάφον ἀντὶ θριάμβου. Ἀτένισε πρὸς τὸν στρατὸν τοῦτον. Εἶνε πολυαριθμότερος, ἰσως δὲ κάλλιον διωργανισμένος, ἢ ὁ σός. Διατὶ θέλεις ν' ἀποπειραθῆς μάχης, ἣτις δύναται νὰ ἀπολήξῃ εἰς ἥττάν σου, καὶ δι' ἣν, ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, θὰ χυθῆ ἀξιοθρηνήτως τόσον αἷμα ἐκ τῶν σῶν. Ἀποχώρησον ὅθεν ἐν εἰρήνῃ, καὶ φείσου τῶν δυστυχιῶν, αἵτινες, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, θὰ ἐπιπέσωσιν ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν στρατῶν. Ἄν τοῦτο πράξῃς, εἰμι ἐξουσιοδοτημένος νὰ προσφέρω δι' ἕκαστον στρατιώτην τῶν ταγμάτων σου μίαν στολὴν, μίαν κίδαριν καὶ ἓν νόμισμα χρυσοῦν· διὰ σέ, ἑκατὸν νομίσματα καὶ δέκα σηρικὰς ἐσθῆτας· διὰ δὲ τὸν Καλίφην σου, χίλια νομίσματα καὶ ἑκατὸν ἐσθῆτας.»

— «Σὺ προσφέρεις μερίδα» ἀπεκρίθη ὁ Καλὴδ μετὰ περιφρονήσεως, «πρὸς ἓνα, ὅστις ἐν τάχει θὰ κατὰσχητὸ ὅλον. Δι' ὑμᾶς τρεῖς μόνον ὄροι ὑπάρχουσι— ἀσπάσθητε τὴν Θρησκείαν, πληρώσατε φόρον, ἢ ἀναμείνατε τὴν σπάθην.» Λαβὼν τὴν τραχεῖαν ταύτην ἀπάντησιν, ὁ σεβάσμιος γέρων ἐπανῆλθε περίλυπος εἰς τὸν χριστιανικὸν στρατόν.

Καὶ ὁμοίως ὁ Καλὴδ ἦτο παρὰ τὸ σῦνηθες σύγγους.



«Οἱ ἐχθροί μας εἶνε ὡς δύο πρὸς ἓνα,» εἶπε· «πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπομονὴν καὶ νὰ τοὺς φενακίσωμεν. Ἄς ἀποστῶμεν ἀπὸ ἐπιθέσεως μέχρι οὗ κλίνη ἢ νύξ, διότι κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν πάντοτε ἐξισφάλλει ὁ προφήτης τὴν νίκην.»

Ὁ ἐχθρὸς ἤδη προαπέστειλε τοὺς Ἀρμενίους τοξότας του, καὶ τινὲς Μοσλήματι ἐφονεύθησαν καὶ ἐτρώθησαν ἐκ τῶν βελῶν. Ἀλλ' ὁ Καλήδ ἐχαλιναγώγει ἔτι τὴν δυσφορίαν τῶν στρατευμάτων του, ἐπιτάσσων νὰ μὴ κινήθῃ οὐδὲ εἰς ἐκ τῆς θέσεώς του. Ἐπὶ τέλους ἐπετρέπη εἰς τὸν ὀρμητικὸν Δεράρ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν προσβαλλόντων τοξοτῶν, καὶ ἐμύωπισε σφριγωδῶς ἐναντίον των μετὰ τοῦ ἵππικοῦ του. Ἄν ἐτελεσφόρησαν μὲν, ἔλαβον ὅμως ἐπικουρίας· στρατὸς ἐστάλη εἰς ὑποστήριξιν τοῦ Δεράρ· πολλοὶ ἐφονεύθησαν ἑκατέρωθεν, ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν Μοσλήμων.

Ἢδη ἐπέκειτο γενικὴ μάχη, ὅτε ἵππεύς τις ἐκ τοῦ προπορευθέντος στρατοῦ, προσῆλθε καλπάζων καὶ ἐζήτησε τὸν Μοσλήμην στρατηγόν. Ὁ Καλήδ, νομίσας ὅτι ἐπρόκειτο περὶ προκλήσεως, κατηύθυνε τὴν λόγχην του βαίνων ἐναντίον. — «Στρέψον κατὰ μέρος τὴν λόγχην σου, παρακαλῶ σε,» ἀνέκραξεν ὁ Χριστιανὸς μετὰ ζωηρότητος· «εἰμὶ ἀπεισταλμένος καὶ ζητῶ συνδιάλεξιν.»

Ὁ Καλήδ ἠσύχως κατέτεινε τὰς ἡνίχας τοῦ ἵππου του καὶ ἔθηκε τὴν λόγχην αὐτοῦ ἀνὰ μέσον τοῦ σφαιρώματος τοῦ ἐφιππίου του. — «Περὶ τίνος πρόκειται,» εἶπε, «καὶ ψεύδη μὴ λέγε.»

— Ἰθὰ σὲ εἶπω γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν· κινδυνῶδες μὲν ὡς πρὸς ἐμὲ τὸ εἰπεῖν, λίαν δὲ σπουδαῖον ὡς πρὸς σὲ τὸ ἀκοῦσαι· ἀλλὰ πρῶτον ὑποσχέθητι προστασίαν δι' ἐμὲ καὶ τὴν οἰκογένειάν μου.»

Λαβὼν τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, ὁ ἀγγελιαφόρος, οὗ ἄνωμα Δαβίδ, κατέθεσε τάδε. «Νὲ ἀποστέλλει ὁ Οὐερδά-



νος ὅπως συμφωνήσωμεν νὰ παύσῃ ἡ μάχη, καὶ οὕτω φεισθῶμεν τῆς χύσεως τοῦ αἵματος τοσοῦτων ἀνδρείων· αὐριον δὲ νὰ συναντηθῆς μετ' αὐτοῦ καταμόνας, ἐνώπιον ἑκατέρων τῶν στρατῶν, ὅπως διαπραγματευθῆτε ἀμφοτέρω περὶ τῶν ὄρων τῆς εἰρήνης. Αὕτῃ εἶνε ἡ ἀποστολή μου· ἀλλὰ πρόσεξε, Καλήδ! διότι ἡ προδοσία ὑποκρύπτεται. Δέκα ἐκλεκτοὶ ἄνδρες, καλῶς ὠπλισμένοι, θέλουσιν ἐνεδρεύει νυκτὸς παρὰ τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως, ὅπως σὲ καταλάβωσι καὶ αἰχμαλωτίσωσιν, ἢ σὲ φονεύσωσι, καθ' ἣν στιγμὴν θὰ ᾔσαι ἄοπλος καὶ ἀφρούρητος.»

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσε τὸν διορισθέντα τῆς συνεντεύξεως τόπον καὶ πᾶσαν ἄλλην λεπτομέρειαν. «Ἄρκει,» εἶπεν ὁ Καλήδ· «ἐπᾶνελθε εἰς τὸν Οὐερδάνον, καὶ εἶπέ του ὅτι συμφωνῶ νὰ συναντηθῶμεν.»

Οἱ Μοσλῆμαι ἐξεπλάγησαν ἀκούσχντες τὸν ἦχον τῆς ὑποχωρήσεως καθ' ἣν στιγμὴν ἡ πάλη ἐφαίνετο κλίνουσα ὑπὲρ αὐτῶν· καὶ ἀπῆλθον δυταρέστως ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὃ δὲ Ἀβού-Ὀβεΐδας καὶ ὁ Δερᾶρ ἠρώτησαν τὸν Καλήδ τί ἐδήλου διαγωγὴ τοιαύτη. Οὗτος ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς ὅ,τι πρὸ μικροῦ τῷ ἀπεκαλύφθη. «Ἰδὲ ἀπεφάσισα», τοῖς εἶπε· «θέλω ὑπάγει μόνος καὶ θέλω ἐπιστρέψει μετὰ τῶν κεφαλῶν ἀπάντων τῶν δολοφόνων.» Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ὅμως τῷ παρέστησε πόσον ἄποπον ἦτο νὰ ἐκθέσῃ ἑαυτὸν εἰς τόσω περιττὸν κίνδυνον. «Πχράλαβε δέκα ἄνδρας,» εἶπεν, «ἄνδρα πρὸς ἄνδρα.»—«Καὶ διατὶ ν' ἀναβληθῆ ἡ τιμωρία τῆς προδοσίας των μέχρι τῆς πρωίας» ἀνέκραξεν ὁ Δερᾶρ. «Δὸς μοι αὐτοὺς τοὺς δέκα τούτους ἄνδρας καὶ ἐγὼ θέλω ἀντιμηχανευθῆ κατὰ τῶν ἐνεδρευτῶν ἐντὸς τῆς νυκτὸς ταύτης.»

Λαβὼν τὴν ἄδειαν, συνέλεξε δέκα ἄνδρας ἐγνωσμένης βῶμης καὶ θάρρους, καὶ ἐπορεύθη μετ' αὐτῶν μεσοῦσης νυκτὸς εἰς τὸν τόπον τῆς ἐνέδρας. Ὡς ἐπλησίασαν, ὁ Δερᾶρ ἐπέταξε τοῖς συντρόφοις του νὰ στα-



θῶσι καὶ ἐκβαλὼν τὰ ἐνδύματά του ὅπως προλάβῃ τὸν θορυβώδη ψόφον, ἔβη ἔρπων προσεκτικῶς, μετὰ γυμνῆς τῆς μαχαίρας του, ἐπὶ τὸν ὠρισμένον τόπον. Ἐκεῖ εἶδε τοὺς δέκα ἀνθρώπους βεβηθισμένους εἰς ὕπνον, ἔχοντας τὰ ὅπλα ὑπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν. Ἐπανελθὼν ἐν σιγῇ, ἔδωκε τὸ σημεῖον εἰς τοὺς συντρόφους του, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἀπεκεφάλισε τὸν ἀνθρωπὸν του, ὥστε τὸ πᾶν ἐπερατώθη ἐν βροπῇ ὀφθαλμοῦ. Τότε ἔκδύσαντες τοὺς νεκροὺς, μετημφιέσθησαν διὰ τῶν ἐνδυμάτων των καὶ ἀνέμενον τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν.

Ὁ ἀνατέλλων ἥλιος ἔβριψε τὰς ἀκτῖνάς του ἐπὶ τῶν δύο στρατῶν, παρατεταγμένων εἰς μάχην καὶ προσδοκόντων τὴν συνδιάλεξιν τῶν ἀρχηγῶν. Ὁ Οὐερδάνος προήλασεν ἐπὶ λευκοῦ ἡμιόνου, περιβεβλημένος πλουσίαν στολὴν μετὰ χρυσῶν ἀλύσεων καὶ πολυτίμων λίθων. Ὁ Καλήδ ἐφόρει κιτρίνην σθηρικὴν ἐσθῆτα καὶ πρασίνην κίδαριν. Ἄφινεν ὥστε ὁ Οὐερδάνος νὰ τὸν ἔλκη πρὸς τὸν τόπον τῆς ἐνέδρας· ἐκεῖ δὲ ἀφιππεύσαντες ἀμφοτέροι καὶ καθίσαντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἤρξαντο συνδιαλεγόμενοι. Ἡ συνδιάσχεψις των ὑπῆρξε βραχεῖα καὶ θυελλώδης. Ἐκάτερος ἐθεώρησε τὸν ἕτερον ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, καὶ προσηνέχθη μετ' ἀγερωχίας καὶ δριμύτητος. Ὁ Οὐερδάνος ὠμίλησε περὶ τῶν Μοσλήμων ὡς ἀπόρων ἀρπάγων, οἵτινες ἔζων διὰ τῆς σπάθης καὶ εἰσέβαλλον εἰς τὰς εὐφόρους γαίας τῶν γειτόνων των ζητοῦντες λείαν. «Ἡμεῖς, ἀπ' ἐναντίας,» προσέθηκεν, «εἴμεθα πλούσιοι καὶ ποθοῦμεν εἰρήνην. Εἰπέ λοιπόν, τί ἀπαιτεῖτε ὅπως ἀνακουφίσῃτε τὰς ἀνάγκας σας καὶ κορέσητε τὴν ἀρπακτικότητά σας;»

—«Ἄθλιε ἄπιστε!» ἀπεκρίθη ὁ Καλήδ. «Δὲν εἴμεθα τύσῳ πτωχοὶ ὥστε νὰ δεχθῶμεν ἐλεημοσύνην ἐκ τῶν χειρῶν σας. Ὁ Ἄλλάχ φροντίζει περὶ ἡμῶν. Μᾶς προσφέρετε ἐν μέρος ἐκ τοῦ ὅλου ὅπερ εἶνε ἡμέτερον· διότι ὁ Ἄλλάχ ἔθετο εἰς τὰς χεῖράς μας πᾶν ὅτι ἔχετε, ἀκόμη καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα σας. Ἄλλ' ἐπι-



Ουμείτε τὴν εἰρήνην; Ἴδῃ σᾶς ἀνηγγείλαμεν τοὺς ἔ-  
ρους μας. Ἢ ἀναγνωρίσατε ὅτι οὐδεὶς ἄλλος Θεὸς ὑ-  
πάρχει πλὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶνε προφήτης  
του, ἢ πληρώσατε τὸν ὅποιον θελήσωμεν νὰ σᾶς ἐπι-  
βάλωμεν φόρον. Ἄρνεῖσθε; Πρὸς τί λοιπὸν μὲ ἐκαλέ-  
σατε ὧδε; Χθὲς ἔγνωτε τοὺς ἔρους μας καὶ ὅτι ὅλαι  
αἱ προτάσεις σας ἀπερρίφθησαν. Ἢ σὺ μὲ εἴλκυσε ἐν-  
ταῦθα ἀβοήθητον πρὸς μονομαχίαν; Ἐστὼ ἄς ἀποφά-  
σίσωσι τὰ ὄπλα μας μεταξύ ἡμῶν.»

Ταῦτα εἰπὼν ἠγέρθη ἐπὶ ποδῶν. ἠγέρθη καὶ ὁ Οὐερ-  
δάνος, ἀλλὰ προσδοκῶν τὴν ἄμεσον βοήθειαν, ἠμέλησε  
νὰ γυμνώσῃ τὸ ξίφος του. Ὁ Καλήδ τὸν ἔλαβε τοῦ  
λάρυγγος, ὁ δὲ Οὐερδάνος ἐν τῷ κινδύνῳ του ἐκάλυψε  
μεγαλοφώνως τοὺς ἐν τῇ ἐνέδρᾳ ἄνδρας του. Οἱ ἀντ' αὐ-  
τῶν κρυπτόμενοι Μοσλήματι ὤρμησαν, ἀπατηθεὶς δ' ἐκ  
τῶν ἑλληνικῶν στολῶν των, ἐνόμισε πρὸς στιγμὴν ἑαυ-  
τὸν ἀσφαλῆ. Ὅταν ἐπλησίασαν ἐνόησε τὸ σφάλμα του,  
καὶ μετὰ φρίκης ὑπεπόδισεν ἰδὼν τὸν Δερὰρ, ὅστις προέ-  
βαινε σχεδὸν γυμνὸς καὶ τινάσσων φάσγανον, καὶ εἰς ὃν  
ἀνεγνώρισε τὸν φονέα τοῦ υἱοῦ του. «Ἐλεος! ἔλεος!»  
ἔφώνησε πρὸς τὸν Καλήδ, δρῶν ἑαυτὸν συλληφθέντα  
ἐν τῇ ἰδίᾳ παγίδι.

— Δὲν ὑπάρχει ἔλεος, » ἀπεκρίθη ὁ Καλήδ, « διὰ τοὺς  
μὴ ἔχοντας πίστιν. Σὺ ἦλθες πρὸς με μετ' εἰρήνης ἐπὶ  
τὰ χεῖλη, ἀλλὰ μετὰ δολοφονίας ἐν τῇ καρδίᾳ. Τὸ  
ἁμάρτημά σου ἄς πέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. »

Μόλις εἶχεν ἀπαγγελθῆ ἡ ἀπόφασις καὶ εὐθύς ἡ  
κρατερὰ σπάθη τοῦ Δερὰρ ἐξεπλήρωσε τὸ ἔργον της,  
ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ Οὐερδάνου ἀπεκόπη διὰ μιᾶς βολῆς.  
Τὸ φρικῶδες τρόπαιον, ἀναρτηθὲν ἐπὶ τῆς ἄκρας λόγ-  
χης, ἐφέρετο ὑπὸ τοῦ μικροῦ λόχου πρὸς τὰ Χριστι-  
ανικὰ στρατεύματα, ἅτινα, ἀπατηθέντα ἐκ τῶν ἑλλη-  
νικῶν ἐνδυμάτων, ὑπέθεσαν ὅτι ἐκείνη ἦτον ἡ κεφαλὴ  
τοῦ Καλήδ, καὶ ἀφῆκαν κραυγὰς ἀγαλλιᾶσεως. Ἄλ-  
λ' ὁ θρίαμβός των μετετρέπη εἰς τρόμον ἅμα ἀνε-



κάλυψαν τὸ λάθος των. Ὁ Καλήδ, πρὶν ἢ οὔτοι ἀναλάβωσιν ἐκ τῆς συγχύσεως, διέταξε νὰ σαλπισθῆ γενικὴ ἐπίθεσις. Καὶ εἶπετο σφαγὴ μᾶλλον ἢ μάχη. Ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς κατεθράχθη καὶ ἐτράπη πρὸς ὅλας τὰς διενθύνσεις· τινὲς πρὸς Καισαρείαν, ἕτεροι πρὸς Δαμασκὸν, καὶ ἄλλοι πρὸς Ἀντιόχειαν. Ἡ λεία ἦτο ἄπειρος· σταυροὶ ἀργυροὶ καὶ χρυσοί, κεκοσμημένοι διὰ πολυτίμων λίθων, πλούσια ἀλύσεις καὶ ψέλλια, κειμήλια βαρύτιμα, μεταξωτὰ στολαί, ὅπλα παντὸς εἴδους καὶ πληθὺς σημαίων· ταῦτα δὲ πάντα ὁ Καλήδ προσέταξε νὰ μὴ διανεμηθῶσιν ἢ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Δαμασκοῦ.

Αἱ ἀγγελίαι περὶ τῆς μεγάλης ταύτης νίκης ἐστάλησαν εἰς τὸν Καλίφην ἐν Μεδίῃ διὰ τοῦ ἀνδρείου καὶ πεφιλημένου αὐτῷ υἱοῦ Ἀβδ'ἀραχμάν. Μαθὼν δὲ Ἀβού-Βεκὴρ τὰ γενόμενα, προσέπεσε καὶ ἀπένειμε τῷ Θεῷ εὐχαριστίας. Τὰ νέα διεδόθησαν ἐν τάχει καθ' ἅπασαν τὴν Ἀραβίαν. Στίφη τυχοδιωκτῶν ἔσπευδον εἰς Μεδίαν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, καὶ ἰδίως ἐκ Μέκας. Ὅλοι ἦσαν πρόθυμοι νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἤδη ὅτε ἔβλεπον αὐτὸν ἐστεμμένον διὰ τῆς κατακτήσεως καὶ ἀντημειμμένον διὰ πλούτου.

Ὁ ἐπάξιος Ἀβού Βεκὴρ ἦτο διατεθειμένος νὰ χαρισθῆ εἰς τὰς ἐπιθυμίας των, ἀλλ' ὁ Ὄμάρ, ᾧ συνεβουλεύθη, ἀντέστη σοβαρῶς. «Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀνθρώπων τούτων,» εἶπε, «οἵτινες σήμερον, ὅτε εἴμεθα εὐτυχεῖς, ἔχουσι τοσοῦτο ζωντανὴν ἐπιθυμίαν νὰ ταχθῶσι μεθ' ἡμῶν, εἶνε αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἵτινες ἐζήτουν νὰ μᾶς ἐξολοθρεύσωσιν ὅταν ἡμεθα ὀλίγοι καὶ ἀνίσχυροι. Πρὸς οὐδὲν λογίζονται τὴν θρησκείαν, ἀλλ' ὀρέγονται τῆς λεηλασίας τῶν πλουσίων πεδίων τῆς Συρίας καὶ τῆς διανομῆς τῶν λαφύρων τῆς Δαμασκοῦ. Μὴ στείλῃς αὐτοὺς εἰς τὸ στρατεύμα ἵνα γίνωσι παρὰίτιοι ἐρίδων καὶ διαιρέσεων. Ὅσοι ἤδη ἐκεῖ εὗρισκον-



ται εἶνε ἱκανοὶ νὰ συμπληρώσωσιν ἐκεῖνο ὅπερ ἤρ-  
χισαν. Αὐτοὶ ἐκέρδησαν τὴν νίκην ἄφες αὐτοῖς νὰ χα-  
ρῶσι τὴν λείαν.»

Συμφώνως πρὸς τὴν συμβουλὴν ταύτην, ὁ Ἄβου-  
Βεκὴρ ἀπέρριψε τὰ παρακλήσεις τῶν ζητούντων. Ἐφ' ᾧ  
ὁ λαὸς τῆς Μέκας, ἰδίως δὲ οἱ τῆς φυλῆς τοῦ  
Κορεῖσχ ἔπεμψαν σοβαρὰν πρεσβείαν, ἡγουμένου τοῦ  
Ἄβου-Σόφιαν, ὅπως παραστήσωσιν εἰς τὸν Καλίφην τὸ  
γινόμενον ἄδικον. — «Διατὶ δὲν συγχωρεῖται ἡμῖν,» εἶπον,  
«νὰ πολεμήσωμεν ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ὀρθοκείας μας;  
Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ταῖς ἡμέραις τοῦ σκότους καὶ τῆς  
ἀγνωσίας ἐδιώξαμεν τοὺς μαθητὰς τοῦ προφήτου· τότε  
ἐνομιζομεν ὅτι ἐπράττομεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ  
Ἄλλὰχ ὅμως ἐδωρήσατο ἡμῖν τὸ φῶς· ἀνεβλέψαμεν καὶ  
μετανοοῦμεν ἐφ' ὅλοις ταῖς προηγουμένοις ἀμαρτήμασί  
μας. Ἐσμὲν ἀδελφοί σας ἐν τῇ πίστει, ὡς ὑπήρξαμεν  
πάντοτε συγγενεῖς σας ἐν αἵματι, καὶ ἀπὸ τοῦδε ὑπι-  
σχνούμεθα νὰ σᾶς ὑποστηρίξωμεν εἰς τὸν κοινὸν ἀ-  
γῶνα. Ἄς μὴ ὑπάρχη τοῦ λοιποῦ ζηλοτυπία καὶ φθό-  
νος μεταξὺ ἡμῶν.»

Ἡ καρδία τοῦ Καλίφου συνεκινήθη ὑπὸ τῶν παρα-  
στάσεων τούτων. Συνεβουλεύθη μετὰ τοῦ Ἄλῃ καὶ Ὀμάρ,  
συνεφωνήθη δὲ νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Κο-  
ρεῖσχ ἢ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἔνωσις. Κατὰ συνέπειαν ὁ  
Ἄβου-Βεκὴρ ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Καλίφην, δι' ἧς  
συνέχαιρεν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ του καὶ τῷ ἀνήγγελ-  
λεν ὅτι μεγάλη τῷ ἐπήρχετο ἐπικουρία ὑπὸ τὴν ὀ-  
δηγίαν τοῦ Ἄβου-Σόφιαν. Τὰ γράμματα ταῦτα ἐσφρά-  
γισε διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ προφήτου καὶ ἀπέστειλε  
διὰ τοῦ υἱοῦ του Ἀβδὰ λραχμάν.





## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Συμβάντα ἀπέναντι Δαμασκού.— Ἀνδραγαθήματα τοῦ Θω-  
μᾶ.— Ὁ Ἀβάν-Ἰβν-Ζεΐθ καὶ ἡ ἀμαζόνειος σύζυγός του.

Οἱ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς Αἰζναδίνης φυγάδες ἐκόμι-  
σαν εἰς Δαμασκὸν τὴν φοβεράν ἀγγελίαν, ὅτι ὁ στρα-  
τὸς κατεστράφη καὶ ἡ τελευταία ἐλπίς τῆς βοήθειας  
ἐξέλιπε. Μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς τῶν ἐγκατοίκων  
καὶ ὁμῶς εἰργάσθησαν, μετ' ἀπηλπισμένης δραστηριό-  
τητος, ὅπως ἐτοιμασθῶσι πρὸς τὴν ἐπικειμένην θύελ-  
λαν. Οἱ φυγάδες ἐνίσχυσαν τὴν φρουρὰν διὰ τινῶν χι-  
λιάδων ἀνδρῶν. Νέα ὀχυρώματα κατεσκευασμένως ἀνη-  
γέρθησαν. Τὰ δὲ τείχη ἐχαρακώθησαν διὰ μηχανῶν ἵνα  
ρίπτωνται λίθοι καὶ βέλη, ἐκίνουν δὲ αὐτὰς Ἰουδαῖοι,  
ἐξησκημένοι περὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν προπαρασκευῶν εἶδον ἴλας Μοσ-  
λήμων ἰππέων, ἀλληλοδιαδόχως ἀνακυπτούσας ἐξ ἀ-  
κρωτάτων ἀλσῶν, ἐνῶ μακρὰ γραμμὴ πεζικοῦ ἐπεξε-  
τείνετο μεταξὺ τῶν κήπων. Τοιαύτη τις ἦτον ἡ τά-  
ξις τῆς πορείας τοῦ Μοσλημικοῦ στρατοῦ. Ἡ ἐμπρο-  
σθοφυλακὴ, συγκειμένη ἐξ ὑπεράνω τῶν ἐννέα χιλιά-  
δων ἰππέων, ὠδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἀμρού. Εἶποντο δύο  
χιλιάδες Κορεΐτσιτῶν ἰππέων, οὓς ὠδήγει ὁ Ἀβού-Σό-  
φιαν. Εἶτα, ἴσος ἀριθμὸς ὑπὸ τὸν Σερζαβίλ. Μετὰ τοῦ-  
τον, ὁ Ὀμάρ-Ἰβν-Ραβυζάχ σὺν ὁμοίῳ τάγματι· καὶ κα-  
τόπιν τὸ μέγα τοῦ στρατοῦ σῶμα ὑπὸ τὴν διοίκησιν  
τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα· ἔσχατον δὲ ἡ οὐραγία, φέρουσα ἀ-  
ναπετασμένον τὸν μελανὸν ἀετὸν, τὴν εὐμοῖρον ταύτην  
σημαίαν τοῦ Καλήδ, καὶ οὕσα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ  
ἀηττήτου ἐκείνου πολεμιστοῦ.

Ὁ Καλήδ τότε συναθροίσας τοὺς στρατηγούς του,  
ᾧρισεν αὐτοῖς τὰς διαφόρους θέσεις των. Καὶ ὁ μὲν  
Ἀβού-Σόφιαν ἐτάχθη ἀπέναντι τῆς νοτίας πύλης, ὁ δὲ



Σαρζαβίλ κατά μέτωπον τῆς τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ· ὁ Ἄμρου ἔμπροσθεν τῆς τοῦ Παραδείσου, καὶ ὁ Κάις-Ίβν-Ὀβεΐρας ἐνώπιον τῆς τοῦ Καισάν. Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἐστρατοπέδευσε εἰς τινὰ ἀπόστασιν κατέναντι τῆς πύλης Ἰαβιγιᾶς, λαβὼν ἐντολὴν νὰ ἦνε αὐστηρῶς καὶ ἄγρυπνος, καὶ νὰ ποιῆται συνεχεῖς ἐφόδους, διότι ὁ Καλλῆδ ἐγίνωσκε τὸν φιλόνητον καὶ εἰρηνικὸν χαρακτῆρά του. Ὁ δὲ Καλλῆδ κατέλαβε τὴν ἀπέναντι τῆς ἀνατολικῆς πύλης θέσιν, ὅπου ἔστησε τὸν μελανὸν αἰτόν του.

Ἰπῆρχε καὶ ἄλλη νοτία πύλη, ἡ τοῦ ἁγίου Μάρκου, οὕτω τεθειμένη ὥστε ἀπέναντι αὐτῆς δὲν ἦτο εὐπρακτον νὰ ἐγκατασταθῆ φρουρά, ἢ νὰ συγκροτηθῶσιν ἀψιμαχίαι· διὸ ἐκαλεῖτο *Πύλη τῆς Εἰρήνης*. Ὁ δὲ δραστήριος καὶ ὀρμητικὸς Δεράρ διετάχθη νὰ περιπολῆ πέριξ τῶν τειχῶν καὶ νὰ περιελαύνη τὴν παρακειμένην πεδιάδα, ἔχων μετ' ἑαυτοῦ δισχιλίους ἵππεῖς, ὅπως προασπίζη τὸ στράτευμα κατὰ πάσης αἰφνιδίας ἐπιδρομῆς καὶ κωλύη τὴν εἰσέλευσιν ἐφοδίων καὶ ἐπικουριῶν εἰς τὴν πόλιν. «Ἐὰν σὲ προσβάλωσιν,» εἶπεν ὁ Καλλῆδ, «μῆνυσέ μοι, καὶ θέλω σπεύσει εἰς βοήθειάν σου.»—«Καὶ πρέπει νὰ μείνω ἤρεμος ἕως οὗ φθάσης;» ἠρώτησεν ὁ Δεράρ, ἀναμιμνησκόμενος ὧν ἔλαβε προηγουμένως ἐπιπλήξεων διὰ τὰς ἀπερισκέπτους κινήσεις του.—«Ὅχι, ὄχι,» προσέθηκε ὁ Καλλῆδ, «ἀλλ' ἀγωνίσθητι ἀνδρείως, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι δὲν θέλω σοὶ λείψει.» Οἱ λοιποὶ τοῦ στρατοῦ ἀπέβησαν τῶν ἵππων, ὅπως ἐπιδιώξωσι τὴν πολιορκίαν πεζῆ.

Οἱ Μοσλῆμαὶ ἤδη παρά ποτε ἦσαν κάλλιον παρεσκευασμένοι πρὸς πόλεμον, διότι εἶχον πληθὺν παντοίων ὀπλων, κυριευθέντων ἐν ταῖς ἀλλεπαλλήλαις μάχαις. Ἔως ὥρας ὅμως διετήρησαν τὴν ἀραβικὴν αὐτῶν λιτότητα καὶ ἀφέλειαν, ἐλιγωροῦντες τῶν εὐχύλων βρωσίμων, τῶν πλουσίων ἐνδυμάτων καὶ τῶν ἄλλων πολυτελείας ἐφέσεων τῶν ἐχθρῶν των. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας, ἐν τῇ ταπεινότητι τοῦ χαρακτῆρός του, εὐχαριστεῖ-



το εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀρχαϊκὴν σκηνὴν, τὴν ἐκ τριγῶν καμῆλου, ἀρνούμενος τὰς πολυτίμους σκηνάς τῶν χριστιανῶν στρατηγῶν, ἀλωθείσας κατὰ τὴν πρόσφατον μάχην. Τοιοῦτοι τινὲς ἦσαν οἱ ὀλιγαρχεῖς καὶ ἀπλοῖκοι πορθηταὶ τῶν ἐκτεθηλυμένων καὶ φιληθῶν ἔθνων τῆς Ἀνατολῆς.

Αἱ πρῶται ἔφοδοι τῶν Μουσλήμων ἀνδρείως ἀπεκρούσθησαν, πολλοὶ δὲ ἐφορεύθησαν ὑπὸ τῶν βελῶν καὶ τῶν λίθων οὔτινες ἐξεσφενδονίζοντο διὰ τῶν μηχανῶν ἐκ τῶν τειγῶν. Καὶ ἡ φρουρὰ ἀπετόλμησεν ἔξοδον, ἀλλ' ἀπεδιώχθη μετὰ σιμυωνικῆς σφαγῆς. Τότε ἡ πολιτορχία ἐπεσπείσθη μετ' ἐπιμήνου ἀύσπιρβότητος, ἕως οὗ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ προσῆ πέραν τῶν προμαχῶνων. Ἐν τοιαύτῃ δεινῇ θέσει, οἱ πρόκριτοι τῶν ἐγκατοίκων συνεβουλεύθησαν ἂν δὲν ἦτο προτιμότερον νὰ ἐπικτηρυκευθῶσιν, ἐνῶ ὑπῆρχεν εἰσέτι ἐλπίς ἐπιτυχίας εὐνοϊκῶν ἔρων.

Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἔζη ἐν Δαμασκῶ εὐγενῆς τις Ἕλληνας, καλούμενος Θωμᾶς, νυμφευμένος τῇ θυγατρὶ τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἡρακλείου. Εἰ καὶ δὲν κατεῖχεν ἀξίωμα, ἀλλ' ὅμως μεγάλου ἀπελάμβανε σεβασμοῦ, ὡς ἀνὴρ πολλὰ κεκτημένος πλεονεκτήματα καὶ ἐγνωσμένην εὐθαρσίαν. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς γενικῆς ἀθυσμίας ἐσπούδασε νὰ ἐξεγείρῃ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ, παριστῶν τοὺς πορθητάς ὡς ἀξίους περιφρονησεως, βαρβάρους, γυμνοὺς καὶ πτωχοὺς ὀπλισμένους, ἄνευ πειθαρχίας ἢ στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, μόνον δὲ ἐπιφρόβους ὡς ἐκ τοῦ μωροῦ φανατισμοῦ τῶν καὶ τοῦ πανικοῦ ὃν διέδωσαν κατὰ τὴν χώραν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλα αἱ προσπάθειά του ἀπέβησαν μάταιαι, ὑπισχνεῖτο ν' ἀναλάβῃ αὐτὸς τὴν ἀρχηγίαν, ἂν ἤθελον νὰ ἐπιχειρήσωσιν νέαν ἔξοδον. Ἡ προσφορά του ἐγένετο δεκτὴ, καὶ ἡ ἐπιούσα πρῶτα ὠρίσθη διὰ τὴν ἀπόπειραν.

Ὁ Καλλίδ' διέγνω σημεῖά τινα προπαρασκευῆς διαρκούσης τῆς νυκτός, φῶτα φέγγοντα ἐν τοῖς πυργίοις



καὶ κατὰ τὰς ἐπάλξεις, προέτρεψε δὲ τοὺς ἄνδρας τοῦ νὰ ὤσιν ἄγρυπνοι, διότι προσεδόκα ἀπηλπισμένον τὶ κίνημα. «Μηδεὶς ἄς κοιμηθῆ,» εἶπε. «Θέλομεν τύχει ἰκανῆς ἀναψυχῆς μετὰ θάνατον, γλυκεῖα δ' ἔσεται ἡ ἀνάπαυσις, ἢ πόνος οὐκέτι ἔπεται.»

Οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν ἐλεεινῶς ἀφωσιωμένοι κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ κινδύνου. Περὶ τὸ λυκαυγές, ὁ ἐπίσκοπος, φέρων τὴν ἱεράν αὐτοῦ στολὴν, ἐπορεύθη, τοῦ κλήρου παρακολουθοῦντος, εἰς τὴν πύλην δι' ἧς ἔμελλε νὰ γίνῃ ἡ ἔξοδος· ἐκεῖ ἔστησαν τὸν σταυρὸν καὶ παρ' αὐτὸν ἔθεσαν τὴν Νέαν Διακῆκην. Ἐνῶ δὲ Θωμᾶς διήρχετο τὴν πύλην, ἐπέθηκε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς ἀγίας βίβλου. «ὦ Θεέ!» ἀνέκραξε, «βοήθησον ἡμᾶς καὶ μὴ μᾶς παραδώσης εἰς χεῖρας ἐχθρῶν.»

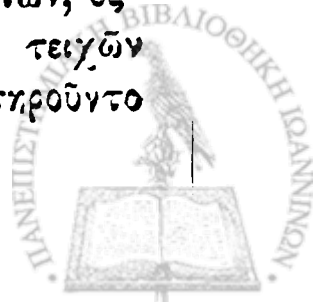
Οἱ Μοσλῆμαι, οἵτινες ἐγρηγόρησαν δι' ὅλης τῆς νυκτός, πρόβαινον ἵνα ἐπιτεθῶσι καθ' ἣν ἀκριβῶς σιγμὴν ἐγένετο ἡ ἔξοδος, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῆς γενικῆς τηλεβολήσεως τῶν ἐπὶ τῶν τειχῶν μηχανημάτων. Ὁ Θωμᾶς ὠδήγησεν εὐθαρσῶς τὸν στρατὸν τοῦ ἐναντίου, ἡ δὲ συμπλοκὴ ὑπῆρξεν ἀγρία καὶ αἱματηρά. Ἦτο δεξιὸς τοξότης καὶ εὐστόχως προσέβαλε τοὺς διασημοτέρους ἐκ τῶν Μοσλῆμων, οἵτινες ἔπιπτον εἰς μετὰ τὸν ἄλλον ὑπὸ τὰς τοξεύσεις του. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐτραυματίσε τὸν Ἀβάν-Ἰβν-Ζεΐδ διὰ βέλους παρεσκευασμένου δηλητηρίου. Οὗτος ἔδρησε τὴν πληγὴν διὰ τῆς κιδάρεώς του καὶ ἐνέμεινεν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἀλλὰ καταπονούμενος ὑπὸ τοῦ φαρμάκου, μετεκομίσθη εἰς τὸ στρατόπεδον. Εἶχε μόλις πρὸ μικροῦ χρόνου νυμφευθῆ ὠραίαν γυναῖκα ἐκ τῆς ἀδαστοῦ φυλῆς τοῦ Ἰμιάρ· μίαν ἐξ ἐκείνων τῶν Ἀμαζόνων, αἵτινες ἦσαν ἐξησκυμέναι νὰ χρῶνται τόξοις καὶ δίστοις, καὶ νὰ συμμαχῶνται.

Ἀκούσασα ὅτι ὁ σύζυγός της ἐτραυματίσθη, ἔδραμεν εἰς τὴν σκηνὴν του, ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ, ἐκεῖνος εἶχεν ἐκπνεύσει. Οὔτε ἓνα στεναγμὸν ἐξέφερεν, οὔτε ἐν δά-



κρου ἔχυσεν, ἀλλὰ κλίνουσα ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, «Εὐτυχὴς εἶσαι, ὦ ἀγαπητέ μου,» εἶπε, «διότι ἤδη εὗρισκεσαι μετὰ τοῦ Ἀλλάχ, ὅστις μᾶς ἤνωσε μόνον ὅπως μᾶς χωρίσῃ ἀπ' ἀλλήλων. Ἀλλὰ θέλω ἐκδικηθῆ τὸν θάνατόν σου καὶ εἶτα ζητήσῃ νὰ σὲ συναντήσω εἰς τὸν παράδεισον. Τοῦ λοιποῦ, οὐδεὶς ἄνθρωπος θέλει μοὶ ἐγγίσει, καθότι ἀφιερούμαι εἰς τὸν Θεόν!»

Τότε δράττουσα τὸ τόξον καὶ τὰς βέβηλους τοῦ συζύγου της, ὤρμησεν εἰς τὸ πεδῖον, θηρεύουσα τὸν Θωμᾶν, ὅστις, ὡς τῆ εἶπον, ὑπῆρξεν ὁ φονεὺς τοῦ ἀνδρός της. Εἰσχωρήσασα ἐκεῖ ὅπου ἐμάχετο, ἐξετόξευσε βέλος, ὅπερ ἐτραυμάτισε τὸν σημαιοφόρον εἰς τὴν χεῖρα. Ἡ σημαία ἔπεσε καὶ ἤρπάγη ὑπὸ τῶν Μοσλήμων. Ὁ Θωμᾶς ὤρμησε κατόπιν, μανιωδῶς παλαίων καὶ προσκαλῶν τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ εἰς ἀνάκτησιν τῆς σημαίας των. Ἀπὸ χειρῶν εἰς χεῖρας μεταβᾶσα, περιῆλθεν ἐπὶ τέλους εἰς τὰς τοῦ Σερζαβίλ. Ὁ Θωμᾶς ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ ξιφῆρης. Ὁ Σερζαβίλ, ρίψας τὴν σημαίαν μεταξὺ τῶν στρατευμάτων του, ἦλθεν εἰς χεῖρας μετ' αὐτοῦ. Ἐπάλασαν μετ' ἰσῆς ἀνδρίας, ἀλλ' ὁ Θωμᾶς μικροῦ δεῖν τὸν ἐνίκησεν, ὅτε βέλος, τοξευθὲν ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ Ἀβάν, ἐπάταξεν αὐτοῦ τὸν ὀφθαλμόν. Ἐσείσθη ὑπὸ τῆς πληγῆς, ἀλλ' οἱ συμμαχηταί του, καταλιπόντες τὴν ἐριζομένην σημαίαν, ἔδραμον εἰς βοήθειάν του, τὸν παρέλαβον καὶ τὸν μετήνεγκον εἰς τὴν πόλιν. Ἠρνήθη νὰ μείνῃ ἐν οἴκῳ, καὶ ἀφ' οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ του ἐπὶ τῶν προτεχισμάτων, ἐβούλετο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν συμπλοκὴν, ἀλλ' ὁ λαὸς τὸν ἀπέτρεψε. Κατέλαβεν ὅμως θέσιν παρὰ τὴν πόλιν τῆς πόλεως, ἀφ' ὅπου ἐδύνατο νὰ ἐπιβλέπῃ τὸ πεδῖον καὶ νὰ δίδῃ τὰς διαταγὰς του. Ἡ μάχη παρετείνετο μετὰ μεγάλης ὀρμῆς· ἀλλὰ τοιαύτη γάλαζα λίθων καὶ βόστων, καὶ ἄλλων τοξευμάτων, ἐξεκενοῦτο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν τειχῶν ἐστημένων μηχανῶν, ὥστε οἱ πολιορκηταὶ ἐτήροῦντο



εἰς ἀπόστασιν. Ἡ νύξ ἔλυσε τὴν συμπλοκὴν. Οἱ Μοσλῆμαι ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, βεβαρυμένοι ἐκ τῆς διαρκοῦς μάχης τῆς ἡμέρας, καὶ ριφθέντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, εὐθὺς ἐβυθίσθησαν εἰς νήδυμον ὕπνον.

Ὁ Θωμᾶς, βλέπων ὅτι τὸ θάρρος τῆς φρουρᾶς ἀνεζωπυρήθη ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεώς της κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπεφάσισε νὰ τὴν ἐνασχολήσῃ εἰς νέαν ἀπόπειραν. Κατ' εἰσήγησίν του ὄθιν προπαρασκευάσθησαν, μεσοῦσης νυκτὸς, ὅπως τὴν ἡὼ ποιήσωνται γενικὴν ἔξοδον ἐξ ὄλων τῶν πυλῶν τῆς πόλεως. Δοθέντος τοῦ συνθήματος διὰ μιᾶς κρούσεως ἐπὶ κώδωνος, ἅπασαι αἱ πύλαι ἠνεώχθησαν, δι' αὐτῶν δὲ ἐξώρμησε χεῖμαρρος πολεμιστῶν κατὰ τοῦ πλησιεστέρου στρατοπέδου.

Τόσῳ σιγητῶς ἐγένοντο αἱ προπαρασκευαί, ὥστε οἱ πολιορκηταὶ κατελήφθησαν ὅλως ἐξ ἀπροόπτου. Αἱ σάλπιγγες ἤχουν πανικὸν, οἱ Μοσλῆμαι ἐξηγέρθησαν τοῦ ὕπνου καὶ ἔδραττον τὰ ὅπλα των, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἤδη ἐφίστατο αὐτοῖς, καὶ τοὺς ἐρρίπτει νεκροὺς πρὶν ἢ ἀναλάβωσιν ἐκ τῆς ταραχῆς των. Ἐπὶ τινὰ ὥραν ὑπῆρξε σφαγὴ μᾶλλον ἢ μάχη εἰς τὰς διαφόρους θέσεις. Ὁ Καλῆδ, ὡς λέγεται, ἐκλαυσεν ἰδὼν τὴν χύσιν τοῦ αἵματος. «Ὡ σὺ, ὅστις οὐδέποτε ὕπνοῖς» ἀνέκραξεν ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τῆς καρδίας του, «βοήθησον τοὺς πιστοὺς δούλους σου· μὴ ἀφίσης ὥστε νὰ πέσωσιν ὑπὸ τὰ ὅπλα αὐτῶν τῶν ἀπίστων.» Εἶτα, παρακολουθούμενος ὑπὸ τετρακοσίων ἰππέων, περιήλαυε τὸ πεδῖον, βοηθῶν ὅπου ἐκαλεῖτο αὐτὸν ἡ ἐσχάτη ἀνάγκη.

Ἡ μάχη ἤκμαζεν ἀπέναντι τῆς πύλης, δι' ἧς ὁ Θωμᾶς ἐξέδραμεν. Ὁ Σερζαβίλ, ὅστις κατεῖχε τὴν θέσιν ταύτην, ἠγωνίσθη μετ' ἀκαταβλήτου ἀνδρίας. Πλησίον του ἴστατο ἡ ἀτρόμητος σύζυγος τοῦ Ἀβάν, ὄλεθρον ποιουμένη διὰ τῶν βελῶν της. Τὰ εἶχεν ἐξαντλήσει ὅλα πλὴν ἑνὸς, ὅτε εἰς ἑλληὴν στρατιώτης, ἀπεπειράθη νὰ τὴν συλλάβῃ. Ἡ οἰστὸς διεπέρασε τὸν λάρυγγά του



καὶ τὸν ἔβριψε παρὰ τοὺς πόδας τῆς· ἀλλὰ μείνασα ἄοπλος ἠχμαλωτίσθη.

Συγχρόνως ὁ Σερζαβίλ καὶ ὁ Θωμᾶς ἐπάλαμιον ἐκ χειρὸς μετ' ἴσης ἀνδρίας· ἀλλ' ἡ μάχαιρα τοῦ Σερζαβίλ ἐθραύσθη ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ ἐναντίου του, καὶ παρὰ μικρὸν νὰ φονευθῆ ἢ αἰχμαλωτισθῆ, ἂν ὁ Καλῆδ καὶ ὁ Ἀβ-δα' λραχμὰν δὲν κατέφθανον καλπάζοντες μετὰ τάγμα-τος ἰππέων. Ὁ Θωμᾶς ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν πόλιν, ὁ δὲ Σερζαβίλ καὶ ἡ ἀμαζόνειος χήρα ἐσώθησαν.

Σκληροτέρα ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν διὰ τῆς πύλης Ἰαβιγιάς ἐξορμησάντων στρατευμάτων. Ἀπέναντι τῆς πύλης ταύτης ἦτο τεταγμένος ὁ ἥπιος Ἀβου-Ὀβεΐδας, ἐκοιμᾶτο δὲ ἡσύχως ἐντὸς τῆς ἐκ μαλλίνου σκηνῆς του τῆ ὥρα τῆς ἐξόδου. Πρώτη του φροντίς κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ φόβου, ἦτο νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πρωϊνὴν προσευχὴν. Εἶτα διέταξε σῶμα ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν ἵνα ἐφίσταται τῷ ἐχθρῷ, ἐνῶ δὲ ἐμάχοντο, ὠδήγησεν ἕτερον ἀπόσπασμα, σιγηλῶς μὲν ἀλλ' ἐσπευσμένως, καὶ κατέλαβε τὴν μεταξὺ τῶν πολεμούντων καὶ τῆς πόλεως θέσιν. Οἱ Ἕλληνες εὗρον οὕτω ἑαυτοὺς ἐξάιφνης προσβαλλομένους κατὰ μέτωπον καὶ κατὰ νῶτα, ἠγωνίσθησαν ἀπηλπισμένως, ἀλλὰ τόσῳ τελεσφόρον ὑπῆρξε τὸ στρατήγημα, καὶ τοσοῦτον ἐνεργὸς ἡ ἀνδρία τοῦ ἥπιου Ἀβου-Ὀβεΐδα, ὅταν ἅπαξ παρωξύνθη, ὥστε οὔτε εἰς ἄνθρωπος, λέγει ὁ Ἄραψ ἱστορικὸς, ἐκ τῶν ἐκδραμόντων διὰ τῆς πύλης ἐκείνης, ἐπανέκαμψεν.

Ἡ μάχη τῆς νυκτὸς ἦτο σχεδὸν τόσον αἱματηρὰ ὅσον καὶ ἡ τῆς ἡμέρας. Οἱ χριστιανοὶ ἀπεκρούσθησαν καθ' ὅλα τὰ μέρη καὶ ἐκλείσθησαν ἐκ νέου ἐντὸς τῶν τειχῶν των, καταλιπόντες χιλιάδας τινὰς νεκρῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου. Οἱ Μοσλῆμαι τοὺς ἐδίωξαν μέχρι τῶν πυλῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν ἕνεκα τῆς χαλάζης τῶν θανατηφόρων βελῶν, ριπτομένων ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων διὰ τῶν ἐπὶ τῶν τειχῶν μηχανῶν.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Παράδοσις τῆς Δαμασκοῦ.—Ἐριδες μεταξὺ τῶν Σαρακηνῶν στρατηγῶν.—Ἀναχώρησις τοῦ Θωμᾶ καὶ τῶν ἐξορίστων.

Ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἡμέρας ἐπολιορκεῖτο ἡ Δαμασκὸς ὑπὸ τῶν φανατικῶν λεγεῶνων τῆς ἐρήμου· οἱ κάτοικοι δὲν εἶχον πλέον τὸ θάρρος νὰ ἐπιχειρήσωσι νέας ἐξόδους, καὶ πάλιν ἤρξαντο σκεπτόμενοι περὶ ἐπικηρυκείας. Μάτην ὁ Θωμᾶς προέτρεπεν αὐτοὺς νὰ ὑπομείνωσιν ἕως οὗ ἤθελε γράψῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα δι' ἐπικουρίαν· δὲν ἠκροάζοντο ἢ τοὺς φόβους των, καὶ ἀπέστειλαν τῷ Καλήδ ἐξχιτούμενοι ἐκεχειρίαν, ὅπως λάβωσι καιρὸν νὰ διαπραγματευθῶσι περὶ τῆς παραδόσεως. Ὁ θηριώδης ἐκεῖνος πολεμιστὴς ἐκώφευσεν εἰς τὰς πρᾶκλήτεις αὐτῶν· δὲν ἐπεθύμει τρόπον παραδόσεως ἐξασφαλίζοντα τὴν ζωὴν καὶ ἰδιοκτησίαν τῶν πολιορκουμένων· διανοεῖτο νὰ ἐκπορθήσῃ τὴν πόλιν διὰ τῆς σπάθης καὶ νὰ τὴν πρᾶδώσῃ εἰς λεηλασίαν τοῖς Ἄραψιν.

Ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ ὁ λαὸς τῆς Δαμασκοῦ ἐστράφη πρὸς τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν, ὃν ἐγίνωσκεν ὡς ἠπίου χαρακτῆρος καὶ φιλάνθρωπον. Ἀφ' οὗ πρῶτον διεπραγματεύθησαν μετ' αὐτοῦ, μέσον ἀπεσταλμένου εἰδότος τὴν Ἀρχιεκλήν, καὶ ἔλαβον τὴν περὶ ἀσφαλείας ὑπόσχεσίν του, ἐκχτὸν ἐκ τῶν προκρίτων ἐγκατοίκων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν σεβασμιωτέρων ἐκ τοῦ κλήρου, ἐξῆλλον οἰκείως νύκτα τινὰ διὰ τῆς πύλης Ἰαβιγιάς καὶ ἐζήτησαν τὴν παρουσίαν του. Εὗρον τὸν ὀδηγὸν τοῦτον δυνάμεως κραταιᾶς, ἥτις διέσειε τὰ θεμέλια τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας, διαιτώμενον ἐντὸς εὐτελοῦς σκηνῆς ἐκ μαλλίνου ὑφάσματος, ὡς ἀπλοῦς περιπλανώμενος τῆς ἐρήμου. Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας μετ' εὐμενείας





εἰσήκουσε τὰς προτάσεις αὐτῶν, διότι σκοπὸς τοῦ ἦτο, ἐπιστροφή εἰς τὴν πίστιν μᾶλλον ἢ κατὰκτησις, φόρος μᾶλλον ἢ λεηλασία. Συνθήκη μετὰ μικρὸν ἐγράφη, δι' ἧς ὑπισχνεῖτο, ὅτι αἱ ἐχθροπραξίαι ἤθελον παύσει ἀφ' ἧς ἡ πόλις παρεδίδετο εἰς χεῖράς του· ὅτι ἐκ τῶν ἐγκατοίκων, οἱ βουλόμενοι, ἦσαν ἐλεύθεροι ν' ἀπέλθωσιν ἐν ἀσφαλείᾳ μεθ' ὧν ἐδύναντο νὰ κομίσωσι σκευῶν, ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες ἤθελον μείνει ὡς ὑπόφοροι, θὰ ἔχαιρον τὰ δικαιώματα τῆς ἰδιοκτησίας των καὶ θὰ εἶχον ἑπτὰ ναοὺς ἀποτεταγμένους αὐτοῖς. Τὴν συνθήκην ταύτην δὲν ὑπέγραψε μὲν ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας, ὡς μὴ ὦν ἀρχιστράτηγος, ἀλλ' ὅμως διεβεβαίωσε τοὺς πρεσβευτὰς ὅτι θὰ ἐτηρεῖτο ἱερά ὑπὸ τῶν Μοσλήμων.

Συνομολογηθείσης τῆς περὶ παραδόσεως συνθήκης καὶ δοθέντων ὁμῆρων διὰ τὴν χρηστότητα τῶν πολιορκουμένων, ἠνοίχθη ἡ ἀπέναντι τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα πύλη, ὃ δὲ σεβαστὸς ἀρχηγὸς εἰσήλθε προηγούμενος ἑκατὸν ἀνδρῶν ὅπως λάβῃ κατοχὴν.

Ἐνῶ τὰ τοιοῦτα διεπραγματεύοντο κατὰ τὴν πύλην Ἰαβιγλάν, σκηνὴ διαφόρου εἶδους συνέβαινε κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πύλην. Ὁ Καλῆδ ἦτον ἐκμανῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἐνὸς ἀδελφοῦ τοῦ Ἀμρου, τραυματισθέντος ἐκ τῶν τειχῶν διὰ δηλητηριασμένου βέλους. Ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ὀργῆς του, εἰς ἀποστάτης ἱερεὺς, καλούμενος Ἰωσίας, ἀνεδέχθη νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν εἰς χεῖράς του, ἐπὶ τῷ ὄρω ν' ἀσφαλισθῶσι τὰ ἄτομα καὶ ἡ ἰδιοκτησία ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν συγγενῶν του.

Διὰ τοῦ προδότου τούτου εἰσήχθησαν κρυφίως ἑκατὸν Ἄραβες ἐντὸς τῶν τειχῶν, καὶ, ὀρμήσαντες ἐπὶ τὴν ἀνατολικὴν πύλην, συνέτριψαν τοὺς μοχλοὺς, τοὺς μανδάλους καὶ τὰς ἀλύσεις, δι' ὧν ἦτο ἀποπεφραγμένα, καὶ ἠνέωξαν αὐτὴν ἀλαλάζοντες τὸ Ἀλλάχ Ἀκβάρ!

Ὁ Καλῆδ καὶ αἱ φάλαγγές του εἰσέδυσαν διὰ τῆς πύλης ἐν μέσῳ τοῦ ἤχου τῶν σαλπίγγων καὶ τῆς ποδοκρουσίας τῶν ἵππων, κρουροῦντες ἅπαντας καὶ κα-



τακλύζοντες τὰς ὁδοὺς ὑπὸ αἵματος. «Ἐλεος! Ἐλεος!» ἦτον ἡ κραυγή. «Δὲν ὑπάρχει ἔλεος διὰ τοὺς ἀπίστους!» ἀπεκρίνετο ὁ Καλήδ ἀγρίως.

Ἐπεδίωξε τὸ στάδιον τῆς σφαγῆς του μέχρι τῆς μεγάλης πλατείας, τῆς ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τῆς Ἱπεραγίας. Ἐκεῖ δὲ ἐκπληκτος εἶδε τὸν Ἄβου-Ὀβεΐδαν καὶ τοὺς ὑπαδούς αὐτοῦ, ἔχοντας τὰ ξίφη ἐν ταῖς θήκαις, πορευομένους ἐν ἐπισήμῳ συνοδίᾳ μετὰ ἱερέων καὶ μοναχῶν καὶ τῶν προκριτοτέρων ἐγκατοίκων, καὶ περικυκλωμένους ὑπὸ γυναικῶν καὶ παιδίων.

Ὁ Ἄβου-Ὀβεΐδας διέγνω τὴν ἐργίην καὶ τὸν θαυμασμὸν εἰς τὰ βλέμματα τοῦ Καλήδ, καὶ ἔσπευσε νὰ τὸν μαλάξῃ δι' ἠπίων λόγων. «Ὁ Ἀλλάχ, ἐν τῷ ἐλέει του,» εἶπε, «παρέδωκε ταύτην τὴν πόλιν εἰς χεῖράς μου δι' εἰρηνικῆς ὑποταγῆς, φειδόμενος τῆς χύσεως τοῦ αἵματος καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν μαχῶν.»

«—Δὲν εἶνε οὕτω!» ἀνέκραξεν ὁ Καλήδ, ἀφρίζων. «Ἐγὼ ἐκέρδησα αὐτὴν διὰ τῆς σπάθης μου, καὶ δὲν χαρίζομαι πρὸς οὐδένα.»

—«Ἄλλ' ἐγὼ ἐπέδωσα εἰς τοὺς κατοίκους συνθήκην γεγραμμένην ἐξ ἰδίας χειρὸς μου.»

—«Καὶ ποῖον δικαίωμα σὺ εἶχες,» ἠρώτησεν ὁ Καλήδ, «νὰ συνομολογήσης σύμβασιν ἄνευ τῆς συμβουλῆς μου; Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀρχιστράτηγος; Ναι, μὰ τὸν Ἀλλάχ! καὶ διὰ νὰ τὸ ἀποδείξω, θὰ κατασφάξω ὅλους τοὺς ἐγκατοίκους.»

Ὁ Ἄβου-Ὀβεΐδας συνησθάνθη ὅτι ὑπὸ τὴν ἔποψιν στρατιωτικῶν καθυκόντων ἤμάρτησεν, ἀλλ' ἐζήτησε νὰ πρᾶνῃ τὸν Καλήδ, διαβεβαιῶν αὐτὸν ὅτι ταῦτα ἔπραξε πρὸς τὸ βέλτιον, ὣν βέβαιος ὅτι θὰ ἐτύγχανον τῆς ἐπιδοκιμασίας του· προέτρεπε δὲ αὐτὸν νὰ σεβάσθῃ τὴν συνθήκην, ἣν ἐποιήσατο ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου, καὶ τῇ συναινέσει ὅλων τῶν ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσι παρόντων Μοσλήμων.

Τινὲς ἐκ τῶν Μοσλήμων ἀξιωματικῶν ὑπεστήριζον



τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν καὶ προσεπάθουν νὰ πείσωσι τὸν Καλήδ ὅπως παραδεχθῆ τὴν συνθήκην. Ἐνῶ δὲ ἐδί-  
σασσε, τὰ στρατεύματά του, σφαδάζοντα ἐκ τῆς χρο-  
νοτριβῆς, ἐπανελάβον τὸ ἔργον τῆς σφαγῆς.

Ἢ ἀνοχὴ τοῦ καλοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα ἐξήντηλθῆ. «Μὰ  
τὸν Ἀλλάχ!» ἀνεφώνησεν, «ὁ λόγος μου περιφρονεῖται,  
καὶ ἡ συνθήκη μου ποδοπατεῖται!»

Μυωπίζων τὸν ἵππον του ἀνὰ μέσον τῶν σφαγέων,  
διέταξεν αὐτοὺς, ἐν ὀνόματι τοῦ προφήτου, νὰ ἀπο-  
στῶσιν ἕως οὗ αὐτὸς καὶ ὁ Καλήδ λάβωσι καιρὸν νὰ  
ἐξομαλύνωσι τὴν διαφωνίαν των. Τὸ ὄνομα τοῦ προ-  
φήτου ἐπήγαγεν ἀποτέλεσμα· οἱ στρατιῶται διεπαύ-  
σαντο τὸ αἵματηρὸν των στάδιον, οἱ δὲ δύο στρατη-  
γοὶ, μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν των, συνήχθησαν ἐν τῷ  
ναῶ τῆς Ἱπεραγίας.

Ἐκεῖ, μετὰ βιαίαν λογομαχίαν, ὁ Καλήδ, ἀναίσθητος  
πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἐλέους,  
ἐπέθετο ἵνα μεταβάλλῃ διαγωγὴν. Παρέστησαν αὐτῷ, ὅτι  
εἰτέβαλλεν εἰς χώραν ὅπου πολλὰ πόλεις ἀπέμεινον εἰς-  
ἔτι πρὸς ἄλωσιν· ὅτι ἦτον ἐπάναγκες νὰ σέβηται τὰς  
συνθήκας τῶν στρατηγῶν του, ἀκόμη καὶ ἂν οὐδ' ἐν  
ναῶ εἶχε τὰ δι' αὐτῶν συμφωνηθέντα· ἄλλως ὁ Μοσ-  
λημικὸς λόγος δὲν θὰ εἶχε πλέον πίστιν, αἱ δὲ ἄλλαι  
πόλεις, μανθάνουσαι τὴν τύχην τῆς Δαμασκοῦ, ἀντὶ νὰ  
παραδοθῶσιν ἐπὶ εὐνοϊκοῖς ὅροις, θὰ ἐκώφευον εἰς πᾶσαν  
ἐλεήμονα προσφορὰν, καὶ θὰ ἐμάχοντο μέχρις ἐσχάτων.

Μετ' ἄκρας δυσκολίας ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἀπέσπασεν  
ἐκ τῆς σιδηρᾶς καρδίας τοῦ Καλήδ ψυχρὰν συναί-  
νεσιν εἰς τὴν συνθήκην τῆς παραδόσεως, ἐφ' ὅρῳ νὰ  
καθυποβληθῶσι τὰ διατρέξαντα εἰς τὸν Καλίφην. Ἀνὰ  
πᾶν ἄρθρον ἐφίστατο καὶ ἐτονθόρουζεν. Ἀσμένως θὰ κα-  
τεδίκαζεν εἰς θάνατον τὸν Θωμᾶν καὶ ἕτερόν τινα ὁ-  
δηγόν, καλούμενον Ἔρβιν· ἀλλ' ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἐπέ-  
μενε λέγων ὅτι οὗτοι ῥητῶς περιλαμβάνοντο ἐν τῇ  
συνθήκῃ.



Τότε ἐδημοσιεύθη προκήρυξις, ὅτι ὅσοι ἐκ τῶν ἐγκατοίκων προηροῦντο νὰ μείνωσιν ὑποτελεῖς τῷ Καλίφῃ, θὰ ἔχαιρον τὴν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας των· εἰς τοὺς λοιποὺς ἐπετρέπετο ν' ἀπέλθωσι. Τὸ πλεῖστον μέρος προετίμησε νὰ μείνη· τινὲς ὅμως ἀπεφάσισαν νὰ ἀκολουθήσωσι τῷ ἡρώϊ των Θωμᾶ εἰς Ἀντιόχειαν. Παρεκάλεσεν οὗτος νὰ ταῖς χορηγηθῇ διαβατήριον ἢ ἀσφάλεια πρὸς διέλασιν τῆς ὑπὸ τῶν Μοσλήμων κατεχομένης χώρας. Μετὰ πολλὴν δυσκολίαν ὁ Καλὴδ ἔδωκεν αὐτοῖς τριῶν ἡμερῶν ἄδειαν, διαρκουσῶν τῶν ὁποίων ἦσαν ἀσφαλεῖς ἀπὸ ἐνοχλήσεως ἢ διωγμοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ μὴ παραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν ἢ μόνον ἐφόδια.

Παρεμβὰς ὁ ἐπάξιος Ἀβου-Ὀβείδασ ἐδήλωσεν, ὅτι συνωμολόγησε νὰ τοὺς ἀφίση ν' ἀπέλθωσι μετὰ σάκκου καὶ σκευῶν. «Τότε,» εἶπεν ὁ Καλὴδ, «θέλουσιν ἀναχωρήσει ἄνευ ὄπλων.» Πάλιν ὁ Ἀβου-Ὀβείδασ παρενέβη, ὁ δὲ Καλὴδ ἐπὶ τέλους συγκατετέθη ὅπως κρατῶσι τὰ ἐπαρκοῦντα ὄπλα πρὸς ὑπεράσπισίν των κατὰ τῶν κλεπτῶν καὶ τῶν ἀγρίων ζώων· πλὴν ἀλλ' ὅμως, ὅστις εἶχε λόγχην δὲν θὰ εἶχε ξίφος, καὶ ὅστις τόξον ὄχι λόγχην.

Ὁ Θωμᾶς καὶ ὁ Ἐρβις, οἱ μέλλοντες νὰ ὀδηγήσωσι τὸ δυστυχεὲς τοῦτο καραβάνιον, ἔστησαν τὰς σκηνὰς των ἐν τῇ παρὰ τὴν πύλην κειμένη νομῇ, ὅπου συνήχθησαν ἅπαντες ὅσοι ἀπεφάσισαν νὰ ταῖς ἀκολουθήσωσιν εἰς τὴν ἐξορίαν· ἕκαστος κατὰφορτος ὑπὸ ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν σκευῶν, κειμηλίων, σηρικῶν ὑφασμάτων καὶ παντὸς ὅ,τι πολυτελεστέρου καὶ ἦσσαν ἐγκώδους. Μεταξὺ τῶν ἄλλων πραγμάτων ἦτο ἐν ἱματιοφυλάκιον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰρακλείου, ἐν ᾧ εὕρισκοντο τριακόσαι περίπου βασταγαὶ βαρυτίμων μεταξουργημάτων καὶ χρυσοπάστων.

Συναθροισθέντων ὕλων, τὸ ἔλεεινὸν πλῆθος ἐξεκίνησεν ἐπὶ τὴν ὁδοιπορίαν του. Ὅσοι ὑπὸ ὑπερηφανείας,



ὑπὸ πατριωτισμοῦ, ἢ ὑπὸ ὀρησκευτικοῦ αἰσθήματος παροτρυνόμενοι, κατεδικάσθησαν οὕτω εἰς πενίαν καὶ ἐξορίαν, ἦσαν ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ ὑψηλῆς παιδείσεως τάξιν τῆς χώρας· λαὸς συνήθης εἰς τὸ ἀβροδίαιτον καὶ εἰς τὰς μεταξωτὰς μονὰς τῶν παλατίων. Μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ ὑπῆρχεν ἡ σύζυγος τοῦ Θωμᾶ, θυγάτηρ τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἡρακλείου, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν θεραπαινῶν της. Ἦτον οἰκτρὰ σκηνὴ νὰ βλέπη τις ἄνδρας προβεβηκότας εἰς ἡλικίαν, γυναῖκας εὐαισθήτους καὶ συνεσταλμένας, καὶ παῖδας ἄνευ στηρίγματος, οὕτως ἀπερχομένους εἰς πλάνητα ὁδοιπορίαν, διὰ μέσου καταστροφῶν καὶ ἐρήμων, καὶ ἀποκρήμων ὁρέων, λυμαινομένων ὑπὸ ἀγρίων σιφῶν. Πολλάκις θὰ ἐστράφησαν ὅπως ρίψωσι βλέμμα στοργῆς καὶ ἀπελπισίας ἐπὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν παλατίων καὶ τῶν τερπνῶν κήπων, τέως καύχημα αὐτῶν καὶ θυμηδία· καὶ ἄπξ ἔτι θὰ ἐστράφησαν, κλαίοντες καὶ τύπτοντες τὰ στήθη των, ὅπως ἐνατενίσωσι τοὺς καταπόνους ὀφθαλμοὺς πρὸς τοὺς ὑπερηφάνους πύργους τῆς Δαμασκοῦ καὶ τὰς εὐανθεῖς ὄχθας τοῦ Φαρπάρου.

Οὕτως ἔληξεν ἡ κρατερῶς διαφιλονεικηθεῖσα πολιορκία τῆς Δαμασκοῦ, ἣν ὁ Βολταῖρος συνέκρινεν, ἕνεκα τῶν στρατηγημάτων, τῶν ἀψιμαχιῶν καὶ μονομαχιῶν αὐτῆς, πρὸς τὴν τοῦ Ὀμήρου πολιορκίαν τῆς Τρωάδος. Ἐπέκεινα τῶν δώδεκα μηνῶν εἶχον παρέλθει, ἀφ' ἧς οἱ Σαρακηνοὶ τὸ πρῶτον ἔστησαν τὰς σκηνὰς αὐτῶν ἐνώπιόν της μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν παρεδόθη.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ἱστορία τοῦ Ἰωνᾶ καὶ τῆς Εὐδοκίας.—Διωγμὸς τῶν ἐξοριστῶν.—Θάνατος τοῦ Καλίφου Ἀβού-Βεκήρ.

Μνημονεύουσιν ὅτι ὁ Δερὰρ ἔτριξε τοὺς ὀδόντας βλέπων τὸ πλῆθος τῶν ἐξοριστῶν, ἀπερχομένων ἐν εἰρήνῃ, καταφόρτων ἐκ θησαυρῶν, οὓς ἐθεώρει ὡς τόσα σκληρῶς κεκαρπωμένα λάφυρα, φεύγοντα τὰς χεῖρας τῶν πιστῶν· ἀλλ' ὅ,τι μᾶλλον ἠρέθιζεν αὐτὸν ἦτον, ὅτι τοιαύτη πλῆθὺς ἀπίστων διεξέφευγε τὴν ἀκμὴν τῆς μαχαίρας του. Ὁ Καλὴδ ὑπὸ τῆς αὐτῆς θᾶ ἐκυριεύετο ἀγανακτήσεως, ἂν δὲν συνεβάλλετο ἑαυτῷ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς λείας ταύτης. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ διέταξε τοὺς ἄνδρας του ν' ἀναψύξωσιν ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἵππους, καὶ νὰ ᾧσιν ἔτοιμοι πρὸς ἐνέργειαν, ὡς ἀποφασίσας νὰ καταδιώξῃ τοὺς ἐξοριστοὺς μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς τριήμερου ἀδείας.

Ἐρῖς τις μετὰ τοῦ Ἀβού-Θεΐδα περὶ ποσότητός τινος σίτου, ἦν ὁ τελευταῖος ἐξητεῖτο διὰ τοὺς πολίτας, κατέσχευεν αὐτὸν μίαν ἔτι ἡμέραν, ἦτο δ' ἐγγὺς νὰ παραιτήσῃ τὸν διωγμὸν ὡς μάταιον, ὅτε ἐνεφανίσθη πρὸς αὐτὸν ὀδηγός, ὅστις ἐγίνωσκεν ὅλην τὴν χώραν καὶ τὰς βραχυτέρας ἀτραποὺς μεταξὺ τῶν ὀρέων. Ἡ ἱστορία τοῦ ὀδηγοῦ τούτου εἶνε ἀξία μνείας, ὡς ἐξηγουμένη τοὺς χαρακτῆρας τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος λαῶν καὶ πολέμων.

Διαρκούσης τῆς πολιορκίας, ὁ Δερὰρ, ὡς εἶπαμεν, διωρίσθη νὰ περιπολῇ περίξ τῆς πόλεως καὶ τοῦ πεδίου, μετὰ δισχιλίων ἵππέων. Τινὲς ἐξ αὐτῶν περιελάυνοντες μιᾶ τῶν νυκτῶν παρὰ τὰ τεῖχη, ἤκουσαν τὸν μακρόθεν χρεμετισμὸν ἵππου, καὶ παρατηροῦντες προσεκτικῶς κύκλῳ, εἶδον ἵππεά ἐρχόμενον λαθραίως ἐκ τῆς πύλης Κασιάνης. Ἐπισταθέντες ἐν σκιερῷ τό-



πω, ἀνέμειναν ἕως οὗ ὁ ἄγνωστος ἐπλησίασεν, ὅτε, ἐξορμήσαντες, τὸν ἠχμαλώτισαν. Οὗτος ἦτο νεανίας Σύριος, πλουσίως καὶ κομψῶς ἐνδεδυμένος, καὶ, κατὰ τὸ φαινόμενον, περιωπῆς ἄτομον. Μόλις συνέλαβον αὐτὸν καὶ ἕτερος ἵππευς ἐθεάθη ἐξερχόμενος διὰ τῆς αὐτῆς πύλης, ὅστις χαμηλῆ τῆ φωνῆ προσεκάλει τὸν αἰχμαλωτισθέντα διὰ τοῦ ὀνόματος Ἰωνᾶ. Οἱ περιπολοῦντες διέταξαν τοῦτον νὰ εἶπῃ πρὸς τὸν καλοῦντα νὰ προσέλθῃ. Ἐφάνη δὲ ὅτι ἀπεκρίνετο, ἀποτείνας ὀλίγας λέξεις Ἑλληνισί· ἀλλ' ἀκούσας αὐτὰς ὁ ἕτερος, μετέστρεψε τὸν χαλινὸν καὶ ἐπανῆλθε καλπάζων εἰς τὴν πόλιν. Οἱ Ἄραβες, ἀγνοοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ὑποπτεύσαντες ὅτι διὰ τῶν λέξεων ὑπηγγέλθη ὁ κίνδυνος, θὰ ἐφόνευον τὸν αἰχμαλώτὸν τῶν αὐθωρῶν, ἀλλ' ὅμως, μετὰ δευτέραν σκέψιν, τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸν Καλήδ.

Ὁ νέος ὡμολόγησεν, ὅτι ἦτον εὐγενῆς τῆς Δαμασκοῦ, μνηστὴρ ὠραίας δεσποσύνης, Εὐδοκίας τοῦνομα· ἐπειδὴ δὲ οἱ γονεῖς αὐτῆς, ὑπὸ ἰδιοτροπίας φερόμενοι, ἠθέτησαν τὴν εἰς τὸν γάμον συγκατάθεσίν των, οἱ ἐρασταὶ κρυφίως συνεφώνησαν νὰ φύγωσιν ἐκ Δαμασκοῦ. Διὰ ποσότητος χρυσίου ἐδωροδόκησαν τοὺς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην φύλακας τῆς πύλης. Ἡ κόρη, μετημφιεσμένη ἀνδρικᾶ καὶ συνοδευομένη ὑπὸ δύο οἰκιακῶν, ἠκολούθει τῷ ἐραστῇ αὐτῆς εἰς ἀπόστασιν τινα, ἐνῶ οὗτος προήλαυεν. Ἡ ἀπάντησις ἦν ἑλληνιστί τῇ ἔδωκεν, ὅτε τὸν ἐφώνησεν, ἦτο «τὸ πτηνὸν ἐπιάσθη!» εἰς τὸ ἄκουσμα δὲ τοῦτο αὐτὴ ἐπέστρεψε δρομαίως εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ Καλήδ δὲν ἦτον ἄνθρωπος ἐξ ἐκείνων, οὓς ἐδύνατο νὰ συγκινήσῃ τοιοῦτος ἔρωσ, ἀλλ' ἔθεσε τὸν αἰχμαλώτὸν εἰς τὸ σύνθηδες δίλημμα. «Ἀσπάσθητι τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰσλάμ,» εἶπε, «καὶ ὅταν ἡ Δαμασκὸς πέσῃ εἰς χεῖράς μας, λαμβάνεις τὴν μνηστῆν σου· ἀρνῆσαι; τότε ἡ κεφαλὴ σου κόπτεται.»



Ὁ νεανίας δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῆς μαχαίρας καὶ τῆς μελλονύμφου. Ἀμέσως ἐποιήσατο τὴν ὁμολογίαν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ διὰ τῶν χειρῶν τοῦ Καλήδ, καὶ ἔκτοτε ἠγωνίσθη μετὰ ζήλου πρὸς ἄλωσιν τῆς πόλεως, ὅταν ἅπαξ ἡ πτώσις αὐτῆς ἔμελλε νὰ στέψῃ τὰς ἐλπίδας του.

Παραδοθείσης τῆς Δαμασκοῦ εἰς τοὺς ἐχθρούς, ὁ Ἰωνᾶς ἐζήτησε τὸ οἶκημα τῆς Εὐδοκίας, ἔγνω δὲ καὶ νέαν ἀπόδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης της. Ὑποθέσασα, ὅτε οὗτος συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἀράβων, ὅτι ἔπεσε μάρτυς τῆς πίστεώς του, ἀπηνήσατο τὸν κότιμον καὶ περιωρίσθη ἐντὸς μοναστηρίου. Μετὰ καρδίης παλλούσης δ' ἐραστῆς ἔδραμεν εἰς τὴν μονὴν, ἀλλ' ὅταν ἡ τὰ ὑψηλὰ φρονούσα δεσποσύνη ἔμαθεν ὅτι ἐγένετο ἀρνησί-θρησκος, τῷ ἔστρεψε τὰ νῶτα μετὰ περιφρονήσεως, ἀπεχώρησεν εἰς τὸ κελλίον της καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἴδῃ πλέον. Αὕτη ἦτο μία ἐκ τῶν εὐγενῶν κυριῶν, αἵτινες συνηκολούθησαν τῷ Θωμᾷ καὶ Ἔρβει εἰς τὴν ἐξορίαν. Ὁ ἐραστῆς της, ἔξω φρενῶν ἐκ τοῦ φόβου μὴ στεριθῇ αὐτῆς, ἀνέμνησε τὸν Καλήδ τῆς ὑποσχέσεώς του ὅτι θὰ τῷ ἀπέδιδε τὴν μνηστήν του, καὶ ἐξήτειτο ὅπως κατακρατηθῇ· ἀλλ' ὁ Καλήδ προέτασσε τὴν σύμβασιν τοῦ Ἀβου-Ὀβεΐδα, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν πάντες ἦσαν ἐλεύθεροι ν' ἀπέλθωσιν.

Ὁ Ἰωνᾶς, ἀνακκλύψας μετὰ ταῦτα ὅτι ὁ Καλήδ ἐμέλει τῆς νὰ διώξῃ τοὺς ἐξορίστους, ἀλλ' ἠθύμησεν ἕνεκα τῆς παρελεύσεως τοῦ καιροῦ, τῷ προέτεινε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ διὰ βραχέων καὶ κρυφίων ἀτραπῶν μεταξὺ τῶν ὄρεων καὶ θὰ ἐξησφαλίζετο ἡ κατάληψις αὐτῶν. Ἡ προσφορά του ἐγένετο δεκτή. Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν ἐξορίστων, ὁ Καλήδ ἐξεκίνησεν εἰς κατὰδίοξιν αὐτῶν μετὰ τετραχισηγυλίων ἐκλεκτῶν ἱππέων, οἵτινες, τῇ συμβουλῇ τοῦ Ἰωνᾶ, μετημφιέσθησαν ὡς χριστιανοὶ ἄραβες. Ἐπί τινα χρόνον, ἀνίχνευον τοὺς ἐξορίστους κατὰ τὰς πεδιάδας, ἐκ τῶν πολυαρίθμων.

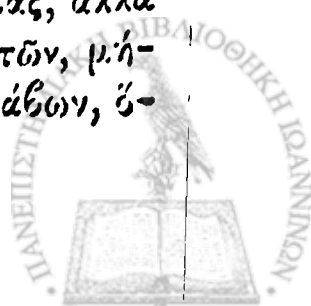




ἰχνῶν τῶν ἡμιόνων καὶ τῶν καμήλων, καὶ ἐκ τῶν σκευῶν ἅτινα ἔβριπτον ὑποὺς καταστήσασιν ταχύτεραν τὴν ὁδοῦ πορείαν αὐτῶν. Ἐπὶ τέλους τὰ ἴχνη ἐτρέπησαν πρὸς τὰ ὄρη τοῦ Λιβάνου καὶ ἀπωλέσθησαν εἰς τὰς ξηρὰς καὶ πετρώδεις αὐτοῦ κλείσωφας. Οἱ Μοσλήμαὶ ἤρξαντο ἀποδειλιῶντες. «Ὁ ἄβρος!» ἀνέκραξεν ὁ Ἰωνᾶς, «ὅτι τοὺς πιάσωμεν μεταξὺ τῶν ὄρων. Εἶνε ἀδύνατον νὰ μᾶς φύγωσιν.»

Ἐνέμεινον εἰς τὴν ἐπίπονον πορείαν των, ἐφιστάντες μόνον ὑποὺς προσευχῆθῃσι κατὰ τὰς διωρισμένας ὥρας. Ἐμελλε τῶρα νὰ ὑπεβῶσι τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀνάντη στενὰ τοῦ Λιβάνου καὶ διήλθωσιν ἀποβρύχας καὶ χαράδρας, ἔργα τῶν ὀρμητικῶν χειμᾶρῶν. Οἱ ἵπποι ἐσπινθηροβόλων καὶ ἕκαστον ποδάκτυπον ἀπέβριπτον τὰ πέταλα αὐτῶν αἰ ἐπὶ τῶν κατετρώγοντο ἐπὶ τῶν πετρῶν, πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν γινωσκόμενοι κατήντησαν ἀνίκανοι. Οἱ ἵπποι ἀπέβησαν καὶ ἀνεβρίχοντο περὶ τὴν ὁδὸν ἡγουμένους τοὺς κατεπεπονημένους κέλητάς των. Τὰ ἵματιά των κατεσχίσθησαν, καὶ τὰ πέλαματα τῶν σιδηρωμένων ὑποδημάτων των διεβράγησαν ἀπὸ τῶν γλωσσῶν. Οἱ ἄνθρωποι ἐμεμφιμύρον καὶ ἠγανάκτουν οὐδέποτε καὶ ὕλας αὐτῶν τὰς πορείας ἐδοκίμασαν κακουχίας τοιαύτας, ἐζήτουν δ' ἐπιμόνως ἐπίστασιν, ὑποὺς ἀναπαυθῆσιν καὶ ἀναψύξωσι τοὺς ἵππους των. Καὶ αὐτὸς ὁ Καλῆδ, ὅν τὸ κατὰ τῶν ἀπίστων μίσος παρῶρμα σχεδὸν ὡσπερ τὸ πάθος τὸν ἐραστὴν, ἤρξατο ἀθυμῶν καὶ ἐπέπληξε τὸν ἀρνητίθρησκον ὡς αἴτιον τοῦ δεινοῦ τούτου.

Ἄλλ' ὁ Ἰωνᾶς ἔτι παρώτρυνεν αὐτοὺς νὰ προχωρῶσι τοῖς ἐπέδειξε δὲ νέα ἴχνη ἀνθρώπων καὶ ἵππων, οἵτινες, κατὰ τὰ φαινόμενα, ἀρτίως ὅα διήλθον. Μετὰ ἀναφυγὴν ὀλίγων ὥρων, ἐπανέλαβον τὸν διωγμὸν, διαβαίνοντες κατάντικρυ τῆς Ἰαθάλας καὶ λαοδικείας, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν νὰ πατήσῃσι τὰς πύλας αὐτῶν, μήποτε ὁ μεταμφισμὸς των ὡς Χριστιανῶν Ἀράβων, ὅ-



στις ἐξηπάτει τοὺς ἀπλοικοὺς χωρικοὺς, διεγείρη τὰς ὑπονοίας τῶν ἐγρηγόρων ἐγκατοίκων τῶν πόλεων.

Ἀγγελία ληφθεῖσα ὑπὸ ἀγρότου τινος ἐπηύξησε τὴν ἀμηχανίαν των. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος, φοβούμενος μήπως ἡ ἀφίξις τῶν ἐξορίστων προξενήσῃ πανικὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐπεμψεν αὐτοῖς διαταγὰς νὰ προβῶσι διὰ τῆς παραλίας ὁδοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τοῦτο παρῆχε μὲν τοῖς διώκταις εὐκαιρίαν ὅπως καταλάβωσιν αὐτοὺς ῥάδιον, ἀλλ' ὁ Καλλῆδ κατεθορυβήθη μαθὼν προσέτι, ὅτι στρατεύματα συνηθροίζοντο ἵνα σταλῶσιν ἐναντίον του, καὶ ὅτι μόνον ἐν ὄρος τὸν διεχώριζεν ἀπ' ἐκείνων. Ἐφοβεῖτο δὲ τώρα μήπως παρεμποδίσωσιν αὐτῷ τὴν ἐπιστροφὴν του, ἢ πέσωσιν ἐπὶ Δαμασκὸν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του. Ἀπευκταῖον ὄνειρον ἐσφόδρυνε τὴν ἀνησυχίαν του, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ διερμήνευσε ἐπ' ἀγαθῷ ὁ Ἀβδὰ' λραχμάν, ἐνέμεινε εἰς τὸν διωγμὸν.

Θυελλώδης νύξ ἐνέτυχεν αὐτοῖς· ἡ βροχὴ ἐπιπτεν ὡς χεῖμαρρος, ἄνθρωποι δὲ καὶ ζῶα ἐλειποθύμουν ὑπὸ καμάτου· καὶ ὅμως παρεκινούντο ἔτι εἰς πορείαν· οἱ φυγάδες ἦτον ἀδύνατον ν' ἀπέχωσιν ἐπὶ πολὺ· ὁ ἔχθρὸς ἦτον ἐν χερσίν· δὲν εἶχον ἢ νὰ ἀρπάσωσι τὴν λείαν αὐτῶν καὶ νὰ ἀποχωρήσωσιν. Ἡ ἡμέρα ἔφεγξεν· ἡ βύελλα ἐκόπασεν, ὁ δὲ ἥλιος ἠκτινοβόλει λαμπρῶς ἐπὶ τῶν παρακειμένων ὑψωμάτων. Καὶ ὅμως ἀσθμαίνοντες ἔβαινον διὰ τῶν κλεισωρειῶν, ἤδη ὑπὸ τῶν χειμάρρων διασχιζομένων, ἢ γεμουσῶν ἐκ πηλοῦ, μέχρις οὗ οἱ πρόσκοποι ἔδωσαν τὸ χαροποιὸν σημεῖον ἀπὸ τῆς ὀφρύος τοῦ ὄρους. Τὸ ὄρος τοῦτο ἐδέσποζε χλοερὰς νομῆς, πεποικιλμένης ἀνθοσι καὶ διαβρεχομένης ὑπὸ ῥύακος.

Ἐπὶ τῶν χειλῶν τοῦ ποταμίου ἔμενε τὸ καρβάτιον τῶν ἐξορίστων, ἀναπαυόμενον ἐν ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτίσιν ἐκ τοῦ μόχθου τῆς προσπάτου θυέλλης. Καὶ τινὲς μὲν ὕπνου ἐπὶ τῶν χόρτων, τινὲς δὲ ἐλάμβανον τὸ ἀκράτισμα, ἐνῶ ἡ νομὴ περιεκοσμεῖτο ὑπὸ



ξαφιδευμένων στολών και ποικιλοχρόων μεταξωτῶν ἐκτετυλιγμένων ἐπὶ τῆς γλόβης ἵνα στεγνώσωσιν. Οἱ κεκμηκότες Μοσλῆμα, δυσχεράναντες ἐκ τῶν φοικῶν τῶν ἑρέων, ἠτένισαν εὐθύμως πρὸς τὸ ἴδου και ἀνθηρὸν τῆς νομῆς· ἀλλ' ὁ Καλὴδ ἐπωφθάμισεν εἰς τὸ καραβάνιον μετ' ἐξεταστικοῦ βλέμματος, ὁ δὲ ἐραστής προσήλωσε τὸ ὄμμα ὕπως διέδῃ τὴν μνηστῆρι του μεταξὺ τῶν παρὰ τὴν ἔχθην τοῦ ῥύακος κεκλιμένων γυναικῶν.

Διαγνοὺς μετὰ προσυλάξεως τὸ καραβάνιον χωρὶς νὰ τὸν νοήσωσιν, ὁ Καλὴδ διετάξατο τὸ ἵππικὸν αὐτοῦ εἰς τέσσαρας ἴλας· και τὴν μὲν ἔθεσεν ὑπὸ τὸν Δεράρ, τὴν δὲ ὑπὸ τὸν Ραφὶν-Ἰβν-Ὀμείραν, και τὴν τρίτην ὑπὸ τὸν Ἀβδὰ' λραχμάν' τῆς τετάρτης ἀρχήγει αὐτός. Ἐνετείλατο δὲ ὕπως αἱ ἴλαι ἐμφανισθῶσιν ἀλληλοδιαδόχως, μία κατὰ φοράν, ἵνα φενακισθῇ ὁ ἐχθρὸς ὡς πρὸς τὰς δυνάμεις των, και νὰ μὴ λαφύραγωγῆσωσιν ἐν ὄσω ἢ νίκη δὲν ἦτο πλήρης.

Ἀπευθύνας προσευχὴν, ἐφώνησε πρὸς τὸ τάγμα του, «Εἰς τὸ ἔνομα τοῦ Ἀλλάχ και τοῦ προσήτου!» και τὸ ὠδήγησεν εἰς ἐπίθεσιν. Οἱ χριστιανοὶ ἠγέρθησαν ἐκ τῆς ἀναπαύσεώς των, ἰδόντες ἴλην ἵππικῶν κατερχομένην τὸ ἔρος. Και κατ' ἀρχὰς μὲν ἠπατήθησαν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν στολών, μετ' οὐ πολὺ ὅμως ἔγνωσαν τὴν ἀλήθειαν· εἰ και ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τοῦ ἐχθροῦ ἐλάχιστον τοῖς ἐνεποίησε φόβον. Ὁ Θωμᾶς ἐσπευσμένως παρετάξατο πεντακισχιλίους ἀνδρας, ὕπως ἀντιζῶσι κατὰ τῶν ἐφορμώντων, διὰ τῶν ἀρεθέντων αὐτοῖς ὕπλων. Ἀλλ' αἱ ἴλαι, μία μετὰ τὴν ἄλληλην, κατέβησαν τὸ ἔρος ὁρμαίνως, ἢ δὲ μάχη ὑπῆρξε μανιώδης και ἀνδρείως διεξιλονεικῆθη. Ὁ Θωμᾶς και ὁ Καλὴδ ἐπάλαισαν ἐκ χειρός· ἀλλ' ὁ Χριστιανὸς ἤρωσ ἐπεσε νεκρός. Ὁ Ἀβδὰ' λραχμάν' ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, τὴν ὕψωσεν ἐπὶ τῆς λόγγης τῆς σημαίας τοῦ σταυροῦ, ἦν ἐκυρίευσεν ἐν Δαμασκῶ, και προσεφώνησε



τοὺς Χριστιανούς· νὰ ἴδωσι τὴν κεφαλὴν τοῦ ὀδη-  
τοῦ των.

Ὁ Ραφίς-Ἴβν-Ὀμεῖρας εἰσήλασε μετὰ τοῦ τάγμα-  
τός του εἰς τὸ μέσον τῆς κατασκηνώσεως, ὅπως αἰχ-  
μαλωτίσῃ τὰς γυναῖκας. Αὗται θαρραλέως ἐνέμειναν  
εἰς ἄμυναν, ἐκσφενδονίζοντες λίθους κατὰ τῶν ἐπιτε-  
θέντων. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχε γυνὴ ἀπαραμίλλου καλ-  
λονῆς, ἐνδεδυμένη πολυτελέστατα καὶ φέρουσα διάδη-  
μα ἐκ κειμηλίων. Ἦτον ἡ νομιζομένη θυγάτηρ τοῦ Αὐ-  
τοκράτορος, ἡ σύζυγος τοῦ Θωμᾶ. Ὁ Ραφίς ἀπεπει-  
ράθη νὰ τὴν συλλάβῃ, ἀλλ' αὐτὴ ἐξεσφενδόνισε λίθον,  
ὅστις ἐπληξέ τον ἵππον του εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν  
ἐφόνευσεν. Ὁ Ἄραψ ἀνέσυρε τὴν μάχαιράν του θέλων  
νὰ τὴν φονεύσῃ· ἀλλ' αὐτὴ ἔκραξε δι' ἔλεος· τὴν ἤχ-  
μαλώτισεν οὕτω καὶ παρέδωκεν εἰς τὴν ἐπιτήρησιν πι-  
στοῦ τινος ὀπαδοῦ του.

Ἐν μέσῳ τῆς σφαγῆς καὶ τῆς συγχύσεως, ὁ Ἰωνᾶς  
ἔδραμε πρὸς ζήτησιν τῆς μνηστῆς του. Ἄν πρότερον  
ἡ Εὐδοκία προσηνέχθη αὐτῷ περιφρονητικῶς, ὡς ἀρνη-  
σιθρήσκῳ, τώρα μετὰ φρίκης ἀπέστρεφε τὸ βλέμμα  
ἀπὸ τοῦ προδότου τούτου, τοῦ ἐπενεγκόντος τοιοῦτον  
ὄλεθρον ἐπὶ τῶν ἀτυχῶν συμπολιτῶν της. Ἄπασαι αἱ  
προσπάθειαι του, ὅπως τύχῃ τῆς παρ' αὐτῆς συγγνώμης  
καὶ συμφιλιωθῇ, ἀπέβησαν μάταιαι. Εἶχεν ἤδη ἐπισήμως  
τάξει, νὰ πορευθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως τελειώ-  
σῃ τὰς ἡμέρας της ἐν μοναστηρίῳ. Ὁ Ἰωνᾶς, βλέπων ὅτι  
αἱ παρακλήσεις του ἦσαν ἄγονοι, συνέλαβεν αὐτὴν καὶ,  
μετὰ βίασαν ἔριδα, τὴν ἔβριψε κατὰ γῆς καὶ τὴν  
ἤχμαλώτισεν. Αὐτὴ οὐδεμίαν πλέον ἐποίησατο ἀν-  
τίστασιν, ἀλλ' ὑποβαλλομένη εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν,  
ἐκάθισεν ἡσύχως ἐπὶ τῆς χλόης. Ὁ ἐραστὴς ἐκολάκευ-  
σεν ἑαυτὸν ὅτι ἡ Εὐδοκία μετημελεῖτο. Ἀλλ' αὐτὴ,  
καιροφυλακτοῦσα, αἴφνης ἐκβάλλει ὑποκόλπιον ξίφος,  
τὸ ἐμπηγνύει εἰς τὸ στήθος της, καὶ πίπτει νεκρὰ παρὰ  
τοὺς πόδας του.



Ἐνῶς ἐτελεῖτο ἡ τραγωδία αὕτη, ἡ γενικὴ μάχη, ἡ μάλλον ἢ σφαγὴ, διήρκει. Ὁ Καλήδ περιήρχετο τὸ πεδῖον ζητῶν τὸν Ἔρβιν, ἀλλ' ἐνῶς ἐμάχετο φύρδην μύγδην μεταξὺ ομάδος τινὸς χριστιανῶν, ὁ ἀρχηγὸς ἐκεῖνος, καταλαβὼν αὐτὸν ἐκ τῶν νώτων, τῷ κατήνευγε βολὴν, ἣτις διέτεμε τὴν περικεφαλαίαν του, καὶ θὰ διέσχίζε τὸ κρανίον του ἂν δὲν τὸν ἔσωζον αἱ πτυχαὶ τῆς κιδιάρεως. Ἐκ τῆς ὀρμῆς τῆς βολῆς ἡ σπάθη τοῦ Ἔρβεως ἔπεσεν ἀπὸ τῆς χειρὸς του, πρὶν ἢ δὲ τὴν σῶσῃ, κατεκρεουργήθη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Καλήδ. Ἡ ἀντίστασις τῶν δυστυχῶν χριστιανῶν ἦτον εἰς πέρας· ἅπαντες ἐφονεύθησαν ἢ ἠχμαλωτίσθησαν, ἐκτὸς ἑνὸς, εἰς ὃν ἐδόθη ἄδεια ἀναχωρήσεως, καὶ ὅστις ἐκόμισε τὰ λυπηρὰ νέα τῆς σφαγῆς εἰς Κωνσταντινούπουλιν.

Ὁ ἀρνησίθρησκος Ἰωνᾶς πικρῶς ἐθρήνησε τὴν ἀπώλειαν τῆς μνηστῆς του· ἀλλ' οἱ συστρατιῶται του Μοσλῆμαι παρεμύθουν αὐτὸν ἀναφέροντες μίαν ἐκ τῶν διδασκαλιῶν τῆς πίστεως, ἣν ἀρτίως ἠσπάσθη. «Ἦτο γεγραμμένον ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ πεπρωμένου,» τῷ ἔλεγον, «ἂν μὴ λάβῃς ποτὲ τὴν γυναῖκα ἐκείνην· ἀλλὰ παρηγορήθητι, διότι ὁ Ἀλλάχ ἔχει ἀναμφιβόλως πληρέστερα ἀγαθὰ πεφυλαγμένα διὰ σέ·» καὶ τῷ ὄντι ὁ Ραφίς-Ἴβν-Ὀμεῖρας, κινηθεὶς εἰς συμπάθειαν ἐπὶ τῷ ἀτυχήματι αὐτοῦ, τῷ ἐδωρήσατο τὴν ὠραίαν πριγκηπέσσαν, ἣν εἶχεν αἰχμαλωτίσει. Ὁ Καλήδ συγκατετέθη εἰς τὸ δῶρον, ἐκτὸς ἂν ὁ Αὐτοκράτωρ ἔπεμπε λύτρα πρὸς ἐξαγορὰν αὐτῆς.

Ἀπώλεια χρόνου δὲν ἐσύμφερε πλέον. Κατὰ τὸν βίαιον τοῦτον διωγμὸν, εἰσήλασαν ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα μιλίων εἰς τὸν μυχὸν τῆς ἐχθρικῆς χώρας, ὑπῆρχε δὲ φόβος μήπως ἐμποδισθῇ ἡ ἐπαναχώρησις των. Διὸ, «εἰς τοὺς ἵππους, καὶ εἰς τὰ ἴδια,» ἦτον ἡ διαταγή. Ἡ λεία ἐφορτώθη μετὰ σπουδῆς ἐπὶ τῶν ἡμιόνων, οἱ εὐάριθμοι ἐπιζήσαντες ἐκ τῶν ἐξορίστων ἠσφαλίσθησαν, καὶ ἡ λησταγέλη ἀνέλαβε κα-



τεπειγμένως τὴν εἰς Δαμασκὸν πορείαν. Ἐνῷ ᾧδευον, ἡμέραν τινα ἐπτοήθησαν ἰδόντες νέφος κονιορτοῦ, ἀναμέσον τοῦ ὁποῦ οἱ πρόσκοποι ἀνεγνώρισαν τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ. Προπαρεσκευάσθησαν πρὸς ἀπληπισμένην συμπλοκὴν. Ἀλλ' ὁμως, ὡς ἐφαίνετο, ἦτον εἰρηνικὴ ἀποστολή. Γέρων ἐπίσκοπος, παρακολουθούμενος ὑπὸ πολυαρίθμου συνοδίας, ἐξητήσατο παρὰ τοῦ Καλῆδ, ἐξ ἐνόματος τοῦ Αὐτοκράτορος, τὴν ἀπόλυσιν τῆς θυγατρὸς του. Ὁ ἀγέρωχος Σαρακηνὸς ἠλευθέρωσεν αὐτὴν ἄνευ λύτρων. «Λάβε τὴν,» εἶπεν, «ἀλλ' ἀνάγγειλον εἰς τὸν κύριόν σου, ὅτι διανοοῦμαι νὰ τὴν ἀνταλλάξω δι' αὐτοῦ· καὶ ὅτι οὐδέποτε παύσομαι τοῦ πολέμου τούτου, ἕως οὔ δὲν τῷ διαφιλονεικήσω σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν ἅπασαν τὴν χώραν του.»

Ὡς ἀποζημίωσις διὰ τὴν δευτέραν ταύτην στέρησιν ἐδόθη εἰς τὸν ἀρνησίθρησκον μεγάλη ποσότης χρυσίου, ἵνα δι' αὐτῆς ἀγοράσῃ μίαν ἐκ τῶν αἰχμαλωτίδων· ἀλλ' οὗτος ἤδη παρητήθη ἕσαι παντὸς γῆϊνου ἔρωτος, καὶ, ὡς ἀφωσιωμένος Μωαμεθανὸς, προσεδόκα παραμυθούμενος τὰς ἐν μέσῳ τῶν μελανοφθάλμων Οὐριῶν τοῦ παραδείσου ἡδονάς. Ἐνέμεινε πιστότερος πρὸς τὴν νέαν θρησκείαν του καὶ πρὸς τοὺς νέους συντρόφους του, ἢ ὅσον ὑπῆρξε πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του καὶ τοὺς φίλους τῆς νηπιότητός του· ἀφ' οὔ δὲ διαφερόντως ὑπῆρέτησε τοῖς Σαρακηνοῖς, ἠξιώθη τῆς θεβχίας εἰσόδου εἰς τὸν παράδεισον τοῦ προφῆτου, διατρωθεὶς τὸ στήθος κατὰ τὴν ἐν Ἰερμοῦκ μάχην.

Τοιοιουτρόπως ἀπωλέσθη ὁ ἀποστάτης οὗτος, λέγουσι τὰ χριστιανικὰ χρονικά· ἀλλ' ὁ Ἀλουακέδης, ὁ Καδῆς τοῦ Βαγδατίου, προστίθησι παράρτημα εἰς τὴν ἱστορίαν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς προσηλύτους εἰς τὴν Ἰσλαμικὴν θρησκείαν. Ἰσχυρίζεται, ὅτι τὸν Ἰωνᾶν, μετὰ θάνατον, εἶδεν ἐν ὀπτασίᾳ ὁ Ραφίς-Ἰβν-Ὀμείρας, φέροντα πλουσίαν στολὴν καὶ χρυσᾶ σανδάλια, καὶ περιπατοῦντα ἐντὸς εὐανθοῦς νομῆς· καὶ ὅτι ὁ μακα-

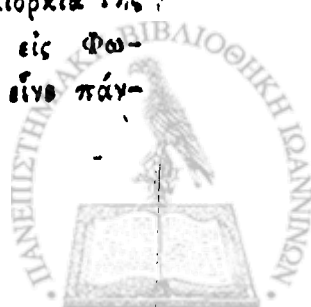


ρισθείς ἀρνησίθρησκος τὸν διεβεβαίωσεν, ὅτι διὰ τὰς παραδειγματικὰς ἐκδουλεύσεις του, ὁ Ἀλλάχ τῷ ἐδώρησατο ἑβδομήκοντα ἐκ τῶν μελανομμάτων δεσποινίδων τοῦ παραδείσου, ἐκάστη τῶν ὁποίων εἶχε τοσοῦτον ἔκλαμπρον τὴν καλλονὴν, ὥστε νὰ σκιάζῃ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην. Ὁ Ραφίς διηγήθη τὴν ὀπτασίαν του εἰς τὸν Καλήδ, ὅστις ἤκουσεν αὐτὴν μετὰ τῆς ὑπονοουμένης πίστεως. «Ἴδου,» εἶπεν ὁ ζηλωτὴς Μοσλήμης, «τίνων ἀπολαμβάνει ὁ ἀποθνήσκων μάρτυς τῆ πίστει. Εὐδαίμων ὅστις ἀξιοθῆ τῆς τύχης ταύτης!» \*

Ὁ Καλήδ προὔχωρησεν ἐπανάγων τοὺς ρίψοκινδύνους ἱππεῖς του ἀβλαβῶς εἰς Δαμασκόν, ὅπου ἀφιχθέντας τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ συστρατιῶται των πλήρεις χαρᾶς, διότι εἶχον συλλάβει σπουδαίους φόβους περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν. Τότε διένειμε τὰ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του κυριευθέντα πλούσια λάφυρα· καὶ αἱ μὲν τέσσαρες μερίδες ἐδόθησαν τοῖς ἀξιωματικοῖς καὶ στρατιώταις, τὸ δὲ ἕν πέμπτον διεφυλάχθη διὰ τὸν δημόσιον θησαυρὸν, καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸν Καλίφην μετὰ γραμμάτων ἀναγγελλόντων αὐτῷ τὴν ἄλωσιν τῆς Δαμασκοῦ, τὰς μετὰ τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα διαφωνίας του, ὡς πρὸς τὸν μεταχειρισμὸν τῆς πόλεως καὶ τῶν ἐγκατοίκων, τέλος δὲ τὴν πρὸς δίωξιν τῶν ἐξορίστων ἐκστρατείαν του καὶ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ πλοῦτου ὃν μεθ' ἑαυτῶν ἔφερον. Αἱ ἀγγελίαι αὗται ἀπεστάλησαν ἐν τῇ εὐπίστῳ προσδοκίᾳ, ὅτι ἡ τῆς σπάθης πολιτεία του πολλῷ πλεόν θὰ ἀπήστραπτεν ἐν τῇ κρίσει τοῦ Καλήδ καὶ ὅλων τῶν πιστῶν Μοσλήμων, τῆς ἐπὶ τὸ εἰρηνικώτερον πολιτείας τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα.

Ἦτο γεγραμμένον ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ πεπρωμένου,

\* Ἡ ἱστορία τοῦ Ἰωνᾶ καὶ τῆς Εὐδοκίας ἐγένετο ἡ ὑπόθεσις Ἀγγλικῆς τραγωδίας ὑπὸ Hughes, ἐπιγεγραμμένης, «Ἡ πολιορκία τῆς Δαμασκοῦ» ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἔραστοῦ μεταλλάσσεται εἰς Φωχῶν, τὰ παραπίπτοντα μετατρέπονται, ἡ δὲ καταστροφή εἶνε πάντη ἄλλοια,



λέγουσιν οἱ Ἄραβες ἱστορικοὶ, ν' ἀποθάνῃ ὁ εὐλαβὴς Ἀβού-Βεκὴρ χωρὶς νὰ λάβῃ γνῶσιν τοῦ λαμπροτέρου τῶν Θριάμβων τῆς Ἰσλαμικῆς θρησκείας· καθ' ἣν ἡμέραν ἡ Δαμασκὸς παρεδίδετο, ὁ Καλίφης ἔπνεε τὰ λοιπὰ ἐν Μεδίνῃ. Οἱ Ἄραβες συγγραφεῖς διχογνωμοῦσιν ὡς πρὸς τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου του. Ὁ Ἀβουλφέδας ἀναφέρει ὅτι τὸν ἐδηλητηρίασαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐν τῷ λιτῷ αὐτοῦ ἐξ ὀρυζίου ἀρίστῳ· ἀλλ' ἡ θυγάτηρ του Ἀγεσά, μετὰ πλείονος πιθανότητος, ἀποδίδει τὸν θάνατόν του εἰς λουτρόν, ὅπερ ἐν ἐκτάκτῳ καταψύχρῳ ἡμέρα ἐποιήσατο καὶ ἐπροξένησεν αὐτῷ πυρετόν. Ἐνῶ ἐβάσανιζετο ὑπὸ τῆς νόσου του, ἠύθυνε τὸν ἐκλεκτόν φίλον του Ὁμάρ, ὅπως ἐκπληρώσῃ ἀνθ' αὐτοῦ τὰ εἰς τὸ ὑπουργημά του ἀναγόμενα θρησκευτικὰ καθήκοντα.

Αἰσθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του, προσεκαλέσατο τὸν γραμματέα του Ὁθμάν-Ἰβν-Ἀφφάν, παρόντων δὲ τινῶν ἐκ τῶν προκρίτων Μοσλήμων, τῷ ὑπηγόρευσε τὰ ἐπόμενα.—«Ἐγὼ, ὁ Ἀβού-Βεκὴρ-Ἰβν-Ἀβού-Καάφας, ἐγγὺς ὢν ν' ἀφίσω τὸν κόσμον τοῦτον διὰ τὸν μέλλοντα, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ἄπιστοι πιστεύουσιν, οἱ μοχθηροὶ παύουσι τοῦ νὰ ταλαντεύωνται, οἱ δὲ ψεῦσται λέγουσι τὴν ἀλήθειαν, ποιῶμαι τὴν διαδήλωσιν ταύτην τῆς θελήσεώς μου πρὸς τοὺς Μοσλήμας. Ὀνομάζω διάδοχόν μου—.» Καὶ ἐνταῦθα ἔλειποθύμησεν εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἐδύνατο νὰ ὀμιλήσῃ. Ὁ Ὁθμάν, ὅστις ἐγίνωσκε τοὺς σκοποὺς του, προσέθηκε τὸ ὄνομα τοῦ Ὁμάρ-Ἰβν-αλ-Καττάβ. Ὅτε δὲ ὁ Ἀβού-Βεκὴρ ἀνέλαβε καὶ εἶδεν ὅ,τι ἔγραψεν ὁ γραμματεὺς του, «Ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐλογήσῃ,» τῷ εἶπε, «διὰ τὴν πρόνοιάν σου ταύτην!» Καὶ ἐξηκολούθησε νὰ ὑπαγορεύῃ. «Μὴ ἀθετεῖτε τοὺς λόγους του· ὑπακούετε αὐτῷ· διότι, ἀφ' ὅ,τι εἶδον καὶ ἐγνώρισα, αὐτὸς εἶνε αὐτόχρημα ἢ ἀκεραιότης. Εἶνε ἀρμόδιος πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐπιχειρεῖ. Θέλει κυβερνήσει μετὰ δικαιοσύνης· ἂν ὄχι, ὁ Θεὸς ὁ γινώσκων πάντα τὰ ἄδηλα, θέλει τὸν ἀν-





ταμείψει κατὰ τὰ ἔργα του· κρίνω ὅλα ταῦτα πρὸς τὸ βέλτιον, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ εἰσδύσω εἰς τὰ κρύφια τῶν ἀνθρώπων. Χαίρετε. Πολιτεύεσθε τιμίως καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Ἀλλάχ εἶη ἐφ' ὑμᾶς.»

Διέταξεν ὅπως ἡ διαθήκη αὕτη σφραγισθῆ διὰ τῆς σφραγίδος του, νὰ σταλῶσι δὲ ἀντίγραφα αὐτῆς πρὸς τὰς ἀνωτέρας πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχάς. Εἶτα, προσκαλεσάμενος τὸν Ὀμάρ, ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι τὸν ὠνόμασε διάδοχόν του.

Ὁ Ὀμάρ ἦτον ἀνὴρ ἀπότομος καὶ ἀπλοῦς τὸν νοῦν, μὴ θηρεύων θέσεις καὶ ἀξιώματα. «Διάδοχε τοῦ ἀποστόλου τοῦ Θεοῦ,» εἶπεν, «ἀπάλλαξόν με τοῦ βάρους τούτου. Δὲν ἔχω ἀνάγκην τοῦ Καλιφάτου.»—«Ἀλλὰ τὸ Καλιφάτον ἔχει ἀνάγκην σοῦ!» ἀπεκρίθη ὁ θνήσκων Ἀβού-Βεκέρ.

Καὶ προέβη ἐξαιτούμενος παρ' αὐτοῦ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ προσφερομένου ὑπουργήματος, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἐθεώρει ὡς ἀπόδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν φιλίας του καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς του πρὸς τὴν κοινὴν εὐημερίαν, διότι τὸν ἐνόμιζεν ἱκανὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἵνα συντηρήσῃ ἀδιαίρετον διοίκησιν ἐπὶ τοῦ ἀνησύχου λαοῦ, τόσῳ ἀρτίως συναγελαζομένου εἰς κράτος. Καταπείσας αὐτὸν νὰ δεχθῆ, τῷ ἔδωκε πολλὰς τελευταίας συμβουλάς, καὶ ὅτε ἀπεχώρησε, προσηύξατο θερμῶς ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας του καὶ ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως καὶ ἐπικρατήσεως τῆς θρησκείας ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ. Προνοήσας οὕτω περὶ διαδοχῆς ἀθορύβου, ὁ καλὸς Καλίφης ἐξέπνευσεν ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς θυγατρὸς του Ἀγεσᾶς, ἄγων τὸ ἐξηκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ μετὰ βασιλείαν δύο ἐτῶν, τριῶν μηνῶν καὶ ἐννέα ἡμερῶν. Τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου του ὅτε πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἰσέτι ἔζων, ὁ πρῶτος ἐννενήκοντα ἐπτὰ ἐτῶν. Ὅταν ὁ γέρον Μοσλήμης ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, ἀταράχως εἶπεν ἐν γραφικῇ φράσει.—«Ὁ Κύριος ἔδοτο, καὶ ὁ Κύριος ἀφείλετο. Εἶη εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου!»



Ὁ Ἀβού-Βεκὴρ ἔσχε τέσσαρας συζύγους· ἡ τελευταία ὑπῆρξεν ἡ χήρα τοῦ Ζααφάρ, πεσόντος κατὰ τὴν ἐν Μούτα μάχην. Αὕτη τῷ ἐγέννησε δύο υἱούς μετὰ τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ὡς φαίνεται ὁμοίως δὲν ἠσθάνετο τὴν αὐτὴν κλίσιν πρὸς τὸ φύλον, οἷον ὁ προφήτης, εἰ καὶ ἐμπειρόγαμος. «Αἱ γυναῖκες,» συνείθιζε νὰ λέγη, «εἰσὶν ἐν συνόλῳ κακόν· ἀλλὰ τὸ μείζον κακὸν πάντων εἶνε, ὅτι εἰσὶν ἀναγκαῖαι.»

Τὸν Ἀβού-Βεκὴρ ἐθρήνησαν οἱ ὑπήκοοί του, ἦτο δ' ἐπάξιος τῶν θρήνων αὐτῶν, διότι ὑπῆρξεν ἔξοχος νομοθέτης, δίκαιος, μετριόφρων, ἐγκρατής, λιτὸς καὶ ἀφιλοκερδής. Ἡ βασιλεία του ἦτο λίαν βραχυχρόνιος ὥστε νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκπλήρωσιν εὐρέων σχεδίων· διεκρίθη ὅμως ἔνεκα τῆς ἐτοιμότητος καὶ τῆς δεξιότητος μεθ' ὧν, τῇ ἀρωγῇ τῆς σπάθης, κατέστειλε τὰς ἐπιταθείσας ἐπαναστάσεις κατὰ τὸν θάνατον τοῦ προφῆτου καὶ διέσωσε τὸ ἀρτιπαγὲς κράτος τοῦ Ἰσλάμ ἀπὸ παντελοῦς ὀλέθρου. Κατέλειπεν ὄνομα περιπόθητον τοῖς πιστοῖς Μοσλήμας καὶ παράδειγμα, ὅπερ, ὡς ὁ Ὁμάρ συνείθιζε νὰ λέγη, θ' ἀπέβαινε δύσκολος ὑπογραμμὸς πρὸς μίμησιν εἰς τοὺς διαδόχους του.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἐκλογή τοῦ Ὁμάρ, δευτέρου Καλίου.—Τὸν Καλὴδ δαξεται εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας.—Γενναϊφρων διαγωγή τῶν στρατηγῶν ἐκείνων.—Ἐκστρατεία ἐπὶ τὴν μονὴν τῆς Ἀβίλης.

Τὸν διορισμὸν τοῦ Ὁμάρ εἰς τὴν διαδοχὴν ὑπεστήριζεν ἡ Ἀγεσά, ὁ δὲ Ἀλῆς συγκατετέθη εἰς αὐτὸν, γνοὺς ὅτι πᾶσα ἀντίστασις θὰ ἀπέβαινε ἀγονος. Ἡ ἐκλογή ἔλαβε χώραν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Ἀβού-Βεκὴρ.



Ὁ χαρακτήρ τοῦ νέου Καλίφου ἐγένετο ἤδη, ὡς ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ, κατάδηλος ὁπωσοῦν τῷ ἀναγνώστῃ· ἀλλ' ὅμως δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀπρόσδεκτος σκιαγραφία τις αὐτοῦ. Ὁ Ὀμάρ ἤγε τῶρα τὸ πεντηκοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του· ἦτον ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ μελάγχρους, σεμνοπρεπῆς καὶ φαλακρός. Ἦτο τόσω ὑψηλός, λέγει εἰς τῶν βιογράφων του, ὥστε ὅταν ἐκάθητο ὑπερεῖχε τῶν ἰσταμένων ὀρθίων. Ἦτον ἐκτάκτως ῥωμαλέος, χρώμενος τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ μεθ' ὅσης δεξιότητος καὶ τῇ δεξιᾷ. Εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς τόσω θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ὥστε νὰ θηρεύῃ τὴν ζωὴν τοῦ Μωάμεθ, ἀλλ' ὅμως, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐπεστράφη εἰς τὴν πίστιν, κατέστη εἰς τῶν εἰλικρινεστέρων καὶ θαρβύλεοτέρων αὐτῆς προμάχων. Δραστηρίως ἐνήργησεν ἐν ταῖς σπουδαίαις καὶ μᾶλλον κρισίμοις περιστάσεσι τοῦ σταδίου τοῦ προφήτου. Τὸ ὄνομά του ἐξέχει ἐν μέσῳ τῶν ἐν Βεδῆρ, Ὀχῶδ, Χαϊβάρ, Ὀνεῖν καὶ Ταβούκ συστρατιωτῶν του, ἐν τῇ ἀμύνη τῆς Μεδίνης καὶ τῇ ἀλώσει τῆς Μέκας· καὶ τῷ ὄντι, ὡς φαίνεται, ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τῶν πρώτων στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς πίστεως. Ὁ ζῆλός του ἦτο πρόθυμος καὶ σχεδὸν ἄγριος ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτοῦ. Διέδωκε καὶ ἐνίσχυσε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰσλάμ ὡς στρατιώτης· ὅταν δὲ ζήτημά τι παρίστατο αἰνιγματῶδες εἰς τὸ λογικόν του, ἦτον ἔτοιμος νὰ τὸ λύσῃ διὰ τῆς σπάθης καὶ ν' ἀποκόψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐπιμένουτος εἰς ψευδεῖς ἀπολογίας καὶ ἀπιστίαν.

Κατὰ τὴν διαχείρησιν τῶν ὑποθέσεων ἡ χρηστότης αὐτοῦ καὶ ἡ δικαιοσύνη ἦσαν παροιμιώδεις. Ἐν τῷ ἰδιωτικῷ αὐτοῦ βίῳ διεκρίνετο ἐπὶ ἐγκρατεία καὶ λιτότητι, καὶ ἐπὶ τινὶ ὀλιγωρίᾳ τοῦ ψευδοῦς μεγαλείου τοῦ κόσμου. Ἰδῶρ ἦτο τὸ μόνον ποτὸν αὐτοῦ, τροφὴ δὲ ὀλίγοι φοίνικες, ἡ τεμάχια τινὰ κριθίνου ἄρτου καὶ ἄλας· ἀλλ' ἐν καιρῷ μετανοίας καὶ αὐτὸ τὸ ἄλας ἀπετίθετο ὡς πολυτέλειαν. Ἡ αὐστηρὰ αὐτοῦ εὐλάβεια καὶ αὐ-



ταπάρνησις, καὶ τὸ ἀφελὲς καὶ σχεδὸν πτωχὸν τοῦ φαινομένου του, ἐφείλκυον τὸν σεβασμὸν κατὰ τὰς πρώτας ἐκείνας τοῦ Ἰσλαμισμοῦ ἡμέρας. Εἶχεν εὐσοχα ἀποφθέγματα, ἐφ' ὧν ἐβάσιζε τὴν διαγωγὴν του· τὸ ἐξῆς εἶνε ὑπόδειγμα. «Τέσσαρά τινα φεύγουσιν ἀμεταστρεπτί· ὁ λαληθεὶς λόγος· τὸ ἐκτοξευθὲν βέλος· ὁ παρελθὼν βίος· καὶ ἡ ὀλιγωρηθεῖσα εὐκαιρία.»

Διαρκούσης τῆς βασιλείας του ἀναρίθμητα τζαμιά ἀνηγέρθησαν εἰς διδαχὴν καὶ προσκύνησιν τῶν πιστῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ φυλακαὶ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐγκληματιῶν. Ἔθεσε προσέτι ἐν χρήσει μάλιστα ἐκ πλεκτῶν λωρίων πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἐλάσσονος βαρύτητος προσβολῶν, ἐν αἷς συγκατέλεξε τὸν διασυρμὸν καὶ τὸ σκάνδαλον· τόσω δὲ σθεναρῶς καὶ ἐπιτεταμένως ἐνησχόλησεν αὐτήν, ὥστε κατέστη κοινὸν ῥῆμα, «τοῦ Ὁμάρ ἡ πλεκτὴ μαστιξ εἶνε φοβερωτέρα καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς σπάθης του.»

Ἀναλαμβάνων τὸ ὑπουργήμα, ἐχαιρετίσθη ὡς Καλίφης τοῦ Καλίφου τοῦ ἀποστόλου τοῦ Θεοῦ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὡς διάδοχος τοῦ διαδόχου τοῦ προφήτου. Ὁ Ὁμάρ ἀντεῖπεν, ὅτι τοιοῦτός τις τίτλος θὰ ἐμακρύνετο διὰ τῶν μελλόντων διαδόχων, ἕως οὗ θὰ καθίστατο ἀπέραντος· ἐφ' ᾧ προετάθη καὶ συνεφωνήθη νὰ λάβῃ τὸν τίτλον τοῦ Ἐμίρ-αλ-Μουμενίν, ὅ ἐστι, τοῦ Διοικητοῦ τῶν Πιστῶν. Τὸν τίτλον τοῦτον, μετατραπέντα εἰς Μιραμαμολίν, ἔφερον μεταγενεσέρως ὄσοι τῶν Μοσλήμων ἡγεμόνων ἐτήρουν ἀνεξάρτητον κυριαρχίαν, οὐδένα ἀνώτερον ἀναγνωρίζοντες· ἰσοδυνάμει δὲ πρὸς τὸν τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἐν ἐκ τῶν πρώτων μέτρων ἅπερ ἔλαβεν ὁ νέος Καλίφης, ἀπεσχόπει εἰς τὸν ἐν Συρίᾳ στρατόν. Τὴν ἐμβριθῆ αὐτοῦ κρίσιν δὲν ἐξέπλησσον τὰ παράτολμα καὶ περιφανῆ ἀνδραγαθήματα, ἀμφέβαλλε δὲ ἂν ὁ Καλὴδ ἦτον ἱκανὸς διὰ τὴν ἀρχηστρατηγίαν. Ἀνεγνώριζε μὲν τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ δεξιότητα,



ἀλλὰ τὸν ἐθεώρει ὡς ἀπότομον, παράβολον καὶ σπαταλὸν, ῥέποντα πρὸς τὰ ἐπισηφάλη καὶ παραπαίοντα, καὶ ἀρμόδιον ἵνα ᾗνε συναρωγὸς μᾶλλον ἢ ὀδηγός. Διὸ ἀπεφάσισε νὰ ἄρῃ τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ στρατοῦ ἀπὸ τοιούτων προπετῶν χειρῶν, καὶ νὰ τὴν ἀναθέσῃ εἰς τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν, ὅστις, ὡς ἔλεγε, κατεδείχθη ἐπάξιός αὐτῆς, ἔνεκα τῆς εὐλαβείας τοῦ, τῆς σωφροσύνης, τῆς μετριοπαθείας καὶ τῆς χρηστότητός του. Ἐγραψεν ἐπομένως ἐπὶ περγαμηνῆς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν, κοινοποιῶν αὐτῷ τὸν θάνατον τοῦ Ἀβού-Βεκῆρ καὶ τὴν ἀναγόρευσίν του ὡς Καλίφου, καὶ διορίζων αὐτὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ ἐν Συρίᾳ στρατοῦ.

Ἡ ἐπιστολὴ ἐπεδόθη τῷ Ἀβού-Ὀβεΐδα καθ' ὃν χρόνον ὁ Καλήδ ἀπῆν διώκων τὸ καραβάνιον τῶν ἐξορίστων. Ὁ καλὸς Ἀβού-Ὀβεΐδας ἐξεπλάγη ἐπὶ τοῖς περιεχομένοις καὶ μεγάλῃ τὸν κατέλαβεν ἀμηχανία. Φύσει μετριοφῶν δὲν ἐσπουδάρχει, ὡς ἐκ τῆς ὑπολήψεως δὲ ἦν εἶχε περὶ τῆς διακεκριμένης ἀνδρίας καὶ τῶν περιφανεῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Καλήδ, δὲν ἐπεθύμει νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ, καὶ ἔταλαντεύετο μήποτε ὁ Καλίφης, μανθάνων τὴν πρόσφατον ἐν Δαμασκῷ ἐπιτυχίαν του, θελήσῃ νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν. Ἐνέκρινεν ὅθεν νὰ κρύψῃ, πρὸς τὸ παρὸν, τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Καλίφου· καὶ, ἐπανελθόντα τὸν Καλήδ εἰς Δαμασκὸν, οὐκ ἐπαύσατο περιποιούμενος ὡς διοικητὴν, μάλιστα δὲ ἠνέχθη αὐτὸν νὰ γράψῃ τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Ἀβού-Βεκῆρ, δι' ἧς τῷ ἔδιδε λόγον περὶ τοῦ τελευταίου κατορθώματός του, ὃ ἐστὶ τοῦ διωγμοῦ καὶ τῆς λεηλασίας τῶν ἐξορίστων.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐγκατάστασίν του, ὁ Ὁμάρ ἔλαβε τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τοῦ Καλήδ, ἀγγέλλουσαν τὴν ἄλωσιν τῆς Δαμασκοῦ. Τὰ νέα ταῦτα ἐπροξένησαν τὴν παραφορωτέραν χαρὰν ἐν Μεδίνῃ, ἣ δὲ ἀνδρία τοῦ Καλήδ ὑψώθη ὑπὸ τοῦ πλήθους μέχρι τρί-



του οὐρανοῦ. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀγαλλιάσεως ταύτης ἔμαθον μετὰ θαυμασμοῦ, ὅτι ἡ ἀρχιστρατηγία μετεβιβάσθη εἰς τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν. Οἱ θαυμασταὶ τοῦ Καλῆδ ἐξεδήλωσαν σπουδαῖα παράπονα. «Πῶς!» ἀνέκραζον, «καθαιρεῖς τὸν Καλῆδ ἐνῶ εὐρίσκεται ἐν πλήρει σταδίῳ νικῶν; Μέννησο τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Ἀβού-Βεκῆρ ὅταν εἰς ὄμοιον κατ' αὐτοῦ μέτρον παρωτρύνετο. Δὲν θέλω βάλει εἰς τὴν θήκην τὴν σπάθην τοῦ Θεοῦ, ἀντισυρθεῖσαν πρὸς προαγωγὴν τῆς πίστεως.»

Ὁ Ὁμάρ ἐβασάνισεν ἐν νῶ τὰς παραστάσεις των, ἀλλ' ἡ ἀπόφασίς του ἦτον ἀμετάτρεπτος. «Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας,» εἶπεν, «εἶνε μὲν ἥπιος καὶ φιλάνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἀνδρείος συνάμα. Θέλει φροντίζει περὶ τοῦ λαοῦ του, χωρὶς νὰ θυσιάσῃ αὐτὸν εἰς παρατολμῆματα καὶ λεηλατικὰς ἐκδρομάς· οὔτε θέλει εἶσθαι ἥσσον ἐπίφορος ἐν ταῖς μάχαις ἐπειδὴ εἶνε μετριοπαθὴς ὅταν νικᾷ.»

Ἐν τούτοις ἔφθασαν τὰ δεύτερα γράμματα τοῦ Καλῆδ, ἀπευθυνόμενα πρὸς τὸν Ἀβού-Βεκῆρ, δι' ὧν ἀνηγγέλλετο ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκστρατείας του πρὸς διώξιν τῶν ἐξορίστων, καὶ ἐζητεῖτο ἡ ἀπόφασίς τοῦ Καλίφου ἐπὶ τῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα διαφωνιῶν. Ὁ Ὁμάρ ἠπόρησεν ἐπὶ τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, ἐξ ἧς ἐδιηλοῦτο ὅτι ἡ ἐκλογή του ὡς Καλίφου ἔμενεν εἰσέτι ἄγνωστος εἰς τὸν στρατὸν, καὶ ὅτι ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας δὲν ἀνεδέχθη τὴν διοίκησιν. Διὸ ἔγραψεν ἐκ νέου πρὸς τὸν τελευταῖον, ἐπαναλαμβάνων τὸν διορισμὸν του καὶ ἀποφαινόμενος ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς διαφωνίας. Ἐγνωμάτευσεν, ὅτι ἡ Δαμασκὸς παρεδόθη ἐπὶ συνθήκῃ, καὶ δὲν ἠλώθη διὰ τῆς σπάθης, διέταξε δὲ ὅπως οἱ ὄροι τῆς συμβάσεως πληρωθῶσι. Κατήγγειλε τὸν διωγμὸν τῶν ἐξορίστων ὡς ἀθέμιτον καὶ παράλογον, καὶ ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ θὰ ἀπέβαινεν ὑλέθριον ἂν ὁ Θεὸς δὲν ἐβοήθει. Τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ουγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος ἄνευ λύτρων, ὠνόμασε πρᾶξιν ἀφειδίας, διότι μεγάλη ποσότης χρυσίου ἐδύνατο νὰ εἰσπραχθῇ καὶ



δοθῆ εἰς τοὺς πτωχοὺς. Συνεβούλευσε τὸν Ἀβού-Ὁβείδαν, οὕτινος τὸν ἥπιον καὶ φιλόανθρωπον χαρακτήρα καλῶς ἐγίνωσκε, νὰ μὴ δεικνύηται ἐπὶ πολὺ μετριοπαθῆς καὶ συγκαταβατικὸς, ἀλλὰ ταύτοχρόνως νὰ μὴ ριψοκινδυνεύῃ τὴν ζωὴν τῶν πιστῶν ἐπὶ τῇ ἀπλῇ ἐλπίδι λείας. Διὰ τῶν τελευταίων τούτων λόγων ἐνόει νὰ ἐπιπλήξῃ τὸν Καλήδ.

Ἴνα μὴ καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀποκρυφθῆ, ὡς ἐκ τῆς μετριοφροσύνης τοῦ Ἀβού-Ὁβείδα, ἐπεμψεν αὐτὴν δι' ἐνὸς διακεκριμένου ἀξιωματικοῦ, τοῦ Σχαδὴδ-Ἴβν-Ἀὰς, ὃν διώρισεν ὡς ἀντιπρόσωπόν του ἐν Συρία, δοὺς αὐτῷ ἐντολὴν νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἐπιστολὴν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Μοσλήμων, καὶ διατάξῃ ὅπως τὸν κηρύξωσι Καλίφην ἐν Δαμασκῷ.

Ὁ Σχαδὴδ ἀφίχθη εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον του καὶ εὔρε τὸν Καλήδ ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ, εἰσέτι ἐνεργοῦντα ὡς ἀρχιστράτηγον, τὸν δὲ στρατὸν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀβού-Βεκὴρ. Αἱ ἀγγελίαι ἅς ἐκόμισε κατέπληξαν τοὺς πάντας. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐξεδηλώθη λύπη ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ καλοῦ Ἀβού-Βεκὴρ, ὃν τὸ κοινὸν ἐθρήνησεν ὡς πατέρα· εἶτα δὲ κατέλαβε τοὺς πάντας ἐκπληξίς ὅτι καθηρέθη ὁ Καλήδ τῆς διοικήσεως, καὶ δὴ ἐν μέσῳ τοσοῦτο περιφανῶν νικῶν· πολλοὶ ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν του σφοδρὰν ἐξέφραζον ἀγανάκτησιν.

Ἐὰν ὁ Καλήδ ὑπῆρξε θηριώδης καὶ ἀγροῖκος ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ θριάμβου, ἀνεδείχθη ὁμῶς μεγαλόφρων κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς κακοδαιμονίας. «Γινώσκω,» εἶπεν, «ὅτι ὁ Ὁμάρ δὲν μὲ ἀγαπᾷ· ἀλλ' ὅταν ἄπαξ ὁ Ἀβού-Βεκὴρ ἀπεβίωσε καὶ διώρισεν αὐτὸν διάδοχόν του, ὑποτάσσομαι εἰς τὰς διαταγὰς του.» Κατὰ συνέπειαν διέταξεν ὅπως ὁ Ὁμάρ κηρυχθῆ Καλίφης ἐν Δαμασκῷ, καὶ παρέδωκε τὴν στρατηγίαν εἰς τὸν Ἀβού-Ὁβείδαν. Οὗτος ἀπεδέξατο αὐτὴν μετὰ χαρακτηριστικῆς μετριοφροσύνης· ἀλλ' ἐξεδήλωσε φόβον μήπως ὁ Καλήδ



ἀποχωρήσει δυσηρεσטיμένος, οὕτω δὲ ὁ ἀγὼν τοῦ Ἰσλάμ στερηθῆ τῶν πολυτίμων ὑπερεσιῶν του. Ὁ Καλὴδ ὁμῶς δὲν ἐβράδυνε νὰ πείσῃ αὐτὸν ὅτι ἦτο τόσω πρόθυμος πρὸς τὸ ὑπηρετεῖν ὅσω καὶ πρὸς τὸ διοικεῖν, καὶ μόνον ἐζήτησε εὐκαιρίαν ἵνα καταδείξῃ ὅτι ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως ζῆλός του κατ' οὐδὲν ἠλαττώθη. Ἡ εὐπειθειά του ἐθαυμάσθη καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔτι τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, τῷ προσεποιεῖσάτο δὲ τὸ πληρέστατον σέβας καὶ τὴν ἄκραν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἀβου-Ὀβεΐδα.

Περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον, εἰς τῶν Χριστιανῶν ὑποτελῶν, ἄνθρωπος φαῦλος καὶ ἐξουθενητὸς, θηρεύων τὴν εὐνοιαν τοῦ Ἀβου-Ὀβεΐδα, ἐνεφανίσθη καὶ ἐπληροφόρησεν αὐτὸν περὶ ἐκλεκτοῦ τινος ἀντικειμένου, ἀξίου ἐπιχειρήσεως. «Οὐχὶ μακρὰν τῆς χώρας ταύτης, μεταξὺ Τριπόλεως καὶ Χαζρὰν, ὑπάρχει μοναστήριον, καλούμενον Δαίζ-Ἀβιλ-Κόδος, ἦτοι ἡ μονὴ τοῦ ἀγίου Πατρὸς, ὡς κατοικουμένη ὑπὸ Χριστιανοῦ ἐρημίτου, τοσοῦτον ἐξόχου ἐπὶ σοφίᾳ, εὐσεβείᾳ καὶ κολάσει τῆς σαρκὸς, ὥστε θεωρεῖται ὡς ἅγιος· νέοι δὲ καὶ γέροντες, πλούσιοι καὶ πένητες, προσέρχονται αὐτῷ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, ὅπως ζητήσωσι τὰς συμβουλὰς του καὶ ἀσπασθῶσι τὴν χεῖρά του, οὐδὲ εἰς γάμος τελεῖται μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τῆς χώρας, ἂν ὁ νυμφίος καὶ ἡ νύμφη δὲν πορευθῶσιν ἵνα λάβωσι τὴν εὐλογίαν του. Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα γίνεται ἐτησίᾳ ἐμποροπανήγυρις ἐν Ἀβίλῃ, ἀπέναντι τῆς μονῆς, εἰς ἣν μεταφέρονται τὰ πλουσιώτερα χειροτεχνήματα τῆς περιχώρου—μεταξουργήματα, κειμήλια ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ διάφορα ἄλλα πολύτιμα προϊόντα τῆς τέχνης· ἐπειδὴ δὲ ἡ πανήγυρις εἶνε εἰρηνικὴ συνάθροισις λαοῦ ἀόπλου καὶ ἀφρουρήτου, θὰ παρείχετο ἄφθονον τὴν λείαν εἰς τὸν ἐλάχιστον κίνδυνον ἢ ταραχὴν.

Ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας ἀνεκοίνωσε τὸν σκοπὸν αὐτοῦ εἰς τὰ στρατεύματά του. «Τίς,» εἶπεν, «ἀναδέχεται τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην.» Τὸ βλέμμα του ἔπεσεν ἀκουσίως





ἐπὶ τὸν Καλήδ. Ἐπρόκειτο περὶ παρατολήματος ἐξ ἐκείνων εἰς ᾧ οὗτος ἠρέσκειτο· ἀλλ' ὁ Καλήδ ἐνέμεινε σιωπῶν. Ὁ Ἀβού-Ὀβείδας συνεστέλλετο νὰ ζητήσῃ ὑπηρεσίαν παρ' ἐνός, ὅστις ἦτο πρὸ μικροῦ ἀρχιστράτηγος, ἐνῶ δὲ ἐδίσταζε, προσήλθεν ὁ Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Ζααφὲρ πρόγονος τοῦ Ἀβού-Βεκήρ. Τῷ ἐδόθη μία σημαία, καὶ μετ' αὐτοῦ πεντακόσιοι γεροστρατιῶται ἰππεῖς, πεπληγότες ἐν πολλαῖς μάχαις, ἐξήλασαν διὰ τῶν πυλῶν τῆς Δαμασκοῦ, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ προδότου. Ἐπέστησαν τὴν πορείαν λόγῳ ἀναπαύσεως, πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς Ἀβίλην, καὶ ἀπέστειλαν τὸν Χριστιανὸν ὡς πρόσκοπον. Ἐνῶ ἐπλησίαζεν εἰς τὴν χώραν, εἶδε μετ' ἀπορίας ὅτι ἔπληθεν ἐξ ἀπείρου συρροῆς Ἑλλήνων, Ἀρμενίων, Κοπτῶν καὶ Ἰουδαίων, περιβεβλημένων τὰς ποικίλους αὐτῶν ἐσθῆτας· ὑπῆρχε προσέτι καὶ μεγάλη ἀκολουθία εὐγενῶν καὶ αὐλικῶν, φερόντων πλουσίας στολὰς, καὶ ἱερεῖς ἐν θρησκευτικῇ ἀμφιέσει, μετὰ φρουρᾶς ἐκ πεντακισχιλίων ἰππέων ἅπαντες, ὡς ἔμαθε, προπέμποντες τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπάρχου τῆς Τριπόλεως, ἣτις εἶχεν ἐσχάτως συζευχθῆ, καὶ ἦλθε μετὰ τοῦ ἀνδρός της ἵνα λάβῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ σεβασμίου ἐρημίτου. Ὁ Χριστιανὸς πρόσκοπος ἐπανήλθεν ἐσπευσμένως εἰς τοὺς Μοσλήμας καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι καλὸν ἦτο νὰ ὑποχωρήσωσι.

«Δὲν τολμῶ νὰ τὸ πράξω!» εἶπεν ὁ Ἀβδαλλάχ, μεθ' ἐτοιμότητος· «φοβοῦμαι τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀλλάχ ἐὰν στρέψω τὰ νῶτα. Θὰ πολεμήσω τοὺς ἀπίστους τούτους. Ὅσους μὲ βρηθήσωσιν, ὁ Θεὸς θέλει ἀνταμείψῃ· ὅσοι δειλιῶσιν, εἶνε ἐλεύθεροι ν' ἀπελθῶσιν.» Οὕτε εἰς Μοσλήμης ἔστρεψε τὰ νῶτα. «Ἐμπρός!», εἶπεν ὁ Ἀβδαλλάχ πρὸς τὸν Χριστιανὸν, καὶ θέλεις ἴδει τί δύνανται νὰ πράξωσιν οἱ σύντροφοι τοῦ προφήτου.» Ἀλλ' ὁ προδότης ἐδίστασε, μετ' ἄκρας δὲ δυσκολίας κατέπεισαν αὐτὸν νὰ τοῖς γίνῃ ὀδηγὸς εἰς ὑπηρεσίαν τόσῳ ἐπικίνδυνον.



Ὁ Ἀβδαλλάχ ἤνεγκε τὸ τάγμα του πλησίον τῆς Ἀβίλης, ὅπου ἔμεινεν ἀκίνητον μέχρι τῆς πρωίας. Ἰποφωσκούσης τῆς ἡμέρας, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τὴν συνήθη προσευχὴν, διήρесе τὸν στρατὸν του εἰς πέντε ἴλας, ἐξ ἑκατὸν ἰπέων ἑκάστην· δούς διαταγὴν νὰ ἐπιτεθῶσι συγχρόνως κατὰ πέντε διαφόρων μερῶν, ἀλαλάζοντες τὸ Ἀλλάχ Ἀχβάρ! καὶ νὰ φονεύσωσιν ἢ αἰχμαλωτίσωσιν, ἀφιστάμενοι πάσης λαφυραγωγίας ἐν ὄσῳ ἡ νίκη δὲν ἦτο πλήρης. Διέγνω τότε τὸν τόπον. Ὁ ἐρημίτης ἐδίδασκεν ἔμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου του πρὸς πληθὺν ἀκροατῶν· ἡ ἐμποροπανήγυρις ἔβριθε λαοῦ φέροντος τὰ ποικιλόμορφα Ἀνατολικά ἐνδύματα. Οἰκία τις ἐφρουρεῖτο ὑπὸ μεγάλου ἀριθμοῦ ἰπέων, ὁμάδες δὲ ἀτόμων ἐν πλουσίοις ἱματίοις, εἰσῆρχοντο καὶ ἐξήρχοντο, ἢ ἴσταντο ὑπ' αὐτήν. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, ὡς ἐννοεῖται, διέμενεν ἡ νεόνυμφος.

Ὁ Ἀβδαλλάχ ἐνεθάρρυνε τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ ὅπως περιφρονήσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχθρῶν τούτων. «Μέμνηθε,» ἀνέκραξε, «τῶν λόγων τοῦ προφήτου. Ὁ Παράδεισος εἶνε ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν φασγάνων! Ἐὰν νικήσωμεν, θέλομεν τύχει ἐνδόξου λείας· ἐὰν πέσωμεν, ὁ παράδεισος ἀναμένει ἡμᾶς.»

Αἱ πέντε ἴλαι ἐπιτίθενται, ὡς διετάχθησαν, ἐκφέρουσαι τὴν γνωστὴν πολεμικὴν κραυγὴν. Οἱ Χριστιανοὶ καταλαμβάνονται ὑπὸ φόβου, νομίζοντες ὅτι ἅπας ὁ Μοσλημικὸς στρατὸς ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν. Φρικώδης σύγχυσις ἐπέρχεται· τὰ πλήθη φεύγουσιν πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις· γυναῖκες καὶ παιδία ὀδύρονται καὶ φωνάζουσι· καλύβαι καὶ σκηναὶ ἀνατρέπονται, καὶ πολῦτιμοὶ πρᾶγματεῖαι διασκορπίζονται κατὰ τὰς ὁδοὺς. Τὰ στρατεύματα ὅμως, βλέποντα τὸν κατώτερον ἀριθμὸν τῶν ἐφορμώντων, διατηροῦσι τὸ θάρρος, καὶ προσβάλλουσιν αὐτούς. Οἱ ἐμποροὶ καὶ ἐγκάτοικοι, ἀναλαβόντες ἐκ τοῦ πανικοῦ, προστρέχουσιν εἰς τὰ ὄπλα, τὸ δὲ Μοσλημικὸν σῶμα, κυκλωθὲν ἐν μέσῳ τοσούτου



ἐχθρικοῦ στρατοῦ, φαίνεται, κατὰ τὸ λέγειν τῶν Ἀράβων συγγραφέων, ὡς λευκὴ κηλὶς ἐπὶ τῶν νώτων μαύρης καμῆλου. Ἐν τούτοις, εἷς Μοσλήμης ἵππευς, βλέπων τὸν κίνδυνον τῶν συμμαχητῶν αὐτοῦ, ῥηγνύει τὸ πλῆθος καὶ ποιεῖται ὁδὸν, ῥίπτων δὲ τοὺς χαλινούς ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ κέλητός του, ἐλαύνει ἄφθαστος πρὸς Δαμασκὸν ὅπως ζήτησιν βοήθειαν.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν, δ' Ἀβού-Ὀβσίδας ἐπελάθετο τῶν ἐνδοιασμῶν τῆς εὐσυνειδησίας καὶ ἐστράφη πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὃν διεδέχθη εἰς τὴν ὑπουργίαν. «Μὴ μᾶς ἐγκαταλείψης,» ἀνέκραξε, «τὴν στιγμήν ταύτην τοῦ κινδύνου· ἀλλὰ, πρὸς Θεοῦ, σπεῦσον ἵνα ἀπαλλάξῃς τοὺς ἀδελφούς σου ἀπὸ καταστροφῆς!»

«Ἐὰν δ' Ὀμάρ ἐνεπίστευε τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ καὶ εἰς ἓν παιδίον,» ἀπεκρίθη ὁ περιποιητικὸς Καλήδ, «ἤθελον ὑπακούσει αὐτῷ· πόσον μᾶλλον σὲ τὸν προκάτοχόν μου ἐν τῇ θρησκείᾳ τοῦ Ἰσλάμ!»

Τότε περιεβλήθη ἀλυσιδωτὸν θώρακα, λάφυρον ἐκ τοῦ ψευδοπροφήτου Μοσεΐλμα· ἐφόρεσεν ἀδιάτρητον περικεφαλαίαν καὶ ἐπ' αὐτὴν κεκρύφαλον, ὃν ὠνόμαζε μακάριον πῖλον, ἀποδίδων αὐτῷ θαυματουργὰς ἀρετάς, ὡς λαβόντι τὴν εὐλογίαν τοῦ προφήτου. Εἶτα, ῥιπτόμενος ἐπὶ τὸν ἵππον του καὶ προηγούμενος ἐκλεκτοῦ τάγματος, ἐξήλασε πρὸς Ἄβιλα, ἔχων παρὰ τὸ πλευρὸν τὸν τολμηρὸν Δεράρ.

Ἐν τῷ μεταξῦ, τὰ ὑπὸ τὸν Ἀἰδαλλάχ στρατεύματα ἐνέμενον δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἀπεγνωσμένως μαχόμενα· οἱ σωροὶ τῶν φονευθέντων ἐμαρτύρουν περὶ τῆς ἀνδρίας αὐτῶν· ἀλλ' οἱ στίχοι των οἰκτρῶς ἠραιοῦντο· δὲν ὑπῆρχεν ἐπιζῶν μὴ λαβὼν ἐπανελημμένας πληγὰς, παρὰ μικρὸν δὲ ἀπέθνησκον ὑπὸ τοῦ καύματος, τοῦ κόπου καὶ τοῦ δίψους. Περὶ δυσμᾶς ἡλίου νέφος κονιορτοῦ ἐθεάθη· ἦτον ἴσως ἐπικουρία ἐχθρική; Σῶμα ἵππικοῦ προβαίνει· ὁ μέλας αἰτὸς τοῦ Καλήδ προηγείται. Ὁ ἀῆρ ἀντηχεῖ ὑπὸ τοῦ ἀλλαγμοῦ Ἀλλάχ, Ἄκ-



βάρ. Οἱ χριστιανοὶ προσβάλλονται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν· τινὲς φεύγουσι καὶ διώκονται μέχρι τοῦ ποταμοῦ, ὑπὸ τῆς ἀνηλεοῦς σπάθης τοῦ Καλήδ, ἕτεροι δὲ συγκεντροῦνται κύκλῳ τοῦ μοναστηρίου. Ὁ Δερὰρ μάχεται ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς τὸν ἑπαρχον τῆς Τριπόλεως· ἔρχονται εἰς χεῖρας· ἰσοπαλαίουσι· πίπτουσι χαμαί· ὁ Δερὰρ κρατιστεύει, καὶ ἐκβάλλων ξιφίδιον τὸ πηγνύει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του. Ἀνίσταται ἐπὶ ποδῶν· πηδᾶ ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου τοῦ ἵππου τοῦ ἐπάρχου καὶ, ἀνακράζων τὸ Ἄλλάχ Ἀκβάρ, καλπάζει θηρεύων νέους ἀντιπάλους.

Ἡ μάχη παύει. Ἡ πανήγυρις παραδίδεται εἰς λεηλασίαν. Ἴπποι, ἡμίονοι καὶ βνοὶ, καταφορτίζονται ὑπὸ ποικίλων μεταξουργημάτων, πλουσίων ραφιδευμάτων, κειμηλίων ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, πολυτίμων λίθων, ἱατρικῶν ὑλῶν, ἀρωμάτων, καὶ ἄλλης βαρυτίμου ἐκ τῶν ἐμπόρων λείας· ἀλλὰ τὸ πολυτιμότερον τῶν λαφύρων ἦτον ἡ ὠραία νεόνυμφος, μετὰ τῶν πεντήκοντα δεσποινίδων αἵτινες ἀπετέλουν τὴν νυμφικὴν ἀκολουθίαν τῆς.

Τὸ μοναστήριον ἀφέθη ἔρημον, μηδεὶς νὰ κατοικῆ ἐν αὐτῷ, πλὴν τοῦ ὀσίου ἀναχωρητοῦ. Ὁ Καλήδ ἐφώνησε πρὸς τὸν πολὺν ἄνδρα, ἀλλ' οὗτος δὲν τῷ ἔδωκεν ἀπόκρισιν· τῷ ἐφώνησεν ἐκ νέου, ἀλλ' ὁ ἐρημίτης εἰς ἀπάντησιν ἐπεκαλέσθη τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐκδίκησιν τοῦ οὐρανοῦ, ἐπὶ τῷ χυθέντι χριστιανικῷ αἵματι. Ὁ θηριώδης Σαρακηνὸς ἔστη, ἐνῶ ἤρε τὰ λάφυρα, καὶ βάλλων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς λαβῆς τῆς σπάθης του, ἠτένισε βλοσυρῶς πρὸς τὸν γέροντα.

«Ὅ,τι ἐπράξαμεν», εἶπεν, «εἶνε κατ' ὑπακοὴν εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, τοῦ κελεύοντος ἡμᾶς νὰ φονεύωμεν ὅλους τοὺς ἀπίστους· καὶ ἂν ὁ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ δὲν ἐπέτασεν ἡμῖν νὰ ἀφίνωμεν τοιούτους ἀνθρώπους ὡς σέ, μόνους, καὶ σὺ θὰ μετεῖχες τῆς τύχης τῶν συναδέλφων σου ἀπίστων!»

Ὁ σεβάσμιος γέρον, προῖδὼν ἐγκλίρως τὸν κίνδυ-



νον, ἐτήρησε φρονίμως ἡρεμίαν, ἣ δὲ σπαυη τοῦ Ἰσλάμ  
ἔμεινεν ἐν τῇ θήκῃ αὐτῆς.

Οἱ ἐκπορθηταὶ ἐκόμισαν τὰ λάφυρα καὶ τοὺς αἰχ-  
μαλώτους των, ἐν Θριάμβῳ, εἰς Δαμασκόν. Τὸ πέμπτον  
τῆς λείας ἐτέθη κατὰ μέρος διὰ τὸν δημόσιον θησαυ-  
ρόν· τὰ λοιπὰ διεθεμήθησαν μεταξύ τῶν στρατιωτῶν.  
Ὁ Δερὰρ, ὡς τρόπαιον τοῦ ἀνδραγαθήματός του, ἔλα-  
βε τὸν ἵππον τοῦ ἐπάρχου τῆς Τριπόλεως, ἀλλ' ἐδώ-  
ρησατο αὐτὸν εἰς τὴν ἀμαζόνιον ἀδελφὴν του Καοῦ-  
λαν. Τὸ ἐφίππιον καὶ ἡ λοιπὴ σκευὴ ἦσαν πεποικιλ-  
μένα διὰ πολυτίμων λίθων, οὓς αὐτὴ ἀποσπάσασα, διέ-  
νειμε μεταξύ τῆς θηλείας συνοδίας της.

Παρὰ τὰ λάφυρα ὑπῆρχεν ὕψασμα ἐπισημένως ἐξειρ-  
γασμένον, φέρον τὸ ὁμοίωμα τοῦ εὐλογημένου Σωτῆρος·  
ὅπερ, εἴτε ἕνεκα τῆς ἐξόχου καλλιτεχνίας του, εἴτε ἕνεκα  
τῆς ἀγιότητος τοῦ εἰκονίσματος, ἐπωλήθη μετὰ ταῦτα  
εἰς τὴν εὐδαίμονα Ἀρσβίαν, ἀντὶ χρυσοῦ δεκαπλασίου  
πρὸς τὸ βᾶρος του.

Ὁ Ἀβδαλλάχ, ὡς μερίδα τῶν λαφύρων του, ἠρκέσθη  
νὰ ζητήσῃ τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπάρχου, καταπλαγεὶς  
ἐκ τῶν θελγήτρων της. Ἡ αἴτησίς του ἀνηγγέλθη τῷ  
Καλίφῃ Ὁμάρ καὶ εἰσηκούσθη, ἣ δὲ αἰχμάλωτος ὡ-  
ραϊότης συνέζησε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη. Ὁ Ὀβεΐ-  
δας, ἐν ταῖς πρὸς τὸν Καλίφην ἐπιστολαῖς του, γεν-  
ναιοφρόνως ἐπήνεσε τὴν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ με-  
γάθυμον διαγωγὴν καὶ διακεκριμένην ἀνδρίαν τοῦ Κα-  
λῆδ, καὶ παρώτρυνε τὸν Ὁμάρ νὰ γράψῃ ἐπιστολὴν  
πρὸς τὸν στρατηγὸν τοῦτον, ἐκφράζων αὐτῷ τὴν εὐνοίαν  
διὰ τὰς προσφάτους ὑπηρεσίας του· ὅπως οὕτω μαλαχθῇ  
τὸ ἄλγος ὕπερ, ὡς εἰκὸς, ἐδοκίμαζεν ἀφ' ἧς καθηρέθη  
τῆς διοικήσεως. Ἀλλ' ὁ Καλίφης, εἰ καὶ ἀπεκρίθη εἰς  
ὅλα τὰ λοιπὰ μέρη τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ὀβεΐδα, οὔτε διὰ  
λόγου οὔτε δι' ἔργου προσέσχεν εἰς τὰ πρὸς τὸν Καλῆδ  
ἀναφορὰν ἔχοντα· τοῦθ' ὅπερ κατέδειξεν ὅτι, ἐνδομύχως,  
δὲν εὐλαβείτο πολὺ τὴν ἀνηλεῆ σπάθην τοῦ Ἰσλάμ.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ἐπιεικῆ μέτρα τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα.—Ὁ Καλήδ τὸν ἐπιπλήσσει διὰ τὸ βραδύ αὐτοῦ.

Ἡ γρηγόρησις καὶ εὐθαρσία τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τὰς βιαίας ἐκστρατείας των, ἀπεδόθη εἰς τὰς ἀφελείας καὶ ἐγκρατεῖς αὐτῶν ἕξεις. Ἦσαν ὅλως ἀδαεῖς τῶν πολυτελειῶν τῶν ἀβροδαιτωμένων Ἑλλήνων, τοῖς ἀπηγορεύετο δὲ ἡ χρῆσις τοῦ οἴνου. Ποτὸν αὐτῶν ἦτο τὸ ὕδωρ, πρωτίστη τροφή τὰ γάλα, τὸ δρύζιον καὶ οἱ καρποὶ τῆς γῆς, καὶ ἔνδυσις τὰ χονδρὰ ἱμάτια τῆς ἐρήμου. Στρατὸς ἐξ ἀνδρῶν τοιοῦτων εὐκόλως συντηρεῖτο· ἐτέλει ταχέως τὰς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον πορείας του, καὶ ἦτον ἀρμόδιος νὰ παλαίῃ πρὸς τὰς περιπετείας τοῦ πολέμου. Πλὴν ἀλλ' ὅμως, τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἀναπαύσεως ἐν τῇ πολυτελεῖ πόλει τῆς Δαμασκοῦ, καὶ ἡ γενικὴ ἀφθονία τῶν εὐφόρων χωρῶν τῆς Συρίας, ἤρξαντο ἐπενεργοῦντα ἐπὶ τῶν Μωσλημικῶν στρατευμάτων, ὁ δὲ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἐσκανδαλίσθη, κατ' ἐξοχὴν, ἀνακαλύψας ὅτι ἐξώκειλαν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ οἴνου, ὃν τόσῳ αὐστηρῶς τοῖς ἀπηγόρευεν ὁ προφήτης. Ἀνέφερε περὶ τῆς ἐπικρατούσης λυπηρᾶς ταύτης ἀμαρτίας, ἐν τῇ πρὸς τὸν Καλίφην ἐπιστολῇ του, ὅστις ἀνέγνωσεν αὐτὴν ἐν τῷ Τζαμίῳ, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀξιωματικῶν του. «Μὰ τὸν Ἀλλάχ!» ἀνέκραξεν ὁ νιφάλιος Ὀμάρ· «οὗτοι οἱ συνάδελφοι εἰσὶν οἱ μόνοι ἀρμόδιοι πρὸς πενίαν καὶ σκληραγωγίαν· πῶς νὰ σωφρονίσωμεν τοὺς οἰνοπότας τούτους;»

—«Ὁ πίνων οἶνον,» ἀπεκρίθη ὁ Ἀλῆς ἐτοίμως, «ἀς λαμβάνῃ εἴκοσι μαστιγώσεις ἐπὶ τῶν πελμάτων τῶν ποδῶν του.»

—«Καλὸν θὰ ἦτο τοῦτο,» προσέθηκεν ὁ Καλίφης· καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τῷ σκοπῷ πρὸς τὸν στρατάρχη. Λαβῶν



ὁ Ἀβού Ὀβεΐδας τὴν ἐπιστολὴν, προσεκάλεσε τοὺς ἀνομήσαντας καὶ ἐπέβαλε δημοσίᾳ τὴν ποινὴν πρὸς οἰκοδόμησιν τῶν στρατῶν του· ἐδράξατο δὲ τῆς εὐκαιρίας νὰ ἀγορεύσῃ περὶ τοῦ δεινοῦ τῆς παραβάσεως, καὶ προτρέψῃ ὅσους ἰδίᾳ ἠνόμησαν, νὰ προσέλθωσιν ὡς καλοὶ Μοσλῆμαι, φανερώσωσι δημοσίᾳ τὴν ἀμαρτίαν των, καὶ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν μαστίγωσιν, λόγῳ μετάνοίας. Πολλοὶ, οἵτινες εἶχον πίει ἐν τῷ κρυπτῷ, συγκινηθέντες ὑπὸ τῶν πατρικῶν παραινέσεών του, ὡμολόγησαν τὸ πλημμέλημα καὶ τὴν μετάνοιάν των, καὶ καθησύχασαν τὴν συνείδησιν αὐτῶν, λαβόντες σθεναρὰν μαστίγωσιν καὶ ἄφεσιν παρὰ τοῦ καλοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα.

Ὁ ἄξιος στρατάρχης μετὰ τοῦτο, καταλιπὼν πέντε χιλιάδας ἰππέων ἐν Δαμασκῷ, ἐξεστράτευσε πρὸς ἐπιδίωξιν τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Συρίας. Εἶχεν ἐνώπιόν του πλούσιον πεδῖον ἐπιχειρήσεως. Ἡ χώρα τῆς Συρίας, ὡς ἐκ τῆς τερπνότητος τοῦ κλίματος, συγκιρνωμένου ὑπὸ τῆς γειτνιασεως τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὀρέων, ὡς ἐκ τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς εὐμοίρου διανομῆς τῶν δασῶν καὶ ρυάκων, ἦτον ἰδιαζόντως πρόσφορος πρὸς τὴν ἐνεργὸν ὑποστήριξιν καὶ τὴν γόνιμον ἐπαύξησιν τοῦ ζωϊκοῦ βίου· διὸ ἦτο πολυάνθρωπος καὶ ἐποικίλλετο δι' ἀρχαίων καὶ καλῶς τεταγμένων πόλεων καὶ φρουρίων. Δύο, τῶν μάλᾳ ὑψαυχένων καὶ μεγαλοπρεπεστέρων ἐξ αὐτῶν τῶν πόλεων, ἦσαν ἡ Ἐμεσος (ἡ νεωστὶ Ἐμς), πρωτεύουσα τῶν πεδίων· καὶ τὸ Βααλβέκ, ἡ περιφανὴς Ἡλιούπολις, κείμενον μεταξὺ τῶν ὀρέων τοῦ Λιβάνου.

Αἱ δύο αὗται πόλεις, μετὰ τῶν ἄλλων διὰ μέσου, ἀπετέλουν τὸ σκοπούμενον τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα· καὶ ἔπεμψε τὸν Καλὴδ εἰς προπορείαν, μετὰ τοῦ Δερὰρ καὶ Ραφι-Ἰβν-Ὀμείρα, ἡγήτορας τοῦ ἐνὸς τρίτου τοῦ στρατοῦ, ὅπως διαδράμωσι τὴν περίξ τῆς Ἐμέσου χώραν. Ὁ δὲ Ἀβού-Ὀβεΐδας, βραδύτερον βαίνων



μετὰ τοῦ μεγάλου σώματος τοῦ στρατεύου, προσήγγισεν εἰς τὴν πόλιν Ἰουσέγίαν, ἀλλὰ συνηντήθη πρὸς τὸν διοικητὴν, ὅστις συνωμολόγησεν ἐκεχειρίαν ἐπὶ ἓν ἔτος, διὰ τῆς πληρωμῆς τετρακοσίων χρυσῶν νομισμάτων καὶ πενήκοντα σπηρικῶν στολῶν· καὶ διὰ τῆς ὑποσχέσεως νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν κατὰ τὴν λήξιν τοῦ ἔτους, ἔάν, ἐν τῷ διαστήματι ἐκείνῳ, ἤθελεν ἀλωθῆ τὸ Βααλβέκ καὶ ἡ Ἴμέσος.

Ὅταν ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας ἦλθε κατέναντι τῆς Ἴμέσου, εὔρε τὸν Καλήδ ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ. Ὁ διοικητὴς τοῦ τόπου εἶχεν ἀποβιώσει καθ' ἣν ἡμέραν οἱ Μοσλημικοὶ στρατοὶ ἐνεφανίσθησαν, ἡ δὲ πόλις ἐστερεῖτο ἐπαρκῶν πόρων διὰ τὴν περίπτωσιν πολιορκίας. Οἱ κάτοικοι διεπραγματεύθησαν ἀνακωχὴν ἐπὶ ἓν ἔτος πληρώσαντες δεκακισχίλια χρυσᾶ νομίσματα καὶ διακοσίας μεταξωτὰς στολὰς, καὶ ὑποχρεωθέντες νὰ παραδοῦσι κατὰ τὸ τέλος τῆς προθεσμίας, ἔάν, ἕως τότε, οἱ Μοσλημοὶ ἤθελον κυριεύσει τὸ Χαλέπιον, τὸ Ἀλγαδὶρ καὶ Κεννεσρὶν, καὶ καταστρέψῃ τὸν στρατὸν τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Καλήδ ἐβούλετο νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ὁ Ἀβου Ὀβεΐδας ἐνέκρινεν ὡς συνευτέραν πολιτείαν νὰ συμφωνήσῃ τοὺς χρυσοὺς τούτους ὅρους, δι' ὧν ἐπρομηθεύετο τῶν νεύρων τοῦ πολέμου καὶ ἱκανοῦτο ὅπως ἐπιδιώξῃ ἀσφαλέστερον τὸ ράδιόν του.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἡ συνθήκη συνωμολογεῖτο, ὁ λαὸς τῆς Ἴμέσου ἀνεπέτασε τὰς πύλας τῆς· ἠνοιξεν ἀγορὰν, ἢ πανήγυριν, ὑπὸ τὰ τείχη, καὶ ἤρξατο κερδαλέου ἐμπορίου· καθότι τὸ μοσλημικὸν στρατόπεδον ἔβριθε λείας, οἱ δὲ λεηλάται οὗτοι πολεμισταὶ, ὀγκωμένοι ὑπὸ τοῦ ἀνελπίστου πλούτου, κατησώτερον παντοῖα λάφυρα, οὐδεποσῶς προσέχοντες εἰς τὰ ζητούμενα ἀντίτιμα τῶν προσβαλλόντων τὴν φαντασίαν των εἰδῶν. Ἐν τῷ μετὰ, λησταγέλοι τινὲς, καταμαστίσασαι τὴν χώραν πανταχοῦ, ἦλθον εἰσκομίζουσαι πρόβατα καὶ ἄλλα κτήνη, ἵππους καὶ καμήλους, καταφόρτους ἐκ ποικίλης





οἰκιακῆς λείας· πρὸς δὲ καὶ πληθὺν αἰχμαλώτων. Τὰ ἔλεεινὰ παράπονα τοῦ λαοῦ τούτου, ἀποσπασθέντος ἐκ τῶν εἰρηνικῶν ἐστιῶν του καὶ καταδικασθέντος εἰς δουλείαν, συνεκίνησαν τὴν καρδίαν τοῦ Ἀβου-Ὁβεΐδα. Εἶπεν ὅθεν πρὸς αὐτούς, ὅτι ὅσοι ἤθελον ν' ἀσπασθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν, θὰ ἔχαιρον ἀσφάλειαν ζωῆς καὶ ἰδιοκτησίας. Ἄλλ' ἐπὶ τῶν προκρινόντων νὰ μείνωσιν ἐν τῇ ἀπιστίᾳ, ἐπεβάλλετο λύτρον πέντε νομισμάτων χρυσῶν κατ' ἄνδρα, ἐκτὸς τοῦ ἐτησίου φόρου· διέταξεν ὅπως τὰ ὀνόματα καὶ οἱ τόποι τῆς διαμονῆς αὐτῶν καταχωρισθῶσιν ἐν βιβλίῳ, καὶ εἶτα ἀπέδωκεν αὐτοῖς τὴν περιουσίαν, τὰς συζύγους καὶ τὰ τέκνα των, ἀλλ' ἐφ' ὅρω νὰ ἐνεργῶσιν ὡς ὀδηγοὶ καὶ διερμηνεῖς τῶν Μοσλήμων ἐν περιπτώσει ἀνάγκης.

Ἡ φιλάνθρωπος πολιτεία τοῦ καλοῦ Ἀβου-Ὁβεΐδα ὑπισχνεῖτο νὰ προαγάγῃ τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Ἰσλάμ. ἔτι δραστηριότερον καὶ αὐτῆς τῆς σπάθης. Οἱ Σύριοι ἔλληνες προσήρχοντο ἄθροοι, ὅπως ἐγγράψωσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν ὑποφόρων· ἕτεροι δὲ πόλεις συνωμολόγησαν ἐτησίαν ἀνακωχὴν ἐπὶ τοῖς παραχωρηθεῖσι τῇ Ἐμέσῳ ὅροις. Ὁ Καλήδ ὅμως, ὅστις δὲν ἠρέσκετο εἰς τὰς ἐκεχειρίας καὶ τὰς διαπραγματεύσεις, ἐμεμφιμοίρει διὰ τὰ εἰρηνικὰ ἐκεῖνα μέτρα, καὶ προέτεινεν ὅτι ἐδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὰς περὶ ὧν δ λόγος πόλεις ἐν διαστήματι χρόνου, ἐλάσσονι τοῦ ἀπαιτημένου πρὸς τὰς μετ' αὐτῶν διαπραγματεύσεις· ἀλλ' ὁ Ἀβου-Ὁβεΐδας δὲν παρεσύρετο ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς μετριοπαθείας. Οὕτω δὲ, ἐντὸς ἐλίγου χρόνου, ὅλαι αἱ γαῖαι τῆς Ἐμέσου, τοῦ Ἀλχαδὶρ καὶ Κεννεσρὶν κατεστάθησαν ἰσραὶ ἀπὸ λεηλασίας. Ἄλλ' ὅμως οἱ λυμαντῆρες πολεμισταὶ τῆς ἐρήμου κατὰ τι ἐδυσφόρουν, βλέποντες ἑαυτοὺς πεφραγμένους δι' ἀπηγορευμένων ὁρίων, ἐν τινὶ δὲ περιπτώσει μικροῦ ἐδέησε νὰ διαβρῆξωσι τὴν ἀνακωχὴν προώρως. Μερὶς Σαρακηνῶν ἰππέων, κατασκοπεύουσα ἐν τοῖς πέρασι τοῦ Κεννεσρὶν, ἀφίχθη



ἐκεῖ ὅπου οἱ Χριστιανοί, ὅπως σημειώσωσι τὸ ὄριόν των, ἀνήγειραν ἄγαλμα τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου, καθέζομένου ἐπὶ τοῦ θρόνου του. Οἱ ἱππεῖς, οἵτινες, ὡς Μοσλήμαι, ἐμίσουν τὰς εἰκόνας, ἠτένισαν πρὸς τὸ ἄγαλμα μετὰ γέλωτος, καὶ διεσκέδαζον περιελαύνοντες καὶ ὅπλομαχοῦντες πρὸς αὐτὸ, ἕως οὗ εἷς ἐξ αὐτῶν, εἴτε τυχαίως, εἴτε προβεβουλευμένως, συνέτριψεν ἓνα τῶν ὀφθαλμῶν διὰ τῆς λόγχης του.

Οἱ Ἕλληνες ὠργίσθησαν ἐπὶ τῇ προσβολῇ ταύτῃ. Πρεσβευταὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὸν Ἀβου-Ὀβεΐδαν, ἐντόνως παραπονούμενοι κατὰ τῆς πράξεως, δι' ἧς προσκαλεῖτο ἢ διάρρηξις τῆς ἐκεχειρίας, καὶ ἐξυβρίζετο αὐτὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας ἠπίως διεβεβαίωσεν αὐτούς, ὅτι θέλησιν ἀμετάτρεπτον εἶχε νὰ διατηρήσῃ ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον τὴν ἀνακωχὴν ὅτι ἢ κατὰ τοῦ ἀγάλματος ὕβρις ἀναμφισβόλως θὰ προῆλθε τυχαίως, καὶ ὅτι οὐδεμίαν ἀσέβειαν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐμελετήθη. Ἀλλ' ἡ μετριοπάθειά του ἐπληξίσε τὴν ἀλαζονίαν τῶν πρεσβευτῶν· ὁ Αὐτοκράτωρ αὐτῶν εἶχε προσβληθῆ ὥφειλεν δὲ Καλίφης νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ γενόμενον, συμφώνως πρὸς τὸ μέτρον τοῦ νόμου· «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.» «Τί!» ἀνέκραξαν τινὲς ἐκ τῶν σφόδρα ζηλωτῶν Μοσλήμων, «ἐννοοῦσιν οἱ ἄπιστοι ν' ἀπαιτήσωσιν ἓνα ὀφθαλμὸν ἐκ τοῦ Καλίφου!» Ἐν τῇ ὀργῇ αὐτῶν θὰ ἐφόνευον τοὺς ἀπεσταλμένους ἐπὶ τόπου, ἀλλ' ὁ ἥρεμος Ἀβου-Ὀβεΐδας ἐπράυνεν αὐτούς. «Ὀμιλοῦσι συμβολικῶς,» εἶπε καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς πρεσβευτὰς κατ' ἰδίαν, ἐξωμάλυνε λίαν εὐστόχως τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐδικαίωσε τὴν τραυματισθεῖσαν αὐτῶν πίστιν διὰ τῆς συμφωνίας νὰ ἀνεγείρωσιν αὐτοὶ ἄγαλμα τοῦ Καλίφου, μετὰ ὑαλίνων ὀφθαλμῶν, καὶ νὰ συντρίψωσι τὸν ἓνα ἐξ αὐτῶν εἰς ἀνταπόδοσιν.

Ἐνῶ δὲ Ἀβου-Ὀβεΐδας ἐνέμενεν ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ τῆς μετριοπαθείας καὶ καθυπέτασσε τὴν χώραν διὰ



τῆς ἠπιότητος μᾶλλον ἢ διὰ τῆς ἰσχύος τῶν δπλων, ἐπιστολαὶ ἦλθαν παρὰ τοῦ Καλίφου, ὅστις, ἀπορῶν ὅτι δὲν ἐλάμβανεν ἀγγελίας περὶ νέων κατακτῆσεων, ἐπέπλησεν αὐτὸν ὡς βραδὺν καὶ ἀγαπῶντα μᾶλλον τὰ κοσμικὰ κέρδη ἢ τὴν εὐλαβῆ ἐξάσκησιν τῆς σπάθης. Οἱ στρατιῶται, ὅτε ἤκουσαν τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἐθεώρησαν τὰς ἐπιπλήξεις ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀπευθυνομένας καὶ ἐκλαυσαν θερμῶς. Καὶ αὐτὸς ὁ Ὀβεΐδης ἐδήχθη καιρίως καὶ μετρημελήθη ὅτι συνωμολόγησε τὰς φρονίμους ἐκείνας ἐκεχειρίας. Ἐν τῇ ἐξάψει τῆς στιγμῆς συνεκάλεσε πολεμικὸν συμβούλιον, ὅπου ἀπεφασίσθη νὰ μὴ ἀπολεσθῆ οὔτε μία ἡμέρα πλέον, εἰ καὶ αἱ ἀνακωχαὶ εἶχον διατρέξει τὸν ἕνα μῆνα περίπου. Κατὰ συνέπειαν, ἀφῆκε τὸν Καλήδ μετὰ ἰσχυρᾶς δυνάμεως ἐν τοῖς πλησιοχώροις τῆς Ἐμέσου, ὅπως ἀναμείνῃ τὴν λῆξιν τῆς ἀνακωχῆς, αὐτὸς δ' ἐξεστράτευσεν μετὰ τοῦ μεγάλου σώματος κατὰ τῆς πόλεως Βααλβέκ.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Πολιορκία καὶ ἄλωσις τοῦ Βααλβέκ.

Τὸ Βααλβέκ, οὕτω καλούμενον ἀπὸ τοῦ Βάαλ, Συριακῆς λέξεως, σημαίνουσης τὸν Ἥλιον, ἢ Ἀπόλλωνα, πρὸς τὴν θεότητα τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἀφιερωμένον, ἦτο μία ἐκ τῶν περιφανεστέρων πόλεων τῆς ἀρχαίας Συρίας, καὶ μητρόπολις τῆς μεγάλης καὶ εὐφόρου κοιλάδος Βεκάας, κειμένης μεταξὺ τῶν ὄρέων τοῦ Λιβάνου καὶ Ἀντιλιβάνου. Διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας ὠνομάζετο Ἡλιούπολις, καθ' ἔρμηνειαν τῆς Συριακῆς κλήσεώς της. Ἦτο περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Βάαλ, ὃν, ὡς ἡ παράδοσις βεβαίως,



ἔκτισε Σολομών ὁ Σοφὸς ὅπως χαρισθῆ εἰς μίαν τῶν συζύγων του, γεννηθεῖσαν ἐν Σιδῶνι καὶ λατρεύουσαν τῷ Ἰλίου. Οἱ πελώριοι ὄγκοι τῶν λίθων ἐξ ὧν κατασκευάσθη, ὡς λέγεται, ἐκομίσθησαν ὑπὸ τῶν ἐναερίων πνευμάτων, ἐφ' ὧν ὁ Σολομών εἶχεν ἐξουσίαν, τῇ δυνάμει τῆς θαυματουργοῦ σφραγίδος του. Τινὲς ἐξ αὐτῶν διακρίνουσιν ἕως τῆς σήμερον ἀντικείμενον θαυμασμῶ εἰς τὸν ὁδοιπόρον καὶ ἀπορίας εἰς τὸν νεώτερον μηχανικόν.\*

Ἐκστρατεύων ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδης κατὰ τοῦ Βααλβέκ, ἀνέκοψε τὴν πορείαν καραβανίου ἐκ τετρακοσίων καμήλων, φορτωμένων ὑπὸ μεταξωτῶν καὶ σακχάρων, πρὸς τὴν πόλιν ἐκείνην διευθυνομένου. Μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἐπισκεΐας ἐπέτρεψε τοῖς αἰχμαλώτοις νὰ λυτρώσωσιν ἑαυτοὺς, τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν ἐκόμισαν εἰς Βααλβέκ τὴν ἀγγελίαν τῆς προσελεύσεώς του καὶ τῆς ἀλώσεως τοῦ καραβανίου. Ἔρβις, ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως, φρονῶν ὅτι οἱ Σαρακηνὸι δὲν ἦσαν εἰ μὴ λησαγέλη, ἐξεστράτευσε μετὰ ἑξακοσίων ἰππέων καὶ πολυαριθμοῦ ἀτάκτου στρατοῦ, ἐπ' ἐλπίδι νὰ ἀνακτήσῃ τὰ λαφυραγωγηθέντα, ἀλλ' εἶδεν ἐξ ὧν ἔπαθεν ὅτι εἶχε νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον ἀληθοῦς στρατοῦ, καὶ ἐδιώχθη ὀπίσω εἰς τὴν πόλιν μετὰ μεγάλης ζημίας, ἀφ' οὗ ἔλαβεν ἑπτὰ πληγὰς.

Ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδης ἐστρατοπέδευσε ἀπέναντι τῆς πόλεως καὶ ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς κατοίκους, δι' ἧς ἀνεμίμησκεν αὐτοὺς τῶν ἀηττήτων ὀπλων τῶν πιστῶν καὶ τοὺς προσεκάλει ν' ἀσπασθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν, ἢ νὰ γίνωσιν ὑποτελεῖς. Τὴν παράδοσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐνετείλατο εἰς Σύριον τινὰ χωρικόν, δούς αὐτῷ καὶ ἀμοιβὴν εἴκοσιν ἀργυρῶν νομισμάτων· «δὲ τίς ὁ Ἀλλάχ μὲ ἀπαγορεύει,» εἶπεν ὁ εὐσυνείδητος στρατηγός, «νὰ σὲ ἐνασχολήσω δωρεάν. Ὁ ἐργάτης εἶνε ἐπάξιος τῆς ἀμοιβῆς αὐτοῦ.»

\* Μεταξὺ τῶν τερατῶδων τούτων ὄγκων ὑπάρχουσι τινὲς ἔχοντες μῆκος πενήκοντα ὀκτῶ, καὶ εἰς ἐξήκοντα ἰννεὰ ποδῶν.



Ὁ ἀπεσταλμένος ἀνεβιάσθη διὰ σχοινίου εἰς τὰς ἐπάλξεις καὶ παρέδωκε τὴν ἐπιστολὴν τοῖς κατοίκοις, πολλοὶ τῶν ὁποίων, μωθόντες τὸ περιεχόμενον, συγκατένευσαν νὰ ὑποταχῶσιν. Ἄλλ' ὁ διοικητὴς Ἑρβίς, ὅστις εἰσέτι ἐκκίετο ὑπὸ τῶν πληγῶν, κατέσχευε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀπέλυσε τὸν ἀγγελιαφόρον.

Τότε ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας διέταξε τὸν στρατόν του πρὸς ἔφοδον, ἀλλ' ἡ φρουρὰ ἀντέστη γενναίως, τοσαύτην δὲ κάκωσιν ἐπήνεγκε διὰ τῶν ἐπὶ τῶν τειχῶν μηχανῶν της, ὥστε οἱ Σαρακηνοὶ ἀπεκρούσθησαν, πολλοὺς ἀπολέσαντες. Ὁ ἀὴρ ἦτο ψυχρὸς· διὸ ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας, ὅστις ἀείποτε ἐμέριμνα περὶ τῆς ὑγείας τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ, ἔπεμψε τὴν ἐπιούσαν σαλπικτὴν κύκλω τοῦ πεδίου, ἀπαγορεύων εἰς οἰονδήποτε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸ πεδῖον πρὶν ἢ λάβῃ ῥωστικὸν ἄριστον. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν πάντες ἦσαν ἐνησχολημένοι ὀψοποιοῦντες, αἱ πύλαι τῆς πόλεως ἠνεώχθησαν καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπέπεσον ὀρμητικῶς κατ' αὐτῶν, ἐπιφέροντες μεγάλην σφαγὴν. Καὶ ἀπεκρούσθησαν μὲν μετὰ τινος δυσκολίας, ἀλλὰ προσελάβοντο αἰχμαλώτους καὶ λείαν.

Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας μετέθεσε τὸ στρατόπεδόν του ἔξω τῆς βολῆς τῶν μηχανῶν, ὅπου τὸ ἵππικόν του ἐδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ ἀνετώτερον. Διέθεσεν ὡσαύτως ἀποσπάσματα, ὅπως ἀντιπερισπάσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ πολεμήσῃ εἰς διάφορα μέρη. Καὶ ὁ μὲν Σαὰδ-Ἰβν-Σεήδ, μετὰ πεντακοσίων ἵππέων καὶ τριακοσίων πεζῶν, ὤφειλε νὰ ἐμφανισθῇ ἐν τῇ κοιλάδι τῇ ἀπέναντι τῆς πρὸς τὰ ὄρη βλεπούσης πύλης, ὁ δὲ Δεράρ, μετὰ τριακοσίων ἵππέων καὶ διακοσίων πεζῶν, ἐτάχθη κατὰ μέτωπον τῆς πύλης, τῆς ἐπὶ τῆς πρὸς Δαμασκὸν πλευρᾷς.

Ὁ διοικητὴς Ἑρβίς, ὁρῶν τοὺς Σαρακηνοὺς μετακινούντας τὰς σκηνὰς των, ὑπέθεσεν ὅτι κατέλαβεν αὐτοὺς φόβος ὡς ἐκ τῶν προσφάτων ἀπωλειῶν των. «Οἱ Ἄραβες οὗτοι,» εἶπεν, «εἶνε ἡμίγυμνοι πλανῆται τῆς



έρημου, οἵτινες μάχονται ἄνευ σκοποῦ· εἶμεθα κατά-  
φρακτοι χάλυβι καὶ ἀγωνίζομεθα ὑπὲρ τῶν γυναικῶν  
καὶ τῶν τέκνων μας, ὑπὲρ τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ζωῆς  
μας.» Κατὰ συνέπειαν παρώρμησε τὰ στρατεύματά  
του πρὸς νέαν ἔφοδον, καὶ μανιώδης μάχη ἔλαβε χώ-  
ραν. Εἰς τῶν Μοσλήμων ἀξιωματικῶν, ὁ Σοχαῖλ-Ἰβν-  
Σαβὰχ, καταστάς ἀνίκανος ὑπὸ μαχαίρας κοπίσης κατὰ  
τὸν δεξιὸν βραχίονα, ἀπέβη τοῦ ἵππου του καὶ ἀνεβ-  
ριχῆσατο παρακείμενον λόφον, ὅστις ἐδέσποζε τοῦ πε-  
δίου, τῆς πόλεως καὶ τῶν πλησιοχώρων μερῶν τῆς.  
Ἐκεῖ δ' ἐκάθισε παρατηρῶν τὰς διαφόρους τύχας τοῦ  
πεδίου τῆς μάχης. Ἡ ἔξοδος ἐγένετο διὰ τῆς πύ-  
λης, ἀπέναντι τῆς ὁποίας ἦτο τεταγμένος ὁ Ἀβου-  
Ὁβεΐδας ὅστις, ὡς εἰκὸς, ὑπέμεινεν ὅλην τὴν ὄρμη-  
ν τῆς ἐμβολῆς. Ἡ μάχη ἦτο σφοδρά, ὁ δὲ Σοχαῖλ  
εἶδεν ἐκ τοῦ λόφου ὅτι οἱ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο  
Μοσλήμαὶ κατεπιοῦντο, καὶ ὅτι ὁ στρατηγὸς ὑπε-  
χώρει, κινδυνεύων νὰ καταθραυσθῆ, ἐνῶ ὁ Δερὰρ καὶ  
ὁ Σαὰδ ἐνέμενον ἄπρακτοι ἐν ταῖς κεχωρισμέναις αὐτῶν  
θέσεσι· διότι ἔξοδος δὲν εἶχε γίνεαι διὰ τῶν πυλῶν,  
ῶν ἐνώπιον ἦσαν τεταγμένοι.

Ἐπὶ τούτοις ὁ Σοχαῖλ συνήθροισεν ὀλίγους χλωροὺς  
κλάδους καὶ ἔβαλε πῦρ εἰς αὐτοὺς, μόνον ὅπως ἀ-  
νακύψῃ στήλη καπνοῦ· τοῦθ' ὕπερ ἦτο σύνηθες σημεῖον  
παρὰ τοῖς Ἄραψιν ἐν ὥρᾳ ἡμέρας, καθὼς τὰ πυρὰ  
ἦσαν ἐν ὥρᾳ νυκτός. Ὁ Δερὰρ καὶ ὁ Σαὰδ, ἰδόντες τὸν  
καπνὸν, ἔσπευσαν καλπάζοντες μετὰ τῶν στρατῶν αὐ-  
τῶν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ἡ ἀφιξίς των μετήλλαξεν  
ὄλως τὴν τύχην τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὁ Ἔρβις,  
ὅστις ἐνόμισεν ἑαυτὸν εἰς τὴν παραμονὴν τῆς νίκης,  
εὐρέθη τώρα περικυκλωμένος πανταχόθεν καὶ μὴ ἔχων  
ὁδὸν πρὸς τὴν πόλιν! Μόνη ἢ αὐστηρὰ πειθαρχία καὶ  
ἡ ἀδιαχώρητος ἑλληνικὴ φάλαγξ ἔσωσαν αὐτὸν. Οἱ μα-  
χηταὶ του συνασπισθέντες καὶ προτείναντες τὰς λόγχας  
των, κατώρθωσαν βραδείαν καὶ ἀμυντικὴν ὑποχώρησιν,



τῶν Μοσλήμων ποιουμένων περιστροφᾶς καὶ ἀδιακόπως προσβαλλόντων αὐτούς. Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας, ὅστις ἤγνόει τὴν ἄφιξιν τοῦ Δερὰρ καὶ Σαὰδ, ἐφαντάσθη ὅτι ἡ ὑποχώρησις τῶν Χριστιανῶν ἦτον ἀπλοῦν ἐπινόημα καὶ ἀνεκάλεσε τὰ στρατεύματά του· ἀλλ' ὁ Σαὰδ, ὅστις δὲν ἤκουσε τὴν διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ του, ἐνέμεινε καταδιώκων, ἕως οὗ ὤθησε τὸν ἐχθρὸν εἰς τὴν κορυφὴν λόφου τινὸς, ὀχυρωθέντα ἐκεῖσε ἐντὸς παλαιᾶς ἐρήμου μονῆς.

Ὅταν ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἔμαθε τὸ μυστήριον τῆς καιριοτάτης ταύτης βοηθείας, καὶ ὅτι τοῦτο ἐγένετο συνέπεια συνθήματος ὑποτεθέντος ὡς ἀπὸ μέρους του, ἀνεγνώρισε μὲν ὅτι ὁ καπνὸς ὑπῆρξεν εὐστοχος ἰδέα, σώσασα τὸ στρατόπεδον ἀπὸ λαφυραγωγίας, ἀπηγόρευσε ὅμως εἰς πάντας τὴν ἐπανάληψιν τοιαύτης πράξεως ἄνευ διαταγῆς τοῦ στρατηγοῦ.

Ἐν τῷ μεταξῦ, ὁ διοικητὴς Ἔρβις, βλέπων ὅτι ἦτο μικρὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν περιζωσάντων τὴν μονὴν, ἐξώρμησε σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ, ἐπ' ἐλπίδι ν' ἀνοίξῃ ὁδὸν πρὸς τὴν πόλιν. Οὐδέποτε ἠρωϊκότερον ἠγωνίσθησαν ἄνθρωποι, ἤδη δ' ἔβαινον ἐπιφέροντες μεγάλην θραῦσιν, ὅτε ἡ ἄφιξις σφαδάζοντος σμήνους Μοσλήμων, ἐδίωξεν αὐτούς ὀπίσω εἰς τὸ ἐγκαταλελειμμένον φρούριόν των, ὅπου τοσοῦτον αὐστηρῶς τοὺς ἐπετήρησαν, ὥστε οὐδὲ εἰς ἑλληνικὸς ὀφθαλμὸς ἐδύνατο νὰ προβάλῃ ἐκ τῶν παλαιῶν τειχῶν, χωρὶς νὰ καταστῇ στοχασμὸς μωσλημικοῦ βέλους.

Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας τότε ἐπολιόρησε τὴν πόλιν στενότερον ἢ πρὶν, καταλιπὼν τὸν Σαὰδ, μετὰ τῶν δυνάμεών του, ὅπως τηρῇ τὸν διοικητὴν περιορισμένον ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Ἐνόησεν ὁ Ἔρβις ὅτι τῷ ἀπέβαινε ἀδύνατος πᾶσα περαιτέρω διαμονὴ ἐν τῷ ἐτοιμορξόπῳ τούτῳ φρουρίῳ, στερουμένῳ τροφῶν. Ὁ ὑπερήφανος χαρακτῆρ του ἠττήθη, καὶ ἀποβαλὼν τὰ σερικὰ αὐτοῦ ἐνδύματα, περιεβλήθη τετριμμένην μαλλίνην ἐσθῆτα,



ὡς ἤρμοζεν εἰς τὴν ταπεινὴν θέσιν του, καὶ ἐζήτησε συνέντευξιν μετὰ τοῦ Σαὰδ, ὅπως διαπραγματευθῆ περὶ τῶν ὄρων τῆς παραδόσεως. Ὁ Μοσλήμις ἀρχηγὸς ἀπῆντησεν, ὅτι ἐδύνατο μόνον νὰ διαλλαχθῆ ὡς πρὸς τοὺς ἐν τῇ μονῇ εὐρισκομένους, οὓς ἤθελε δεχθῆ ὡς ἀδελφοὺς, ἐὰν ἀνεγνώριζον τὸν Θεὸν καὶ τὸν προφήτην, ἢ ἤθελε τοὺς ἀφίση ἐλευθέρους ἐπὶ ἐγγυήσει τοῦ νὰ μὴ φέρωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ὄπλα κατὰ τῶν Μοσλήμων. Προέτεινεν ἔτι νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Ἔρβιν εἰς τὸν στρατάρχην, ἐὰν ἐπεθύμει νὰ διαπραγματευθῆ καὶ περὶ τῆς πόλεως· προσθεῖς, ὅτι ἂν ἡ διαλλαγὴ δὲν κατορθοῦτο, αὐτὸς τε μετὰ τῶν Ἑλλήνων του ἐδύναντο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν μονὴν των, ἀφίνοντες εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν σπάθην ὡς ἀποφανθῆ μετὰξὺ αὐτῶν.

Ὁ Ἔρβις ἐπομένως ὀδηγήθη διὰ τοῦ πολιορκουμένου στρατοπέδου ἐνώπιον τοῦ Ἀβου-Ὀβεΐδα, καὶ ἔδηξε τὰ χεῖλη του γνοὺς τὸν ἀνυπολόγιστον ἀριθμὸν τοῦ Μοσλημικοῦ στρατοῦ. Προσῆνεγκεν, ὡς λύτρον διὰ τὴν πόλιν, χιλίας οὐγγίας χρυσοῦ, δισχιλίαις ἀργύρου, καὶ χιλίας μεταξωτὰς στολὰς· ἀλλ' ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας ἀπήτησε τὸ διπλάσιον τῆς προσφορᾶς, καὶ τὴν προσθήκην χιλίων μαχαιρῶν, καὶ τῶν πανοπλιῶν τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ στρατιωτῶν· ὡσχύτως δὲ νὰ ὑποχρεωθῆ χάριν τῆς πόλεως εἰς τὴν πληρωμὴν ἐτησίου φόρου, εἰς τὴν μὴ ἀνέγερσιν ἄλλων χρηστιανικῶν ναῶν, καὶ εἰς τὴν ἀένναον ἀπὸ πάσης ἐχθροπραξίας ἀποχὴν κατὰ τῆς Μοσλημικῆς δυνάμεως.

Παραχωρηθέντων τῶν σκληρῶν τούτων ὄρων, ὁ Ἔρβις ἔλαβεν ἄδειαν ἵνα εἰσέλθῃ μόνος εἰς τὴν πόλιν καὶ καθυποβάλλῃ αὐτοὺς τοῖς ἐγκατοίκοις, κρατηθέντων τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ὡς δούλων. Οἱ πολῖται ἠρνήθησαν κατ' ἀρχὰς νὰ παραδοθῶσι, λέγοντες ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ἦτον ἢ ἐν ἀπάσῃ τῇ Συρίᾳ ἰσχυροτέρα· ἀλλ' ὁ Ἔρβις προέτεινεν αὐτοῖς νὰ καταβάλλῃ ἐξ ἰδίων του τὸ ἐν τέταρτον τῶν λύτρων, καὶ ἐπὶ τέλους





συγκατετέθησαν. Εἷς ὄρος παρεχωρήθη εἰς τὸν λαὸν τοῦ Βααλβέκ, ἵνα θωπευθῆ ἡ πληγεῖσα ὑψηλοφροσύνη του. Συνεφωνήθη ὅπως ὁ Ραφι-Ἰβν-Ἀβδαλλάχ, ὅστις ὤφειλε νὰ μείνῃ μετὰ πεντακισχιλίων ἀνδρῶν, ἐνεργῶν ὡς τοποτηρητῆς τοῦ Βααλβέκ ἀντὶ τοῦ Ἀβου-Ὀβεΐδα, σταθῆ ἑστρατοπεδευμένος ἔξω τῶν τειχῶν καὶ μὴ εἰτέλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ πάντα ἐξωμαλύνθησαν, ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας ἐξεστράτευσε μετὰ τῶν ταγματῶν του πρὸς ἄλλας ἐπιχειρήσεις.

Τὰ ὑπὸ τὸν Ραφι-Ἰβν-Ἀβδαλλάχ Σαρακηνὰ στρατεύματα, ταχέως ἠχαρίσθησαν πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Βααλβέκ. Ἐλεηλάτησαν τὴν παρακειμένην χώραν καὶ ἐπώλησαν τὴν λείαν των ἀντὶ εὐτελῶν τιμῶν πρὸς τοὺς πολίτας, οἵτινες οὕτως ἐθησάρισαν πλοῦτη ἐκ τῶν λαφύρων τῶν ἰδίων αὐτῶν συμπατριωτῶν. Ὁ διοικητῆς Ἐρβις ἠσθάνθη τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μετάσχη τῶν ὠφελειῶν τούτων. Ἀνέμνησε τοὺς συμπολίτας του πόσα ἐπλήρωσε εἰς λύτρωσίν των, καὶ ποίων ἐπέτυχεν ὑπὲρ αὐτῶν καλῶν ὄρων· εἶτα δὲ τοῖς ἐπρότεινεν νὰ λαμβάνη λόγῳ ἀποζημιώσεώς του, τὸ δέκατον ἐκ τῶν κερδῶν τοῦ μετὰ τῶν Μοσλήμων ἐμπορίου των. Συγκατένευσαν οὗτοι, εἰ μετ' ἄκρας δυσαρεστήσεως. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ διοικητῆς εὔρε το κέρδος τόσῳ ἡδύ, ὥστε ἐδίψησε περισσότερον· διὸ τοῖς εἶπεν ὅτι τὸ δεκατημόριον θὰ ἦτο δι' αὐτὸν ἀθλίξις ἀποζημιώσις, καὶ ἀπήτησε νὰ λαμβάνη τὸ τέταρτον. Ὁ λαὸς, ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ πλεονεξίᾳ του, ὤρμησε κατ' αὐτοῦ μετὰ ματωδῶν κραυγῶν καὶ τὸν ἐφόνευσεν ἐπὶ ποδῶν. Ὁ θόρυβος τῆς στάσεως ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ραφι-Ἰβν-Ἀβδαλλάχ, πρεσβεία δ' ἐκ τῶν ἐγκατοίκων ἐξελθοῦσα, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἐμβῆ εἰς τὴν πόλιν ὅπως τὴν διοικήσῃ. Ἐδίστασε νὰ παρεκκλίνῃ τῶν ὄρων τῆς συνθήκης, πρὶν ἢ γράψῃ εἰς τὸν Ἀβου-Ὀβεΐδαν· λαβὼν ὅμως τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ στρατάρχου, εἰσῆλθε καὶ ἀνεδέχθη τὴν διοίκησιν. Τοιοῦτοτρό-



πως τὸ περίφημον Βααλβέκ, ἡ ἀρχαία Ἡλιούπολις, ἔπεσεν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τῶν Σαρακηνῶν, κατὰ τὴν 20 Ἰανουαρίου τοῦ 636. Μ. Χ. ἔτους, καὶ ἐνδεκάτου ἀπὸ Ἰγίρας.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Πολιορκία τῆς Ἐμέσου.—Στρατηγήματα τῶν Μοσλήμων.  
—Ἀφροίωσις τοῦ Ἰκρεμάχ.—Παράδοσις τῆς πόλεως.

Ἀήξαντος δὲ τοῦ ἔτους τῆς ἀνακωχῆς μετὰ τῆς πόλεως Ἐμέσου, ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἐνεφανίσθη ἔμπροσθεν τοῦ τόπου τούτου καὶ προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους ὡδὲ πως.

«Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πολυελέου Θεοῦ. Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας-Ἰβν-Ἀλζερὰχ, στρατάρχης τῶν δυνάμεων τοῦ Διοικητοῦ τῶν Πιστῶν, Ὀμάρ-αλ-Καττάβ, πρὸς τὸν λαὸν τῆς Ἐμέσου. Μὴ πλανήσῃ ὑμᾶς τὸ ὕψος τῶν τειχῶν σας, οὔτε ἡ δύναμις τῶν ἐχυρωμάτων σας, οὔτε ἡ εὐρωστία τῶν σωμάτων σας. Ὁ Ἀλλάχ κατέκτησεν ἰσχυρότερα φρούρια διὰ μέσου τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ. Ὡς πρὸς ἡμᾶς ἡ πόλις σας δὲν ἤθελεν ἔχει πλείονα σπουδαιότητα, ἢ ὅτιν εἰς λέβης ζωμοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου στρατοπέδου.»

«Σᾶς προσκαλῶ ν' ἀσπασθῆτε τὴν ἱεράν ἡμῶν θρησκείαν καὶ τὸν ἀποκαλυφθέντα νόμον εἰς τὸν ἡμέτερον προφήτην Μωάμεθ· θέλομεν δὲ πέμψει εὐλαβεῖς ἀνθρώπους ὅπως σᾶς διδάξωσι, καὶ θέλετε γίνεαι μέτοχοι ὅλων τῶν ἀγαθῶν μας.»

«Ἐὰν ἀρνῆσθε, πάλιν θέλετε χαίρει ἀσφάλειαν ἰδιοκτησίας, ἐπὶ πληρωμῇ ἔτησίου φόρου. Ἀλλ' ἂν ἀποβρίψητε ἀρφοτέρους τοὺς ὄρους τούτους, τότε ἐξέλθετε τῶν λιθίνων τειχῶν σας, καὶ ὁ Ἀλλάχ, ὁ ἀνώτατος κριτῆς, ἄς δικάσῃ μεταξὺ ἡμῶν.»

ΒΙΟΙ ΔΙΑΔ. ΜΩΑΜΕΘ.



Τὴν πρόσκλησιν ταύτην ὑπεδέχθησαν μετὰ περιφρο-  
νήσεως, καὶ ἡ φρουρὰ ἐποιήσατο τολμηρὰν ἔξοδον· τό-  
σω δὲ χαλεπῶς προσέβαλον τοὺς πολιορκητὰς αὐτῶν,  
ὥστε ἐχάρησαν οὗτοι ὅταν ἡ νύξ ἔδωκε τέρμα εἰς τὴν  
συμπλοκὴν. Τὴν ἑσπέραν, πονηρὸς τινος γέρων Ἀραψ  
ἐζήτησε τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀβου-Ὀβεΐδα· παρέστησεν αὐ-  
τῷ τὸ κραταῖον τοῦ τόπου, τὸ ἀτρόμητον τῶν στρα-  
τιωτῶν καὶ τὴν πληθὺν τῶν πολεμεφοδίων, ὡς ἐξ ὧν  
ἡ πόλις θὰ ἀντεῖχε κατ' ἐπιπόνου πολιορκίας. Ἰπη-  
γόρευσε δὲ στρατήγημα, ὅπερ ἐδύνατο νὰ συνεπαγάγῃ  
τὴν πτωσίν της, καὶ ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας παρεδέξατο τὴν  
συμβουλήν του. Πέμψας ὅθεν ἀγγελιαφόρον εἰς τὴν πό-  
λιν, προέτεινεν εἰς τοὺς ἐγκατοίκους, ὅτι, εἰάν τῷ ἐ-  
χορήγουν τὰ ἐφόδια πενταήμερου πορείας, ἤθελεν ἄρει-  
τὰς σκηνάς του καὶ ἐκστρατεύσει ἐναντίον ἄλλων χω-  
ρῶν. Ἡ προσφορὰ του ἐγένετο προθύμως δεκτὴ, καὶ τὰ  
ἐφόδια ἐχορηγήθησαν. Ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας τότε διίσχυρί-  
σθη, ὅτι ἐπειδὴ ἡ πορεία του θὰ ἦτο μακρὰ, ὑπῆρ-  
χε χρεῖα μείζονος προμηθείας ἀναγκαίων· ἐνέμεινεν ὅ-  
θεν ἀγοράζων ἐν ὅσῳ οἱ Χριστιανοὶ εἶχον ἐφόδια πρὸς  
πώλησιν, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐξήντησε τὰς ἀποθή-  
κας αὐτῶν· ἰδόντες δὲ οἱ διαπορευόμενοι πρόσκοποι τῶν  
ἄλλων πόλεων ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ἐμέσου ἀνεπέτασε τὰς  
πύλας καὶ ἐξῆγε παρασκευάς, διεφήμισαν καθ' ἅπα-  
σαν τὴν χώραν ὅτι ἡ πόλις παρεδόθη.

Ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας, κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, ὠδήγη-  
σε τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐναντίον ἄλλων μερῶν. Καὶ πρῶ-  
τον ἐπὶ Ἀρρέσταν, ὠχυρωμένην πόλιν, ἔχουσιν ἱκανὰς  
πηγὰς ὑδάτων, πάμπολλα ἐφόδια καὶ ἰσχυρὰν φρου-  
ράν. Ἐπαναλαβὼν τὴν συνήθη πρόσκλησίν του, ταύτης  
δὲ ἀπορρίφθεισης, ἐζήτησε παρὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς χώ-  
ρας τὴν ἄδειαν ὅπως ἀποθήσῃ εἰς τι μέρος εἴκοσι κι-  
βωτοῦς φορτικῶν εἰδῶν, αἵτινες ἀπέβαινον αὐτῷ πρόσ-  
κομμα εἰς τὴν πορείαν του. Ὁ διοικητὴς εἰσήκουσε τὴν  
αἴτησιν μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως, διότι ἀπηλλάσ-



σετο τόσω εὐχερώς ἀπὸ τοιούτων λυμαντήρων. Αἱ εἰ-  
κοσι κιβωτοὶ ἠσφαλισμέναι διὰ μοχλῶν, παρελήφθησαν  
ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀλλ' ἐκάστη κιβωτὸς εἶχε συρτὸν  
τὸν βυθὸν καὶ περιέκλειε ἓνα ἔνοπλον ἄνδρα. Μετα-  
ξὺ τῶν οὕτω κεκρυμμένων ἐκλεκτῶν πολεμιστῶν ἦ-  
σαν ὁ Δερὰρ, ὁ 'Αβδα' λραχμὰν καὶ ὁ 'Αβδαλλάχ-  
Ἴβν-Ζααφάρ· ἐν ᾧ ὁ Καλήδ μετ' ἀριθμοῦ τινος στρα-  
τιωτῶν ἐτάχθη εἰς ἔνεδραν, ὅπως, ἐν ὄρα δέοντι, συν-  
εργασθῆ μετὰ τῶν ἐν ταῖς κιβωτοῖς.

Τὸ Μοσλημικὸν στρατεύμα ἀνεχώρησεν. Οἱ Χριστι-  
ανοὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὸν ναὸν ὅπως ἀποδώσωσιν εὐ-  
χαριστίας ὅτι ἐσώθησαν, οἱ δὲ ἦχοι τῶν θριαμβευτι-  
κῶν ὕμνων τῶν ἔφθασαν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Δερὰρ καὶ  
τῶν συστρατιωτῶν του. Λύθωρὶ οὗτοι ἐξέρχονται τῶν  
κιβωτῶν, συλλαμβάνουσι τὴν σύζυγον τοῦ διοικητοῦ  
καὶ ἀρπάζουσιν ἀπ' αὐτῆς τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν. Ὁ  
'Αβδαλλάχ, μετὰ δεκατεσσάρων ἀνδρῶν τρέχει εἰς τὸν  
ναὸν, καὶ κλείει τὰς θύρας ἐναντίον τῶν συνηθροισμένων·  
ὁ δὲ Δερὰρ, μετὰ τεσσάρων συνόπλων ἀναπετάσσει  
τὰς πύλας σὺν τῇ κραυγῇ Ἀλλάχ Ἀκβάρ, ἐφ' ᾧ ὁ  
Καλήδ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὀρμῶσιν ἐκ τῆς ἐνέδρας των,  
ἡ δὲ πόλις κυριεύεται σχεδὸν χωρὶς χύσεως αἵματος.

Μετὰ ταῦτα προσεβλήθη ἡ πόλις τοῦ Σχαιζάρ καὶ  
παρεδόθη ἐπὶ εὐνοϊκοῖς ὅροις· εἶτα δὲ ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας  
ἦλθε πάλιν ἐμπροσθεν τῆς Ἐμέσου καὶ προσεκάλεσεν  
ἐκ νέου τοὺς κατοίκους εἰς ὑποταγὴν. Ὁ διοικητὴς ἀ-  
πήντησε δι' ἐντόνων παραστάσεων, ἀναμνηστικῶν τὸν  
Μοσλήμην στρατηγὸν τῆς συνθήκης του, δι' ἧς ὑπέ-  
σχετο ν' ἀποχωρήσῃ ἐξ Ἐμέσου καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ τὸν  
πόλεμον κατ' ἄλλων χωρῶν. «Ἵπεσχόμην ν' ἀναχω-  
ρήσω,» ἀπεκρίθη ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας, «ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ  
μὴ ἐπιστρέψω. Ἐπεδίωξα τὸν πόλεμον κατ' ἄλλων τόπων,  
καὶ καθυπέταξα τὸ Ἀρρέσταν καὶ Σχαιζάρ.»

Ὁ λαὸς τῆς Ἐμέσου τότε ἐνόητε τίνι τρόπῳ ἐφε-  
νακίσθη. Αἱ ἀποθῆκαὶ των εἶχον ἐκκενωθῆ τῶν ἀναγ-



καίων, ἠπόρουσαν δὲ πῶς ν' ἀντιστῶσι κατὰ πολιορκίας. Ἄλλ' ὁ διοικητὴς παρώτρυνεν αὐτοὺς νὰ δοκιμάσωσι τὴν τύχην μιᾶς μάχης ὡς πρότερον. Προσκευάσθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ προσπυχήθησαν ἐν τοῖς ναοῖς μετὰ τοῦ διοικητοῦ. Οὗτος, αἰσθνόμενος ἀνάγκην σωματικῆς ἐπιβρώσεως, ἔφαγεν, ὡς λέγουσιν ἡμῖν, ὀλόκληρον ὄπτρον ἐρίφιον εἰς ὄειπνον καὶ διετέλεσε βροφῶν οἶνον μέχρι τῆς ἀλεκτοροφωνίας. Τὴν δὲ πρωΐαν, περιβληθεὶς πλουσίαν στολὴν, ἐξήλασε προηγουμένος πεντακισχιλίων ἵππέων, ἀπάντων ἀνδρῶν βρωμαλέων, εὐθαρσῶν καὶ εὐόπλων. Οὗτοι ἐφόρμησαν κατὰ τῶν πολιορκητῶν τόσῳ γενναίως, οἱ δὲ τοῖότῃ προσέβαλλον αὐτοὺς τόσῳ εὐστόχως ἀπὸ τῶν τειχῶν, ὥστε ἡ Μοσλημικὴ δύναμις ὑπεχώρησεν.

Ὁ Καλλῆδ' οὕτως ἐβρίθθη κατὰ μέτωπον τῆς συμπλοκῆς καὶ ἐνήργησε θαυμάσια ἀνδραγαθήματα ὅπως συναθροίσῃ τοὺς στρατιώτας του καὶ ἀποκαταστήσῃ τὴν μάχην. Ἐν τινὶ ἐκ χειρὸς πάλῃ αὐτοῦ πρὸς Ἕλληνα ἵππεα, ἐθραύσθη ἡ μάχαιρά του καὶ ἔμεινεν ἄοπλος, ἀλλ' ἐπιτιθέμενος κατὰ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του, τὸν ἐσφιγξε διὰ τῶν βραχιόνων του, συνέτριψε τὰ πλευρά του καὶ, σύρων αὐτὸν ἐκ τοῦ ἐφιππίου του, τὸν ἔβριψε νεκρὸν κατὰ γῆς. Ὁ ἐπικείμενος κίνδυνος τῆς μάχης διήγειρε πικράφορον ἀνδρείαν μετὰ τῶν Μοσλήμων. Ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὁ νέος Ἰκρεμάχ, ἀνεψιὸς τοῦ Καλλῆδ', ἐκάλπαζε κύκλῳ τοῦ πεδίου, πολεμῶν μετ' ἀπερισκέπτου ὀρμῆς καὶ φρενεΐζων περὶ τὰς ἡδονὰς τοῦ παραδείσου, τὰς ὑπεσχήμενας εἰς τοὺς ἐν ταῖς ὑπὲρ τῆς πίστεως μάχαις πίπτοντας πιστοὺς. «Βλέπω,» ἀνέκραξε, «τὰς μελανοφθάλμους οὐρίας τοῦ παραδείσου. Ἄν μία ἐξ αὐτῶν ἐνεφανίζετο ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἀνθρώπινον γένος θὰ ἀπέθνησκεν ὑπὸ ἔρωτος. Ἴστανται προσμειδιῶσαι ἡμῖν. Μία ἐξ αὐτῶν ἀνασείει χεῖρ ῥομακτρον ἐκ πρασίνου μεταξωτοῦ, καὶ κρατεῖ ποτήριον ἐκ πολυτίμων λίθων. Ἄτενίζει πρὸς με' ἔλθὲ τα-



χέως ένταῦθα, μοι ἀνακράζει, πέφιλημένε μοι!» Οὕτω διήρχετο, κραυγάζων «Ἄλ-Ζεννάχ! Ἄλ-Ζεννάχ! Παράδεισον! Παράδεισον!», ἐφορμῶν εἰς τὸ πυκνότερον τῶν Χριστιανῶν καὶ τρομερὸν ἐπιφέρων ὄλεθρον, ἕως οὗ ἔφθασεν εἰς τὸν τυπον ἔνθα ἐμάχετο ὁ διοικητὴς, ὅστις ἐξετόξευσε βέλος, διαπεράσας τὴν καρδίαν του, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς εὐρεσίαν τοῦ μακκαρίζομένου Ἡλυσίου του.

Μόνη ἡ νύξ διεχώρισε τοὺς στρατοὺς, οἱ δὲ Μοσλήμαι ὑπεχώρησαν ἐξηντημένοι εἰς τὰς σκηνὰς αὐτῶν, χαίροντες ὅτι ἀνεπαύοντο ἐκ μάχης τοσοῦτο σκληρᾶς. Καὶ αὐτὸς ὁ Καλήδ συνεβούλευσε τῷ Ἀβού-Ὁβείδᾳ νὰ καταφύγῃ εἰς στρατήγημα καὶ νὰ ὑποκριθῇ τὴν ἐπιούσαν πρῶταν ψευδῆ φυγὴν, ὅπως βάλῃ τοὺς Ἕλληνας, τεθαρρῦμένους ἕως ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἡμέρας, εἰς ἀταξίαν· διότι ἐν ὅσῳ ἦσαν ἠνωμένοι, ἡ φάλαγγς αὐτῶν παρίστα ἀδιαπέραστον τεῖχος πρὸς τοὺς Μοσλήμας ἱππεῖς.

Συνωδᾶ πρὸς τὸ μελετηθὲν, ὑποφωσκούσης τῆς ἡμέρας οἱ Μοσλήμαι ἀπεχώρησαν—κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπιδείξαντες τάξιν, εἶτα δὲ προσποιηθέντες σύγχυσιν· διότι ἦτο Ἀρχβικὸν πολεμικὸν στρατήγημα τὸ διασκορπίζεσθαι καὶ ἐκ νέου συνέρχεσθαι ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ. Οἱ Χριστιανοί, ἐκλυθόντες τὴν φυγὴν αὐτῶν ἀληθινὴν, διέβρῆξαν τὴν στερβάν αὐτῶν φάλαγγα, μέρος μὲν ποιούμενοι βίαιον διωγμὸν, ἐνῶ ἕτεροι ἠραιώθησαν ὅπως λεηλατήσωσι τὸ Μοσλημικὸν στρατόπεδον.

Οἱ δὲ Μοσλήμαι ἐξαίφνης μεταστρέφονται, περικυκλοῦσι τὴν συγκεχυμένην δριάδα τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐπιπίπτουσι κατ' αὐτῆς, ὡς ὁ Ἄραψ ἱστορικὸς λέγει, «οἶονεὶ ἀστοὶ ἐπὶ σκελετοῦ ζώου.» Ὁ Καλήδ καὶ ὁ Δεράρ καὶ ἕτεροι ἀρχηγοὶ ἐθάρσυνον αὐτοὺς, κράζοντες τὸ Ἀλλάχ Ἀχβάρ, τρομερὰ δὲ θραῦσις καὶ σφαγὴ εἶπετο. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ πεδίῳ τῆς μάχης πεσόντων Χριστιανῶν, ὑπερέβη τοὺς χιλίους πεντακο-



σίους. Ὁ διοικητὴς ἀνεγνωρίσθη μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἐκ τοῦ πελωρίου του κορμοῦ, τοῦ εὐτραφοῦς προσώπου του καὶ τῆς πολυτελοῦς στολῆς του, εὐοσμύσης ἐξ ἀρωμάτων.

Ἡ πόλις τῆς Ἐμέσου παρεδόθη μὲν συνεπεία τῆς μάχης ἐκείνης, ἀλλ' οἱ Μοσλήμαι οὔτε νὰ μείνωσιν ὅπως λάβωσι κατοχὴν, ἐδύναντο, οὔτε νὰ προνοήσωσι περὶ καταλήψεως φρουρᾶς. Ἀγγελίαι τοῖς ἐκομίσθησαν ὅτι ἐπλησίαζε μέγα σῶμα στρατοῦ, συγκειμένου ἐκ τῶν καταφράκτων ἑλλήνων μαχητῶν καὶ τῶν ἑλαφρῶν ταγμάτων τῆς ἐρήμου, ὅπερ ἠπέλκει νὰ κατακλύσῃ αὐτοὺς ἐντελῶς. Διάφοροι καὶ ἀντιφατικαὶ ἦσαν αἱ συμβουλαὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς ἀνησυχίας καὶ τοῦ φόβου. Τινὲς ἐγνωμοδότην νὰ ἐπανακάμψωσιν ἄνευ χρονοτριβῆς εἰς τὰς γενετείρας των ἐρήμους, ὅπου ἐδύναντο νὰ προσλάβωσι νέας δυνάμεις παρὰ τῶν φίλων των, καὶ ὅπου ὁ ἐχθρικός στρατὸς δὲν θὰ εὔρισκε συντήρησιν· ἀλλ' ὁ Ἄβου-Ὀβεΐδας ἀντεῖπεν ὅτι τοιαύτη ἐπαναχώρησις θὰ ἀπεδίδοτο εἰς δεξιάν. Ἕτεροι ἔρριπτον βλέμμα περιπαθὲς ἐπὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν οἰκιῶν, τῶν τερπνῶν κήπων, τῶν εὐφόρων πεδίων καὶ τῶν πρασίνων νομῶν, οὓς πρὸ μικροῦ ἐκέρδησαν διὰ τῆς σπάθης, καὶ προστίθεντο νὰ μείνωσι καὶ πολεμήσωσι διὰ τὴν χώραν ταύτην τῆς ἡδονῆς καὶ ἀφθονίας, ἀντὶ νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν πείναν καὶ τὴν ἔρημον. Ὁ Καλὴδ ἔκρινε τὴν διαφορὰν. Δὲν ἦτο φρονήσεως, τοῖς εἶπε, νὰ παρατείνωσιν ἐκεῖ τὴν διαμονὴν αὐτῶν, διότι ὁ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος, Κωνσταντῖνος, εὔρισκετο οὐχὶ πολὺ μακρὰν, ἐν Καισαρείᾳ, μετὰ τεσσαράκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν· ἐγνωμοδότησεν ὅθεν, νὰ πορευθῶσιν εἰς Ἰερμοῦκ ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας, ὅπου θὰ τοὺς προσέφθανον αἱ ἐπικουραὶ τοῦ Καλίφου, ἐκεῖ δ' ἐδύναντο θαρβρόντως νὰ ἀναμείνωσι τὴν ἐπίθεσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ. Καὶ ἠσπάζθησαν τὴν γνώμην τοῦ Καλὴδ.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Προχώρησις ἰσχυροῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ.— Ἀψιμα-  
χίαι τοῦ Καλήδ.— Αἰχμαλωσία τοῦ Δεράρ.— Συνδιά-  
λεξις τοῦ Καλήδ καὶ Μανουήλ.

Αἱ ταχεῖαι κατακτήσεις τῶν Σαρακηνῶν κατεφόβη-  
σαν τὸν Αὐτοκράτορα Ἠράκλειον ὡς πρὸς τὴν ἀσφά-  
λειαν τῆς πλουσίας ἐπαρχίας του Συρίας. Στρατεύ-  
ματα συνελέχθησαν ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ, καὶ  
μετεκομίσθησαν διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς εἰς διάφο-  
ρα μέρη τῆς ἐκπορθηθείσης χώρας. Τὸ μέγα σῶμα,  
συγκείμενον ἐξ ὀγδοήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν, προέβαι-  
νον ἐναντίον τοῦ Μοσλημικοῦ στρατεύματος, ὑπὸ τὴν  
διοίκησιν διακεκριμένου τινος στρατηγοῦ, καλουμένου  
Μαχάν ὑπὸ τῶν Ἀράβων συγγραφέων, καὶ Μανουήλ  
ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Καθ' ὁδὸν, συνηνώθη μετὰ τῆς αὐ-  
τοκρατορικῆς δυνάμεως ὁ Ἰαβχλάχ-Ἰβν-αλ-Ἀύνχάμ,  
ἀρχηγὸς ἢ βασιλεὺς τῆς Χριστιανικῆς φυλῆς τοῦ Γκασ-  
σάν. Ὁ Ἰαβχλάχ οὗτος εἶχεν ὁμολογήσει τὴν Μωαμε-  
θανικὴν θρησκείαν, ἀλλ' ἀπεστάτησεν αὐτῆς διὰ τὸν  
ἐξῆς λόγον. Εἶχε ποτε συνοδεύσει τὸν Καλίφην Ὁμάρ  
κατὰ τὴν εἰς Μέκκην εὐσεβῆ ὁδοιπορίαν, ἐνῶ δ' ἐξε-  
πλήρου τὴν θρησκευτικὴν τελετὴν τοῦ Τάουα, τοῦ ἱε-  
ροῦ δηλαδὴ περιπάτου, ἐπτάκις περὶ τὴν Καάβαν, εἰς  
Ἄραψ ἐκ τῆς φυλῆς Φεζαράχ τυχαίως ἐπάτησε τὴν ἄ-  
κραν τοῦ Ἰράμ αὐτοῦ, ἥτοι τῆς ὁδοιπορικῆς του ἐσθῆ-  
τος, εἰς τρόπον ὥστε ἔφυγε τοὺς ὤμους του. Στρα-  
φεὶς μετ' ἀγρίου βλέμματος πρὸς τὸν Ἄραβα, «Οὐ-  
αί σοι,» ἀνέκραξε, «ὅτι ἐξέδυσε τὰ νῶτά μου ἐντὸς  
τοῦ ἁγίου οἴκου τοῦ Θεοῦ.» Ὁ προσκυνητὴς διεμαρ-  
τύρετο ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο τυχαίον, ἀλλ' ὁ Ἰαβαλάχ  
ἔδωκεν αὐτῷ ῥάπισμα, τὸν ἐπάταξε σκληρῶς καὶ ἀπέ-





σπασεν αὐτοῦ τέσσαρας ἐκ τῶν ὀδόντων. Ὁ προσκυνητὴς παρεπονήθη πρὸς τὸν Ὀμάρ, ὁ δὲ Ἰαβαλάχ ἀπελογήθη προτάσεων τὴν ὕβριν ἣν ὑπέμεινε. «Καὶ ἂν δὲν ἐσεβόμην τὴν Καάβαν, καὶ δὲν ἦτον ἀπηγορευμένη ἡ γύσις αἵματος ἐντὸς τῆς ἱερᾶς πόλεως, ὅα ἐφόνεον ἐπὶ τόπου τὸν ὕβριστήν.»—«Ὁμολόγησας τὸ ἀμαρτημά σου,» εἶπεν ὁ Ὀμάρ, «καὶ, ἐκτὸς ἂν σὲ συγχωρήσῃ ὁ ἐναντίος σου, πρέπει νὰ υποβληθῆς εἰς τὸν νόμον τῆς ἐκτίσεως, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.»—«Εἰμί βασιλεὺς,» ἀπεκρίθη ὁ Ἰαβαλάχ ὑπερηφάνως, «αὐτὸς δὲ χωρικός.»—«Εἴσθε ἀμφότεροι Μοσλήμαι,» προσέθηκεν ὁ Ὀμάρ, «καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἄλλάχ, ὅστις δὲν χαρίζεται εἰς πρόσωπα, ἐστὲ ὅμοιοι.» Ὅ,τι δὲ μάλιστα ἐδυνήθη νὰ διαπράξῃ ὑπὲρ τοῦ Ἰαβαλάχ ἢ αὐστηρὰ τοῦ Ὀμάρ δικαιοσύνη, ἦτο ν' ἀναβληθῆ ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως μέχρι τῆς ἐπιούσης ἡμέρας. Ἄλλ' αὐτὸς τὴν νύκτα ἐδραπέτευσε καὶ κατέφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου, ἀπαρνηθεὶς τὸν Ἰσλαμισμόν, ἠσπάσθη ἐκ νέου τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, καὶ ἔκτοτε ὑπηρετεῖ τῷ Αὐτοκράτορι Ἡρακλείῳ. Ἦλθε δὲ τώρα εἰς βοήθειαν τοῦ Μανουὴλ μετὰ ἐξήκοντα χιλιάδων Ἀράβων. Τοιοῦτός τις ὑπῆρχεν ὁ φοβερός στρατός, οὔτινος ἡ προσέλευσις ἠνάγκασε τοὺς Μοσλήμας νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Ἐμεσον, κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν τῆς παραδόσεώς της. Ἡδὴ οὗτοι εἶχον προεβῆ εἰς Ἰερμουκ, χώραν γνωστὴν διὰ τὰ τερπνὰ ἄλσθη της καὶ τὴν εὐκρασίαν τῶν ἀέρων της, ἐκεῖ δ' ἔμενον ἐστρατοπεδευμένοι ἐπὶ τῶν ὄχθων μικροῦ τινος ῥύακος ταυτωνύμου, ὅστις ἦτο μὲν ἄσημος πρὶν τοῦδε, ἀλλ' ἂν ἐμελλε τώρα νὰ καταστήσῃ ἐνδοξόν ἢ κρίναισα τὴν τύχην τῆς Συρίας μάχη.

Ὁ Μανουὴλ προὔχρει ἀργῶς καὶ εὐθαρσῶς μετὰ τῶν καταφράκτων Ἑλλήνων στρατιωτῶν του· ἀλλ' ὅμως ἔπεμψε τὸν Ἰαβαλάχ εἰς προπορείαν, ὅπως διαδράμῃ τὴν χώραν μετὰ τῶν ἐλαφρῶν Ἀραβικῶν ταγ-



μάτων του, ὡς μάλιστα ἀρμοδίων πρὸς τὰς μετὰ τῶν ἀψιμαχοῦντων μαχητῶν τῆς ἐρήμου συμπλοκάς, οὕτως, ὡς ἔλεγε, «χρώμενος ἀδάμαντι εἰς τομὴν ἀδάμαντος.» Κατὰ τὴν πορείαν τῶν ἠνωμένων τούτων στρατῶν ἐξελέγγονται καταστροφαι, ἀρπαγαὶ καὶ προπηλακισμοί, ἔπαθον δὲ τὰ ἔσχατα ὅσα τῶν Χριστιανικῶν χωρῶν εἶχον συνομολογήσει συνθήκας μετὰ τῶν Μοσλήμων, ἢ ὑποταχθῆ αὐτοῖς.

Ἐνῶ δὲ Μανουὴλ μετὰ τῆς μεγάλης στρατιᾶς του εὕρισκετο εἰσέτι εἰς τινὰ ἀπόστασιν, ἔπεμψε προτάσεις εἰρήνης πρὸς τὸν Ἀβου-Ὀβεΐδαν, καθ' ἃς εἶχε παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος διαταγὰς. Αἱ προτάσεις του ἀπεβρίθθησαν, ἀλλ' ὁ Ὀβεΐδαν ἀπέστειλεν ἀγγελιαφόρους τῷ Ἰαβαλάχ, ὀνειδίζων αὐτῷ τὴν ἀποστασίαν του καὶ ὅτι ἔλαβε τὰ ὅπλα ἐναντίον τῶν συμπατριωτῶν του, προσπαθῶν δὲ νὰ τὸν πείσῃ ἵνα μείνῃ οὐδέτερος κατὰ τὴν ἐπικειμένην μάχην. Ὁ Ἰαβαλάχ ὅμως ἀπεκρίθη, ὅτι τὴν πίστιν του εἶχεν ὑπεσχημένην εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, καὶ ἦτον ἀποφασισμένος νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνός του.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Καλήδ ἀναπηδᾷ καὶ προτείνει νὰ συλλάβῃ αὐτὸν τὸν ἀποστάτην διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν του. «Εἶνε λίαν προκεχωρηκῶς τοῦ μεγάλου στρατοῦ,» εἶπεν· «ὅς ἔχω μετ' ἐμοῦ μικρὸν σῶμα ἐκ γνωστῶν μοι ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν, καὶ θέλω ἐπιπέσει κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἀπίστων Ἀράβων του, πρὶν ἢ ὁ Μανουὴλ δράμῃ εἰς βοήθειάν των.»

Ἡ πρότασις του κατεκρίθη ὑπὸ πολλῶν ὡς ἀπότομος καὶ παράλογος. «Οὐδαμῶς», ἀνέκραξεν ὁ Καλήδ, «μετὰ θρησκευτικοῦ ζήλου» ἢ ἄπιστος αὕτη δύναμις εἶνε ἡ στρατιὰ τοῦ διαβόλου, καὶ κατ' οὐδὲν θέλει ἰσχύσει ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλλάχ, ὅστις θέλει βοηθήσει ἡμᾶς διὰ τῶν ἀγγέλων του.»

Ἐπιχείρημα τόσῳ εὐλαβὲς δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρῃσιν· καὶ ἐπετρέπη εἰς τὸν Καλήδ νὰ ἐκλέξῃ τοὺς ἀν-



ὄρωπους του, ἅπαντας ῥωμαλέους πολεμιστάς, ὧν τὴν ἀνδρίαν εἶχε δοκιμάσει. Μετ' αὐτῶν δ' ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ἰαθαλάχ, ὅστις ἦτον ὅλως ἀπροπαρασκευάστος πρὸς τοιαύτην παράκροτον ἐπίθεσιν, ἔρριψε τὸ στρατεύμα του εἰς πλήρη σύγχυσιν καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν, μετὰ σφαγὴν μεγάλην, νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὸ μέγα σῶμα. Ἀλλὰ τὸν θρίαμβον τοῦ Καλήδ κατεπτύθησεν ἡ ἀπώλεια διαφόρων ἀνδρείων ἀξιωματικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν ὁ Γεζήδ, ὁ Ραφι καὶ ὁ Δεράρ, οἵτινες ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι ὑπὸ τῶν ὑποτραπέντων Χριστιανῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ, εἰδικὸς ἀγγελιαφόρος, ἐνόματι Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Κόρτ, ἀφίχθη εἰς Μεδίναν, κομίζων ἐπιστολὰς τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα πρὸς τὸν Καλίφην, δι' ὧν τῷ περιέγραφε τὴν κινδυνώδη θέσιν τοῦ Μοσλημικοῦ στρατεύματος καὶ ἐζήτηε ἐπικουρίας. Ὁ Καλίφης ἀνέβη ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Μωάμεθ καὶ ἠγόρευσε περὶ τῆς δόξης ἣτις ἀναμένει τοὺς μαχομένους τὸν καλὸν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου ἀγῶνα. Εἶτα παρέδωκε τῷ Ἀβδαλλάχ ἐπιστολὴν διὰ τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν, πλήρη προτρεπτικῶν ῥητῶν τοῦ Κορανίου καὶ περαίνουσαν διὰ τῆς βεβαιώσεως ὅτι δὲν ἤθελε παύσει δεόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ, ἔτι πλέον, ὅτι θὰ τῷ ἔπεμπε ταχεῖαν ἐπικουρίαν. Τούτου γενομένου, εὐλόγησε τὸν Ἀβδαλλάχ καὶ τῷ ἐνετείλατο γοργὴν ἀπέλευσιν.

Εἶχεν ἤδη πολὺ προχωρήσει ὁ Ἀβδαλλάχ εἰς τὴν ἐπάνοδόν του, ὅτε ἐμνήσθη ὅτι παρέλειψε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν τάφον τοῦ προφήτου. Προσκόψας πρὸς τὴν λήθην του, ἐσράφη εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἐζήτησε τὴν κατοικίαν τῆς Ἀγέσας, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ προφήτης εἶχεν ἐνταφιασθῆ. Ἐκεῖ εὔρε τὴν ὠραίαν χήραν κεκλιμένην παρὰ τὸν τάφον καὶ ἀκροαζομένην τὸν Ἀλῆ καὶ Ἀββάς, οἵτινες ἀνεγίνωσκον τὸ Κοράνιον, ἐνῶ ὁ Ἄσσαν καὶ Ὀσεῖν, οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἀλῆ, καὶ ἔγγονοι τοῦ προφήτου, ἵστακτο γονυπετεῖς.



Πληρώσας τὰς ὀφειλομένας τιμὰς εἰς τὸν τάφον τοῦ προφήτου, ὁ προσεκτικὸς ἀγγελιαφόρος ἐξεδήλωσε τοὺς φόβους του, μήπως ἕνεκα τῆς εὐλαβοῦς ταύτης ἐπισκέψεώς του ἐμποδισθῆ νὰ καταφθάσῃ τὸν στρατὸν πρὸ τῆς προσδοκωμένης μάχης· ἐπὶ τούτῳ οἱ σεμνοὶ συνόμιλοι ἀνύψωσαν τὰς χεῖράς των πρὸς τὸν οὐρανὸν, ὁ δὲ Ἄλῃς ἀπηύθυνε προσευχὴν ὑπὲρ τῆς ταχείας ὁδοιπορίας του. Ἐνισχυσθεὶς οὕτω, ἐπανέλαβε τὴν πορείαν του καὶ διώδευσε μετὰ τοσαύτης ἀσυνήθους καὶ ἀπιστεύτου σπουδῆς, ὥστε ὁ στρατὸς ἐθεώρησεν αὐτὴν ὡς θαυμασίαν, καὶ τὴν ἀπέδωκεν εἰς τὴν εὐλογίαν τοῦ Ὁμάρ καὶ τὴν προσευχὴν τοῦ Ἄλῃ.

Ἡ ἐπηγγελημένη ἐπικουρία δὲν ἐβράδυνε νὰ τεθῆ ἐπὶ ποδῶν. Συνέκειτο ἐξ ὀκτακισχιλίων ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Σεῖδ-Ἰβν-Ἀμίρ, πρὸς ὃν ὁ Καλίφης ἔδωκεν ἐρυθρὰν μεταξωτὴν σημαίαν καὶ προσεφώνησε παραινετικῶς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀπελεύσεως, παραγγέλλων αὐτῷ νὰ κυβερνᾷ καὶ ἑαυτὸν ὡς τοὺς στρατιώτας του, καὶ νὰ μὴ ἀφίνη τὰς ὀρέξεις του νὰ προτερῶσι τῆς αὐτοδιοικήσεώς του.

Ὁ Σεῖδ, μετὰ Μωσλημικῆς ἐλευθερίας, συνεβούλευσεν αὐτῷ, εἰς ἀμοιβὴν, νὰ φοβῆται τὸν Θεὸν καὶ ὄχι τοὺς ἀνθρώπους, νὰ ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς Μουσουλμάνους ὡς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ συγγενεῖς, νὰ στέργη ὅσους εὐρίσκονται μακρὰν ὡς τοὺς πλησίον· ἐπὶ τέλους, νὰ μὴ ἐπιτάσῃ ἢ ὅ,τι δίκαιον καὶ νὰ ἀπαγορεύῃ ὅ,τι ἄδικον. Ὁ Καλίφης ἠκροάζετο μετὰ προσοχῆς, σπρίζων τὸ μέτωπον ἐπὶ τῆς ῥάβδου του καὶ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅταν δὲ ὁ Σεῖδ ἐπαύσατο λαλῶν, ἤγειρε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τὰ δάκρυα ἔρρευσαν ἐπὶ τῶν παρειῶν του. «Ὅϊμοι» εἶπε, «καὶ τίς δύναται νὰ πράξῃ ταῦτα πάντα ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ!»

Ὁ Σεῖδ-Ἰβν-Ἀμίρ ὠδήγησε τὸν στρατὸν αὐτοῦ διὰ τῆς ἑραχυτέρας ὁδοῦ ἀνά μέσον τῶν ἐρήμων, καὶ ἐπι-



χωρῶν μετὰ πλείονος ταχύτητος ἢ προφυλάξεως, ἀπώ-  
λεσε τὸν δρόμον. Ἐπισταθεὶς δὲ μιᾷ τῶν νυκτῶν πα-  
ρά τινος πηγᾶς, ὅπως ἐπαληθεύσῃ τὴν πορείαν του,  
ἐπληροφορήθη ὑπὸ τῶν προσκόπων αὐτοῦ ὅτι ὁ ἑπαρ-  
χος τοῦ Ἄμμωνος, μετὰ πεντακισχιλίων ἀνδρῶν, εὐ-  
ρίσκετο πλησίον. Ἐπέπεσεν ἄνευ χρονοτριβῆς κατ' αὐ-  
τοῦ καὶ κατέσφαξε τὸ πεζικόν. Ὁ ἑπαρχος ἔφυγε μετὰ  
τοῦ ἵππικοῦ του, ἀλλὰ συνηντήθη πρὸς ἐξελαῦνον ἀ-  
πόσπασμα ἐκ τοῦ Μοσλημικοῦ στρατοπέδου, ὁ ὁδη-  
γὸς τοῦ ὁποίου Ζοβεῖρ τὸν διεπέρασε διὰ τῆς λόγ-  
χης του, ἐν μέσῳ δὲ τῶν δύο ταγμάτων οὐδὲ εἷς ἀν-  
θρῶπος ἐκ τοῦ στρατοῦ του ἐτώθη. Οἱ Μοσλήμοι τότε  
ἔθρεταν τὰς κεφαλὰς τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ τῶν λογχοῦν  
αὐτῶν καὶ ἀφίχθησαν μετὰ τῶν φοικτῶν τροπαίων των  
εἰς τὸ στρατόπεδον, μέγα μεταδόντες θεῖόνος τῷ τε Ἀβού-  
Ὀβείδᾳ καὶ τοῖς μαχηταῖς.

Ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς ἤδη προσήλασε, ὁ δὲ στρα-  
τηγὸς Μανουὴλ ἀπεπειράθη ἐκ νέου νὰ εἰσέλθῃ εἰς  
διαπραγματεύσεις. Ὁ Καλήδ ἀπεκρίθη, ὅτι θὰ ἐπορεύετο  
νὰ συνδιαλεχθῆ μετ' αὐτοῦ· κύριος ὅμως αὐτοῦ σκοπὸς  
ἦτο νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν φίλων καὶ  
συστρατιωτῶν αὐτοῦ, Ἀβού-Σόφιαν, Δεράρ καὶ Ραφί,  
καὶ τῶν ἐτέρων δύο ἀξιωματικῶν, τῶν αἰχμαλωτισθέν-  
των κατὰ τὴν πρόσφατον πρὸς τὸν ἀποστάτην Ἰα-  
βαλάχ μάχην.

Ὅταν ὁ Καλήδ ἔφθασεν εἰς τὴν προφυλακὴν τοῦ χρι-  
στιανικοῦ στρατοῦ, προσεκλήθη νὰ καταλείψῃ τὴν φρου-  
ρὰν αὐτοῦ, συγκειμένην ἐξ ἑκατὸν ἐκλεκτῶν πολεμιστῶν,  
καὶ νὰ προβῆ μόνος εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ στρατηγοῦ·  
ἀλλ' ἠρνήθη νὰ τὸ πράξῃ. Ὡσαύτως ἠρνήθη καὶ τὴν ἀ-  
παίτησιν, ὅπως αὐτὸς τε καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ἀφιππεύσω-  
σι καὶ παραδώσωσι τὰς μαχαίρας των. Μετὰ τινος λό-  
γους, ἐπετράπη αὐτῷ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ  
στρατηγοῦ ὡς ἤθελεν.

Ὁ Μανουὴλ ἐκάθητο ἐν πομπῇ ἐπὶ εἶδους θρόνου,



περιστοιχισμένος ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ, ἀπάντων φερόντων πολυτελεῖς στολάς, ἐν ᾧ ὁ Καλήδ εἰσηλθε μετὰ τῶν ἑκατὸν ἐμπειροπολέμων γεροστρωτωνῶν του, ἀπλούστατα ἐνδεδυμένος. Ἐυδύλια προσηνέχθησιν αὐτῷ τε καὶ τοῖς προκρίτοις συντρόφοις του, ἀλλ' οὗτοι ἐξετόπισαν αὐτὰ, καὶ ἐκάθισαν, συγκαθήμεναι τὰ σκέλη, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, κατὰ τὸ ἀραβικὸν ἔθιμον. Ὅταν ὁ Μανουήλ ἠρώτησε περὶ τοῦ αἰτίου, ὁ Καλήδ ἀπεκρίθη ἀναφέρων στίχον ἐκ τοῦ εἰκοστοῦ κεφαλαίου τοῦ Κορανίου. «Ἐκ γῆς ἐπλάσθητε, ἐκ γῆς ἦλθατε, καὶ εἰς γῆν πρέπει νὰ ἐπιστρέψητε.» — «Ὁ Θεὸς ἐποίησεν τὴν γῆν,» προσέθηκε, «καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησεν εἰς κάθισμα τῶν ἀνθρώπων, εἶνε πολυτιμότερον τῶν μεταξωτῶν ταπήτων σας».

Τὴν συνδιάλεξιν ἠνέωξεν ὁ Μανουήλ, ὅστις ἐγόγγυσε κατὰ τῆς ἀδικίας τῶν Μοσλήμων, εἰσβαλλόντων ἀναίτιως εἰς τὰς χώρας τῶν γειτόνων των, ἐνοχλούντων αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς θρησκευτικῆς λατρείας των, ἀρπαζόντων τὰς συζύγους καὶ τὴν περιουσίαν των, καὶ ἀπαχόντων αὐτοὺς ὡς δούλους. Ὁ Καλήδ ἀντεῖπεν, ὅτι ὅλα ταῦτα ὀφείλοντο εἰς τὴν ἰδίαν των ἐπιμονὴν, ἀρνούμενων ν' ἀναγνωρίσωσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰμὴ εἰς Θεὸς χωρὶς σχέσεων ἢ κοινωνιῶν, καὶ ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶνε ὁ προφήτης του. Ἡ συζήτησις καθίστατο σφοδρά, καὶ ὁ Καλήδ, ἐν τῷ βρασμῷ αὐτοῦ, εἶπε πρὸς τὸν Μανουήλ ὅτι ἤλπιζε νὰ τὸν ἴδῃ ποτὲ ἐλκόμενον εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Ὁμάρ διὰ σχοινίου περὶ τὸν λαιμὸν, ὅπως ἐκεῖ ἀποκεφαλίσθῃ εἰς παραδειγματισμὸν πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀπίστους καὶ εἰς πνευματικὴν οἰκοδομὴν τῶν πεποιθότων.

Ὁ Μανουήλ ἀπήντησεν ὀργίλως, ὅτι ἂν δὲν ἐπροστάτευε τὸν Καλήδ ὁ χαρακτήρ τοῦ πρεσβευτοῦ, ἤθελε τιμωρῆσαι τὴν αὐθάδειάν του, διατάσσων ὅπως οἱ πέντε φίλοι του αἰχμάλωτοι Μοσλήμαι ἀποκεφαλίσθωσιν αὐθωρί. Ὁ Καλήδ προῦκάλει αὐτὸν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν



ἀπειλήν του, ὀμνύων εἰς τὸν Ἄλλάχ, εἰς τὸν προφήτην του καὶ εἰς τὴν ἱεράν Καάβαν, ὅτι ἐὰν μία ὀριξ ἐκ τῶν κεφαλῶν των ἐβλάπτετο, θὰ ἀπέκτεινε τὸν Μανουήλ διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν ἐπὶ τόπου, ἕκαστος δὲ τῶν παρόντων Μοσλήμων θὰ ἐφόνευε τὸν ἀντίπαλόν του. Ταῦτα λέγων, ἠγέρθη καὶ ἐσπάσατο τὴν μάχαιραν, ὡς ἔπραξαν καὶ οἱ σύνοπλοι αὐτοῦ.

Ὁ Αὐτοκρατορικὸς στρατηγὸς κατεπλάγη ἐπὶ τριαύτη ἀφοβία. Ἀπήντησε δὲ ἡρεμαίως, ὅτι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ῥηθέντα ἦσαν ἀπλή ἀπειλή, ἦν ἡ φιλάνθρωπία του καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Καλήδ σέβας του, δὲν τῷ ἐπέτρεπον νὰ ἐκτελέσῃ. Οἱ Σαρακηνοὶ εἰρήνευσαν καὶ ἔβαλον τὰς μαχαίρας εἰς τὰς θήκας, ἡ δὲ συνδιάλεξις προέβη ἡσύχως.

Ἐπὶ τέλους ὁ Μανουήλ ἀπέδωκε τοὺς πέντε αἰχμαλώτους τῷ Καλήδ, ὡς τεκμήριον τῆς πρὸς αὐτὸν ἐξαιρέτου ὑπολήψεώς του· ὁ δὲ Καλήδ, εἰς ἀμοιβὴν, ἐδωρήσατο αὐτῷ ὠραίαν ὑσγινοβαφῆ σκηνὴν, ἣν εἶχε παραλάβει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ στήσει ἐν τῷ χριστιανικῷ στρατοπέδῳ, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Μανουήλ ἐπεθύμησεν. Οὕτως ἔληξεν ἡ συνδιάλεξις αὕτη, ἀμφοτέρα δὲ τὰ μέρη ἀπεχώρησαν ἐν στρατιωτικῇ πρὸς ἄλληλα αἰδέσει.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Π ἐν Ἰερμοῦκ μάχη.

Ἐγγὺς ἤδη ἦτον ἡ μεγάλη μάχη, ἣτις ἔμελλε νὰ κρίνῃ τὴν τύχην τῆς Συρίας, διότι ὁ Αὐτοκράτωρ ἐναπέθετο τὰς περὶ κατοχῆς τῆς κεχαρισμένης ταύτης ἐπαρχίας ἐλπίδας του εἰς μίαν καὶ μόνην ἀλλὰ γιγαντιαίαν ἐμβολήν. Ὁ Ἄβου-Ὀβεΐδας, συνειδὼς τὸν σπουδαῖον χαρακτῆρα τῆς μελλούσης συμπλοκῆς, καὶ ὑπόπτως ἔχων πρὸς τὴν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης ἰδίαν



ικανότητα, παρέσχεν ἀπόδειξιν μετριοφροσύνης ἅμα καὶ γενναιότητος, ἀποκαθιστῶν τὸν Καλήδ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ στρατοῦ διοίκησιν. Ὡς πρὸς ἑαυτὸν, ἔλαβε θέσιν μετὰ τῶν γυναικῶν ἐν τῇ οὐραγίᾳ, ὅπως κατορθοῖ τὴν ἐπαναγωγὴν τῶν Μοσλήμων οἵτινες, τυχὸν προηροῦντο νὰ φύγωσι τοῦ πεδίου. Ἐκεῖ δ' ἔστησε τὴν κίτρινην σημαίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἄβου-Βεκὴρ τῷ εἶχε δώσει, οὔσα αὐτῇ ἐκείνη ἦν ὁ Μωάμεθ ἀνεπέτασεν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Καϊβάρ.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος, ὁ Καλήδ διήλασε διὰ τῶν στρατῶν αὐτοῦ, ἀγορεύων διὰ βραχέων μὲν, ἀλλ' ἐμφατικῶς. «Ὁ Παράδεισος,» ἀνέκραξεν, «εἶνε ἐνώπιόν σας—ὁ διάβολος καὶ ἡ κόλασις ὀπισθεν. Πολεμήσετε ἀνδρείως, καὶ θέλετε ἐξασφαλίσαι τὸν μὲν φύγετε, καὶ θέλετε πέσει εἰς τὸν δέ.»

Οἱ στρατοὶ συνεπλάκησαν, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν Χριστιανῶν καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς πειθαρχίας, κατέβαλον τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Μοσλήμων. Ὅσοι ὁμως ἔστρεψαν τὰ νῶτα καὶ ἀπεπειράθησαν νὰ φύγωσι, ἐνέπεσαν εἰς τοὺς ὄνειδισμοὺς καὶ τὰς βολὰς τῶν γυναικῶν, ὥστε εὔρον ὅτι τοῖς ἦτο εὐκολώτερον ν' ἀντιστῶσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἢ πρὸς τοιαύτην θύελλαν. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἄβου-Σόφιαν ἐτρώθη εἰς τὸ πρόσωπον διὰ πασσάλου σκηνῆς ὑπὸ μιᾶς ἐκ τῶν ἀμαζόνων ἐκείνων, καθ' ἣν στιγμὴν ὑπεχώρει ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ.

Τρεῖς οἱ Μοσλήμασι ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῆς σταθερᾶς ἐμβολῆς τῆς Ἑλληνικῆς φάλαγγος, καὶ τρεῖς ἀνέκοψαν αὐτοὺς καὶ ἐπώθησαν εἰς τὴν μάχην αἱ γυναῖκες. Ἐπὶ τέλους ἡ νύξ κατέπαυσε τὴν αἵματηρὰν συμπλοκὴν ὅτε ὁ Ἄβου-Ὀβείδας ἐπεσκέψατο τοὺς τραυματίας, θεραπεύων αὐτοὺς διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν του, ἐνῶ αἱ γυναῖκες ἔδεον τὰς πληγὰς των μετὰ φιλοστόργου φροντίδος.

Ἡ μάχη ἐπανελήφθη τὴν ἐπιούσαν πρωΐαν, καὶ πά-





λιν οἱ Μοσλήμαὶ ἔπαθον τὰ ἔσχατα. Οἱ Χριστιανοὶ τοσόσαι ἐπήνεγκον τρομερὸν ὄλεθρον, τοιαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ δεξιότης αὐτῶν, ὥστε μεταξὺ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν Μοσλήμων, οἵτινες ἐτραυματίσθησαν ὑπὸ τῶν βελῶν των τῆ ἡμέρα ἐκείνη, ἑπτακόσιοι ἀπόλεσαν τὸν ἕνα ἢ ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐν-εὔθεν αὕτη μνημονεύεται ὡς «Ἡμέρα τῆς Τυφλώσεως»· οἱ δὲ τοιαύτας λαβύντες πληγὰς ἐμεγαλαύχουν, προϊόντος τοῦ χρόνου, ὡς ἐπὶ τοιούτοις τροπικίσι, ἀνθ' ὧν ὑπέβαιναν ἀγώνων ὑπὲρ τῆς πίστεως κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς σκληρᾶς μάχης. Συνέβησαν διάφοροι ἀξιοσημεῖωτοι μονομαχίαι μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὁ Σερζαβίλ ἐπάλαισεν ἐν χειρὸς πρὸς ῥωμαλέον τινα Χριστιανόν· ἀλλ' ὁ Σερζαβίλ, διασημάνας τὴν εὐλάβειάν του δι' ὑπερβολικῆς ἀγρυπνίας καὶ νηστείας, εἶχε τοσοῦτον συσταλῆ τὴν σάρκα καὶ τὴν ῥώμην, ὥστε ἦτον ἀσύγκριτος τῷ ἀντιπάλῳ του· καὶ ἀναμφιδόλως θὰ ἠττάτο, ἐὰν ὁ Δερᾶρ δὲν κατελάμβανε τὰ γόνα του Χριστιανοῦ καὶ δὲν ἐπεκλήγνυε τὸ ξίφος εἰς τὴν καρδίαν του. Ἀμφοτέροι οἱ μαχηταὶ ἐῆτοῦντο τὰ λάφυρα, ἀλλ' αὐτὰ ἐπεδικάσθησαν τῷ φονεῖσαντι τὸν ἐχθρόν. Κατὰ τὴν χαλεπὴν ἐκείνην ἡμέραν, οἱ Μοσλήμαὶ πλέον ἢ ἅπαξ ἐκυμάνθησαν, ἀλλ' ἡ ἀνδρία τῶν γυναικῶν ἐπώθησεν αὐτοὺς ἐκ νέου πρὸς τὴν μάχην. Καοῦλα ἡ ἡρώτις ἀδελφὴ τοῦ Δερᾶρ, μετασχοῦσα τῆς μάχης, ἐτραυματίσθη καὶ ἔπεσε χαμαί· ἀλλ' ἡ Ὀφφεῖρα ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ καταπονοῦνος αὐτῆν, καὶ οὕτως ἔσωσε τὴν φίλην τῆς. Ἡ μάχη διήρκεισεν ἐφ' ὅσον ἦτο φῶς πρὸς διαστολὴν τῶν φίλων ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' ἡ νύξ ἐπῆλθε περιπόθητος τοῖς Μοσλήμασι, οἵτινες χρεῖαν εἶχον ὄλου τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτῶν καὶ τῆς ὑποσηρίξεως ἣν προσεδόκων κατὰ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ προφήτου· τόσῳ σκληρὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀγὼν καὶ καταπληκτικὸς ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἐχθροῦ. Κατὰ τὴν νύκτα ταύτην, ὁ καλὸς Ἀβρὺ-Ὀβεΐδας ἐπανέλαβε διὰ μιᾶς τὰς



εις δύο κεχωρισμένας ώρας ἀνηκούσας προσευχάς, ὅπως οἱ κεκμηκότες στρατιῶταί του γευθῶσιν ἀδιαλείπτου ὕπνου.

Ἐπί τινας διαδοχικὰς ἡμέρας, ἡ μανιώδης αὕτη μάχη, ἀφ' ἧς ἐξήρτατο τὸ μέλλον τῆς Συρίας, ἐπανελήφθη μετὰ διαφόρων τυχῶν. Ἐπί τέλους ἡ φανατικὴ ἀνδρεία τῶν Μοσλήμων ὑπερίσχυσεν· ὁ Χριστιανικὸς στρατὸς κατεθραύσθη παντελῶς καὶ ἐτράπη πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις. Πολλοὶ κατελήφθησαν καὶ ἐσφάγησαν ἐπὶ τῶν δυσδιαβάτων κλεισωρειῶν, ἕτεροι ἐπνίγησαν εἰς βαθύ τι μέρος τοῦ ποταμοῦ, ἀφ' ὅπου τοὺς ἐπλάνησε νὰ διαβῶσιν εἰς αὐτῶν ὁμόπατρις, ἐκδικούμενος ὕβριν. Ὁ δὲ αὐτοκρατορικὸς στρατηγὸς Μανουὴλ ἐφονεύθη διὰ τῆς χειρὸς Μοσλήμου τινὸς, ὀνομαζομένου Νομάν-Ἰβν-Ἀλκάμα.

Ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας περιῆλθεν αὐτοπροσώπως τὸ πεδίον τῆς μάχης, φροντίζων περὶ τῆς καλῆς θεραπείας τῶν τραυματιῶν καὶ περὶ τῆς εὐπρεποῦς ταφῆς τῶν φονευθέντων· ἐπὶ τινὰ ὥραν εἶχετο ἀμηχανία εἰάν, κεφαλαί τινες, ἃς εὔρε χωρὶς σωμάτων, ἦσαν Μοσλήμων ἢ ἀπίστων· ἀλλ' ἐπὶ τέλους προσηύξατο ὑπὲρ αὐτῶν τυχόντως καὶ διέταξε νὰ τὰς θάψωσι μετὰ τῆς αὐτῆς εὐσχημοσύνης.

Διανέμων τὰ λάφυρα, ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας, ἀφ' οὗ ἀπέταξε τὸ ἐν πέμπτον διὰ τὸν Καλίφην καὶ τὸν δημόσιον θησαυρὸν, διεκλήρωσεν εἰς ἕκαστον πεζὸν στρατιώτην μίαν μερίδα καὶ εἰς ἕκαστον ἵππεα τρεῖς· δύο εἰς ἑαυτὸν καὶ μίαν εἰς τὸν κέλητά του· ἀλλ' εἰς ἕκαστον ἵππον, καθαρῶς ἀραβικοῦ γεννήματος, ἔδωκε διπλὴν μερίδα. Ὁ τελευταῖος οὗτος μερισμὸς προσέκοψεν ἀντιλογίαις· ἐπεκύρωσεν ὅμως αὐτὸν ὁ Καλίφης λόγῳ τῆς ὑπεροχικῆς ἀξίας τῶν γνησίων ἀραβικῶν ἵππων.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη μάχη ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἰερμουκ, παρὰ τὴν συνώνυμον αὐτῷ πόλιν, γενομένη κατὰ Νοέμβριον τοῦ 636 ἔτους Λ. Χ., καὶ 16 ἀπὸ Ἐγίρας.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

### Πολιορκία και ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ.

Οἱ Μοσλῆμαι πορθηταὶ ἀνεπαύοντο ἐπὶ ἓνα μῆνα ἐν Δαμασκῶ ἐκ τοῦ μόχθου τῶν κατακτήσεων, ἐντὸς δὲ τοῦ χρόνου τούτου ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἀπέστειλε πρὸς τὸν Καλίφην ἐρωτῶν, ἀν ὄφειλε ν' ἀναλάβῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Καισαρείας ἢ τὴν τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ Ἀλῆς, ὢν μετὰ τοῦ Ὁμάρ ὅτε ἀφίχθη ὁ ταχυδρόμος, συνεβούλευσεν αὐτῷ τὴν ἄμεσον πολιορκίαν τῆς τελευταίας· διότι, ὡς εἶπε, τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τοῦ προφήτου. Ἡ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπιχειρήσις ἦτο πόλεμος ἱερὸς διὰ τοὺς Μοσλῆμας, οἵτινες ἐσέβοντο τὴν πόλιν ταύτην ὡς παλαιὰν ἔδραν τῶν προφητειῶν καὶ ἀποκαλύψεων, συνεχομένην μετὰ τῶν ἱστοριῶν τοῦ Μωϋσέως, τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Μωάμεθ, καὶ ἡγιασμένην δι' ὧν περιεῖχε τάφων τινῶν ἐκ τῶν ἀρχαίων προφητῶν. Ὁ Καλίφης ἀπεδέξατο τὴν συμβουλήν τοῦ Ἀλῆ καὶ διέταξε τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν νὰ ὀδηγήσῃ τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς Παλαιστίνην πρὸς πολιορκίαν τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ἄμα λαβὼν τὰς διαταγὰς ταύτας, ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἔπεμψε τὸν Γεζήδ-Ἀβού-Σόφιαν μετὰ πεντακισχιλίων ἀνδρῶν ὅπως ἐπιχειρήσῃ τὴν πολιορκίαν, ἐπὶ πέντε δὲ κατὰ συνέχειαν ἡμέρας τῷ ἐξαπέστειλε μεγάλας ἐπικουρίας. Ὁ λαὸς τῆς Ἱερουσαλήμ ἔγνω τὴν προσέλευσιν τῶν φοβερῶν τούτων πορθητῶν, οἵτινες ἔβαινον ἐνσπείροντες τοσοῦτον τρόμον καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν· ἀλλ' ὅμως οὐδεμίαν ἐποιήσατο ἔξοδον ἐναντίον αὐτῶν, οὔτε εἰς ἐπικηρυκείαν προσέδραμε· καὶ σήσασας μηχανὰς ἐπὶ τῶν τειχῶν παρεσκευάσθη πρὸς κρατερὰν ἀμυναν. Ὁ Γεζήδ προσήγγισεν εἰς τὴν πόλιν καὶ προσεκάλεσε τοὺς ἐν αὐτῇ διὰ τοῦ ἤχου τῆς σάλπιγγ-



γοι, προτείνων τὴν συνήθη αἵρεσιν, δμολογίαν δηλονότι τῆς πίστεως ἢ ὑποτέλειαν· ἀλλ' ἀμφότεροι οὗτοι οἱ ὅροι ἀπερρίφθησαν μετ' ἀγανακτήσεως. Οἱ Μοσλημαὶ θὰ ἐποιοῦντο ἀμέσως ἔφοδον, ἂν ὁ Γεζήδ εἶχε τὴν πρὸς τοῦτο διαταγὴν· διὸ ἐστρατοπέδευσεν ἕως οὗ λάβῃ παρὰ τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα ὁδηγίαν ἵνα προσβάλῃ τὴν πόλιν, καὶ ἐν τῷ μεταξύ προπαρασκευάζετο τὰ ἀναγκαῖα.

Τὴν πρωϊνὴν ἀλεκτοροφωνίαν τὸ Μοσλημικὸν στρατευμα διετάχθη πρὸς μάχην· οἱ ἀρχηγοὶ ἐπανελάβον τὴν ἐωθινὴν προσευχὴν, ἕκαστος προηγέτης τοῦ τάγματος αὐτοῦ· ἅπαντες δὲ, ὡς ἐξ ἑνὸς συνθήματος, μεγαλοφώνως ἀπήγγειλαν τὸν στίχον τοῦ Κορανίου.\* «Εἰσελθε σὺ ὦ λαέ! εἰς τὴν ἱεράν γῆν ἣν ὁ Ἀλλάχ προώρισέ σοι.»

Ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐφώρμησεν ἐπανελημμένως, ἀλλ' ἀτελεσφόρως· τὴν ἐνδεκάτην ἡμέραν ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἤγαγεν ἅπαντα τὸν στρατὸν εἰς βοήθειάν των. Ἀμέσως δ' ἐπεμψε γραπτὴν πρὸς τοὺς κατοίκους πρόσκλησιν, αἰτῶν νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν θείαν ἀποστολὴν τοῦ Μωάμεθ, εἰς τὴν ἀνάστασιν καὶ ἐσχάτην κρίσιν· ἄλλως, ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν ἐπιδεδροτεῖαν τοῦ Καλίφου καὶ γίνωσιν αὐτῷ ὑπόφοροι· «διότι, ἐν ἐναντία περιπτώσει,» ἐπέβαινον ἢ ἐπιστολή, «θέλω ἀγάγει ἐναντίον σας ἀνθρώπους, οἵτινες ἀγαπῶσι τὸν θάνατον πολλῶ μᾶλλον ἢ ὅσον ὑμεῖς ἀγαπᾶτε τὸν οἶνον καὶ τὸ χοίρειον· οὔτε, Θεοῦ θέλοντος, θὰ σας ἀφίσω, ἂν πρῶτον δὲν κατασρέψω τοὺς μάχητάς σας καὶ αἰχμαλωτίσω ἐκ τῶν υἱῶν σας.»

Ἡ πρόσκλησις ἀπηυθύνετο πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς προκρίτους τῆς Αἰλίας, διότι οὕτως ὠνομάζετο ἡ Ἱερουσαλήμ, ὡς ἐκ τοῦ Αὐτοκράτορος Αἰλίου Ἀδριανοῦ, ἀφ' ἧς οὗτος ἀνέκτισε τὴν πόλιν ταύτην.

\* Αἱ λέξεις αὗται εἰσὶν ἐκ τοῦ πέμπτου κεφαλαίου τοῦ Κορανίου, ἐνθα ὁ Μωάμεθ τὰς βάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ Μωυσίως, ὡς ἐπειθυνομένης πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραήλ.



Σωφρόνιος ὁ Χριστιανὸς Πατριάρχης Ἱερουσαλήμ, ἀπεκρίθη ὅτι ἡ αὐτὴ ἦτον ἡ ἅγια πόλις, καὶ ἡ ἱερὰ γῆ, καὶ ὅτι ὁ εἰσερχόμενος εἰς ἑτέραν, ἐπὶ σκοπῶ ἐχθρικῶ, ἠμάρτανεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Οὐ μικρὸν πεποιθὼς ἔδιδεν ὁ πατριάρχης τοῖς πορθηταῖς τὴν πρόκλησιν, διότι τὰ τείχη καὶ οἱ πύργοι τῆς πόλεως εἶχον ἐπισταμένως ὀχυρωθῆ, ἡ δὲ φρουρὰ ἐνισχυθῆ διὰ τῶν φυγάδων ἐξ Ἰερμοῦ καὶ ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Συρίας. Ἡ θέσις ὡσαύτως τῆς πόλεως ἦτο κραταιά, ὡς περιεστοιχισμένη ὑπὸ βαθείων φαράγγων καὶ πετρώδους χώρας· ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐνυπῆρχεν εὐσεβὲς ζώπυρον πρὸς θάρσος καὶ καρτερίαν, προκειμένου νὰ ὑπερασπίσωσι τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ.

Τέσσαρες χειμερινοὶ μῆνες παρῆλθον· καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνέβαινον φονικαὶ ἀψιμαχίαι· οἱ πολιορκοῦντες ἀπεκρούοντο ὑπὸ τῶν ἐξορμούντων ἀποσπασμάτων, ἠνοχλοῦντο διὰ τῶν ἐπὶ τῶν τειχῶν μηχανῶν καὶ ἐμαστιζόντο ὑπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ταραχῶν· καὶ ὁμῶς ἐξηκόλουθον τὴν πολιορκίαν μετ' ἀμειώτου καρτερίας. Ἐπὶ τέλους ὁ Πατριάρχης Σωφρόνιος ἦλθεν εἰς λόγους ἀπὸ τῶν τειχῶν πρὸς τὸν Ἀβου-Ὀβεΐδαν. «Ἄγνοεῖς,» τῷ εἶπεν, «ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶνε ἱερὰ καὶ ὅτι ὁ διαπράττων αὐτῇ βίαν ἐπισύρει κατὰ τῆς κεφαλῆς του τοὺς κεραυνοὺς τοῦ οὐρανοῦ;»

—«Γινώσκωμεν,» ἀπεκρίθη ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας, «ὅτι αὐτὴ εἶνε ὁ οἶκος τῶν προφητῶν, ὅπου τὰ σώματα αὐτῶν μένουσιν ἐνταφιασμένα· γινώσκωμεν ὅτι αὐτὴ εἶνε ὁ τόπος ἐνθὲν ὁ προφήτης ἡμῶν Μωάμεθ ἔτέλεσε τὴν νυκτερινὴν αὐτοῦ ἀνάβασιν εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ γινώσκωμεν ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα ἀξιώτεροι ἵνα κατέχωμεν αὐτὴν παρ' ὅσον ὑμεῖς εἴσθε· οὔτε θέλομεν ἄρει τὴν πολιορκίαν ἕως οὔ ὁ Ἀλλάχ δὲν παραδώσει εἰς χεῖράς μας τὴν πόλιν ταύτην, ὡς παρέδωκεν ἡμῖν καὶ πολλὰς ἄλλας χώρας.»

Βλέπων ὁ πατριάρχης ὅτι πᾶσα ἐλπίς ἀπώλετο,



συγκατετέθη νά παραδώσῃ τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω νά ἔλθῃ αὐτοπροσώπως ὁ Καλίφης ὅπως λάβῃ κατοχὴν καὶ προτυπογράψῃ τὴν συνθήκην τῆς παραδόσεως.

Ὅταν ὁ Καλίφης ἤκουσε τὴν ἀσυνήθη ταύτην ῥήτραν, συνδιδεσκέφθη μετὰ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὁ Ὄθμάν ὅστις περιεφρόνει τὸν λαὸν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐβούλετο ν' ἀποβρίθωσιν οἱ προταθέντες ὄροι, ἀλλ' ὁ Ἀλῆς παρέστηκεν πόσον ἅγιος καὶ ἐπιφανῆς ἦτον ὁ τόπος εἰς τὰ ὄμματα τῶν Χριστιανῶν, τοῦθ' ὅπερ ἐδύνατο νά τοὺς παροτρύνῃ εἰς τρυφάϊας ὀχυρώσεις καὶ εἰς τὴν μέχρι ἐσχάτων ἄμυναν, ἐὰν ἔβλεπον ἑαυτοὺς προπηλακίζομένους. Παρεκτὸς τούτων, προσέθηκεν, ἡ ἐμφάνισις τοῦ Καλίφου θὰ ἐχαροποιεῖ καὶ θὰ ἐθάρσυνε τὰ στρατεύματα εἰς τὴν πολυχρόνιον ἀπουσίαν των, καὶ μετὰ τὰς κακουχίας χειμερινῆς ἐκστρατείας.

Οἱ λόγοι τοῦ Ἀλῆ ἐπεισαν τὸν Καλίφην· εἰ καὶ τινες Ἄραβες συγγραφεῖς ἰσχυρίζονται ὅτι πρὸς τοῦτο συνετέλεσε κυρίως παράδοσίς της, τηρουμένη ἐν Ἱερουσαλήμ ἐκ παλαιάτου καὶ λέγουσα, ὅτι εἰς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τῆς θρησκείας του καὶ τῶν προσωπικῶν χαρακτήρων του, ἔμελλε νά κατακτήσῃ τὴν Ἁγίαν Πόλιν. Ἀλλ' εἰαυδήποτε καὶ ἂν ὑπῆρξαν αἱ προτροπαί, ὁ Καλίφης ἀπεφήνατο νά λάβῃ αὐτοπροσώπως τὴν παράδοσιν τῆς Ἱερουσαλήμ. Διόρισεν ἐπομένως τὸν Ἀλῆν ἐπίτροπόν του διαρκούσης τῆς ἐκ Μεδίνης ἀπουσίας του· εἶτα, προσευχηθεὶς ἐν τῷ Τζαμίῳ καὶ πληρώσας εὐλαβῆ ἐπίσκεψιν εἰς τὸν τάφον τοῦ προφήτου, ἐξεκίνησεν εἰς τὸν πρὸς ὄρον.

Ἡ ὁδοιπορία τοῦ φοβεροῦ τούτου δεσπότη, ὅστις ἤδη ἐκράτει ἐν παλάμαις τὸ μέλλον αὐτοκρατοριῶν καὶ εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του τὴν λεηλασίαν τῆς Ἀνατολῆς, εἶνε χαρακτηρηστικὸν τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Μωαμεθανισμοῦ καὶ ἀποκαλύπτει, μέχρι τινός, τὸ μυστήριον τῶν ἐπιτυχιῶν αὐτοῦ. Ἦδευεν ἐπὶ ἐρυθρᾷ ἡ



κιββάς καμήλου, πάραντα τῆς ὁποίας ἐτείνεται ἀλφόρζα, ἦτοι δισάκκιον. Καὶ ἡ μὲν μία πήρα αὐτοῦ περιεῖχε φοίνικας καὶ ἐξηραμμένους καρπούς, ἡ δ' ἑτέρα προμήθειαν καλουμένην σάουϊκ, συγκειμένην ἐκ κριθῆς, ὄρυζίου ἢ σίτου, φρυγμένων ἢ ἐψητῶν. Ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἐκρέματο βαυκαλῆς δερματίνη, ἢ θύλακος, διὰ τὸ ὕδωρ· καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ξύλινον δοχεῖον (πλώσκα). Οἱ συνοδοιπόροι του, ἄνευ διακρίσεως βαθμοῦ, συνέτρωνον μετ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἰδίου πινακίου, χρώμενοι τοῖς δακτύλοις των κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἔθιμον. Ἐκοιμᾶτο τὴν νύκτα ἐπὶ στρώματος ὑπὸ δένδρον, ἢ ὑπὸ τὴν ἐξ ἐρίου εὐτελεῆ σκηνὴν Βεδουίνου τινός· καὶ οὐδέποτε ἀνελάμβανε τὴν πορείαν του πρὶν ἢ ἀπευθύνῃ τὴν ἐωθινὴν προσευχήν.

Ἐνῶ διήρχετο τὴν Ἀραβίαν κατὰ τὸν ἀφελῆ τοῦτον τρόπον, εἰσήκουε τὰ παράπονα τοῦ λαοῦ, διώρθου τὰ πταίσματα καὶ ἀπένειμε δικαιοσύνην μετ' ὑγιούς κρίσεως καὶ αὐστηρᾶς χειρός. Ἀνηγγέλθη αὐτῷ ὅτι Ἄραψ τις ἐνυμφεύθη δύο ἀδελφάς, πρᾶξις αὕτη μὴ ἀσυνήθης μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρῶν· ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἦτον ἤδη Μωαμεθανός. Ὁ Ὄμάρ διέταξε τὸν ἔνοχον καὶ τὰς δύο συζύγους του νὰ προσέλθωσιν ἐνώπιόν του, καὶ παρρησίᾳ ὠνείδισεν αὐτῷ τὴν ἀμαρτίαν του· οὗτος δ' ἐδήλωσεν ἄγνοιαν τοῦ ὅτι ἀντέβαινε εἰς τὸν νόμον τοῦ προφήτου.

— «Ψεύδουσαι!» εἶπεν ὁ Ὄμάρ· «διαζεύχθητι πάραυτα τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν, ἄλλως ἡ κεφαλὴ σου πίπτει.»

— «Ἀνάθεμα τὴν ὥραν ἐν ἣ ἠσπάσθην τοιαύτην ὀρησκείαν,» ἐτονθόρυσεν ὁ ἔνοχος. «Τὶ ὠφελήθην;»

— «Πρόσελθε ἐγγύτερον,» εἶπεν ὁ Ὄμάρ· ἐνῶ δ' ἐπλησίαζεν, ἔπαισεν αὐτοῦ ὁ Καλίφης σωφρονιστικῶς δις τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς βακτηρίας του.

«Ἐχθρὲ τοῦ Θεοῦ καὶ σεαυτοῦ,» ἀνεφώνησεν, «ἔξωσαν αἱ βολαὶ αὗται εἰς μετατροπὴν τῶν ἡθῶν σου καὶ εἰς διδασχὴν σου ἵνα λαλήῃς μετὰ πλείονος σεβασμοῦ



περὶ θρησκείας, ἦν ὁ Ἀλλάχ ἐπηγγείλατο καὶ ἦτις ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν ἄριστων ἐκ τῶν πλασμάτων του.»

Τότε ὁ Καλίφης προσέταξε τὸν ἔνοχον νὰ ἐκλέξη μεταξὺ τῶν συζύγων του· βλέπων δ' αὐτὸν ἀμηχανοῦντα τοῦ ποίαν νὰ προτιμήσῃ, ἔλυσε τὸ ζήτημα διὰ κλήρου καὶ ἀπέπεμψεν αὐτὸν μετὰ τῆς ἐξῆς ἀποδημητηρίου παραινέσεως. «Ὅστις ὁμολογεῖ τὸν Ἰσλαμισμόν, εἶτα δὲ ἀπαρνείται αὐτὸν, τιμωρεῖται μὲ θάνατον· πρόσεχε λοιπὸν εἰς τὴν θρησκείαν σου· Ἄν δέ ποτε ἀκούσω ὅτι συγκατευνάσθῃς μετὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς συζύγου σου, ἦν ἀπέβαλες, θέλεις λιθοβοληθῆ.»

Ἀλλαχοῦ εἶδεν ἀριθμὸν τινα ἀνθρώπων, οὓς οἱ Μοσλῆμαι πορθηταὶ εἶχον ἐκτεθειμένους εἰς τὸ πνιγηρὸν καῦμα τοῦ ἡλίου, ἵνα τοὺς τιμωρήσωσιν ὅτι ἔλειπον τῆς πληρωμῆς τοῦ φόρου. Εὐρών, μετ' ἀνάκρισιν, ὅτι παντάπασιν ἔστεροῦντο τῶν μέσων, προσέταξε νὰ τοὺς ἀπολύσωσι· καὶ στραφεὶς ἐπιπληκτικῶς πρὸς τοὺς καταδυνάστας αὐτῶν, εἶπε· «Μηδένα ἀναγκάζετε νὰ ὑποφέρῃ ὅ,τι δὲν δύναται· διότι ἐγὼ ἤκουσα τὸν ἀπόστολον τοῦ Θεοῦ λέγοντα, ὅτι ὁ πιέζων τὸν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὁμοίον του θέλει τιμωρηθῆ μὲ τὸ πῦρ τῆς Γεέννης.»

Εἰς ἀπόστασιν ἡμέρας ὁδοῦ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδης ἐξῆλθε ἵνα τὸν προῦπαντήσῃ καὶ συνοδεύσῃ εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ Καλίφης προσηνέχθη μετὰ τῆς προσηκούσης βουλευσεως, οὐδέποτε ἐπιλαθόμενος τῶν καθηκόντων του, ὡς ἱερεὺς καὶ διδάσκαλος τοῦ Ἰσλάμ. Τὴν πρῶταν ἀπήγγελλε τὰς συνήθεις προσευχὰς καὶ ἐδίδασκεν, ἀγορεύων περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁδηγουμένων εἰς τὴν εὐθεϊαν ὁδὸν, καὶ ὅτι οὐδεμίαν ἐλπίδα ὑπῆρχε δι' ἐκείνους οὓς ὁ Θεὸς ἠθέλην ἀγάγει εἰς τὴν πλάνην.

Πολιὸς τις ἱερεὺς χριστιανὸς, ὅστις ἐκάθητο ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας ὅπως κατακρίνη





τὴν γλῶσσαν τοῦ Καλίφου κατηχητοῦ. «Ὁ Θεὸς οὐδένα τῶν ἀνθρώπων ἄγει εἰς πλάνην, «εἶπε βροντοφώνως.

Ὁ Ὀμάρ δὲν ἤξίωσεν αὐτὸν ἀμέσου ἀπαντήσεως, ἀλλὰ στραφεὶς πρὸς τοὺς κύκλῳ αὐτοῦ ἐστῶτας, «Ἀποκόψατε τὴν κεφαλὴν τοῦ γέροντος ἐκείνου,» εἶπεν, «ἐὰν ἐπαναλάβῃ τοὺς λόγους του.»

Ὁ γέρον ἦτο φρόνιμος, καὶ ἐσίγησε ἀπολογία δὲν ἴσχυε κατὰ τῆς σπάθης τοῦ Ἰσλάμ.

Βαίνων εἰς τὸ στρατόπεδον, ὁ Ὀμάρ παρετήρησεν ἀριθμὸν τινα Ἀράβων, οἵτινες, ἀποβαλόντες τὰ ἀφελῆ ἐνδύματα τῆς χώρας αὐτῶν, περιεβλήθησαν τὰ μεταξωτὰ λάφυρα τῆς Συρίας. Εἰδὼς τὸν ἐκ ταύτης τῆς πολυτελείας καὶ ἐκθηλύνσεως κίνδυνον, προσέταξε νὰ συρθῶσιν οἱ παραβάται πρηνεῖς ἐπὶ τῆς κόψεως, τὰ δὲ σιρικὰ τῶν φορέματα νὰ κατασχιθῶσιν ἐκ τῶν ὤμων αὐτῶν ἀποσπώμενα.

Ἀφίχθεις ἐνώπιον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀνέκραξεν ὑψηλῆ τῆ φωνῆ, «Ἀλλάχ Ἀκβάρ! Ὁ Θεὸς εἶνε ἰσχυρὸς! Ὁ Θεὸς χαρίζεται ἡμῖν εὐκολὸν νίκην!» Εἶτα, ἐπιτάξας νὰ στήσωσι τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, ἀπέβη τῆς καμήλου του καὶ ἐκάθισεν ἐντὸς τῆς σκηνῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Οἱ Χριστιανοὶ συνεσωρεύθησαν ὅπως ἴδωσι τὸν νέον τοῦτον καὶ ἀκαταμάχητον λαὸν, ὅστις ἐλυμαίνετο καὶ καθυπέτασσε τὴν γῆν. Φοβούμενοι οἱ Μοσλῆμαι ἀπόπειραν δολοφονίας κατὰ τοῦ Καλίφου, ἐτήρουν τοὺς συνθλιβομένους μέχρι τινὸς ἀποστάσεως, ἀλλ' ὁ Ὀμάρ διετκέδασε τοὺς φόβους των. «Μόνον εἰς ὃ τι ὁ Θεὸς ἐθέσπισε μέλλει νὰ ὑποκύψωμεν. Ἄς ἔχωσιν οἱ πιστοὶ πεποίθησιν εἰς αὐτόν.»

Ἄμα τῆ ἀφίξει τοῦ Καλίφου συνωμολογήθη ἡ συνθήκη. Ὄταν οἱ ἐξ Ἱερουσαλήμ ἀπεσταλμένοι ἔλαβον ἄδειαν συνεντεύξεως, ἐξεπλάγησαν εὐρόντες τὸν τρομερὸν τοῦτον δυνάστην, ἄκομον ἄνδρα, ἀφελῶς ἐνδεδυμένον, καὶ καθήμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὑπὸ σκηνῆν ἐξ ἐριούχου.



Τὰ ἄρθρα τῆς παραδόσεως συνετάχθησαν καὶ ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Ὁμάρ, ἐχρησίμειυσαν δὲ ἀκολούθως ὡς ὑπόδειγμα εἰς τοὺς ἄλλας κατακτήσεις ἐπιτετραμμένους Μοσλήμας ὀδηγούς. Οἱ Χριστιανοὶ ὄφειλον νὰ μὴ κτίζωσι νέους ναοὺς ἐν ταῖς ὑποδουλωθείσαις χώραις. Αἱ θύραι τῶν ναῶν ἔπρεπε ν' ἀνοίγωνται πρὸς τοὺς ὁδοιπόρους, νὰ μένη δ' ἐλευθέρα ἡ εἴσοδος καὶ ἔξοδος τῶν Μωαμεθανῶν, ἡμέρας καὶ νυκτός. Τοὺς κώδωνας ὄφειλον νὰ κροταλίζωσι μόνον καὶ νὰ μὴ σημαίνωσι· νὰ μὴ ἐγείρωσι σταυροὺς ἐπὶ τῶν ναῶν, οὔτε νὰ τοὺς αἴρωσι δημοσίᾳ εἰς τὰς ὁδοὺς. Οἱ χριστιανοὶ δὲν ἠναγκάζοντο νὰ διδάσκωσι τὸ Κοράνιον εἰς τὰ τέκνα τῶν ἄλλ' ὄφειλον νὰ μὴ λαλῶσι παρρησίᾳ περὶ τῆς θρησκείας αὐτῶν, νὰ μὴ ἀποπειρῶνται τοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ νὰ μὴ κωλύωσι τοὺς ἐκ τῶν οἰκογενειῶν των θέλοντας ν' ἀσπασθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν. Δὲν ἐπεβάλλετο αὐτοῖς νὰ φέρωσι τὰ τῶν Μοσλήμων ἐνδύματα ἢ πῖλους, ἢ εὐμαρίδας, ἢ κιδάρεις, οὔτε νὰ διαιρῶσι τὴν κόμην ὡς οἱ Μοσλήμας, ἀλλ' ὅμως ὄφειλον πάντοτε νὰ διαστέλλωνται διὰ ζωνῶν. Ἐπετρέπετο αὐτοῖς νὰ μὴ ποιῶνται χρῆσιν τῆς Ἀραβικῆς γλώσσης διὰ τὰς ἐπὶ τῶν σφαγίδων αὐτῶν ἐπιγραφάς, οὔτε νὰ χαιρετίζωσι κατὰ τὸ Μοσλημικὸν ἔθιμον, οὔτε νὰ καλῶνται διὰ Μοσλημικῶν ἐπωνύμων. Ὄφειλον νὰ ἐγείρωνται ἅμα τῇ εἰσόδῳ Μοσλήμου τινος καὶ νὰ μένωσιν ὄρθιοι ἕως οὗ αὐτὸς καθίσῃ. Νὰ ξενίζωσιν ἕκαστον Μοσλήμην ὁδοιπόρον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας δωρεάν. Τοῖς ἀπηγορεύετο τὸ νὰ πωλῶσιν οἶνον, νὰ φέρωσιν ὄπλα καὶ νὰ χρῶνται ἐπιβλήμασι πρὸς ἵππασίαν· οὔτε ἐδύναντο νὰ ἔχωσι θεράποντας ἐξ ἐκείνων οἵτινες διετέλεσάν ποτε εἰς Μοσλημικὴν ὑπηρεσίαν.

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ ταπεινωτικοὶ ὅροι, οὓς ὁ ὀδηγὸς στιφῶν περιπλανωμένων ἀράβων ἐπέβαλεν ἐπὶ τῆς ὑπερηφάνου πόλεως τῆς Ἱερουσαλήμ, δόξης ἄλλοτε καὶ τρόμου τῆς Ἀνατολῆς. Ἦσαν οἱ γενικῶς ἐπιβαλλόμε-



νοι ὑπὸ τῶν Μοσλήμων ὄροι κατὰ τὸ φανατικὸν αὐτῶν ἐκπορθητικὸν στάδιον. Παντελῆς περιφρόνησις καὶ μίτος κατὰ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἀντιπάλων, ἀπετέλουν ἐν τῶν κυρίων θεμελίων τῆς πίστεώς των.

Ἄφ' οὗ οἱ Χριστιανοὶ συνεφώνησαν νὰ παραδοθῶσιν ἐπὶ τοιαύτῃ ῥήτρᾳ, ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Καλίφης ἰδιόχειρον ἐγγύην, ὅτι θὰ ἐφρουρεῖτο ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἰδιοκτησία των, καὶ θὰ ἠσφαλίζετο ἡ χρῆσις τῶν ναῶν των καὶ ἡ ἐξάσκησις τῆς θρησκείας των.

Ὁ Ὄμάρ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἄλλοτε κλεινὴν πόλιν τοῦ Σολομῶντος πεζῆ, ἐνδεδυμένος τὰ ἀφελῆ ἄραβικὰ, κρατῶν τὴν βακτηρίαν ἀνὰ χεῖρας καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ σεβασμίου Σωφρονίου, μεθ' οὗ συνδιελέγετο οἰκείως, ἐρωτῶν περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν. Ὁ σεπτὸς πατριάρχης ἐφιλοφρονήσατο τὸν πορθητὴν φαινομενικῶς τὰ μέγιστα, ἀλλ' ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τοὺς λόγους χριστιανοῦ τινος ἱστορικοῦ, ἀπεστρέφετο ἐνδομύχως τὸν ἐβρύπωμένον Ἄραβρα, ἰδίως δὲ ἀπηρέσκετο εἰς τὴν ἐκ χονδροῦ ἐρίου ἐσθῆτά του, ἀνεβράμμενὴν προβατείῳ δέρματι. Ἡ ἀπαρέσκεια τοῦ Σωφρονίου ἦτο σχεδὸν ἀκατάβλητος, ὅταν, εἰσελθὼν μετὰ τοῦ Καλίφου εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, εἶδεν αὐτὸν ἐν τῷ ῥυπαρῷ ἱματισμῷ του, καθεζόμενον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱεροῦ κτιρίου. «Οὗτος, τῆ ἀληθείᾳ,» ἀνεφώνησεν, «εἶνε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἐςὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ.»

Προστίθεται, ὅτι ὅπως ὁ Ὄμάρ πρᾶυνῆ τοὺς καθαρίους διαταγμοὺς τοῦ πατριάρχου, συγκατετέθη νὰ περιβληθῆ τὰ ὅποια οὗτος τῷ προσήνεγκε καθαρὰ ἐνδύματα, ἕως οὗ τὰ ἴδια αὐτοῦ πλυθῶσιν.

Παράδειγμα τῆς αὐστηρᾶς εἰλικρινείας τοῦ Ὄμάρ ἀναφέρεται ὡς παρεχόμενον κατὰ τὴν εἰς τοὺς Χριστιανικοὺς ναοὺς ἐπίσκεψίν του ταύτην. Ἐν ᾧ εὑρίσκετο μετὰ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ γὰρ τῆς Ἀναστάσεως, ἐπελ-



θούσης μιᾶς τῶν κεκανονισμένων ὥρων τῆς Μοσλημικῆς λατρείας, ἠρώτησε ποῦ ἐδύνατο νὰ προσευχηθῆ. «Ποῦ εὐρίσκεσαι τὴν στιγμὴν ταύτην;» ἀπεκρίθη ὁ πατριάρχης. Ἀλλ' ὁ Ὀμάρ ἠρνήθη νὰ προσευχηθῆ, καὶ ἐξῆλθεν. Ὁ πατριάρχης τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου, καὶ τῷ ἤπλωσε στρῶμα ὅπως προσευχθῆ ἐπ' αὐτοῦ· ἀλλὰ πάλιν ἠρνήθη. Ἐξερχόμενος, ἐγονάτισε καὶ προσηυχῆθη ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πύλης τοῦ ναοῦ καταγούσης. Τούτου γενομένου, ἐστράφη πρὸς τὸν πατριάρχην καὶ ἔδωκεν αὐτῷ γενναϊόφρονα λόγον περὶ τῆς διαγωγῆς του. «Ἐὰν προσηυχόμεν ἐἴς ἕτερον τῶν ναῶν,» εἶπεν, «οἱ Μοσλήμασι θὰ ἐλάβανον κατοχὴν αὐτοῦ καὶ θὰ τὸν καθιέρουν ὡς Τζαμίον.»

Τοσοῦτο πιστὸς ἐδείχθη περὶ τὴν τήρησιν τῶν ὡς πρὸς τοὺς ναοὺς συμβάσεών του, ὥστε ἔδωκε τῷ πατριάρχῃ ἔγγραφον, ἀπαγορευθὲν εἰς τοὺς Μοσλήμας τὸ νὰ προσεύχωνται ἐπὶ τῶν βαθμίδων ὅπου εἶχεν αὐτὸς προσευχθῆ, εἰ μὴ ἀνά εἰς κατὰ φεράν. Ὁ ζῆλος ὅμως τῶν πιστῶν ὑπερεπήδησε τὸν πρὸς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ σεβασμὸν των, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν βαθμίδων καὶ τοῦ νάρθηκος συμπεριελήφθη ἀκολούθως ἐντὸς Τζαμίου, ἀνεγερθέντος ἐπὶ τῆς θέσεως ἣν τυχαίως καθηγίασεν.

Ὁ Καλὶφης ἔπειτα ἐζήτησε τὸν τόπον ἐνθα ἄλλοτε ὑπῆρξεν ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος, ἐκεῖ δ' ἐθεμελίωσε Τζαμίον, ὅπερ, προϊόντος τοῦ χρόνου, εὐρυνθὲν καὶ πλουτισθὲν ὑπὸ τῶν διαδόχων Καλιφῶν, κατέστη ἐν τῶν κομψοτέρων κτιρίων τῆς Ἰσλαμικῆς λατρείας, καὶ μόνον δεῦτερον μετὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς Τζαμίον τῆς Κορδόβας.

Ἡ παράδοσις τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔλαβε χώραν τῷ δεκάτῳ ἐβδόμῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, καὶ ἐξηκοσιοστῷ τριακοστῷ ἐβδόμῳ τῆς Χριστιανικῆς χρονολογίας.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Πρόδοι τοῦ Μωσλημικοῦ στρατοῦ ἐν Συρίᾳ.—Πολιορκία τοῦ Χαλεπίου.—Πεισματώδης ἄμυνα τοῦ Ἰουκέννα.— Ἄνδραγαθήματα τοῦ Δάμα.— Ἄλωσις τοῦ φρουρίου.— Ἐξωμοσία τοῦ Ἰουκέννα.

Ὁ Καλίφης Ὁμάρ διέτριψε δεκαήμερον ἐν Ἱερουσαλήμ, κανονίζων τὸ μέγα σχέδιον τῆς Ἰσλαμικῆς κατακτήσεως. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς υποδουλώσεως τῆς Συρίας διήρπασεν αὐτὸ εἰς δύο μέρη. Καὶ τὴν μὲν Νότιον Συρίαν, συγκειμένην ἐκ τῆς Παλαιστίνης καὶ τῶν παράβαλασσιῶν πόλεων, ἔθεσεν ὑπὸ τὸν Γεζιῦδ-Ἰβν-Ἀβού-Σόφιαν, μετὰ μεγάλης μερίδος τοῦ στρατοῦ ὕπως τὸν ἐνισχύη κατὰ τὴν διοίκησιν αὐτῆς· τὴν δὲ ἄμεινον ἐκπύρηνσιν τῆς Νοτίου Συρίας, περιλαμβανοῦσης τὴν μεταξὺ Χαυρὰν καὶ Χαλεπίου χώραν, ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Ἀβού-Θβεΐδαν, προηγέτην ἀνωτέρας δυνάμειος. Συγχρόνως δὲ Ἀμριῦ-Ἰβν-Ἄλ-Ἀλς, μετὰ σώματος Μωσλημικοῦ στρατοῦ, παρηγγέλθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς Αἴγυπτον, τὴν γεγρανὴν ταύτην καὶ ποτε ἰσχυρὰν ἐπικράτειαν, ἀλλὰ τότε ἐν μελαγχολικῇ παρακμῇ διακειμένην. Αὐτὰ ἦσαν τὰ μεγάλα σχέδια τῆς Ἰσλαμικῆς κατακτήσεως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις, ἐν ᾧ συγχρόνως ὁ Σαῦδ-Ἰβν-Ἀβού-Οὐάκκας, ἕτερος ἐκ τῶν στρατηγῶν τοῦ Ὁμάρ, ἐπεδίωκε στάδιον νικῶν ἐν ταῖς Περσικαῖς χώραις.

Ἢ εἰς Μεδίαν ἐπάνοδος τοῦ Ὁμάρ ἐχαιρετίσθη μετ' ἀγαλλιάσεως ὑπὸ τῶν κατοίκων, οἵτινες εἶχον ἐμφέλειαν ἀδελφόνως πρὸς τὴν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπίσκεψιν του. Ἐγίνωσκον τὸ ὑγιεινὸν τοῦ κλίματός της, τὴν εὐφορίαν τῆς χώρας καὶ τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα τῆς πόλεως, ὡς περιεχούσης τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ, κατὰ



τὴν Μουσουλμανικὴν πίστιν, προωρισμένου τόπου πρὸς συνάθροισιν ἅπαντος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως. Διὸ ἐφοβήθησαν μήπως τῷ ἐμποιοθῆ ἔρεξις νὰ ἐκλέξη εἰς διαμονὴν, διὰ τὸ ἐπίλοιπον τῶν ἡμερῶν του, τὴν ἡγιασμένην ἐκείνην πόλιν. Ἄκρα ὄθεν ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ αὐτῶν, ὅτε εἶδον τὸν Καλίφην των εἰσερχόμενον ἐκ νέου διὰ τῶν πυλῶν των ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ ἀπλότῃ, περιβεβλημένον τὴν χονδρὴν του Ἀραβικὴν ἐσθῆτα καὶ καθεζόμενον ἐπὶ τῆς καμήλου του μετὰ τοῦ δισακκίου τῶν ἐξτραμμένων καρπῶν καὶ τοῦ ἐψητοῦ σίτου, τῆς δερματίνης βαυκαλίδος καὶ τῆς πλώσκας του.

Ὁ Ἀβού-Ὀβείδας ἀνεχώρησεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μικρὸν μετὰ τὸν Καλίφην, καὶ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ στρατοῦ του πρὸς βορρᾶν, κατὰ δὲ τὸ στάδιον τῆς διὰ Συρίας προόδου του, ἔτυχε τῆς ὑποταγῆς τῶν πόλεων Κεννερὶν καὶ Ἀλγαδὶρ, οἱ κάτοικοι τῶν ὁποίων ἐλύτρωσαν ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν των ἀντὶ πεντακισχιλίων οὐγγιῶν χρυσοῦ, ἴσης ποσότητος ἀργύρου, δισχιλίων μεταξωτῶν στολῶν καὶ τόσων σύκων καὶ ἀλόης, ὅσων ἐδεῖτο ὁ φόρτος πεντακοσίων ἡμιόνων· εἶτα προεχώρησε ἐπὶ τὴν πόλιν τοῦ Χαλεπίου, ἣν κατὰ τὰς διαταγὰς τοῦ Καλίφου, ὤφειλε νὰ πολιορκήσῃ. Οἱ ἐγκάτοικοι τῆς χώρας ταύτης, λίαν ἐπιδιδόντες εἰς τὸ ἐμπόριον, εἶχον συμφορήσει μεγάλα πλούτη διὸ ἐπτοήθησαν μαθόντες τὴν προσέλευσιν τῶν λεηλατῶν τούτων υἱῶν τῆς ἐρήμου, οἵτινες κατέστησαν ὑποτέλεις τοσαύτας πόλεις.

Ἡ πόλις τοῦ Χαλεπίου ἦτο περιτετειχισμένη καὶ ὠχυρωμένη· κυρίαν ἄμυναν τῇ παρεῖχεν ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς, ἣτις ἔκειτο ἔξω τῶν τείχων, κεχωρισμένη τῆς πόλεως, ἐπὶ τεχνητοῦ λόφου ἢ συγχώματος, κεκορμασμένου ἐν εἴδει κώνου σάκχαρος καὶ ἔχοντος λίθινον τὸ πρόσωπον. Ἡ ἀκρόπολις ἦτο λίαν ὑψηλὴ, ἐδέσποζε δ' ὅλης τῆς παρακειμένης χώρας. Περιεκυκλοῦτο ὑπὸ βαθείας



τάφρου, ἥτις ἐδύνατο νὰ πληρωθῆ ὕδατος ἐκ πηγῶν, καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ ἰσχυρότερον φρούριον τῆς Συρίας ἀπάσης. Ὁ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου διορισθεὶς διοικητὴς τοῦ τόπου τούτου, καὶ διαφυλάξας ὅλην τὴν μεταξὺ Χαλεπίου καὶ Εὐφράτου χώραν, εἶχε πρὸ μικροῦ ἀποβιώσει, καταλιπὼν δύο υἱοὺς, τὸν Ἰουκένναν καὶ Ἰωάννην, οἵτινες διέμενον ἐν τῷ φρουρίῳ, καὶ διεδέχθησαν τὴν ἐξουσίαν. Οὗτοι ἦσαν παντελῶς ἀντιθέτου χαρακτῆρος καὶ διαγωγῆς. Ὁ μὲν Ἰουκέννας, ὁ πρεσβύτερος τῶν δύο, ἦτο πολεμιστὴς καὶ ἐκήδετο τῶν διοικητικῶν συμφερόντων, ὁ δὲ Ἰωάννης διῆγε σχεδὸν μοναστικὸν βίον, ἀφιερούμενος εἰς τὴν σπουδὴν, τὴν θρησκευτικὴν ἀσκησιν καὶ τὰ φιλόφιλανθρωπα ἔργα. Πλησιαζόντων τῶν Μοσλήμων, ὁ Ἰωάννης συνεπάθησε πρὸς τοὺς φόβους τῶν πλουσίων ἐμπόρων καὶ συνεβούλευσε τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ νὰ διαλλαχθῆ εἰρηνικῶς μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀντὶ χρηματικῶν λύτρων. «Ὅμιλεῖς ὡς αὐτόχρημα καλόγηρος,» ἀπεκρίθη ὁ ἀρειμάνιος Ἰουκέννας. «Ἄγνοεῖς τί προσήκει εἰς τὴν τιμὴν τοῦ στρατιώτου. Μήπως δὲν ἔχομεν ἰσχυρὰ τεῖχη, ἀνδρίαν φρουράν καὶ μέγαν πλοῦτον ἵνα ὑποστηρηθῶμεν; καὶ θ' ἀγοράσωμεν ἐπονείδιστον εἰρήνην χωρὶς νὰ ρίψωμεν οὔτε μίαν βολήν; Ἰπαγε νὰ κλεισθῆς μετὰ τῶν βιβλίων καὶ πάτερ ἡμῶν σου· μελέτα καὶ προσεύχου, καὶ ἄφες τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως εἰς ἐμέ.»

Τὴν ἐπιούσαν προσελάλησε πρὸς τὸν στρατόντου, δίνεῖμε μεταξὺ αὐτοῦ ἀργύριον, καὶ ἀφ' οὗ οὔτως ἀνέφλεξε τὸ θάξρος των, «Οἱ Ἄραβες,» εἶπεν, «ἔχουσι διηρημένας τὰς δυνάμεις αὐτῶν· μέρος αὐτῶν εὐρίσκονται εἰς Παλαιστίνην καὶ μέρος ἐπορεύθησαν εἰς Αἴγυπτον· δὲν θὰ ἦνε δὲ ἡ ἀπλοῦν ἀπόσπασμα τὸ καθ' ἡμῶν ἐπερχόμενον. Διανοοῦμαι ν' ἀντεπεξέλθω κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ τῷ δώσω μάχην πρὶν ἢ πλησιάσῃ εἰς Χαλέπιον.» Εἰς τὴν προσφώνησιν ταύτην ἡ στρατιὰ του ἀπήντησε δι' ἀλαλαγμῶν καὶ προηγούμενος



δώδεκα χιλιάδων ἀνδρῶν ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν εἰσχωρούντων Μοσλήμων.

Δὲν εἶχε μόλις ἀπέλθει ὁ ἀπερίσκεπτος οὗτος πολεμιστῆς σὺν τῇ στρατιᾷ του, ὅτε ἡ ἔμφοβος καὶ ἐμπορευομένη μερίς τῆς κοινότητος, συνήλθεν εἰς συνδιάσκεψιν, ὠφελουμένη δ' ἐκ τῆς ἀπουσίας του, ἀπέστειλε τριάκοντα ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων καὶ πλουσιωτέρων ἐγκατοίκων πρὸς τὸν Ἀβου-Ὀθειῖδαν, μετὰ προσφορᾶς λύτρων διὰ τὴν πόλιν. Ὄταν οἱ ἔγκριτοι οὗτοι εἰσῆλθον εἰς τὸ Μοσλημικὸν στρατόπεδον, ἐξεπλάγησαν ἰδόντες τὴν πανταχοῦ ἐπικρατοῦσαν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, ὑπὸ τὴν συνετὴν διοίκησιν τοῦ στρατάρχου. Ὁ Ἀβου-Ὀθειῖδας ὑπεδέχθη αὐτοὺς ἐν μεγαλόφρονι ἡρεμίᾳ· τὸν ἐπληροφόρησαν δὲ περὶ τῆς ἐλεύσεώς των, γενομένης ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ φιλοπολέμου διοικητοῦ αὐτῶν Ἰουκέννα, ὅστις εἶχεν ἐξέλθει εἰς τὸ πεδῖον, καὶ τοῦ ὀποίου ἡ τυραννία τοῖς ἦτο δυσφόρητος. Μεθ' ἱκανὴν συζήτησιν, ὁ Ἀβου-Ὀθειῖδας ὑπέσχετο ἀμνηστίαν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Χαλεπίου, ἐφ' ὅροις νὰ πληρώσωσι ποσότητά τινα χρημάτων, νὰ χορηγήσωσι τροφὰς εἰς τὸν στρατὸν του, ν' ἀποκαλύψωσι πᾶν ὅ,τι ἐγίνωσκον ἐπιβλαβές εἰς τὰ συμφέροντά του καὶ νὰ κωλύσωσι τὴν εἰς τὸ φρούριον εἰσοδὸν τοῦ Ἰουκέννα. Συγκατετέθησαν εἰς ἅπαντας τοὺς ὅρους, ἐξαιρέσει τοῦ εἰς τὸ φρούριον ἀναφερομένου, οὗ τινος ἡ ἐκπλήρωσις τοῖς ἀπέβαιεν ἀδύνατος.

Ὁ Ἀβου-Ὀθειῖδας τοὺς ἀπήλλαξε μὲν τῆς ὁμολογίας ἐκείνης, ἀπήτησε δὲ παρ' αὐτῶν ὄρκον διὰ τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τῶν λοιπῶν συμφωνιῶν, καὶ τοὺς ἐβεβαίωσεν ὅτι θὰ ἔχαιρον τὴν προστασίαν καὶ εὐνοίαν του ἐὰν διετήρουν αὐτάς, προσθεὶς ὅτι, ἐὰν τὰς παρεβιάζον, οὐδεμιᾶς θὰ ἐτύγγανον συγγνώμης. Τοῖς προσήνεγκε δὲ ἔνοπλον συνοδίαν, ἀλλ' ἀπεποιήθησαν αὐτὴν, προτιμήσαντες νὰ ἐπανακάμψωσιν ἡσύχως δι' ἧς ἦλθον ὁδοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἰουκέννας, τὴν ἐπιούσαν τῇ ἐκ-





δρομῆ του ἡμέραν, εὐρέθη ἐνώπιον τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τοῦ Μοσλημικοῦ στρατοῦ, συγκεμένης ἐκ χιλίων ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸν Καάβ-Ιβν-Δαμάβραχ. Ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν ἐξ ἀπρόοπτου ἐν ᾧ ἐπότιζον τοὺς ἵππους των καὶ ἀνεπαύοντο ἐπὶ τῆς γλόττις ἀδελῶς. Μανιώδης μάχη συνήρθη· οἱ Μοσλήμασι κατ' ἀρχῆς ἐφαίνοντο νικηταί, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτεθέντων κατέβηλεν αὐτούς. Ἐκατὸν ἐβδομήκοντα ἐφρονεύθησαν, πλεῖστοι ἐκ τῶν μεινάντων ἐτραυματίσθησαν, αἱ δὲ συνεχεῖς κραυγαὶ των «*Ἰὰ Μαχόμμεδ! Ἰὰ Μαχόμμεδ!*» (ᾧ Μωάμεθ! ᾧ Μωάμεθ!) κατεδείκνυον τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν των. Μόνη ἡ νύξ διέσωσεν αὐτοὺς ἀπὸ πλήρους σφαγῆς· ἀλλ' ὁ Ἰουκέννας ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδιώξῃ τὸ ἔργον τοῦ ἀδελφοῦ ἅμα τῇ πρωΐᾳ. Ἐντοσοῦτω τὴν νύκτα, εἰς τῶν προσκόπων του ἐκόμισεν αὐτῷ τὴν ἀγγελίαν περὶ τῆς εἰρηνικῆς διαπραγματεύσεως, ἣν οἱ πολῖται τοῦ Χαλεπίου ἐξεπεραίωσαν διχοκρούσης τῆς ἀπουσίας του. Ἀφρίζων ὑπὸ χόλου ἐγκατέλειψε πᾶσαν περὶ τὸν Καάβ καὶ τοὺς ὀπαλοὺς αὐτοῦ σκέψιν καὶ ἐπισπεύσας τὴν εἰς Χαλέπιον ἐπάνοδόν του, παρῆταξεν ἐντὸς τῆς πόλεως τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀπειλῶν νὰ θύσῃ τὰ πάντα διὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας, ἐὰν οἱ κάτοικοι δὲν ἀπηροῦντο τὴν συνθήκην, δὲν συνετάσσοντο αὐτῷ κατὰ τῶν Μοσλήμων, καὶ δὲν παρέδιδον τοὺς ἐργάτας τῶν προσφάτων προδοτικῶν σχεδίων. Δισταζόντων αὐτῶν νὰ δεχθῶσι τὰς ἀπαιτήσεις του, διέταξε τὸν στρατὸν νὰ ἐπιτεθῇ καὶ κατέσφαξε τριακοσίους. Αἱ κραυγαὶ καὶ οἱ ὄλοφυρμοὶ τοῦ πλήθους ἔφθασαν εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ εὐσεβοῦς Ἰωάννου, μονάζοντος ἐν τῷ φρουρίῳ. Οὗτος σπεύσας εἰς τὴν σκηνὴν τῆς σφαγῆς, ἐζήτησε δι' ἀλλεπαλλήλων ἰκεσιῶν καὶ θρησκευτικῶν παραστάσεων ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὄρμην τοῦ ἀδελφοῦ του. «*Τί!*» ἀνέκραξεν ὁ ἐξηγριωμένος Ἰουκέννας, «*νὰ φεισθῶ προδοτῶν, οἵτινες συνεμάχησαν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ μᾶς πωλῶσιν ἀντὶ χρυσοῦ;*»



— «Οἴμοι!» ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης «δὲν ἐζήτησαν ἢ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀσφάλειαν. Δὲν εἶνε πολεμικοὶ ἄνθρωποι.»

— «Τρισάθλιε!» ἐβρόντησεν ὁ Ἰουκέννας φρενιτιῶν, «συεῖσα ἰὸ αὐτουργὸς τῆς ἀτίμου ταύτης προδοσίας.»

Ἡ σπάθη γυμνὴ εὐρίσκετο ἀνὰ χεῖράς του· αἱ πράξεις αὐτοῦ ἦσαν ἔτι μανιωδεστέραι τῶν λόγων του, καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἡ κεφαλὴ τοῦ πράου καὶ εὐσεβοῦς ἀδελφοῦ ἐκυλίσθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ὁ λαὸς τοῦ Καλεπίου μικροῦ δεῖν-ἐπαθεν ἐκ τῆς μανίας τοῦ στρατοῦ, ὅτι δὲν θὰ ἐποίει αὐτῷ ἡ σπάθη τοῦ πορθητοῦ, ὅτε μερὶς τις ἐκ τῆς Μοσλημικῆς δυνάμεως ἐθεάθη ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ Καλήδ. Αἵματηρὰ μάχη συνεκροτήθη ἔμπροσθεν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, τρισχιλιοὶ ἐκ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰουκέννα ἐφονεύθησαν, οὗτος δὲ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ μετὰ μεγάλου ἀριθμοῦ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ὅπου ἔθεσε μηχανὰς ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ παρεσκευάσθη πρὸς ἄμυναν μέχρις ἐσχάτων.

Συμβούλιον ἐγένετο ἐν τῷ Μοσλημικῷ στρατοπέδῳ. Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας διανοεῖτο νὰ πολιορκήσῃ τὴν ἀκρόπολιν ἕως οὗ παραδοθῇ τῆς πείνης· ἀλλ' ὁ Καλήδ, μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἐτοιμότητος, ἐγνωμοδότησε περὶ τῆς ἀμέσου ἐφόδου, πρὶν ἢ ὁ αὐτοκράτωρ πέμψῃ ἐπικουρίας καὶ τροφάς. Ὡς πάντοτε, καὶ τώρα ἡ τολμηρὰ συμβουλή του ὑπερίσχυσε· τὸ φρούριον προσεβλήθη, αὐτὸς δὲ ἠγεῖτο τῆς ἐφόδου. Ἡ συμπλοκὴ ὑπῆρξε μία τῶν θηριωδεστέρων κατὰ τοὺς ἐν Συρίᾳ πολέμους. Οἱ πολιορκούμενοι ἐξεσφενδόνιζον ὀγκώδεις λίθους ἐκ τῶν ἐπάλξεων· πολλοὶ τῶν ἐπιτεθέντων ἐφονεύθησαν, ἱκανοὶ ἠκρωτηριάσθησαν, καὶ ὁ Καλήδ ἠναγκάσθη ν' ἀποστῇ τῆς ἐμβολῆς.

Μεσοῦσης νυκτὸς, ὅτε αἱ πυραὶ τοῦ στρατοπέδου ἐσβέσθησαν καὶ οἱ Μοσλημαὶ ἐκοιμῶντο μετὰ τὸν σκληρὸν ἀγῶνά των, ὁ Ἰουκέννας ποιησάμενος ἐκδρομὴν σὺν τῷ στρατῷ, ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ξιφήρης, ἐφό-



νευσεν ἐξήκοντα καὶ ἐζώγησε πεντήκοντα. Ὁ Καλήδ ὅμως κατώρθωσε νὰ τὸν καταλάβῃ ἐν τῇ ἐπανόδῳ, καὶ ἐφόνευσεν ὑπεράνω τῶν ἑκατὸν ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ, πρὶν ἢ δυνηθῶσι νὰ κλεισθῶσιν ἐν τῷ φρουρίῳ. Τὴν πρωΐαν ὁ Ἰουκέννας παρέταξε τοὺς πεντήκοντα αἰχμαλώτους ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς ἀκροπόλεως, ἐκέλευσε νὰ τοὺς ἀποκεφαλίσωσι καὶ ἔβριψε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν εἰς τοὺς πόδας τῶν πολιορκητῶν.

Μαθὼν ὁ Ἰουκέννας ἐκ τῶν κατασκόπων του ὅτι ἀπόσπασμα Μοσλήμων περιήλαυε τὴν χώραν, ἔπεμψε κρυφίως, ἐν ὥρᾳ νυκτὸς, ἴλην ἵππικου, ἣτις ἐπέπεσε κατὰ τῶν ἐλαυνόντων, ἐφόνευσε σχεδὸν ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἐξ αὐτῶν, κατέσφαξε τὰς καμήλους, τοὺς ἡμιόνους καὶ τοὺς ἵππους των, ἢ ἀπέκοψε τὰς ἰγνῦς αὐτῶν, εἶτα δ' ἐκρύβη εἰς τοὺς μυχοὺς τῶν ὄρεων, ἀναμένουσα τὴν ἐπιούσαν νύκτα ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὸ φρούριον.

Φυγάδες τινὲς ἀνήγγειλαν τὴν ἀψιμαχίαν ταύτην εἰς τὸ στρατόπεδον, ὁ δὲ Καλήδ καὶ ὁ Δεράρ, μετὰ ἴλης ἵππικου, ἀφίχθησαν ἐν τῷ ἅμα ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς μάχης. Εὗρον τὸ πεδίου κατεστρωμένον σώμασι νεκρῶν ἀνθρώπων τε καὶ ζώων, ἔμαθον παρά τινων χωρικῶν ποῦ ὁ ἐχθρὸς ἀπεχώρησε, καὶ ἐπληροφόρηθησαν περὶ στενοῦ τινὸς δι' οὗ ἔμελλε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ φρούριον. Ὁ Καλήδ καὶ ὁ Δεράρ ἔταξαν τὸν στρατὸν αὐτῶν ἐν ἐνέδρᾳ παρὰ τὸ στενὸν τοῦτο. Περὶ μέσας νύκτας εἶδον τὸν ἐχθρὸν προβαίνοντα. Ἀφῆκαν αὐτὸν ἕως οὗ ἠραιώθῃ ἐντελῶς ἐπὶ τοῦ στενοῦ, τότε δ' ἐξαίφνης ἐπιτεθέντες πανταχόθεν, ἐφόνευσαν ἀριθμὸν τινα ἐπὶ τόπου καὶ ἠχμαλώτισαν τριακοσίους. Τούτους μετήνεγκον ἐν θριάμβῳ εἰς τὸ Μοσλημικὸν στρατόπεδον, οἵτινες θὰ ἐξηγόραζον ἑαυτοὺς ἀντὶ βαρέων λύτρων, ἀλλ' ὅμως αἱ κεφαλαί των ἀπεκόπησαν κατὰ μέτωπον τοῦ φρουρίου, μεθόδῳ ἀνταποδόσεως.

Ἐπὶ πέντε μῆνας παρετάθη ἡ πολιορκία τοῦ ἔχυ-



ρώματος τούτου, ἄπασαι αἱ ἔφοδοι τῶν Μοσλήμων ἀπεκρούοντο· ὅλα δὲ τὰ στρατηγήματά τῶν ἀπεκαλύπτοντο καὶ ἐματαιοῦντο· διότι ὁ Ἰουκέννας εἶχε κατασκόπους ἐν αὐτῷ τῷ ἐχθρικῷ στρατοπέδῳ, οἵτινες ἔδιδον αὐτῷ γνῶσιν, διὰ λόγου ἢ σημείων, περὶ παντὸς σχεδίου καὶ μελλούσης κινήσεως. Ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας ἀπελπισθεὶς ὡς πρὸς τὴν ἄλωσιν τοῦ ἀπορρήτου τούτου φρουρίου, ὡς ἐξ οὗ διεκόπτετο τὸ δορικτητικόν του σταδίου, ἔγραψε πρὸς τὸν Καλίφην, προτείνων αὐτῷ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πολιορκίαν καὶ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ Ἀντιόχειαν. Ὁ δὲ Καλίφης εἰς ἀπάντησιν, διέταξεν αὐτὸν νὰ μὴ ἀποστῇ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, διότι τοῦτο θὰ ἐνέποιεὶ θάρρος εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἀλλὰ νὰ ἐμμείνῃ πολιορκῶν ὕψω δυνατὸν στενότερον καὶ νὰ ἔχῃ πεποιοῦσιν εἰς τὸν Θεόν. Ὡς πρόσθετον ἐλπίδα, ἔπεμψεν αὐτῷ ἐπικουρίαν ἐξ ἰππικοῦ καὶ πεζικοῦ, μετὰ εἴκοσι καμήλων, εἰς εὐοδίαν τῶν πεζῶν. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐπῆλθεν αὐτῇ ἡ βροχία, οὐχ ἦσσαν ἡ πολιορκία παρετάθη ἐπὶ τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἡμέρας, ἄνευ πιθανότητος ἐπιτυχίας.

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἀνίας, κωλυμάτων καὶ χρονοτριβῆς, μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἰς τῶν ἄρτι ἀφιχθέντων στρατιωτῶν ἐπλησίασε τὸν Ἀβου-Ὀβεΐδαν καὶ τῷ εἶπεν, ὅτι ἐὰν τῷ ἔδιδε τριάκοντα ἀνθρώπους, ῥωμαλέους καὶ ἀνδρείους, ὑπισχνεῖτο τὴν κεφαλὴν του νὰ καταστήσῃ αὐτὸν κάτοχον τοῦ φρουρίου. Ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἐποιήσατο τὴν παράδοξον ταύτην ἀναφορὰν ὠνομάζετο Δαμάς· ἦτον ἡρακλείου δυνάμεως καὶ γιγαντιαίου ἀναστήματος, ἀνδρεῖος στρατιώτης καὶ κτώμενος μεγάλην φυσικὴν ὀξύδερκειαν, εἰ καὶ ἀπαίδευτος ὢν, ἄτε γεννηθεὶς δοῦλος. Ὁ Καλὴδ ὑπεστήριζε τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ, μαθὼν ὅτι πολλὰ ἀνδραγαθήματα διέπραξεν ἐν Ἀραβίᾳ. Ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας, ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ του, συγκατετίθετο εἰς τὴν ἐφαρμογὴν οἰουδήποτε σχεδίου, ὅπως λάβῃ κατοχὴν τοῦ ἀνευδότητος τούτου φρουρίου, οἱ δὲ



Ἄραβες κατὰ τοὺς πολέμους αὐτῶν ἦσαν πάντοτε ἔτοιμοι πρὸς ἔκτακτα καὶ ξένα στρατηγήματα. Ἐταξεν ἐπομένως ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Δαμάς τριάκοντα ἐκ τῶν ἀξιοτέρων ἀνδρῶν του, παραγγέλλων αὐτοῖς νὰ τὸν ὑπακούωσιν ἀπολύτως, εἰ καὶ κατωτέρας καταστάσεως ὄντα συγχρόνως δὲ, συνωδὰ πρὸς τὴν αἵτησίν του, ὑπεχώρησε μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς λεύγας, ὡσεὶ ἔμελλε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πολιορκίαν.

Ἦτον ἤδη νύξ, καὶ ὁ Δαμάς ἔκρυψε τοὺς τριάκοντα ὀπαδούς του παρὰ τὸ φρούριον, ἐπιτάσσειν αὐτοῖς νὰ μένωσιν ἀκίνητοι καὶ νὰ σιγῶσι. Τότε προεπορεύθη μόνος καὶ, ἀλλεπαλλήλως, παρεκόμισεν ἕξ Χριστιανούς αἰχμαλώτους. Τοὺς ἠρώτησεν ἀραβιστί, ἀλλ' οὗτοι, ἀγνοοῦντες τὴν γλῶσσαν, ἀπεκρίθησαν κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν. «Ἡ κατάρρα τοῦ Ἀλλάχ ἐπὶ τοὺς Χριστιανούς τούτους κύννας καὶ τὴν βάρβαρον διάλεκτόν των, ἦν οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐννοεῖ,» ἀνέκραξεν ὁ ἀγροῖκος Ἄραψ καὶ ἐν τῷ θυμῷ του ἀπέκοψε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

Ἐξελθὼν πάλιν, εἶδεν ἄνθρωπον, ὅστις κατέβαινεν ἐπικρεμῆς τὸ τεῖχος, συνέλαβε δὲ αὐτὸν καθ' ἣν σιγμὴν ἐπάτει τὸ ἔδαφος. Ἦτο Χριστιανὸς Ἄραψ, καὶ ἐπειρᾶτο νὰ διεκφύγῃ τὴν τυραννίαν τοῦ Ἰουκέννα. Τυχῶν παρ' αὐτοῦ ὁ Δαμάς τῶν ἐπιθυμητῶν πληροφωριῶν, ἀμέσως ἀπέστειλε δύο ἄνδρας πρὸς τὸν Ἀβου-Ὀβείδαν, ζητῶν ὀλίγους ἵππεῖς περὶ ἀνατολὴν ἡλίου· ἐξήγαγεν εἶτα ἐκ τοῦ δισακκίου του αἰγίδα δι' ἧς ἐκάλυψε τὰ νῶτα καὶ τοὺς ὤμους του, καὶ λαβὼν ἀνὰ χεῖρας φλόγωμα ἄρτου, ἔβη ἔρπων τετραποδητὶ σύνεγγυς τῷ τείχει τοῦ φρουρίου. Οἱ ἄνδρες του ἔβησαν σιγηλῶς κατόπιν αὐτοῦ ὁμοίως ἔρποντες. Ὄταν ἤκουε ταραχὴν περιέτρωγε τὸ φλόγωμα, ἠχῶν ὡσπερ ὁ περιτρώγων ὄστοῦν κύων, οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες ἔμενον ἀκίνητοι. Τοιουτοτρόπως ἀφίχθη εἰς τι μέρος τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου, ὅπου ἡ ἀνάβασις ἦτον εὐκολω-



τέρρα. Ἐκεῖ δὲ καθίσας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, διέταξεν ἕνα τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ νὰ καθίσῃ ἐπὶ τῶν ὤμων του, εἶτα ἕτερον ἐπὶ τοῦ δευτέρου, ἕως οὗ οὕτως ἑπτὰ ἐπωμίσθησαν ἀλλήλους. Τότε ὁ ἄκρος ἔστη ὀρθιος, τὸ αὐτὸ δ' ἔπραξαν καὶ οἱ ἕτεροι διαδοχικῶς, μέχρις οὗ ὁ Δαμᾶς ἠγέρθη ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐπὶ ποδῶν, στηρίζων ὄλους διὰ τῆς τεραστίας ῥώμης του, ἐν ᾧ ἕκαστος παρεῖχεν ὄσσην ἐδύνατο βοήθειαν ἀντεχόμενος τοῦ τείχους. Ὁ ἄκρος ἄνθρωπος κατέστη ἤδη ἰκανὸς ν' ἀναρρίχθῃ ἐπὶ τῆς ἐπάλξεως, ὅπου εὔρεν ἕνα Χριστιανὸν φύλακα οἰνόθρυπτον καὶ ὑπνοῦντα. Τὸν συνέλαβε καὶ ἔρριψε πρὸς τοὺς κάτω τοῦ τείχους Μοσλήμας, οἵτινες ἀμέσως ἀπηλλάγησαν αὐτοῦ. Τότε ἀναπτύξας τὴν κίδαριν του, ἀνέσυρε τὸν ὑπ' αὐτὸν ἄνθρωπον, οἱ δύο δὲ οὗτοι τὸν ἐπόμενον, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, ἕως οὗ καὶ ὁ Δαμᾶς ἀνέβη εἰς τὸ τεῖχος.

Ὁ Δαμᾶς, ἀφ' οὗ ἐπέβαλε σιγὴν εἰς πάντας, ἀφῆκεν αὐτούς. Βαίνων, εὔρε δύο ἄλλους φύλακας ὑπνοῦντας, ὧν ἀπηλλάχθη διὰ τοῦ ξίφους του, εἶτα δ' ἔτεινε πρὸς τινα τοξότιδα καὶ ρίπτων δι' αὐτῆς τὸ βλέμμα εἶδε τὸν Ἰουκένναν ἐντὸς εὐρέος δωματίου, πλουσίως ἐνδεδυμένον, καθήμενον ἐπὶ τάπητος ἐξ ὑσγίνου μεταξωτοῦ, διηνηθισμένου χρυσῷ, πίνοντα καὶ εὐωχοῦντα ἐν μέσῳ πολλῶν συνδείπνων· διότι ἐφαίνετο ὡς εἰ ἅπαντες οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ, ἐπὶ τῇ ἀπατηλῇ ἀπελεύσει τῆς πολιορκούσης στρατιᾶς, ἐδόθησαν εἰς συμπόσια καὶ εὐθυμίαν.

Ὁ Δαμᾶς ἐθεώρησε τὴν συντροφίαν λίαν πολυάριθμον ὥστε νὰ τὴν προσβάλλῃ καὶ ἐπανακάμψας πρὸς τοὺς ἄνδρας του, κατεσχόπευσε σὺν αὐτοῖς μετὰ προφυλάξεως τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ φρουρίου. Καταλαβόντες δ' ἐξαίφνης τοὺς φύλακας τῆς μεγάλης εἰσόδου, οἵτινες οὐδένα ἐκ τῶν ἔσω προέβλεπον κίνδυνον, ἐφόνευσαν αὐτούς, ἀνεπέτασαν τὴν πύλην καὶ, καταβιβάσαντες τὴν περιαιρετὴν γέφυραν, ἠνώθησαν μετὰ τῶν



λοιπῶν τῆς συνοδίας των. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ κατεπτοήθησαν ἡ φρουρά, ἡμιμεθῆς καὶ ὑπναλέα, ἐξώρμησεν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν ἐν ἀγρία συγχύσει. Οἱ Μοσλῆμαι ἠμύνοντο εὐθαρσῶς ἐπὶ τῆς περιαιρετῆς γεφύρας καὶ κατὰ τὴν σεντὴν δίοδον τοῦ προμαχῶνος, μέχρις οὗ ἔφεγγεν ἡ ἡμέρα, ὅτε ἡ κραυγὴ Ἀλλάχ Ἀκβάρ ἠκούσθη, καὶ ὁ Καλήδ, μετὰ ἱλῆς ἱππικοῦ, εἰσῆλθε βροντωδῶς διὰ τῆς πύλης.

Οἱ Χριστιανοὶ καταθέσαντες τὰ ὄπλα αὐτῶν ἀνέκραζον δι' ἔλεος. Ὁ Καλήδ τοῖς ἐπρότεινε νὰ ἐκλέξωσι, θάνατον ἢ τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰσλάμ. Ὁ Ἰουκέννας ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὅστις ὑψωσε τὸν δάκτυλόν του καὶ ἐξεφώνησε τὴν ὁμολογίαν· τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἐμιμήθησαν τινὲς ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν του, ἐφ' ᾧ οἱ σύζυγοί των, τὰ τέκνα των καὶ ἡ περιουσία των ἐξησφαλίσθησαν αὐτοῖς. Τὸ φρούριον ἐλεηλατήθη, ὡς ἄλωθὲν ἐξ ἐφόδου, καὶ τὰ λάφυρα διενεμήθησαν μεταξὺ τοῦ στρατοῦ, κατ' ἐξαιρέσιν τοῦ συνήθους πέμπτου διὰ τὸν Καλίφην. Τὸν δὲ Δαμάς καὶ τοὺς ἀνδρείους σύνόπλους του, οἵτινες σχεδὸν κατεκρεουργήθησαν εἰς τὴν μάχην, ἐξεθείασαν μέχρι τρίτου οὐρανοῦ, οὐδὲ ἠθέλησεν ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ν' ἀναχωρήσῃ μετὰ τῆς στρατιᾶς του πρὶν ἢ, ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐπέζησαν, ἔλθωσιν ἐκτὸς κινδύνου ἐκ τῶν πληγῶν των.

---

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

\* Ἀπιστία τοῦ Ἰουκέννα πρὸς τοὺς τέως φίλους του.—Προδοτικὴ αὐτοῦ ἀπόπειρα κατὰ τοῦ φρουρίου Ἀαζάζ.—  
° Ἀλωσις τοῦ φρουρίου.

Εἶνε ἀξιοσημείωτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ τε Μωάμεθ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ὅτι οἱ ἀσπονδότεροι ἐχθροὶ



τῆς Ἰσλαμικῆς Ἰθρησκείας, ὅταν ἀπαξ ἠσπάζοντο αὐτὴν, εἰ καὶ ἡ ὁμολογία των ἐλάμβανε χώραν ὑπὸ τὴν ἀκμὴν τῆς σπάθης, τοῦ μεγάλου τούτου Μοσλημικοῦ ἐργάνου τῆς πειθοῦς, καθίσταντο πιστοὶ πρόμαχοί της. Μία τῶν περιπτώσεων τούτων εἶνε καὶ ἡ τοῦ Ἰουκέννα, ὅστις ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐνηγκαλίσθη τὸν Ἰσλαμισμόν, ἀπειλούσης τῆς ἀραβικῆς μαχαίρας κατὰ τοῦ λάρυγγός του, ἐγένετο ἐπὶ τοσοῦτο παράφορος ὑπερασπιστὴς τῶν διδασκαλιῶν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον προηγουμένως ὑπῆρξεν ἀντίπαλος. Ὡς ἅπαντες οἱ νέοι πιστοὶ, καὶ οὗτος ἐπεπόθει νὰ δώσῃ τρανὰς ἀποδείξεις τοῦ ζήλου του· ἐφόνευσεν ἀδελφὸν εἰς ὑποστήριξιν τῆς πρώτης του πίστεως, τώρα δὲ διελογίζετο νὰ προδώσῃ ἐξάδελφον ὕπως προαγάγῃ τὰ συμφέροντα τῆς νέας. Ὁ ἐξάδελφος οὗτος, ὅστις ἐκαλεῖτο Θεόδωρος, ἦτο διοικητὴς διασῆμου πόλεως καὶ φρουρίου, Ἀαζάζ τοῦνομα, εἰς οὐ μεγάλην ἀπόστασιν τοῦ Χαλεπίου κειμένων, καὶ τῶν ὁποίων τὴν κατοχὴν οἱ Μοσλῆμαι ἐθεώρουν ἐπάναγκες νὰ λάβωσι, πρὶν ἢ ἀπέλωσιν ἐκ τῶν πλησιοχώρων ἐκείνων μερῶν. Τὸ φρούριον ἦτον ἰσχυρότατον, εἶχε δὲ πολυάριθμον φρουρὰν, ἀλλ' ὁ Ἰουκέννας ἐπρότεινε νὰ τὸ παραδώσῃ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀβου-Ὀβείδα διὰ στρατηγήματος. Τοιοῦτο δὲ τὸ σχέδιόν του· νὰ παραλάβῃ ἑκατὸν Μοσλήμας μετημφισμένους ὡς χριστιανούς στρατιώτας· μετ' αὐτῶν θὰ ὑπεκρίνετο ὅτι κατέφευγεν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἀαζάζ πρὸς σωτηρίαν, διωκόμενος δῆθεν μέχρι τινὸς ἀποστάσεως ὑπὸ μεγάλου σώματος Ἀράβων, οἵτινες, ἅμα ἠθελον ἔλθει κατ' ἔψιν τοῦ ἐχυρώματος, θὰ ἐπεδείκνυον μὲν ὑποχώρησιν ἐν ἀπελπισίᾳ, ἀλλὰ θὰ ἐκρύπτοντο εἰς τὰ πλησιοχώρα μέρη. Ὁ ἐξάδελφός του Θεόδωρος, ὅστις ἠγνόει τὰ περὶ τῆς ἐξωμοσίας του, θὰ τὸν ἐδέχετο μετὰ πλήρους ἐμπιστοσύνης· εἰς ὠρισμένην δὲ ὥραν τῆς νυκτός, αὐτὸς τε καὶ οἱ ἄνδρες του θὰ ἐπέπιπτον ἐξαίφνης κατὰ τῆς φρουρᾶς καὶ συγχρόνως θὰ ἀνεπέτασσαν τὰς





πύλας πρὸς τοὺς ἔξω τῶν τειχῶν ἐνεδρεύοντας· δὲν ὑπῆρχε δὲ ἀμφιβολία ὅτι, συμμαχομένων ἀμφοτέρων τῶν ταγμάτων, τὸ φρούριον θὰ ἠλίσκετο εὐκόλως.

Ὁ Ἀβου-Ὀβείδας ἦλθεν εἰς συνδιάσκεψιν μετὰ τοῦ Κα-  
λῆδ· οὗτος ἐθεώρησε τὸ στρατήγημα δεξιὸν καὶ εὐ-  
κατόρθωτον, εἰάν ἦτον εἰλικρινῆς ἢ τῆς πίστεως ὁμολογία  
τοῦ Ἰουκέννα. Ὁ νέος προσήλυτος ἐσπούδασεν ὅπως  
τύχη τῆς ἐμπιστοσύνης των, καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν  
ἐπιχείρησιν αὐτοῦ μετὰ ἑκατὸν ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν, συλ-  
λεχθέντων ἀνὰ δεκάδας ἐκ τῶν δέκα φυλῶν τῶν Ἀ-  
ράβων. Ἀφ' οὗ ἐφ' ἱκανὸν προέβησαν, χίλιοι ἄνδρες ἐ-  
πέμφθησαν ὑποκρινόμενοι καταδίωξιν, ἡγουμένου τοῦ  
Μαλέκ-Ἀλαστάρ, εἰς ὃν ἀνεκοινώθη τὸ στρατήγημα.

Οἱ Μοσλημικῶν οὗτοι πόλεμοι ἦσαν πάντοτε πλο-  
κῆ συνωμοσιῶν καὶ ἀντιμηχανημάτων, ὧν ἡ ὅλη ἱ-  
στορία τοῦ Ἰουκέννα παρέχει τρανὸν παράδειγμα. Δὲν  
εἶχε μόλις ἐπινοηθῆ τὸ σχέδιον τοῦτο ἐν τῷ Μοσλη-  
μικῷ στρατοπέδῳ, καὶ ὁ διοικητὴς ἔμαθεν αὐτὸ μετ' ἐ-  
πιτυχίας καὶ ταχύτητος ὡσεὶ μαγικῆς σχεδόν. Κατὰ  
τὸν καιρὸν ἐκεῖνον εἶχεν ὡς κατάσκοπον ἐν τῷ Μοσ-  
λημικῷ στρατοπέδῳ Ἀραβὰ τινὰ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ  
Γκασσάν, ὅστις ἐπεμψεν αὐτῷ ἐπιστολὴν δεδεμένην  
ὑπὸ τὴν πτέρυγα κατοικιδίας περιστερᾶς, πληροφορῶν  
αὐτὸν περὶ τῆς ἀποστασίας τοῦ Ἰουκέννα καὶ περὶ  
τῆς μελετωμένης προδοσίας του· εἰ καὶ ὁ κατάσκοπος  
ἠγνόει τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ σχεδίου τὸ ἀναφορικὸν  
εἰς τοὺς χίλιους ἄνδρας ὑπὸ τὸν Μαλέκ-Ἀλαστάρ. Λα-  
βὼν ὁ Θεόδωρος τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔθεσε τὴν πό-  
λιν αὐτοῦ καὶ τὸ φρούριον εἰς κατάστασιν ἀμύνης, εἰς-  
εκάλεσεν ὅσους Χριστιανούς Ἀραβὰς τῶν πλησιοχώρων  
κωμῶν ἱκανοὺς ἵνα φέρωσιν ὅπλα, καὶ ἀπέστειλεν  
ἀγγελιαφόρον, ὀνόματι Ταρὶκ-αλ-Γκασσάνην, πρὸς τὸν  
Λουκᾶν, ἑπαρχὸν τοῦ Ἀβράβενδάν, προτρέπων αὐτὸν  
νὰ σπεύσῃ μετὰ στρατοῦ εἰς βοήθειάν του.

Πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ τελευταίου, ὁ Ἰουκέννας, μετὰ



τῶν ἐφευσμένων φυγάδων του, ἐνεφανίσθη ἔμπροσθεν των πυλῶν τοῦ Ἀαζάζ, ἀναγγέλλων ὅτι τὸ φρούριόν του ἠλώθη καὶ ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες του ἔφευγον πρὸ διωκόντων. Ὁ Θεόδωρος ἐξῆλθεν ἔφιππος, προπορευόμενος πολλῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, οἷονεὶ ἐπρόκειτο νὰ ὑποδέχθῃ τὸν ἐξάδελφόν του ταῖς πρεπούσαις τιμαῖς. Ἀπέβη καὶ αὐτὸς τοῦ ἵππου του, καὶ προσερχόμενος εἰς τὸν Ἰουκένναν ἐν αἰδήμονι τρόπῳ, ἔκυψεν ὡς εἰ ἤθελε ν' ἀσπασθῇ τὸν ἀναβολέα του· ἀλλ' ἐξαίφνης, κόπτων τὴν ζώνην τοῦ ἐφιππίου, ἔρριψεν αὐτὸν πρηνῆ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐν ἀκαρεῖ δὲ καὶ οἱ ἑκατὸν ὄπαδοί του ἐξεβλήθησαν ὡσαύτως τῶν ἵππων καὶ ἐζωγρήθησαν. Τότε ὁ Θεόδωρος ἐνέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κατακειμένου Ἰουκέννα, καὶ ὠνειδίσειν αὐτὸν διὰ τὴν ἀποστασίαν καὶ προδοσίαν του, ἀπειλήσας ὅτι θὰ τὸν πέμψῃ ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου, ὅπως ἀπολογηθῇ διὰ τὰς ἀνοσιουργίας του, καὶ ὅτι θὰ ἀποκεφαλίσῃ ἅπαντας τοὺς ὄπαδούς αὐτοῦ.

Ἐν τῷ μεταξῦ, ὁ Χριστιανὸς Ἄραψ Ταρὶκ-αλ-Γκασσάνης, ὃν ὁ Θεόδωρος ἀπέστειλεν εἰς τὸν Ἐπαρχον τοῦ Ἀρρῶθενδάν, ζητῶν τὴν βοήθειάν του, ἐξεπλήρωσε τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐπανέκαμπτεν, ἔπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ Μαλέκ, ὅστις ἐνέμενεν ἐνεδρεύων μετὰ τῶν χιλίων ἀνδρῶν του. Ἡ θεὰ γυμνῆς μαχαίρας ἤνοιξε τὸ στόμα τοῦ Ταρὶκ εἰς πληροφορίας· ὡμολόγησε δὲ ὅτι τὸ μηχανήμα τοῦ Ἰουκέννα ἀπεκαλύφθη· ὅτι αὐτὸς ἀπεστάλη ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν, καὶ ὅτι ὁ Ἐπαρχος τοῦ Ἀρρῶθενδάν Λουκᾶς θὰ ἦτο βεβαίως ἐν πορείᾳ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην μετὰ πεντακοσίων ἱππέων.

Ἰσχυροῦμενος ἐκ τῶν πληροφοριῶν τούτων, ὁ Μαλέκ ἔταξε τοὺς χιλίους ἀνδρας του τόσῳ προσφόρῳ, ὥστε νὰ καταλάβῃ καὶ αἰχμαλωτίσῃ παντελῶς τὸν Λουκᾶν μετὰ τῆς ἐπικουρίας του, διαπορευομένους νυκτός· Ἐπενόησε δὲ καὶ στρατήγημα ἀντιπανουργῶν τῷ διοικητῇ τοῦ Ἀαζάζ. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν μετημφίεσε πεν-



τακοσίους ἐκ τῶν ἀνδρῶν του ἐν ἐνδύμασι ληφθεῖσιν ἐκ χριστιανῶν αἰχμαλώτων καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν χριστιανικὴν σημαίαν τοῦ Ἐπαρχοῦ τοῦ Ἀβραβενδάν. Εἶτα δὲ, προσκαλεσάμενος ἐνώπιόν του τὸν ἀγγελιαφόρον Ταρικ, καὶ ἀνασφύρων πάλιν τὴν μάχαιραν, προέτρεψεν αὐτὸν ἵνα ἀβῶσθι γίνῃ Μωαμεθανός. Ἀπολογία οὐδὲν ἴσχυε καὶ ὁ Ταρικ ἐποιήσατο πλήρη καὶ ἐγκάρδιον ὁμολογίαν τῆς πίστεως. Τότε ὁ Μαλέκ διέταξεν αὐτὸν νὰ δώσῃ δείγμα τοῦ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ἀγῶνος ζήλου του, πορευόμενος εἰς Ἀαζάζ καὶ πληροφοροῦν τὸν Θεόδωρον, ὅτι ὁ ἔπαρχος τοῦ Ἀβραβενδάν εἶχε φθάσει μετ' ἐπικουρίας πεντακοσίων ἀνδρῶν. Ὁ διπρόσωπος ἀπεσταλμένος ἀνεχώρησε πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς του, συνοδευόμενος ὑπὸ ἐμπίστου Μωσλήμου, μυστικῶς ἔγοντος διαταγὰς νὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ, ἐὰν τὸν ἔβλεπε ταλαντευόμενον· ἀλλὰ καὶ ἕτεραι δολοπλοκίαι ἐτεκταίνοντο ἐν τῷ ὑφάσματι τούτῳ τῶν στρατηγημάτων.

Ἐν ᾧ ὁ Ταρικ μετὰ τοῦ συνόδου του ἐπλησίαζον εἰς Ἀαζάζ, ἤκουσαν μεγάλας κραυγὰς καὶ ἤχον σαλπύγγων· τοιαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ περισπασμοῦ. Ὁ διοικητὴς Θεόδωρος ἐνεπίστευσε τὸν Ἰουκένναν καὶ τοὺς ἀνδρας αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ υἱοῦ του Λέοντος. Συνέπεσε δὲ ὥστε ὁ νέος, ὅστις εἶχε πολλάκις ἐπισκεφθῆ τούς συγγενεῖς τοῦ πατρὸς του εἰς Χαλέπιον, νὰ συλλάβῃ σφοδρὸν ἔρωτα περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰουκέννα, ἀλλὰ πολλὰ προσκόμματα ἀνθίσταντο κατὰ τῆς ἐπιθυμίας του. Ἡ παροῦσα μάλιστα ῥῆξις μεταξὺ τοῦ πατρὸς του καὶ τοῦ Ἰουκέννα ἠπεῖλει νὰ θέσῃ ἀνυπέροχτον φραγμὸν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν πόθων του. Ἐκμανῆς ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, ὁ νέος ἐπρότεινεν εἰς τὸν Ἰουκένναν, ὅτι ἐὰν τῷ ἔδιδεν εἰς σύζυγον τὴν θυγατέρα του, θὰ ἠσπάζετο τὸν Μωαμεθανισμόν καὶ θὰ ἀπέλυεν αὐτὸν μετὰ τῶν συντρόφων του. Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ. Περὶ μέσας νύκτας, ἀφ' οὗ οἱ αἰχμαλῶτοι ὠπλίσθησαν καὶ ἠλευθερώθησαν, ἐπέ-



πεςαν κατά τῆς ὑπνούσης φρουρᾶς· παραχώδης συμπλοκῆ ἔλαβε χώραν, καθ' ἣν ὁ Θεόδωρος ἐφονεύθη διὰ χειρὸς, ὡς λέγεται, τοῦ ἀστόργου υἱοῦ.

Ἦτον ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς συμπλοκῆς ταύτης ὅτε ὁ Ταρὶκ μετὰ τοῦ συνόδου τοῦ ἀφίχθησαν ἐπὶ τόπου· μαθόντες δὲ τὰ διατρέγοντα, ἐπανῆλθον ἐσπευσμένως εἰς τὸν Μαλέκ-Ἀλαστάρ φέροντες τὰς ἀγγελίας. Οὗτος ἐξώρμησεν ἀμέσως σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ καὶ ἔφθασεν ἐν καιρῷ ὅπως τελειώσῃ τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου. Ἀπίρους δ' ἀπένειμεν ἐπαίνους εἰς τὸν Ἰουκένναν, ἀλλ' οὗτος, λαβόμενος αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἀνέκραξεν, «Εὐχαρίστει τὸν Ἀλλάχ καὶ τὸν νέον τοῦτον.» Τότε διηγήθη τὴν ὅλην ἱστορίαν. Ὁ πιστὸς Μαλέκ ἀνύψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς χεῖράς του ἐν θαυμασμῷ. «Ὅταν ὁ Ἀλλάχ θέλει τι,» ἀνεφώνησε, «προπαρασκευάζει τὰ μέσα.»

Ἀφῆσας δὲ τὸν Σεῖδ-Ἰβν-Ἀμίρ, ὡς διοικητὴν τοῦ τόπου, καὶ τὸ ἐξ ἑκατὸν ἀνδρῶν τάγμα τοῦ Ἰουκέννα, ὡς φρουρὰν, ὁ Μαλέκ-Ἀλαστάρ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ μέγα σῶμα μετὰ πλυθύος λαφύρων καὶ αἰχμαλώτων. Ἀλλ' ὁ Ἰουκέννας ἀπεποιήθη νὰ τὸν συνοδεύσῃ. Ἦτο δυσχερεστημένος ἔνεκα τῆς ἀμφισβητουμένης ἐκβάσεως τῆς κατὰ τοῦ Ἀζάζ ἐπιχειρήσεώς του, διότι τὸ φρούριον ἐκυριεύθη δι' ἄλλων καὶ οὐχὶ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ μέσων, ὥμοσε δὲ νὰ μὴ ἐμφανισθῇ ἐν τῷ Μοσλημικῷ στρατοπέδῳ πρὶν ἢ ἀνακτήσῃ τὴν ὑπόληψιν τοῦ διὰ τινος ἀνδραγαθήματος. Κατ' αὐτὸν δ' ἀκριβῶς τὸν καιρὸν, ἀφίχθη εἰς Ἀζάζ μερὶς ἐκ χιλίων Μοσλήμων, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐδήλωσε τὰ περίχωρα μετὰξὺ αὐτῶν ἤριθμοῦντο καὶ διακόσιοι ἀρνησίθρησκοι, οἵτινες εἶχον ἀποστατήσῃ μετὰ τοῦ Ἰουκέννα, ὧν αἱ οἰκογένειαι καὶ τὰ σκεύη εὑρίσκοντο ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Χαλεπίου. Οὗτοι ἦσαν οἱ ἀρμόδιοι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀνδρες· διὸ ἐξεκίνησε



μετ' αὐτῶν ὅπως ἐκτελέσῃ ἐν ἓκ τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτοῦ στρατηγημάτων εἰς Ἀντιόχειαν.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Ῥαδιουργία τοῦ Ἰουκέννα ἐν Ἀντιοχείᾳ.—Οἱ Μοσλήμαι πολιορκοῦσι τὴν πόλιν ἐκείνην.—Φυγὴ τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Παράδοσις τῆς Ἀντιοχείας.

Ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἡ πόλις τῆς Ἀντιοχείας ἦτο πρωτεύουσα τῆς Συρίας καὶ ἔδρα τῆς Ῥωμαϊκῆς κυβερνήσεως ἐν Ἀνατολῇ. Εὐρυτάτη καὶ περιστοιχουμένη ὑπὸ λιθίνων τειχῶν καὶ πολυαριθμῶν πύργων, ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ σφόδρου χώρας, ἀρδευομένης ὑπὸ φρεάτων, πηγῶν καὶ ἀφθόνων ῥυάκων. Ἐνταῦθα ὁ Ἡράκλειος διέτριβε μετὰ τῶν αὐλικῶν αὐτοῦ, καὶ ἐνταῦθα οἱ Ἕλληνες, βεβουθισμένοι εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ ἐκθήλυνσιν, ἀπώλεσαν ὅλως τὴν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν καὶ τὸν ἥρωϊσμόν, δι' ὧν εἶχον ἀναδειχθῆ νικηταὶ ἐθνῶν ἐν Ἀσίᾳ.

Πρὸς τὴν πρωτεύουσαν αὐτὴν ἐπορεύετο ὁ Ἰουκέννας μετὰ τῶν διακοσίων ἀνδρῶν του, ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν ὥραν τῆς νυκτὸς τοὺς ἀφῆκε, δούς αὐτοῖς διαταγὰς νὰ κατευθυνθῶσιν ἐπὶ τὴν μεγάλην ὁδὸν τῶν καρραβινίων καὶ, φθάνοντες εἰς Ἀντιόχειαν, νὰ προσποιηθῶσιν ὅτι εἶνε φυγάδες ἐκ Χαλεπίου. Ἐν τῷ μεταξῦ, αὐτὸς, μετὰ δύο ἐκ τῶν ὀπαδῶν του, ἐτράπη πλαγίαν τινα ῥύμην, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἐνέπεσεν εἰς χεῖρας μιᾶς ἐκ τῶν προφυλακῶν τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁμολόγησεν ὅτι ἦτον ὁ Ἰουκέννας, τέως διοικητὴς τοῦ Χαλεπίου, καὶ ἐπέμφθη ὑπὸ φρουρᾶν ἵππικου εἰς Ἀντιόχειαν.



Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος καταβληθεὶς τῷ πνεύματι, ὡς ἐκ τῶν τελευταίων ἀποτυχιῶν του καὶ τῶν ἀδιαιλίπτων αὐτοῦ φόβων, ἔκλαυσεν ἰδὼν τὸν Ἰουκένναν καὶ προσηνῶς ἐπέπληξεν αὐτὸν διὰ τὴν ἀποστασίαν καὶ προδοσίαν του· ἀλλ' οὗτος μετὰ πλήρους ἀταραξίας καὶ προπετείας διεδήλωσεν, ὅτι ὅσα διέπραξεν ἦσαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ζωὴν του, ἣν εἶχεν ἀφιερωμένην εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Αὐτοκράτορος· ἀνέφερε δὲ περὶ τῆς πεισματώδους ἀμύνης ἣν ἐποιήσατο εἰς Χαλέπιον καὶ τῆς παρούσης ἐκουσίας ἀφίξεώς του εἰς Ἀντιόχειαν, ὡς δειγμάτων τῆς πίστεώς του. Ὁ Αὐτοκράτωρ εὐκόλως ἐφενакίσθη ὑπ' ἀνθρώπου, ὃν ἐκ συστήματος ἐθεώρει ὡς ἓνα τῶν ἀνδρειοτέρων καὶ μάλιστα ἀφωσιωμένων ἀξιωματικῶν αὐτοῦ· καὶ τῷ ὄντι, ὁ ὀξύνοος ἀποστάτης εἶχε τὴν δεξιότητα νὰ ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν πολλοὺς ἐκ τῶν ἀυλικῶν. Εἰς παρρησίαν του δι' ὅσα δῆθεν δεινὰ, ὡς ἐπίστευσαν, ὑπέμεινεν, ἐπετράπη αὐτῷ ἡ ἀρχηγία τῶν διακοσίων φυγάδων τῆς πρώην φρουρᾶς του, ἅμα μετὰ τὴν ἀφίξιν των εἰς Ἀντιόχειαν, οὕτω δὲ εἶχεν ὑπ' αὐτὸν τάγμα φίλων ἀρνησιθρήσκων, ἐτοιμῶν νὰ τὸν βοηθήσωσιν εἰς οἵανδήποτε ἀπεγνωσμένην προδοσίαν. Ἔτι δὲ, ὅπως ἐκδηλώσῃ αὐτῷ ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν πλήρη ἐμπιστοσύνην του, τὸν ἀπέσειλε μετὰ δισχιλίων καὶ ἐπέκεινα ἀνδρῶν, ἵνα προπέμψῃ τὴν νεωτέραν θυγατέρα του, μεταβαίνουσαν ἀπὸ πλησιοχώρου τινὸς μέρους εἰς τὰ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀνάκτορα. Ἐξεπλήρωσε δὲ τὴν ἐντολὴν ταύτην μετ' ἀκριβείας· ἐν ᾧ αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατοῦ συνώδευον τὴν πριγκιπέσσαν, περὶ τὸ μεσονύκτιον, οἱ χρεμετισμοὶ τῶν ἵππων ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν· καὶ πέμψαντες προσκόπους ἔλαβον τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἔκειτο ὑπνοῦσα μερὶς τις Μοσλήμων, ὧν οἱ ἵπποι ἔβοσκον πλησίον των. Ἀπεδείχθη ὁμοίως ὅτι ἦτο σῶμα ἐκ χιλίων χριστιανῶν Ἀράβων ὑπὸ τὸν Χάϊμ, υἱὸν τοῦ ἀποστάτου Ἰαβαλάχ-Ἰβν-αλ-Ἀγιάμ, ὅστις εἶχεν αἰχμαλω-



τίσει τὸν Δερὰρ-Ἰβν-αλ-’Αζβάρ καὶ περιελαύνουσάν τινα συμμορίαν ἐκ διακοσίων Μοσλήμων. Ἄπαντες οὗτοι συν-σπορεύθησαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅπου ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπεδέχθη τὴν θυγκτέρα του μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ διώρισε τὸν Ἰουκένναν ὡς ἓνα τῶν πρώτων αὐτοῦ συμβούλων.

Ὁ Δερὰρ καὶ οἱ ἄνδρες του ἠδηγήθησαν ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ παρηγγέλθησαν νὰ προσπέσωσιν αὐτῷ, ἀλλ’ οὗτοι ἔμειναν ὄρθιοι ὀλιγωρήσαντες τῆς διαταγῆς. Τοῖς ἐπανελάβον αὐτὴν ἐκφαντορικώτερον. «Δὲν προσκυνοῦμεν κτιστὸν πρᾶγμα,» ἀπεκρίθη ὁ Δερὰρ· «ὁ προφήτης ἐπιβάλλει ἡμῖν νὰ προσφέρωμεν λατρείαν πρὸς τὸν Θεὸν μόνον.»

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐκπλαγίς ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις, προέβαλε τινὰς ἐρωτήσεις ὡς πρὸς τὸν Μωάμεθ καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἀλλ’ ὁ Δερὰρ, οὐ τινος ἢ ἀρμοδιότης δὲν συνίστατο εἰς τὸ λέγειν, ἔνευσε τῷ Καῖς-Ἰβν-Ἀμίρ, πηλαιῷ Μοσλήμῃ γέροντι, ἵν’ ἀπαντήσῃ. Διεξοδικὴ καὶ προτρεπτικὴ ἅμα συνδιάλεξις ἔλαβε χώραν, καθ’ ἣν ὁ πολιοῦς Καῖς ἀπαντῶν εἰς τὰ ἐξεταστικὰ ζητήματα τοῦ Αὐτοκράτορος, διηγήθη τὴν ἱστορίαν τοῦ προφήτου καὶ τοὺς διχόφρους τρόπους δι’ ὧν ἡ ἔμπνευσις ἤρχετο ἐπ’ αὐτόν. Ὅτε μὲν οἶονεῖ ἤχῳ κώδωνος· δτε δὲ ὡσπερ ἀγγέλῳ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ· ἄλλοτε δ’ ἐν ὄνείρῳ, καὶ ἄλλοτε ὡσπερ τῷ φέγγει τῆς ἀνατελλούσης ἡμέρας· καὶ ὅτι καθ’ ὃν χρόνον διετελεῖ ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν, μεγάλαι βανίδες ἰδρωτός ἐρρέουν ἐκ τοῦ μετώπου του καὶ ἔτρεμον τὰ χεῖλη του. Προσέτι ἐπολυλόγησεν εὐγλώττως περὶ τὰ θαύματα τοῦ Μωάμεθ, τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν νυκτερινὴν αὐτοῦ ὀδοιπορίαν καὶ τὴν συνδιάλεξίν του πρὸς τὸν Ἰψιστον. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἠκροάζετο μετὰ φαινομενικοῦ σεβασμοῦ ὅλα ταῦτα, ἅτινα ὁμῶς ἐξήγειρον τὴν ἀγανάκτησιν ἐπισκόπου τινὸς παρευρισκομένου, ὅστις ἀπεκάλεσε τὸν Μωάμεθ ἀγύρτην. Ὁ Δερὰρ ἐζήρθη ἐν τῷ ἅμα, εἰ δὲ καὶ δὲν ὑπῆρξεν ἱκανὸς πρὸς ἀπολογία, ἐδυνήθη ὁμῶς



νά ποιήσῃται χρῆσιν τοῦ λεξικοῦ τοῦ στρατιώτου, ἀναφανδὸν ἀποκαλέσας ψεύστην τὸν ἐπίσκοπον, καὶ ἐκκενώσας κατ' αὐτοῦ σωρείαν ἐπιθέτων. Πάραυτα ἀριθμὸς τις μαχαιρῶν τῶν Χριστιανῶν ἀνέλαμψαν ἐκ τῶν θηκῶν των ἀνασυρθεῖσαι, βολαὶ δὲ πανταγόθεν κατεστοχάσθησαν αὐτοῦ· καὶ, κατὰ τὰ Μοσλημικὰ διηγήματα, διεξέφυγε τὸν θάνατον μόνον ὡς ἐκ θαύματος, εἰ καὶ ἕτεροι ἀποδίδουσι τοῦτο εἰς τὴν σπουδὴν καὶ σύγχυσιν τῶν ἐπιτεθέντων καὶ εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἰουκέννα. Ὁ Λυτοκράτωρ διελογίζετο νὰ διατάξῃ τὸν ἐπὶ τόπου ἀποκεφαλισμόν του, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἰουκέννα ἐσώθη ἐκ νέου, καὶ ἡ καταδίκη του ἀνεβλήθη.

Ἐν τῷ μεταξῷ, ὁ Ἀβου-Ὀβεΐδας, μετὰ τοῦ μεγάλου σώματός του προέβηκε νικηφόρος, ὑποτάσσων ἅπασαν τὴν Συρίαν ὑπὸ τὰ ὄπλα του. Ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐν τῇ ἀθλίᾳ αὐτοῦ ἡλιθιότητι καὶ τυφλῇ προκατάληψει, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ἰουκένναν τὴν γενικὴν διοίκησιν τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ στρατοῦ. Πθέλησε δὲ πάλιν ν' ἀποκεφαλίσῃ τὸν Δερὰρ καὶ τοὺς συναιχμαλώτους του, ἀλλ' ὁ Ἰουκέννας ὑπέβαλεν ὅτι ἦτο κάλλιον νὰ φεισθῇ αὐτῶν, ὅπως δοθῶσιν εἰς ἀνταλλαγὴν Χριστιανῶν, οὓς ὁ ἐχθρὸς ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ ζωγρήσῃ. Τότε, τῇ συμβουλῇ τῶν ἐπισκόπων, μετηνέχθησαν εἰς ἓνα ἐκ τῶν ναῶν, ὅπου τοὺς προέτρεψαν ν' ἀσπασθῶσι τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλ' αὐτοὶ ἐπιμύως ἤρνηοντο. Οἱ Ἄραβες συγγραφεῖς, κατὰ τὸ σύνηδες, βάλλουσιν εἰς τὸ στόμα τῶν αἰχμαλώτων ἀποφθεγματικὰς ἀπαντήσεις πρὸς τὰ ἀπευθυνθέντα αὐτοῖς ἐρωτήματα. «Τὶ σὰς κωλύει,» ἠρώτησεν ὁ πατριάρχης, «τοῦ νὰ γίνητε Χριστιανοί;»—«Ἡ ἀλήθεια τῆς θρησκείας μας,» ἀπεκρίθησαν. Ὁ Ἡράκλειος εἶχεν ἀκούσει περὶ τοῦ ἀφελοῦς ἰμωτισμοῦ τοῦ Καλίφου Ὀμάρ, καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς, διατί, ὅταν ἅπαξ ἐκέρδησε τοσοῦτον πλοῦτον διὰ τῶν ἐκπορνήσεών του, δὲν περιεβάλλετο





βαρύτιμα, ὡς οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες; Αὐτοὶ δὲ ἀπήντησαν, ὅτι δὲν ἐφρόντιζε περὶ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ περὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ ὅτι ἐθήρσειε χάριν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μόνου. «Ποῖον τὸ εἶδος τῶν ἀνακτόρων ἐν οἷς διαμένει;» ἠρώτησεν ὁ Αὐτοκράτωρ. — «Οἶκος ἐκτισμένος ἐκ πηλοῦ.» — «Ποῖοι οἱ θεράποντές του;» — «Οἱ ἐπαῖται καὶ πτωχοί.» — «Οἶοι οἱ τάπητες ἐφ' ὧν κάθηται;» — «Δικαιοσύνη καὶ εὐθύτης.» — «Τίς ὁ ὄρονος του;» — «Ἐγκράτεια καὶ ἀληθῆς σοφία.» — «Τίς ὁ θησαυρός του;» — «Πίστις εἰς τὸν Θεόν.» — Καὶ ποία ἡ φρουρά του;» — «Οἱ ἀνδρειότεροι τῶν Μονοῦποσατικῶν.»

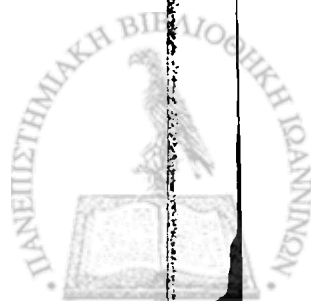
Ἐξ ὅλων τῶν αἰχμαλώτων ἓνα μόνον ἐδυνήθησαν νὰ πείσωσιν ὅπως ἀποταχθῆ τῇ θρησκείᾳ του· ἦτο δὲ νέος τις μαγευθεὶς ὑπὸ τῆς ὠραιότητος καὶ τῶν ἀκαλύπτων θελημάτων τῶν Ἑλληνίδων. Ἐβαπτίσθη ἐν θριάμβῳ· οἱ ἐπίσκοποι ἠμιλλῶντο τίς μᾶλλον νὰ τὸν τιμήσῃ, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἔδωκεν αὐτῷ ἓνα ἵππον καὶ ὠραίαν δεσποινίδα εἰς σύζυγον, τὸν κατέταξε δὲ ἐν τῷ στρατῷ τῶν Χριστιανῶν Ἀράβων, ὃν διώκει ὁ ἀποστάτης Ἰαβαλάχ· ἀλλ' ἐπέπληξεν αὐτὸν διὰ τῶν πικροτέρων λόγων ὁ πατήρ του, ὅστις ἦτον εἰς τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἔτοιμος ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς θρησκείας τοῦ Ἰσλάμ.

Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπεθεώρησε τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὃν παρέταξεν ἔξω τῶν τειχῶν, προηγεῖτο δὲ ἐκάστου τάγματος ξύλινος -σηκὸς μετὰ τοῦ ἐσταυρωμένου, ἐν ᾧ ὁ πολύτιμος ἐσταυρωμένος τοῦ μεγάλου ναοῦ, εἰς ἐκτάκτους μόνον περιστάσεις ἐκτιθέμενος, ἐφέρετο ὡς ἱερὰ σημαῖα ἔμπροσθεν τοῦ προδότου Ἰουκέννα. Πολλὰ προσεγγυᾶτο τῷ Αὐτοκράτορι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Ἀντιοχείας καὶ ἡ Σιδηρᾶ Γέφυρα, οὕτω καλουμένη ὡς ἐκ τῆς ἄκρας ἰσχύος της. Ἦτο λιθίνη γέφυρα, ζευγνύουσα τὸν ποταμὸν Ὀρόντην, φυλασσομένη ὑπὸ δύο πύργων καὶ πολυαρίθμου φρουρᾶς, ἐχούσης οὐχὶ ἔλασσον



τῶν τριακοσίων ἀξιωματικῶν. Ἡ τύχη τοῦ κυριωτάτου τούτου στενοῦ καταδεικνύει τὴν παρακμὴν τῆς Ἑλληνικῆς πειθαρχίας καὶ τὴν ἀκολασίαν τῶν στρατιωτῶν, εἰς ἃς κατὰ μέγα μέρος ἀπεδόθησαν αἱ ταχεῖαι νίκαι τῶν Μοσλήμων. Ἀξιωματικὸς τις τῆς αὐλῆς ἐλάμβανεν ἐντολὴν ἵνα ἐπισκέπτηται καθ' ἑκάστην τὸ φρούριον τοῦτο καὶ βλέπῃ ἐὰν τὰ πάντα ᾔσων ἐν τάξει. Ἐν μιᾷ τῶν ἐπισκέψεων τοῦ εὔρε τοὺς ἐπιτετραμμένους τὴν ἐπιτήρησιν τῶν πύργων, πίνοντας καὶ κραιπαλοῦντας· ἐφ' ᾧ διέταξε νὰ τιμωρήσωσιν ἕκαστον διὰ πεντήκοντα μαστιγωμάτων. Οὗτοι ὑπέθρεψαν τὴν δυσμένειαν ἐνδομύχως. Τὸ Μοσλημικὸν στρατεύμα προσήλασεν ὅπως πολιορκήσῃ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο φρούριον, ἐν ᾧ δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ προσεδόκα ἔμμονον καὶ θαρραλέαν ἀντίστασιν, ἐξεπλάγη ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ὅτι ἡ Σιδηρᾶ Γέφυρα παρεδόθη ἄνευ βολῆς.

Ὁ Ἡράκλειος τότε ἀπεδειλίασεν. Ἀντὶ δὲ νὰ συγκαλέσῃ τοὺς στρατηγοὺς τοῦ εἰς πολεμικὸν συμβούλιον, συνήθροισε τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς πλουσιωτέρους πολίτας ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ ναῷ, καὶ ἐκλαύσε τὴν θέσιν τῆς Συρίας. Ἦτο ἡ ὥρα ἀνάνδρων συμβουλῶν· ὁ ἀπροστάτης Ἰαβαλάχ ἐπρότεινε τὴν δολοφονίαν τοῦ Καλίφου Ὀμάρ, ὅπως οὕτω συνταραχθῶσι τὰ κοινὰ τῶν Σαρακηνῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔδειξε τὴν ἀδυναμίαν νὰ συγκατατεθῇ, καὶ ὁ Βαθῆκ-Ἰβν-Μουσαφῆρ, τολμηρὸς νεανίας Ἄραψ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰαβαλάχ, ἀπεστάλη εἰς Μεδίναν ὅπως ἐκτελέσῃ τὸ προδοτικὸν ἔργον. Οἱ Ἄραβες ἱστορικοὶ δίδουσι τεράστιον πέρασ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ ταύτην. Ἀφικθεις εἰς Μεδίναν, ὁ Βαθῆκ ἐκρύβη ἐπὶ δένδρου ἔξω τῶν τειχῶν, ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα ὁ Καλίφης συνήθως περιεπάτει μετὰ τὴν ὥραν τῶν προσευχῶν. Μικρὸν ἔπειτα, ὁ Ὀμάρ ἐπλησίασεν εἰς τὸν τόπον, καὶ κατεκλίθη παρὰ τοὺς πόδας τοῦ δένδρου. Ὁ δολοφόνος σπασάμενος τὸ ξίφος τοῦ κατέβαινεν, ὅτε εἶδε λέοντα περιερχόμε-



νον γύρωθεν τοῦ Καλίφου, λείχοντα τοὺς πόδας του καὶ φυλάσσοντα αὐτὸν ἐνῶ ἐκοιμάτο. Ὄταν ἐξύπνησεν, ὁ λέων ἀπῆλθεν. Ἐφ' ᾧ ὁ Βαθῆκ, πεισθεὶς ὅτι ὁ Ὁμάρ διετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ οὐρανοῦ, κατῆλθε δρομαίως τὸ δένδρον, ἠσπάσθη τὴν χεῖρά του εἰς σημεῖον ὑποταγῆς, τῷ ἀπεκάλυψε τὴν προδοτικὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν καὶ ὠμολόγησε τὴν εἰς τὴν Ἰσλαμικὴν θρησκείαν ἐπιστροφὴν του.

Ἡ παράδοσις τῆς Σιδηρᾶς Γεφύρας ἠνέωξε τὴν Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν ἐπερχόμενον Ἀβού-Ὀβεΐδαν, ὅστις προσχώρησεν ἐν παρατάξει ἐκεῖ ὅπου τὸ χριστιανικὸν στράτευμα ἦτο ἀντιπαρατεταγμένον ὑπὸ τὰ τείχη του. Ὁ Νεστορίος, εἰς τῶν χριστιανῶν στρατηγῶν, ἐξορμήσας ἐκ τοῦ μέσου τοῦ στρατοῦ, προεκάλεσε τοὺς Μοσλήμας εἰς μονομαχίαν. Δαμάς ὁ ἠράκλειος πολεμιστῆς, ὅστις ἐκυρίευσε τὸ φρούριον τοῦ Χαλεπίου, ἐμύωπισεν ἐναντίον, ἀλλ' ὁ ἵππος του προσέκοψε καὶ ἔπεσε μετ' αὐτοῦ, συνελήφθη δὲ ὡς αἰχμάλωτος τοῦ Νεστορίου καὶ μετηνέχθη εἰς τὴν σκηνὴν του, ὅπου ἔδησαν αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας. Ὁ Δεχὰκ, ἕτερος Μοσλήμης, κατέλαβε τὴν θέσιν του, καὶ ἀνδρεία πάλῃ ἔλαβε χώραν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Νεστορίου. Ἀλλὰ τὰ μέρη ἦσαν τόσῳ καλῶς ὠπλισμένα, ὥστε, ἀφ' οὗ συνεπλάκησαν ἐπὶ μακρὸν μέχρῃς οὐ ἐξήντησαν τὰς δυνάμεις των, ἀπεχώρησαν τῇ ἀμοιβαίᾳ συναινέσει. Ἐν ᾧ διήρκει ἡ πάλη αὕτη, οἱ στρατιῶται, ἵππεῖς τε καὶ πεζοὶ, ἐκατέρων τῶν σωμάτων, συνεσωρεύθησαν θεώμενοι αὐτήν, ἐν δὲ τῷ θορύβῳ ἡ σκηνὴ τοῦ Νεστορίου ἀνετράπη. Τρεῖς ὑπηρέται ἦσαν οἱ μόνοι ἐπιτηροῦντες αὐτήν. Φοβηθέντες οὗτοι τὴν ὀργὴν τοῦ κυρίου των, ἔσπευσαν νὰ τὴν στήσωσιν ἐκ νέου καὶ ἔλυσαν τὰς χεῖρας τοῦ Δεαῶρ ὅπως τοὺς βοηθήσῃ· ἀλλ' οὗτος, καθ' ἣν στιγμὴν ἀφῆθη ἐλεύθερος, ἐξηγέρθη ἐν τῇ γιγαντείῳ αὐτοῦ ῥώμῃ, ἤρπασε τοὺς δύο ἐκ τῶν ὑπηρετῶν, ἕνα δι' ἐκάστης



χειρὸς, ἔκρουσε τὰς κεφαλὰς των κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ τρίτου, καὶ εὐθέως ἔρριψεν αὐτοὺς ἄπνοας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τότε ἀνοιξας κιβώτιον, περιεβλήθη ἱματισμὸν τοῦ Νεστορίου, ὠπλίσθη διὰ μαχαίρας, ἀνέβη ἵππον παρεστῶτα ἔτοιμον, καὶ εἰσεχώρησε διὰ τῶν Χριστιανῶν Ἀράβων τοῦ Ἰαβαλάχ εἰς τὸ Μοσλημικὸν στρατεύμα.

Ἐν ᾧ τὰ τοιαῦτα συνέβαινον ἔξω τῶν τειχῶν, ἡ προδοσία ἐμηχανοβράφει ἐν τῇ πόλει. Ὁ Ἰουκέννας, ὅστις εἶχεν ἐν χερσὶ τὴν διοίκησιν, ἀπέλυσε τὸν Δερὰρ καὶ τοὺς συναϊχμαλώτους του, τοὺς ἐνώπλισε καὶ συνήνωσεν αὐτοῖς τὸ ἀρνησίθρησκον τάγμα του. Αἱ ἀγγελίαι τῆς προδοσίας ταύτης καὶ ἡ ὑπόνοια ἀποστασίας μεταξὺ τῶν ἰδίων αὐτοῦ στρατευμάτων, ἀπήλπισαν ὅλως τὸν Ἡράκλειον. Κατεπτοήθη δὲ καὶ ὑπὸ ὄνειρου, ἐν ᾧ εἶδεν ἑαυτὸν ἀπωθούμενον τοῦ θρόνου του καὶ τὸ διάδημα αὐτοῦ πίπτον ἐκ τῆς κεφαλῆς του — ἡ πλήρωσις ἐφαίνετο ὡς ἐπικειμένη· καὶ χωρὶς ν' ἀναμείνη πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κακοῦ, συνήθροισεν ὀλίγους ἐκ τῆς θεραπείας του, ἀπεχώρησε κρυφίως εἰς τὸ παραθαλάσσιον καὶ ἀπέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἡρακλείου, ἀνδρειότεροι τοῦ αὐτοκράτορος αὐτῶν, συνεκρότησαν μάχην ἐκ παρατάξεως ὑπὸ τὰ τείχη· ἀλλ' ἡ προδοσία τοῦ Ἰουκέννα καὶ ἡ εὐθαρσία τοῦ Δερὰρ καὶ τῶν ἀνδρῶν του, οἵτινες ἐφώρμησαν κατ' αὐτῶν ἐξαίφνης, κατέστησαν τὸν γενναῖον καὶ τίμιον ἀγῶνά των ἀνωφελῆ. Ὁ δὲ λαὸς τῆς Ἀντιοχείας ἰδὼν ὅτι ἀπώλεσθη ἡ μάχη, συνωμολόγησε συνθήκην διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως του ἀντὶ τριακοσίων χιλιάδων χρυσῶν δουκᾶτων· καὶ ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας εἰσῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν ἀρχαίαν μητρόπολιν τῆς Συρίας. Τὸ συμβᾶν τοῦτο ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν 21 Ἀυγούστου τοῦ 638 ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

Ἐκστρατεία εἰς τὰ ὄρη τῆς Συρίας.—Ἱστορία τερατουργοῦ πῖλου.

Ὁ δὲ πρόνους Ἄβου-Ὀβεΐδας, φοβηθεὶς νὰ ἐκθέσῃ τὰ στρατεύματά του εἰς τὰς χαυνωτικὰς ἡδονὰς τῆς Ἀντιοχείας καὶ εἰς τὰ θέλγητρα τῶν Ἑλλήνων γυναικῶν, μετὰ τριήμερον ἀναψυχὴν, ἐξεπορεύθη τῆς πόλεως ἐκείνης. Ἐγραψε δὲ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Καλίφην, ἐξιστορῶν τὰ περὶ τῆς σπουδαίας κατακτήσεώς του καὶ τῆς φυγῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου· προσθεὶς ὅτι ἀνεκάλυψε λυπηρὰν τάσιν μεταξὺ τῶν στρατευμάτων του ἵνα συνάψωσι γάμους μετὰ τῶν ὠραίων Ἑλληνίδων, τοῦθ' ὅπερ ἀπηγόρευσεν αὐτοῖς νὰ πράξωσιν, ὡς ἀντιβαῖνον εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κορανίου.

Ἡ ἐπιστολὴ παρεδόθη εἰς τὸν Ὁμάρ καθ' ἣν στιγμὴν ἀπῆρχετο ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν εἰς Μέκαν εὐσεβῆ ὁδοιπορίαν, τῇ συνοδίᾳ τῶν γηρῶν τοῦ προφήτου. Ὄταν ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν, ἀπηύθυνε μὲν δεήσεις καὶ εὐχαριστίας πρὸς τὸν Ἀλλάχ, ἀλλ' ὁμῶς ἔκλαυσεν ἐπὶ τῇ σκληρᾷ συμπεριφορᾷ τοῦ Ἄβου-Ὀβεΐδα πρὸς τοὺς στρατιώτας του. Καθίσας δὲ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἔγραψεν ἀμέσως ἀπάντησιν πρὸς τὸν στρατάρχην, ἐκδηλῶν τὴν εὐαρέσκειαν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ του, καὶ προτρέπων αὐτὸν νὰ φέρηται ἐπιεικέστερον πρὸς τοὺς στρατιώτας του. Εἰς ὅσους ἠγωνίσθησαν τὸν καλὸν ἀγῶνα ἔπρεπε νὰ συγχωρηθῇ ἡ ἀνάπαυσις, ὅπως ἀπολύσωσιν ὧν ἐκέρδησαν ἀγαθῶν. Ὅσοι ἐστεροῦντο συζύγων ἐδύναντο νὰ νυμφευθῶσιν ἐν Συρίᾳ, οἱ δὲ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἔχωσι δούλας ἦσαν ἐλεύθεροι ν' ἀγοράσωσιν ὅσας ἤθελον.

Ἐν ᾧ τὸ μέγα σῶμα ἀνεπαύετο μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀντιοχείας, ὁ ἀκάματος Καλὴδ, ἡγούμενος ἀπο-



σπάσματος, εἰσήλαυνε λεηλατῶν τὴν μέχρι τοῦ Εὐφράτου χώραν ἐκυρίευσεν τὴν Βαμβύκην, τοπάλαι Ἰεράπολιν, διὰ τῆς βίας, καὶ τὸ Βεράχ, τὰ Βάλλαθα καὶ ἄλλους τόπους, διὰ συνθηκῶν, λαβὼν ἑκατὸν χιλιάδας χρυσῶν νομισμάτων λόγω λύτρων, ἐκτὸς τοῦ ἐπιβληθέντος ἐτησίου φόρου τοῖς ἐγκατοίκοις.

Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας τότε, ἐν τινὶ συμβουλίῳ μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ, ἐπρότεινεν ἐστρατεῖαν ὅπως ὑποτάξῃ τὰ ὄρη τῆς Συρίας· ἀλλ' οὐδὲ εἰς προσῆλθεν ἵνα καταχθῆ στρατιώτης. Τὰ ὄρη ἦσαν τραχέα καὶ ἄγωνα, καλυπτόμενα ὑπὸ πάγου καὶ χιόνος τὸν πλεῖστον χρόνον τοῦ ἔτους, τὰ δὲ στρατεύματα ἤρξαντο ἤδη αἰσθανόμενα τὰς συνεπείας τοῦ μαλακοῦ κλίματος καὶ τῶν τέρψεων τῆς Συρίας. Ἐπὶ τέλους ἐνεφανίσθη ὑποψήφιος τις, καλούμενος Μείσάρας-Ἰνβ-Μεσρούδ· πολυάριθμον σῶμα ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν ἐτάχθη ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του, καὶ μελανὴ σημαία ἐδόθη αὐτῷ, φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν, «Οὐδεὶς ἕτερος Θεὸς πλὴν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Μωάμεθ εἶνε δ' ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ.» Ὁ Δαμάς συνώδευεν αὐτὸν, προηγέτης χιλίων μαύρων Αἰθιοπῶν δούλων. Τὸ ἀπόσπασμα ἔπαθε τὰ ἔσχατα ἐν τοῖς ὄρεσι, διότι αὐτοὶ ἦσαν ἄνθρωποι τῶν θερμῶν κλιμάτων, ἀσυνήθεις εἰς τοὺς πάγους καὶ τὰς χιόνας, μετέβαινον δ' ἐξαίφνης ἀπὸ τοῦ γλυκέος Συριακοῦ ἔαρος εἰς τὰς αὐστηρότητας νιφετώδους χειμῶνος, καὶ ἀπὸ τῶν χωρῶν τῆς ἀφθονίας εἰς ἄλλας, ἐρήμους καὶ ἀγόνους. Οἱ ἐγκατοικοὶ, πρὸς τούτοις, τῶν εὐαρίθμων χωρίων, ἔφυγον ἅμα εἶδον αὐτοὺς πλησιάζοντας. Ἐπὶ τέλους συνέλαβόν τινα ἀίχμάλωτον, ὅστις ἐπληροφόρησεν αὐτοὺς, ὅτι αὐτοκρατορικὸς στρατὸς ἐκ πολλῶν χιλιάδων ἀνδρῶν, ἔμενεν ἐστρατοπεδευμένος ἐναντίον αὐτῶν ἐν τινὶ κοιλάδι, τρεῖς λεύγας περίπου ἀπεχούση, καὶ ὅτι ὅλα τὰ ὀπίσθεν αὐτῶν στενὰ ἐφρουροῦντο. Πρόσκοποι, ἀποσταλέντες ἵνα λάβωσι γνώσεις, ἐβεβαίωσαν τὰς ἀγγελίας· ἐφ' ᾧ καὶ ὠχυρώθησαν ἐπὶ δε-



σποζούσης τινός θέσεως, πέμψαντες ταχυδρόμον εἰς τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδα, ὅπως δώσωσιν αὐτῷ εἶδησιν τῆς κινδυνώδους θέσεώς των.

Ὁ ταχυδρόμος τόσῳ ὠκέως ὤδευσεν, ὥστε ὅταν ἔφθασεν ἐνώπιον τοῦ Ὀβεΐδα, ἀποκαμῶν ἐλειποθύμησεν. Ὁ Καλήδ, ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχεν ἐπανακάμψαι ἐκ τῆς ἐπιτυχούς εἰς τὸν Εὐφράτην ἐκστρατείας του, ἀμέσως ἔσπευσεν εἰς ἀρωγὴν τοῦ Μείσάρα μετὰ τρισχιλίων ἀνδρῶν, ἐν δὲ τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἠκολούθησεν αὐτῷ ὁ Ἀγιάδ-Ἴβν-Γχανάμ, μετὰ δισχιλίων ἔτι.

Ὁ Καλήδ εὔρε τὸν Μείσάραν καὶ τοὺς ἀνδρας αὐτοῦ ἀνθισταμένους ἀπεγνωσμένως κατὰ πλεοναζούσης δυνάμεως. Οἱ Ἕλληνες, ἰδόντες ἐπερχομένην τὴν ἰσχυρὰν ταύτην ἐπικουρίαν, μετὰ τοῦ μέλανος ἀετοῦ ἐν τῇ ἐμπροσθοφυλακῇ, ἀνέστειλαν τὴν προσβολὴν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν νύκτα κρυφίως ὑπεχώρησαν, καταλιπόντες τὰς σκηνάς των ἐστημένας καὶ κομίζοντες αἰχμάλωτον τὸν Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Ὀδάφαν, πλησίον συγγενῆ τοῦ προφήτου καὶ ἡγαπημένον τῷ Καλίφῃ Ὀμάρ φίλον, ὃν ἀπ' εὐθείας ἔπεμψαν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Οἱ Μοσλήμαι ἀπέστησαν τοῦ νὰ διώξωσι τὸν ἐχθρὸν ἐν μέσῳ τῶν δυσβάτων τούτων ὁρέων, καὶ λεηλατήσαντες τὰς ἐρήμους σκηνάς, ἐπανεκάμψαν πρὸς τὸ μέγα σῶμα. Μαθὼν δὲ Καλίφης Ὀμάρ παρὰ τοῦ Ἀβού-Ὀβεΐδα τὴν ζώγησιν τοῦ Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Ὀδάφα, ἐλυπήθη κατακαρδίως καὶ ἀπηύθυνεν ἀμέσως ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἡράκλειον.

«Βισμιλλάχ! Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πολυελέου Θεοῦ!

«Ἔσω αἶνος τῷ Ἀλλάχ, τῷ Κυρίῳ τοῦ κόσμου τούτου καὶ τοῦ μέλλοντος, τῷ μὴ ἔχοντι οὐδένα κεινωνόν· καὶ εὐλογητὸς ὁ ἀπόστολος αὐτοῦ Μωάμεθ. Ὁ Ὀμάρ-Ἴβν-αλ-Καττάβ, δούλος τοῦ Θεοῦ, πρὸς Ἡράκλειον, Αὐτοκράτορα τῶν Ἑλλήνων. Ἄμα ὡς λάβῃς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν,



μη λείψης να μη πέμψης τὸν Μοσλήμην αἰχμάλωτον, καλούμενον Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Οὐδάφαν. Ἐάν τοῦτο πράξῃς, ἐλπίζω ὅτι ὁ Ἀλλάχ θέλει σε ἀγάγει εἰς τὴν εὐθειαν πορείαν. Ἐάν τὸ ἀρνθῆς, δὲν θέλω λείψει να πέμψω ἐναντίον σου τόσους ἄνδρας, ὅσους τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ πραγματεῖαι δὲν ἀπέστρεψαν ἐκ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Εἶη ὑγεία καὶ εὐτυχία μετὰ πάντων τῶν πορευομένων τὴν εὐθειαν ὁδόν!»

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθεράπευσε λίαν διαφερόντως τὸν αἰχμάλωτόν του, ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀβδαλλάχ ἦτο πρωτεξάδελφος τοῦ προφήτου, υἱὸς ἐνὸς τῶν θείων αὐτοῦ, κατέστη ἀντικείμενον μεγάλης περιεργείας ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῷ ὑπέσχετο ἐλευθερίαν, ἐάν ἐποίει ἐν μόνον σημεῖον λατρείας πρὸς τὸν ἐσταυρωμένον, καὶ πολυτελεῖς δωρεάς, ἐάν ἤσπαζε τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν· ἀλλ' αὐτὸς ἀπέρριψε τὰς προτάσεις ταύτας. Τότε ὁ Ἡράκλειος, ὡς λέγουσιν οἱ Ἄραβες συγγραφεῖς, μετήλλαξε διαγωγὴν πρὸς αὐτόν· τὸν ἐκλείσεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, μετὰ μόνης τροφῆς ἐκ χοιρέου καὶ οἴνου, ἀλλὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν εὐρέθησαν ἀμφοτέρω ἄθικτα. Ἡ πίστις τοῦ Ἀβδαλλάχ δὲν ἐδοκιμάσθη περαιτέρω, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Αὐτοκράτωρ συνέπεσε να λάβῃ τὴν ἀπότομον ἐπιστολὴν τοῦ Καλίφου. Ἡ ἐπιστολὴ παρήγαγε τὸ ἀποτέλεσμά της. Ὁ αἰχμάλωτος ἀπελύθη μετὰ βαρυτίμων ἐνδυμάτων καὶ πλουσίων δώρων, ὁ δὲ Ἡράκλειος ἐπέμψε τῷ Ὀμάρ εὐμέγαν καὶ ὠραῖον ἀδάμαντα· ἀλλ' οὐδεὶς λιθοκολλητῆς ἐν Μεδίῃ ἐδυνήθη να ἐκτιμήσῃ αὐτόν. Ὁ ἐγκρατῆς Ὀμάρ ἀπεποιήθη να τὸν ἰδιοποιήθῃ πρὸς χρῆσίν του, εἰ καὶ οἱ Μοσλήμαι προέτρεπον αὐτόν εἰς τοῦτο. Τὸν κατέθηκεν ἐπομένως ἐν τῷ δημοσίῳ θησαυρῷ, οὔτινος, ὡς ἐκ τοῦ ὑπουργήματός του, ἦτο φύλαξ καὶ διαχειριστής. Μετὰ καιρὸν δ' ἐπωλήθη ἀντὶ ἀδράς ποσότητος.

Παράδοξον ἱστορίαν διηγείται Μοσλήμης τις συγ-





γραφεὺς, ἥτις ὅμως μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ἱστορικῶν δὲν ἀπαντᾷ οὔτε κρότον οὔτε ἀπλῆν μνείαν. Λέγεται ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἐκυμαίνοτο ἐν τῇ θρησκείᾳ αὐτοῦ, ἐὰν δὲν ἦτο ἐν τῷ κρυπτῷ ἀληθῆς ὁπαδὸς τοῦ Μωαμεθανισμοῦ· καὶ τὸδε τὸ ἀναφερόμενον ὡς γεγονός. (β) Ἐβασανίζετο ὑπὸ δεινῆς κεφαλαλγίας, καὶ οὐδεμίαν εὔρισκε θεραπείαν, ἕως οὗ ὁ Καλίφης Ὁμάρ τῷ ἔπεμψε πῖλον μυστηριώδους ἐνεργείας. Ἐφ' ὅσον ἔφερε τὸν πῖλον τοῦτον, ἠσύχαζεν, ἀλλ' ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀπετίθετο αὐτὸν, ὁ πόνος ἐπανήρχετο. Ὁ Ἡράκλειος διέταξε νὰ διαλύσωσι τὰς ραφὰς καὶ εὔρεν ἐντὸς τοῦ ὑποβλήματος τεμάχιον χάρτου, ἐφ' οὗ ἦτο γεγραμμένον, δι' Ἀραβικῶν χαρακτῆρων, «Βισμιλλάχ! Ἀρράχμάνι Ἀρράχίμι!» ὃ ἔστιν, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πολυελέου Θεοῦ. Ὁ πῖλος οὗτος, ὡς λέγεται, διεφυλάχθη παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς μέχρι τοῦ ἔτους 833, ὅτε ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ πολιορκημένης τινὸς πόλεως εἰς τὸν Καλίφην Ἀλμοτασσῆμ, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ἄρῃ τὴν πολιορκίαν. Εὔρεθη δὲ ἔχων ἔτι τὰς θεραπευτικὰς ἀρετὰς του, ἃς

(β) Καὶ τοῦτο ἐν ἑκ τῶν πλασμάτων τῆς ἀραβικῆς φαντασίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος, ὁ ἱστορικῶς ἐνδοξά καταστήσας τὰ πρῶτα τῆς βασιλείας του ἔτη, εἰ καὶ ἀτυχῆς ὑπῆρξε κατὰ τὰ τελευταῖα, οὐδέποτε, καθὰ καταφαίνεται ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἐκυμάνθη ἐν τῇ χριστιανικῇ αὐτοῦ πίστει. Μόνον δὲ λόγος ποιεῖται, ὅτι ἐν μέσῳ τῶν αἰρετικῶν διενέξεων, αἵτινες καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἡγεμονίας του, ἐτάρασσαν τὴν εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας, δελεασθεὶς ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ τῶν αἰρετικῶν Ἰακωβιτῶν πατριάρχου, ὡς ἐκάλουν αὐτὸν οὗτοι, εὐρὼν δὲ τὸν Σέργιον Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλους συμφρονοῦντας, ἐδόξασε καὶ αὐτὸς κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν Μονοθελητῶν δογματιζόμενα, μίαν δηλονότι θέλησιν καὶ μίαν ἐνεργειαν ἐν Χριστῷ. Ἀλλ' ὅμως τὰ ἀσεβῆ ταῦτα δόγματα, ἅτινα ἐν τῇ γενέσει αὐτῶν κατεπολέμησε σπουδαίως Σωφρόνιος ὁ Ἱεροσολύμων πατριάρχης, ἀπερρίφθησαν διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑκτῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ οἱ αἵτιοι τῆς αἵρέσεως ἀναθεματίσθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Πάπας Ῥώμης Ὠνώριος.

Σ. Μ.



οἱ πιστοὶ Ἄραβες ἐθεώρησαν ὡς δύναμιν τῆς εὐσεβοῦς ἐπιγραφῆς. Ὁ δὲ μὴ πιστεύων Χριστιανὸς καταλέγει τὸ τοιοῦτο μεταξύ τῶν μαγγανειῶν καὶ γοητειῶν, αἵτινες ἐξασκοῦσι πλήρη ἐπιβροχὴν ἐπὶ φανταστικῶν ἀτόμων, ῥεπόντων πρὸς εὐπιστίαν, ἀλλ' ἐπ' οὐδενὸς ἄλλου· καὶ τοιούτων ἀτόμων ἔβριθεν ἡ Ἀραβία.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Ἐκστρατεία τοῦ Ἄμρου-Ἰβν-αλ-Ἀὰς κατὰ τοῦ πρίγκηπος Κωνσταντίνου εἰς Συρίαν.—Συνδιάλεξις αὐτῶν.—Ἄλωσις τῆς Τριπόλεως, καὶ Τύρου.—Φυγὴ τοῦ Κωνσταντίνου.—Θάνατος τοῦ Καλήδ.

Ἐρχόμεθα τώρα νὰ ἐξιστορήσωμεν τὰς νίκας τοῦ Ἄμρου-Ἰβν-αλ-Ἀὰς, εἰς ὃν, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ Καλίφης ἀνέθεσε τὴν εἰσβολὴν καὶ ὑποδούλωσιν τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Ἄμρου ὅμως δὲν ἐπορεύθη ἀμέσως εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἀλλὰ διέτριψεν ὀλίγον χρόνον, μετὰ τῆς σὺν αὐτῷ μοίρας τοῦ στρατοῦ, ἐν Πηλαιστίνῃ, ἔνθα τόποι τινὲς εἰσέτι ἔμενον πιστοὶ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα. Ἡ φυσικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἐγκράτεια τῶν Ἀράβων, ἐν τούτοις, εἶχε σπουδαίως κινδυνεύσει ἐν μέσῳ τῶν πειρασμῶν τῆς Συρίας. Εἰς τινὰς ἐκ τῶν Μοσλήμων ἀξιωματικῶν, οἵτινες, ὡς φαγόντες ἀώρους σαφυλάς, κατελήφθησαν, ἐν ᾧρᾳ πορείας, ὑπὸ βίβλους καὶ στρόφων, συνεβούλευσε πονηρὸς τις γέρον Χριστιανὸς Ἄραψ, νὰ πῶσιν ἐλευθέρως ἐξ οἴνου, ὃν αὐτὸς παρεσκεύαζε καὶ συνίστα ὡς δρασιμώτατον φάρμακον. Ἐξεπλήρωσαν τὴν παραγγελίαν του μετὰ τοσαύτης ὀρέξεως, ὥστε πάντες ἦλθον σαλευόμενοι εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ Ἄμρου ἐπ' ἄκρον ἐταράχθη. Ἡ ἐπὶ μέθῃ τιμωρία, ἣν ἀνέδειξεν ὁ Ἄλλης καὶ



ἐπεκύρωσεν ὁ Καλίφης, ἐπεβλήθη τοῖς ἐνόχοις, ὧν ἕκαστος ἐδέξατο σθεναράν μαστίγωσιν ἐπὶ τῶν πελμάτων τῶν ποδῶν. Τοῦτο ἐσωφρόνισε μὲν αὐτοὺς ἐντελῶς, ἀλλὰ τόσῳ τοὺς παρώξυνε κατὰ τοῦ γέροντος ἀνθρώπου, ὅς συνέστησεν αὐτοῖς τὸ ποτόν, ὥστε θὰ τὸν ἐθανάτου, ἐὰν δὲν τοὺς ἔπειθον ὅτι ἦτο ξένος τις διατελῶν ὑπὸ τὴν Μοσλημικὴν προστασίαν.

Ὁ Ἄμρου ἐξεστράτευσε τώρα ἐπὶ τὴν πόλιν τῆς Καισαρείας, ὅπου ὁ Κωνσταντῖνος, υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος, ἦτο τεταγμένος μετὰ μεγάλης δυνάμεως. Οἱ Μοσλῆμαι ἐκυκλοῦντο ὑπὸ κατασκόπων, οὓς εἶχε πέμψει ὁ χριστιανὸς διοικητὴς ὅπως λαμβάνη γνώσεις. Οὗτοι ἦσαν συνήθως χριστιανοὶ Ἄραβες, οὓς δυσκόλως ἐδύνατό τις νὰ διαστείλῃ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἰσλαμικὴν θρησκείαν. Εἷς ἐξ αὐτῶν, ὅμως, ἀφ' οὗ ἡμέραν τινὰ ἐκάθισε παρὰ τὰς πυρὰς τοῦ στρατοπέδου, θελήσας νὰ ἐγερθῆ, ἐπάτησε τὴν ἄκραν τῆς ἰδίας του ἐσθῆτος καὶ ὠλίσθησεν ἐν τῷ κινδύνῳ του ἐφώνησεν «Χριστὲ βοήθει!» Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐφανερώθη χριστιανὸς καὶ ὅτι ἦτο κατάσκοπος, ἀμέσως δὲ κατεκρεουργήθη ὑπὸ τῶν παρισταμένων. Ὁ Ἄμρου τοὺς ἐπέπληξε διὰ τὴν κατάσπευσιν αὐτῶν, καθότι ἐδύνατο νὰ κερδήσῃ πληροφορίας παρὰ τοῦ θύματος των· διέταξε δὲ ὅπως εἰς τὸ ἐξῆς οἱ κατάσκοποι φέρωνται ἐνώπιόν του.

Οἱ φόβοι τοῦ Κωνσταντίνου ἠῤῥξανον ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζεν ἡ ἐχθρική δύναμις· διὸ ἀπέστειλε Χριστιανὸν ἱερέα πρὸς τὸν Ἄμρου, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ πέμψῃ τινὰ ἐκ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν του ὅπως φιλίως μετ' αὐτοῦ συνδιαλεχθῆ. Μαῦρος Αἰθίοψ, καλούμενος Βελάλ-Ἰνβ-Ρεβὰχ, ἀνεδέχθη τὴν πρεσβείαν. Ἐκέκτητο οὗτος εὐρωστίαν σώματος καὶ φωνὴν εὐηχον, εἶχε δὲ διορισθῆ ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Μουεζζίνος ἢ κήρυξ ὅπως συγκαλῆ τὸν λαὸν εἰς τὰς προσευχάς. Μεγαλαυχῶς ὅτι ὑπούργησεν ὑπὸ τὸν προφήτην, παρητήθη τὴν



Θέσεώς του ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου του, καὶ δὲν ὑψωσεν ἔκτοτε τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἢ ἅπαξ καὶ μόνον, ὃ ἐστὶ κατ' ἴην περίπτωσιν ἐλαμβάνετο ἡ κατοχὴ τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς πόλεως τῶν προφητῶν, ὅτε κατὰ διαταγὴν τοῦ Καλίφου Ὁμάρ, προσεκάλεσε τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχὴν μετὰ τοσοῦτο ἰσχυρᾶς φωνῆς, ὥστε ἐξεπλάγησαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐγκάτοιχοι.

Ὁ Ἄμρου ἐβούλετο ν' ἀποφύγῃ τὴν ὑπηρετικὴν προσφορὰν τοῦ κράτους Αἰθίοπος, παριστῶν αὐτῷ ὅτι πρὸς τοιαύτην ἀποστολὴν ἦτο μᾶλλον ἀρμόδιος εἰς Ἄραψ, ἡσυχαιότερος τὴν φωνὴν, ἢ εἰς ἐκ τῆς χώρας του· ἀλλὰ τοῦ Βελάλ ἐκλιπαροῦντος αὐτὸν πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλλάχ καὶ τοῦ προφήτου, ἵνα τῷ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐντολὴν, συγκατετέθη, εἰ καὶ μετ' ἀπαρεσκεΐας. Ὅταν δὲ ὁ ἱερεὺς εἶδε τίς ἦτο ὁ μέλλων νὰ τὸν συνοδεύσῃ ἐπανακάμπτοντα πρὸς Κωνσταντῖνον, ἐναντιώθη ἐπιμόνως κατὰ τοιοῦτου πρεσβευτοῦ, καὶ ὑποβλέπων περιφρονητικῶς τὴν μαύρην μορφήν τοῦ Αἰθίοπος, ὑπέβαλεν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἀπέστειλε ζητῶν δούλον ἀλλ' ἀξιωματικόν. Ὁ μαῦρος πρεσβευτῆς ἐπέμενε εἰς τὴν διπλωματικὴν αὐτοῦ ἐντολὴν, ἀλλὰ δὲν ἔτυχεν ἀποδοχῆς, καὶ ἀπῆλθε περίλυπος καὶ ἀγανακτῶν.

Τότε ὁ Ἄμρου ἀπεφάσισε ν' ἀναδεχθῇ τὴν συνέντευξιν αὐτοπροσώπως. Πορευθεὶς εἰς τὸ Χριστιανικὸν στρατόπεδον, ὠδηγήθη ἐνώπιον τοῦ Κωνσταντῖνου, ὃν εὔρε καθήμενον ἐν κομπῇ. Ὁ πρίγκηψ διέταξε νὰ προσενέγκωσι τῷ Ἄμρου ἐδώλιον, ἀλλ' οὗτος, ἐκτοπίζων αὐτὸ, ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, συγκάμψας τὰ σκέλη κατὰ τὸ Ἀραβικὸν ἔθιμον, καὶ ἔχων τὸ μὲν φάσγανον ἐπὶ τοῦ μηροῦ τὴν δὲ λόγχην λοξὰ τοῖς γόνασι. Τὴν λαβοῦσαν χώραν περίεργον συνδιάλεξιν λεπτομερῶς διηγείται ὁ εὐλαβὴς ἐκεῖνος Ἰμάμης καὶ Καδῆς, ὁ Μοσλήμης ἱστορικὸς Ἄλουακέδης, ἐν τῷ χρονικῷ αὐτοῦ τῆς κατακτήσεως τῆς Συρίας.

Ὁ Κωνσταντῖνος παρέστησε τὸ ἄδικον τῆς ἐπιδρο-



μῆς, λέγων εἰς τὸν Ἄμρου ὅτι καὶ Ῥωμαῖοι καὶ Ἕλληνες καὶ Ἄραβες ἦσαν ἀδελφοὶ, ὅλοι ὄντες υἱοὶ τοῦ Νῶε, εἰ καὶ ἀληθὲς ἦτο ὅτι οἱ Ἄραβες ἦσαν νόθοι, ὡς καταγόμενοι ἀπὸ τοῦ Ἰσμαήλ, υἱοῦ τῆς Ἄγαρ, δούλης καὶ παλλακίδος· πλὴν ἀλλ' ὅμως, ὄντες οὕτως ἀδελφοὶ, ἡμάρτουν ἀλλήλοις πολεμοῦντες.

Ὁ Ἄμρου ἀπεκρίθη, ὅτι ὅσα ὁ Κωνσταντῖνος εἶπεν ἦσαν ἀληθῆ, καὶ ὅτι οἱ Ἄραβες ἐνεκαυχῶντο ἀναγνώριζοντες τὸν Ἰσμαήλ ὡς προγεννήτορα αὐτῶν· καὶ δὲν ἐφθόνουν τὸν προπάτορα τῶν Ἑλλήνων Ἡσαῦ, ὅστις ἐπώλησε τὰ πρωτοτοκεῖα αὐτοῦ ἀντὶ τρυβλίου ζωμοῦ. Προσέθηκε δὲ ὅτι ἡ διένεξις αὐτῶν ἐπήγαγεν ἐκ τῆς θρησκείας των, καὶ, προκειμένου περὶ ζητημάτων τοιούτων, ἐδικαιολογεῖτο τὸ ἀλληλομάχεσθαι καὶ μεταξὺ ἀδελφῶν ἔτι.

Ὁ Ἄμρου προέβη ἐκτιθέμενος ὅτι ὁ Νῶς, μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, διήρесе τὴν γῆν εἰς τρία μέρη, μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Σῆμ, Χάμ καὶ Ἰάφεθ, καὶ ὅτι ἡ Συρία συγκατελέγετο ἐν τῇ τοῦ Σῆμ μερίδι, ἣτις μετεβιβάσθη διὰ τῶν διαδόχων τοῦ Καθάν καὶ Τέσμ, καὶ Ἰοδαῖς εἰς τὸν Ἀμαλήκ, τὸν πατέρα τῶν Ἀμαληκитῶν Ἀράβων· ἀλλ' ὅτι οἱ Ἄραβες ἐδιώχθησαν ἐκ τῆς πλουτοφόρου κληρονομίας τῆς Συρίας, εἰς τὰς πετρώδεις καὶ ἀκανθηράς ἐρήμους τῆς Ἀραβίας.

«Ἐρχόμεθα τώρα, » ἐπέραινεν ὁ Ἄμρου, « νὰ ζητήσωμεν τὴν ἀρχαίαν μας κληρονομίαν, καὶ νὰ ἀνακτήσωμεν τὴν παλαιὰν μερίδα· λάβετε ὑμεῖς τοὺς λίθους καὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ τὰς ἀγόνους ἐρήμους, ἃς κατέσχομεν, καὶ ἀπόδοτε ἡμῖν τὴν τερπνὴν γῆν τῆς Συρίας μετὰ τῶν κήπων αὐτῆς, τῶν νομῶν της, τῶν ὠραίων της πόλεων καὶ βυάκων.»

Εἰς ταῦτα ὁ Κωνσταντῖνος ἀπεκρίθη, ὅτι ἡ διανομὴ ἦτο ἤδη τετελεσμένη· ὅτι ὁ χρόνος καὶ ἡ κατοχὴ ἐκύρωσαν αὐτήν, καὶ ὅτι οἱ κῆποι ἐφυτεύθησαν καὶ αἱ πόλεις ἐκτίσθησαν ὑπὸ τῶν σημερινῶν κατοί-



κων. Κατὰ συνέπειαν, ἕκαστος ὄφειλε νὰ μένη εὐ-  
χαριστημένος ἐπὶ τῷ πεσόντι αὐτῷ κλήρῳ.

— « Δύο ὅροι ὑπάρχουσι, » προσέθηκεν ὁ Ἄμρου, « ἐφ' οἷς  
ἡ χώρα δύναται νὰ μείνη μετὰ τῶν παρόντων ἐγκα-  
τοίκων της. Ἄς ἀσπασθῶσι τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰσλάμ,  
ἢ ἄς πληρώσωσι φόρον εἰς τὸν Καλίφην, ὡς πράττουσιν  
ὅλοι οἱ ἄπιστοι. »

— « Ὅχι οὕτως, » εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, « ἀλλ' ἕκαστος  
ἄς μείνη ἐν τῇ κατοχῇ τῆς ὁποίας κατώκησε γῆς,  
ἄς χαίρῃ τοὺς καρποὺς τῶν ἰδίων αὐτοῦ κόπων, καὶ  
ἄς πρεσβεύῃ τὴν θρησκείαν τὴν, ἐν συνειδήσει, ἀπο-  
δέχεται ὡς ἀληθινήν. »

Ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις ὁ Ἄμρου ἠγέρθη βλοσυρὸς.  
« Μία μόνη αἴρεσις » εἶπεν, « ἀπολείπεται. » Ὄταν ἄπαξ  
πεισματωδῶς ἀρνεῖσθε οὓς προτείνω ὅρους, καθὼς καὶ  
ὁ προπάτωρ σας Ἡσαῦ ἠρνήθη ὑποταγὴν τῇ μητρὶ αὐτοῦ,  
ἄς δικάσῃ μετὰ τῶν ἡμῶν ὁ Θεὸς καὶ ἡ σπάθη. »

Ἐν τῷ δὲ ἡτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ, προσέθηκεν. « Ἡμεῖς  
οὐδεμίαν ἀναγνωρίζομεν πρὸς ὑμᾶς συγγένειαν, ἐνόσω  
ἐμμένετε ἀπιστοῦντες. Ἰμεῖς μὲν εἰσθε υἱοὶ τοῦ Ἡσαῦ,  
ἡμεῖς δὲ τοῦ Ἰσμαήλ, διὰ τοῦ ὁποίου μόνου ἡ σφα-  
γίς καὶ τὸ δῶρον τῆς προφητείας κατῆλθεν ἀπὸ πα-  
τρὸς εἰς υἱόν, ἀπὸ τοῦ μεγάλου προγεννήτορός μας Ἀδάμ,  
ἕως οὗ ἔφθασεν εἰς τὸν προφήτην Μωάμεθ. Τώρα, ὁ  
Ἰσμαήλ ἦτο ὁ ἄριστος τῶν υἱῶν τοῦ πατρὸς του καὶ  
ἐποίησε τὴν φυλὴν τοῦ Κεκανάχ, τὴν ἀρίστην ἐκ τῶν  
φυλῶν τῆς Ἀραβίας. Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Κορεΐσχου  
εἶνε ἡ ἄριστη τῆς φυλῆς τοῦ Κεκανάχ· καὶ οἱ υἱοὶ  
τοῦ Ἀσχήμ· εἰσὶν οἱ ἄριστοι τῆς οἰκογένειας τοῦ Κο-  
ρεΐσχου· καὶ ὁ Ἀβδαλλάχ-Μοτάλλεβ, πάππος τοῦ Μω-  
άμεθ, ἦτο ὁ ἄριστος τῶν υἱῶν τοῦ Ἀσχήμ· καὶ ὁ Ἀβδαλ-  
λάχ, ὁ νεώτερος καὶ ἄριστος τῶν δεκατριῶν υἱῶν τοῦ  
Ἄβου-Μοτάλλεβ, ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Μωάμεθ ( ὧ εἶη  
εἰρήνη! ) ὅστις ἦτο ὁ ἄριστος καὶ μόνος αὐτοῦ γόν-  
νος· πρὸς αὐτὸν δὲ κατῆλθεν ὁ ἄγγελος Γαβριήλ ἐξ



οὐρανοῦ καὶ τῷ ἐνέπνευσε τὸ δῶρον τῆς προφητείας.»

Οὕτως ἔληξεν ἡ ἀξιοσημείωτος αὕτη συνέντευξις, ἡ δὲ Ἄμρου ἐπέστρεψεν εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Οἱ ἐχθροὶ ἦσαν ἐν συνόψει ἀλλήλων, ἔτοιμοι μὲν πρὸς μάχην, μὴ συμπλεκόμενοι δέ. Ἡμέραν τινὰ εἰς ἀξιώματικος ἐν πολυτελεῖ στολῇ, ἐξελθὼν τοῦ Χριστιανικοῦ στρατοπέδου, προὔκάλεσε τοὺς Μοσλήμας εἰς μονομαχίαν. Πολλοὶ ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ δεχθῶσι τὴν πρόκλησιν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ κερδήσωσι τὰ στίλβοντα ἐκεῖνα λάφυρα· ἀλλ' ὁ Ἄμρου ἐπέπληξε τὰς γλίσχρους αὐτῶν ἀφορμάς. «Μηδεὶς ἄς μάχεται χάριν κέρδους,» εἶπεν, «ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Ὅστις ἀπολέσει τὴν ζωὴν τοῦ πολεμῶν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, θέλει ἔχει ὡς ἀμοιβὴν τὸν παράδεισον· ἀλλ' ὅστις ἀπολέσει αὐτὴν μαχόμενος χάριν ἄλλων σκοπῶν, θέλει ἀπολέσει τὴν ζωὴν τοῦ καὶ πᾶν ὅ,τι προσδοκᾷ.»

Νεανίας τις παρέστη, Ἄραψ ἐξ Ἰεμὲν ἢ Ἀραβίας τῆς Εὐδαίμονος, ὅστις δὲν ἐθήρευεν, ὡς ἔλεγεν, αὐτοὺς τοὺς πολέμους, χάριν τῶν τέρψεων τῆς Συρίας, ἢ τῶν προσκαίρων ἡδονῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλ' ὅπως ἀφιερωθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου του. Ἡ τε μήτηρ καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ μάτην ἐπειράθησαν νὰ τὸν ἀποτρέψωσι τοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν εἰρηνικὴν ἐστίαν τοῦ ὅπως ἐπιδιώξῃ στάδιον πληρὲς κινδύνων. «Ἐὰν πέσω ὑπηρετῶν τῷ Ἀλλάχ,» τοῖς ἔλεγεν, «θέλω γίνεαι μάρτυς· καὶ ὁ προφήτης εἶπεν, ὅτι τὰ πνεύματα τῶν μαρτύρων θέλουσιν οἰκῆσαι ἐν τοῖς πρηγορεῶσι τῶν πρασίνων πτηνῶν, ἅτινα τρώγουσιν ἐκ τῶν καρπῶν καὶ πίνουσιν ἐκ τῶν ποταμῶν τοῦ παραδείσου.» Βλέποντες ὅτι οὐδὲν ὠφέλουν αἱ παραστάσεις των, ἡ τε μήτηρ καὶ ἀδελφὴ συνηκολούθησαν αὐτῷ εἰς τοὺς πολέμους, τῶρα δὲ ἐσπούδαζον νὰ τὸν ἀποπείσωσι τοῦ νὰ ἀναδεχθῆ ἀγῶνα πρὸς ἀντίπαλον τόσω ἀνώτερον κατὰ τὴν ῥώμην καὶ ἡλικίαν· ἀλλ' ὁ νεανίας ἐνθουσιαστῆς δὲν μετεπείθετο. «Χαίρετε, μή-



τηρ καὶ ἀδελφῆ!» ἀνέκραξε, «θέλομεν συναντηθῆ πάλιν πλησίον ἐκείνου τοῦ ποταμοῦ τῆς χαρᾶς, τοῦ προωρισμένου ἐν τῷ παραδείσῳ διὰ τὸν ἀπόστολον καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ.»

Ὁ νέος ὥρμησεν εἰς τὴν πάλιν, ἀλλὰ σχεδὸν αὐθωρὶ ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου ὄνπερ ἐθήρευε. Ἔτερος καὶ πάλιν ἕτερος διεδέχθησαν αὐτὸν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἔτυχον μοίρας. Ὁ Σεργιαβιλ-Ἴβν-Ἀσανάχ προσέβη. Ὡς ἐν τινι προηγουμένη περιπτώσει, ἀγνίζων τὸ πνεῦμα, εἶχε συστείλει τὴν σάρκα· στάδιον δὲ ἀγρυπνίας καὶ νηστείας τὸν εἶχε καταστήσει σχεδὸν πάντῃ ἀναρμόδιον πρὸς ἀγῶνα κατὰ ἀντιπάλου τόσῳ ἰσχυροῦ. Μετὰ βραχείαν συμπλοκὴν ὁ Χριστιανὸς ἔβριψεν αὐτὸν κατὰ γῆς, καὶ ἐπιθείς τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ μικροῦ δεῖν τὸν ἐφόνευσεν, ὅτε ἡ ἰδίᾳ του χεὶρ ἐξαίφνης ἀφῆρηθῆ τοῦ σώματός του. Ὁ κατακείμενος Σερζαβιλ μετὰ θαυμασμοῦ ἠτένισε πρὸς τὸν σωτῆρά του, διότι αὐτὸς ἐφόρει στολὴν ἑλληνικὴν καὶ εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου. Ἄλλ' οὗτος ἐφάνέρωσεν ὅτι ἦτο ὁ δυστυχὴς Τουλείας-Ἴβν-Τσαουαίλῃδ, πρῶτον ἰσχυρισθεὶς τὸν προφήτην καὶ κοινωνὸς τῷ Μοσεΐλμα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀγύρτου ἐκείνου, μετεμελήθη διὰ τὰς ψευδεῖς προφητείας του, καὶ ἐγένετο πιστὸς Μοσλήμης, ἐζήτει δ' εὐκαιρίαν ὅπως ἐκδηλώσῃ τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰσλαμικοῦ ἀγῶνος ἀφοσίωσίν του.

— «ὦ ἀδελφέ!» ἀνεφώνησεν ὁ Σερζαβιλ, «τὸ ἔλεος τοῦ Ἀλλάχ εἶνε ἄπειρον, ἡ δὲ μετάνοια ἐξαλείφει πᾶν ἁμάρτημα.»

Ὁ Σερζαβιλ τώρα ἤθελε νὰ τὸν παραλάβῃ εἰς τὸ Μοσλιμικὸν στρατόπεδον, ἀλλ' ὁ Τουλείας ἀπεποιεῖτο ἐπὶ τέλους δὲ ὠμολόγησεν ὅτι πρὸ πολλοῦ ἐπόθει νὰ ταχθῆ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἰσλάμ, ἀλλ' ἐφοβεῖτο τὸν Καλῃδ, τὸ φόβητρον ἐκεῖνο καὶ τὴν μάστιγα τῶν ψευδοπροφητῶν, ὅστις ἀπέκτεινε τὸν φίλον του Μοσεΐλμαν, καὶ ὅστις, κότῳ ἐχόμενος διὰ παρελθόντα πλημ-





μελήματα, ἐδύνατο νὰ τὸν θανατώσῃ. Ὁ Σερζαβίλ δι-  
εσκέδασε τοὺς ρόβους του, βεβαιώσας αὐτὸν ὅτι ὁ Κα-  
λὸ δὲν ἦτο ἐν τῷ Μοσλημικῷ στρατοπέδῳ· τότε ὠδή-  
γησεν αὐτὸν εἰς τὸν Ἄμρου, ὅστις τὸν ὑπεδέχθη εὐ-  
μενέστατα, εἶτα δὲ τῷ ἐπέδωκεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν  
Καλίφην, μαρτυροῦσαν περὶ τῆς ἐξόγου αὐτοῦ ὑπη-  
ρείας ἣν ἐξεπλήρωσε, καὶ περὶ τῆς εἰλικρινοῦς ἀφοσιώ-  
σεώς του πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἰσλάμ. Ἰσπερον ἐνησχό-  
λησεν αὐτὸν ἐν τοῖς κατὰ τῶν Περσῶν πολέμοις τῶν  
Μοσλημῶν.

Ὁ καιρὸς ἦτο ψυχρὸς καὶ τρικυμιώδης, οἱ δὲ  
χριστιανοὶ περιπεσόντες εἰς ἀθυμίαν, ὡς ἐκ τῶν ἐ-  
πανειλημμένων ἀτυχῶν, ἤρξαντο καθ' ἑκάστην λει-  
ποτακτοῦντες. Ὁ πρίγκηψ Κωνσταντῖνος ἐροβήθη νὰ  
ἀντιστῇ, μετὰ τῶν ἐλαττωθέντων καὶ ἀπληπισμένων  
στρατευμάτων του, κατὰ ἐχθροῦ ἀναφλεγομένου ὑπὸ  
τῆς ἐπιτυχίας καὶ ἀδειαλείπτως ἐνισχυομένου. Κατὰ  
συνέπειαν, ὠρελούμενος ἐκ θυελλώδους νυκτὸς καὶ  
ἐγκαταλείπων τὸ στρατόπεδόν του εἰς τὴν λεηλα-  
σίαν τῶν Μοσλημῶν, ἀπεχώρησε μετὰ τοῦ στρα-  
τοῦ του εἰς Καισάρειαν καὶ ἐκλείσθη ἐντὸς τῶν τρι-  
χῶν αὐτῆς. Ὁ Ἄμρου μετ' οὐ πολὺ ἐνεφανίσθη ἔμπρο-  
σθεν τοῦ φρουρίου, ὅπερ στενωῶς ἐπολιόρκησεν, ἀλλὰ  
τὰ τείχη του ἦσαν ἰσχυρὰ, ἡ δὲ φρουρὰ πολυάριθμος,  
καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἤλπίζεν ὅτι ἐδύνατο νὰ ἐγκαρτερήσῃ  
μέχρι τῆς ἐλεύσεως ἐπικουριῶν. Ἀλλ' αἱ ἀγγελίαι νέων  
συμφορῶν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ ἀγῶνος, κατέστρεψαν  
τὴν ἐλπίδα ταύτην· αὐτὰ δὲ ταῦτα τὰ δυστυχήματα  
ἐπῆλθον διὰ τῶν στρατηγημάτων καὶ προδοσιῶν τοῦ  
ἀρχι-ἀπατῶνος ἐκείνου Γουκέννα. Μετὰ τὴν παράδοσιν  
τῆς Ἀντιοχείας ὁ πονηρὸς οὗτος προδότης περιέκρυβεν  
εἰσέπει τὴν ψευδῆ ἀφοσιώσιν του πρὸς τὸν Χριστιανικὸν  
ἀγῶνα, καὶ ἀπεχώρησε μετὰ τοῦ ἐξ ἀρνησιθερήσων  
τάγματός του εἰς Τρίπολιν, παραλίαν τῆ Μεσογείῳ πό-  
λιν τῆς Συρίας. Ἐνταῦθα τὸν ὑπεδέχθησεν φιλοφρο-



νέστατα, διότι ἡ προδοσία τοῦ ἦτο εἰσέτι ἄγνωστος. Καιροφυλακτῶν, ἠγέρθη μετὰ τοῦ ἀφωσιωμένου τάγματός του, κατέλαβε τὴν πόλιν καὶ ἀκρόπολιν ἀνευ τινὸς θορύβου, τηρῶν τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ ἐκπεπταμένην εἰσέτι, ἐν ᾧ μυστικῶς ἐμήνυε περὶ τοῦ κατορθώματός του εἰς τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν. Ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, στόλος ἐκ πεντήκοντα πλοίων εἶχε προσορμισθῆ εἰς Τρίπολιν, ἔμπορος ὄπλων καὶ τροφῶν διὰ τὸ στράτευμα τοῦ Κωνσταντίνου. Πρὶν ἢ δὲ ληφθῆ γνῶσις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ὁ Ἰουκέννας κατέσχε τὰ πλοῖα καὶ ἐπέβη αὐτῶν μετὰ τῶν ἐξωμοτῶν του καὶ ἑτέρου στρατοῦ, παραδούς οὕτω τὴν Τρίπολιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς δυνάμεως, ἣν ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἀπέστειλε πρὸς παραλαβὴν τοῦ τόπου.

Ῥέπων πρὸς νέας προδοσίας, ὁ Ἰουκέννας ἀπέπλευσε τότε μετὰ τοῦ στόλου εἰς Τύρον, ἐκπετάσσειν τὴν Χριστιανικὴν σημαίαν καὶ πληροφορῶν τὸν διοικητὴν ὅτι ἀφικνεῖτο μετ' ἐπικουρίας διὰ τὸν στρατὸν τοῦ Αὐτοκράτορος. Μετὰ ὑποδοχὴν εὐμενῆ, ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν ἠγέτης ἑννεακοσίων ἐκ τοῦ στρατοῦ του καὶ διανοούμενος νὰ ἐξεγερθῆ κατὰ τῆς φρουρᾶς τὴν νύκτα. Ἀλλ' ὁμως εἰς ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ κατήγγειλε τὴν συνωμοσίαν, καὶ ὁ Ἰουκέννας μετὰ τῶν ὑπαδῶν του συλληφθέντες ἐβουλακίσθησαν ἐν τῇ ἀκροπόλει.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Γεζήδ-Ἰβν-Ἀβού-Σόφιαν, ὅστις ἐξεστράτευσε μὲν μετὰ δισχιλίων ἀνδρῶν ἐπὶ Καισάρειαν, ἀφῆκε δὲ τὸν Ἀμρὸν ἵνα τὴν ὑποτάξῃ, ἦλθε σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ εἰς τὰ πλησιόχωρα τῆς Τύρου, πεποιθὼς ὅτι ὁ Ἰουκέννας τὴν ἐκυρίευσεν ἤδη. Ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως περιφρονῶν δύνάμιν τόσο μικράν, ἐξώρμησε μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τῆς φρουρᾶς του, οἱ δὲ κάτοικοι ἀνέβησαν εἰς τὰ τείχη ὅπως ἴδωσι τὴν μάχην.

Ἦτο τῆς τύχης τοῦ Ἰουκέννα, ἣν ἐπλάττειν ἡ ἐξησκημένη περὶ τὸ βραδουργεῖν δεξιότης του, νὰ χρη-



σιμεύση τὸ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην λάθος καὶ ἡ αἰχμαλωσία του, ὡς ἄλλοτε ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ἀζάζ, μόνον ὡς θεμέλιον τῆς ἐπιτυχίας του. Ἐμνηχανοζ-ξάφησεν ὅπως κερδήσῃ Χριστιανόν τινα ἀξιωματικόν, ἐνόματι Βασιλείου, εἰς οὗτινος τὴν ἐπιτήρησιν ἐνεπίστευσαν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους, καὶ ὅστις ἦτο ἤδη διατεθειμένος πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τῆς Ἰσλαμικῆς θρησκείας· ἀπέστειλε δὲ μεττημφισμένον ἀγγελιαφόρον πρὸς τὸν Γεζήδ καὶ πρὸς ἐκείνους ἐκ τῶν ὀπαδῶν του, οἵτινες ἔμενον ἐπὶ τοῦ στόλου, πληροφορῶν αὐτοὺς περὶ τοῦ σχεδίου του. Ὅλα ταῦτα ἐπερατώθησαν ἐντὸς ὀλίγων ὥρων, ἐν ᾧ αἱ ἐχθρικαὶ δυνάμεις ἠτοιμάζοντο πρὸς συμπλοκὴν.

Ἡ μάχη μόλις ἤρξατο ὅτε ὁ Ἰουκέννας μετὰ τῶν ἐννεακοσίων ἀνδρῶν του, ἀπολυθέντες ὑπὸ τοῦ ἀποστάτου Βασιλείου καὶ ὀδηγηθέντες εἰς τὸ ὀπλοφυλάκιον, ἐξωπλίσθησαν καὶ ἀπεχώρησαν εἰς διάφορα μέρη. Τινὲς διέτρεχον τὰς ἀγυῖας κράζοντες Ἄ Ἰλλαχά Ἄλλάχ! καὶ Ἄλλάχ Ἀκβάρ! Ἄτεροι ἐτάχθησαν εἰς τὰς διόδους, δι' ὧν μόνων ἡ φρουρὰ ἐδύνατο νὰ καταβῆ τὰ τεῖχη. Ἄτεροι ὤρμησαν εἰς τὸν λιμένα, ὅπου συνηνώθησαν μετὰ τῶν συστρατιωτῶν αὐτῶν τῶν ἐκ τοῦ στόλου ἀποβάντων, καὶ ἄλλοι ἀνεπέτασαν τὰς πύλας ἐνώπιον ἀποσπάσματος τοῦ στρατοῦ τοῦ Γεζήδ. Ἄπαντα ταῦτα ἐν ἀκαρεῖ ἐτελέσθησαν, καὶ μετὰ τοιαύτης συνεργίας ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν, ὥστε ἡ πόλις ἤδη εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν Μοσλήμων. Πολλοὶ τῶν ἐγκατοίκων ἐδέχθησαν τὴν Ἰσλαμικὴν θρησκείαν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐλεηλατήθησαν καὶ ἐδουλώθησαν.

Ὅ,τι κατεπτόησε τὸν πρίγκηπα Κωνσταντῖνον καὶ ἐκλόνησεν αὐτόν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Καισαρείας, ἦτο ἡ ἀγγελία τῆς ἀπωλείας τῆς Τριπόλεως καὶ Τύρου, καὶ τῆς ἀλώσεως τοῦ στόλου μετὰ τῶν πολεμοφοδίων του. Τῷ ἐφάνη ὡσεὶ ὁ Ἄμρου καὶ τὸ πολιορκοῦν στρατεύμα ἦσαν ἤδη ἐντὸς τῶν τειχῶν· δυσ-



τυχῶς δὲ ἀκροώμενος τοῖς φόβοις τοῦ, καὶ ἔχων πα-  
ράδειγμα τὴν ἐξ Ἀντιοχείας φυγὴν τοῦ πατρός του,  
ἀπεχώρησε κρυφίως ἐκ Καισαρείας μετὰ τῆς οἰκογε-  
νείας αὐτοῦ καὶ τῶν μεγάλων θησαυρῶν του, ἀφίχθη  
ἐσπευσμένως εἰς ἀρμόδιον λιμένα καὶ ἀπέπλευσεν εἰς  
Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ δὲ λαὸς τῆς Καισαρείας νοήσας ἡμέραν τινα ὅτι  
ὁ υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος του ἔφυγε νυκτὸς, ἐπεκηρυκεύθη  
πρὸς τὸν Ἄμρου, προτείνων νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν  
καὶ ὅλα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ τέως  
Αὐτοκράτορος πλούτη, πρὸς δε διακοσίας χιλιάδας ἀρ-  
γυρῶν νομισμάτων ὡς ἀντίλυτρον τῆς ἰδίας των πε-  
ριουσίας. Ὁ Ἄμρου προθύμως παρεδέχθη τοὺς βροῦς αὐ-  
τῶν, διότι ἐβιάζετο νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν εἰς Αἴγυπτον  
εἰσβολήν.

Τῇ πτώσει τῆς Καισαρείας συνείποντο καὶ ἕτεραι  
πόλεις ἐν τῇ εἰσέτι ἀνθισταμένη ἐπαρχίᾳ, οὕτω δὲ,  
μετὰ ἐξαετῆ πόλεμον, ἡ Μοσλημικὴ κατάκτησις τῆς  
Συρίας συνεπληρώθη, τῷ ὧ ἔτει τοῦ Καλιφάτου τοῦ  
Ὁμάρ, 29ῳ τῆς βασιλείας τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου,  
17ῳ ἀπὸ Ἑγίρας καὶ 639ῳ τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως.

Λοιμὸς, μία τῶν συνήθων συνεπειῶν τοῦ πολέμου,  
ἐνέσκηψε μετὰ τὴν κατάκτησιν. Μέγας ἀριθμὸς τοῦ λαοῦ  
τῆς Συρίας ἀπέθανον καὶ σὺν αὐτοῖς εἰκοσιπέντε χι-  
λιάδες ἐκ τῶν πορθητῶν Ἀράβων. Μεταξὺ τῶν τελευ-  
ταίων ἠριθμοῦντο ὁ στρατάρχης Ἀβού-Ὀβεΐδας, ἄγων  
τότε τὸ πεντηκοστὸν ἔγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὁ Γε-  
ζήδ-Ἰβν-Ἀβού-Σόφιαν, ὁ Σερζαβιλ καὶ ἕτεροι διακεκρι-  
μένοι στρατηγοί· ὥστε τὸ 18ον ἔτος ἀπὸ Ἑγίρας μνη-  
μονεύεται ὡς «ἔτος τοῦ ἐλέθρου.»

Περσίνοντες τὴν διήγησιν τῆς κατακτήσεως τῆς Συ-  
ρίας, ἐβρίλομεν νὰ μὴ παραλείψωμεν τὰ ἔσχατα ἐνὸς  
τῶν δραστηριοτέρων πορθητῶν αὐτῆς, τοῦ ἀπτητῆτου  
Καλήδ. Πρὸς αὐτὸν οὐδέποτε ἠννόησεν ὁ Ὁμάρ, ὅτις  
τὸν ἐθεώρει ὡς ἀπερίσχεπτὸν καὶ βίψοκλινδυνον, ἀλατ



ζόνα ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς ἀρχῆς, ἀφειδῆ κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς σπάθης, καὶ ἀκορέστως θησαυρίζοντα τὰ λάφυρα τῆς νίκης. Τὰ περιφανῆ αὐτοῦ ἐν Ἰράκ καὶ Συρία κατορθώματα, καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη ἦν ἀνέδειξε παραδούς τὴν διοίκησιν εἰς τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν, καὶ ἀγωνισθεὶς πιστῶς ὑπὸ τὴν σημαίαν του, δὲν ἐξήρκεσαν ἵνα ἐξαλείψωσι τὴν προκατάληψιν τοῦ Ὁμάρ.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἐμέσου, ἣτις ἐπετεύχθη διὰ μόνης τῆς ἀνδρίας τοῦ Καλήδ, συνεχάρησαν αὐτῷ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν ὡς νικητῆ. Ὁ Ἐσχάος, Ἄραψ ποιητῆς, ἐξύμνησε τὰ κατορθώματά του δι' ἐξόχων σίχων, παριστῶν αὐτὸν ἥρωα τῆς ὅλης Συριακῆς κατακτήσεως. Ὁ Καλήδ, τόσον πρόθυμος πρὸς τὸ ἀσωτεύειν ὅσον καὶ πρὸς τὸ θησαυρίζειν, ἀντήμειψε τὴν θωπίαν τοῦ ποιητοῦ διὰ τριάκοντα χιλιάδων ἀργυρῶν νομισμάτων. Αἱ πράξεις αὗται ἀναγγελθεῖσαι τῷ Ὁμάρ, διηρέθισαν τὴν δυσαρέσκειάν του· ἐθυμώθη δὲ κατὰ τοῦ Καλήδ ὅτι ἀντεποιεῖτο, ὡς ἐφρόνει, πάσης τῆς δόξης τοῦ πολέμου, καὶ ἀπέδωκε τὴν δαψιλῆ ἀμοιβὴν τοῦ ποιητοῦ εἰς χαρισθεῖσαν κενοδοξίαν. «Καὶ ἂν ἔτι τὸ ἀργύριον ἐδόθη ἐξ ἰδίων του,» εἶπεν, «εἶνε πάντοτε αἰσχρὰ ἀσωτία· ὁ δὲ Θεὸς, λέγει τὸ Κοράνιον, δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἄσωτον.»

Ἐπίστευσε δὲ καὶ εἰς κατηγορίαν κινηθεῖσαν κατὰ τοῦ Καλήδ, ὅτι ὑπεξήρει τὰ διὰ τὸν δημόσιον θησαυρὸν ἀποτασσόμενα λάφυρα, καὶ ἀμέσως ἔπεμψε διαταγὰς ὅπως τὸν καθαιρέσωσι τῆς ἐξουσίας ἐνώπιον τοῦ συνηγμένου στρατοῦ· λέγεται δὲ ὅτι ἔδησαν τὰ ὅπλα αὐτοῦ ἐπὶ τὰ νῶτά του διὰ τῆς κιδάρεώς του.

Αὐστηρὰ ἀνάκρισις κατέδειξε τὸ ἀνυπόστατον τῆς ἐπὶ ὑπεξαιρέσει κατηγορίας, ἀλλ' ὁ Καλήδ ὑπεβλήθη εἰς σκληρὸν τέλος. Ἐπειδὴ ἡ ἀπόφασις διήγειρεν ἄκραν ἀπαρέσκειαν ἐν τῷ στρατῷ, ὁ Καλίφης ἔγραψε πρὸς τοὺς διοικητάς· «Δὲν ἐτιμώρησα τὸν Καλήδ



λόγῳ δόλου ἢ ψεύδους, ἀλλὰ διὰ τὴν κενοδοξίαν κατ' ἀσωτίαν του· ὡς ἀμείβων ποιητὰς ἵνα εἰς μόνον αὐτὸν ἀποδώσῃ τὰς ἐπιτυχίας τοῦ ἱεροῦ πολέμου. Τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ δότης ὁ Θεὸς, οὐχὶ ὁ Καλὴδ.»

Οἱ προπηλακισμοὶ οὗτοι κατὰ καρδίας ἔτρωσαν τὸν γεροστρατιώτην, ὅστις ἤδη κατέκειτο ἀσθενὴς ἐκ τῶν πληγῶν καὶ τῆς κακουχίας τῶν παρατόλμων αὐτοῦ ἐκδρομῶν· βαθμιαίως δὲ κατέβη εἰς τὸν τάφον, λυπηθεὶς κατὰ τὰς ἐσχάτας αὐτοῦ στιγμὰς ὅτι δὲν ἀπέθνησκεν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης. Κατέλιπεν ὄνομα λατρουμένου ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ ἀγαπώμενον ὑπὸ τῶν συγγενῶν του· τὴν ὄραν τῆς ταφῆς αὐτοῦ ἀπασαίαι αἱ γυναῖκες τῆς φυλῆς του ἔκοψαν τὴν κόμην εἰς σημεῖον πένθους. Καὶ ὅταν, μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐπιστοποιήθη ὅτι, ἀντὶ νὰ πλουτήσῃ ἐκ τῶν πολέμων, ἀπασα ἢ περιουσία ἦν ἀφῆκε συνέκειτο ἐκ τοῦ πολεμιστοῦ ἵππου του, τῶν ὅπλων του καὶ ἐνὸς μόνου δούλου, ὁ Ὁμάρ συνησθάνθη πόσον ἠδίκησε τὸν πιστόν του στρατηγὸν καὶ ἔχυσε δάκρυα ἐπὶ τοῦ τάφου του.

---

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Ὁ Ἄμρὸν εἰσβάλλει εἰς Αἴγυπτον.— Ἀλώσις τῆς Μέμφιδος.— Πολιορκία καὶ παράδοσις τῆς Ἀλεξανδρείας.— Συρπέλησις τῆς Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης.

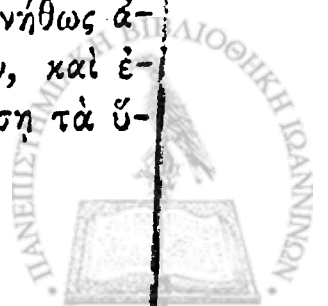
Ἀπόδειξιν τῆς θρησκευτικῆς προκαταλήψεως, ἢ τῆς τυφλῆς πίστεως εἰς τὸ πεπρωμένον, ἥτις ἐξώρματους Μοσλήμας στρατηγούς τῶν ἡμερῶν ἐκείνων πρὸς εὐκαρδοξοτέρας ἐπιχειρήσεις, παρέχει ἡ εἰσβολὴ τοῦ ἄλλοτε ὑπερηφάνου βασιλείου τῶν Φαραῶν, τῆς κραταιᾶς δηλονότι, τῆς μυστηριώδους Αἰγύπτου, μετὰ στρα-



τοῦ ἀριθμοῦντος μόλις πεντακισγίλιους ἄνδρας. Καὶ αὐτὸς ὁ Καλίφης, εἰ καὶ ὑπηγόρευσε τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, συνείδεν ὡς φαίνεται τὸ ἀπρονόητον αὐτῆς, ἢ μᾶλλον ἠθύμησεν ὡς ἐκ τῶν δισταγμῶν τοῦ πρώτου συμβούλου του Ὀθμάν· διότι, ἐν ᾧ ὁ Ἄμρου ἦτο εἰς πορείαν, ἀπέστειλεν ἀγγελιαφόρους γράφων αὐτῷ τάδε. «Ἐὰν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη σὲ καταφθάσῃ πρὶν ἢ διαβῆς τὰ ὄρια τῆς Αἰγύπτου, ἐπάνελθε ἀμέσως· ἀλλ' ἐὰν εὔρη σε ἐντὸς τῆς Αἰγυπτιακῆς γῆς, προχώρησον Θεοῦ εὐλογοῦντος, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι θέλω σοὶ πέμψει πᾶσαν ἀναγκαίαν βοήθειαν.»

Ὁ κομιστὴς τῆς ἐπιστολῆς κατέλαβε τὸν Ἄμρου ἐν ᾧ εἰσέτι εὐρίσκετο ἐντὸς τῶν ὄριων τῆς Συρίας· ἀλλ' ὁ περὶνους ἐκεῖνος στρατηγὸς, εἴτε ἔχων μυστικὰς πληροφορίας, εἴτε ποιησάμενος διορατικὴν ὑπόθεσιν ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του, ἐπορεύθη πρόσω χωρὶς νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ ἀκρόασιν. Στρατοπεδεύσας δὲ ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ χωρίῳ Ἀρίσχ, ὑπεδέχθη τὸν ταχυδρόμον μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ καὶ ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν εἰς ἐπήκοον τῶν ἀξιωματικῶν του. Ὄταν ἐπέρανεν, ἠρώτησε τοὺς περὶ αὐτὸν ἐὰν εὐρίσκοντο ἐν Συρίᾳ ἢ ἐν Αἰγύπτῳ. «Ἐν Αἰγύπτῳ,» ἀπεκρίθησαν.—«Τότε,» εἶπεν ὁ Ἄμρου, «θέλομεν προχωρήσει, τοῦ Θεοῦ εὐλογοῦντος, καὶ ἐκπληρώσει τὰς διαταγὰς τοῦ Καλίφου.»

Καὶ πρῶτον ἐπολιόρησε τὸ Φαρβάκ, ἢ Πηλούσιον, κείμενον ἐπὶ τῶν ὄχθων τῆς Μεσογείου, ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ χωρίζοντος τὴν θάλασσαν ταύτην ἀπὸ τοῦ Ἀραβικοῦ Κόλπου καὶ συνάπτοντος τὴν Αἴγυπτον πρὸς τὴν Συρίαν καὶ Ἀραβίαν· διὸ καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς κλεῖς τῆς Αἰγύπτου. Μετὰ ἐνὸς μηνὸς πολιορκίαν ὁ Ἄμρου ἐκυρίευσεν τὴν πόλιν· εἶτα ἀνεσκόπησε τὴν περικειμένην χώραν μετὰ προβουλής ἀνωτέρας τῆς συνήθως ἀναδειχθείσης ὑπὸ τῶν Μοσλήμων κατακτητῶν, καὶ ἐσχεδίασε διώρυγα διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ, ὅπως ἐνώσῃ τὰ ὑ-



δατα τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τῆς Μεσογαίου. Ἄλλὰ τὸ σχέδιόν του ἀπεδοκιμάσθη λόγῳ ὅτι θὰ ἐξέτιθετο οὕτως ἡ Ἀραβία εἰς θαλασσίαν εἰσβολὴν τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ Ἄμρου τότε προεχώρησεν εἰς Μισράχ, τὴν Μέμφιδα τῶν ἀρχαίων, καὶ διαμονὴν τῶν πρώτων Αἰγυπτίων βασιλέων. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τὸ κραταιότερον, μετὰ τὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, φρούριον ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ διετήρει εἰσέτι πολὺ ἐκ τῆς ἀρχαίας τῆς μεγαλοπρεπείας. Ἰκκεῖτο ἐπὶ τῶν δυτικῶν ὄχθων τοῦ Νείλου, πρὸς τῷ Δέλτῳ, καὶ μικρὸν ἀνατολικῶς τῶν πυραμίδων. Ἡ ἀκρόπολις ἦτο λίαν ἰσχυρὰ καὶ καλῶς πεφρουρημένη· εἶχον ἐσχάτως περιζώσει αὐτὴν διὰ βαθείας τάφρου, ἐν ἧ ἐβρίθθησαν ἤλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι εἰς ἐμπόδιον τῶν ἐφορμώντων.

Τὰ Ἀραβικὰ στρατεύματα, σπανίως προμηθευόμενα τῶν ἀναγκαίων μηχανημάτων πρὸς ἔφοδον τῶν ὄχυρῶν θέσεων, συνήθως ἐπολιόρκουν αὐτάς· ἐνέκοπτον τὴν εἰσαγωγὴν τροφῶν· ἐπέπιπτον κατὰ τῶν περιελαυνόντων ἀποσπασμάτων, ἄτινα ἐξώρμων, καὶ τοιουτοτρόπως ἐξηφάνιζον τὴν φρουρὰν κατ' ὀλίγον, ἢ ἠνάγκαζον αὐτὴν νὰ παραδοθῇ τῆς πείνης. Ἰδοὺ ἡ αἰτία τῆς μακρᾶς διαρκείας τῶν πολιορκιῶν τῶν. Αὕτη τοῦ Μισράχ, ἢ τῆς Μέμφιδος, παρετάθη ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας, ἐν τῷ διαστήματι τῶν ὁποίων ὁ εὐάριθμος στρατὸς τοῦ Ἄμρου ἐπαισθητῶς ἠλαττώθη ἕνεκα τῶν συνεχῶν ἀψιμαχιῶν. Τῇ λήξει τοῦ χρόνου τούτου ἔλαβεν ἐπικουρίαν ἐκ τεσσάρων χιλιάδων ἀνδρῶν, ἃν τῷ ἔπεμψεν ὁ Κάλφης συνεπείᾳ τῶν σπουδαίων αὐτοῦ παραστάσεων. Ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτῆς τῆς δυνάμεως οὐδέποτε θὰ κατάρθου τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως, ἂν δὲν ἐβοήθει αὐτὸν ἡ προδοσία τοῦ διοικητοῦ τῆς Μοκαούκα.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἀρχέτυπος Αἰγύπτιος, ἢ Κόπτης, ἐκ γενετῆς, καὶ εὐγενοῦς καταγωγῆς, ἦτο σεσοφισμένος ὑποκριτής. Ὡς πολλοὶ τῶν Κοπτῶν, ἀνῆκε καὶ αὐτὸς:





εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Ἰακωβιτῶν, οἵτινες ἤρνούντο τὴν διπλὴν τοῦ Χριστοῦ φύσιν. Ἀποκρύπτων ὅμως τὸ αἰρετικὸν αὐτοῦ φρόνημα, ἐξηπάτησε τὸν Αὐτοκράτορα, ἐπιδεικνύων πίστιν, ὥστε κατώρθωσε νὰ διορισθῇ τοπάρχης τῆς γενεθλίας του χώρας καὶ διοικητὴς τῆς πόλεως. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἐγκατοίκων τῆς Μέμφιδος ἦσαν Κόπται καὶ Ἰακωβίται Χριστιανοί, τρέφοντες κατὰ τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐπρέσβευον τὰ τῆς κανονικῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄκραν ἀντιπάθειαν.

Ὁ Μοκαθούκας, διαρκούσας τῆς διαχειρήσεώς του, ἐθησαύρισε πάμπολλα ἐκ τελῶν καὶ φόρων, καὶ παρακατέθεσεν αὐτὰ ἐν τῇ ἀκροπόλει. Ἐγνώ ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ Αὐτοκράτορος κατέληγεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, καὶ ἐνέκρινεν ἀρμοδίαν τὴν παροῦσαν στιγμὴν ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς ἰδίας του τύχης. Ἐλθὼν εἰς μυστικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Μοσλήμου στρατηγοῦ, συνεφώνησε νὰ παραδώσῃ εἰς χεῖράς του τὸν τόπον, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ λάβῃ τὸν θησαυρὸν ὡς ἀμοιβὴν τῆς προδοσίας του. Κατὰ συνέπειαν, ἐν ὠρισμένη ὥρᾳ, μετέθεσε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς φρουρᾶς ἐκ τῆς ἀκροπόλεως εἰς νῆσον τινὰ ἐν τῷ Νείλω. Ὁ Ἄμρου προσέβαλεν ἀμέσως τὸ φρούριον, προπορευόμενος τῶν ζωηρῶν στρατευμάτων του, καὶ εὐκόλως ἐκυρίευσεν αὐτὸ ἐξ ἐφόδου, τῶν Κοπτῶν οὐδεμίαν ἀρωγὴν παρεχόντων. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς, βλέπων τὴν Μοσληρικὴν σημαίαν ὑψουμένην ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, διέγνω τὴν προδοσίαν, καὶ ἐγκαταλιμπάνων τὰ πάντα ὡς ἀπολωλότα, κατέφυγε διὰ τῶν πλοίων του ἐπὶ τῆς σερεᾶς· ἐφ' ᾧ ὁ τοπάρχης παρέδωκε τὴν χώραν ἐπὶ συνθήκῃ. Ἐτήσιος φόρος δύο δουκάτων κατ' ἄνδρα, ἐπεβλήθη ἅπασι τοῖς ἐγκατοίκοις τῆς ἐπαρχίας, ἐξαιρεθέντων τῶν γερόντων, τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων τῶν ὑπὸ τὴν ἡλικίαν δεκαεξ' ἐτῶν. Συνωμολογήθη προσέτι, νὰ ποριαθῇ ὁ Μοσληρικὸς στρατὸς τὰ ἀναγ-



κατὰ πληρόνων τὸ ἀντίτιμον, οἱ δὲ ἐγκάτοικοι τῆς πόλεως νὰ κτίσωσιν ἀμέσως γεφύρας ἐφ' ὄλων τῶν παρὰ τὴν ὁδὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ποταμίων. Συνεφωνήθη ἐπίσης ὅτι ἕκαστος Μουσουλμάνος ὁδοιπορῶν διὰ τῆς χώρας νὰ χαίρη τὸ δικαίωμα τριημέρου φιλοξενίας, ἐλεύθερος παντὸς βάρους.

Ὁ προδότης Μοκαούκας ἔλαβε τὴν κατοχὴν τοῦ κακῶς ἀποκτηθέντος πλούτου του. Παρεκάλεσε τὸν Ἄμρου νὰ τάξωσιν αὐτῷ φόρον μετὰ τῶν Κοπτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπεθύμει νὰ καταλέγηται διακηρύξας τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἀποστροφὴν του καὶ προτρέπων τὸν Ἄμρου νὰ καταδιώξῃ αὐτοὺς μετ' ἀκλόου ὀρμῆς. Ἐξέτεινε δὲ τὴν αἰρετικὴν ὑποκρισίαν του καὶ μέχρι τοῦ τάφου, διαθέμενος ὅτι, ἀποθανόντα, νὰ τὸν θάψωσιν ἐν τῷ Χριστιανικῷ Ἰακωβιτικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Ὁ Ἄμρου, ὅστις ἦτο πολιτικὸς ἄμα δὲ καὶ ἀνδρεῖος, βλέπων τὸ ἐκ μέρους τῶν Κοπτῶν ἢ Ἰακωβιτῶν Χριστιανῶν ἀδιάλλακτον πρὸς τοὺς Ἕλληνας μῖσος, ἔδειξεν εὐνοϊάν τινα πρὸς τὴν φατρίαν των ἐπὶ σκοπῷ ἵνα προσποιήσῃται αὐτοὺς ἐν τῇ κατακτῆσει τῆς χώρας. Κατέπεισε προσέτι τὸν πατριάρχην των Βενιαμίν νὰ ἔλθῃ ἐκ τῆς ἐρημίας του εἰς συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ· εἶτα δὲ διεδήλωσεν ὅτι «οὐδέποτε συνδιελέχθη μετὰ Χριστιανοῦ ἱερέως, κεκτημένου, ὡς οὗτος, ἀθωότερους τρόπους ἢ σεβασμιωτέραν ὕψιν.» Οἱ διπλωματικοὶ οὗτοι λόγοι ἔσχον τὸ ἀποτελέσματά των, διότι, ὡς διηγοῦνται ἡμῖν, ἅπαντες οἱ Κόπται τῆς ἄνω καὶ κάτω Μέμφιδος ἴμοσαν ὑποταγὴν τῷ Καλίφῃ.

Ὁ Ἄμρου τῶρα ἐπέσπευδε τὴν ἐκστρατείαν του ἐπὶ τὴν πόλιν τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀπέχουσαν περίπου ἑκατὸν εἰκοσιπέντε μίλια. Συμφώνως πρὸς τὴν σύμβασιν ὁ λαὸς τῆς χώρας ἐπεσκύασε τὰς ὁδοὺς καὶ ἤγειρε γεφύρας ὅπως ῥᾶδιον ποιήσῃ τὴν πορείαν του·



ἀλλ' οἱ Ἕλληνας διωκόμενοι ἐκ διαφόρων μερῶν ὑπὸ τῆς προόδου τῶν ἐφορμώντων, συνηθροίσθησαν εἰς τινὰς θέσεις ἐπὶ τῆς νήσου τοῦ Δέλτα καὶ τῶν βρείθρων τοῦ Νείλου, καὶ διεφιλονείκησαν, μετ' ἀπεγνωσμένης ἀλλ' ἀγόνου ἐπιμονῆς, τὴν εἰσχώρησιν τῶν πορθητῶν. Ἡ δεινότερα ἐμβολὴ ἐδόθη ἐν Κεράμ.-αλ.-Σχορεῖκ, ὑπὸ τῆς τέως φρουρᾶς τῆς Μέμφιδος, ἣτις εἶχεν ὀχυρωθῆ ἐκεῖ ἀφ' οὗ ἀπῆλθεν ἐκ τῆς νήσου τοῦ Νείλου. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐνεκαρτέρησε, γενναίως μαχομένη κατὰ τῶν Μοσλήμων, εἶτα δὲ ὑπεχώρησεν ἐν καλῇ τάξει εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἀλλ' εἰ καὶ ῥαδίῳ ἔτυχον πορείας, οἱ Μοσλήμαι ἐδᾶπάνησαν εἰκοσιδύο ἡμέρας ἵνα διέλθωσι τὴν εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην πόλιν ἄγουσαν.

Ἦδη εὐρίσκοντο ἐνώπιον τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς μητροπόλεως τῆς πλουτοφόρου Αἰγύπτου, τοῦ ἐμπορικοῦ κέντρου τῆς Ἀνατολῆς, τόπου ἰσχυρῶς ὀχυρωμένου, εὐμοιροῦντος πολεμεφοδίων, ἀνοικτοῦ διὰ θαλάσσης πρὸς πᾶσαν προμήθειαν καὶ ἐπικουρίαν, καὶ φρουρουμένου ὑπὸ Ἑλλήνων, συνηθροισμένων ἐκ διαφόρων μερῶν, οἵτινες ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἀγωνισθῶσι τὸν ἔσχατον ἀγῶνα ὑπὲρ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κράτους των. Ἐφαίνετο δὲ ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐνδοσις εἰς ἐνθουσιασμὸν παραπλήσιον τῇ μανίᾳ ἐδύνατο νὰ παρορμήσῃ τὸν Ἄμρου καὶ τὸν στρατὸν του πρὸς ἐπιχείρησιν κατὰ τῆς κραταιᾶς ταύτης πόλεως.

Ὁ Μοσλήμης στρατάρχης, στήνων τὴν σιμαίαν του κανέναντι τῆς πόλεως, προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους νὰ παραδοθῶσιν ἐπὶ τοῖς συνήθεσιν ὅροις, ἐπειδὴ δὲ ἀπέρριψαν αὐτοὺς ἀποτόμως, προπαρασκευάσθη πρὸς κρατερὰν πολιορκίαν. Ἡ φρουρὰ δὲν ἀνέμεινε τὴν ἐμβολὴν, ἀλλ' ἐποίησατο ἐπανειλημμένας ἐξόδους καὶ ἐπολέμησε μετ' ἄκρας ἀνδρίας. Οἱ μάλιστα καταπονήσαντες τοὺς Μοσλήμας ἦσαν οἱ παλαιοὶ ἐχθροὶ των, ὁ ἐκ Μέμφιδος δηλονότι Ἑλληνικὸς στρατός. Ὁ Ἄμρου, βλέπων



ἔτι δεσπόζων τις πύργος ἢ ἀκρόπολις παρεῖχε τὸν μείζονα ὑπερασπισμὸν, διέταξε κατ' αὐτοῦ ἔφοδον, καὶ ὤρμησαν, ἡγουμένου τοῦ στρατάρχου, ξιφῆρεις. Ἀλλ' ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς συνηθροίσθη εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς πόλεως· οἱ δὲ Μοσλήμαί, μετὰ πεισματώδη ἀγῶνα, ὑπεχώρησαν, καὶ ὁ Ἄμρου, ὁ πιστὸς τοῦ δοῦλος Οὐερδάνος καὶ εἰς τῶν στρατηγῶν του, καλούμενος Μοσλήμας Ἴβν-Ἀλ-Μοκαλλίδ, μαχόμενοι μέχρι τέλους, περιεκυκλώθησαν, κατεβλήθησαν καὶ ἐζωγράφθησαν.

Οἱ Ἕλληνες ἀγνοοῦντες τὴν ἐπισημότητα τῶν αἰχμαλωτισθέντων, τοὺς ὠδήγησαν ἐνώπιον τοῦ διοικητοῦ. Οὗτος ἠρώτησεν αὐτοὺς ὑπερηφάνως, διατὶ ἐπέτρεχον τὸν κόσμον ταρασσόντες τὴν ἡσυχίαν εἰρηνικῶν γειτόνων. Ὁ Ἄμρου ἀπεκρίθη ὡς συνήθως, ὅτι περιήρχοντο ὅπως διαδώσωσι τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰσλάμ, καὶ ὅτι σκοπὸν εἶχον, πρὶν ἢ περάσωσι τοὺς Αἰγυπτίους διὰ τῆς σπάθης, νὰ ποιήσωσιν αὐτοὺς εἴτε προσηλύτους εἴτε ὑποτελεῖς τῷ Καλίφῃ. Ἡ αὐθάδεια τῆς ἀπαντήσεως καὶ ἡ ὑψηγορία του διήγειραν τὰς ὑπονοίας τοῦ διοικητοῦ, ὅστις, νομίζων ὅτι ἦτο πολεμιστῆς τις παρὰ τοῖς Ἄραβι περίβλεπτος, διέταξεν ἓνα τῶν φυλάκων του νὰ τοῦ ἀποκόψῃ τὴν κεφαλὴν. Ἐπὶ τούτῳ, ὁ δοῦλος Οὐερδάνος, ὅστις ἐγίνωσκε τὴν Ἑλληνικὴν, ἐπιλαμβανόμενος τοῦ κυρίου του ἐκ τοῦ τραχήλου, καὶ δίδων αὐτῷ ῥάπισμα ἐπὶ τῆς παρεῖας τὸν ἀπεκάλεσεν ἀναίσχυντον κύνα καὶ ἐπέταξεν αὐτῷ νὰ σιγήσῃ ἀφίνων τοὺς ἀνωτέρους του νὰ λαλήσωσιν. Ὁ Μοσλήμας, κατανοήσας τὸ σημαίνόμενον τοῦ δούλου, παρενέβη καὶ προσεφώνησε δι' εὐπαραδέκτου τρόπου πρὸς τὸν διοικητὴν, λέγων αὐτῷ ὅτι ὁ Ἄμρου διελογίζετο νὰ ἄρῃ τὴν πολιορκίαν, ὡς λαβῶν ἐπιστολὰς ἐπὶ τὸ αὐτὸ παρὰ τοῦ Καλίφου, ὅστις ἐσκόπει νὰ ἀποστείλῃ πρεσβευτὰς ὅπως διαπραγματευθῆ περὶ εἰρήνης, καὶ διαβεβαιῶν τὸν διοικητὴν, ὅτι ἐὰν



ἤθελε τοῖς ἐπιτραπῇ ν' ἀπέλθωσι, θὰ ἐποιοῦντο εὐνοϊκὴν ἔκθεσιν πρὸς τὸν Ἄμρου.

Ὁ διοικητὴς, ὅστις, ἐὰν τὰ Ἀραβικὰ χρονικὰ ἔχωνται ἀληθείας ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, θὰ ἦτο ἄνθρωπος εὐκόλου πίστεως, προσέταξε ν' ἀπολύσῃσι τοὺς ἀίχμηλῶτους, ἀλλ' οἱ ἀλαλαγμοὶ τῆς πολιορκούσης στρατιᾶς ἐπὶ τῇ ἀσφαλεῖ ἐπανόδῳ τοῦ στρατάρχου τῆς, ἀπέδειξαν αὐτῷ μετὰ μικρὸν τίνι τρόπῳ πληρέστατα ἐφενακίσθη.

Εἰ καὶ ἐλίγαι λεπτομέρειαι τῆς πολιορκίας τῆς Ἀλεξανδρείας διεσώθησαν διὰ τὸν Χριστιανὸν ἀναγνώστην, οὐχ ἦσσαν ὅμως ἡ πολιορκία αὕτη ὑπῆρξε μίᾳ τῶν μᾶλλον μακροχρονίων, πεισματωδῶς διαφιλονεικηθεισῶν καὶ αἰματηρῶν, καθ' ὅλον τὸ στάδιον τῶν Μοσλημικῶν πολέμων. Διήρκεσε δεκατέσσαρας μῆνας μετὰ διαφόρων ἐπιτυγιῶν. Ὁ Μοσλημικὸς στρατὸς ἐπανειλημμένως ἐνισχύθη καὶ ἀπώλεσε εἰκοσιτρεῖς χιλιάδας ἀνδρῶν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ ἀκαταμάχητος ἀνδρία καὶ ἐπιμονὴ αὐτοῦ ὑπερίσχυσε· ἡ πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου ἐκυριεύθη, οἱ δὲ Ἕλληνες κάτοικοι διεσκορπίσθησαν πρὸς ἀπάσας τὰς διευθύνσεις. Τινὲς ἀπεχώρησαν ἐν μεγάλαις ὁμάσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας καὶ ὠχυρώθησαν ἐντὸς φρουρίων· ἄλλοι κατέφυγον εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος.

Ὁ Ἄμρου, ὅτε ἔλαβε τὴν κατοχὴν τῆς πόλεως, εὔρεν αὐτὴν σχεδὸν ἔρημον· ἀπηγόρευσε εἰς τὰ στρατεύματά του νὰ λεηλατήσωσι· καὶ καταλιπὼν μικρὰν φρουρὰν πρὸς φύλαξιν τοῦ τόπου, ἔσπευσε μετὰ τοῦ μεγάλου σώματος εἰς καταδίωξιν τῶν φυγάδων Ἑλλήνων. Ἐν τοσοῦτῳ τὰ πλοῖα, ἅτινα εἶχον παραλάβει μέρος ἐκ τῆς φρουρᾶς, εἰσέτι παρέπλεον τὰς ἀκτὰς, κατέφθασε δὲ αὐτὰ ἡ εἰδησις ὅτι ὁ Μοσλήμης στρατηγὸς ἀνεχώρησε καὶ ἀφῆκε τὴν ἀλωθεῖσαν πόλιν σχεδὸν ἀφρούρητον. Ἀμέσως ἀνέπλευσαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἰσῆλθον νυκτὸς εἰς τὸν λιμένα. Οἱ Ἕλ-



ληνες στρατιῶται κατέλαβον τούς φύλακας, κατέσχον τὴν πόλιν καὶ κατέσφαξαν πολλοὺς ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἐκεῖ Μοσλήμων.

Ὁ Ἄμρου κατεδίωκε τοὺς Ἕλληνας φυγάδας ὅτε ἤκουσεν ὅτι ἡ πόλις ἀνεκτήθη. Περίλυπος ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἀμελείᾳ ὅτι ἀφῆκε τοσοῦτο πλουσίαν κατὰκτησιν ὑπὸ φρουρὰν τοσοῦτο ἀσθενῆ, ἐπανέκαμψεν ἐσπευσμένως, λαβὼν ἀπήρσιν νὰ τὴν ἀνακτήσῃ ἐξ ἐφόδου. Οἱ Ἕλληνες ὅμως ὠχυρώθησαν ἰσχυρῶς ἐν τῷ φρουρίῳ καὶ ἐποίησαντο κρατερὰν ἀντίστασιν. Διὸ ὁ Ἄμρου ἤναγκάσθη νὰ τὴν πολιορκήσῃ ἐκ νέου· ἀλλ' ἡ πολιορκία ὑπῆρξε βραχεῖα. Τὸ φρούριον ἠλώθη ἐξ ἐφόδου· πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων κατεσφάγησαν· οἱ δὲ λοιποὶ δισώθησαν ἔτι πάλιν εἰς τὰ πλοῖά των καὶ ἐγκατέλειψαν τὴν πρωτεύουσιν ὡς ἀπολεσθεῖσαν. Ταῦτα συνέβησαν τῷ δεκάτῳ ἐνάτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, καὶ 640 ἀπὸ Χριστοῦ.

Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὀπλων καὶ οὐχὶ διὰ βῆτρας ἄλωσιν τῆς πόλεως, τὰ στρατεύματα ἐδύον ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτοῖς νὰ λεηλατήσωσιν. Ἀλλ' ὁ Ἄμρου ἀνέκοψεν ἐκ νέου τὴν ἀρπακτικότητα αὐτῶν, προστάξας ὅπως τὰ τε ἄτομα ἀνευ ἐξαιρέσεως καὶ πᾶσα ἰδιοκτησία μείνωσιν ἀπαραβίαστα, ἕως οὗ γνωσθῆ ἡ θέλησις τοῦ Καλίφου. Τόσῳ δὲ πλήρης ἦτο ἡ ἐπὶ τῶν στρατευμάτων ἐξουσία του, ὥστε οὔτε ἐν ἐκ τῶν κοινοτάτων εἰδῶν ἀφηρέθη. Ἡ πρὸς τὸν Καλίφην ἐπιστολὴ του καταδεικνύει τίς θὰ ἦτον ὁ πληθυσμὸς καὶ ἡ λαμπρότης τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ οἷα ἡ πολυτέλεια καὶ ἐκθήλυνσις τῶν ἐγκατοίκων αὐτῆς, τῷ καιρῷ τῆς Μοσλημικῆς κατακτήσεως. Ἀναφέρει ὅτι ἡ πόλις περιεῖχε τέσσαρας χιλιάδας παλατίων· πεντακισχιλίους λουτρούς· τέσσαρας χιλιάδας θεάτρων καὶ τόπων διασκεδάσεως· δωδεκακισχιλίους κηπουροὺς προμηθεύοντας αὐτὴν λαχάνων· καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδας ὑποτελῶν Ἰουδαίων. Ἦτο ἀδύνατον, ἔλεγε, νὰ



ἐκτιμήσῃ τις τὰ πλούτη καὶ τὴν μεγαλοπρέπειάν της. Ἔως ὥρας δὲ διεφύλαξεν τὴν πόλιν ἱερὰν ἀπὸ λεηλασίας, ἀλλὰ τὰ στρατεύματά του λόγῳ ὅτι ἐκέρδησαν αὐτὴν διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὄπλων, ἐθεώρουν ἑαυτὰ ἐν δίκαιῳ νὰ καρπωθῶσι τὰ λάφυρα τῆς νίκης.

Ὁ Καλίφης Ὀμάρ, εἰς ἀπάντησιν, ἐξόχως ἐπήνεσε τὰς σπουδαίας αὐτοῦ ὑπηρεσίας, ἀλλὰ κατεδίκασε καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν μνεῖαν ἣν ἐποίησατο τῆς ἐπιθυμίας τῶν στρατιωτῶν τοῦ νὰ δηλώσῃ πόλιν τοσοῦτο πλουσίαν, ἐν ἑκ τῶν διασημοτέρων ἐμπορικῶν κέντρων τῆς Ἀνατολῆς. Ἐνετείλατο ἐπρὸς αὐτῷ νὰ ἐπαγρυπνῆ ὡς οἶόν τε αὐστηρότερον ἐπὶ τῶν ἀρπακτικῶν ῥοπῶν τῶν ἀνδρῶν του· νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν λεηλασίαν, βίαν καὶ ἀφανισμόν· νὰ συλλέξῃ καὶ ἀκριβῶς καταγράψῃ ὅλα τὰ νομίσματα καὶ κειμήλια, ἀπάσας τὰς οἰκιακὰς σκευὰς καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀξίας, ὅπως μένωσιν ὡς κεφάλαιον ἀπέναντι τῶν ἐξόδων, ὧν ἀνάγκη εἶχεν ὁ ἱερός οὗτος τῆς πίστεως πόλεμος. Διέταξε προσέτι ὅπως οἱ συλλεχθησόμενοι φόροι ἐν τῇ κατακτηθείσῃ χώρᾳ, ἀποθησαυρισθῶσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διὰ τὰ ἐφόδια τοῦ Μοσλημικοῦ στρατεύματος.

Ἡ ὑπόταξις τῆς ὅλης Αἰγύπτου εἶπετο τῇ ἀλώσει τῆς πρωτεύουσας αὐτῆς. Φόρος δύο δουκάτων ἐπεβλήθη καθ' ἕκαστον ἄρβρενα ὠρίμου ἡλικίας, παρεκτός τοῦ ἐφ' ὅλων τῶν γαιῶν ἐπιτεθέντος τέλους ἀναλόγως τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἡ δὲ περιγενομένη τῷ Καλίφῃ πρόσδοδος ἐκτιμᾶται δώδεκα ἑκατομμύρια δουκάτων.

Εἶδαμεν ὅτι ὁ Ἄμρου ἦτο ποιητὴς ὅτε νέος· καθ' ὅλας δὲ τὰς ἐκστρατείας αὐτοῦ ἔδειξε νοήμονα καὶ ἀνακριτικὸν χαρακτῆρα, ἂν οὐχὶ ὑψηλότερα πεπληροφορημένον, τοῦλάχιστον ἐλευθεριώτερον καὶ ὀξυδερκέστερον τοῦ συνήθως μεταξὺ τῶν πρώτων Μοσλήμων κατακτητῶν δήλου. Ἐνησμενίζετο, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀργίας του, νὰ συνδιαλέγεται μετὰ πεπαιδευμένων ἀνδρῶν καὶ νὰ προσκτᾶται διὰ τῶν μέσων αὐτῶν τὰς



γνώσεις ἃς ἠρνήθη αὐτῷ ἡ ἀτελής ἀνατροφή του. Τοιοῦτον σύντροφον εὔρεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἓνα τῶν ἐγχωρίων, χριστιανὸν ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Ἰακωβιτῶν, ἔξοχον διὰ τὰς φιλολογικὰς αὐτοῦ ἀνερευνήσεις, τὰ ἐπὶ Μωϋσέως καὶ Ἀριστοτέλους σχόλιά του, καὶ τὰς ποιήσας αὐτοῦ ἐμβριθεῖς πραγματείας, ἐπονομασθέντα Φιλόπονον, ὡς ἐκ τοῦ πρὸς τὴν σπουδὴν ἔρωτός του, κοινῶς ὅμως γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῦ Γραμματικοῦ. Οἰκειότης τις ταχέως ἀνεφύη μεταξὺ τοῦ Ἄραβος κατακτητοῦ καὶ τοῦ χριστιανοῦ φιλολόγου— οἰκειότης περιποιούσα τιμὴν τῷ Ἄμρου, ἀλλὰ προωρισμένη ν' ἀποβῆ ἀξιοθρήνητος διὰ τὰς συνεπίαις αὐτῆς ὡς πρὸς τὸ διαφέρον τῶν γραμμάτων. Ἐν κακῇ ὥρᾳ, Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς, θαρρῶν ἐκ τῆς εὐνοίας ἣν ἐδείκνυεν αὐτῷ ὁ Ἄραψ στρατηγός, τῷ ἀπεκάλυψε θησαυρὸν, ὃν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχε σημειώσει, ἢ μᾶλλον δὲν ἐξετίμησεν ὁ Μοσλήμης κατακτητής. Ὁ θησαυρὸς οὗτος ἦτο μεγάλη συλλογὴ βιβλίων καὶ χειρογράφων, ἔκτοτε περίπυστος ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἡ **ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**. Ἰδὼν ὁ Ἰωάννης ὅτι ἀφ' οὗ ὁ Ἄμρου κατέγραψεν ἅπαντα τὰ ἐν τῇ πόλει ἀξιοτίμητα καὶ ἐσφράγισεν τοὺς θησαυρούς της, οὐδεμίαν ἔλαβε σημείωσιν τῶν βιβλίων, παρεκάλεσεν ὅπως αὐτὰ τῷ παραχωρηθῶσιν. Ἀτυχῶς ὁ λόγιος ζῆλος τοῦ Γραμματικοῦ ἠνέωξε τὰ ὄμματά του Ἄμρου ἐπὶ τῶν βιβλίων καὶ ἐνεποίησεν αὐτῷ δισταγμοὺς περὶ τὴν παραχώρησιν αὐτῶν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Καλίφου. Ἀμέσως δ' ἔγραψε πρὸς τὸν Ὀμάρ παριστῶν τὰ πλεονεκτήματα τοῦ Ἰωάννου καὶ ἐρωτῶν εἰ ἂν ἐδύνατο νὰ δώσῃ αὐτῷ τὰ βιβλία. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὀμάρ ἦτο μὲν λακωνικὴ, ἀλλ' ὀλεθρία. «Τὰ περιέχομενα τῶν βιβλίων ἐκείνων», εἶπεν, «ἢ εἰσὶ σύμφωνα πρὸς τὸ Κοράνιον ἢ οὐ. Εἰ μὲν ὧσι, τὸ Κοράνιον ἐξαρχεῖ χωρὶς αὐτῶν· εἰ δὲ μὴ, τότε εἰσὶν ἀσεβῆ. Ὅθεν, ἃς ἀφανισθῶσιν.»





Ὁ Ἄμρου, ὡς λέγεται, ὑπήκουσε τῇ διαταγῇ μετ' ἀκριβείας. Τὰ βιβλία καὶ χειρόγραφα διενεμήθησαν ὡς καύσιμος ὕλη μεταξὺ τῶν πεντακισχιλίων λουτρῶν τῆς πόλεως· ἀλλὰ τοσοῦτο πολυάριθμα ἦσαν, ὥστε ἐπὶ δλόκληρον ἐξάμηνον κατηναλίσκοντο ἐξ αὐτῶν. Τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ βαρβαρισμοῦ, μνημονευομένην ὑπὸ Ἀβουλφαραγίου, θεωρεῖ μέχρι τινὸς ἀμφίβολον ὁ Γίββων, καθόσον οὐδέν τι περὶ αὐτῆς ποιοῦνται λόγον, οὔτε ὁ Ἀλμακίνης ἐν τῇ Σαρακηνικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, οὔτε ὁ Εὐτύχιος ἐν τοῖς χρονικοῖς του, ὁ καὶ πατριάρχης τότε τῆς Ἀλεξανδρείας, περιγράφας μετὰ λεπτομερείας τὴν κατὰ κτησιν τῆς πόλεως ἐκείνης. Εἶνε προσέτι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἄμρου, ὡς ποιητοῦ καὶ ἀνδρὸς κρείττονος διανοίας· νεωστὶ δὲ ἀνηγγέλθη, ἀγνοοῦμεν ἐπὶ ποίου κύρους, ὅτι πολλοὶ τῶν φιλολογικῶν θησαυρῶν, οἵτινες, ὡς ἐβρόήτη, οὕτω κατεστράφησαν, ὑπάρχουσι τανῦν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ὁ ἀφανισμὸς αὐτῶν εἶνε κοινῶς ἀποδεδεγμένος καὶ δεινῶς θρηνεῖται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν. Ὁ Ἄμρου, ὡς ἀνὴρ μεγαλογνώμων, θὰ ἐλυπήθη λαβὼν τοιαύτην παρὰ τοῦ Καλῆδ διαταγὴν, ἐν ᾧ, ὡς εὐπειθῆς ὑπήκοος καὶ πιστὸς στρατιώτης, συνησθάνθη τὸ καθῆκον νὰ ὑποβληθῇ εἰς αὐτήν.\*

\* Ἡ Ἀλεξανδρινὴ Βιβλιοθήκη συνεστήθη ὑπὸ Πτολεμαίου Σωτῆρος καὶ ἐτέθη ἐντὸς κτιρίου καλουμένου τὸ Βρῦχιον. Κατὰ τὰς ἐπιούσας βασιλείας ἐπυξήθη εἰς 400000 τόμους, πρόσθετοι δὲ 300000 τόμοι ἐτέθησαν ἐντὸς ναοῦ καλουμένου τὸ Σεράπειον. Τὸ Βρῦχιον, μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ βιβλίων, ἐκάνη κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Καίσαρος, ἀλλὰ τὸ Σαράπειον διεσώθη. Ἡ Κλεοπάτρα, ὡς λέγεται, προσέθετο εἰς τὴν βιβλιοθήκην ταύτην τὴν τῆς Περγᾶμου, ἣν ἐδωρήσατο αὐτῇ ὁ Μάρκος Ἀντώνιος, συγκειμένην ἐκ 200000 τόμων. Ἰπέστη ἐπανειλημμένας φθορὰς διαρκουσῶν διαφόρων κατόπιν γενομένων ἐπαναστάσεων, ἀλλὰ πάντοτε ἐπανορθώθη εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς λαμπρότητα, πολυίριθμοι δὲ προσῆλθαι προσεγγόνοντο αὐτῇ. Ἐν τοιαύτῃ διετέλει καταστάσει καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ἀλεξάνδρεια ἠλώθη ὑπὸ τῶν Μωσλήμων.



Ἡ πτώσις τῆς Ἀλεξανδρείας ἔκρινε τὴν τύχην τῆς Αἰγύπτου, ὡς καὶ ἐκείνην τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου. Ἦδη οὗτος ἔπασχεν ὑδρωπα, τοσοῦτω δὲ τὸν κατελύπησεν ἡ ἀπώλεια τῶν Συριακῶν, καὶ ἡ πρὸ μικροῦ τῶν Αἰγυπτιακῶν κτήσεών του, ὥστε ὑπέπεσεν εἰς παροξυσμὸν, ὅστις ἀπέληξε διὰ τοῦ θανάτου του, συμβάντος ἐπτὰ περίπου ἑβδομάδας μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Αἰγυπτιακῆς του πρωτευούσης. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱὸς του Κωνσταντῖνος.

Ἐν ᾧ ὁ Ἄμρου ἐπεξέτεινε ἐπιτυχῶς τὰς κατακτήσεις του, ἀφορία μεγάλη καὶ λιμὸς ἐνέσκηψαν καθ' ἅπασαν τὴν Ἀραβίαν, ὥστε ὁ Καλίφης Ὀμάρ ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ πορισμὸν ἐκ τῶν εὐφόρων πεδιάδων τῆς Αἰγύπτου· ἐφ' ᾧ ὁ Ἄμρου ἐξαπέστειλε τοιαύτην ἀκολουθίαν καμηλῶν καταφόρτων ἐκ αἴτου, ὥστε, ὡς λέγεται, ὅταν ἡ πρώτη τῆς σειρᾶς ἀφίχθη εἰς τὴν πόλιν τῆς Μεδίνης, ἡ ἐσχάτη δὲν εἶχεν εἰσέτι καταλίπει τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος ἀποστολῆς τρόπος ἀπεδείχθη λίαν βραδύς, κατ' ἐπιτάγην τοῦ Καλίφου ἔσκαψε διώρυγα συγκοινωνίας ἀπὸ τοῦ Νείλου ἕως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ὀγδοήκοντα μιλίων ἀποστάσεως, δι' ἧς ἐδύναντο ν' ἀποστέλλωνται τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὰς Ἀραβικὰς ὄχθας. Τὴν διώρυγα ταύτην εἶγεν ἐπιχειρήσει Τραϊανὸς ὁ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ.

Ὁ ἱκανὸς καὶ ἀκάματος Ἄμρου προέβαινε τοιοῦτοτρόπως ἐκτελῶν τὰς διαταγὰς καὶ ἐκπληρῶν τοὺς πόθους τοῦ Καλίφου· ἐκυβέρνησε δὲ ἦν κατέκτητε χώραν μετὰ τοσαύτης διορατικότητος καὶ δικαιοσύνης, ὥστε κατέστησεν ἑαυτὸν ἓνα τῶν μάλιστα ἐπαξίως κεκτημένων δόξαν μεταξὺ τῶν Μωσλήμων στρατηγῶν.



εὐγενῶν τοῦ βασιλείου της. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐκάλουν αὐτὴν εἰς παράστασιν τοῦ ἀρβένωποῦ χαρακτῆρος της αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐπιδρομαὶ τῶν Μοσλήμων.

Ὁ ἀναγνώστης θέλει ἀνακαλέσει εἰς μνήμην ὅτι ὁ Μοσλημικὸς στρατὸς ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου, κατὰ τὴν ἀπέλευσιν τοῦ Καλήδ, ἀφέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Μοσέννα-Ϊβν-Άρισ (ἢ Μουθέννα-Ϊβν-Άρίθ, ὡς πολλάκις καλεῖται.) Ὅταν ὁ Ὁμάρ ἀνηγορεύθη Καλίφης, διώρισεν τὸν Μοσένναν ἐμίρην ἢ διοικητὴν τοῦ Σιουβάδ, χώρας πρὸ ὀλίγου κατακτηθείσης ὑπὸ τοῦ Καλήδ, κειμένης περὶ τὰ κατώτερα τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγριος καὶ ἀποτελούσης μέρος τῆς Περσικῆς ἐπαρχίας Ἰράκ-Άραβί. Τοῦτο δ' ἐπραξέε ἐπόμενος τῷ πόθῳ καὶ τοῖς σκοποῖς τοῦ Ἀβού-Βεκήρ· εἰ καὶ, ὡς φαίνεται, ὁ Ὁμάρ δὲν εἶχε πολλὴν πεποίθησιν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἱκανότητα τοῦ Μοσέννα, τοῦ σταδίου τῆς κατακτήσεως χρονιζομένου ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀνεχώρησεν ὁ Καλήδ. Διὰ ταῦτα ἐπεμψε τὸν Ἀβού-Ὀβείδαν-Σακφιν, ἓνα τῶν διασημοτέρων μαθητῶν τοῦ προφήτου, προηγέτην χιλίων ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν, ὅπως ἐνισχύσῃ τὸν ὑπὸ τὸν Μοσένναν στρατὸν, καὶ λάβῃ τὴν ἀρχιστρατηγίαν ἐν ταῖς πολεμικαῖς ἐπιχειρήσεσιν.\* Ὁ Σαβίτ-Ϊβν-Καίς, εἰς τῶν γεροστρατιωτῶν τῆς ἐν Βεδῆρ μάχης, συνώδευσεν αὐτόν.

Ἡ βασίλισσα τῆς Περσίας, ἀκούσασα τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μοσλημικοῦ στρατοῦ οὕτως ἐνισχυθέντος, ἀπέστειλεν ἄξιον στρατηγόν, τὸν Ρουστάμ-Ϊβν-Φερουκχ-Ζαδ (ἢ Φερουτσάδ,) μετ' ἀριθμοῦ ἀνωτέρου κατὰ τριάκοντα χιλιάδας, ὅπως ἀποκρούσῃ αὐτόν. Ὁ Ρουστάμ ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῶν ὀρίων τοῦ Ἰράκ, καὶ προαπέστειλεν ἰσχυρὰ ἀποσπάσματα ὑπὸ τινα στρατηγόν

\* Τὸν Ἀβού-Ὀβείδαν τοῦτον πολλάκις συνέχυσαν μετὰ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ στρατηγοῦ, ὅστις ἐστρατάρχει ἐν Συρίᾳ· ἀλλ' οὗτος ὠνομάζετο Ἀβού-Ὀβείδαν-Ϊβν-Ἀλζεράχ, (ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλζεράχ.)



καλούμενον Ζτσαβάν, καί τινα Πρίγκηπα Πέρσην δ-  
νόματι Ναρσήν (ἢ Νάρσιν.) Ἀλλὰ τοσοῦτω κατεπόνη-  
σαν αὐτοὺς οἱ Μοσλήμαι, ὥστε ὁ Ρουστάν ἔκρινεν  
ἀναγκαῖον νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειάν του μετὰ τοῦ με-  
γάλου σώματος. Ἀφίχθη λίαν ἐξώρας· εἶχον ἤδη ἡτ-  
τηθῆ καὶ τραπῆ εἰς φυγὴν, ἅπασα δὲ ἡ χώρα Σι-  
ουβάδ εὗρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν Μοσλήμων.

Ἡ Ἀρζημία, ἔτι μᾶλλον ἐξεγερθεῖσα εἰς τὸν κίνδυνον  
τοῦ βασιλείου της, ἔπεμψεν εἰς τὸν Ρουστάν ἐπικου-  
ρίαν, ὁδηγουμένην ὑπὸ τοῦ Βεχμάν-Ζτσαδού, ἐπονο-  
μαζομένου ὁ Καλυπτός, ὡς ἐκ τῶν τριχωτῶν ὀφρύ-  
ων του, αἵτινες ἐσχίαζον τὸ πρόσωπόν του. Ἔφερε μεθ' ἐ-  
αυτοῦ τρισχιλίους ἄνδρας καὶ τριάκοντα ἐλέφαντας.  
Τὰ ζῶα ταῦτα, ἐλαχίστην πραγματικὴν ὠφέλειαν πα-  
ρέχοντα ἐν τοῖς πολέμοις, ἦσαν ὅμως ἐπίφοβα εἰς τὰ  
ὄμματα τῶν μὴ προσικειωμένων αὐτοῖς, δι' αὐτῶν  
δ' ἐσχόπευον νὰ ἐμποιήσωσι τρόμον εἰς τὸν Ἀραβι-  
κὸν στρατόν. Εἷς ἐκ τῶν ἐλεφάντων ἦτο ὁ λευκὸς  
Μαχμουδ καλούμενος, περιφανῆς διότι ἐπέβη αὐτοῦ  
ὁ Ἀβράχας, Αἰθίοψ βασιλεὺς τῶν ἄνωθεν χρόνων, ὅτε εἰς-  
έβαλεν εἰς Μέκαν καὶ ἐφόρμησε κατὰ τῆς Καάβας. Ἐ-  
θεωρεῖτο ὡς πρόδρομος τῆς νίκης, διότι ὅλαι αἱ ἐπι-  
χειρήσεις, εἰς ἃς ἐνησχόλησαν αὐτὸν, ἀπέβησαν ἐπιτυχεῖς.

Μετὰ Βεχμάν τοῦ δασυμετώπου ἦλθε καὶ ἡ σημαία  
τοῦ Κάο, ἡ ἱερὰ δηλαδὴ σημαία. Αὕτη ἦτο κατ' ἀρχὰς τὸ  
δερμάτινον περίζωμα τοῦ σιδηρουργοῦ Κάο, ὅπερ ἦ-  
ρεν ὡς σημαίαν ὅτε ἐξήγειρε τὸν λαὸν καὶ ἠλευθέ-  
ρωσε τὴν Περσίαν ἀπὸ τῆς τυραννίας τοῦ Σοχάκ.  
Πότε καὶ πότε ἐπλατύνθη διὰ πολυτίμου μεταξωτοῦ,  
πεποικιλμένου χρυσῷ, ἕως οὔ ἔσχε μῆκος εἰκοσιδύο  
ποδῶν καὶ πλάτος δεκαπέντε· ἐκοσμεῖτο δὲ διὰ κει-  
μητρίων ἀνεκτιμήτου ἀξίας. Οἱ δεισιδαίμονες Πέρσαι  
ἐπίστευον ὅτι ἡ τύχη τοῦ βασιλείου συνεδέετο μετὰ  
τῆς σημαίας ταύτης.

Αἱ Μοσλημικαὶ δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένης καὶ



τῆς ὑπὸ τὸν Ἀβού-Ὀβεΐδαν Σακφίν ἐλθούσης ἐπικουρίας, δὲν ὑπερέβαινον τοὺς ἑνεακισχιλίους· οἱ δὲ Πέρσαι, ἐστρατοπεδευμένοι παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Βαβυλῶνος, ἦσαν ἀσυγκρίτως ὑπέρτεροι. Ὁ Μοσέννας καὶ ὁ γεροστρατιώτης Σαβίτ ἐγνωμοδότησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὰς ἐρήμους καὶ μείνωσιν ἐκεῖσε ἐστρατοπεδευμένοι, ἕως οὗ λάβωσι νέας ἐπικουρίας παρὰ τοῦ Καλίφου. Ἀλλ' ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἦτο ἔλως ἐναντίας γνώμης. Ἐξουδένιζε τὴν ἀνδρίαν τῶν Περσῶν· ἤκουσε νὰ κατακρίνωσι τὸν Μοσένναν δι' ἔλλειψιν ἐπιχειρητικοῦ νοός, νὰ ἐκθειάζωσι δὲ τὸν Καλήδ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ διὰ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀνδραγαθήματά του. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μιμηθῇ αὐτοὺς, νὰ διαβῇ τὸν Εὐφράτην καὶ προσβάλη τοὺς Πέρσας εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. Μάτιν ὁ Μοσέννας καὶ ὁ Σαβίτ ἐποιοῦντο παραστάσεις. Διέταξεν ἵνα γέφυρα ἐκ λεμβῶν ριφθῇ διὰ τοῦ Εὐφράτου, δι' αὐτῆς δὲ διεπέρασεν εἰς τὴν ἀντικρὺ ὄχθην. Ἀλλὰ τὰ στρατεύματά του δὲν ἠκολούθησαν μετὰ τῆς συνήθους προθυμίας, συναισθανθέντα τὸ ρίψοκίνδυνον τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐνῶ εἰσέτι διήρχοντο τὴν γέφυραν, κρατερῶς προσεβλήθησαν ὑπὸ σώματος τοξοτῶν, οὓς προαπέστειλεν ὁ Ρουστάν· συνηνητήθησαν δὲ ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς γεφυρας πρὸς τὸν πολεμιστὴν τοῦτον μετὰ τῆς ἐξ ἵππικοῦ ἐμπροσθοφυλακῆς του.

Ἡ συμπλοκὴ ὑπῆρξε καιρία. Ἡ σημαία τοῦ Ἰσλάμ μετέβη ἀπὸ χειρῶν εἰς χεῖρας ἑπτὰ ἀνδρείων μαχητῶν, ὡς εἶς μετὰ τὸν ἄλλον ἐπιπτεν ὑπερασπιζόμενος αὐτήν. Οἱ Πέρσαι ἀπεκρούσθησαν μὲν, ἀλλ' ἤδη ἐπήρατο τὸ μέγα σῶμα τοῦ στρατοῦ μετὰ τῶν τριάκοντα ἐλεφάντων. Ὁ Ἀβού-Ὀβεΐδας ἀντέστη ἀφόβως πρὸς τὴν θύελλαν τοῦ πολέμου, ὃν τόσῳ παρατόλμως προεκάλεσεν. Προσεφώνησε τοὺς ἄνδρας του νὰ μὴ φοβῶνται τοὺς ἐλέφαντας, ἀλλὰ νὰ πατάσσωσι τὰς προβοσκίδας αὐτῶν· αὐτὸς δὲ ἔκοψε, μιᾶ βολῇ τῆς μαχαίρας του, τὴν προ-



βοσκίδα τοῦ περιφήμου λευκοῦ ἐλέφαντος, ἀλλ' ἐν ᾧ τοῦτο ἔπραττεν, ὀλισθήσας, ἔπεσε χαμαὶ, καὶ ἐθανατώθη καταπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐκμανέντος ζώου.

Οἱ Μοσλῆμαι, δυσθυμήσαντες ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ του καὶ κατακλυσθέντες ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐχθρῶν, ἀπεπειράθησαν νὰ ἐπαναδιαβῶσι τὴν γέφυραν. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς εἶχε ρίψει ἐνδύσματα ἐντὸς τῶν λεμβῶν, ἐξ ὧν ἦτο κατεσκευασμένη, καὶ ἐπυρπόλησεν αὐτάς. Μέρος ἐκ τοῦ στρατοῦ ἔπεσαν εἰς τὰ ὕδατα καὶ ἀπεπνίγησαν· τὸ μέγα σῶμα ἔβη ὑποχωροῦν παρὰ τὸν ποταμὸν, προστατευόμενον ἐν τῇ οὐραγίᾳ ὑπὸ τοῦ Μοσέννα, ὅστις τώρα ἀνέδειξε τὴν ἐπιτηδειότητα ἀξίου στρατηγοῦ, ἐπικείμενος τῷ ἐχθρῷ, ἕως οὔ ἐδυνήθησαν νὰ ρίψωσιν ἐσπευσμένως ἐλαφρὰν γέφυραν δι' ἄλλου μέρους τοῦ ποταμοῦ. Ὑπῆρξεν ὁ ἔσχατος τῶν διαβάντων τὴν γέφυραν, διέταξε δὲ νὰ λύσωσιν αὐτὴν ὀπισθὲν του.

Τετρακισχίλιοι Μοσλῆμαι εἴτε ἐφονεύθησαν εἴτε ἐπνίγησαν ἐν τῇ ἀσυνέτῳ ταύτῃ ἀσχολίᾳ· δισχίλιοι ἔφυγον εἰς Μεδίαν, τρισχίλιοι δὲ περίπου ἔμειναν παρὰ τῷ Μοσέννᾳ· ὅστις, στρατοπεδεύσας καὶ ὀχυροποιηθεὶς, ἀπέστειλε ταχυδρόμον εἰς τὸν Καλίφην, αἰτούμενος ἄμεσον βοήθειαν. Οὐδὲν ἄλλο δ' ἔσωσε τὸ κατάλοιπον τοῦ στρατοῦ ἀπὸ ἐντελοῦς καταστροφῆς, ἢ διαφωνία τις ἀναφυεῖσα μεταξὺ τῶν Περσῶν στρατηγῶν, οἵτινες, ἀντὶ νὰ ἐπιδιώξωσι τὴν νίκην αὐτῶν, ἐπέστρεψαν εἰς Μαδαῦνην, τὴν Περσικὴν πρωτεύουσαν.

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ σκληροτέρα καὶ σχεδὸν ἡ μόνη καιρία ἀποτυχίας, ἣν ἡ Μοσλημικὴ Οὐρασύτης πρὸ τοσούτου χρόνου ἐδοκίμασε. Συνέβη δὲ τῷ 13ῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, καὶ 634ῳ τῆς Χριστιανικῆς χρονολογίας· ἐπὶ μακρὸν δὲ καὶ πενθητικῶς ἐμνημόνευον αὐτῆς οἱ Ἄραβες ὡς μάχης τοῦ «Ἐλ-Ζεσίρ», ὅ ἐστι, «ἡ Μάχη τῆς Γεφύρας.»

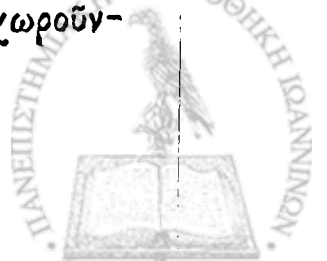


## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ΄.

Ὁ Μοσέννας-Ίβν-Ἄρις ἀγοῖ τὴν παρὰ τὸν Εὐφράτην χώραν.—Θάνατος τῆς Ἀρζημίας.—Ὁ Γιζδεγίρδης Γ' ἀναβαίνει εἰς τὸν θρόνον.—Ὁ Σαὰδ-Ίβν-Ἀβού-Οὐάκκας διορίζεται ἀρχιστράτηγος.—Θάνατος τοῦ Μοσέννα.—Πρεσβεία εἰς Γιζδεγίρδην.—Ὑποδοχὴ αὐτῆς.

Λαβὼν δὲ ὁ Μοσέννας συμμέτρους ἐπικουρίας, ἐξῆλθε πάλιν εἰς τὸ πεδίου ἀραβικῶ τῷ τρόπῳ, ἐφιστάμενος περὶ τὰ ὄρια τῆς Βαβυλωνίας καὶ ἀποστέλλων ἀποσπάσματα εἰς διαφόρους διευθύνσεις ὅπως λεηλατῶσι καὶ δηῶσι τὴν ὑπὸ τοῦ Εὐφράτου περατουμένην χώραν. Ἀπόδειξις τῶν περιπετειῶν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ τῆς ἀσταθείας τοῦ γένου μεγαλείου, ὅτι τὸ ὑπερήφανον τοῦτο κράτος, ὅπερ ἐνεποίει οἰκόμενον εἰς τὸν κόσμον, κατήντησεν οὕτω λαφυραγωγούμενον καὶ καταπατούμενον ὑπὸ εὐαρίθμου λησταγέλης Ἀράβων.

Ὅπως καταστείλῃ τὰς δηώσεις αὐτῶν, ἡ Βασίλισσα Ἀρζημία ἀπέστειλε στρατηγόν τινα ὀνόματι Μαχράν, μετὰ δώδεκα χιλιάδων ἐκλεκτοῦ ἰππικοῦ. Ὁ Μοσέννας μαθὼν τὴν ἐπέλευσιν αὐτῶν, συνήγαγε τὰ λεηλατούμενα τάγματά του καὶ προπαρεσκευάσθη εἰς μάχην. Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν παρὰ τὸ Ἰράχ, ἐπὶ τῶν ὄριων τῆς ἐρήμου. Ὁ Μοσέννας, ὅστις ἐν τῇ μάχῃ τῆς γεφύρας ὑπῆρξεν ὁ ὕστερον ὑποχωρήσας, ἦτο τώρα ὁ πρῶτος ἐπιτιθέμενος. Ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς συμπλοκῆς εἰσεχώρησε, σχεδὸν μόνος, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ, μετὰ μεγάλης δὲ δυσκολίας κατάρθωσε νὰ ἐπανέλθῃ καὶ ἐνωθῆ μετὰ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ. Ὡς ἐσημειώσαμεν, οἱ Πέρσαι ἦσαν ἐκλεκτοὶ στρατιῶται καὶ ἐμάχοντο μετὰ σπανίας ἀνδρίας. Οἱ Μοσλῆμαι ἤδη εἰς διάφορα μέρη ἤρξαντο ὑποχωροῦν-



τες. Ὁ Μοσέννας καλπάζων ὤρμησε κατέναντι τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν. Ἐποιεῖτο παραστάσεις, ἠπέλει, ἀπέσπα τὸν πώγωνα ἐν τῇ ἀγωνίᾳ του· ἐπέτυχε δὲ νὰ ἐπαναγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὴν μάχην, ἥτις διήρκεσεν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, καὶ εἰσέτι ἔμενεν ἀμφίβολος. Πρὸς ἑσπέραν, ὁ Μοσέννας συνεπλάκη ἐκ χειρὸς πρὸς τὸν Μαχράν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν φυλάκων αὐτοῦ, σθεναρὰ δὲ βολὴ θὰ τῷ ἀπέβαινεν ὀλεθρία, ἀν δὲν ἦτο κατάφρακτος. Εἰς ἀνταμοιβὴν, ἐπάταξε τὸν Πέρσην στρατηγὸν διὰ τῆς μαχαίρας του ἀκριβῶς ὅπου ὁ λαιμὸς ἐνοῦται τοῖς ὤμοις, καὶ ἔρριψεν αὐτὸν κατὰ γῆς νεκρὸν. Οἱ Πέρσαι, ἰδόντες τὸν ἡγήτορα αὐτῶν πεσόντα, ὄχοντο φεύγοντες προτροπάδην ἕως οὗ ἔφθασαν εἰς Μαδαῦνην.

Μετὰ ταῦτα οἱ Μοσλήμαι ἐξέδραμον πρὸς λεηλασίαν ἐπὶ Βαγδάτιον, μικρὸν μὲν τότε χωρίον, ἀλλὰ διάστημα διὰ τὴν μεγάλην του πανηγυριν, ἐν ἣ συνήρχοντο ἔμποροι ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἀραβίας. Ἀπόσπασμα Ἀράβων εἰσέβαλεν εἰς τὸ χωρίον τῇ ὥρᾳ τῆς ἐμποροπανηγύρεως καὶ ἤρπασε πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἄπειρα λάφυρα.

Αἱ ἀγγελίαι τῆς καταστροφῆς τοῦ Μαχράν καὶ τῆς λεηλασίας τῆς πανηγύρεως, διέδωκαν τὸν τρόμον καθ' ἅπασαν τὴν Περσικὴν πρωτεύουσαν. Οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς, οἵτινες ἕως ὥρας ἐσέβοντο τὸν χαρακτῆρα τῆς βασιλείσσης, ὑπεκίνησαν στάσιν. «Τοιοῦτοι οἱ καρποὶ.» ἔλεγον, «ὅταν ἅπαξ ἔχωμεν γυναῖκα βασιλεύουσαν ἐφ' ἡμᾶς.»

Τὰ τέλη τῆς ὠραίας Ἀρζημίας ἐπέσπευσεν ἰδιωτικὴ ἐκδίκησις. Ὁ Φαρούχ-Ζαδ, εἰς τῶν κραταιότερων εὐγενῶν της, καὶ διοικητῆς τοῦ Χορασάν, ὑπὸ ἔρωτος καὶ ἀλαζονείας παροξυνόμενος, ἀντεποιεῖτο τῆς χειρὸς της. Κατ' ἀρχάς, ὡς λέγεται, ἡ Ἀρζημία ἐφάνη εὐνοοῦσα τὰς προσήσεις αὐτοῦ, φοβουμένη νὰ προκαλέσῃ τὴν ἔχθραν του, ἀλλ' εἶτα ἀπελάκτισεν αὐτὰς,





ἐφ' ᾧ ὁ Φαρούχ-Ζὰδ εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον νυκτὸς καὶ ἀπεπειράθη νὰ κατάσχη αὐτήν. Ἡ ἀπόπειρά του ἀπέτυχε, καὶ κατὰ διαταγὴν τῆς βασιλίσης αὐθωρὶ ἐθανατώθη διὰ τῶν χειρῶν τῶν φυλάκων αὐτῆς, ἐν μέσῳ προπηλακισμῶν τινῶν.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ρουστάν, ὃν εἶχε διορίσει ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του προσωρινὸν τοῦ Χορασάν διοικητὴν, ἔδραμε μετ' ἐνόπλου δυνάμεως ὅπως διεκδικηθῆ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς. Ἀφίχθη δὲ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ κοινὴ ἀγανάκτησις εἶχε κορυφωθῆ· εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἀκωλύτως, περιέζωσε τὸ παλάτιον, ἠχμαλώτισε τὴν νέαν καὶ ὠραίαν βασίλισσαν, περιύβρισεν αὐτήν καὶ τὴν ἐθανάτωσε διὰ τοῦ σκληροτέρου τρόπου. Αὕτη ἦτο ἡ ἕκτη τῶν ἀρπάγων ἡγεμόνων, εἰσέτι δὲ δὲν εἶχε περάνει ἐνὸς ἔτους βασιλείαν.

Ἀπομένων τις υἱὸς τοῦ Χοσρόου Παρβίζου ἀνεβίβασθη τότε εἰς τὸν ὀλισθηρὸν θρόνον, ἀλλὰ, πρὶν ἢ παρέλθωσι τεσσαράκοντα ἡμέραι, ἐδηλητηριάσθη, τινὲς μὲν λέγουσιν ὑπὸ τῶν αὐλικῶν του, ἕτεροι δὲ ὑφ' ἐνόου δούλου.

Οἱ ἱερεῖς καὶ εὐγενεῖς ἀνύψωσαν τώρα εἰς τὸ κινδυνῶδες ἀξίωμα νέον τινὰ πεντεκαίδεκα ἐτῶν περίπου. Οὗτος ἦτο ἕγγονος τοῦ Χοσρόου Παρβίζου, διαρκούσης δὲ τῆς ἀρτίας περιόδου τῆς ἀναρχίας καὶ τῶν δολοφονιῶν εἶχεν ἀποκλεισθῆ ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἰσακάρ, τῇ ἀρχαίᾳ Περσεπόλει. Εἶνε γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Γιζδεγίρδης Γ'. εἰ καὶ τινες ἱστορικοὶ καλοῦσιν αὐτὸν Ἐρμίσδαν Δ'. μὴ χρώμενοι τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ὀνόματι, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκογενείας του τὴν προσηγορίαν λαμβάνοντες. Ἦτο ἐκ φύσεως καλῶν διαθέσεων, ἀλλ' ἀδυνάτου καὶ ἀμφιδόξου χαρακτῆρος, βέπων δὲ, ὡς ἐκ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας καὶ ἀπειρίας του, πρὸς τὸ νὰ καθίσταται παθητικὸν ὄργανον εἰς τὰς χεῖρας τῆς φατρίας ἣτις ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον.

Μίξ ἐκ τῶν πρώτων βουλῶν ἃς ἐξεπλήρωσεν ἡ βα-



σιλεία ἦτο νὰ συλλέξη ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ νὰ θέσῃ αὐτὸν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ρουστὰμ, αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ στρατηγοῦ, ὅστις τοσοῦτον διασήμεως ἐξεδικήθη τὸν θάνατον τοῦ πατρός του. Ἀπεφασίσθη δὲ διὰ πράξεως ἐνδόξου νὰ καθαρισθῇ ἡ χώρα ἀπὸ τῶν λεηλατῶν Ἀράβων.

Ὁ Ὁμάρ, ἀφ' ἑτέρου, ἀκούσας τὰς ἐν τῇ Περσικῇ πρωτεύουσῃ γενομένας μεταβολὰς καὶ πολεμικὰς προπαρασκευὰς, συνέλεξεν ἐσπευσμένως στρατὸν καὶ διενοεῖτο νὰ ἐπιδιώξῃ αὐτοπροσώπως τὸν πόλεμον εἰς τὸν μυχὸν τῆς Περσίας. Μετ' ἄκρας δὲ δυσκολίας τὸν ἀπέτρεψαν τοῦ σχεδίου τούτου οἱ περίνοες σύμβουλοί του Ὁθμὰν καὶ Ἀλῆς, πείσαντες αὐτὸν νὰ ἀποστείλῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸν Σαὰδ-Ἴβν-Ἀβού-Ουάκκαν. Οὗτος ἦτο ἐνθερμος στρατιώτης τῆς πίστεως, συνειθίζων νὰ ἐγκυχᾶται ὅτι ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὅστις ἔχυσεν αἷμα ἀπίστων· ἔτι δὲ, ὅτι ὁ προφήτης, κατὰ τὸν πρῶτον ἱερὸν πόλεμον, ἀφῆκεν ὑπὸ τὴν μέριμνάν του τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ διαρκούσης τῆς ἀπουσίας του, εἰπὼν, «Εἰς σὲ, Σαὰδ, ὅστις μοὶ εἶσαι ὡς ἄλλος πατήρ καὶ ὡς ἄλλη μήτηρ ἐμπιστεύω τὴν οἰκογένειάν μου.» Ἰπῆρξέ τις ἀγαπητὸς καὶ οἰκειότατος τοῦ προφήτου; Εἶχεν ἀσφαλὲς προσὸν περιποιῶν αὐτῷ εὐδοξίαν παρὰ τοῖς πιστοῖς.

Εἰς τὸν Σαὰδ ἀνετέθη ἡ γενικὴ διοίκησις τῶν ἐν Περσίᾳ δυνάμεων, ὁ δὲ Μοσέννας, εἰ καὶ ὡς ἐκ τῆς προσφάτου καλῆς αὐτοῦ διαγωγῆς καὶ διαπρεποῦς ἐπιτυχίας, ἦτο ἐπάξιος τοῦ μεγίστου ἀξιώματος, διετάχθη νὰ ὑπηρετῇ ὑπ' αὐτόν.

Ὁ Σαὰδ ἐξεκίνησεν ἐκ Μεδίνης μετὰ στρατοῦ μόλις ἀριθμοῦντος ἐξ ἢ ἑπτὰ χιλιάδας ἀνδρῶν· ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχον χίλιοι δεδοκιμασμένοι στρατιῶται, οἵτινες ἠκολούθησαν τῷ προφήτῃ εἰς τὰς ἐκστρατείας του, καὶ ἑκατὸν γεροστρατιῶται τοῦ Βεδήρ. Πρὸς ταῦτα, ὠδήγουν αὐτοὺς τινὲς ἐκ τῶν μάλα περιω-

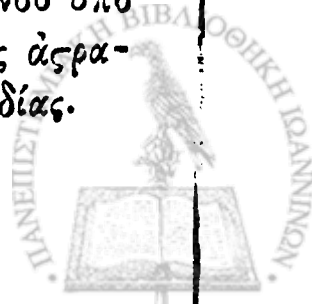


νύμων προμάχων τῆς πίστεως. Πορευομένου τοῦ στρατοῦ προσήρχοντο τασσόμενοι αὐτῷ ἀρτιστράτευτοι ἐξ ὄλων τῶν μερῶν ὥστε, ἀφ' ἧς συνηνώθη μετὰ τῶν ὑπὸ τὸν Μοσένναν στρατευμάτων, ἠρίθμει ἐπέκθυνα τῶν τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν.

Ὁ Μοσέννας ἀπεβίωσε τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ διχόχου του ἐν τῷ πεδίῳ τὰ αἴτια καὶ ἡ φύσις τοῦ θανάτου του δὲν ἀναφέρονται. Κατέλιπε καλὸν ὄνομα καὶ σύζυγον περίβλεπτον ἐπὶ καλλονῇ. Εὐκόλως εἴλκυσεν τὴν χήραν αἱ προσρήσεις τοῦ Σαὰδ, ὅστις οὕτω διεδέχθη τὸν Μοσένναν εἰς τὴν γαμικὴν ὥσπερ καὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ ἰκανότητα.

Ἡ ὑπὸ τὸν Ρουστὰμ Περσικὴ δύναμις ἦτο ἐστρατοπεδευμένη εἰς Καδησίαν (ἢ Χαδεσιγιάχ) ἐπὶ τῶν ὄριων Σαβουὰδ ἢ Ἰράκ-Ἀραβί, μεγάλως δὲ ὑπερτέρει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μοσλήμων. Ὁ Σαὰδ ἀπέστειλε ταχυδρόμους εἰς τὸν Καλίφην ζητῶν ἐπικουρίας. Οὗτος τῷ ὑπεσχέθη μὲν αὐτὰς, συγχρόνως δὲ τὸν πρόετρεψε νὰ μὴ διστάζη οὔτε ν' ἀποβλέπη πρὸς τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ νὰ ἐνθυμῆται πάντοτε ὅτι ἐμάχετο ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Καλίφου. Τῷ ἐνετείλατο ὅμως πρὶν ἢ ἀρχίσῃ τὰς ἐχθροπραξίας, νὰ πέμψῃ πρεσβείαν πρὸς τὸν Γιζδεγίρδην, καὶ προσκαλέσῃ αὐτὸν ν' ἀσπασθῇ τὴν Ὀρησκείν.

Συνωδὰ πρὸς τὴν ἐντολὴν ὁ Σαὰδ ἐπέτρεψεν εἰς τινὰς ἐκ τῶν νοημονεστέρων γεροστρατιωτῶν ἀξιωματικῶν τὴν ἀποστολὴν ταύτην. Ἀφίχθησαν οὗτοι εἰς τὴν μεγαλοπρεπεῖ πόλιν τῆς Μαδαύνης, διὰ δὲ τῶν πολυτελεῶν προδόμων καὶ τῶν μεγάρων τοῦ παλατίου τοῦ Χοσρόου, πεπληρωμένων ἐκ φυλάκων καὶ θεραπόντων, ἀπάντων περιβεβλημένων πλουσίας στολᾶς, εἰσῆχθησαν εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ νέου μονάρχου, ὃν εὔρον καθήμενον ἐν πομπῇ, ἐπὶ θρόνου ἑτριζομένου ὑπὸ ἀργυρῶν στύλων, καὶ περιεστοιχισμένον ὑπὸ τῆς ἀστραπτούσης λαμπρότητος εἰς ἀνατολικὴν Αὐλὴν ἰδίαν.



Ἡ ἐμφάνισις τῶν Μοσλήμων πρεσβευτῶν, ἐνδεδυμένων, κατὰ τὸ ἀφελές Ἀραβικὸν ἔθος, τὰ βραδωτὰ ὑράσματα τοῦ Ἰεμὲν, ἐν μέσῳ τοῦ μεγαλοπρεποῦς δμίλου τῶν εὐγενῶν, κεκοσμημένων διὰ χειμηλίων καὶ ξαφιδευμάτων, μικρὸν συνετέλει εἰς τὸ νὰ διεγείρῃ τὴν αἰδῶ νέου τῆ ἡλικία καὶ ἀπερισκέπτου πρίγκηπος, ἀνατραφέντος ἐν πομπαῖς καὶ πολυτελείαις, καὶ συνειθίσαντος νὰ θεωρῇ τὴν σεμνότητα ἀχώριστον τῆς μεγαλοπρεπείας. Εἶνε δὲ ἀναμφίβολον, πρὸς τούτοις, ὅτι οἱ πονηροὶ σύμβουλοι τοῦ προωδοποίησαν αὐτῷ τὸ πῶς νὰ προσενεχθῇ.

Ἡ ἀκρόασις ἤρξατο ἐρωτήσαντος μετ' ἀλαζονείας τοῦ ἡγεμόνος, διὰ τοῦ διερμηνέως αὐτοῦ, ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πρεσβείας. Ἐπὶ τούτῳ, ἐν ἓκ τῶν μελῶν αὐτῆς, ὁ Να'μὰν Ἰβν-Μουσκρῆς, ἠγόρευσε περὶ τῆς θείας ἀποστολῆς τοῦ προφήτου, καὶ περὶ ἧς ἀφῆκεν ἐντολῆς ὅπως ἐνισχυθῇ ἡ θρησκεία του διὰ τῆς σπάθης καὶ οὐδεμία εἰρηνικὴ αἵρεσις ἀφήται τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ μόνον ἀποδοχὴ τῆς πίστεως ἢ ὑποτέλεια. Ἐπέρανε δὲ προσκαλῶν τὸν βασιλέα νὰ ἀσπασθῇ τὴν θρησκείαν· ἂν ὄχι, νὰ συγκατατεθῇ εἰς ὑποτέλειαν· καὶ ἂν ἤρνεϊτο ἀμφοτέρω, νὰ ἐτοιμασθῇ πρὸς μάχην.

Ὁ Γιζδεγίρδης ἀνέστειλε τὴν ἀγανάκτησίν του καὶ ἀπεκρίθη διὰ λόγων οὐς πιθανὸν ἐδιδάχθη. «Γινώσκωμεν ἤδη ἐξ ἐκθέσεων, εἶπε, ὅτι ὑμεῖς οἱ Ἄραβες εἰσθε πλανῆται τῆς ἐρήμου· ὅτι τροφὴν ἔχετε τοὺς φοίνικας, ἐνίοτε δὲ τὰς σαύρας καὶ τοὺς ὄφεις· ποτὸν, ὕδωρ ἀλμυρὸν, καὶ ἐνδύματα, ἐκ χονδροῦ μαλλίνου ὑφάσματος. Τινὲς ἐξ ὑμῶν, οἵτινες κατὰ τύχην ἀποπλανηθέντες εἰσῆλθον εἰς τὸ βασίλειόν μας, εὔρον γλυκὺ ὕδωρ, εὐχυμον τροφὴν καὶ μαλακὰ ἱμάτια. Ἐπανακάμφαντες πρὸς τοὺς ἀδελφούς των τῆς ἐρήμου, ἀνήγγειλον αὐτοῖς ταῦτα πάντα, τῶρα δὲ ὑμεῖς ἔρχεσθε ἀγγεληδὸν ὅπως ἀρπάσητε τὰ ἀγαθὰ μας καὶ αὐτὴν τὴν γῆν μας. Ὁμοιάζετε τὴν πειναλέαν ἀλώπεκα,



πρὸς ἣν ὁ χωρικός ἐχορήγησε καταφύγιον ἐν τῷ ἀμπελῶνί του, καὶ ἦτις εἰς ἀμοιβὴν συνεκάλεσε στρατιάν συναδελφῶν τῆς, ὅπως καταφάγῃ τὰς σταφυλάς του. Λάβετε ἐκ τῆς γενναιότητός μου ὅ,τι αἱ ἀνάγκαι σας ἀπαιτοῦσι· φορτώσατε τὰς καμήλους σας ἐκ σίτου καὶ φοινίκων, καὶ ἀπέλθετε ἐν εἰρήνῃ εἰς τὴν γενέτειράν σας χώραν· διότι, ἂν διαμείνητε ἐν Περσίᾳ, ἐπιχειρεῖ ὑμῖν ἡ τύχη τῆς ἀλώπεκος, ἣν ἐφόνευσεν ὁ χωρικός.»

Ὁ γεροντότερος τῶν Ἀράβων πρεσβευτῶν, ὁ Σεῖχ Μουκαῖρ-Ἰβν-Ζαβρῶραχ, ἀπεκρίθη, μετὰ μεγάλης σοβαρότητος καὶ ἀξιοπρεπείας, τηρήσας ἀναλλοίωτον ἦθος—«Βασιλεῦ! πάντα ὅσα εἶπες περὶ τῶν Ἀράβων εἶνε ἀληθέστατα. Ἡ πρασίνη σαύρα τῆς ἐρήμου ἦτο πολλάκις τροφή των, τὸ ἀλμυρὸν ὕδωρ τῶν φρεάτων, πόμα των· καὶ τὰ ἱματιά των ἐκ μαλλίνου ὑφάσματος· ἔθαπτον δὲ τὰ νήπια θήλεια ὅπως περιστείλωσι τὸν πληθυσμὸν τῶν φυλῶν αὐτῶν. Ὅλα ταῦτα ἐτελοῦντο ταῖς ἡμέραις τῆς ἀγνωσίας. Δὲν ἐγίνωσκον νὰ διακρίνωσι τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ. Ἦσαν πταῖσται· καὶ ἐπαιδεύοντο. Ἄλλ' ὁ Ἀλλάχ ἐν τῷ ἐλέει του ἐπεμψεν αὐτοῖς τὸν ἀπόστολὸν του Μωάμεθ καὶ τὸ ἱερόν του Κοράνιον. Κατέστησεν αὐτοὺς σοφοὺς καὶ ἀνδρείους. Τοῖς ἐνετείλατο δὲ νὰ πολεμῶσι τοὺς ἀπίστους ἕως οὗ ἅπαντες ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν. Τῷ προστάγματι αὐτοῦ ἐρχόμεθα. Ὅ,τι παρὰ σοῦ ζητοῦμεν εἶνε νὰ ἀναγνωρίσῃς ὅτι οὐδεὶς ἕτερος Θεὸς πλὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι προφήτης του εἶνε ὁ Μωάμεθ· καὶ νὰ πληρώνης ἐκ τῶν εἰσοδημάτων σου τὴν συνήθη συνεισφορὰν τοῦ Ζακάτ, ἣν ἀποτίουσιν ἅπαντες οἱ πιστοὶ, ὡς ἐλεημοσύνην τοῖς πτωχοῖς, καὶ πρὸς συντήρησιν τῆς οἰκογενείας τοῦ προφήτου. Πράξε τοῦτο, καὶ οὔτε εἰς Μοσλήμης θέλει εἰσέλθει εἰς τὰ Περσικὰ κράτη ἄνευ τῆς ἀδείας σου· ἀλλ' ἂν δὲν συναιγῆς εἰς τοῦτο, καὶ ἀποκρούῃς ἅμα τὴν πλη-



ρωμὴν τοῦ φόρου, ὃν ἐπιβάλλομεν εἰς ἅπαντας τοὺς ἀπίστους, ἐτοιμάσθητι πρὸς τὴν διὰ τῆς σπάθης ὑποταγὴν.»

Ἡ ἀνοχὴ τοῦ Γιζδεγίρδου ἐξηντλήθη. «Ἐὰν δὲν ἦτο ἀναξιοπρεπὲς εἰς ἓνα Παδισάχ,» εἶπε, «νὰ θανατώσῃ πρεσβευτὰς, ἢ σπάθη θὰ ἦτο ἢ μόνη γλῶσσα δι' ἧς θὰ ἀπεκρινόμην εἰς τὴν προπέτειαν ὑμῶν. Ἀπέλθετε! κλέπται τῆς τῶν ἀλλοτρίων χώρας! παραλάβετε ἓν μέρος τοῦ Περσικοῦ ἐδάφους, ὅπερ ζητεῖτε.» Οὕτω λέγων διέταξε νὰ δῆσωσι ἐπὶ τῶν ὤμων των σάκκους πλήρους γῆς, ὅπως τοὺς παραδώσωσιν εἰς τοὺς ἀρχηγούς των, ὡς σύμβολα τῶν τάφων οὓς θὰ εὔρισκον ἔρχόμενοι εἰς Καδησίαν.

Ἐξω τῶν ὀρίων τῆς πόλεως οἱ πρεσβευταὶ μετεβίβασαν τοὺς ἐκ γῆς σάκκους ἐπὶ τῶν ῥάχεων τῶν καμήλων των καὶ ἐπανῆλθον μετ' αὐτῶν εἰς τὸν Σαὰδ-Ἰβν-Αβού-Ουάκκαν, εὐστοχῶς ἐρμηνεύσαντες εἰς καλὸν οἶωνόν ὃ τι ἐνόμισεν ὁ Πέρσης μονάρχης ὡς περιφρονητικὸν διηγμόν. «Ἡ γῆ,» εἶπον, «εἶνε τὸ ἕμιβλημα τοῦ κράτους. Πεποιθάμεν, ὦ Σαὰδ, ὅτι ὡς σοὶ παραδίδομεν τοὺς σάκκους τούτους πλήρους γῆς, οὕτως ὁ Ἀλλάχ θέλει παραδώσει τὸ κράτος τῆς Περσίας εἰς χεῖρας τῶν πιστῶν.»

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄.

Ἡ μάχη τῆς Καδησίας.

Τὰ ἐχθρικά στρατεύματα ἦλθον κατ' ὕψιν ἐπὶ τῶν πεδίων τῆς Καδησίας (ἢ Καδесиγιάχ) παρακειμένης ὑάκι ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου πηγάζοντι. Ἡ μεγάλη δυνάμις οὗ Περσικοῦ στρατοῦ, θὰ ἤρκει ὅπως καταβάλλῃ τὸν ποδεέστερον ἀριθμὸν τῶν Μοσλήμων, ἐὰν ἐκέκτητο



τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ῥωμαϊκὴν πειθαρχίαν· ἀλλ' ἦτο  
θορυβῶδες πλῆθος, βραδυκίνητον ὡς ἐκ τῆς στρατιω-  
τικῆς του πομπῆς καὶ περισπώμενον ὑπὸ τῆς πολυτε-  
λοῦς σκευῆς τῶν ἵππων. Οἱ Ἄραβες, ἀπ' ἐναντίας, ἦ-  
σαν γεροστρατιῶται ἀψιμαχηταὶ τῆς ἐρήμου· ἐλα-  
φροὶ καὶ εὐρωστοὶ ἵππεῖς· ἐξητκημένοι εἰς τὸ τόξον καὶ  
τὴν λόγχην, καὶ δεξιοὶ εἰς τὸ ποιεῖν περιστροφάς καὶ  
ὑποχωρεῖν, καὶ εἰς τὸ ἐπανακάμπτειν πρὸς ἐπίθεσιν.  
Πολλὰ ἀτομικὰ ἀνδραγαθήματα ἔλαβον χώραν μεταξὺ  
προμάχων ἑκατέρων τῶν στρατῶν, οἵτινες προεκαλοῦν-  
το ἀλλήλοις εἰς μονομαχίαν κατέναντι τῶν στρατῶν,  
παρατεταγμένων ἤδη εἰς μάχην. Ὁ πολυτελής ἐφο-  
πλισμὸς τῶν Περσῶν, πεποικιλμένος χρυσῷ, καὶ οἱ τε-  
λαμῶνές των ἢ αἱ ζῶναι, κεκοσμημένοι πολυτίμοις λί-  
θοις, καθίστων αὐτοὺς πλουσίαν λείαν εἰς τοὺς Μοσ-  
λήμας νικητάς· ἐνῶ οἱ Πέρσαι, ἐὰν ἐνίκων, δὲν θὰ  
ἐκέρδαινον ἐκ τῶν εὐτελῶς ἐνδεδυμένων μαχητῶν τῆς  
ἐρήμου· ἢ τιμὴν καὶ καιρίας βολάς.

Ἡ σωματικὴ κατάστασις τοῦ Σαὰδ-Ἰβν-Ἀβού-Οὐάκ-  
κα ἦτο ἀτυχῆς πρὸς ὀδηγίαν στρατοῦ ἐν τοιαύτῃ κρι-  
σίμῳ περιπτώσει. Ἐπάσχε δεινῶς ἐξ ἐλκῶν ἐν τοῖς  
νεφροῖς, ὅστε ἐκάθισε ἐπὶ τοῦ ἵππου του μετ' ἄκρας  
δυσκολίας. Καὶ ὅμως ἐθάρσυνε τὰ στρατεύματά του  
διὰ τῆς παρουσίας του, καὶ ἔδωκε τὸ τεκβίρ ὃ ἐστὶ  
τὸ πολεμικὸν σύνθημα—Ἀλλάχ Ἀκβάρ!

Ἡ Περσικὴ δύναμις ἐπήρχετο ἐν ἀλαλαγμοῖς, προ-  
πορευομένων τῶν ἐλεφάντων τῆς. Τὸ ἵππικὸν τῶν Μοσ-  
λήμων ὑπεπόδισε ἰδὸν αὐτοὺς, καὶ κατέστη δυσάγω-  
γον. Μέγας δὲ ἀριθμὸς τῶν ἵππέων ἀποβάντες, προσ-  
έβαλον τὰ βραδυπόρα ζῶα διὰ τῶν μαχαίρων των  
καὶ ἀπώθησαν αὐτὰ εἰς τὸν στρατόν των. Καὶ ὅμως  
ἡ ἡμέρα διήρχετο σκληρὰ διὰ τοὺς Μοσλήμας, τῆς  
δυνάμεώς των οὔσης τοσοῦτω κατωτέρας, καὶ τοῦ στρα-  
τήγου αὐτῶν ἀδυνατοῦντος νὰ λάβῃ τὴν διοίκησιν καὶ  
συμμετάσχη τῆς μάχης. Ἀλλ' ἡ ἀφίξις ἐπικουρίας τινὸς



ἐκ Συρίας ἐθάρρουνεν αὐτούς πάλιν, καὶ ἠγωνίσθησαν μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῆς νυκτός, ὅτε τὰ διαμαχόμενα μέρη ἀπέστησαν τῆς συμπλοκῆς καὶ ἀπεχώρησαν εἰς τὰ στρατόπεδά των. Οὕτως ἔληξεν ἡ μάχη τῆς πρώτης ἡμέρας, ἂν οἱ μὲν Πέρσαι ὀνομάζουσι μάχην τοῦ Ἀρμάθ, ἀλλ' οἱ Μοσλήμαι, Ἡμέραν τῆς Βοηθείας, ὡς ἐκ τῆς ἐγκαίρου ἀφίξεως τῶν ἐπικουριῶν.

Τὴν ἐπιούσαν πρώταν οἱ στρατοὶ ἀντιπαρετάχθησαν ἐκ νέου, ἀλλὰ συμπλοκῆ δλοσχερῆς δὲν ἔλαβε χώραν. Ὁ μὲν Σαὰδ ἠδυνάτει εἰσέτι νὰ ἐπιβῆ τοῦ ἵππου του καὶ ἠγρηθῆ τοῦ στρατοῦ του εἰς μάχην, οἱ δὲ Πέρσαι, μαθόντες ὅτι οἱ Μοσλήμαι ἔλαβον ἐπικουρίας, δὲν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ προκαλέσωσι μάχην. Ἡ ἡμέρα διήλθεν ἐν ἐλαφραῖς ἀψιμαχίαις καὶ μονομαχίαις μεταξὺ τῶν πρωτευόντων πολεμιστῶν ἑκατέρων τῶν στρατῶν, οἵτινες προεκαλοῦντο ἀλλήλοις εἰς δοκίμια δεξιότητος καὶ ἀνδρείας. Οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἦσαν, ὡς εἰκὸς, μανιώδεις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δ' ἐπαύοντο διὰ τοῦ θανάτου ἑνός, ἂν οὐχὶ ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων.

Ὁ Σαὰδ ἐπέβλεπε τὸ πεδῖον ἀπὸ τῆς σκιᾶς σκηνῆς ὅπου ἐκάθισεν ἵνα σιτηθῆ, ἔχων παρὰ τὸ πλευρὸν τὴν ὠραίαν νύμφην του. Ἡ καρδία αὐτῆς ἐνεπλήσθη λύπης, ἰδούσης τόσους ἡρωϊκοὺς Μοσλήμας κειμένους νεκρούς· ἀνάμνησίς τις τοῦ ἀνδρείου συζύγου της, ὃν ἀπώλεσε, διήλθε τὸν νοῦν αὐτῆς· καὶ ἔφυγε τὰ χεῖλη της ἡ ἀπερίσκεπτος ἀναφώνησις, «Οἴμοι! Μοσέννα-Ἰβν-Ἄρις, ποῦ εἶσαι;» Ὁ Σαὰδ ἐδήχθη καιρίως, ἐκλαβὼν τὸν λόγον ὡς ὄνειδισμὸν πρὸς τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐνέργειάν του, καὶ ἐν τῷ βρασμῷ τῆς στιγμῆς, ἐπάταξεν αὐτῆς τὸ πρόσωπον διὰ τοῦ ξίφους του. «Λύριον,» ὑπετονθόρυσεν καθ' ἑαυτὸν, «θέλω ἐπιβῆ τοῦ ἵππου μου.»

Ἐν ὥρᾳ νυκτός ἀπέστειλε κρυφίως ἀπόσπασμα πρὸς Δαμασκὸν, ὅπως μείνη ἐν ἐνέδρᾳ ἕως οὔ οἱ δύο στρατοὶ συμπλακῶσιν ἐκ νέου τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, τότε





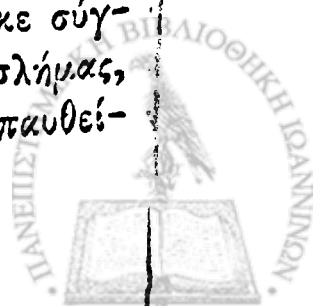
δὲ νὰ ἐπέλθῃ ἐν σημαίαις ἀναπεπταμέναις καὶ ἤχι τυμπάνων καὶ σαλπίγγων, ὡς εἰ ἦτο ἐπικουρία ὄρμῳσα εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

Ἐφειξεν ἄλλ' ὁ Σαὰδ εἶδε μετ' ἄκρας βαρυθυμίας ὅτι εἰσέτι ἠδυνάττει νὰ καθίσῃ ἐπὶ τοῦ ἵππου του, ἐδέησε δὲ νὰ ἀναθέσῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς μάχης εἰς ἓνα τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ. Ἢ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην συμπλοκὴ ὑπῆρξεν αἱματιρὰ καὶ πεισματώδης, ἔνεκα δὲ τῆς τρομερᾶς συγκρούσεως τῶν διαμαχομένων στρατῶν ἐδοξάσθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὡς «Ἡμέρα τῆς Ἀμίλλης.»

Ἡ ἄφιξις τῆς ὑποτιθεμένης ἐπικουρίας ἐνεψύχωσε τοὺς Μοσλήμας, οἵτινες ἠγνόουν τὸ στρατήγημα, καὶ κατέπληξε τὸν ἐχθρόν. Ὁ Ρουστὰμ παρώτρυνε τοὺς ἐλέφαντας πρόσω ἵνα ῥηχθῇ ὁ ἀραβικὸς στρατὸς, ἀλλ' οὗτος προσωκειώθη ἤδη τοῖς ζώοις τούτοις καὶ προσέβαλεν αὐτὰ τοσοῦτον εὐσθενῶς, ὥστε, ὡς πρότερον, στραφέντα ἐπὶ τοὺς ἀσχολοῦντας αὐτοὺς, τοὺς κατεπάτησαν ἐν τῇ βραδυπύρῳ των φυγῇ ἀπὸ τοῦ πεδίου.

Ἡ μάχη παρετάθη δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, προσγελασάσης τῆς τύχης ἀμφοτέρωθεν· οὔτε ἔπκυσεν ἐσπέρας ἐπελθούσης, καθότι ὁ Ρουστὰμ, περιλαύνων ἀνὰ μέσον τῶν στρατῶν αὐτοῦ, τοὺς προέτρεπε νὰ πολεμήσωσι μέχρι τῆς πρωίας. Ἡ νύξ ἐκείνη ἐκλήθη ὑπὸ τινῶν νύξ τῆς παραφροσύνης, διότι ἐν τῷ σκοτεινῷ καὶ θανατηφόρῳ ἀγῶνι οἱ συμπλεκόμενοι ἐπάτασσαν τυχαίως, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἐλαμβάνοντο ἀλλήλοις τοῦ πώγωνος· ἕτεροι ἰνόμασαν αὐτὴν νύκτα τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ θρήνου, ὡς ἐκ τῶν οἰμωγῶν τῶν τραυματιῶν.

Ἢ μάχη οὔτε τὴν πρωίαν ἔπαυσεν, ἀλλὰ παρετάθη μέχρι μεσημβρίας. Ἄνεμοστρόβιλος ἐχώρισεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τοὺς στρατοὺς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐπήνεγκε σύγχυσιν εἰς τὸ πεδῖον, ἀλλ' ἐβοήθησε τοὺς Μοσλήμας, διότι ἐφύσα κατὰ πρόσωπον τοῦ ἐχθροῦ. Διαπαυθεῖ-



σης τῆς συμβολῆς, ὁ Ρουστάμ, ἀσθμαίνων ὑπὸ τοῦ καύματος καὶ τοῦ κόπου, καὶ ἡμίτυφος ὑπὸ τῆς κό-  
νεως, κατέκειτο ὑπὸ τὴν σκιὰν σκηνῆς, ἣτις εἶχε σθη-  
θῆ παρὰ τὰ ὕδατα καὶ περιστοιχεῖτο ὑπὸ καμήλων,  
κκταφόρτων ἐκ θησαυρῶν καὶ ἐκ τῶν πολυτελῶν σκευῶν  
τοῦ στρατοπέδου. Ριπὴ ἀνέμου ἐξεσφενδόνισε τὴν σκη-  
νὴν εἰς τὰ ὕδατα. Αὐτὸς τότε κατεκλίθη ἐπὶ τοῦ ἐ-  
δάφους ὑπὸ τὴν σκέπην μιᾶς ἐκ τῶν καμήλων αὐτοῦ.  
Σῶμα Ἀράβων στρατιωτῶν κατέλαβεν αὐτὸν ἐξ ἀ-  
προόπτου. Εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ Ἑλλάλ-Ἴβν-Ἀλκαμέχ, τῷ  
πόθῳ λεηλασίας, ἔκοψε τὰ σχοινία, δι' ὧν ἦτο δε-  
δεμένος ὁ φόρτος ἐπὶ τῆς καμήλου. Κιβώτιον ἀργυ-  
ροῦν ἔπεσεν ἐπὶ τὸν Ρουστάμ καὶ ἐθραυσεν αὐτοῦ τὴν  
ράχι. Ἐν τῇ ἀγωνίᾳ του ὠλισθησεν, ἢ ἐβρίφη, ἐν  
τοῖς ὕδασιν, ἀφ' ὅπου τὸν ἀνήγαγον τοῦ σκέλους  
ἔλκοντες, καὶ ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, τὴν ἀ-  
νήρτησαν ἐπὶ τῆς λόγχης τοῦ Ἑλλάλ. Οἱ Πέρσαι ἀ-  
νεγνώρισαν τοὺς αἰμοσταγεῖς χαρακτῆράς τῆς καὶ ἔφυγον,  
ἐγκαταλιπόντες εἰς τοὺς νικητὰς τὸ στρατόπεδόν των,  
μεθ' ὅλης τῆς πλουσίας αὐτοῦ θεραπείας καὶ τῶν σκευῶν,  
καὶ εἰκασάδων φορτηγῶν ζώων, φερόντων θησαυροὺς καὶ  
πολυτελεῖ ὑφάσματα. Τὸ ποσὸν τῆς λείας ἦτο ἀνυ-  
πολόγιστον.

Ἡ ἱερὰ σημαία προσέτι ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν λαφύ-  
ρων. Εἷς τὸν κυριεύσαντα αὐτὴν στρατιώτην, ὡς λέ-  
γεται, ἐπληρώθησαν τριάκοντα χιλιάδες νομισμάτων  
χρυσῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Σαάδ· τὰ δὲ κειμήλια,  
δι' ὧν ἦτο κεκοσμημένη, κατετέθησαν μετὰ τῆς ἄλ-  
λης λείας ὅπως διανεμηθῶσι κατὰ τὰ κεκανονισμένα.  
Εἷς τὸν Ἑλλάλ, τὸν κομίσαντα τὴν κεφαλὴν τοῦ  
Ρουστάμ τῷ Σαάδ, ἐπετράπη, λόγῳ ἀμοιβῆς, νὰ λε-  
ηλατήσῃ τὸ σῶμα τοῦ θύματός του. Οὐδέποτε Ἁ-  
ραψ στρατιώτης ἐποίησατο πλουσιωτέραν λείαν. Τὰ  
ἱμάτια τοῦ Ρουστάμ ἦσαν πολυτελεῖς πεποικιλμένα·  
ἔφερε δὲ δύο δαπανηροὺς τελαμώνας, κεκοσμημένους



πολυτίμοις λίθοις, τὸν μὲν ἀξίας χιλίων χρυσῶν νομισμάτων, τὸν δὲ ἑβδομήκοντα χιλιάδων ἀργυρῶν διρχέμων.

Τριάκοντα χιλιάδες Περσῶν, ὡς λέγεται, ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν μάχην ταύτην, καὶ ἐπέκεινα τῶν ἑπτὰ χιλιάδων Μοσλήμων. Ἰπὲρ πᾶν ἄλλο οἱ Πέρσαι ἐλοήνησαν τὴν ἀπώλειαν τῆς ἱερᾶς αὐτῶν σημαίας, μεθ' ἧς συνέδεον τὴν τύχην τοῦ βασιλείου.

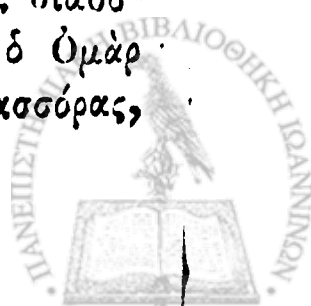
Ἡ μάχη αὕτη ἔλαβε χώραν τῷ 15ῳ ἔτει ἀπὸ Ἰγίρας καὶ 636ῳ ἀπὸ Χριστοῦ, λέγεται δὲ ὅτι εἶνε ἔνδοξος παρὰ τοῖς Ἄραβιν, ὡς ἡ ἐν Ἀρβήλοις παρὰ τοῖς Ἕλλησιν.

Ἐπειδὴ μεμψιμοιρίαι διεδόθησαν μεταξὺ τοῦ λαοῦ, ὅτι ὁ Σαὰδ δὲν συμμετέσχε τῆς μάχης, οὗτος προσεκαλέσατο τινὰς ἐκ τῶν γερόντων εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπογυμνωθεὶς ἐπέδειξε τὰ ἔλκη ὑφ' ὧν τοσοῦτο δεινῶς ἐταλαιπωρεῖτο, οὕτω δὲ κατέπαυσε πᾶσα περαιτέρω ἀπαρεσκείας ἐκδήλωσις. Πιθανὸν δὲ ὅτι ὁ Σαὰδ ἐφεῦρε μέσον τι, ὡσαύτως εὐκρινές, ὅπως ἀπολογηθῆ πρὸς τὴν ὠραίαν νύμφην τοῦ τὴν ὕβριν, ἣν ἐπήνεγκεν αὐτῇ.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ.

Κτίσις τῆς Βασούρας.—Ἄλωσις τῆς Περσικῆς πρωτεύουσας.—Φυγὴ τοῦ Γιζδεγίρδου εἰς Ὀλουάνην.

Μετὰ τὴν λαμπρὰν τῆς Καδησίας νίκην ὁ Σαὰδ-Ἰβν-Ἀβού-Ουάκκας, διαταγῇ τοῦ Καλίφου, διέμεινεν ἐπὶ τινὰς μῆνας ἐν τοῖς πλησιοχώροις συμπληρῶν τὴν ὑποδούλωσιν τῆς κατακτηθείσης χώρας, συλλέγων τέλη καὶ φόρους, καὶ κτίζων πανταχοῦ τζαμιά πρὸς διάδοσιν τῆς θρησκείας. Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ὁμάρ διέταξε νὰ θεμελιωθῆ ἡ πόλις τῆς Βάσρας, ἡ Βασούρας,



ἐν τοῖς κατωτέροις τοῦ Ἰράκ-Ἀραβί, ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ποταμοῦ, ὅσιν σχηματίζεται ἐκ τῆς συναφείας τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγριος. Διὰ τῆς ἐνιδρύσεως τῆς πόλεως ταύτης προέθετο νὰ προστατεύσῃ τὴν ὑπὸ τῶν Μοσλήμων κατακτηθεῖσαν χώραν περὶ τὸ στόμιον τοῦ Εὐφράτου, ν' ἀποστερήσῃ τὴν Περσίαν τοῦ μετὰ τῶν Ἰνδιῶν ἐμπορίου, καὶ νὰ παράφρουρῇ τὸ Ἀχβάζ (μέρος τῆς Σουσιανῆς ἢ Χουσεστάν), ὁ πρίγκηψ ἢ σατράπης τοῦ ὁποίου, ἐνόματι Ὀρμουτάν, μετέσχε δραστηρίως τῆς ἀρτίως ἐν Καδησίᾳ μάχης. Ἡ πόλις τῆς Βασσόρας ἐθεμελιώθη τὸ 14ον ἔτος ἀπὸ Ἐγίρας, ὑπὸ Ὄρουχ-Ἰβν-Ὀτβέχ. Ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου συνθροαίσθη ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῆς μέγας ἀριθμὸς κατοίκων ἐκ τῶν περιχώρων, ἀνυψωθείσα δὲ γιγαντιαίως βήμασιν εἰς περιωπὴν, κατέστη ἔκτοτε ἐπιφανῆς πανήγυρις τοῦ Ἰνδικοῦ ἐμπορίου.

Ἰποτάξας ἐντελῶς πᾶσαν τὴν παρακειμένην τῇ Καδησίᾳ χώραν, ὁ Σαὰδ-Ἰβν-Ἀβού-Οὐάκκας, διαταγῇ τοῦ Καλίφου, ἐξεκίνησε πρὸς κατάκτησιν τῆς Περσίας. Αἱ πρόσφατοι νίκαι καὶ ἡ ἄλωσις τῆς ἐθνικῆς σημαίας, ἔβριψαν εἰς ἀπελπισίαν τοὺς Πέρσας. Ἐθεώρησαν οὗτοι ἐπικρεμαμένην τὴν πτώσιν τῆς τε θρησκείας καὶ τοῦ κράτους αὐτῶν· ἐπὶ τινὰ δὲ χρόνον ἀσθενεστάτην ἐποίησαντο ἀντίστασιν τοῖς πορθηταῖς. Πόλεις καὶ φρούρια παρεδόθησαν χωρὶς σχεδὸν βολῆς. Τὸ Βαβέλ ἐκ παρέργου ἀριθμεῖται μετὰ τῶν ἀλωθέντων τόπων· ἀλλ' ἢ ποτὲ παντοδύναμος Βαβυλὼν, εἶχεν ἤδη περιπέσει εἰς τὸσάυτην ἀσημύτητα, ὥστε ἡ κυρίεσις αὐτῆς δὲν ἐκρίθη ἀξία μεγαληγορίας. Ὁ Σαὰδ διαβὰς τὸν Τίγριν προέβη ἐπὶ Μαδαῦνην, τὴν Περσικὴν πρωτεύουσαν. Ὁ στρατὸς αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐκ Καδησίας ἀναχώρησίν του, δὲν ὑπερέβαινε τὰς εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν, ὡς ἀπολέσας πολλοὺς ἐν ταῖς μάχαις καὶ πλείονας ὑπὸ νοσημάτων. Πλὴν ἀλλ' ὅμως πλήθη ἐκ τῶν ὑποδουλωθεισῶν πόλεων καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν, ἐτάχθησαν ὑπὸ



τὴν σημαίαν του, ἐν ᾧ ἐπορεύετο, ὥστε, ἐν τῷ προσεγγίζειν αὐτὸν εἰς Μαδαύνην, αἱ δυνάμεις του ἤριθμουν ἐξήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν.

Ἰπῆρχεν ἀφθονία στρατοῦ ἐν Μαδαύνη, τὰ ναυάγια δηλονότι τῶν ἠττηθέντων σωμάτων καὶ τῶν κατατροπωθεισῶν φρουρῶν. Ἀλλ' οὐδεὶς ἦτο ἱκανὸς ἢ διατεθειμένος ν' ἀναδεχθῆ τὴν ἀρχιστρατηγίαν. Ἐφαίνετο ὅτι οἱ φόβοι τῶν παρέλυσαν τὰ πάντα. Ὁ βασιλεὺς προσεκαλέσατο τοὺς συμβούλους του περὶ αὐτὸν, ἀλλ' οὗτοι ὁμοφώνως ἀπεφῆναντο τὴν περὶ φυγὴν γνώμην. «Τὸ Χορασσάν καὶ Κερμάν εἶνε εἰσέτι εἰς τὴν κατοχὴν σου,» τῷ εἶπον, «ὡς ἀπέλθωμεν τώρα ὅτε δυνάμεθα νὰ τὸ πράξωμεν ἐν ἀσφαλείᾳ. Διατί νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα καὶ αἰχμαλωτισθῶμεν;»

Ὁ Γιζδεγίρδης ἐδίστασε νὰ συγκατατεθῆ εἰς τὴν ἄνανδρον ταύτην συμβουλήν, ἕνεκα ἀδυναμίας ἢ ἀμφιβρῆπειας χαρακτῆρος μᾶλλον ἢ ἕνεκα γενναιοφροσύνης. Ἐταλαντεύετο καὶ ἐβράδυνεν, ἕως οὗ ὅ,τι ἐδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς συνετὴ ὑποχώρησις κατέστη αἰσχρὰ φυγή. Ὅταν οἱ πορθηταὶ εὐρίσκοντο ἐντὸς ἡμέρας ὁδοῦ εἰς ἀπόστασιν τῆς πρωτευούσης του, διέταξεν ὅπως τὰ πολύτιμα αὐτοῦ σκεύη φορτωθῶσιν ἐπὶ φορητῶν ζώων, καὶ ἀπεχώρησε μετ' ἀσήμου τινὸς ἀκολουθίας εὐνοουμένων, θεραπόντων καὶ δούλων, ἀβρένων καὶ θηλειῶν, εἰς Ὀλουάνην παρὰ τοὺς πόδας τῶν Μηδικῶν λόφων. Οἱ ἐν τῇ πόλει ἀπεμιμῆθησαν τὸ παράδειγμά του. Καὶ ἰδοὺ ἐπίσπευσις καὶ θόρυβος καθ' ἅπαντα τὰ μέρη. Εὐτυχῆς ὅστις εἶχε κάμηλον, ἢ ἵππον, ἢ ὄνον, ὅπως φορτώσῃ τὰ πολυτιμότερα αὐτοῦ εἶδη. Οἱ μὴ ζῶον ἔχοντες ἤσαντο ἐπ' ὤμων ὅ,τι ἐδυνήθησαν· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ ἐπείγειν καὶ ἐντρόμῳ φυγῇ, καθ' ἣν ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια ἦτο τὸ κύριον μέλημα, βλίγα ὑπῆρξαν τὰ διασωθέντα· τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πλούτου αὐτῶν ἔμεινεν ὀπίσω. Οὕτως ἡ ἀφνειὰ Μαδαύνη, ἡ ἄλλοτε περίφημος Κτησιφῶν, ἦτις προηγουμένως εἶ-

γεν ἀποκρούσει στρατὸν Ῥωμαϊκὸν, εἰ καὶ εὐμοιροῦσα κριῶν καὶ ἄλλων πολεμικῶν μηχανῶν, ἐγκατελείφθη ἄνευ βολῆς ἅμα τῇ προσελεύσει τῶν νομάδων μαχητῶν.

Ἐν ᾧ ὁ Σαὰδ εἰσῆρχετο εἰς τὴν ἔρημον πόλιν, ἐνητένισε μετ' ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτῆς κτίρια, ὑπὸ ἀμπελώνων καὶ κήπων περιστοιχισμένα, ἅτινα οἱ φυγόντες ἰδιοκτῆται ἀφῆκαν εἰς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ἰπὸ εὐλαβοῦς φερόμενος ἀγαλλιάσεως ἐπανέλαβε μεγαλοφώνως τεμάχιόν τι τοῦ Κορανίου ἀναφορικὸν εἰς τὸν Φαραὼ καὶ τὰ στρατεύματά του, ὅταν καταλιπόντες τὰς οἰκίας των ἐπορεύθησαν εἰς δίωξιν τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραήλ. «Πόσους κήπους καὶ πηγὰς, καὶ ἀγροὺς σίτων καὶ ὠραίας μονὰς, καὶ ἄλλα θυμηδίας ποιητικὰ ἀφῆκαν ὀπίσω αὐτῶν! Οὕτω τοὺς ἀπεστερήσαμεν αὐτῶν καὶ ἐδώκαμεν αὐτὰ εἰς κληρονομίαν λαῷ ἑτέρῳ. Οὔτε ὁ οὐρανὸς οὔτε ἡ γῆ ἐκλαυσαν αὐτούς. Ἀνοίκτιστοι ἦσαν.»\*

Ἡ ἔρημος πόλις ἐλεηλατήθη. Ἐκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ τὴν δῆωσιν πόλεως τοιαύτης ἐν χερσὶ τῶν ἀμαθῶν στιφῶν τῆς ἐρήμου. Οἱ ἄγριοι Ἀραβες ἔβλεπον ἑαυτοὺς περικυκλωμένους ὑπὸ ὀησαυρῶν πέραν τῆς ἀντιλήψεώς των ἔργα τέχνης, ὧν τὴν ἀξίαν ἠγνόουν νὰ ἐκτημῆσωσι, καὶ εἶδη πολυτελῆ ἅτινα ἐκίνουν τὸν γέλωτα μᾶλλον ἢ τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν. Περιερχόμενοι τὰς ὁδοὺς ἔφθασαν εἰς τὸ περιβόητον παλάτιον τοῦ Χοσρόου, ὅπερ ἐπεχείρησεν ὁ Κοβὰδ-Ἰβν-Φιροῦζ καὶ ἐτελείωσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νουσχιρβάν, ἐκτισμένον ἐκ στιλπνοῦ μαρμάρου καὶ ὀνομαζόμενον τὸ λευκὸν παλάτιον, ὡς ἐκ τῆς λαμπρᾶς του ἀπόψεως. Ἐν ᾧ ἐνητένιζον πρὸς αὐτὸ θαυμάζοντες, ἀνεκάλεσαν εἰς μνήμην τὴν πρόβρῃσιν τοῦ Μωάμεθ, ὅτε οὗτος ἤκουσεν ὅτι ὁ μονάρχης τῆς Περσίας κατέσχισε τὴν ἐπιστολὴν ταυ

\* Κορανίου κεφάλαιον κδ'.

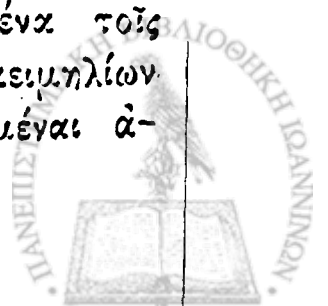


— «Οὕτω καὶ ὁ Ἀλλάχ θὰ κατακερματίσῃ τὸ κράτος του.» «Ἴδου τὸ λευκὸν παλάτιον τοῦ Χοσρόου!» ἀνέκραζαν οἱ Μοσλῆμαι πρὸς ἀλλήλους. «Αὕτῃ εἶνε ἡ πλήρωσις τῆς προφητείας τοῦ ἀποστόλου τοῦ Θεοῦ!»

Ὁ Σαὰδ εἰσῆλθε διὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης τοῦ παλατίου ἔμπλεως εὐλαθείας. Καὶ πρῶτον ἐποιήσατο τὸ σαλαὰμ καὶ τοὺς προσκυνησμοὺς αὐτοῦ, ἐκφωνήσας τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ἐν τοῖς ἐρήμοις προδόμοις του. Εἶτα ἔλαβε σημείωσιν τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων καὶ τὰ διέσωσεν ἀπὸ τῆς λεηλασίας τῶν στρατιωτῶν, καθιστῶν τὸ παλάτιον ἀρχιστρατηγεῖον. Περιέλαμπεν ἐν αὐτῷ ἡ ἀνατολικὴ πολυτέλεια. Ἰπῆρχον ἱματιοφυλάκια πλήρη βαρυτίμων στολῶν. Ἐν τῇ ὄπλοθήκῃ εὐρίσκοντο παντοιαῖ ὄπλα, μεγαλοπρεπῶς πεποικιλμένα· ἀλυσιδωτὸς θώραξ καὶ σπάθη διὰ τὰς περιπτώσεις πομπῶν, διηθηθισμένα πολυτίμοις λίθοις ἀνυπολογίστου ἀξίας· ἀργυροῦς ἵππεὺς ἐπὶ χρυσοῦ ἵππου, καὶ χρυσαῦς ἀναβάτης ἐπὶ ἀργυρᾶς καμήλου, ὡσαύτως κεκοσμημένα κειμηλίοις. Ἐν τοῖς ὑπογείοις ἦσαν θησαυροὶ ἐκ χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ πολυτίμων λίθων, τὸ μέγα ποσὸν τῶν ὁμοίων, εἰ καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν Ἀράβων, δισταζόμενα νὰ μνημονεύσωμεν ὧδε.

Ἐν τισι τῶν θαλάμων εὐρίσκοντο χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πλοῖα, πλήρη ἀνατολικῶν ἀρωμάτων. Ἐν ταῖς ἀποθήκαις ὑπῆρχον σωρεῖαι ἐξαισίων μυρωδικῶν, ἡδυόσμων κόμμι καὶ ἰατρικῶν ὑλῶν. Μεταξὺ τῶν τελευταίων ἦτο μεγάλη ποσότης καφουρᾶς, ἣν οἱ Ἄραβες ἐκλαβόντες ὡς ἄλας ἀνεμίγνουν εἰς τὴν τροφήν αὐτῶν.

Ἐν ἐνὶ τῶν δωματίων ὑπῆρχε μέγας μεταξωτὸς τάπης, οὗτινος ὁ βασιλεὺς ἐποιεῖτο χρῆσιν ἐν ὥρᾳ χειμῶνος. Ἡ τέχνη καὶ ἡ δαπάνη ἐπεδαφιλεύθησαν αὐτῷ. Ἦτο κατεσκευασμένος οὕτως ὥστε νὰ παριστᾶ κήπον. Τὰ φύλλα τῶν φυτῶν ἦσαν σμάραγδος, τὰ ἄνθη πεποικιλμένα τοῖς φυσικοῖς αὐτῶν χρώμασι, μετὰ μαργαριτῶν, κειμηλίων καὶ πολυτίμων λίθων, αἱ δὲ πηγαὶ διηθηθισμένα ἀ-



δαμάντοις καὶ σαπφείροις, ὅπως παριστῶσι τὴν ἀγλήν τῶν ὑδάτων αὐτῶν. Ἡ ἀξία ὅλων τούτων ὑπερέβαινε πάντα ὑπολογισμόν.

Τὸ ἐντευκτήριον ὑπερτέρει τῶν ἄλλων μερῶν κατὰ τὴν πολυτέλειαν. Ἡ θολωτὴ στέγη, λέγει ὁ Δερβελὸς, ὁμοιάζε στερεώματι κεκοσμημένῳ χρυσαῖς σφαιραῖς, ὧν ἐκάστη εἶχε σχετικὴν κίνησιν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ παριστῶνται οἱ πλανῆται καὶ ὁ Ζωδιακός. Ὁ θρόνος ἦτο ἐξόχως μεγαλοπρεπής, ἐστηριγμένος ἐπὶ ἀργυρῶν στύλων. Ἐπ' αὐτὸν ἵστατο τὸ στέμμα τοῦ Χοσρόου Νασχίρβαν, κρεμᾶμενον διὰ χρυσῆς ἀλύσεως, ὅπως βαστάζει τὸ μέγα βάρος τῶν κειμηλίων του, ἀλλ' οὕτω πως τεθειμένον ὥστε νὰ φαίνεται ὡς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ μονάρχου ὅτε καθημένου.

Λέγεται ὅτι ἡμίονός τις κατελήφθη, δι' οὗ πιστός τις ἀξιωματικὸς τοῦ παλατίου μετεκόμιζε τινὰ ἐκ τῶν κειμηλίων τοῦ στέμματος, τὴν τιάραν ἢ διάδημα τοῦ Γιζδεγίρδου, μετὰ τοῦ τελαμῶνος αὐτοῦ, τῆς μαχαίρας καὶ τῶν ψελλίων.

Ὁ Σαὰδ διώρισε τὸν Ὀμάρ-Ἴβν-Μουσκρὴν νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν λαφύρων ἐπὶ σκοπῷ τῆς τακτικῆς αὐτῶν διανομῆς, καὶ κήρυκες ἀπεστάλησαν καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν ὥπως κοινοποιήσωσι τοῖς στρατιώταις ὅτι ὄφειλον νὰ παραδώσωσι τὴν λείαν των εἰς τὸν ἀξιωματικὸν ἐκείνον. Τοιοῦτο δὲ ἦτο τὸ ὑπερμέγα ποσόν, ὥστε, ἀποταχθέντος τοῦ πέμπτου διὰ τὸν Καλίφην, τὰ λοιπὰ, ἅτινα διενεμήθησαν μετὰξὺ ἐξηκοντακισχιλίων ἀνδρῶν, ἀνελόγησαν ἐκάστῳ δώδεκα χιλιάδας ἀργυρῶν διρηγέμων.

Ἐννεακῶσαι κάμηλοι βαρέως φορτωμένοι ἦσαν αἱ εἰς Μεδίναν κομίσασαι τὸ ἐκ τῶν λαφύρων πέμπτον τοῦ Καλίφου, ἐν ᾧ συγκατελέγοντο ὅτε τάπητες, τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ σύμβολα τοῦ βασιλέως. Ὁ λαὸς τῆς Μεδίνης, εἰ καὶ ἀπὸ τινος προσωκειώθη εἰς τὴν πλούσιαν λείαν τῶν στρατῶν, ἐξεπλάγη ὅμως ἰδὼν τοιαύτην σωρείαν θησαυρῶν. Ὁ Ὀμάρ διέταξε νὰ κτισθῇ τζαμίον ἐκ μερίδος



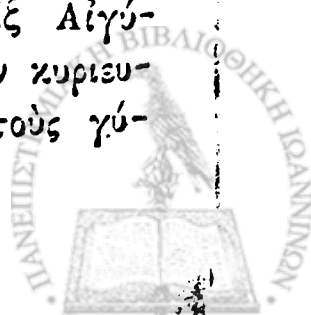


τῶν προσόδων. Συμβούλιον ἐγένετο ὡς πρὸς τὸν βασιλικὸν ταπητα, εἰάν ἔπρεπε νὰ τὸν καταθέσωσιν ἐν τῷ δημοσίῳ θησαυρῷ, ὅπως χρᾶται αὐτῷ ὁ Καλίφης ἐν περιπτώσει πομπῶν, ἢ ἔπρεπε νὰ τὸν συμπεριλάβωσιν ἐν τοῖς διανεμηθησομένοις λαφύροις.

Ὁ Ὀμάρ ἐδίστασε ν' ἀποφανθῆ μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἐτοιμότητος, καὶ ἀνέθεσε τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος εἰς τὸν Ἀλῆ. «Ὡ πρίγκηψ τῶν ἀλθινῶν πιστῶν!» ἀνέκραξεν οὗτος· «πῶς δύναται τις τὴν σὴν κτώμενος καθαρὰν ἀντίληψιν ν' ἀμφιβάλλῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου; Ἐν τῷ κόσμῳ δὲν εἶνε σὸν ἢ ὅ,τι ἐξοδεύεις εἰς ἀγαθοεργίας. Ὅ,τι φορεῖς θέλει τριφθῆ· ὅ,τι τρώγεις θέλει φθαρῆ· ἀλλ' ὅ,τι ἐξοδεύεις εἰς ἀγαθοεργίας προπέμπεται σοῦ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον.»

Ὁ Ὀμάρ ἀπεφώνησε ὅπως ὁ τάπης διανεμηθῆ μετὰ τῶν ἀρχηγῶν. Τὸ ἐμέρισε δὲ ἀκριβῶς μετ' αὐστηρᾶς δικαιοσύνης, κόπτων αὐτὸ πέρα πέρα, χωρὶς νὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὴν συμμετρίαν καὶ ὠραιότητα τοῦ σχεδίου, ἢ εἰς τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ὡς ἀκεραίου προϊόντος τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης. Τοιοῦτο δὲ ἦτο τὸ πλουσιοπάροχον τοῦ ὑλικοῦ, ὥστε ἡ εἰς μόνον τὸν Ἀλῆ κληρωθεῖσα μερὶς ἐπωλήθη ἀντὶ ὀκτακισχιλίων ἀργυρῶν διρχέμων.

Ἡ περιεόητος αὕτη ἄλωσις τῆς πρωτεύουσας τῆς Περσίας ἔλαβε χώραν τὸν μῆνα Σαφάρ, τῷ δεκάτῳ ἔκτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, καὶ 637ῳ ἀπὸ Χριστοῦ· τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἡ φήμη τῶν ἀπείρων τούτων λαφύρων καὶ τῶν τοσούτων θησαυρῶν τῆς τέχνης ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἀμαθῶν στρατιωτῶν Ἀράβων, συνεκάλεσε τοὺς δολεροὺς καὶ φιλαργύρους ἐξ ὅλων τῶν μερῶν. Ὅλος ὁ κόσμος, ὡς λέγεται, ἔτρεχον ἀγεληδὸν ἐξ Ἀνατολῆς, ἐξ Ἰεμὲν καὶ ἐξ Αἰγύπτου, ὅπως ἀγοράσωσι τὰ ἀπὸ τῶν Περσῶν κυριεθέντα πολίτιμα ὑφάσματα. Ὁμοιάζον πρὸς τοὺς γύ-



πας, πετομένους ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τοῦ οὐρανοῦ ἵνα κορεσθῶσιν ἐκ τῶν λειψάνων θηρατικοῦ πεδίου.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Ἄλωσις τῆς Ἰαλουλάς.—Φυγή τοῦ Γιζδεγίρδου εἰς Ῥεῖ.—Θεμελίωσις τοῦ Κούφας.—Ὁ Καλίφης αὐτίκῃ ῥῶς ἐπιπλήττει τὸν Σαὰδ ἐπὶ μεγαλοπρεπείᾳ.

Ὁ δὲ Σαὰδ-Ἰβν-Ἀβού-Ουάκκας προθύμως θὰ κατέδωκε τὸν Γιζδεγίρδην εἰς Ὀλουάνην, μεταξὺ τῶν λόφων τῆς ἀρχαίας Μηδίας, ὅπου εἶχε καταφύγει· ἀλλ' ἀνέστειλεν αὐτὸν ὁ Καλίφης Ὀμάρ, ὅστις ἐκ Μεδίνης περισκεμμένως ἐχαλιναγώγει τοὺς πορθητὰς στρατηγούς του, φοβούμενος μήπως ἐν τῇ ἀκμῇ καὶ τῇ προτροπῇ τῶν νικῶν εἰσχωρήσωσι πρόσω, ὅπου ἄφιξις ἐπικουριῶν θὰ καθίστατο ἀδύνατος. Ἐπομένως, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὀμάρ, ὁ Σαὰδ ἔμεινε μετὰ τοῦ μεγάλου σώματος ἐν Μαδαῦνῃ, ἀπέστειλε δὲ τὸν ἀδελφόν του Ἀσχήμ, ἡγήτορα δώδεκα χιλιάδων ἀνδρῶν εἰς κατάδωξιν τοῦ φυγάδος μονάρχου. Ὁ Ἀσχήμ εὗρεν ἱκανὴν δύναμιν Περσῶν, τὰ λείψανα τῶν κατατροπωθέντων στρατῶν, συνηθροισμένην εἰς Ἰαλουλάν, οὐχὶ μακρὰν τῆς Ὀλουάνης, ὅπου ἦτο διατεθειμένη ν' ἀντιστῇ. Ἐπολιόρησε τὴν πόλιν, ἀλλ' αὕτη ἦτο λίαν ἰσχυρὰ καὶ διετήρησε θαρβραλέαν καὶ πεισματώδη ἄμυναν, διαρκούσης τῆς ὁποίας ἔλαβον χώραν ὀκτὼ ἔφοδοι. Ἐπὶ τέλους, ἐλαττωθείσας τῆς φρουρᾶς ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῶν ἀδιαλείπτων μαχῶν, καὶ φονευθέντος τοῦ διοικητοῦ, ἡ πόλις παρεδόθη.

Ὁ Γιζδεγίρδης μαθὼν τὴν ἄλωσιν τῆς Ἰαλουλάς, κατέλιπε τὴν πόλιν Ὀλουάνην, ἀφίνων ἐκεῖ στρατὸν ὑπὸ ἀρχηγόν τινα καλούμενον Ἀβήσγ, ὅπως ἀ-

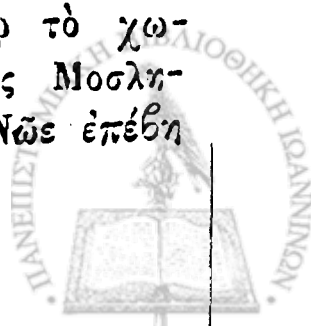


νακόψη τὴν καταδρομὴν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ παρ' αὐ-  
τοῦ τώρα αἰτηθὲν καταφύγιον ἦτο ἡ πόλις τοῦ Ρέι  
ἢ Ράι, αἱ Ράγαι τῆς Ἀριανῆς, ἡ Ράγα καὶ Ράγεια  
τῶν Ἑλλήνων γεωγράφων· πόλις ἀπωτάτης ἀρχαιότη-  
τος, σύγχρονος, ὡς λέγεται, τῆς Νινευί καὶ τῶν Εκ-  
βατάνων, καὶ μνημονευομένη ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Τωβίτ,  
ὅστις, ὡς ἐβρέθη ἡμῖν, ὡδοιπόρει ἀπὸ Νινευί εἰς Ράγας,  
πόλιν τῆς Μηδίας. Ἦτο τοπάλαι ἡ κεχαρισμένη πρω-  
τεύουσα τῶν Πάρθων βασιλέων. Κατὰ τὴν ἀναμέσον  
τῶν ὀρέων φυγὴν αὐτοῦ, ὁ μονάρχης ἐκομίζετο ἐπὶ  
ἔδρας ἢ φορείου συρομένου ὑπὸ ἡμιόνων· πορευόμενος  
ἕνα σταθμὸν καθ' ἑκάστην καὶ ὑπνῶν ἐν τῷ φορείῳ.  
Ὁ Ἀβᾶσχ, ὃν ἀφῆκεν ὀπισθεν, μετ' οὐ πολὺ κατε-  
τροπώθη καὶ ἠκολούθησεν αὐτῷ εἰς τὴν φυγὴν του.

Ὁ Σαὰδ ἔγραψεν ἐκ νέου πρὸς τὸν Καλίφην, ἐξ-  
αιτούμενος ἵνα τῷ ἐπιτραπῆ νὰ καταδιώξῃ τὸν Πέρ-  
σιν βασιλέα εἰς αὐτὸ τὸ καταφύγιόν του μεταξὺ τῶν  
ὀρέων, πρὶν ἢ λάβῃ καιρὸν νὰ συναθροίσῃ ἕτερόν στρα-  
τόν· ἀλλ' ὁ συνετὸς Ὁμάρ ἀπαντῶν ἀνέστειλλε τὴν  
εἰάν του. «Ἐφέτος» εἶπεν ὁ Καλίφης, «ἐκυρίευσας τὸ  
Σαβουὰδ καὶ Ἰράκ. Ταῦτα ἀρκοῦσι πρὸς τὸ παρόν. Ἡ  
εὐημερία τῶν πιστῶν εἶνε πολυτιμότερα τῶν λαφύ-  
ρων.» Οὕτως ἔληξε τὸ δέκατον ἔκτον ἔτος ἀπὸ Ἐγίρας.

Ἐπειδὴ τὸ κλίμα τῆς Μεδάυνης ἦτο νοσηρὸν εἰς  
τὰ στρατεύματά του, ὁ δὲ Σαὰδ ἐπεθύμει νὰ ἐγκα-  
ταστήσῃ ὄχυρόν στρατόπεδον ἐν μέσῳ τῶν νικῶν αὐ-  
τοῦ, ἔλαβε διαταγὴν παρὰ τοῦ Καλίφου νὰ ἀνεύρῃ  
προσφορωτέραν τινὰ θέσιν ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ  
Εὐφράτου, ὅπου ἦτο εὐκρατὴς ὁ ἀήρ, ὑπῆρχε δὲ πεδῖον μεθ'  
ἱκανῶν πηγῶν ὑδάτων καὶ πληθῆς χόρτου διὰ τὰς κα-  
μήλους· πράγματα ταῦτα μεγάλως ὑπὸ τῶν Ἀράβων  
ἐκτιμώμενα.

Ὁ Σαὰδ ἐξελέξατο ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ τὸ χω-  
ρίον τῆς Κούφας, ὅπερ, συνωδὰ πρὸς τὰς Μοσλι-  
μικὰς παραδόσεις, ἦτο ὁ τόπος ἔνθα ὁ Νῶε ἐπέβη



τῆς Κιβωτοῦ. Οἱ Ἄραβες ἰσχυρίζονται προσέτι ὅτι ὁ ὄφις, ἀφ' οὗ ἠπάτησε τὴν Εὐαν, ἐξωρίσθη εἰς τὴν γῆν ταύτην. Ἐντεῦθεν, ὡς λέγουσι, τὸ πονηρὸν καὶ προδοτικὸν τῶν ἀνθρώπων τῆς Κούφας, δι' αὐτὴν εἰσὶ παροιμοιώδεις. Ἡ πόλις αὕτη κατέστη τόσῳ περιφανῆς, ὥστε ὁ Εὐφράτης προσηγορεύετό ποτε Ναχὰρ-Κούφα, ὃ ἐστὶ ποταμὸς τῆς Κούφας. Τὰ ἀρχαιότερα γράμματα τοῦ Ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου καλοῦνται Κουφικὰ ἕως τῆς σήμερον.

Κτιζομένης τῆς Κούφας, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν λίθων, μαρμάρων καὶ τῆς ξυλείας, διὰ τὰς κυριωτέρας οἰκοδομὰς, ἐπορίζετο ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Μαδαύνης· καθότι τοιαύτη σπάνις τοῦ ὕλικου ἐκείνου ὑπῆρχεν εἰς Βαβυλωνίαν καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς, ὥστε αἱ οἰκίαι ἐκτίζοντο ἐν γένει ἐκ πλίνθων ἀποξηρανομένων εἰς τὸν ἥλιον καὶ ἀσφαλτουμένων. Ὡς ἐκ τούτου συνείθιζον νὰ λέγωσιν, ὅτι ὁ στρατὸς κατὰ τὴν ἐπαναχώρησίν του παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ὅλας τὰς οἰκίας τοῦ Σαβουὰδ. Ὁ Σαὰδ-Ἰβν-Ἀβού-Οὐάκκας, ὅστις, ὡς φαίνεται, ὠρέχθη ὀλίγον τι τῆς Περσικῆς μεγαλοπρεπείας, ἤγειρε πολυτελέστατον Κιύσκιον, ἢ ἑαρινὴν διαμόνην, καὶ ἐκόσμησεν αὐτὸ διὰ μεγάλης τινοσ πύλης, ἀφαιρεθείσης ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ Χοσρόου ἐν Μαδαύνη. Ἀκούσας ὁ Ὀμάρ τοῦτο ἐπ' ἄκρον δυσηρεστήθη, διότι λίαν ἐφοβεῖτο μήπως οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ἀπολέσωσι τὴν καλὴν ἀρχαίαν Ἀραβικὴν ἀφέλειαν τῆς διαίτης ἐν ταῖς πολυδαπάναις χώραις ὅς ἔβαινον κατακτώμενοι. Ἀμέσως δὲ ἀπέστειλε πιστὸν ταχυδρόμον, τὸν Μωάμεθ-Ἰβν-Μουσλεμὰχ, ἐπιτετραμμένον νὰ δώσῃ τῷ Σαὰδ σωτήριον ἐπίπληξιν. Ἀφιχθεὶς ὁ Μωάμεθ εἰς Κούφαν διέταξεν ὅπως μεγάλη ποσότης ξύλων σωρευθῆ πρὸς τὴν θύραν τοῦ Κιοσκίου καὶ ἔβαλε πῦρ εἰς αὐτό. Ἐξεργχομένου δὲ τοῦ Σαὰδ ἐκπλήκτου ἐπὶ τῇ ὕβρει ταύτῃ, ὁ Μωάμεθ ἐπέδωκεν αὐτῷ τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν τοῦ Καλίφου.



« Πληροφοροῦμαι ὅτι ἔκτισας ὑψηλὸν παλάτιον ὡς ἐκεῖνο τοῦ Χοσρόου, καὶ ὅτι ἐκόσμησας αὐτὸ διὰ μιᾶς θύρας ἀφαιρεθείσης ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἐπὶ σκοπῶ νὰ ἔχῃς φύλακας καὶ θαλαμηπόλους τεταγμένους περὶ αὐτὸ, ὅπως ἀποπέμπωσιν ἐκείνους οἵτινες εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ προσέρχωνται ζητοῦντες δικαιοσύνην ἢ βοήθειαν, ὡς ἔπραττε πρὸ σοῦ ὁ Χοσρόης. Οὕτω ποιῶν πρὸς τὴν ἐξέτραπην τῆς ὁδοῦ τοῦ προφήτου (ᾧ εἶη εὐλογία) καὶ ἀπεπλανήθης εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Περσῶν μοναρχῶν. Μάθε ὅτι οἱ Χοσρόι μετέβησαν ἐκ τῶν παλατίων τῶν εἰς τὸν τάφον, ἐνῶ ὁ προφήτης, ἀπὸ τῆς ἐπὶ γῆς ταπεινῆς του κατοικίας, ἀνυψώθη εἰς τὸν ἀκρότατον οὐρανὸν ἀπέστειλα τὸν Μωάμεθ-Ἰβν-Μουσελεμάχ ἵνα καύσῃ τὸ παλάτιόν σου. Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δύο οἰκίαι σοὶ ἀρκοῦσιν· ἡ μὲν μία ὡς διαμονή σου, ἡ δὲ ἄλλη ὡς ἀποθήκη τοῦ θησαυροῦ τῶν Μοσλήμων».

Ὁ Σαὰδ ἦτο λίαν πρόνους ὥστε νὰ ἀντιστῆ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἀδυσωπήτου Ὁμάρ· καὶ ἔστη παρατηρῶν ἀγογγύστως τὸ ὑπὸ τῶν φλογῶν ἀφανιζόμενον Κιόσκιον του. Προσῆνεγκε δὲ καὶ δῶρα εἰς τὸν Μωάμεθ· ἀλλ' οὗτος ἐπέποιήθη αὐτὰ καὶ ἐπανέκαμψεν εἰς Μεδίαν. Ὁ Σαὰδ ἦλθεν εἰς ἄλλο μέρος τῆς πόλεως, ἐκεῖ δ' ἔκτισε ταπεινότερον οἶκημα δι' ἑαυτὸν καὶ ἕτερον διὰ τὸν θησαυρόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς κτίσεως τῆς Κούφας, ὁ Καλίφης Ὁμάρ ἐνουμφεύθη τὴν Ὁμ-Κολσάμην, θυγατέρα τοῦ Ἀλῆ καὶ τῆς Φατιμῆς, καὶ ἔγγονον τοῦ προφήτου. Ὁ γάμος οὗτος συνέδεσεν αὐτὸν στενότερον φιλίᾳ καὶ ἐμπιστοσύνη μετὰ τοῦ Ἀλῆ· ὅστις σὺν τῷ Ὁμάν συμμετεῖχε τῶν συμβουλίων του καὶ ἐβοήθει αὐτὸν εἰς τὴν ἐκ Μεδίνης διοίκησιν τῶν γοργῶς ἐπισωρευομένων ὑποθέσεων τοῦ Μοσλημικοῦ κράτους.

Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἐφ' ὅσον σκληροὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οἱ νόμοι καὶ ἀκαμπτοὶ αἱ διαταγαὶ τοῦ Ὁμάρ, ὑπῆρξεν ὅμως αὐστηρῶς ἀμερόληπτος περὶ τὴν ἐκπλή-



ρωσιν αὐτῶν· εἷς δὲ τῶν υἱῶν του, εὐρεθεὶς οἰνόπληκτος, ἔλαβε τὰς εἴκοσι μαστιγώσεις ἐπὶ τῶν πελμάτων τῶν ποδῶν, κατὰ τὸ ψηφισθὲν διὰ τὰ τοιούτου εἴδους πταίσματα.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Πόλεμος κατὰ Ὀρμουζάν, Σατράπου τοῦ Ἀχβάζ.— Ἀγρευσις αὐτοῦ καὶ ἐπιστροφή εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν.

Ἡ ἐνίδρυσις τῆς πόλεως Βασσόρας μεγάλην ἐπροξένησεν ἐνόχλησιν καὶ ἀνησυχίαν εἰς τὸν Ὀρμουζάν, Σατράπην ἢ ἀντιβασιλέα τοῦ Ἀχβάζ, ἢ Σουσιανῆς. Ἡ ἐπαρχία του ἔκειτο μεταξὺ τῆς Βαβυλωνίας καὶ τοῦ Φαρσιστάν· ἔγνω δὲ ὅτι ἡ ἐγειρομένη αὕτη πόλις τῶν Ἀράβων προῦριστο ὅπως ἐγκόπτῃ τὰ βουλευματὰ του. Τὸ Ἀχβάζ ἦτο μία τῶν πλουσιωτέρων καὶ διασημοτέρων χωρῶν τῆς Περσίας, παράγουσα πάμβακα, ὀρύζιον, σάκχαρι καὶ σῖτον. Ἐκοσμεῖτο διὰ πόλεων, ἃς ὁ ἱστορικὸς Ταβάρι παρέβαλε πρὸς σύμπλεγμα ἀστέρων. Ἐν τῷ κέντρῳ ἴστατο ἡ μητρόπολις, Σοῦσα, ἐν τῶν βασιλικῶν ἐνδιατηρημάτων τῶν Περσῶν ἡγεμόνων, περίφημος ἐν τῇ γραφικῇ ἱστορίᾳ καὶ κατέχουσα, ὡς λέγεται, τὸν τάφον τοῦ προφήτου Δανιήλ. Ἄλλοτε ὠραῖζον αὐτὴν παλάτια καὶ αὐλαί, καὶ περιφρακτοὶ δενδρῶνες τεραστίας ἐκτάσεως, εἰ καὶ ἤδη τὰ πάντα ἐκάλυψεν ὁ ὄλεθρος, «ἤχει δὲ μόνον ὁ μυκηθμὸς τοῦ λέοντος, ἢ ὁ ὀλολυγμὸς τῆς υἱάνης.»

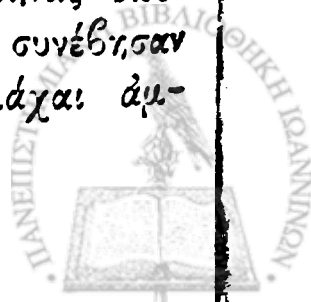
Ὁ Σατράπης Ὀρμουζάν ἠμιλλᾶτο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὴν βασιλικὴν πομπὴν καὶ πολυτέλειαν. Ἦτο ἀγερῶχου χαρακτῆρος, μεγαλαυχῶν ἐπὶ τῇ καταγωγῇ αὐτοῦ, τῶν προγόνων του ἀναβάντων ποτὲ εἰς τὸν θρόνον τῆς Περσίας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἰς τοὺς υἱ-



οὗς του, ὡς γόνους βασιλικοῦ αἵματος, ἐπετρέπετο νὰ φέρωσι στέμματα, εἰ καὶ ἐλάσσονος μεγέθους τῶν ὑπὸ τῶν βασιλέων φερομένων, ἢ δὲ οἰκογένειά του ἀπελάμβανε μεγάλου σεβασμοῦ παρὰ τοῖς Πέρσαις.

Ὁ ἀγέρωχος οὗτος Σατράπης, μὴ σωφρονισθεὶς ὑπὸ τῆς ἀνδρείας τοῦ Μοσλημικοῦ στρατοῦ, ἦν ἐβεβαίωσε καὶ ἐδοκίμασεν ἐν Καδησίᾳ, προπαρασκευάσθη νὰ καταβάλλῃ τὴν ἀυξάνουσαν ἀποικίαν τῆς Βασσόρας. Οἱ ἰδρυταὶ τῆς πόλεως ταύτης ἐζητήσαντο τὴν προστασίαν τοῦ Καλίφου, στρατεύματα δὲ ἔσπευσαν πρὸς ἀρωγὴν αὐτῶν ἐκ Μεδίνης καὶ ἐκ τοῦ στρατηγείου τοῦ Σαὰδ ἐν Κούφῃ. Ὁ Ὄρμουζάν μετ' οὐ πολὺ ἔσχεν ἀφορμὴν νὰ μεταμεληθῇ ὅτι προῦκάλεσεν ἐχθροπραξίας. Ἡττήθη ἐν ἐπανειλημμέναις μάχαις, ἐπὶ τέλους δὲ ἄσμενος συνωμολόγησεν εἰρήνην, ἐπὶ ἀπωλείᾳ τοῦ ἡμίσεως τῶν κτήσεών του καὶ ἅπαντος τοῦ συμπλέγματος τῶν πόλεων του, πλὴν τεσσάρων. Οὔτε ἐπετράπη αὐτῷ νὰ καρπωθῇ ἐπὶ πολὺ τὰς καταλοίπους ταύτας κτήσεις του. Ὁ Γιζδεγέρδης, ἐκ τοῦ ἐν Ρεῖ καταφυγίου του, ἐπέπληξε τὸν Ὄρμουζάν καὶ τὸν σατράπην τῆς παρακειμένης ἐπαρχίας Φαρσιστάν, ὅτι δὲν συνειργάσθησαν ὅπως ἀντιστῶσι τοῖς Μοσλήμασι. Κατὰ δὲ διαταγὴν αὐτοῦ συνήνωσαν τὰς δυνάμεις των καὶ ὁ Ὄρμουζάν διέβρῆξε τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης, ἣν τόσῳ ἀρτίως εἶχε συνωμολογήσει.

Ἡ ἀφοσίωσις τοῦ Ὄρμουζάν πρὸς τὸν φυγάδα ἡγεμόνα του ἀπέληξεν εἰς τὸν ἀφανισμόν αὐτοῦ. Ὁ Καλίφης διέταξε ὅπως συναθροισθῶσι στρατεύματα ἐκ διαφόρων Μοσλημικῶν θέσεων πρὸς συμπλήρωσιν τῆς κατακτήσεως τοῦ Ἀχβάζ. Ὁ Ὄρμουζάν διεφιλονείκησεν ἀνδρείως τὴν χώραν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξεδιώχθη ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἕως οὗ ὠχυροποιήθη τελευταῖον ἐν τῷ φρουρίῳ Ἀχβάζ, ἢ Σούσων. Ἐπὶ ἕξ μῆνας ἐπολιορκεῖτο, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων συνέβησαν πολλαὶ ἐκδρομαὶ καὶ ἐφοδοὶ, καὶ σκληραὶ μάχαι ἀμ-



ροτέρωθεν. Ἐπὶ τέλους, ὁ Βαραά-Ἰβν-Μαλέκ ἀπεστάλη ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῶν πολιορκούντων. Οὗτος ὑπῆρξεν εἰδικῶς πεφιλημένος τῷ προφήτῃ, προληπτικὸν δὲ αἴσθημα κατεῖχε τοὺς πάντας περὶ αὐτοῦ. Αἰέποτε ἠδικοφόρησεν πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον· πάντοτε ὤρμα εἰς τὸν τόπον τοῦ κινδύνου, ὅπου δὲ συνευάχετο, ἡ ἐπιτυχία ἐπέστερε τὸν ἀγῶνα.

Ὅταν ἀνεδέχθη τὴν ἀρχηγίαν οἱ στρατοὶ συνήχθησαν περὶ αὐτόν. «Ὡ Βαραά! ἐμνύομεν νὰ διασκορπίσωμεν τοὺς ἀπίστους τούτους, καὶ ὁ Ἰψιστος θέλει μᾶς βοηθήσει.»

Ὁ Βαραά ὤρμισε νὰ κυριευθῇ ἡ πόλις, νὰ τραπῶσιν οἱ ἄπιστοι εἰς φυγὴν, ἀλλ' αὐτὸς νὰ πέσῃ μάρτυς.

Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν πρώτην ἐφοδὸν ἔτυχε νὰ φονευθῇ ὑπὸ βέλους, ὅπερ ἐξετόξευσεν ὁ Ὀρμουζάν. Ὁ στρατὸς ἐξέλαβε τὸν θάνατόν του ὡς καλὸν οἰωνόν. «Τὸ ἡμισυ τοῦ ὄρκου του ἐπληρώθη,» εἶπον, «οὐτὼ θὰ πληρωθῇ καὶ τὸ ἄλλο ἡμισυ.»

Μικρὸν ἔπειτα εἰς Πέρσης προδότης προσῆλθεν εἰς τὸν Ἀβού-Σχεβράχ, διαδεχθέντα τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῶν Μοσλήμων, καὶ ἀπεκάλυψεν αὐτῷ κρυφίαν εἰσοδὸν δι' ὑπονόμου ὑπὸ τὸ φρούριον, δι' οὗ ἐπαρίζοντο ὕδωρ. Ἐκατὸν Μοσλήμαι εἰσῆλθον δι' αὐτοῦ νυκτὸς, ἠνέωξαν τὰ προπύλαια, καὶ εἰσῆγαγον τὸν στρατὸν εἰς τὰ προαύλια. Ὁ Ὀρμουζάν ὅμως ἦτο κεκλεισμένος ἐντὸς ἰσχυροῦ πύργου, ἐκ τῶν ἐπάλξεων τοῦ ὁποίου ἦλθεν εἰς συνδιάλεξιν μετὰ τοῦ Μοσλήμου στρατηγοῦ. «Ἔχω χιλίους δεξιούς τοξότας μετ' ἐμοῦ,» εἶπε, «πιστοὺς μέχρι θανάτου. Ἀπόφυγε τὴν ἀνωφελεῆ ταύτην θυσίαν. Ἄφες με νὰ ἀπέλθω ἐν τιμῇ· δός μοι ἀσφάλειαν ἵνα πορευθῶ εἰς τὸν Καλίφην, οὗτος δὲ ἄς διατάξῃ περὶ ἐμοῦ ὅ τι εὐαρεστεῖται.»

Οὕτω καὶ συνεφωνήθη. Πρὸς τὸν Ὀρμουζάν, ἐξερχόμενον τοῦ φρουρίου του, ἀπεδόθησαν τιμαί· καὶ ἀ-



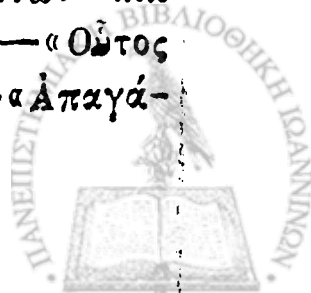


πέστειλαν αὐτὸν ὑπὸ φρουρὰν εἰς Μεδίην. Διετήρησέ τὸ ἦθος ὡς εἰ μὴ ἐκομίζετο αἰχμάλωτος, ἀλλ' ὡς ἐν μέσῳ πομπῆς βαίνων. Προσεγγίζων εἰς τὴν πόλιν ἐπέστη, καὶ ἐνδυσάμενος μεγαλοπρεπῆ στολὴν, μετὰ τοῦ κεκοσμημένου πολυτίμοις λίθοις τελαμῶνος καὶ τοῦ πλουσίου βασιλικοῦ στέμματος, εἰσῆλθεν ὄλως στίλβων διὰ τῶν πυλῶν. Οἱ δὲ κάτοικοι ἐκπληκτοὶ ἠτένιζον πρὸς τοιαύτην ἀσυνήθη πολυτέλειαν ἱματισμοῦ.

Ὁ Ὄμαρ δὲν ἦτο εἰς τὴν κατοικίαν του· εἶχε πορευθῆ εἰς τὸ τζαμίον. Ὁ Ὄρμουζὰν ὠδηγήθη ἐκεῖ. Πλησιάζων εἰς τὸ ἱερὸν κτίριον εἶδε τὸν μανδύαν τοῦ Καλίου κρεμάμενον ἐκ τοῦ τοίχου, ἐν ᾧ οὗτος, περιβεβλημένος ἐπερβραμμένα ἐνδύματα, ἔκειτο ὑπνῶν μετὰ τῆς ξάβδου τοῦ ὑπὸ τὴν κεφαλὴν. Οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς ἐκάθισαν εἰς αἰδήμονα ἀπόστασιν ἕως οὗ ἐξεγερθῆ τοῦ ὑπνου. «Οὗτος» ἐψιθύρισαν τῷ Ὄρμουζὰν, «εἶνε ὁ πρίγκηψ τῶν ἀληθινῶν πιστῶν.»

— «Οὗτος εἶνε ὁ Ἄραψ βασιλεὺς!» εἶπεν ἕκθαμβος ὁ σατράπης· καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ συνήθης ἱματισμὸς του; — «Αὐτοί.» — «Καὶ κοιμᾶται χωρὶς φρουρᾶς;» — «Ναί· ὑπάγει καὶ ἔρχεται μόνος, κατακλίνεται χαμαὶ καὶ ὑπνοῖ ὅπου ἂν θελήσῃ.» — «Καὶ δύναται νὰ διαχειρίζηται δικαιοσύνην καὶ νὰ διέπῃ ὑποθέσεις ἄνευ ἀξιωματικῶν, δικηγγελέων καὶ θεραπόντων;» — «Δύναται,» ἦτο ἡ ἀπάντησις. — «Αὐτῆ,» ἀνέκραξεν ὁ Ὄρμουζὰν ἐπὶ τέλους, «εἶνε κατάστασις προφήτου, οὐχὶ βασιλέως.» — «Δὲν εἶνε προφήτης,» τῷ ἀπεκρίθησαν, «ἀλλ' ἐνεργεῖ ὡς τις τοιοῦτος.»

Ὅταν ἐξηγέρθη ὁ Καλίου, ἀνεγνώρισε τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς φρουρᾶς. — «Ποίας ἀγγελίας φέρετε;» ἠρώτησεν — «Ἀλλὰ τίς οὗτος ὁ τόσῳ παραδόξως ἐνδεδυμένος;» κνηθόμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς ἔρριψεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν βραφιδευτῶν ἐνδυμάτων καὶ τοῦ πεποικιλμένου στέμματος τοῦ σατράπου. — «Οὗτος εἶνε ὁ Ὄρμουζὰν, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἀχβάζ.» — «Ἀπαγά-



γστε τὸν ἄπιστον ἐκ τοῦ τόπου τούτου,» ἀνέκραξε στρέφων τὴν κεφαλὴν. «Ἐκδύσατε αὐτὸν τὴν πολυτελῆ στολὴν του καὶ ἐνδύσατέ τον τὰ πλούτη τοῦ Ἰσλάμ.»

Ὁ Ὀρμουζάν κατὰ συνέπειαν ἀπήχθη καὶ μετ' οὐ πολὺ μετηνέχθη πάλιν ἐνώπιον τοῦ Καλίφου, περιβεβλημένος ἀπλὴν ἐσθῆτα ἐκ τοῦ βραδωτοῦ ὑφάσματος τοῦ Ἰεμέν.

Οἱ Μοσλήμαι συγγραφεῖς διηγοῦνται διάφορα λογοπαίγνια, δι' ὧν ὁ Ὀρμουζάν ἐλήρυσεν τὴν ἀπελάσῃ τὸν θάνατον ὅστις ἠπειλεῖτο κατ' αὐτοῦ, διότι ἐφόνευσε τὸν Βαραά-Ἰβν-Μαλέκ. Ἐζήτησεν ὕδωρ ὅπως κορέσῃ τὴν δίψαν του. Δοχεῖον ὕδατος προσηνέχθη αὐτῷ. Προσποιηθεὶς ὅτι ἐφοβεῖτο ἄμεσον καταδίκην, «Θὰ φεισθῆς ἐμοῦ ἕως οὗ τὸ πῖω;» λαβὼν τὴν καταφατικὴν ἀπάντησιν τοῦ Καλίφου, συνέτριψε τὸ δοχεῖον κατὰ γῆς. «Τώρα,» εἶπε «δὲν δύνασαι νὰ μὲ θανατώσῃς, διότι οὐκέτι δύναμι νὰ πῖω τὸ ὕδωρ.»

Πλὴν ἀλλ' ὁμοῦς ἐν λογοπαίγνιον δὲν ἴσχυε ἵνα ἐμπλέξῃ τὸν εὐθυφερῆ Ὀμάρ. «Ἡ εὐφυΐα σου θ' ἀποβῆ εἰς ὄφελός σου,» εἶπεν· «οὐδὲν θὰ σὲ σώσῃ ἐκτὸς ἀν ἀποδεχθῆς τὸν Ἰσλαμισμὸν.» Ὁ ἀγέρωχος Ὀρμουζάν ὑπετάχθη. Ἐποίησατο τὴν δημολογίαν τῆς πίστεως κατὰ τὸν πρέποντα τύπον, καὶ ἐν τῷ ἅμα κατελογίσθη μετὰ τῶν πιστῶν.

Ἐκτοτε κατώκησεν εἰς Μεδίναν· ἔλαβε πλούσια δῶρα παρὰ τοῦ Καλίφου καὶ ἀκολούθως ἔδωκεν αὐτῷ λίαν περιποικητικὰς πληροφορίες καὶ συμβουλὰς ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ κατὰ τῆς Περσίας πολέμου. Ἡ κατάκτησις τοῦ Ἀχβάζ συνεπληρώθη τῷ δεκάτῳ ἐννάτῳ ἀπὸ Ἐγίρας ἔτει.

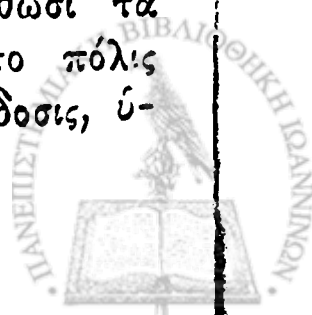


## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΔ΄.

Ὁ Σαὰδ παύεται τῆς διοικήσεως.—Περσικὸς στρατὸς συναθροίζεται εἰς Νεχαβένδην.— Συμβούλιον ἐν τῷ Τζαμίῳ τῆς Μεδίνης.—Μάχη τῆς Νεχαβένδης.

Ὁ Ὀμάρ, ὡς εἶδαμεν, ἐπαγρύπνει ἐνθέρμως τοῖς μακρὰν ἐστῶσι στρατηγοῖς του, διότι πάντοτε κατεῖχεν αὐτὸν ὁ φόβος μὴ διαφθαρεῖσιν ἐν ταῖς πλουσίαις καὶ πολυτελεῖσι χώραις εἰς ἃς ἔβαινον εἰσβάλλοντες, καὶ ἀπολέσωσι τὴν Ἀραβικὴν ἀφέλειαν, ἣν ἐθεώρει ἀνεκτίμητον ἐν ἑαυτῇ καὶ ἐξόχως οὐσιώδη πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ Ἰσλάμ. Εἰ καὶ αὐστηρῶς ἐπεπλήχθη ὁ Σαὰδ Ἰβν-Ἀβού-Οὐάκκας διὰ τῆς κατακύσεως τοῦ ἐν Κούφα παλατίου του, οὐχ ἥσσον μερψιμοιρίαι κατηγγέλθησαν τῷ Ὀμάρ, ὅτι ὁ στρατηγὸς προσεποιήσατο τὴν πομπὴν Καλίφου, ὅτι ἦτο ἄδικος καὶ καταθλιπτικὸς, δολερὸς κατὰ τὴν διαμὸνὴν τῶν φόρων, καὶ ῥάθυμος περὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν στρατιωτικῶν ὑποθέσεων. Καὶ αἱ μὲν αἰτιάσεις ἀπεδείχθησαν κατὰ μέγα μέρος ἀβάσιμοι, συνεπήγαγον ὅμως τὴν ἐκ τῆς διοικήσεως ἀποβολὴν τοῦ Σαὰδ, ἕως οὗ γίνῃ ἀνάκοις.

Ὅταν ὁ Γιζδεγίρδης ἤκουσεν ἐν Ρεῖ ὅτι ὁ Μοσλήμης στρατηγὸς, ὅστις κατέκτησε τὴν Καδησίαν, ἐφόνευσε τὸν Ρουστάμ, ἐκυρίευσε τὴν Μαδαῦνην καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν εἰς τὰ ὄρη, καθηρέθη τῆς διοικήσεως, συνέλαβε ζωνρὰς ἐλπίδας καὶ ἔγραψεν ἐπιστολάς πρὸς ἀπάσας τὰς εἰσέτι μὴ κατακτηθείσας ἐπαρχίας προσκαλῶν τοὺς κατοίκους νὰ δράξωσι τὰ ὄπλα καὶ ποιήσωνται ἀνδρείαν ἀπόπειραν πρὸς διάσωσιν τῆς ἐπικρατείας. Τόπος ἐνθα ἔμελλον νὰ συναθροισθῶσι τὰ στρατεύματα ὠρίσθη ἡ Νεχαβένδη. Αὕτη ἦτο πόλις ἀρχαιοτάτη, θεμελιωθεῖσα, ὡς λέγει ἡ παράδοσις, ὑ-



πὸ τοῦ Νῶε, παρ' οὗ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα, καὶ ἀπέιχε δεκαπέντε περίπου λεύγας ἀπὸ Χαμαδάν, τῶν πάλαι Ἐκβατάνων. Ἐνταῦθα δὲ συνήχθησαν στρατεύματα ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδες τὸν ἀριθμόν.

Ὁ Ὀμάρ, συγκαλέσας τοὺς συμβούλους του ἐν τῷ τζαμίῳ τῆς Μεδίνης, ἐκοινοποίησεν αὐτοῖς τὰς ἤδη ληφθείσας ἀγγελίας περὶ τῆς συναθροίσεως τοῦ μεγάλου τούτου στρατοῦ. «Αὕτη» εἶπε, «πιθανὸν νὰ ᾔηνε ἡ τελευταία ἀπόπειρα τῶν Περσῶν. Ἐὰν τοὺς νικήσωμεν, δὲν θὰ δυνηθῶσι πλέον νὰ συνενωθῶσιν ἐκ νέου.» Ἐδήλωσεν ἐπομένως τὴν θέλησιν ν' ἀναλάβῃ αὐτοπροσώπως τὴν ἀρχιστρατηγίαν. Ἰσχυραὶ ἀντιβρῆσεις προετάχθησαν. «Σύλλεξον στρατοὺς ἐκ διαφόρων μερῶν,» εἶπεν ὁ Ὀθμάν, «ἀλλὰ μείνον εἴτε ἐν Μεδίνῃ, εἴτε ἐν Κούφα, εἴτε ἐν Ὀλουάνῃ, ὅπως ἀποπέλλῃς ἐπικουρίας, χρείας τυχοῦσης, ἢ ἀποτελεῖς σημεῖον συγκεντρώσεως τῶν Μοσλήμων ἐν περιπτώσει ἥττας.» Ἄλλοι ἐγνωμάτευσαν ἄλλως. Ἐπὶ τέλους ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἀνετέθη εἰς τὸν Ἀββάς-Ἰβν-Ἀβδ-αλ-Μοτάλεβ, ὅστις ἐθεωρεῖτο εἰς τῶν σοφωτέρων ἐπὶ συμβουλαῖς ἐν τῇ φυλῇ τοῦ Κορείσχ. Οὗτος ἀπεφήνατο ὅτι ὁ Καλίφης ὤφειλε νὰ μὴ καταλίπῃ τὴν Μεδίναν, ἀλλὰ ν' ἀναθέσῃ τὴν διοίκησιν τῆς ἐκστρατείας εἰς τὸν Νου'μαάν-Ἰβν-Μουκρῆν, ὅστις εὕρισκετο ἤδη εἰς Ἀχβάζ, ὅπου ἔμενεν ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ Σαάδ τὸν ἀπέστειλεν ἐκεῖ ἐξ Ἰράκ. Ὄντως παράδοξον νὰ βλέπῃ τις τὴν τύχην τῶν ἄλλοτε ἰσχυρῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν κρατῶν τῆς Ἀνατολῆς, Συρίας, Χαλδαίας καὶ Βαβυλωνίας, καὶ τῶν κτήσεων τῶν Μήδων καὶ Περσῶν, οὕτως ἀμφισβητουμένην καὶ κρινομένην ἐν τῷ τζαμίῳ τῆς Μεδίνης, ὑπὸ εὐαριθμῶν πολιῶν Ἀράβων, οἵτινες μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν δὲν ᾔσαν ἢ ἄστεγοι φυγάδες.

Τότε ἀπεστάλησαν διαταγαὶ εἰς τὸν Νου'μαάν ὅπως ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ Νεχχβένδην, συνηνώθησαν δὲ αὐτῷ ἐπικουρίαι ἐκ Μεδίνης, Βασσόρας καὶ Κούφας. Καὶ



ἡ μὲν δύναμις του, οὕτω συνηγμένη, ἦτο μετρία, ἀλλ' ἀπληρτίζετο ἐξ ἀνδρῶν σκληραγωγῆμένων καὶ ἐξησκημένων διὰ τῶν ἀδιαλείπτων πολέμων, καταστάντων τολμηρῶν καὶ θαρράλεων ὡς ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων νικῶν, καὶ ὀδηγουμένων ὑπὸ δεξιῶν ἀξιωματικῶν. Ἀκολούθως συνηνώθησαν αὐτῷ δέκα χιλιάδες ἀνδρῶν ἐκ Σαβουὰδ, Ὀλουάνης, καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἦσαν ὑποτελεῖς.

Τοῦ ἐν Νεχαβένδη συνηθροισμένου Περσικοῦ στρατοῦ ἀρχηγεῖ ὁ Φιρουζάν· οὗτος ἦτο γέρον καὶ ἀσθενής, ἀλλὰ πλήρης νοημοσύνης καὶ εὐθαρσίας, καὶ ὁ μόνος κριθεὶς ἱκανὸς ἵνα διοικήσῃ τοιοῦτον στρατόν, τῶν λοιπῶν στρατηγῶν πεσόντων ἐν ταῖς μάχαις. Ὁ γεροστρατιώτης Φιρουζάν, γινώσκων τὸ κατὰ τὰς ἐμβολὰς ὀρμητικὸν τῶν Ἀράβων, καὶ τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν ἐν τοῖς ὑπαίθροις, κατέλαβεν ἰσχυρὰν θέσιν, ὠχύρωσε τὸ στρατόπεδόν του καὶ περιέζωσεν αὐτὸ διὰ θαθείας τάφρου πλήρους ὕδατος. Ἐνταῦθα δὲ ἐβουλεύσατο ν' ἀποκάμῃ τὴν καρτερίαν τῶν Μοσλήμων καὶ ν' ἀναμείνῃ τὴν εὐκαιρίαν ὅπως διενεργήσῃ ὀλοσχερῆ μάχην.

Ὁ Νου'μαάν παρέταξε τὰς δυνάμεις του ἔμπροσθεν τοῦ Περσικοῦ στρατοπέδου, καὶ ἐπανειλημμένως προεκάλεσε συμπλοκὴν, ἀλλ' ὁ περίνουσ γεροστρατιώτης δὲν ἐζήρχετο τῶν χάρακωμάτων αὐτοῦ. Δύο μῆνες παρήλθον χωρὶς να συμβῆ σύγκρουσις, τὰ δὲ Μοσλημικὰ στρατεύματα, ὡς προεῖδεν ὁ Φιρουζάν, ἤρξαντο σφοδρῶς δυσχερεστούμενα, καὶ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν.

Τότε ὁ Νου'μαάν ἐπενόησε στρατήγημα ὅπως φενακίση τὸν ἐχθρὸν πρὸς ἔξοδον. Ἀναστρατοπεδεύσας, ὑπεκρίθη ἐσπευσμένην ὑποχώρησιν, ἐγκαταλιμπάνων ὀπίσω του πολλὰ σκεύη σμικρᾶς ἀξίας. Τὸ στρατήγημα ἐπέτυχεν. Οἱ Πέρσαι ἐξώρμησαν, εἰ καὶ μετὰ προφυλάξεως, ὅπως τοὺς καταδιώξωσιν. Ὁ Νου'μαάν ἐνέμενε ψευδῶς ὑποχωρῶν ἐπὶ μίαν ἔτι ἡμέραν, τοῦ ἐχθροῦ



ἀπαύστως διώκοντος. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπλάνησεν αὐτὸν μέ-  
χρι τινος ἀποστάσεως ἔξω τοῦ ὠχυρωμένου στρατο-  
πέδου του, κατέλαβε θέσιν τινὰ προκοψάσης τῆς νυκτός.  
« Αὐριον », εἶπε πρὸς τὸ στράτευμά του, « προτοῦ φέγξῃ  
ἔστε ἔτοιμοι εἰς μάχην. Ἐτυχον ὦν μετὰ τοῦ προφήτου ἐν  
πολλαῖς συμπλοκαῖς, καὶ εἶδον ὅτι ἐπεχειρεῖ πάντοτε  
τὴν μάχην μετὰ τὴν προσευχὴν τῆς Παρασκευῆς. »

Τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, ὅτε ὁ στρατὸς παρετάχθη εἰς  
μάχην, ἀπήγγειλεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν προσευχὴν του.  
« Ὡ Ἀλλάχ! στήριξον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τὸν ἀγῶ-  
να τοῦ Ἰσλαμισμοῦ· δὸς ἡμῖν τὴν νίκην κατὰ τῶν  
ἀπίστων, καὶ δώρησαί μοι τὴν δόξαν τοῦ μαρτυρίου. »  
Τότε στραφεὶς πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς του ἐξέφρασε  
προαίσθησιν ὅτι θὰ ἐπιπτεν εἰς τὴν μάχην, καὶ διώ-  
ρισε τὸ ἄτομον ὑπὲρ, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θὰ ἀνε-  
δέχετο τὴν διοίκησιν.

Εἶτα διέταξε τὸ σημεῖον τῆς μάχης. « Τρίς, » εἶπε,  
θὰ κράξω τὸ τεχθῖρ, καὶ κατὰ φοράν θὰ σείσω τὴν  
σημαίαν μου. Εἰς τὴν τρίτην κραυγὴν ἄς ἐπιπέσωσι  
πάντες ὡς θέλω πράξει καγῶ. » Ἢδη ἔδωκε τὸ ση-  
μεῖον Ἀλλάχ Ἀκβάρ! Ἀλλάχ Ἀκβάρ! Ἀλλάχ Ἀκβάρ!  
Εἰς τὴν τρίτην δόνησιν τῆς σημαίας, ὁ στρατὸς ἀν-  
τεφώνησε τὸ τεχθῖρ, ὁ δὲ ἀὴρ ἐβρόντησεν ὑπὸ τοῦ  
γενικοῦ ἀλαλαγμοῦ Ἀλλάχ Ἀκβάρ.

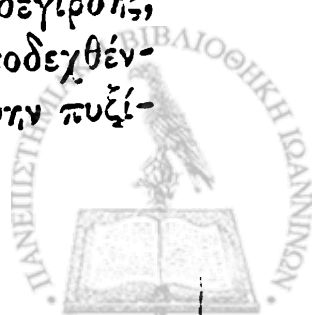
Ἡ σύγκρουσις τῶν δύο στρατῶν ὑπῆρξε τρομερά·  
μετ' οὐ πολὺ κατεκάλυψεν αὐτοὺς νέφος κονιορτοῦ, ἐξ  
οὗ δὲν ἐξεπέμπετο ἢ κρήτος μαχαιρῶν καὶ πελέκεων,  
ἄγγελος τοῦ θανατηφόρου ἔργου ὅπερ ἔβαινε τελούμενον,  
ἐν ᾧ οἱ ἀλαλαγμοὶ τοῦ Ἀλλάχ Ἀκβάρ παρετείνοντο  
συμμιγνύμενοι ταῖς μανιώδεσι κραυγαῖς καὶ ἀραῖς τῶν  
Περσῶν, καὶ ταῖς φρικώδεσιν ὀλολυγμοῖς τῶν τραυμα-  
τιῶν. Ἐντὸς μιᾶς ὥρας οἱ Πέρσαι κατετροπώθησαν ὀ-  
λοσχερῶς. « Ὡ Κύριε! » ἀνέκραξεν ὁ Νου'μαάν ἐν εὐλα-  
βεῖ ἐκστάσει, « ἡ ὑπὲρ τῆς νίκης δέησίς μου εἰσηκούσθη·  
εἰσάκουσον καὶ τῆς ὑπὲρ τοῦ μαρτυρίου! »



Προήγαγε τὴν σημαίαν του εἰς δίωξιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν στιγμὴν Παρθικὸν ἔελος, τοξευθὲν ὑπὸ τῶν φευγόντων, ἔδωρῆσατο αὐτῷ τὸν θάνατον ὃν ἐπόθει. Τὸ σῶμά του, καλυφθέντος τοῦ προσώπου, μετεκομίσθη εἰς τοῦ ἀδελφοῦ του, ἢ δὲ σημαία του ἐδόθη εἰς τὸν Χαδιφέχ, ὃν εἶχεν ὀνομάσει στρατηγὸν διάδοχόν του.

Οἱ Πέρσαι κατεδιώχθησαν μετὰ μεγάλης σφαγῆς. Ὁ Φιρουζάν ἔφυγε πρὸς Χαμαδάν, ἀλλὰ περὶ μέσας νύκτας κατελήφθη ἐν ᾧ ἀνήρχετο ἀνάντη λόφον, εὐπεφραγμένος μεταξὺ πλήθους ἡμιόνων καὶ καμήλων, καταφόρτων ἐκ τῆς πολυτελοῦς περισσείας Περσικοῦ στρατοπέδου. Ἐνταῦθα δὲ αὐτὸς τε μετὰ τινῶν χιλιάδων ἐκ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, κατεκρεουργήθησαν. Ἡ λεία ὑπῆρξεν ἄφθονος. Τεσσαράκοντα ἐκ τῶν ἡμιόνων εὐρέθησαν φορτωμένοι μέλιτος, τοῦθ' ὕπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Ἄραβας νὰ εἰπωσι σαρκάζοντες, ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Φιρουζάν ἐνεπαδίσθη διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ μέλιτος ἕως αὐτῷ κατελήφθη ὑπὸ τῶν πιστῶν. Ὡς λέγεται, ὁ ὄλος ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων Περσῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ, ἦτις ἐπεσφράγισε τὴν τύχην τοῦ βασιλείου, ἀνέβη εἰς ἑκατὸν χιλιάδας. Ἐλαβε χώραν τῷ εἰκοστῷ πρώτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, καὶ 641ῳ ἀπὸ Χριστοῦ, μνημονεύεται δὲ παρά τοῖς Μοσλήμασι ὡς «ἡ Νίκη τῶν Νικῶν.»

Ἡμέραν τινὰ μετὰ τὴν μάχην, ἀνθρωπὸς τις ἐπιβαίνων ὄνου ἐπορεύθη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Χαδιφέχ. Ἦτο εἷς ἐκ τῶν ὑπηρετησάντων ἐν τοῖς ναοῖς τῶν πυρολατρῶν, εἶχε δὲ αὐτὸν μέγας φόβος μήποτε τὸν θυσιάσωσιν οἱ φανατικοὶ Μοσλήμαι. «Φείσθητι τῆς ζωῆς μου,» εἶπεν αὐτὸς πρὸς τὸν Χαδιφέχ, «καὶ τὴν ζωὴν ἑτέρου ὃν σοι ὀνομάσω, καὶ θέλω παραδώσει εἰς χεῖράς σου τὸν θησαυρὸν ὃν ὁ Γιζδεγίρδης, πρὶν ἢ φύγη εἰς Ρέι, μοὶ ἐνεπίστευσεν.» Ἀποδεχθέντων τῶν ὄρων του, προσήνεγκεν ἐσφραγισμένην πυξί-



δα. Ἀνοίξας αὐτὴν ὁ Χαδιφέχ, τὴν εὖρε πλήρη λυχνιτῶν καὶ πολυτίμων λίθων διαφόρων χρωμάτων, καὶ κειμηλίων μεγάλης ἀξίας. Ἐξεπλάγη δὲ ἰδὼν τὰ τοιαῦτα, ἅπερ ἐφάνησαν αὐτῷ πλούτη ἀνεκτίμητα. «Αὐτὰ τὰ κειμήλια,» εἶπε, «δὲν ἐκυριεύθησαν ἐν μάχῃ, οὔτε διὰ τῆς σπάθης· διὸ οὐδὲν ἔχομεν δικαίωμα νὰ τὰ διανεμηθῶμεν;» Ἐπὶ συναινέσει ὅθεν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἔπεμψε τὴν πυξίδα εἰς τὸν Καλίφην ὅπως τηρήσῃ αὐτὴν δι' ἑαυτὸν, ἢ τὴν μερίσῃ μεταξὺ τῶν πιστῶν, ὡς ἤθελε κρίνει πρέπον. Ὁ ἀξιωματικὸς, ὅστις ἐκόμισε τὸ πέμπτον τῶν λαφύρων εἰς Μεδίαν, ἐπέδωκε τὴν πυξίδα καὶ διηγήθη τὴν ἱστορίαν αὐτῆς τῷ Ὁμάρ. Ὁ Καλίφης, ἥκιστα εἰδήμων περὶ τὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ ἐπ' ἄκρον ἀποστρεφόμενος αὐτὰ, ἐνητένισε μετ' ἀπείρου καὶ σκωπτικοῦ βλέμματος πρὸς τὰ βασιλικὰ κειμήλια καὶ ἤρνήθη νὰ τὰ δεχθῆ. «Δὲν γινώσκεις τί εἶνε αὐτὰ,» εἶπεν, «οὔτε καγὼ γινώσκω· ἀλλ' ἐν δικαίῳ προσήκουσιν εἰς τοὺς φονεύσαντας τοὺς ἀπίστους, καὶ εἰς οὐδένα ἄλλον.» Κατὰ συνέπειαν διαταξέ τὸν ἀξιωματικὸν ν' ἀπέλθῃ ἐν τῷ ἅμα, καὶ νὰ ἀποδώσῃ τὴν πυξίδα εἰς τὸν Χαδιφέχ. Οὗτος ἐπώλησε τὰ κειμήλια πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας τῷ στρατοπέδῳ ἐμπόρους, καὶ ὅτε τὸ προϊόν αὐτῶν διενεμήθη μεταξὺ τῶν στρατευμάτων, ἕκαστος ἵππεὺς ἔλαβεν εἰς μερίδα τέσσαρας χιλιάδας χρυσῶν νομισμάτων.

Πάντη ἀλλοίκα ὑπῆρξεν ἡ διαγωγὴ τοῦ Καλίφου ὅταν ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν δι' ἧς ἱστορεῖτο αὐτῷ ἡ ἐν Νεχαβένδη νίκη. Καὶ πρῶτον ἠρώτησε περὶ τοῦ παλαιοῦ ἐν τῇ πίστει συντρόφου τοῦ Νου' μαάν. «Δώη ὁ Θεὸς σοὶ καὶ ἐκείνῳ τὸ ἐλεός του!» ἦτο ἡ ἀπάντησις. «Ἐκεῖνος ἐγένετο μάρτυς!»

Ὁ Ὁμάρ, ὡς λέγεται, ἔκλαυσεν. Ἡρώτησεν ἔπειτα ποῖοι ἔτι ἦσαν μάρτυρες. Τῷ ὠνόμασαν τινὰς μὲν οὓς ἐγίνωσκεν, ἀλλὰ πολλοὺς οἵτινες ἦσαν ἄγνωστοι εἰς αὐτόν. «Ἐὰν δὲν τοὺς γινώσκω,» εἶπεν, εὐλα-





ὥς ἀπομνημονεύων στίχον τινὰ τοῦ Κορανίου, «ὁ Θεὸς οἶδεν αὐτούς!»

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΒ΄.

Ἄλωσις τοῦ Χαμαδάν τοῦ Ρεΐ.—Ἰπόταξις τοῦ Ταβαριστάν τοῦ Ἀζερβιζαάν.—Ἐκστρατεία διὰ τῶν Καυκασίων ἐρέων.

Οἱ δὲ τῇ περιφανῇ τοῦ Φιρουζάν ἤττα ἐπιζήσαντες Περσικοὶ στρατοὶ, συνήθροισαν τὰς διεσπασμένας δυνάμεις των παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Χαμαδάν ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ κατετράπησαν ἐκ νέου ὑπὸ ἀποσπάσματος ὅπερ ἔπεμψε κατ' αὐτῶν ὁ Χαδιφὲχ, ὅστις ἐγκατέστησε τὸ στραταρχεῖόν του ἐν Νεχαβένδη. Αὐτοὶ τότε κατέφυγον εἰς Χαμαδάν, καὶ ἠσφαλίσθησαν ἐν τὸς τῆς ἀκροπόλεως αὐτοῦ.

Τὸ Χαμαδάν ἦτο ἡ δευτερεύουσα πόλις τῆς Περσίας ἐπὶ μεγαλείῳ, ἐκτεινομένη ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τῶν Ἐκβατάνων, τοπάλαι πρωτεύουσις πόλεως τῶν Μήδων. Ἡρίθμει μεταξὺ τῶν κατοίκων αὐτῆς πολλοὺς Ἰουδαίους, ὅσους ἐν οὐδεμιᾷ τῶν πόλεων τῆς Περσίας εὕρισκέ τις ἐνεκαυχᾶτο δὲ ὡς κατέχουσα τοὺς τάφους τῆς Ἐσθῆρ καὶ τοῦ Μαρδοχαίου. Τεθειμένη ἐπὶ ἀνάντους λοφίσκοι, ἐπετείνετο κατὰ τὰ πλευρὰ αὐτοῦ περατουμένη ὑπὸ εὐφόρου πεδιάδος, διαβρεχομένης ὑπὸ ῥυάκων πηγαζόντων ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ Ὄρόντου, τὴν σήμερον Ὄρου, Ἐρουάνδου. Διοικητὴς τῆς χώρας ἦτο ὁ Ἀβήσχ, αὐτὸς οὗτος ὁ στρατηγὸς ὅστις ἐδιώχθη ἐξ Ὀλουάνης μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Γιζδεγίρδου. Ὁ Ἀβήσχ ἐζήτησεν ἵνα συνδιαλεχθῇ πρὸς τὸν Χαδιφὲχ ἐν τῷ ἐν Νεχαβένδη στρατοπέδῳ του, καὶ συνώμολόγησε μετ' αὐτοῦ συνθήκην εἰρήνης· ἀλλὰ δολίως ἐπολιτεύετο, σκο-

πῶν μόνον νὰ κερδήσῃ καιρὸν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Χαμαδάν, ὠχύρωσεν ἅπασαν τὴν πόλιν καὶ συνήγαγεν ἰσχυρὰν φρουρὰν, λαβὼν ἐπικουρίαν ἐκ τῆς παρακειμένης χώρας Ἀζερβιζαάν.

Πληροφορηθεὶς περὶ τῆς μὴ εἰλικρινείας τοῦ διοικητοῦ τοῦ Χαμαδάν, ὁ Καλίφης Ὁμάρ ἀπέστειλε στρατὸν κατὰ τῆς πόλεως, ὀδηγούμενον ὑπὸ τινος δεξιῦ ἀξιωματικοῦ ὀνόματι Νου' χαϊμ-Ἰβν-Μουκρὺ. Ὁ Ἀβήσχ ἐκέκτητο πλεονάζον τὸ θάρρος παρὰ τὴν φρόνησιν. Πεποιθώς ἐπὶ τὴν μεγάλην δύναμιν ἣν συνήθροισεν, ἀντὶ νὰ μείνῃ ἐντὸς τῆς κραταιῶς ὠχυρωμένης πόλεώς του, ἐξώρμησεν ἐναντίον τῶν Μοσλήμων ἐν τοῖς ὑπαίθροις. Ἡ μάχη διήρκεσε τριήμερον, ὑπῆρξε δὲ σκληροτέρα καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ἐν Νεχαβένδη, ἀλλ' ἀπέληξε καταστῆσασα τοὺς τροπαιούχους Μοσλήμας κυρίους τῆς ἄλλοτε φοβερᾶς πρωτεύουσας τῆς Μηδίας.

Ὁ Νου' χαϊμ τότε ἐξεστράτευσεν ἐπὶ Ρέϊ, προσφατον καταφύγιον τοῦ Γιζδεγίρδου. Ἀλλ' ὅμως ὁ πρίγκηψ οὗτος ἀπεχώρησεν ἐπικειμένου τοῦ κινδύνου, καταλιπὼν τὴν πόλιν ὑπὸ τὴν διοίκησιν εὐγενοῦς τινὸς καλουμένου Σιγλαβέσχ-Ἰβν-Βαρχάμ. Ἐνταῦθα δὲ οἱ Πέρσαι πρίγκηπες ἔπεμψαν στρατοὺς ἐκ τῶν μὴ εἰσέτι κατακτηθεισῶν ἐπαρχιῶν, διότι ὁ Σιγλαβέσχ γενναιοφρόνως τοῖς προσήνεγκεν ἑαυτὸν ἀσπίδα, ἢ νὰ νικήσῃ ἢ ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ αὐτῶν. Ἡ φιλοπατρία του ὑπῆρξεν ἀνωφελής· ἡ προδοσία καὶ διαφθορὰ ἐπεκράτουν ὡσαύτως μεταξὺ τῶν Περσῶν. Ὁ Ζαΐν, κραταῖος εὐγενῆς διαμένων ἐν Ρέϊ καὶ ἐχθρὸς θανάσιμος τοῦ Σιγλαβέσχ, συνώμοσε νὰ εἰσαγάγῃ διὰ μιᾶς πύλης τῆς πόλεως δισχιλίους Μοσλήμας, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀνδρεῖος διοικητῆς αὐτῆς θὰ ἐποιεῖτο ἔξοδον δι' ἑτέρας. Σκηνὴ θορύβου καὶ σφαγῆς ἔλαβε χώραν κατὰ τὰς ὁδοὺς, ὅπου ἀμφότεροι οἱ στρατοὶ συνεπλάκησαν ματωδῶς. Ὁ φιλόπατρις Σιγλαβέσχ ἐφονεύθη καὶ σὺν αὐτῷ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν στρατιωτῶν του· ἡ πόλις

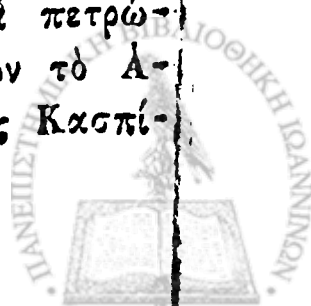


ήλώθη και έδηώθη, ή άκρόπολις αὐτῆς κατεστράφη, δ δέ δόλιος Ζάιν άντημείφθη διά τήν προδοσίαν του διορισθείς διοικητής τῆς κατερειπωθείσης χώρας.

Ο Νου' χαΐμ τότε απέστειλε στρατεύματα διά διαφόρων μερῶν κατά του Κουμίσχ, του Δαμεγγάν, του Ιουργάν (τῆς αρχαίας Ίρκανίας) και του Ταβαρισάν. Άλλ' εἰς άσθενῆ ένέτυχον άντίστασιν. Το έθνικόν πνεῦμα εἶχε καταλυθῆ και αὐτό τὸ θρησκευτικόν αἶσθημα μικροῦ δεῖν εξέλειψεν. «Η ήμετέρα αὐτή Περσική θρησκεία άπηρχαιώθη,» εἶπεν ὁ Φαρχάμ, σοφὸς στρατιωτικὸς, έν τινι σύνοδῳ αρχηγῶν, οἵτινες εζήτουν τήν συμβουλήν του· «ή νέα θρησκεία βαίνει προσκτωμένη άκαταμαχήτως τὰ πάντα· γνώμη μου εἶνε νά συνομολογήσωμεν εἰρήνιν και πληρώσωμεν φόρον.» Απεδέχθησαν τήν γνώμην του· και άπασα ή χώρα του Ταβαριστάν έγένετο ύποτελής έπι έτησίᾳ εἰσφορᾶ πεντακισχιλίων χρυσῶν διρχέμων, άλλ' έπι τῷ ὄρω νά μὴ συλλέγωσιν οἱ Μοσλῆμαι στρατιώτας εκ του τόπου τούτου.

Οἱ Μοσλῆμαι εἰσέβαλον άκολούθως εἰς Άζερβιζαάν, τήν χώραν ήτις έπεμψε στρατοῦς εἰς βοήθειαν του Χαμαδάν. Η έπαρχία αὐτή εκτεταμένη μέχρι του πετρώδους Καυκάσου. Ητο τὸ φρούριον τῶν Μάγων, ή Πυρολατρῶν, ένθα εἶχον τοὺς ναοὺς των και διετήρουν τὸ διηνεκές αὐτῶν πῦρ. Έντεῦθεν τὸ ὄνομα τῆς χώρας, Άζήρ σημαίνοντος πῦρ. Οἱ πρίγκηπες του τόπου άντέστησαν άτελεσφόρως· ὁ στρατὸς αὐτῶν ήττήθη. Οἱ βωμοὶ τῶν πυρολατρῶν άνετράπησαν, οἱ ναοὶ κατεστράφησαν και τὸ Άζερβιζαάν ήλώθη.

Τὰ ὄπλα του Ισλάμ εἰσεχώρησαν τότε τροπαιοῦχα εἰς αὐτὰς τὰς κλεισθερείας του Καυκάσου· δέν έμενον· ή τὰ ὄρη εκείνα πρὸς ύποταγήν. Αἱ πετρώδεις αὐτῶν σειραὶ, άνατολικῶς μὲν διεχώριζον τὸ Άζερβιζαάν από του Άζιζ και τῶν ὄχθων τῆς Κασπί-



αι, βορείως δὲ ἀπὸ τῶν εὐρέων Σαρματικῶν χωρῶν. Τὰ μεταξὺ τῶν ὀρέων τούτων στενὰ ἔκπαλαι ἦσαν ἠσφαλισμένα διὰ φρουρίων, τειχῶν καὶ σιδηρῶν πυλῶν, πρὸς φοραγμὸν τῶν εἰσβολῶν ἐκ τῆς σκιερᾶς γῆς Γῶγ καὶ Μαγῶγ, τοῦ πτοήματος τῶν ἀρχαίων χρόνων, καθότι διὰ τῶν πυλῶν τούτων ἐξέρρευσαν τὰ βάρβαρα στίφη τοῦ βορρᾶ, «ἀναβάται ἵππων πάντες, συναγωγὴ μεγάλη καὶ δύναμις πολλή,» οἵτινες ἐνδιητῶντο ἐν σκηναῖς, ἐλάτρευον τὴν γυμνὴν σπάθην ἐστημένην ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ περιεκόσμουσαν τοὺς κέλητας αὐτῶν διὰ τῶν κρανίων τῶν ἐν ταῖς μάχαις πιπτόντων ἐχθρῶν αὐτῶν.\*

Ἀποσπάσματα Μοσλήμων ὑπὸ διάφορους ὁδηγούς ἐπέρασσαν τὰ στενὰ τῶν ὀρέων τούτων, καὶ ἐκυρίευ-

\* Ὑπὸ τινων, Γῶγ καὶ Μαγῶγ ἐκλαμβάνονται ἀλληγορικῶς σημαίνοντες τοὺς ἀρχοντας τῶν εἰδωλομανῶν, ἐχθροὺς τῶν ἀγίων καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ δὲ τὸν προφήτην Ἰεζικιήλ, Γῶγ ἦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Μαγῶγ· Μαγῶγ σημαίνοντος τὸν λαόν, καὶ Γῶγ τὸν Βασιλέα τῆς χώρας. Εἰσὶ ταῦτα ὀνόματα ἐκφαινόμενα ἀσαφῶς καὶ φοβερῶς ἐν ταῖς σκοτειναῖς καταγγελίαις τῶν προφητῶν· ἐν τοῖς ἀνωθιν χρόνοις ἐνεπείθον τρόμον καθ' ἅπαντα τὸν ἀνατολικὸν κόσμον.

Οἱ Ἀραβιοὶ, λέγει ὁ Lupo, καλοῦσι τοὺς Γῶγ καὶ Μαγῶγ, Ἰαζούζ καὶ Μακζούζ, καὶ φρονοῦσιν ὅτι εἰσὶν οὗτοι δύο ἔθνη ἢ φυλαὶ, καταγόμεναι ἀπὸ τοῦ Ἰάφιθ, υἱοῦ τοῦ Νῶε· ἢ ὡς ἄλλοι γράφουσι, Γῶγ εἶνε φυλὴ τις τῶν Τούρκων, καὶ Μαγῶγ, οἱ τῆς Γιλάν· Γηλαὶ καὶ Γῆλαι τοῦ Πτολεμαίου καὶ Στράβωνος. Ἐποιοῦντο τὰς ἐσθλάς αὐτῶν εἰς τὰς γειτνιαζούσας χώρας ἐν ὥρᾳ ἀνοιξίως, καὶ φηροῦντο αὐταῖς ὅλους τοὺς καρποὺς τῆς γῆς.—Κοράνιον τοῦ Ἰακώβ, σημ. ἐν τῷ κεφ. 18.

Καθὰ πιστεύουσιν οἱ Μοσλήμαι, μεγάλη ἐξόρμησις τῶν Γῶγ καὶ Μαγῶγ ἔσται ἐν τῶν σημείων τῶν τελευταίων ἡμερῶν, πρόδρομος εἰς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἐσχάτης κρίσεως. Μίλλουσιν ἵνα ἐλθῶσιν τὸ βορρᾶ, στρατὸς κραταῖος, καλύπτων τὴν γῆν ὡς νέφος· καὶ ἐσθλὸς ὥστε, ὅταν ὑποταχθῶσιν, αἱ ἀσπίδες αὐτῶν, τὰ τέξα, αἱ κίβιτοι καὶ αἱ φαιρέτραι, καὶ τὰ ξυστά τῶν δοράτων αὐτῶν, θίβουσι πορίζει τοῖς πιστοῖς καύσιμον ὕλην ἐπὶ ἐπταετίαν. Ὅλα



σαν τὰ Δέρβενδα, ἢ ὄρεινὰ ἐρύματα. Ἐν ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων, τὸν κρατερώτερον προκαλέσαν ἀγῶνα, ἦτο ἡ πόλις ἢ τὸ φρούριον, ὑπὸ μὲν τῶν Περσῶν καλούμενον Δέρβενδ, ὑπὸ δὲ τῶν Τούρκων, Δεμιρ-Καπι, ἦτοι ἡ Σιδηρᾶ Πύλη, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀράβων, Βάβ-ελ-Ἀβ-γουάβ, (ἢ Πύλη τῶν Πυλῶν). Δεσπόζει στενοῦ με-

ταῦτα, ὡς κατάδηλον, πηγάζουσιν ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ, ὅπερ ἐγνωρίσθη εἰς τὸν Μωάμεθ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων διδασκάλων του.

Τὸ Κοράνιον ποιῆται μνεῖαν περὶ τείχους τινὸς κτισθέντος εἰς προστασίαν κατὰ τῶν φοβερῶν τούτων λαῶν τοῦ βαρβάρου, ὑπὸ Δαυὶλκαρνεῖμ, ἦτοι τῶν Δύω Κερατιῶν, δι' ὧν, ὡς τινὲς φρονοῦσι, ὑπαινίττεται Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας κατ' ἄλλους δὲ Πέρσης τις βασιλεὺς, τῆς πρώτης γενεᾶς, σύγχρονος τοῦ Ἀεραάμ.

Καὶ εἶπον, ὦ Δαυὶλκαρνεῖμ, τῇ ἀληθείᾳ οἱ Γῶγ καὶ Μαγῶγ κατεριποῦσι τὴν γῆν . . . . Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη, Στήσω ἰσχυρὸν τεῖχος μεταξὺ σοῦ καὶ ἐκείνων. Φέριτέ μοι σιδήρου ὀγκώδη τεμάχια, ἕως οὗ πληρωθῆ τὸ μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν τῶν ὀρέων τούτων διάστημα. Καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ἐργάτας, Φυσᾶτε διὰ τῶν φυσητήρων σας ἕως οὗ ὁ σίδηρος καταστῆ πεφυρακτωμένος· καὶ φέριτέ μοι ἀναλελυμένον ὀρείχαλκον ἵνα χύσω ἐπ' αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως, ὅτε τὸ τεῖχος τοῦτο ἐτελειώθη, οἱ Γῶγ καὶ Μαγῶγ δὲν ἰδυνήθησαν νὰ ὑπερβῶσιν αὐτὸ, οὔτε νὰ ὀρύξωσι δι' αὐτοῦ.—Κοράνιον τοῦ S a l o, κεφ. 18.

Ὁ Κζάρ Πέτρος ὁ Μέγας, κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν του, εἶδεν ἐν τοῖς πλησιοχώροις τῆς πόλεως Δερβένδης ἧτις τότε ἐπολιορκεῖτο, τὰ εἰρήνια εἰχλας ἀνὰ λόφους καὶ κατεκοιλιάδας διὰ τοῦ Καυκάσου, ὅπερ, ὡς ἐλέγγο, ἐξετείνετο ἀπὸ Εὐξείνου μέχρι Κασπίας. ἦτο ὠχυρωμένον ἐνθα καὶ ἐνθα διὰ πύργων ἢ φρουρίων. Εἶχεν ὕψος δεκκοκτῶ Ῥωσσικῶν σταζινῶν, (γ) ἦτο δὲ ἐκτισμένον ἐκ λίθων γυμνῶς προσεπιτεθειμένων, τινὲς τῶν ὁποίων ἐνδεκα περὶ πόντου ποδῶν μήκους καὶ λίαν πλατεῖς. Τὸ χρῶμα τῶν λίθων καὶ παραδόσεις τῆς χώρας ἐμαρτύρουν περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ τεύχους. Οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Πέρσαι ἐλεγον ὅτι ἐκτίσθη ἐναντίον τῶν εἰσβολῶν τῶν Γῶγ καὶ Μαγῶγ.—Ὁρα Ὁδοιπορίαν ἐν Ἀνατολῇ, ὑπὸ Σίρ Οὐϊλλιέλμου O u s e l e y.

(γ) Ἡ Ῥωσσικὴ σταζίνη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ὀργυιᾶ.  
(Σημ. Μετ.)



ταξὺ ἀκρωτηρίου τινὸς τοῦ ὄρους Καυκάσου καὶ τῆς  
Κασπίας Θαλάσσης. Δεισιδαίμων πίστις εἰσέτι ἐπικρα-  
τεῖ παρὰ τοῖς Μοσλίμοις ὡς πρὸς τὸ ὄχυρωμα τοῦτο.  
Ἐν ἀρχῇ εἶχε τρεῖς πύλας· δύο δὲ μόναι ἀφέθησαν· ἡ  
μία ἐξ αὐτῶν προσεγγίζει νὰ θυθισθῆ εἰς τὴν γῆν·  
ὅταν ἀφανισθῆ, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, ἡ ἡμέρα τῆς κρί-  
σεως ἐπελεύσεται.

Τὸν Ἀβδα Ἰραχμάν-Ἰβν-Ραβίαν, ἓνα τῶν Μοσλή-  
μων στρατηγῶν οἵτινες εἰσεχώρησαν εἰς τὰς κλεισω-  
ρείας τοῦ Καυκάσου, διώρισεν ὁ Ὀμάρ διοικητὴν τῶν  
Δερβένδων ἢ στενῶν, δοὺς αὐτῷ ἐντολὴν νὰ ἐποπτεύῃ  
κὺτὰ ἀγρύπνως· διότι ἀδιάλειπτος μερίμνα κατεῖχε  
τὸν Καλίφην περὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν Μοσλήμων ἐν  
καὶς ἀπωτάταις ταύταις ἐκστρατείαις, καὶ ἐφοβεῖ-  
το μήποτε οἱ Μοσλημικοὶ στρατοὶ ἐξολοθρευθῶσιν ὑπὸ  
ἐπιδρομῆς τινος ἀπὸ βορρᾶ.

Ὁ Ἀβδα Ἰραχμάν, τῇ ἐπιδοκιμασίᾳ τοῦ Καλίφου,  
συνωμολόγησε σύμβασιν μετὰ τοῦ Σάχρ-Ζάδ, ἑνὸς  
τῶν Ἰθαγενῶν φυλάρχων, δι' ἧς ὁ τελευταῖος οὗτος  
εἰς ἀνταμοιβὴν ὅτι ἀπηλλάχθη τῆς πληρωμῆς φό-  
ρου, ἀνεδέχθη νὰ φρουρῆ τὰ Δέρβενδα κατὰ τῶν  
ἰτιφῶν τοῦ βορρᾶ. Ὁ Ἄραψ στρατηγὸς ἦλθεν εἰς πολ-  
ὰς συνδιαλέξεις μετὰ τοῦ Σάχρ-Ζάδ ὡς πρὸς τὰ ὄρη,  
ὧς κεχαρισμένας ταύτας χώρας τῶν Περσικῶν λο-  
υπλασμάτων. Ἡ φαντασία τοῦ ἀνεφλέχθη ἔξ ἕσων  
οἶσε περὶ τῶν πέραν τῶν Δερβένδων λαῶν, τῶν  
ἀλλάνι καὶ τῶν Ροὺς, καὶ περὶ τοῦ μεγάλου τείχους  
ἐρύματος τῶν Ἰαζούζ καὶ Μαζούζ, κτισθέντος εἰς  
μαγμὸν τῶν εἰσβολῶν αὐτῶν.

Ἐν μιᾷ τῶν ἱστοριῶν ἃς διηγήθη ὁ Σάχρ-Ζάδ, ὁ  
ἀγνώστης διορᾶ τὸ σπέρμα ἑνὸς ἐκ τῶν Ἀραβικῶν μύ-  
ων Σινδβὰδ τοῦ Θαλασσοπόρου. Μνημονεύεται δὲ ὡς  
ἐξῆς ὑπὸ Ταβάρι τοῦ Πέρσου ἱστορικοῦ. «Ἡμέραν  
ἰὰ ἐνῶ ὁ Ἀβδα Ἰραχμάν ἐκάθητο παρὰ τὸν Σάχρ-  
δ, συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτοῦ, εἶδεν ἐπὶ τοῦ θα-



κτύλου του δακτύλιον κεκοσμημένον διὰ πολυτίμου  
 ἄνθρακος, ὅστις ἐφλέγετο ὡς τὸ πῦρ ἐν ὥρᾳ ἡμέρας,  
 νυκτὸς δὲ ἐφεγγοβόλει. Ἦλθεν, εἶπεν ὁ Σάχρ-Ζαδ, ἐκ  
 τοῦ τείχους τῶν Ἰαζούζ καὶ Μαζούζ, πκρά τινος  
 βασιλέως, τοῦ ὁποίου αἱ μεταξὺ τῶν ὀρέων κτήσεις  
 διαπερῶνται ὑπὸ τοῦ τείχους. Τῷ ἔπεμψα πολλὰ δῶ-  
 ρα, καὶ μόνον ἐζήτησα εἰς ἀμοιβὴν ἓνα λυχνίτην. Βλέ-  
 πων δὲ τὴν περιέργειαν τοῦ Ἀβδα' λραχμὰν ἠγέρθη,  
 ἀπέστειλε νὰ φωνήσωσι τὸν ἄνθρωπον ὅστις εἶχε  
 κομίσει τὸν δακτύλιον, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν νὰ διη-  
 γηθῇ τὰ περιστατικὰ τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς.

«Ὅτε παρέδωσα τὰ δῶρα καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ  
 Σάχρ-Ζαδ πρὸς τὸν βασιλέα ἐκεῖνον, εἶπεν ὁ ἄνθρω-  
 πος, προσεκαλέσατο οὗτος τὸν ἀρχιερακοβοσκόν του  
 καὶ διέταξεν αὐτὸν νὰ εὔρη τὸ ζητούμενον κειμή-  
 λιον. Ὁ ἱερακοβοσκὸς ἀφῆκεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀστὸν  
 χωρὶς τροφῆς, ἕως οὔ πκρά μικρὸν ἦλθε ν' ἀποκάμῃ τότε  
 παρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὰ ὄρη πλησίον τοῦ τείχους, ἐ-  
 γὼ δὲ τὸν συνώδευσα. Ἀπὸ τῆς ἄκρας ἐνὸς τῶν ὀ-  
 ρέων τούτων εἶδόμεν πρὸς τὰ κάτω βαθὺ σκοτεινὸν  
 χάσμα, οἶον ἄβυσσον. Ὁ δὲ ἱερακοβοσκὸς ἐξαγαγὼν  
 τεμάχιον σεσηπότος κρέατος, ἔβριψεν αὐτὸ εἰς τὴν φά-  
 ραγγα καὶ ἀπέλυσε τὸν ἀετὸν. Οὗτος ὥρμησεν ὡς βέλος  
 ὀπίσω τοῦ τεμαχίου, ἤρπασεν αὐτὸ καθ' ἣν στιγμὴν  
 ἠγγίσειεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐπαναπετόμενος μετ' αὐτῆς  
 ἐτοποθετήθη ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερακοβοσκῶ. Ὁ  
 λυχνίτης ὅστις ἀκτινοβολεῖ ἐν τῷ δακτυλίῳ τούτῳ ἐ-  
 ρέθη προσκεκολλημένος τῷ κρέατι.»

«Ὁ Ἀβδα' λραχμὰν ἐζήτησε διασαφήσεις περὶ τῶν  
 τείχους. Ἐῖνε ἐκτισμένον, ἀνταπήντησεν ὁ ἄνθρωπος  
 ἐκ λίθων, σιδήρου καὶ ὀρειχάλκου, ἐκτείνεται δὲ  
 πάνω ὀρέων καὶ κάτω κοιλάδων. Αὐτὸ τοῦτο, εἶπε  
 ὁ εὐλαβὴς καὶ πᾶσιν εὐπιστος Ἀβδα' λραχμὰν, θάβη  
 τὸ τεῖχος περὶ οὗ ὁ Παντοδύναμος ποιεῖται μνείαν  
 τῷ Κορανίῳ.»



«Τότε ἠρώτησε τὸν Σάχρ-Ζὰδ ποίαν ἀξίαν εἶχεν ὁ ἀνθραξ. 'Οὐδεὶς γινώσκει τὴν ἀξίαν του,' ἀπεκρίθη ἐκείνος, 'εἰ καὶ δῶρα περισσὰ προσηνέχθησαν εἰς ἀντάλλαγμα αὐτοῦ. Ὁ Σάχρ-Ζὰδ τότε ἀποβαλὼν τὸν δακτύλιον ἐκ τοῦ δακτύλου του ἐδωρήσατο αὐτὸν εἰς τὸν Ἀβδὰ' λραχμάν, ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη νὰ τὸν δεχθῆ, λέγων ὅτι τοιοῦτο πολύτιμον κειμήλιον δὲν ἤρμοζεν αὐτῷ. 'Ἐάν ἦσο εἷς ἐκ τῶν Περσῶν βασιλέων,' εἶπεν ὁ Σάχρ-Ζὰδ, 'θὰ μὲ τὸν ἀφήρεις ἀπ' ἐμοῦ διὰ τῆς βίας· ἀλλ' οἱ πολιτευόμενοι ὡς σὲ ἄνθρωποι θέλουσι κερδήσει τὸν κόσμον ὅλον.»

Αἱ ἱστορίαι αὗται τοσοῦτον ἐπενήργησαν ἐπὶ τὸν Ἀβδὰ' λραχμάν, ὥστε ἠβουλήθη νὰ προβῆ μέχρι τῆς πέραν τῶν Δερβένδων μυστηριώδους χώρας. Ἀλλ' ὅμως τὸ βῆμα τοῦτο θὰ εἶχεν ὅπως ἴδιον χαρακτῆρα, καθότι ὁ Ὀμάρ διὰ τῶν περιεσκερμένων του διαταγῶν, ἀνέστειλλεν αὐτὸν τοῦ νὰ ριψοκινδυνεύσῃ εἰς τὰ πρόσω. «Ἐάν δὲν ἐφοβούμην μὴ δυσαρεστήσω τὸν Καλίφην,» εἶπε, «θὰ εἰσεχώρουν μέχρις αὐτοῦ τοῦ Ἰαζούζ' καὶ Μααζούζ' ἵνα ποιήσω προσηλύτους ὅλους τοὺς ἀπίστους.»

Ἐξερχόμενος τῶν ὁρέων εὔρεν ἐαυτὸν ἐν μέσῳ λαοῦ βαρβάρου, προγόνων τῶν Τούρκων τῆς σήμερον, οἵτινες κατόικουν χώραν τινὰ μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Κασπίας Θαλάσσης. Στρατιώτης τις ἐκ τῶν ἀκολουθησάντων ἐν τῇ ἐξόδῳ ταύτῃ, ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς Μεδίαν, ἐξέβηκε πρὸς τὸν Καλίφην τὰ ἐξῆς περὶ τῶν λαῶν τούτων. «Κεχηνότες» εἶπεν, «ἠτένιζον πρὸς ἡμᾶς, τοσοῦτον ἀλλοίαν τὴν ὕψιν ἔχοντας τῆς τῶν παλαιῶν ἐχθρῶν των Περσῶν, καὶ μᾶς ἠρώτησαν, 'Εἶσθε ἄγγελοι, ἢ υἱοὶ τοῦ Ἀδάμ;' εἰς ὃ ἀπεκρίθημεν, Εἴμεθα υἱοὶ τοῦ Ἀδάμ· ἀλλ' ἔχομεν τοὺς ἀγγέλους τοῦ οὐρανοῦ παρὰ τὸ πλευρόν μας, βοηθοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἡμῶν.»

Οἱ ἄπιστοι ἀπέστησαν τοῦ νὰ προσβάλωσιν ἀνθρώ-  
ΒΙΟΙ ΔΙΑΔ. ΜΩΑΜΕΘ. 17





πους οὕτω προστατευομένους· ἀλλ' εἰς ὄξυνούστερος ἢ ἀμφιβρέπεστερος τῶν λοιπῶν, σταθεῖς ὑπὸ δένδρου, ἐξετόξευσε βέλος καὶ ἐφόνευσεν ἓνα Μοσλήμην. Ἡ ἀπάτη διεσκεδάσθη· οἱ Τοῦρκοι ἐπέισθησαν ὅτι οἱ ξένοι ἦσαν θνητοὶ, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤρξαντο δειναὶ συμπλοκαί. Ὁ Ἄβδα' λραχμάν ἐπολιόρησε τόπον τινὰ κκλούμενον Βελανδσῆρ, πόλιν ἢ ὀχύρωμα τῶν Βουλγάρων ἢ Οὔνων, ἐτέρου ἡμιβροχάρου καὶ φιλοπολέμου λαοῦ ὡς οἱ Τοῦρκοι, ὅστις, ὡς αὐτοὶ, εἰσέτι δὲν εἶχε κκταστῆ περίπυστος διὰ τῶν ἐκπορθητικῶν μεταναστεύσεών του. Οἱ Τοῦρκοι ἔσπευσαν εἰς ἀρωγὴν τῶν γειτόνων των· σκληρὰ μάχη ἔλαβε χώραν· οἱ Μοσλήμακι ἠττήθησαν κατὰ κράτος, ὁ δὲ Ἄβδα' λραχμάν ἀπέτισε διὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὴν τολμηράν του ἐπιχείρησιν καὶ ἀγροφάνταστον ἐπιθυμίαν. Οἱ Τοῦρκοι, οἵτινες, εἰσέτι ὡς φαίνεται διετήρησαν δέισιδαίμονα γνώμην περὶ τῶν ἀγνώστων αὐτοῖς ἐπιδραμόντων, περιποιήθησαν τὸ σῶμα τοῦ δυσμοίρου στρατηγοῦ καὶ ἀνήγειραν σηκὸν εἰς τιμὴν αὐτοῦ, ὕπου προσερχόμενοι ἀπήγγελλον τὰς δεήσεις αὐτῶν ὑπὲρ ὑετοῦ ἐν περιπτώσει ἀνομβρίας.

Οἱ στρατοὶ τοῦ Ἄβδα' λραχμάν ὑπεχώρησαν ἐντὸς τῶν Δερβένδων, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σελμάν-Ἰβν-Ραβιάχ διωρίσθη διάδοχός του εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Καυκασίων κλεισωρειῶν. Οὕτως ἔληξεν ἡ ἀτυχὴς ἐξέλευσις εἰς τὴν γῆν Γὼγ καὶ Μαγὼγ.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΓ'

Ὁ Καλίφης Ὁμάρ δολοφονεῖται ὑπὸ πυρολάτρου.—Χαρακτήρ αὐτοῦ.—Ὁ Ὁσμάν ἐκλέγεται Καλίφης.

Ἡ ζωὴ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Καλίφου Ὁμάρ, διακριθεῖσαι ἐπὶ τοσοῦτω μεγάλοις καὶ πολυκρότοις γε-



γονόσιν, ἔσχον ἐπὶ τέλους αἰφνίδιον καὶ αἱματηρὸν τέλος. Μεταξὺ τῶν εἰς Μεδίναν ἀπαχθέντων Περσῶν αἰχμαλώτων, συγκατελέγετο εἰς ὄνοματι Φιρούζ, ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Μάγων, ἢ πυρολατρῶν. Ἐπιβρόντος αὐτῷ τοῦ κυρίου του ἡμερήσιον φόρον δύο ἀργυρῶν νομισμάτων ἐκ τῶν κερδῶν αὐτοῦ, ἐλεεινολογήθη πρὸς τὸν Ὀμάρ ὅτι τῷ ἐγένετο ἐκβιασμός. Ὁ Καλίφης ἠρώτησε περὶ τῆς καταστάσεώς του καὶ, μαθὼν ὅτι ἦτο τέκτων καὶ εἰδήμων τῆς κατασκευῆς ἀνεμομύλων, ἀπεκρίθη, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἠρίστευεν ἐν τοιαύτῃ τέχνῃ ἐδύνατο εὐκόλως νὰ συνεισφέρει δύο δίρχεμα καθ' ἑκάστην. «Τότε,» ἐτονθόρυσεν ὁ Φιρούζ, «θέλω κατασκευάσει ἀνεμόμυλον διὰ σέ, ὅστις δὲν θέλει πύσει ἀλλῶν μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως.» Ὁ Ὀμάρ διελογίσατο τὸ ἀπειλητικὸν ἠθὸς του. «Ὁ δοῦλος θέλει νὰ μὲ φοβήσῃ» εἶπεν ἡσύχως. «Ἐὰν ἤμην διατεθειμένος νὰ τιμωρήσω τινὰ ἐπὶ ὑπανείᾳ, θὰ τοῦ ἀφήρουν τὴν κεφαλὴν» ἀφῆκεν ὅμως αὐτὸν ν' ἀπέλθῃ χωρὶς νὰ εἴπῃ ἄλλο τί.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ ταῦτα, ἐν ᾧ προσήυχετο ἐν τῷ τζαμίῳ, ὁ Φιρούζ εἰσῆλθεν αἴφνης καὶ ἔπληξεν αὐτὸν τρεῖς διὰ ξίφους. Οἱ παρεστῶτες ὤρμησαν κατὰ τοῦ δολοφόνου. Οὗτος ἀντέστη μανιωδῶς, ἐφόνευσέ τινας καὶ ἐτραυματίσεν ἄλλους, ἕως οὗ εἰς τῶν ἐπιτεθέντων ρίψας τὸν ἐπενδύτην αὐτοῦ κατεπάνω του, τὸν συνέλαβεν ὁ Φιρούζ τότε πλήσσει ἑαυτὸν εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐκπνέει. Ἡ θρησκεία δυνατὸν νὰ ὑπηγόρευεν ἐν μέρει τὴν ἀθεμιτουργίαν ταύτην ἴσως ἦτο προῖον τῆς ἐκδικήσεως διὰ τὸν ἐπὶ τῆς γενετείας του χώρας ἐπενεχθέντα ὀλεθρον. «Εὐλογητὸς ὁ Θεός,» εἶπεν ὁ Ὀμάρ, «ὅτι ἐκεῖνος διὰ τῶν χειρῶν τοῦ ὁποίου ἦτο πεπρωμένον νὰ πέσω, δὲν ὑπῆρξε Μοσλήμης!»

Ὁ Καλίφης συνετήρησεν ἱκανὰς δυνάμεις ὅπως τελειώσῃ τὴν διακοπεῖσιν προσευχῆν· «διότι ὁ καταλείπων τὰς προσευχὰς του,» εἶπεν, «ἀπέχει τοῦ Ἰσλάμ.»



Μετενεχθείς εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐτήκετο ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἄνευ ἐλπίδος ἀναβρώσεως, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν νὰ πείσωσιν αὐτὸν ἵνα ὀνομάσῃ διάδοχον. «Δὲν φαντάζομαι νὰ πράξω,» εἶπεν, «ἐκεῖνο ὑπὲρ αὐτῆς ὁ προφήτης δὲν ἔπραξεν.» Τινὲς τὸν προέτρεψαν νὰ ὀνομάσῃ τὸν υἱὸν του Ἀβδαλλάχ. «Ἡ οἰκογένεια τοῦ Ὁμάρ,» ἀπεκρίθη, «ἔσχε πολὺ ἐν τῷ Ὁμάρ καὶ δὲν ἀπαιτεῖ ἄλλα.» Διῶρισε δὲ συμβούλιον ἐξ ἀτόμων ἐξ ὧπως ἀποφανθῶσι περὶ τῆς διαδοχῆς μετὰ τὴν τελευταίαν του· οὗτοι ἦσαν ἐξ ὧτων ἐθεώρει ἀξίους τοῦ Καλιφάτου, εἰ καὶ προεῖπε ὡς ἰδίαν αὐτοῦ γνώμην, ὅτι θὰ ἐξελέγετο ἢ ὁ Ἀλῆς, ἢ ὁ Ὀθμάν. «Ἐὰν τυχὸν γίνῃς Καλίφης,» εἶπε πρὸς τὸν Ἀλῆ, «μὴ εὐνοεῖ τοὺς συγγενεῖς σου παρὰ πάντας ἄλλους, οὔτε θες τὸν οἶκον τοῦ Ἀσχῆμ. ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.» τὴν αὐτὴν δὲ συμβουλήν ἔδωκε καὶ πρὸς τὸν Ὀθμάν ὡς πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ὁμέγια.

Ζητήσας μελάνην καὶ χάρτην, ἔγραψεν ἐπιστολήν, ὡς τελευταίαν διαθήκην του, πρὸς τὸν οἰονδήποτε μέλλοντα διάδοχόν του, πλήρη ἐξόχων συμβουλῶν διὰ τὴν εὐθεῖαν διαχείρησιν τῶν ὑποθέσεων καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς πίστεως. Ἐνετείλατο δὲ εἰς τὸν υἱὸν του Ἀβδαλλάχ διὰ τοῦ σπουδαιότερου τρόπου, ὅτι θὰ ἐξεπλήρου ἐν τῶν ὑψηλοτέρων καθηκόντων τοῦ Ἰσλαμισμού, ἀποδίδων τὰς δεκαοκτὼ χιλιάδας διρχέμων, ἅπερ ἐδανείσθη ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου. Οἱ περιεστῶτες ἅπαντες διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς ἐντολῆς ταύτης ὡς ἀτόπου, ὅταν ἅπαξ τὰ χρήματα ἐδαπανήθησαν πρὸς ἀρωγὴν τῶν πτωχῶν καὶ ἀπόρων· ἀλλ' ὁ Ὁμάρ ἐπέμενεν εἰς τοῦτο ὡς τελευταίαν του θέλησιν. Εἶτα ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἀγεσάν, καὶ ἔτυχε τῆς ἀδείας ἵνα τὸν θάψωσιν εὐθὺς μετὰ τὸν πατέρα της Ἀβού-Βεκέρ.

Ὁ Ἰβν-Λεβάς καὶ ὁ Ἀλῆς τότε προσελάλησαν αὐτῷ διὰ παραμυθητικῶν λόγων, παριστάνοντες τὰς εὐλογίας τοῦ Ἰσλάμ, αἵτινες ἔστεψαν τὴν διαχείρησίν του καὶ βεβαι-



οὔντες αὐτὸν ὅτι οὐδένα κατέλειπεν ἐπίσω του, ὅστις  
νά τὸν αἰτιᾶται ἐπὶ ἀδικήματι. «Μαρτυρήσατε περὶ τού-  
του,» εἶπε σπουδαίως, «ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως.»  
Τῷ ἔδωκαν τὰς χεῖράς των εἰς ὑπόσχεσιν· ἀλλ' αὐτὸς  
ἀπήτησε νὰ τῷ δώσῃσι γραπτὸν μαρτυρικὸν, ὅπερ καὶ  
νά θάψῃσι μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ μνημείῳ.

Διευθετήσας ὅλας τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις του καὶ δοῦς  
ἐδηγίας ὡς πρὸς τὴν ταφὴν αὐτοῦ, ἐξέπνευσε τὴν ἐβδόμην  
ἡμέραν ἀπὸ τῆς δολοφονίας, ἄγων τὸ ἐξηκοστὸν τρίτον  
ἔτος τῆς ἡλικίας του, μετὰ θριαμβευτικὴν βασιλείαν  
δέκα ἐτῶν καὶ ἕξ μηνῶν.

Τὸν θάνατόν του ἰταμῶς καὶ αἱματηρῶς ἐξεδίκησαν.  
Ὁ Μωάμεθ-Ἰβν-Ἀβού-Βεκὴρ, ἀδελφὸς τῆς Ἀγεσᾶς καὶ  
παρορμώμενος ὑπὸ τῆς πρὸς τὸ κακουργεῖν ἐπιρρῆπειας  
αὐτῆς, κατέπεισε τὸν Ἀβδαλλάχ, υἱὸν τοῦ Ὁμάρ, ὅτι  
ὁ φόνοσ τοῦ πατρός της ἦτο ἀποτέλεσμα συνωμοσίας,  
παροξυνθέντος τοῦ Φιρούζ εἰς τὴν πράξιν ὑπὸ τῆς  
θυγατρὸς του Λουλοῦ, Χριστιανοῦ τινος καλουμένου Ζοχο-  
φείνου καὶ Ὁρμουζάν, τοῦ ἄλλοτε ἀγερώχου καὶ με-  
γαλοπρεποῦς Σατράπου τῆς Σουσιανῆς. Ἐν τῇ παραφορᾷ  
τῆς ἐργῆς του καὶ παροτρυνόμενος ὑπὸ τῆς πάλαιας Ἀ-  
ραβικῆς ἀρχῆς τῆς διὰ τοῦ αἵματος ἐκδίκησεως, ὁ Ἀ-  
βδαλλάχ ἐφόνευσε καὶ τοὺς τρεῖς κατηγορουμένους, χωρὶς  
ιὰ σκεφθῆ ὅτι ὁ Ὁρμουζάν τουλάχιστον δὲν ἦτο πιθανὸν  
ιὰ ὑπάρξῃ συναίτιος τοῦ φόνου· διότι, ἀφ' ἧς στιγμῆς  
ἐπεστράφη εἰς τὴν πίστιν, διετήρησε στενὴν φιλίαν πρὸς  
τὸν τελευταῖον Καλίφην, καὶ παρέσχεν αὐτῷ, ἐν πολλαῖς  
περιπτώσεσι, τὰς συμβουλὰς του κατὰ τὴν ἐπιδίωξιν  
τοῦ Περσικοῦ πολέμου.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ὁμάρ ἐν συνόλῳ παρίστησιν αὐτὸν  
ἄνθρωπον μεγάλων νοητικῶν δυνάμεων, ἀκάμπτου ἀ-  
ερασιότητος καὶ αὐστηρᾶς δικαιοσύνης. Παρὰ πάντα  
ἄλλον, αὐτὸς συνετέλεσεν εἰς τὴν σύστασιν τοῦ Ἰσλα-  
μικοῦ κράτους· ὑποστηρίζων καὶ εὐδοῶν τὰ ὑπὸ τοῦ  
προφήτου ἐπινοηθέντα, βοηθῶν τὸν Ἀβού-Βεκὴρ διὰ τῶν



συμβουλῶν του κατὰ τὸ βραχυγρόνιον αὐτοῦ Καλιφά-  
τον, καὶ καθιερῶν σοφοὺς κανόνας πρὸς τὴν πιστὴν  
διαχείρησιν τῶν νόμων κατὰ τὰ ἐν τάχει εὐρυνόμενα  
πέρατα τῶν Μοσλημικῶν κατακτήσεων. Ἡ ἀδυσώπη-  
τος χεὶρ ἦν ἐτήρησε ἐπὶ τῶν μᾶλλον λαοσεβῶν στρα-  
τηγῶν του ἐν μέσῳ τῶν στρατῶν αὐτῶν καὶ ἐν ταῖς  
ἀπωτέραις σκηναῖς τῶν θριάμβων των, παρέχουσι τρα-  
γὴν ἀπόδειξιν τῆς περὶ τὸ κυβερνᾶν ἐκτάκτου ἰκα-  
νότητός του. Κατὰ τὴν ἀφέλειαν τῶν ἔξεων αὐτοῦ  
καὶ τὴν ὀλιγωρίαν του πρὸς πᾶσαν πομπὴν καὶ πο-  
λυτέλειαν ἐμιμείτο τὸ παράδειγμα τοῦ προφήτου καὶ  
τοῦ Ἀβού-Βεκῆρ. Ἐσπρῦδαζεν ἀδιαλείπτως νὰ ἐντυπώ-  
σῃ τὴν ἀξίαν καὶ τὸ δραστηκὸν τοῦ παραδείγματος  
τούτου ἐν ταῖς πρὸς τοὺς στρατηγοὺς αὐτοῦ ἐπιστο-  
λαῖς του. «Προσέχετε,» ἔλεγεν, «ἀπὸ τῆς Περσικῆς  
πολυτελείας, κατὰ τε τὴν τροφὴν καὶ τὸν ἱματισμόν. Φυ-  
λάσσετε τὰς ἀπλᾶς τῆς χώρας σας ἔξεις, καὶ ὁ Ἄλλᾶχ  
θέλει δίδει ὑμῖν νίκας· ἂν ἀποστήτε αὐτῶν, θέλει ἀν-  
τιστρέψει τὰς τύχας σας.» Ἦτο ἡ ἰσχυρὰ πεποίθησις  
ἣν εἶχεν ἐπὶ τὸ ἀψευδὲς τῆς πολιτείας ταύτης, ἣτις  
κατέστησεν αὐτὸν τοσοῦτον ἀσπληρόν περὶ τὸ τιμωρεῖν  
τὸ ἐπιδεικτικὸν καὶ τὰς πρὸς τὴν πολυτέλειαν ἐφέσει  
τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ.

Τινὰ ἐκ τῶν δικταγμάτων του τιμῶσιν ἐξίσου τὴν τι-  
καρδίαν καὶ διάνοιαν αὐτοῦ. Ἀπηγόρευσε τὸ νὰ πω-  
λῶντι ὡς δοῦλαί αὶ αἰχμαλωτίδες, αἵτινες ἐγέννη-  
σαν παιδίον. Κατὰ τὰς ἐβδομαδιαίας διανομὰς τοῦ ἐ-  
πιτῶ ταμείῳ του περισσεύοντος ἀργυρίου εἶχεν ὑπ' ἑ-  
ψιν τὰς χρείας καὶ οὐχὶ τὴν ἀξίαν τῶν ἀπεκδεχο-  
μένων αὐτάς. «Ὁ Θεὸς,» ἔλεγεν, «ἔδωκε τὰ καλὰ πράγ-  
ματα τοῦ κόσμου τούτου πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἀ-  
ναγκῶν μας, οὐχὶ πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν ἀρετῶν μα-  
αὐται θέλουσιν ἀνταμειφθῆν εἰς ἄλλον κόσμον.»

Μία ἐκ τῶν πρώτων βουλῶν τῆς βασιλείας του ἡ  
πῆρξεν ἡ ἀποταγὴ συντάξεων ὑπὲρ τῶν μάλιστα ἀ-



φρωσιωμένων συντρόφων τοῦ προφήτου, καὶ τῶν ἀριστευσάντων κατὰ τὴν πρώτην ὑπηρεσίαν τῆς πίστεως. Ἀβθὰς ὁ θεὸς τοῦ προφήτου ἔσχεν ἑτησίαν σύνταξιν 200,000 διρχέμων· ἕτεροι ἐκ τῶν συγγενῶν του κατὰ βαθμιαίας ἀναλογίας· οἱ γεροστρατιῶται οἵτινες ἠγωνίσθησαν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Βεδῆρ, 5,000 διρχέμων· καὶ σύνταξεις ἐλάσσονος ποσοῦ ὅσοι διεκρίθησαν ἐν Συρίᾳ, Περσίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ. Δι' ἑκάστην τῶν συζύγων τοῦ προφήτου ὠρίσθησαν δέκα χιλιάδες διρχέμων ἑτησίως, διὰ δὲ τὴν Ἀγέσαν δώδεκα χιλιάδες. Ὁ Ἀσάν καὶ Ὀσεῖν, υἱοὶ τοῦ Ἀλῆ καὶ ἔγγονοι τοῦ προφήτου, ἔλαβον σύνταξιν πεντακισχιλίων διρχέμων. Καθ' οἴουδήποτε δὲ ψέξαντος ταύτας τὰς ἐκ τοῦ δημοσίου πλούτου μισθοδοσίας, ὁ Ὀμάρ ἐπεκαλέσθη τὴν ἀράν τοῦ Ἀλλάχ.

Ἰπῆρξεν ὁ πρῶτος ὅστις ἐγκαθίδρυσεν ἐλεγκτικὸν ἢ οἰκονομικὸν συνέδριον, ὁ πρῶτος χρονολογήσας συμβάντα ἀπὸ τῆς Ἐγίρας ἢ φυγῆς τοῦ προφήτου· καὶ ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν νομισματοκοπίαν εἰς τὰς Μοσλημικὰς κτήσεις· τυπῶν ἐπὶ τῶν κομμάτων τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμονεύοντος Καλίφου καὶ τὰς λέξεις. «Οὐδεὶς ἕτερος Θεὸς πλὴν τοῦ Θεοῦ.»

Διαρκούσης τῆς θρασιλείας του, ὡς λέγουσιν ἡμῖν, τριάκοντα ἕξ χιλιάδες πόλεων, φρουρίων καὶ πύργων ἠλώθησαν· ἀλλ' ὅμως δὲν ἦτο ὀλέθριος πορθητής. Ἐκτίσε νέας πόλεις, ἐσύστησεν ἀξιολόγους ἐμποροπανηγύρεις· ἀνήγειρε πολυάριθμα τζαμιά καὶ συνέδεσε τὰς ἄρτι κατακτηθείσας ἐπαρχίας εἰς ἓν μέγα κράτος διὰ τῶν σταθερῶς ἀκάμπτων βουλῶν αὐτοῦ. Ὡς καλῶς παρετηρήθη, «τὸ Καλιφάτον του, ἐστεμμένον ταῖς δόξαις τῶν τριῶν αὐτοῦ κατακτήσεων, τῆς Συρίας, Περσίας καὶ Αἰγύπτου, δέον νὰ διακριθῇ ὡς ἡ ἡρωϊκὴ ἐποχὴ τῆς ἱστορίας τῶν Σαρακηνῶν. Ἡ γιγαντιαία θεμελίωσις τῆς Σαρακηνικῆς δυνάμεως συνεπληρώθη ἐν διαστήματι βραχυτέρῳ δεκαετίας.» Ἀξιοπαρατήρητον πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ μέγας οὗτος νικητὴς ἔθνων, ὁ

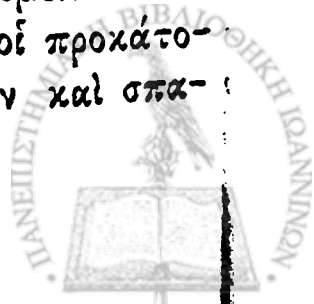


μέγας οὗτος νομοθέτης, ὁ μεγαλόφρων οὗτος ἡγεμῶν, ἦτο κατ' ἀρχάς χυδαῖος ἡμιμαθὴς Ἄραψ τῆς Μέκας. Προσφυῶς δὲ θὰ ἐλέγομεν ὡς πρὸς τοὺς πρώτους προμάχους τοῦ Ἰσλάμ, «οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις.»

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀμάρ, συνῆλθον εἰς συνδιάσκεψιν τὰ ἐξ ἄτομα ἅπερ εἶχεν ὀνομάσει ὡς συμβούλους διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου του. Ἦσαν οὗτοι ὁ Ἀλῆς, ὁ Ὄθμάν, ὁ Τέλχας-Ἴβν-Ὀβεῖδ' ἀλλάχ· (γαμβρὸς τοῦ Μωάμεθ,) ὁ Ζοβεῖρ, ὁ Ἀβδὰ' λραχμάν, ὁ Ἴβν-Ἀούφ, καὶ ὁ Σαὰδ-Ἴβν-Ἀβού-Οὐάκκας. Παντες οὗτοι ὑπῆρξαν προσωπικοὶ φίλοι τοῦ Μωάμεθ, διὸ προσηγορεύοντο *Οἱ Σύντροφοι*.

Μετὰ πολλὰς συζητήσεις καὶ ἐπανειλημμένας συνεδριάσεις τὸ Καλιφάτον προσηνέχθη εἰς τὸν Ἀλῆ, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ὑποσχεθῆ ὅτι θὰ ἐκυβέρνηα συμφώνως πρὸς τὸ Κοράνιον καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ Μωάμεθ, καὶ κατὰ τοὺς καθιερωθέντας κανόνας ὑπὸ τῶν δύο ἀρχαίων ἐννοοῦντες τοὺς δύο προηγουμένους Καλίφας, Ἀβού-Βεκῆς καὶ Ὀμάρ.

Ὁ Ἀλῆς ἀπεκρίθη, ὅτι θὰ ἐκυβέρνηα κατὰ τὸ Κοράνιον καὶ τὰς αὐθεντικὰς παραδόσεις· ἀλλ' ὅτι, ὡς πρὸς πᾶσαν ἄλλην ἔποψιν, θὰ ἐνήργει κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κρίσιν χωρὶς νὰ ἔχη ὑπογραμμὸν τὰς πράξεις τῶν ἀρχαίων. Ἐπειδὴ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀλῆ δὲν εὐηρέστησεν εἰς τὸ συμβούλιον, ἐγένετο ἡ αὐτὴ πρότασις πρὸς τὸν Ὄθμάν-Ἴβν-Ἀφφάν, ὅστις συγκατετέθη εἰς ἅπαντας τοὺς ὄρους καὶ ἀμέσως ἐξελέχθη, ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν ἀρχὴν τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προκατόχου του. Ἦγε τότε τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἦτο ὑψηλὸς καὶ μελάγχρους, ἔχων βαθὺ τὸ πολιόν του γένειον, ὅπερ ἔβαπτε κύπρω. Αὐστηρὸς περὶ τὰ ὀρησκευτικὰ αὐτοῦ καθήκοντα, ἐνήστευε καὶ ἐμελέτα τὸ Κοράνιον· δὲν ἦτο ἀπλοῦς τὰς ἕξεις ὡς οἱ προκατόχοί του, ἀλλ' ἐπιρρέπῃς πρὸς τὸ δαπανᾶν καὶ σπα-



ταλᾶν τὰ πλοῦτη του. Ἀλλ' ὁμῶς ὁ ἐλευθέριος χα-  
ρακτήρ αὐτοῦ ἐν πολλαῖς περιστάσεσι κατεδείχθη εἰς  
τρόπον ὥστε τῷ προσεποίησεν ἰκανὴν εὖνοιαν παρὰ τῷ  
λαῷ. Λιμοῦ ἐπεληθόντος ἐχορήγησε σῖτον εἰς τοὺς πτωχοὺς  
τῆς Μεδίνης. Ἠγόρασεν ἀντὶ ἀδράς τιμῆς τὸ πένριξ  
τοῦ τζαμίου τῆς Μεδίνης ἔδαφος, ὅπως παράσχη τό-  
πον οἰκημάτων ταῖς συζύγοις τοῦ προφήτου. Συνεισ-  
ήνεγκε ἑξακοσίας πενήκοντα καμήλους καὶ πενή-  
κοντα ἵππους εἰς τὴν ἐπὶ Ταβούκ ἐκστρατείαν.

Προσείλκυσε τὸν μέγαν σεβασμὸν τῶν πιστῶν Μοσ-  
λήμων ὡς νυμφευθεὶς δύο ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ προ-  
φήτου, καὶ ὡς ἀκολουθήσας εἰς ἀμφοτέρας τὰς Ἐγίρας  
ἢ φυγὰς, τὴν εἰς Ἀβυssiνίαν δηλονότι καὶ τὴν εἰς  
Μεδίαν ἀξιομνημόνευτον. Ὁ Μωάμεθ συνείθιζε νὰ λέγη  
περὶ αὐτοῦ, « Οὐδὲν πρᾶγμα χωρὶς συντρόφου, οὔτε  
ἄνθρωπος χωρὶς συγκοινωνοῦ· συγκοινωνός μοι ἐν πα-  
ραδείσῳ εἶνε ὁ Ὄθμάν.»

Δὲν εἶχε μόλις ὁ νέος Καλίφης κατασταθῆ εἰς  
τὴν ἀρχὴν καὶ εὐθὺς ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἐκδικον ποι-  
νὴν ὑπὸ τοῦ νόμου διατεταγμένην κατὰ τοῦ Ὁβεῖδ-  
'ἀλλὰχ, υἱοῦ τοῦ Ὁμάρ, θανατώσαντος τόσω θρασέ-  
ως οὐς ὑπόπτεισεν ὡς πρωτυργοῦς τῆς δολοφονίας  
τοῦ πατρὸς του. Ὁ Ὄθμάν εὐρέθη ἐν ἀμηχανίᾳ, ἔχων ἀφ' ἑ-  
νὸς μὲν τὸ γράμμα τοῦ νόμου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπο-  
στρεφόμενος ν' ὑπηρετήσῃ τῷ φόνῳ τοῦ πατρὸς διὰ  
τῆς καταδίκης τοῦ υἱοῦ. Ἀπηλλάχθη ὅθεν ἡμέρωσ ἐκ  
τῆς ἀπορίας ταύτης, ὑποβαλὼν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ πρᾶξις τοῦ  
Ὁβεῖδ' ἀλλὰχ ἔλαβε χώραν διαρκούσης τῆς μετοβασι-  
λείας μεταξὺ τῶν Καλιφάτων τοῦ Ὁμάρ καὶ Ὄθμάν,  
δὲν ἦλθεν εἰς γνῶσιν ἑτέρου. Ὁ Ὄθμάν ἄσμενος ὠφε-  
λήθη ἐκ τῆς στρεφοδικίας· ὁ Ὁβεῖδ' ἀλλὰχ διεξέφυγε τὴν  
τιμωρίαν, ἡ δὲ θυσία τοῦ ἄλλοτε μεγαλοπρεποῦς Ὁρμουζάν  
καὶ τῶν συναναιρεθέντων αὐτῷ ἔμεινεν ἀνεκδίκητος.





## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΔ΄.

Πέρασ τῆς Περσικῆς κατακτήσεως.—Φυγή καὶ θάνατος τοῦ Γιζδεγίρδου.

Διακροῦντος τοῦ ἀκμαίου Καλιφάτου τοῦ Ὁμάρ τὸ ὑπερήφανον κράτος τοῦ Χοσρόου ἔλαβε τὴν θανατηφόρον πληγὴν του· μόνον σημεῖον ζωῆς τῷ ἀπέμενεν ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου. Οἱ Μοσλῆμαι, ὀδηγούμενοι ὑπὸ ἀξίων στρατηγῶν, ἐπεδίωξαν τὰς κατακτήσεις των πρὸς διάφορα μέρη. Τινὲς, στραφέντες πρὸς δυσμὰς, εἰσήλασαν ἰτροπαίουχοι διὰ τῆς ἀρχαίας Ἀσσυρίας διεπέρασαν τὸν Τίγριν διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Μοσούλ, διερχόμενοι τὰ ἔρειπια τῆς κραταιᾶς Νινευὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀμεριμνησίας μεθ' ἧς διῆλθον καὶ τὰ τῆς Βαβυλωνος· συνεπλήρωσαν τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Μεσοποταμίας καὶ ἔστησαν τὰς σημαίας των παρ' ἐκείνας τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, οἵτινες ἐπέτυχον τῆς κατακτήσεως τῆς Συρίας.

Ἄλλοι εἰσεχώρησαν εἰς τὰς νοτίους καὶ ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, ἐπιδιώκοντες τὰ ὀπισθοποροῦντα βήματα τοῦ Γιζδεγίρδου. Ἐν γενέσθω προκηρυχθέν ὑπὸ τοῦ Καλίφου Ὁμάρ ἐπεσφράγισε τὴν καταδίκην τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου μονάρχου. « Διώξατε τὸν φυγάδα βασιλέα ἀφ' ὅπου καὶ ἂν ὑπάγη, ἕως οὗ τὸν ἐξαλείψητε ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς! »

Ὁ Γιζδεγίρδης, ἀφ' οὗ ἐγκαιρέλιψε τὸ Ρέι, διήγαγε περιπλανώμενος, μεταβαίνων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν, αἰέποτε φεύγων τὴν προσέγγισιν τοῦ κινδύνου. Νῦν ἀκούομεν ὅτι εὑρίσκεται ἐν τῇ ἐπιφανεῖ πόλει τοῦ Ἰσπαχάν, καὶ εἶτα μεταξὺ τῶν ὀρέων τοῦ Φαρσιστάν, τῆς ἀρχαίας Περσίδος, ἧτις ὑπῆρξεν ἡ κοιτίς τῶν πορθητῶν τῆς Ἀσίας· ἕτερον δὲ μάθημα παρέχει ἡμῖν ἡ ἱστορία ἐν τῷ βλέπειν τὸν τελευταῖον τῶν Χοσροῶν φυγάδα μεταξὺ τῶν ὀρέων ἐκείνων, ἀφ' ὅπου, ἐν προηγουμένοις καιροῖς, ὁ Κόρος



ώδηγησε τὰ εὐθαρσῆ μὲν, ἀλλ' ἐλιγαρχῆ καὶ ἀγροῖκα στίφη του, ἵνα διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὄπλων κατακτῆσονται τὸ εὐρὸν ἐκεῖνο κράτος, ὅπερ ἤδη πρὸς ὄλεθρον ἔβαινε διὰ τῆς ἐκτεθηλυμένης αὐτοῦ διαφθορᾶς.

Ἐπί τινα χρόνον ὁ ἀτυχῆς μονάρχης διέμεινε ἐν Ἰστακάρ, τὸ καύχημα τοῦτο τῆς Περσίας, ἔνθα τὰ σαλευόμενα λείψανα τῆς Περσεπόλεως, καὶ τὸ μέγαρον αὐτῆς ἐκ χιλίων στύλων, μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἀρχαίας δόξης τῶν Περσῶν βασιλέων. Ἐνταῦθα ὁ Γιζδεγίρδης ἐπαιδεύθη καὶ ἐφυλάχθη κατὰ τὰς νεανικὰς του ἡμέρας, καὶ ἐνταῦθα παρὰ μικρὸν ἦλθε νὰ συλληφθῆ μεταξὺ τῶν καταλειμμάτων τῆς Περσικῆς μεγαλοπρεπείας.

Ἀπὸ Φαρσιστὰν κατέφυγεν εἰς Κερμάν, τὴν ἀρχαίαν Καρμανίαν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Χορασσάν· ἐλθὼν δὲ εἰς τὰ βόρεια τῆς εὐρείας ταύτης ἐπαρχίας μέρη, ἀνεπαύθη ἐν τῇ πόλει Μέρβ, ἢ Μερου, ἐπὶ τῶν ἀπωτάτων ὄριων τῆς Βακτριανῆς. Καθ' ὕλας τὰς περιπλανήσεις του ἀνεκόπτετο ὑπὸ τῆς διεσπασμένης θεραπείας αὐτῆς ἀνατολικῆς, καὶ ὑπὸ ἀσίμου πλήθους ὅπερ ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ ἐκ Μαδαῦνης, πρὸς συντήρησιν τοῦ ὁποίου πόρους δὲν εἶχεν. Ἡ ἐν Μέρβ ἀκολουθία του ἠρίθμει τέσσαρας χιλιάδας ἀτόμων· ἅπαντας τοὺς εὐνοουμένους τοῦ παλατίου, τοὺς ἀχρήστους παρασίτους, τοὺς θυρωροὺς, ἵπποκόμους καὶ δούλους· καὶ τὰς συζύγους καὶ παλλακίδας αὐτοῦ μετὰ τῶν θεραπαινῶν των.

Ἐν τῷ ἀπωτάτῳ τούτῳ καταφυγίῳ του ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀνέγερσιν πυρολατρικοῦ ναοῦ· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἔγραψεν ἐπιστολὰς πρὸς τὰς μὴ εἰσέτι κατακτηθεῖσας πόλεις καὶ ἐπαρχίας, προτρέπων τοὺς διοικητὰς καὶ στρατηγοὺς αὐτῶν νὰ ὑπερασπίσωσιν, ἐν πρὸς ἕν, τὰ κλάσματα τοῦ βασιλείου ὅπερ αὐτὸς ἐγκατέλειπεν.

Ἡ πόλις τοῦ Ἰσπαχάν, ἐν τῶν λαμπροτέρων κειμηλίων τοῦ στέμματός του, ἐφρουρεῖτο καλῶς ὑπὸ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ τῆς Νεχαβένδης, καὶ ἐδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ γενναίαν ἀντίστασιν· ἀλλ' ὁ διοικητὴς



αὐτῆς Κάδεσκάν ἐξήρτησε τὰς τύχας τῆς πόλεως ἐκ μιᾶς μονομαχίας πρὸς τὸν Μοσλήμην στρατηγὸν, ὅστις ἐπολιόρκησεν αὐτήν, καὶ συνωμολόγησε ῥήτραν κατὰ τὴν πρώτην τῶν λογγῶν σύγκρουσιν· ἴσως ἔλαβε χώραν προδοτικὴ τις συνεννόησις.

Τὸ Ἴσπαχάν οὐδέποτε τοῦ λοιποῦ ἀνέλαβεν ἐκ τῆς πληγῆς ἐκείνης. Οἱ νεώτεροι ὁδοιπόροι ἀναφέρουσι περὶ τῶν ἐρήμων δδῶν αὐτοῦ, τῶν ἐγκαταλελειμμένων παλατίων του, καὶ τῶν σιγαστῶν ἀγορῶν του. «Ἔβην ἔφιππος ἐπὶ μίλια μεταξὺ τῶν ἐρειπίων της,» λέγει εἰς ἕξ αὐτῶν, «χωρὶς νὰ συναντήσω ψυχὴν ζῶσαν, ἐκτὸς ἴσως θωὸς τινος κατασκοπεύοντος ἐπὶ τοίχου, ἢ ἀλώπεκος δρμώσης πρὸς τὸν φωλεὸν αὐτῆς. Ἐνθα καὶ ἔνθα ἔβλεπέ τις κατωκημένον τί οἶκημα, ὃ κύριος τοῦ ὀποίου ἐδύνατο νὰ παρομοιωθῆ πρὸς τὸν ἀπεγνωσμένον ἄνθρωπον τοῦ Ἰώβ, τὸν αὐλιζόμενον πόλεις ἐρήμους καὶ εἰσερχόμενον εἰς οἴκους ἀοικήτους, οἵτινες εἰσὶν ἐτοιμόρροποι.»

Τὸ Ἴστακάρ ἐποιήσατο γενναιοτέραν ἄμυναν. Ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία τῶν Περσῶν ἐξόχως συνήπτετο μετὰ τῆς πόλεως ταύτης, ὥστε νὰ τὴν ἀφήσωσι νὰ πέσῃ χωρὶς ἀγῶνος. Καὶ ἐγένετο συλλογὴ στρατοῦ ἐκ διαφόρων μερῶν· ὡς δὲ λέγεται, ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες ἀνδρῶν συνήχθησαν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Σάχ-Ρεγ, τοῦ φιλοπάτριδος διοικητοῦ. Ἀλλὰ τὰ πάντα εἰς μάτην. Οἱ Πέρσαι ἠττήθησαν ἐν αἵματιρᾷ συμπλοκῇ· ὁ Σάχ-ρεγ ἐφονεύθη, τὸ δὲ Ἴστακάρ, ἡ ἀρχαία Περσέπολις, ἄλλοτε σχεδὸν ἡ δέσποινα τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου, ἠναγκάσθη νὰ πληρώνη φόρον πρὸς τὸν Ἄραβα Καλίφην.

Ὁ ροῦς τῆς Μοσλημικῆς κατακτήσεως ἐστράφη τώρα πρὸς τὴν εὐρύχωρον ἐπαρχίαν τοῦ Χορασσάν· ὑπέταξε τὰ μέρη αὐτῆς ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἀπωτάτην χώραν ὅπου ὁ Γιζδεγίρδης εἶχε καταφύγει. Διωχθεὶς μέχρι τῶν δρίων τῶν κτήσεών του, ὁ φυγὰς μονάρχης διεπέρασε τὸν Γιχῶνα,



(τὸν ἀρχαῖον ὄξον), καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἀμμώδεις ἐρήμους, καὶ ἐρρίφθη μεταξύ τῶν νομαδικῶν στιφῶν τῆς Σκυθίας. Αἱ περιπλάνησεις αὐτοῦ, ὡς λέγεται, ἐξετάθησαν μέχρι τῶν ὀρίων τοῦ Γοῖν, ἢ Κίνας, παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς ὁποίας ἐζήτησε βοήθειαν.

Σκοτεινότης ἐπίκειται εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἱστορίας αὐτοῦ· βεβαιοῦται ὅτι κατώρθωσε νὰ τύχη ἀρωγῆς παρὰ τοῦ μεγάλου Χάν τῶν Ταρτάρων, ἐπαναπεράσας δὲ τὸν Γιχῶνα, εὔρε συντεταγμένους αὐτῷ τοὺς στρατοὺς τοῦ Βαλήχ ἢ Βάκτρων, ἡ ἐπαρχία τῶν ὁποίων ἔμμενεν εἰσέτι ἐλευθέρα καὶ πιστή. Μετὰ τούτων ἀπεπειράθη ν' ἀντιστῆ κατὰ τῶν ἀκαμάτων διωκτῶν του. Μικρά τις ἐναντιοτροπία τύχης, ἡ κρυφία προδοσία, ἀνέστειλε τὴν συγκατάθεσιν τοῦ βαρβάρου συμμάχου. Ὁ Τάρταρος ἀρχηγὸς ἐπανῆλθε σὺν τοῖς στρατοῖς αὐτοῦ εἰς Τουρκεστάν.

Οἱ ἴδιοι τοῦ Γιζδεγίρδου εὐπατρίδαι, ἀποκαμόντες ν' ἀκολουθῶσι ταῖς ἀπεγνωσμέναις τύχαις του, συνώμωσαν τώρα νὰ παραδώσωσιν αὐτόν τε καὶ τοὺς θησαυροὺς του εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μοσλήμων, ὡς ἀντίτιμον τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν. Ὁ Γιζδεγίρδης τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ εὗρίσκετο ἐν Μέρβ ἢ Μερου, ἐπὶ τοῦ ὄξου, τῷ καλουμένῳ Μερου-άλ-Ρουδ, ἢ «Μερου τοῦ Ποταμοῦ,» ἵπως διαστέλληται τοῦ ἐν Χορασσάν Μερου. Ἀνακαλύψας τὴν μελετωμένην προδοσίαν τῶν εὐγενῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ διοικητοῦ τοῦ τόπου, ἐκέλευσε τοὺς δούλους του νὰ τὸν καταβιάσῃ διὰ σχοινίων ἐξ ἑνὸς παλατιοῦ τοῦ παλατίου του, μόνος δὲ καὶ πεζῆ ἔφυγεν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς νυκτός. Ὑποφωσκούσης τῆς ἡμέρας εὗρέθη πλησίον μυλωνος ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ, μόλις ὀκτὼ μίλια μακρὰν τῆς πόλεως, προσήλθε δὲ τῷ μυλωθρῷ τὸν δακτύλιον καὶ τὰ ψέλλιά του, κεκοσμημένα διὰ πολυτίμων λίθων, εἰς διεπέρας αὐτὸν διὰ τοῦ ρείθρου. Ὁ χωρικός, ὅπως ἀπειροσ τῶν εὐμεγάλων, ἐζήτησε τέσσαρας ἀργυροὺς ἐβολοὺς ἢ



δραχμὰς, ἐν δηλαδὴ ἡμερομίσθιον, ὡς ἀμοιβὴν ὅτι διεκόπτετο τῆς ἐργασίας του. Ἐν ᾧ οὕτω συνεζήτουν, μερὶς ἱππέων ἐκ τῶν διωκόντων τῶν βασιλέα, ἐπιπεσοῦσα κατεκερμάτισεν αὐτὸν διὰ τῶν μαχαίρων τῆς. Ἐτέρα διήγησις ἀναφέρει, ὅτι ὁ Γιζδεγίρδης, καταπονηθεὶς ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν ἐβραχιδευμένων ἐνδυμάτων του, ἐζήτησε νὰ ἀναπυθῆ καὶ κρυφθῆ ἐν τῷ μυλῶνι, καὶ ὅτι ὁ μυλωθρὸς ἤπλωσε στρῶμα ἐφ' οὗ κατεκλίθη καὶ ὕπνωσεν. Ἀλλ' ὅμως ὁ πλούσιος ἱμκτισμὸς αὐτοῦ, ὁ χρυσοῦς του τελαμῶν κεκοσμημένος κειμηλίσις, παρώξυνεν τὴν φιλαργυρίαν τοῦ μυλωθροῦ, ὅστις ἐφόνευσεν αὐτὸν διὰ πελέκεως καθ' ὕπνον, καὶ γυμνώσας τὸ σῶμά του ἐβρίψεν αὐτὸ εἰς τὰ ὕδατα. Τὴν ἐπιούσαν ἱππεὶς τινὲς, θηροῦντες αὐτὸν, ἀφίχθησαν εἰς τὸν μυλῶνα, καὶ ἀνακαλύψαντες ἐκ τῶν ἐνδυμάτων του καὶ τῶν πολυτίμων λίθων του ὅτι ἐδολορονήθη, ἐθανάτωσαν τὸν μυλωθρόν.

Ἡ ἐλσεινὴ αὕτη καταστροφὴ ἀθλίου σταδίου συνέβη, ὡς λέγεται, κατὰ τὴν 23ην Αὐγούστου, τοῦ ἔτους 651 ἀπὸ Χριστοῦ. Ὁ Γιζδεγίρδης ἦγε τότε τὸ τριακκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, βασιλεύσας ἐννέα ἔτη πρὸ τῆς ἐν Νεχαβένδη μάχης, ἕκτοτε δὲ διατελέσας ἐπὶ δεκαετίαν φυγὰς. Ἡ ἱστορία δὲν ἐπιβαρύνει αὐτὸν δι' ἀμαρτημάτων· καὶ ὅμως αἵ τε συμφοραὶ καὶ τὸ πρόωρον τέλος του δὲν ἠυμοίρησαν ὥστε νὰ διεγείρωσι τὸ εἶκός διάφορον καὶ συμπάθειαν. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐδιδάχθη εἰς τὴν δυσπραγίαν, ἀλλ' ὠλιγώρησε νὰ ἐπωφεληθῆ αὐτὴν. Περιηγόμενος τὰ δυστυχῆ λείψανα αὐλῆς ἐκτεθλημένης, ἐζήτησε μόνον τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ἀσφάλειαν, ἐστερεῖτο δὲ τοῦ θάρρους καὶ τῆς μεγαλοφροσύνης ὅπως, ἡγούμενος τῶν στρατῶν αὐτοῦ, πολεμήσῃ ὑπὲρ τοῦ στέμματος καὶ τῆς χώρας του ὡς μέγας δυνάστης καὶ φιλόπατρις ἀναξ.

Ἀλλ' ὅμως, ὡς πάντα τὰ πράγματα, καὶ τὰ κράτη ἔχουσι τὸν τεταγμένον αὐτοῖς χρόνον, καὶ θνήσκου-



σιν, ἂν ὄχι διὰ τῆς βίας, ἐπὶ τέλους ἔνεκεν μωρίας καὶ γήρατος. Τὸ τῆς Περσίας πρὸ πολλοῦ ἀπώλεσε τὰς κρηπίδας αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐνέργεια ἐνὸς Κύρου δὲν θὰ ἴσχυε νὰ ἐγχύσῃ νέαν ζωὴν εἰς τὰ γιγαντώδη μὲν, πλὴν παραλελυμένα μέλη του. Τῷ θανάτῳ τοῦ Γιζδεγέρδου ἔπεσεν ὑπὸ τὴν ἀδιαφιλονείκητον δεσποτείαν τῶν Καλιφῶν καὶ κατήντησε μονοноῦ μίχ τῶν δούλων ἐπαρχιῶν. \*

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕ΄.

Ο Ἄμρου παύεται τῆς διείκησεως τῆς Αἰγύπτου.— Ἀνταρσία τῶν ἐγκατοίκων.— Ἡ Ἀλεξάνδρεια ἀνακτᾶται ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν.— Ὁ Ἄμρου ἀποκαθίσταται εἰς τὴν διείκην.— Ἀνακτᾶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐπαναφέρει τὴν ἡσυχίαν ἐν Αἰγύπτῳ.— Παύεται ἐκ νέου.— Ὁ Ἀβδαλλάχ-Ίβν-Σαὰδ εἰσβάλλει εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς.

«Ὁ ζωηρὸς καὶ δραστήριος ἐνθουσιασμὸς τῶν προτωπικῶν συνομίλων καὶ προσηλύτων τοῦ Μωάμεθ,» λέγει συγγραφεὺς τις ἐκ τῶν νεωτέρων, «ἐδοκιμάσθη καὶ ἐξηντλήθη ἐν ταῖς κατακτήσεσι τῆς Συρίας, Περσίας καὶ Αἰγύπτου, ἡ δὲ γενεὰ τῶν πολεμιστῶν, ὧν ἡ ἀ-

\* Συνωδᾷ πρὸς τὰς δημοτικὰς ἐν Περσίᾳ παραδόσεις, ὁ Γιζδεγέρδης, κατὰ τὰς περιπλανήσεις αὐτοῦ, κατέφυγεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὸ φρούριον Φιτχενδέρ, πλησίον τοῦ Σχιράζ, καὶ ἔθαψε τὸ στέμμα, τὰ κειμήλια καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Νουσχιρβάν, ἐν βαθεῖ λάκκῳ ἢ φρέστι ὑπὸ τὸ φρούριον, ἔπου ἕως τῆς σήμερον μένουσι, φρουρούμενα ὑπὸ περιάπτου, εἰς τρόπον ὥστε δὲν δύναται ν' ἀνευρεῖσιν ἢ ἀρθῶσιν. Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι τὰ μετέθεσε καὶ ἐνεπίστευσε ἔην φρουρῆσιν αὐτῶν εἰς τὸν Χακάν, ἢ Αὐτοκράτορα τοῦ Τοίν ἤτοι Ιαρταρίας. Μετὰ τὸν ἀφανισμὸν τῆς βασιλικῆς Περσικῆς δυναστείας, ἔθυσαν οἱ ἔθνη οἱ ἔθνη καὶ τὸ στέμμα ἔμειναν ἐν Τοίν. — Σὶρ W. Maseley's, Ὀδοιπορία ἐν Ἀνατολῇ, σ'. 34.



πλή δεισιδαιμονία ανεφλέχθη υπό τῆς διδαχῆς τοῦ ψευδοπροφήτου, κατηναλώθη κατὰ μέγα μέρος ἐν τοῖς αἵματηροῖς καὶ διηνεκέσι μόχθοις δέκα δυσχερῶν ἐκστρατειῶν.»

Θέλομεν ἴδει τώρα τὴν δρᾶσιν τῶν κατακτῆσεων ἐκείνων ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἐντοπίων ἔξεων· τὴν μὲν ἄπληστον ἐπιθυμίαν χωρῶν, δυνάμεως καὶ πλούτου, ἀναβάλλουσαν τὸν θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμόν· τὴν δὲ ἐκνευρίζουσαν πολυτέλειαν καὶ τὸ ἀβροδίαιτον τῆς Συρίας καὶ Περσίας, μαλάσσοντα τὴν ἀγροίκον μὲν, ἀλλ' ἀνδρώδη ἀφέλειαν τῆς Ἀραβικῆς ἐρήμου. Ἐπὶ πᾶσι, τὸ ἀπλοϊκὸν τοῦ Μωάμεθ καὶ τῶν δύο ἀμέσων διαδόχων τοῦ προσεγγίζει εἰς τέλος. Ἄλλα ἀντικείμενα παρὰ τὴν αὐτόχρομα πρόδοτον τοῦ Ἰσλαμισμού ἀποσπῶσι τὴν προσοχὴν τῶν ποδηγετῶν διδασκάλων του, ὁ δὲ ὄργανός διὰ τὸν κοσμικὸν πλοῦτον καὶ τὴν κοσμικὴν κυριαρχίαν, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἀτομικῶν σκοπῶν καὶ τὸ μεγαλεῖον εἰδικῶν φυλῶν καὶ οἰκογενειῶν, καταστρέφουσι τὴν ἐνότητα τοῦ κράτους, καὶ περιφράσσουσι τὸ Καλιφάτον διὰ ῥαδιουργιῶν, προδοσιῶν καὶ χύσεως αἵματος.

Μέγα αἴτιον μομφῆς κατὰ τοῦ Καλίφου Ὄθμάν ἦτο ἡ ὡς πρὸς τοὺς διορισμοὺς ἀπερισκεψία του καὶ ἡ ἀδιάτρεπτος ῥοπή του πρὸς τὸ προνοεῖν, πρὸ τῶν κοινοῦ, περὶ τῶν συμφερόντων τῶν φίλων καὶ συγγενῶν αὐτοῦ. Ἐν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων σφαλμάτων του ὑπῆρξεν ὅτι ἀπήλλαξε τὸν Ἄμρου-Ἴβν αλ-Ἀὰς τῆς διοικήσεως τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀντ' αὐτοῦ διώρισε τὸν ὁμογάλκτά του Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Σαάδ. Ὁ Ἀβδαλλάχ οὗτος ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις, ἐνεργῶν ὡς γραφεὺς τοῦ Μωάμεθ καὶ μεταγράφων τὰς ἀποκαλύψεις του, παρενέβαλεν ἴδια αὐτοῦ τεμάχια, φύσεως ἐνίοτε κωμικῆς. Ὡς πρὸς τοῦτο, καὶ διὰ τὴν ἀποστασίαν του, εἶχε τύχει συγγνώμης παρὰ τοῦ Μωάμεθ ταῖς παρακλήσεσι τοῦ Ὄθμάν, ἐκτοτε δὲ ἐνήργει μετὰ προσποιητοῦ ζήλου· διότι τὸ σύμμερον αὐτοῦ συνέβαινε μετὰ τοῦ καθήκοντός του.



Ἦτο χαρακτηρὸς εὐτόλμου καὶ εἰς ἐκ τῶν δεξιωτέρων ἰπέων τῆς Ἀραβίας· ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ ἐδύνατο νὰ τὸν καταστήσῃ ἀρμόδιον πρὸς διοίκησιν στίφους τῆς ἐρήμου, ἦτο ἀνεπαρκὲς πρὸς κυβέρνησιν κατακτηθείσης ἐπαρχίας. Ἦτο πάντῃ ἄπειρος τῆς νέας αὐτοῦ ὑπουργίας, ἐνῶ ὁ Ἄμρου διεκρίθη ὡς νομοθέτης οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ὡς κατακτητῆς, ἤδη δὲ εἶχε κερδήσει τὰς συμπαθείας τῶν Αἰγυπτίων ὡς ἐκ τῆς προσοχῆς ἣν κατέβαλε περὶ τὰ συμφέροντα αὐτῶν καὶ τοῦ σεβασμοῦ ὃν ἐτήρησε πρὸς τὰ ἔθιμά των. Ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἔθους ἠρέθισε τὸν λαόν, ὅστις καὶ ἐξεδήλωσε διάθεσιν πρὸς ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ νέου διοικητοῦ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, ὅστις διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἡράκλειον, ἔσπευσε νὰ ὠφελῆθῃ ἐκ τῶν περιστατικῶν τούτων. Στόλος καὶ στρατὸς ἀπεστάλησαν κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ ἑπαρχόντινα καλούμενον Μανουήλ. Οἱ ἐν τῇ πόλει Ἕλληνες μυστικῶς συνειργάσθησαν αὐτῷ, ἡ δὲ μητρόπολις, ἐν μέρει μὲν διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὄπλων, ἐν μέρει δὲ διὰ τῆς προδοσίας, ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν, χωρὶς πολλῆς χύσεως αἵματος.

Ὁ Ὄθμάν, συνχισθανθεὶς βαρέως τὸ ὅποιον ἐποίησε σφᾶλμα, ἔσπευσε ν' ἀνακαλέσῃ τὸν διορισμὸν τοῦ μογάλακτος αὐτοῦ, καὶ ἀποκατέστησε τὸν Ἄμρου εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου. Ὁ ἐπάξιος οὗτος στρατηγὸς ἐκίνησεν, ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ, κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας μετὰ στρατοῦ, ἐν ᾧ ἠριθμοῦντο πολλοὶ ἰόπται, ἀδιάλλακτοὶ ἐχθροὶ τῶν Ἑλλήνων. Μεταξὺ τούτων εὐρίσκετο ὁ προδότης Μοκαούκας, ὅστις, ἅτε κινώσκων τὴν χώραν καὶ ἐξασκῶν πολιτικὴν ἰσχὺν ἐπὶ τῶν ἐγκατοίκων αὐτῆς, ἐδύνατο νὰ παράσχη ἄφθονα ἐόδια εἰς τὸν στρατόν.

Ἡ Ἑλληνικὴ φρουρὰ προήσπισε τὴν πόλιν ἀνδρείως καὶ κρατερῶς. Ὁ Ἄμρου, ὀργισθεὶς ὅτι ἔμελλε πάλιν νὰ ὑποβληθῆται τὸν τρόπον ὃν δις εἶχε κυριεύσει, κατωμόσατο





τὸν Ἀλλάχ, ὅτι ἐὰν ἐξεπόρθει αὐτὴν ἐκ τρίτου, θὰ τὴν καθίστα εὐπρόσιτον οἶονεὶ χαμαιτυπεῖον. Καὶ ἐτήρησε τὸν ὄρκον τοῦ καθότι, ἀλωθείσης τῆς πόλεως, κατηδάφισε τὰ τείχη καὶ κατέστρεψεν ὅλα τὰ ὀχυρώματα. Ἐδείχθη ὁμως ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς κατοίκους, καὶ ἀνέστειλε τὴν ὄρμην τῶν Σαρακηνῶν, οἵτινες κατέσφαζον τοὺς πάντας ἀδιαφόρως. Τζαμίον ἔπειτα ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ τόπου ἔνθα κατεπαύθη ἡ σφαγὴ, κληθὲν, Τζαμίον τοῦ Ἐλέους. Ὁ δὲ Ἕλλην σαρατηγὸς Μανουὴλ ἔκρινε συμφέρον νὰ ἐπιβιβασθῆ ἔσπευσμένως μεθ' ὅσου ἐδυνήθη νὰ διασώσῃ στρατοῦ, καὶ ν' ἀποπλεύσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Δὲν εἶχε μόλις ὁ Ἄμρου καταστείλει ἀπανταχοῦ τὴν ἀνταρσίαν καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν Μοσλημικὴν κυριαρχίαν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅτε πάλιν ἀπηλλάχθη τῆς διοικήσεως, διορισθέντος τοῦ Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Σαὰδ ἐκ δευτέρου εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ.

Ὁ Ἀβδαλλάχ εἶχε κατακαρδίας λυπηθῆ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀποδοθεῖσαν εἰς τὴν ἀνικανότητά του· πρὸς δὲ ἐφθόνει τὴν φήμην τοῦ Ἄμρου, καὶ ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς περὶ διοικήσεως ἀπαιτήσεις τοῦ διὰ τινος λαμπροῦ κατορθώματος. Τὰ ἑσθέρια τῆς Ἀφρικῆς παρίστανον νέον πεδῖον Μοσλημικῶν ἐπιχειρήσεων. Νοοῦμεν τὸ εὐρὺ ἐκεῖνο μέρος γῆς, τὸ ἐκτεινόμενον δυτικῶς ἀπὸ τῆς Ἐρήμου τῆς Λιβύης ἢ Βάρκης μέχρι τοῦ Ἀκρωτηρίου Νὸν, περιλαμβάνον παραλίαν ἐπέκεινα τῶν διασχιστικῶν μιλιῶν καὶ περιέχον τὰς ἀρχαίας διαιρέσεις τῆς Μαρμαρικῆς, Κυρηναίας, Καρχηδόνας, Νουμιδίας καὶ Μαυρουσίας, ἢ, κατὰ τοὺς νεωτέρους γεωγραφικοὺς ὀρισμοὺς, τῆς Βάρκης, Τριπόλεως, Τύνιδος, Ἀλγερίου καὶ Μαρόκου.

Δὲν θέλει εἶσθαι ἀκατάλληλον νὰ λεχθῶσιν ὀλίγα ὡς πρὸς τὰς ἱστορικὰς περιπετείας τῆς ἄλλοτε κρατοῦσας ταύτης χώρας. Ἰποτίθετα, ὅτι οἱ πρῶτοι ἐγ-



κατοικοὶ ἤλθον πρὸ ἀμνημονεύτου ἐξ Ἀσίας ἢ μάλ-  
λον, λέγεται ὅτι εἰσβολὴ Ἀράβων ἀπώθησε τοὺς πρῶ-  
τους κατοίκους ἐκ τῆς παραλίας εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ  
πέρατα τῆς ἐσωτερικῆς ἐρήμου, καὶ ἐνέμεινε διάγουσα  
νομαδικὸν βίον κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου. Ἐν-  
νεακόσια περίπου ἔτη πρὸ Χριστοῦ, οἱ Φοίνικες τῆς  
Τύρου συνέστησαν ἀποικίας ἐπὶ τῶν παραλίῶν ἐκ τῶν  
ἀποικιῶν τούτων ἡ Καρχηδῶν ὑπῆρξεν ἡ μείζων. Ἐπε-  
κτείνασα βαθμηδὸν τὴν πολιτικὴν αὐτῆς βαρύτητα κατὰ  
τὰ Ἀφρικανὰ παραθαλάσσια καὶ τὴν ἀπέναντι παραλίαν  
τῆς Ἰσπανίας, ἀνυψώθη εἰς εὐδαιμονίαν καὶ ἰσχὺν, ἕως οὗ  
κατέστη ἀντίζηλος τῇ Ῥώμῃ δημοκρατία. Ἐπὶ τῶν  
μεταξὺ Ῥώμης καὶ Καρχηδόνος πολέμων εἶνε περιττὸν  
να ἐνδιατρίψωμεν. Οὗτοι ἀπέληξαν εἰς τὴν πτώσιν  
τῆς Καρχηδονίου δημοκρατίας καὶ τὴν κυριαρχίαν τῆς  
Ῥώμης ἐπὶ τῆς Βορείου Ἀφρικῆς.

Ἡ κυριαρχία αὕτη ἐπεκράτησεν ἐπὶ τέσσαρας ἑκα-  
τονταετηρίδας καὶ ἐπέκεινα, ἕως οὗ ὁ Ῥωμαῖος ἑπαρ-  
χος Βονιφάτιος ἐκάλεσε τοὺς Βανδῆλους ἐξ Ἰσπα-  
νίας ἵνα τὸν βοηθήσωσιν ἐν τινὶ αὐτοῦ ἐριδι πρὸς πο-  
λιτικὸν ἀντίπαλον. Ἡ πρόσκλησις ἀπέβη ὀλεθρία εἰς  
τὴν Ῥωμαϊκὴν ὑπεροχὴν. Οἱ Βανδῆλοι, τῇ ἀρωγῇ τῶν  
Γαύρων καὶ Βερβέρων, καὶ πολυαρίθμων ἄμα χριστι-  
ανῶν αἰρετικῶν, ἀρτίως ἀφορισθέντων ἐκ τῆς Καθολικῆς  
ἐκκλησίας, ἀντεποιήθησαν τῆς κατοχῆς τῆς χώρας,  
καὶ ἐπέτυχον. Γενσέριχος ὁ στρατηγὸς τῶν Βανδῆλων  
ἐπέβη καὶ ἐδήλωσε τὴν Καρχηδόνα, ἀφ' οὗ δὲ κα-  
πέταξε τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν, κατεσκεύασε στόλον,  
ἐπέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐλεηλάτησε τὴν Ῥώμην. Ἡ  
κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν κυριαρχία τῶν Βανδῆλων  
ἴσχυσε ἐπέκεινα τῆς ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος. Τῷ  
33 καὶ 34 ἡ Ἀφρικὴ ἀνεκτήθη ὑπὸ Βελισαρίου πρῶ-  
τος διὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν, οἱ δὲ Βανδῆλοι  
πεδιώχθησαν τῆς χώρας. Μετὰ τὴν ἀπέλευσιν τοῦ Βε-  
λισαρίου, οἱ Μαῦροι ἐπανέστησαν, καὶ ἐπανειλημμένως



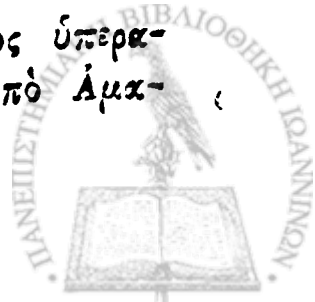
ἀπεπειράθησαν τοῦ ν' ἀναλάβωσι τὴν κυριαρχίαν, ἀλλὰ κατὰ φοράν ἠττοῦντο μετὰ ζημιῶν μεγάλων, ἡ δὲ Ῥωμαϊκὴ δεσποτεία καὶ αὖθις ἀποκατεστάθη.

Οἱ πολέμοι οὗτοι καὶ αἱ μεταβολαὶ ἀπέληξαν εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀφρικανῶν ἐπαρχιῶν. Οἱ Βανδῆλοι ἐπὶ μακρὸν ἐγένοντο ἀφανεῖς· πολλαὶ ἐκ τῶν Μαυρητανῶν οἰκογενειῶν ἐξωλοθρεύθησαν· οἱ πλούσιοι ἐγκάτοικοι κατέφυγον εἰς Σικελίαν καὶ Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ ξένος ἐδύνατο νὰ περιάγῃ ἐπὶ ὀλοκλήρους ἡμέρας ἐν ἐπαρχίαις, αἱ ποτε ἦσαν πλήρεις κωμῶν καὶ πόλεων, καὶ ἔβριθον λαοῦ, χωρὶς νὰ συναντήσῃ ὄν ἀνθρώπινον.

Ἐπὶ ἓνα περίπου αἰῶνα ἡ χώρα διέμενε βεβουθισμένη τῇ ἀπαθείᾳ καὶ ἀργίᾳ, ἥδη δ' ἔμελλε νὰ ἐξεγερθῇ τῆς νάρκης αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὑπερκρατούντων ὀπλων τοῦ Ἰσλάμ.

Ὁ Ἀβδαλλάχ, ἅμα μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου, ἐξεστράτευσε πρὸς κατάκτησιν τῆς χώρας ταύτης, προηγούμενος τεσσαράκοντα χιλιάδων Ἀράβων. Διαβάς τὰ ἀνατολικά ὄρια τῆς Αἰγύπτου ὤφειλε νὰ διέλθῃ τὴν ἔρημον τῆς Λιβύης, ἀλλ' ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἦτο προμηθευμένος καμήλων, συνειθισμένων εἰς τὰς ἀμμώδεις γαίας τῆς Ἀραβίας, καὶ, μετὰ ἐπίπονον πορείαν, ἐστρατοπέδευσε ἀπέναντι τῶν τειχῶν τῆς Τριπόλεως, ἧτις τότε, ὡς τὴν σήμερον, ἦτο μία ἐκ τῶν πλουσιωτέρων πόλεων τῶν Βαρβαρικῶν παραλίων. Ὁ τόπος ἦτο καλῶς ὠχυρωμένος καὶ ἐνέμεινε εἰς ἀντίστασιν. Σῶμα Ἑλλήνων στρατιωτῶν, ὅπερ ἀπεστάλη πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ, κατέληφθη ἐξ ἀπροόπτου ὑπὸ τῶν πολιορκητῶν ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ διεσκορπίσθη μετὰ σφαγῆς μεγάλης.

Ὁ Ῥωμαῖος ἐπαρχος Γρηγόριος, συναθροίσας στρατιάν ἐξ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδων ἀνδρῶν, μέγα μέρος τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ ἀρτιστράτευτοι ἐκ τῶν ἀτάκτων φυλῶν τῆς Βαρβαρίας, προέβη ὅπως ὑπερασπίσῃ τὴν ἐπαρχίαν του. Συνωδεύετο ὑπὸ Ἀμα-



ζονίου θυγατρὸς θαυμαστῆς καλλονῆς, ἣτις ἐδιδάχθη νὰ χρᾶται ἵππῳ, νὰ τοξεύῃ καὶ νὰ μεταχειρίζηται μάχαιρην, καὶ ἣτις πάντοτε ἴστατο παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐν ταῖς μάχαις.

Ὁ δὲ Ἀβδαλλάχ, μαθὼν τὴν προσέγγισιν τοῦ στρατοῦ τούτου, ἀνέκοψε τὴν πολιορκίαν καὶ προεχώρησεν ἐναντίον αὐτοῦ. Βραχεῖά τις συνδιάλεξις ἔλαβε χώραν μεταξὺ τῶν πολεμίων ἡγητόρων. Ὁ Ἀβδαλλάχ ἐμπροσθίενε τὸ σύνθημα διάνδιχον, ὁμολογίαν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ἢ πληρωμὴν φόρου. Ἀμφότερα ταῦτα ἀπερρίφθησαν μετ' ἀγανακτήσεως. Οἱ στρατοὶ συνεπλάκησαν ἔμπροσθεν τῶν τειχῶν τῆς Τριπόλεως· ὁ Ἀβδαλλάχ, τὴν αὐδοξίαν αὐτοῦ ἐξαρτήσας ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης, παρώτρυνε τοὺς στρατοὺς αὐτοῦ διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ παραδείγματος, καὶ προσέβαλε τὸν ἐχθρὸν ἐπανειλημμένως, προπορευόμενός τοῦ ἵππικοῦ του. Ὅπου κατήπειγε τὴν μάχην, ἡ τύχη τῆς ἡμέρας ἐφαίνετο κλίνουσα ὑπὲρ τῶν Μοσλήμων· ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὁ Γρηγόριος ἠγωνίζετο μετ' ἀπεγνωσμένης ἀνδρίας, διότι ἡ μοῖρα τῆς ἐπαρχίας ἐκρέματο ἐκ τοῦ πολέμου τούτου· ὅπου δ' ἂν ἐνεφανίζετο, ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἦτο παρὰ τὸ πλευρὸν του, καταπλήσσοις τὰ ὄμματα πάντων διὰ τῆς λαμπρότητος τοῦ ὀπλισμοῦ αὐτῆς καὶ τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων της. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε μακρὸς, χαλεπὸς καὶ ἰσόρροπος. Δὲν ἦτο μόνη τις παρατεταμένη μάχη, ἀλλὰ διαδοχὴ συμπλοκῶν, αἵτινες διήρυσαν ἐπὶ διαφόρους ἡμέρας, ἀρχόμεναι μὲν ἀπὸ πρωΐας, παύουσαι δὲ περὶ μεσημβρίαν, ὅτε τὸ ἀφόρητον καῦμα τοῦ ἡλίου ἠνάγκαζεν ἀμφοτέρους τοὺς στρατοὺς ν' ἀποστῶσι καὶ ζητήσωσι τὴν σκιάν τῶν σκηνῶν αὐτῶν.

Ὁ ἐπαρχος Γρηγόριος παρωξύνθη ὅτι τρόπον τινὰ ἐπεδεδρόζετο ὑπὸ ἐλάσσονος δυνάμεως, ἣν προσεδόκα νὰ καταθραύσῃ διὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀριθμοῦ. Ἰδὼν δὲ ὅτι ζωὴ καὶ ψυχὴ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ ἦτο



ὁ Ἀβδάλλαχ, προεκήρυξεν, ὅτι ὁ μαχητής, ὅστις ἤθελε κομίσει αὐτῷ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ ἐκεῖνου, θὰ ἐλάμβανεν εἰς ἀμοιβὴν ἑκατὸν χιλιάδας χρυσῶν νομισμάτων καὶ τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς του.

Ὁ ἐρεθισμὸς ὃν παρήγαγε μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας ἡ δελεαστικὴ αὕτη τιμὴ, κατεπτόησε τοὺς ἀξιοματικούς τοῦ Ἀβδάλλαχ περὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ. Τῷ παρέστησαν πόσον σπουδαία ἦτο ἡ ζωὴ του ὡς πρὸς τὸν στρατὸν καὶ τὸν καθόλου ἀγῶνα, καὶ ἔπεισαν αὐτὸν νὰ σταθῇ μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἡ ἀπουσία του ἐπήνεγκεν ἄμεσον μεταβολὴν, καὶ ἡ εὐθαρσία τῶν στρατευμάτων του, ἕως ἄταρας διεγειρομένη ὑπὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ἤρξατο χαινονομένη.

Ὁ Ζοβεῖρ, εὐγενὴς Ἄρχψ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Κορεῖσχ, ἀφίκετο εἰς τὸ πεδίου τῆς μάχης μετὰ μικρᾶς ἐπικουρίας κατὰ τὴν ἀκμὴν μιᾶς τῶν συμπλοκῶν. Εὗρε δὲ τὰ στρατεύματα μαχόμενα μετὰ βλάβης, καὶ μάστιγην ἠτένισε πρὸς τὰ περίεξ ζητῶν νὰ ἴδῃ τὸν στρατηγόν. Εἰπόντων αὐτῷ ὅτι εὕρισκετο ἐν τῇ σκηνῇ του ἔδραμεν ἐκεῖσε καὶ ἐπέπληξεν αὐτὸν διὰ τὴν ἀδράκειαν του. Ὁ Ἀβδάλλαχ ἠρυθρίασεν, ἀλλ' ἐξηγήθη τὸν λόγον δι' ὃν ἔμενον ἀργός. «Ἐπαντίστρεψον τῷ ἀπίστῳ στρατηγῷ τὸ δόλιον αὐτοῦ δῶρον,» ἀνέκραξε ὁ Ζοβεῖρ· «προεκήρυξον ὅτι ἡ θυγάτηρ του ὡς αἰχμάλωτις, καὶ ἑκατὸν χιλιάδες χρυσῶν νομισμάτων, ἔσονται ἡ ἀμοιβὴ εἰς τὸν κομίσοντα τὴν κεφαλὴν τοῦ Μοσλήμην.» Ὁ Ἀβδάλλαχ ἠσπάσθη τὴν συμβουλήν· καὶ τὸ ἐξῆς συνάμα στρατήγημα καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Ζοβεῖρ. Τὴν ἐπιούσαν ἀπέστειλε μόνον τὴν ἀρκοῦσαν δύναμιν ἵνα ἐγκαρτερήσῃ εἰς ἀμύντικὴν μάχην· ἀλλ' ὅταν ἤλιος ἐμεσουράνησεν, τὰ δὲ ἀσθμαίνοντα στρατεύματα ἀπεχώρησαν κατὰ τὸ σύνθημα εἰς τὰς σκηνάς των, Ἀβδάλλαχ καὶ Ζοβεῖρ ἐξώρμησαν προπορευόμενοι τῶν ἐπιτάκτων, καὶ ἐπέπεσαν· μανιωδῶς κατὰ τῶν λειπο

Θύμων Ἑλλήνων. Ὁ Ζοβείρ ἐμονομάχησε πρὸς τὸν ἑπαρχον καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν, μετὰ πάλιν κρατερῶς διαφιλονεικηθεῖσαν. Ἡ θυγάτηρ του ἐσπεύσατο εἰς τὰ πρόσω ἴδπως ἐκδικήσῃ τὸν θάνατόν του, ἀλλὰ περικυκλωθεῖσα αἰχμαλωτίσθη. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἠττήθη κατὰ κράτος καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν εὐδαίμονα πόλιν τῆς Σουφροτούλας, ἣτις κυριευθεῖσα ἐλεγλατήθη ὑπὸ τῶν Μοσλήμων.

Ἡ μάχη εἶχε παύσει, ὁ δὲ Γρηγόριος πέσει, καὶ ἐν τούτοις οὐδεὶς προσήρχετο ἵνα ἀπαιτήσῃ τὴν ὑπεσχημένην ἀμοιβὴν εἰς τὸν θανατώσοντα αὐτόν. Ἀλλ' ἡ αἰχμαλωτισθεῖσα θυγάτηρ του ἰδοῦσα τὸν Ζοβείρ, προέπεσεν εἰς δάκρυα καὶ ἀναφωνήσεις, οὕτω δὲ ἀπεκάλυψε τὸν μετρίφρονα νικητὴν. Ὁ Ζοβείρ ἀπεποιήθη νὰ δεχθῇ τὴν κόρην ἢ τὸ χρυσίον Ἰέγωνίσθη, εἶπε, διὰ τὴν πίστιν, οὐχὶ χάριν κοσμικῶν ἀντικειμένων, καὶ προσεδόξα τὴν ἀμοιβὴν του ἐν παραδείσῳ. Πρὸς τιμὴν τῶν κατορθωμάτων του ἀπεστάλη μετὰ τῶν ἀγγελιῶν τῆς νίκης ταύτης εἰς τὸν Καλίφην ὅτε δὲ ἐκοινοποίησεν αὐτὴν ἐν τῷ μεγάλῳ τζαμίῳ τῆς Μεδίνης, ἐνώπιον τοῦ συνηγμένου λαοῦ, οὐδὲν ἀνέφερε περὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐκδρολεύσεων. Ἡ μετριοφροσύνη του ὑπερύψωσε τὰς ἀρετάς του εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κοινοῦ, καὶ οἱ Μοσλήμι κατέλεξαν τὸ ὄνομα του μετ' ἐκείνων τοῦ Καλήδ καὶ Ἀμρού.

Ὁ Ἀβδαλλάχ εὔρε τὰς δυνάμεις του κατὰ πολὺ ἡλαττωμένας καὶ ἀνισχύρους ὡς ἐκ τῶν μαχῶν καὶ τῶν νόσων, ὥστε νὰ ἀναδειχθῇ ἱκανὸς πρὸς διατήρησιν τῆς κατοχῆς τῆς χώρας ἣν καθυπέταξε διὸ, μετὰ ἐκστρατείαν πεντεκαίδεκα μηνῶν, ὠδήγησε τὸν τροπαιοῦχον, πλὴν ἐσμικρομμένον στρατὸν αὐτοῦ, εἰς Αἴγυπτον, κομίζοντα πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ περισσὰ λάφυρα.

Μετὰ ταῦτα, ἐπιταγῆ τοῦ Καλίφου, συνήθροισε στρατὸν ἐν Θηβαΐδι, ἢ Ἄνω Αἴγύπτῳ, ἐκεῖθεν δὲ ἐποίησεν ἐπιτυχεῖς ἐκδρομὰς εἰς Νουβίαν, ὁ Χριστιανὸς



Βασιλεὺς τῆς ἐποίας ἠναγκάσθη νὰ συνομολογήσῃ ταπεινωτικὴν συνθήκην, δι' ἧς ὑπέσχετο νὰ ἀποσέλλῃ ἔτησίως τῷ ἐν Αἰγύπτῳ Μοσλήμῃ στρατηγῷ μέγαν ἀριθμὸν Ναβαταίων ἢ Αἰθίοπων δούλων λόγῳ φόρου.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΤ΄.

Ὁ Μωωιάχ, Ἐμίρης τῆς Συρίας.—Αἱ θαλάσσιοι αὐτοῦ νίκαι.—Ὁ Ὀθμὰν ἀπέλλυσι τὸν δακτύλιον τοῦ προφήτου.—Καταργεῖ νέθα ἀντίγραφα τοῦ Κορανίου.—Συνωμοσία κατ' αὐτοῦ.—Θάνατός του.

Εἷς ἐκ τῶν διακεκριμένων Μοσλήμων οἵτινες ἐκυβέρνησαν τὰς ἀπωτάτας ἐπαρχίας διαρκοῦντος τοῦ Καλιφάτου τοῦ Ὀμάρ, ὑπῆρχεν ὁ Μωωιάχ-Ἴβν-Ἀβού-Σόφιαν. Ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματός του καταφαίνεται, ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀβού-Σόφιαν, ἐν ἀρχῇ μὲν ἐχθρὸς, εἶτα δὲ ὀπαδὸς τοῦ Μωάμεθ. Ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς του ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς τοῦ Κορεΐσχ καὶ κεφαλὴ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ὀμέγια ἢ Ὀμμιάχ. Ὁ πρόην Καλίφης Ὀμάρ, τέσσαρα περίπου ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του, διώρισεν αὐτὸν Ἐμίρην, ἢ διοικητὴν τῆς Συρίας, ὁ δὲ Ὀθμὰν τὸν ἐπεκύρωσεν εἰς τὸ ὑπουργημα ἐκεῖνο. Ἦγε τὴν μεταξὺ τῶν τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἡλικίαν ἦτο ἐπιχειρηματίας, εὐθαρσῆς, δξύνους, μεγαλεπήβολος καὶ ὑψηλῶν φρονημάτων ἀνὴρ. ἔχων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τὴν παραλίαν καὶ τοὺς ἀρχαίους λιμένας τῆς Συρίας, ἐπεθύμει νὰ ἐπεκτείνῃ τοὺς θριάμβους τῶν Μοσλημικῶν ὕπλων καὶ κατὰ θάλασσαν ὡς κατὰ ξηράν. Ἐπανειλημμένως ἐπειράθη, ἀλλὰ μάτην, νὰ τύχῃ ἀδείας παρὰ τοῦ Ὀμάρ ὅπως ἐνεργήσῃ θαλασσίαν ἐκστρατείαν, διότι ὁ Καλίφης ἐκεῖνος πάντοτε ἐφοβεῖτο τὴν ἄγαν καὶ ταχεῖαν ἐπέκτασιν τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν



στρατηγῶν αὐτοῦ. Ὑπὸ τὸν Ὀθμᾶν ὑπῆρξεν ἐπιτυ-  
χεστέρος, καὶ τῷ εἰκοστῷ ἐβδόμῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας  
ἐπετράπη αὐτῷ νὰ ἐξοπλίσῃ στόλον, μετ' αὐτοῦ δ' ἐξ-  
έπλευσε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Ταρσοῦ, ἢ τὴν Φοι-  
νικικὴν θάλασσαν, δι' ὧν ὀνομάτων, ἐν τοῖς ἄνωθεν  
καιροῖς, τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Μεσογείου θαλάσ-  
σης ἐσημαίνεται.

Πρώτη αὐτοῦ ἐπιχειρήσις ἦτο ἡ ἐπὶ τὴν νῆσον  
τῆς Κύπρου, ἣτις διετελεῖ εἰσέτι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν  
τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ χρι-  
στιανικὴ φρουρὰ ἦτο ἀδύνατος, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς  
νήσου δὲν ἐβράδυνον νὰ συγκατατεθῶσιν εἰς τὴν πλη-  
ρωμὴν φόρου τῷ Καλίφῃ.

Δευτέρα ἐπιχειρήσις τοῦ ἦτο ἡ κατὰ τῆς νήσου  
Ἀράδου, ὅπου ἀπεβίβασε τὸν στρατὸν αὐτοῦ καὶ ἐ-  
πολιόρκησε τὴν πόλιν ἢ τὸ φρούριον, χαλῶν αὐτὸ διὰ  
στρατιωτικῶν μηχανῶν. Οἱ ἐγκάτοικοι ἀντεστάθησαν θαρ-  
σαλέως καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν τῆς νήσου, ἐδέησε δὲ νὰ  
ἐπανέλθῃ δευτέραν φοράν, μετ' ἀνωτέρας δυνάμεως, ὅ-  
πως κατορθώσῃ τὴν ὑπόταξιν αὐτῆς. Τότε ἐξεδίωξε τοὺς  
ἐγχωρίους, κατηδάφισε τὰ ὄχυράματα καὶ ἐπυρπόλησε  
τὴν πόλιν.

Ἄλλ' ὅμως τὸ λαμπρότερον κατόρθωμά του ὑπῆρξε  
μάχη τις πρὸς μέγαν στόλον, ἐφ' οὗ ὁ Αὐτοκράτωρ  
διέτρεχε τὴν Φοινικικὴν θάλασσαν. Ἐν τῇ Ἀραβικῇ ἱ-  
στορίᾳ ἐκλήθη ἡ Μάχη τῶν Ἰσιῶν, ὡς ἐκ τοῦ δά-  
σους τῶν ἰστών ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ στόλῳ. Οἱ μὲν Χρι-  
στianiοὶ ἔβαινον εἰς τὴν ἐπίθεσιν μέλποντες ψαλμοὺς,  
οἱ δὲ Μωσλῆμαι ἐπαναλαμβάνοντες τεμάχια τοῦ Κο-  
ρανίου, ἀλαλάζοντες Ἀλλάχ Ἀκθάρ καὶ κυματίζοντες  
τὴν σημαίαν τοῦ Ἰσλάμ. Ἡ ναυμαχία ἦτο δεινὴ ὁ  
αὐτοκρατορικὸς στόλος διεσκορπίσθη καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ  
ἐσώθη δι' ἰστιῶν καὶ κωπῶν.

Ὁ Μωωγιάχ τώρα περιήρχετο τὰς θαλάσσας νικη-  
φόρος, ἐποιήσατο ἀποβάσεις εἰς Κρήτην καὶ Μελίτην,





ἐκυρίευσε τὴν νῆσον τῆς Ρόδου, κατέστρεψε τὸ ἐξ ἰ-  
ρειχάλκου περίπυστον κολοσσιαῖόν της ἄγαλμα, καὶ κα-  
τακερματίσας αὐτὸ μετεκόμισε τὰ τεμάχια εἰς Ἀλε-  
ξάνδρειαν, ὅπου ἐπώληθησαν εἰς Ἰουδαῖον τινὰ ἔμπο-  
ρον τῆς Ἐδέσσης, ἐξήρκουν δὲ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ  
φόρτου ἐννεακοσίων καμήλων. Καὶ ἄλλην ναυμαχίαν  
συνεκρότησε πρὸς Χριστιανικὸν στόλον ἐν τῷ κόλπῳ  
τῆς Φοινικοῦντος παρὰ τὸ Καστέλ-Ρόσσον (Καστελό-  
ριζον), ὅπου ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἰσχυρίσθησαν τὴν νί-  
κην. Ἐπεδίωξε δὲ τὰς ἐκδρομάς του κατὰ τὰ παρά-  
λια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ λιμένος  
τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὰ θαλάσσια ταῦτα κατορθώματα, νέον φαινόμενον  
ἐν τῇ πολεμικῇ τῶν Ἀράβων, κητέστησαν τὸν Μωω-  
γιαχ ἐξόχως λαοφιλῆ ἐν Συρίᾳ καὶ ἔβριψαν τὰ θε-  
μέλια τῆς δυνάμεως ἐκείνης καὶ περιωπῆς, εἰς ἃ ὕ-  
περον ἀνυψώθη.

Εἶνε δὲ ἄξιον σημειώσεως, πῶς οἱ θρίαμβοι ἀμ-  
θοῦς λαοῦ, ζήσαντος ἕως ὥρας ἀφανῶς ἐν τῷ μέσῳ  
τῶν ἐρήμων του, διέτρεχον ἀπάσας τὰς ἱστορικὰς καὶ  
παιητικὰς χώρας τῆς ἀρχαιότητος. Εἶχεν οὗτος ἐπιδράμει  
καὶ ὑποδουλώσει τὰ ἄλλοτε ἰσχυρὰ ἐπὶ τῆς γῆς κράτη,  
ἤδη δὲ ἐξώρμα ἐκ τῶν πάλαι Γραφικῶν λιμένων τῆς  
Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἐπειρᾶτο τὴν θάλασσαν τῆς Ταρ-  
σοῦ καὶ ἐκυρίευσεν τὰς νήσους, αἷ οἱ κλασικοὶ μῦθοι  
κατέστησαν περιφήμους.

Ἐν μέσῳ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων τοῦ ἐξωτερι-  
κοῦ, συμβεβηκὸς, ὅπερ ἐθεωρήθη ὅλως ἀπευκταῖον, ἔ-  
τυχεν τῷ Ὀμάρ. Ἐκ περιστάσεως ἔπεσεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν  
τινὶ ρύακι ὁ ἀργυροῦς δακτύλιος ἐφ' οὗ ἦτο ἐπιγεγραμμένον,  
«Μωάμεθ ὁ Ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ.» Κατ' ἀρχὰς ὁ δακτύ-  
λιος οὗτος ἀνῆκεν εἰς τὸν Μωάμεθ· μετὰ δὲ τὸν θάνατόν  
του ἔφερον αὐτόν ὁ Ἀβού-Βεκῆρ, ὁ Ὀμάρ καὶ ὁ Ὀθμάν,  
ὡς τὸ σύμβολον τῆς ἐξουσίας, καθὼς οἱ δακτύλιοι  
ἐθεωροῦντο ἐν ἀνατολῇ ἀνέκαθεν. Μεθ' ὅλας τὰς ἐν τῷ



ρύακι ἐπιμελείς ἱρεύνας, ὁ δακτύλιος δὲν εὐρέθη. Τοῦτο ὑπῆρξε δυσοίωνος ἀπώλεια εἰς τὰ ὄμματα τῶν δεισιδαιμόνων Μοσλήμων.

Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ Ὄθμάν, σκανδαλισθεὶς ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐρμηκειῶν τοῦ Κορανίου καὶ τῶν ἐπικρατουσῶν ἐρίδων ὡς πρὸς τὰ διαφωνοῦντα κείμενα, ἐθέσπισεν ἐν συμβουλίῳ, ἔνθα παρῆσαν οἱ πρόκριτοι τῶν Μοσλήμων, ἵνα ἅπαντα τὰ ἀντίγραφα τοῦ Κορανίου, ἅτινα δὲν συνεφώνουν πρὸς τὸ γνήσιον, τὸ εὐρισκόμενον ἐν χερσὶ τῆς Ἀφζᾶς, χήρας τοῦ Μωάμεθ, καῶσιν. Συνεπεῖα τούτου ἐγένοντο ἑπτὰ ἀντίγραφα· ἕξ ἐστάλησαν εἰς Μέκαν, Ἰεμέν, Συρίαν, Βαχρεῖν, Βασσόραν καὶ Κούφαν· καὶ ἐν ἐτήρησαν ἐν Μεδίνῃ. Ὅλα δὲ τὰ πρὸς ταῦτα διαφέροντα ἀντίγραφα παρεδόθησαν εἰς τὰς φλόγας. Ἡ βουλὴ αὕτη περιεποίησεν εἰς τὸν Ὄθμάν τὸν τίτλον Συλλέκτου τοῦ Κορανίου. Ὡς ἕξ αὐτῆς δ' ἀναμφιβόλως ἀπετράπη πᾶσα περαιτέρω νόθευσις τῆς ἱερᾶς Γραφῆς τοῦ Ἰσλάμ, ἥτις ἕκτοτε ἕως τῆς σήμερον ἔμεινεν ἀναλλοίωτος. Παρὰ τὴν εὐλαβῆ ταύτην πρᾶξιν, ὁ Ὄθμάν διέταξεν ὅπως ἐγεροθῆ τοῖχος κύκλω τοῦ ἱεροῦ οἴκου τῆς Καάβας, κῦρυνε δὲ καὶ ἐκαλλώπισε τὸ τζαμίον τοῦ προφήτου ἐν Μεδίνῃ.

Ἄλλ' εἰ καὶ τοσαῦτα ἐποίησε, δυσαρέστησις καὶ βραδιουργία ἀνέκυπτον περὶ τὸν σεβαστὸν Καλίφην ἐν Μεδίνῃ. Ἦτο μὲν ἀνδρεῖος, ἐλευθέριος καὶ μεγαλόδωρος, ἀλλ' ἐστερημένος ὀξυνοίας καὶ περισκέψεως· ῥέπων πρὸς τὸ προστατευτικὸν σύστημα· λίαν εὐπιστος καὶ εὐαπάτητος.

Μεμψιμοιρίαι ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ πανταχόθεν, καὶ ἐσημέραι κῦξανον πικρότεραι. Ἡ δημοσία καὶ ἰδιωτικὴ αὐτοῦ πολιτεία ἀνεθεωρεῖτο· περιστάσεις δὲ αἰτινες θὰ διήρχοντο ἀπαρατηρήτως ὡς κοιναὶ, ἐμεγαλοποιοῦντο ὡς σπουδαῖα ἀμαρτήματα. Ἦτιῶντο αὐτὸν ἐπὶ ἀσεβεῖ ἀλαζονία, ὅτι ἔλαβε θέσιν, ὅτε τὸ πρῶτον ἐγένετο Καλίφης, ἐπὶ τῆς ἄκρας βαθμίδος τοῦ βῆ-



ματος, όπου ο Μωάμεθ συνείηζε να ισταται, ενώ ο Αβού-Βικάρ ιστατο μίαν βαθμίδα κατωτέρω, ο δὲ Ουμάρ δύο. Βαρυτέρα κατηγορία, και έντως αὐτῆς ἐπάξιος, ἦτο ὅτι ἀπήλλαξεν ἄνδρας ἰκανούς και ἐξήχους ἐπὶ ὑπηρεσίᾳ, ἀναπληρώσας τὰς θέσεις των διὰ των ἰδίων αὐτοῦ συγγενῶν και ἐννοουμένων. Τοῦτο κυρίως καταδείχθη ὅτε ἔπαυσε τὴν Ἀμρὺν-Ἰβν-αλ-Ἀάς τῆς διοικήσεως τῆς Αἰγύπτου και διώρισεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἀβδᾶλλὰχ-Ἰβν-Σαᾶδ, ὅποτε ὁ Μωάμεθ ἐκήρυξε προγεγραμμένον. Ἐτέρα κατηγορία ὑπῆρξεν, ὅτι καταδραπάνησε τὰ χρήματα τοῦ δημοσίου ὑπὲρ παρασιτῶν, δούς ἑκατὸν χιλιάδας δηναρίων εἰς ἓνα ἕξ αὐτῶν, τετρακοσίας χιλιάδας εἰς ἕτερον, και οὐχὶ ἔλασσαν τῶν πεντακοσίων τεσσαρῶν χιλιάδων εἰς τὴν ὑπουργὴν αὐτοῦ Μέρουαν-Ἰβν-Αζήμ, ὅστις, ὡς ἐλέγετο, ἐξήσκει ἀπρεπῆ δύναμιν ἐπ' αὐτοῦ, και ἦτο ἐν πράγματι τὸ δεξιὸν και δραστήριον ὄργανον τῆς κυβερνήσεως. Ἡ τελευταία αὕτη ὀρισθεῖσα ποσότης, ἐλήφθη ἐκ μερίδος τινὸς των λαφύρων τῆς Ἀφρικῆς, ἧτις εἶχεν ἀποταχθῆ διὰ τὴν οἰκογενεῖαν τοῦ προφήτου.

Ἡ ἐργὴ τοῦ γέροντος Καλίφου ἀνεφλέχθη, βλέποντος οὕτω διαστρεφομένον εἰς ἔγκλημα τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἐλευθεριότητα. Ἀναξίας τὸ βῆμα διεκήρυξεν, ὅτι τὸ ἐν τῷ ταμείῳ ἀργύριον ἀνήκεν εἰς τὸν Θεόν, ἡ δὲ διανομὴ εἰς τὸν Καλίφον, καθ' ὃν τρόπον οὗτος ἠθέληεν ἐγκρίνει ἀρμόδιον και παρεκάλεσε τὸν Θεὸν νὰ συγχύσῃ οἶνον ὅποτε ἀντιλέξοντα.

Ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀμμάρ-Ἰβν-Ἰασήρ, εἷς ἐκ των ἀρχαίων Μοσλήμων, περὶ οὗ αὐτὸς ὁ Μωάμεθ εἶχεν εἶπει, ὅτι ἦτο πλήρης πίστεως ἀπὸ κορυφῆς κεφαλῆς μέχρι πελμάτων ποδῶν, ἠγέρθη και διεφιλονείκησε τοὺς λόγους τοῦ Ὁθμάν, ἐφ' ᾧ τινὲς των συγγενῶν τοῦ Καλίφου ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ὀμμιάχ ἐπέπεσον κατὰ τοῦ σεβασμίου Ἀμμάρ, και ἐπάταξαν αὐτὸν ἕως οὗ ἐλειποθῆμην.



Ἡ ἐπενεχθεῖσα ὕβρις εἰς τὸ ἄτομον ἑνὸς ἐκ τῶν πρώτων μαθητῶν καὶ εἰδικῶς κεχαρισμένων τοῦ προφήτου, διεσαλπίσθη πανταχοῦ καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν, ἣτις ἤδη εἰς ἀνταρσίαν ἀπέβαινεν. Ἀρχηγὸς τῶν ἀντιπολιτευομένων ἦτο ὁ Ἰβν-Κάβας, κατ' ἀρχὰς Ἰουδαῖος. Ὁ υἱὸς οὗτος τῆς κακουργίας ἀπῆλθεν εἰς στασιώδη περιόδειαν, ἀπὸ Ἰερὺς εἰς Χιδζτσάφ, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Βασσόραν, Κουφάν, Συρίαν καὶ Αἴγυπτον, καταλαλῶν τὸν Καλίφην καὶ τοὺς ἐμίρας οὓς οὗτος εἶχε διορίσει· διακηρύσσων ὅτι ὁ Ὄθμάν ἀφῆρπασε τὸ Καλιφάτον ἀπὸ τοῦ Ἀλῆ, εἰς ὃν δικαιοματικῶς ἀνῆκεν, ὡς ὁ πλησιέστερος συγγενῆς τοῦ προφήτου, καὶ ὑποβάλλων διὰ προφορικῶν λόγων ἢ μυστικῆς ἐπιστολογραφίας, ὅτι οἱ στασιῶται ἔμελλον νὰ συναθροισθῶσι συγχρόνως εἰς διάφορα μέρη ἐπὶ προφάσει εὐσεβοῦς εἰς Μέκαν ὁδοιπορίας.

Ἡ συνωμοσία τοῦ ἀρνησιθρήσκου Ἰουδαίου ἐπέτυχε. Κατὰ τὸν προσδιορισθέντα χρόνον πρεσβεῖται ἀφίκοντο ἐξ ὅλων τῶν μερῶν. Μία συγκειμένη ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα ἀτόμων ἐκ Βασσόρας· ἑτέρα ἀριθμοῦσα διακοσίους, ὑπὸ τὸν Μαλέκ-Ἀλαστάρ, ἐκ Κούφας· καὶ τρίτη ἑξακοσίους ἐξ Αἴγύπτου, ἧς ἠγεῖτο Μωάμεθ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀβού-Βεκῆρ καὶ ἀδελφὸς τῆς Ἀγεσᾶς· μετὰ πολλῶν ἐκ τινος φατρίας ζηλωτῶν καλουμένων Καρηγιτῶν, οἳ καὶ ἀνέλαβον τὴν ὁδηγίαν. Αἱ πρεσβεῖαι αὗται ἐστρατοπέδευσαν ὡς στρατὸς ἐντὸς μιᾶς λεύγας ἀπὸ Μεδίνης, καὶ προσεκάλεσαν τὸν Καλίφην δι' ἀπεσταλμένου, ἢ νὰ διορθώσῃ τὰ σφάλματα ἢ νὰ παραιτηθῇ.

Ὁ Ὄθμάν, ἐν τῷ ἐσχάτῳ αὐτοῦ φόβῳ, προσέδραμεν εἰς τὸν Ἀλῆ ὅπως ἐξέλθῃ καὶ εἰρηνεύσῃ τὸ πλῆθος. Συγκατετέθη μὲν οὗτος, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ἐξίλασθῇ ὁ Ὄθμάν τὰ ἀμαρτηματὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ βήματος. Καταπονηθεὶς καὶ ἔντρομος, ὁ πρεσβύτης Καλίφης ἀνέβη ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ μετὰ φωνῆς διακοπτομένης ὑπὸ λυγμῶν καὶ δακρῶν, ἀνέκραξε, «Θιέ μου, αἰτοῦ-



μαι παρὰ σοῦ συγγνώμην, καὶ ἐπιστρέφω πρὸς σέ ἐν μετανοίᾳ καὶ θλίψει.» Ἄπασα ἡ συνέλευσις συνεκινήθη καὶ ἐμαχλάχθη, ἔκλαυσε δὲ μετὰ τοῦ Καλίφου.

Μέρουαν ὁ ῥαδιουργῶν καὶ ἀδρῶς μισθοδοτούμενος ὑπουργὸς τοῦ Ὄθμάν, ἡ ψυχὴ τῆς κυβερνήσεώς του, ἀπῆν καθ' ὃν χρόνον τὰ τοιαῦτα συνέβαινον· ἐπανελθὼν δὲ ἐπέπληξε τὸν Καλίφην ὅτι διὰ τῆς πράξεως αὐτοῦ παρέσχεν ἀδυναμίας ἔλεγχον, καὶ λαβὼν τὴν ἀδειάν του ἀπετάθη πρὸς τὸν ὄχλον μετὰ τραχύτητος, ἣτις ταχέως παρώργισεν αὐτὸν δεκαπλασίως. Ἐν τούτοις ὁ Ἀλῆς, σφόδρα ἀγανακτήσας, παρητήθη πάσης περαιτέρω παρεμβάσεως εἰς τὴν ὑπόθεσιν.

Ναῖλη ἡ σύζυγος τοῦ Ὄθμάν, ἣτις ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ Μέρουαν καὶ κατεῖδε τὴν μανίαν τοῦ λαοῦ, ἐπληροφόρησε τὸν ἄνδρα τῆς περὶ τῆς ἐπικειμένης τῆ κεφαλῆ αὐτοῦ θυέλλης καὶ κατέπεισεν αὐτὸν νὰ ἐπικαλεσθῆ τὴν μεσιτείαν τοῦ Ἀλῆ. Οὗτος ἔστερξε νὰ ἐνδώσῃ, καὶ ἐπορεύθη ἵνα συνδιαλεχθῆ πρὸς τοὺς ἀντάρτας. Ἐν μέρει μὲν διὰ τῶν εὐτραπέλων λόγων καὶ τῶν δαψιλῶν δωρεῶν ἐκ τοῦ θαυσαυροῦ, ἐν μέρει δὲ διὰ τῶν γραπτῶν ὑποσχέσεων τοῦ Καλίφου, ὅτι θὰ διωρθοῦτο πᾶν ἀμάρτημα, οἱ στασιῶται καθησύχασαν, ἐξαιρουμένων μόνον τῶν ἐξ Αἰγύπτου πρεσβευτῶν, οἵτινες ἦλθον ἵνα ἐκφράσωσι δεινολογίας κατὰ τοῦ ὁμογάλακτος τοῦ Καλίφου, Ἀβδαλλάχ-ἴβν Σαὰδ, ὅστις, ὡς ἔλεγον, κατέθλιβεν αὐτοὺς διὰ παρανόμων φορολογιῶν καὶ ἔδαπάνη τὸ αἷμά των εἰς ἐκστρατείας ἐν Βαρβαρίᾳ ἀπλῶς καὶ μόνον χάριν τῆς ἰδίας αὐτοῦ φήμης καὶ ὠφελείας, χωρὶς νὰ τηρῆ οὔτε ἓνα πεζὸν ἐν τῇ χώρᾳ. Ὅπως εἰρηνεύσῃ τοὺς δεινολογουμένους τούτους, ὁ Ὄθμάν ἔπαυσε τὸν Ἀβδαλλάχ τῆς διοικήσεως καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ ἐκλέξωσι τὸν διάδοχον. Οὔτοι ὁμοφώνως διώρισαν τὸν Μωάμεθ, ἀδελφὸν τῆς Ἀγεσᾶς, οὔτινος, πράγματι, ἐποιήσατο χρῆσιν ἢ ῥαδιούργος ἐκεῖνη γυνὴ ὡς δαυλοῦ ὅπως ἀναφλέξῃ τὴν



ἀνταρσίαν ταύτην· διότι σκοπὸς τῆς Ἀγεσᾶς ἦτο νὰ διορισθῇ ὁ Τέλχας εἰς τὸ Καλιφάτον.

Τὸ στασιαστικὸν στρατόπεδον διελύθη. Ὁ Μωάμεθ μετὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ἐπορεύθη ἵνα λάβῃ κατοχὴν τῆς θέσεώς του, ὃ δὲ προβεβηκῶς εἰς ἡλικίαν Καλίφης ἐκολάκευεν ἑαυτὸν ὅτι θὰ τὸν ἄφινον ἅπαξ ἔτι ἐν εἰρήνῃ.

Τριήμερον εἶχε διέλθει ὁδοιπορίαν ὁ Μωάμεθ μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, ὅτε κατέλαβεν αὐτοὺς μαῦρος δούλος ἐπιβαίνων δρομάδος. Τὸν ἠρώτησαν τίς ἦτο καὶ διατὶ ὦδευε τόσῳ ταχέως. Ὁμολόγησεν ἑαυτὸν δούλον τοῦ ὑπουργοῦ Μέρουαν, κομίζοντα παραγγελίαν τοῦ Καλίφου πρὸς τὸν ἐν Αἰγύπτῳ ἐμίρην του. «Ἐγὼ εἰμι ὁ Ἐμίρης,» εἶπεν ὁ Μωάμεθ. «Ἡ ἐντολή μου,» ὑπέλαβεν ὁ δούλος,» εἶνε διὰ τὸν Ἐμίρην Ἀβδὰλλὰχ-Ἰβν-Σαάδ.» Ἐζήτησαν ἵνα μάθωσιν ἐὰν ἔφερον ἐπιστολὴν, ἐν τῷ δ' ἐπρόδιδε τὸ καθήκον του ἐνήργησαν ἐπ' αὐτοῦ ἔρευναν. Ἐπιστολὴ εὐρέθη κεκρυμμένη ἐντὸς ὑδροδοχείου. Ἦτο παρὰ τοῦ Καλίφου, ὅστις διὰ βραχέων ἐπέτασσε τῷ ἐμίρῃ, ἅμα ὡς ἀφικόμενον τὸν Μωάμεθ-Ἰβν-Ἀβού-Βεκῆρ, νὰ ἀποκτείνῃ αὐτὸν κρυφίῳ τῷ τρόπῳ, νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ δίπλωμα αὐτοῦ καὶ νὰ φυλακίσῃ, μέχρι νεωτέρων διαταγῶν, τοὺς ἐλθόντας ἵνα δεινολογηθῶσιν εἰς Μεδίαν.

Ὁ Μωάμεθ-Ἰβν-Ἀβού-Βεκῆρ ἐπανῆλθε μαινόμενος εἰς Μεδίαν καὶ ἐπέδειξε τὴν δολίαν ἐπιστολὴν εἰς τὴν Ἀλῆ, τὸν Ζοβεῖρ καὶ τὸν Τέλχαν, οὗτοι δὲ ἐπορεύθησαν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ὀθμάν. Ὁ Καλίφης ἠρνήσατο πᾶσαν περὶ τῆς ἐπιστολῆς γνῶσιν. Τότε, τῷ εἶπον, θὰ ἦνε σκευώρημα τοῦ Μέρουαν, καὶ ἀπήγγειλαν νὰ προσκληθῇ οὗτος. Ὁ Ὀθμάν δὲν ἐπέιθετο ὅτι ὁ ὑπουργός του ἐδύνατο νὰ πράξῃ τοιαύτην προδοσίαν καὶ ἰσχυρίζετο, ὅτι θὰ ἦτο μοχθηρὸν ἐπινόημα τινὸς ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Ἦδη ἡ Μεδίνα διετέλει ἐν ὀργασμῷ. Συνάθροισις λαοῦ ἠκολούθει. Ἄπαντες εἶχον παροξυνθῆ ἐπὶ τοιαύτῃ δεινῇ ἀπιστίᾳ, καὶ ἐπέμενον ζη-



μαι παρά σου συγγνώμην, καὶ ἐπιστρέφω πρὸς σέ ἐν μετανοίᾳ καὶ θλίψει.» Ἄπασα ἡ συνέλευσις συνεκινήθη καὶ ἐμακράχθη, ἔκλαυσε δὲ μετὰ τοῦ Καλίφου.

Μέρουαν ὁ ῥαδιουργῶν καὶ ἀδρῶς μισθοδοτούμενος ὑπουργὸς τοῦ Ὄθμάν, ἡ ψυχὴ τῆς κυβερνήσεώς του, ἀπῆν καθ' ὃν χρόνον τὰ τοιαῦτα συνέβαινον· ἐπαυελθὼν δὲ ἐπέπληξε τὸν Καλίφην ὅτι διὰ τῆς πράξεως αὐτοῦ παρέσχεν ἀδυναμίας ἔλεγχον, καὶ λαβὼν τὴν ἀδειάν του ἀπετάθη πρὸς τὸν ὄχλον μετὰ τραχύτητος, ἥτις ταχέως παρώργισεν αὐτὸν δεκαπλασίως. Ἐν τούτοις ὁ Ἄλῆς, σφόδρα ἀγανακτήσας, παρητήθη πάσης περαιτέρω παρεμβάσεως εἰς τὴν ὑπόθεσιν.

Ναΐλη ἡ σύζυγος τοῦ Ὄθμάν, ἥτις ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ Μέρουαν καὶ κατείδε τὴν μανίαν τοῦ λαοῦ, ἐπληροφόρησε τὸν ἄνδρα τῆς περὶ τῆς ἐπικειμένης τῆ κεφαλῆ αὐτοῦ θυέλλης καὶ κατέπεισεν αὐτὸν νὰ ἐπικαλεσθῆ τὴν μεσιτείαν τοῦ Ἄλῆ. Οὗτος ἔστερξε νὰ ἐνδώσῃ, καὶ ἐπορεύθη ἵνα συνδιαλεχθῆ πρὸς τοὺς ἀντάρτας. Ἐν μέρει μὲν διὰ τῶν εὐτραπέλων λόγων καὶ τῶν δαψιλῶν δωρεῶν ἐκ τοῦ θασσαυροῦ, ἐν μέρει δὲ διὰ τῶν γραπτῶν ὑποσχέσεων τοῦ Καλίφου, ὅτι θὰ διωρθοῦτο πᾶν ἀμάρτημα, οἱ στασιῶται καθησύχασαν, ἐξαιρουμένων μόνον τῶν ἐξ Αἰγύπτου πρεσβευτῶν, οἵτινες ἦλθον ἵνα ἐκφράσωσι δεινολογίας κατὰ τοῦ ὀμογάλακτος τοῦ Καλίφου, Ἄβδαλλάχ-ἴβν Σαὰδ, ὅστις, ὡς ἔλεγον, κατέθλιβεν αὐτοὺς διὰ παρανόμων φορολογιῶν καὶ ἐδαπάνα τὸ αἷμά των εἰς ἐκστρατείας ἐν Βαρυβαρία ἀπλῶς καὶ μόνον χάριν τῆς ἰδίας αὐτοῦ φήμης καὶ ὠφελείας, χωρὶς νὰ τηρῆ οὔτε ἓνα πεζὸν ἐν τῇ χώρᾳ. Ὅπως εἰρηνεύσῃ τοὺς δεινολογουμένους τούτους, ὁ Ὄθμάν ἔπαυσε τὸν Ἄβδαλλάχ τῆς διοικήσεως καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ ἐκλέξωσι τὸν διάδοχον. Οὗτοι ὀμοφώνως διώρισαν τὸν Μωάμεθ, ἀδελφὸν τῆς Ἄγεσᾶς, οὔτινος, πράγματι, ἐποιήσατο χρῆσιν ἡ ῥαδιουργὸς ἐκεῖνη γυνὴ ὡς δαυλοῦ ὅπως ἀναφλέξῃ τὴν



ἀνταρσίαν ταύτην· διότι σκοπὸς τῆς Ἀγεσᾶς ἦτο νὰ διορισθῇ ὁ Τέλχας εἰς τὸ Καλιφάτον.

Τὸ στασιαστικὸν στρατόπεδον διελύθη. Ὁ Μωάμεθ μετὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ἐπορεύθη ἵνα λάβῃ κατοχὴν τῆς θέσεώς του, ὁ δὲ προβεβηκῶς εἰς ἡλικίαν Καλίφης ἐκολάκευεν ἑαυτὸν ὅτι θὰ τὸν ἄφινον ἅπαζ ἔτι ἐν εἰρήνῃ.

Τριήμερον εἶχε διέλθει ὁδοιπορίαν ὁ Μωάμεθ μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, ὅτε κατέλαβεν αὐτοὺς μαῦρος δοῦλος ἐπιβαίνων δρομάδος. Τὸν ἠρώτησαν τίς ἦτο καὶ διατὶ ὤδευε τόσῳ ταχέως. Ὁμολόγησεν ἑαυτὸν δοῦλον τοῦ ὑπουργοῦ Μέρουαν, κομίζοντα παραγγελίαν τοῦ Καλίφου πρὸς τὸν ἐν Αἰγύπτῳ ἐμίρην του. «Ἐγὼ εἰμι ὁ Ἐμίρης,» εἶπεν ὁ Μωάμεθ. «Ἡ ἐντολή μου,» ὑπέλαβεν ὁ δοῦλος,» εἶνε διὰ τὸν Ἐμίρην Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Σαάδ.» Ἐζήτησαν ἵνα μάθωσιν ἐὰν ἔφερον ἐπιστολὴν, ἐν ᾧ δ' ἐπρόδιδε τὸ καθήκον του ἐνήργησαν ἐπ' αὐτοῦ ἔρευναν. Ἐπιστολὴ εὐρέθη κεκρυμμένη ἐντὸς ὑδροδοχείου. Ἦτο παρὰ τοῦ Καλίφου, ὅστις διὰ βραχείων ἐπέτασσε τῷ ἐμίρῃ, ἅμα ὡς ἀφικόμενον τὸν Μωάμεθ-Ἰβν-Ἀβού-Βεκῆρ, νὰ ἀποκτείνῃ αὐτὸν κρυφίῳ τῷ τρόπῳ, νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ δίπλωμα αὐτοῦ καὶ νὰ φυλακίσῃ, μέχρι νεωτέρων διαταγῶν, τοὺς ἐλθόντας ἵνα δεινολογηθῶσιν εἰς Μεδίαν.

Ὁ Μωάμεθ-Ἰβν-Ἀβού-Βεκῆρ ἐπανῆλθε μαινόμενος εἰς Μεδίαν καὶ ἐπέδειξε τὴν δολίαν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Ἀλῆ, τὸν Ζοβεῖρ καὶ τὸν Τέλχαν, οὗτοι δὲ ἐπορεύθησαν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ὄθμάν. Ὁ Καλίφης ἠρνήσατο πᾶσαν περὶ τῆς ἐπιστολῆς γνῶσιν. Τότε, τῷ εἶπον, θὰ ᾔνε σκευώρημα τοῦ Μέρουαν, καὶ ἀπήτησαν ἵνα προσκληθῇ οὗτος. Ὁ Ὄθμάν δὲν ἐπέειθετο ὅτι ὁ ὑπουργός του ἐδύνατο νὰ πράξῃ τοιαύτην προδοσίαν καὶ ἰσχυρίζετο, ὅτι θὰ ἦτο μοχθηρὸν ἐπινόημα τινὸς ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Ἦδη ἡ Μεδίνα διετέλει ἐν ὀργασμῷ. Συνάθροισις λαοῦ ἠκολούθει. Ἄπαντες εἶχον παροξυνθῆ ἐπὶ τοιαύτῃ δεινῇ ἀπιστίᾳ, καὶ ἐπέμενον ζη-





τοῦντες, εἰ μὲν ἢ ἐπιστολὴ προήρχετο ἐκ τοῦ Ὀθμάν, νὰ παραιτηθῆ οὗτος τοῦ Καλιφάτου, εἰ δὲ ἦτο γέννημα τοῦ Μέρουαν, νὰ ἐπιβληθῆ αὐτῷ ἢ κατ' ἀξίαν τιμωρία. Αἱ ἀπαιτήσεις αὐτῶν οὐδὲν οὐδαμῶς ἐκίνησαν τὸν Καλίφην.

Τότε ὁ Μωάμεθ-Ἰβν-Ἀβού-Βεκήρ ἀπέστειλε ταχυδρόμους ὅπως ἐπανακαλέσῃ τοὺς ἄρτι στασιάσαντας ἐκ τῶν ἐπυχριῶν, οἵτινες ἐπανέκαμπτον εἰς τὰς ἐστίνας αὐτῶν, καὶ ἐπικαλεσθῆ βοήθειαν ἐκ τῶν γειτόνων φυλῶν. Ἡ οἰκία τοῦ Ὀθμάν περιεστοιχίσθη, καὶ αἰρεσις προετάθη αὐτῷ ἢ ν' ἀποπέμψῃ τὸν Μέρουαν ἢ νὰ παραιτηθῆ. Ἠρνήσατο ἀμφότερα ταῦτα. Ἡ ζωὴ του ἤδη ἠπειλείτο. Ἐκλείσθη ἐν τῷ διαιτήματί του. Ἀφείλον αὐτοῦ τὸν πόρον τοῦ ὕδατος. Ἐὰν ἐνεφανίζετο ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ, προσεβάλλετο διὰ λίθων. Ὁ Ἀλῆς, ὁ Ζοβεῖρ καὶ ὁ Τέλχας ἐσπούδασαν ἵνα πραῦνωσι τὸ πλῆθος, ἀλλ' αὐτὸ ἐκώφευεν εἰς τὰς παρακλήσεις των. Ὁ Σαὰδ-Ἰβν-αλ-Ἀὰς συνεβούλευσε τῷ Καλίφῃ, ἐπικρατοῦντός ἤδη τοῦ ἱεροῦ μνηδός, νὰ ἐπιχειρήσῃ εὐσεβῆ ὁδοιπορίαν εἰς Μέκαν, ἅτε ἀσφαλεῖ ὄντι ὑπὸ τὴν προσασίαν τοῦ εὐλαβοῦς σκοποῦ καὶ τῆς ἐσθῆτος τοῦ προσκυνητοῦ. Ὁ Ὀθμάν ἀπέβριψε τὴν συμβουλήν. «Ἐὰν ζητῶσι τὴν ζωὴν μου;» εἶπε, «δὲν θέλουσι σεβασθῆ τὴν ἐσθῆτα τοῦ προσκυνητοῦ.»

Ὁ Ἀλῆς, ὁ Ζοβεῖρ καὶ ὁ Τέλχας, βλέποντες ἐπικείμενον τὸν κίνδυνον, ἀπέστειλαν τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτῶν, Ἀσσάν, Ἀβδαλλάχ καὶ Μωάμεθ, ὅπως βοηθήσωσι τὸν οἶκον. Ἐστάθησαν οὗτοι παρὰ τὴν θύραν καὶ ἐπὶ τινα χρόνον ἀπώθουν τοὺς ἀντάρτας· ἀλλ' ἡ μανία τῶν τελευταίων ὑπερέβη πᾶν ὄριον. Ἰρμησαν κατὰ τῆς οἰκίας· ὁ Ἀσσάν ἐτραυματίσθη ὑπερασπιζόμενος αὐτήν. Οἱ στρατιῶται εἰσέβαλον· μεταξὺ δὲ τῶν προδραμόντων ἦσαν ὁ Μωάμεθ, ἀδελφὸς τῆς Ἀγεσᾶς, καὶ ὁ Ἀμμάρ-Ἰβν-Ἰασήρ, ὃν ὁ Ὀθμάν προσέταξέ ποτε νὰ μαστιγώσωσιν. Οὗτοι εὗρον τὸν σεβαστὸν Καλίφην



καθήμενον ἐπὶ σκίμποδος, καταπώγωνα, ἔχοντα τὸ Κερ-  
ράνιον ἀνοιχτὸν ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τὴν σύζυγόν του  
Ναίλην παρὰ τὸ πλευρόν.

Εἰς τῶν ἀνταρτῶν ἐπάταξεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν,  
ἕτερος ἐτραυμάτισεν αὐτὸν ἐπανειλημμένως διὰ φασ-  
γάνου, καὶ ὁ Μωάμεθ-Ἰβν-Ἀβού-Βεκὴρ ἐβρίψε βέλος ἐπὶ  
τοῦ σώματός του νεκροῦ ὄντος. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἔ-  
λαβε πληγὴν πειραθείσα νὰ τὸν προφυλάξῃ, ἡ δὲ διά-  
σωσις τῆς ζωῆς της ὀφείλεται εἰς τὴν πίστιν δούλου  
τινός. Ἡ οἰκία του ἐλεηλατήθη· ἐγυμνώθησαν ὡσαύ-  
τως τινὲς ἐκ τῶν γειτνιαζουσῶν οἰκιῶν καὶ δύο δω-  
μάτια τοῦ θησαυροφυλακίου.

Ἄμα ἡ ἐπίβουλος Ἀγασά ἤκουσεν ὅτι ἡ δολοφονία  
ἐτελέσθη, ἐξῆλθεν ἐν ὑποκριτικῇ μορφῇ, βροντωδῶς θρη-  
νοῦσα διὰ τὸν θάνατον ἀνδρός ὃν ἐνδομύχως ἐμίσει,  
καὶ συντασσομένη μετὰ τῆς οἰκογενείας Ὀμμιάχ ἥτις  
ἔκραζεν ἐκδίκησιν αἵματος.

Ὁ εὐγενὴς καὶ ἐνάρετος Ἀλῆς, μετὰ μείζονος εἰλι-  
κρινείας, ἐθυμώθη κατὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὅτι δὲν ἐθυ-  
σίασαν τὴν ζωὴν των ὑπὲρ τοῦ Καλίφου, καὶ ἐπέπληξε  
τοὺς υἱοὺς τοῦ Τέλχα καὶ Ζοβέτρ ὅτι ἐδείχθησαν ὀ-  
λίγωροι. «Διατὶ τοσοῦτον χολοῦσαι, πάτερ τοῦ Ἀσσάν;»  
εἶπεν ὁ Τέλχας· «ἐὰν ὁ Ὄθμάν ἀπέπεμπε τὸν Μέ-  
ρουαν, δὲν θὰ ἐλάμβανε χώραν τὸ δεινὸν τοῦτο.»

Καὶ τῷ ὄντι ἐπεκράτησε κοινὴ δόξα ὅτι τὴν ἐπι-  
στολὴν ἔγραψε πραγματικῶς ὁ Μέρουαν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ  
Καλίφου, ἦτο δὲ συμπεφωνημένον νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας  
τοῦ Μωάμεθ καὶ παραγάγῃ τὰ ἀποτελέσματα ἅτινα  
ἤδη προῆλθον ἐξ αὐτῆς. Διαβεβαιοῦται ὅτι ὁ Μέρουαν,  
ἐπιτετραμμένος τὴν ἐπιστολογραφίαν τοῦ Καλιφάτου,  
πολλάκις κατεγράσθη τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀδυνά-  
του καὶ ὑπεργήρου Ὄθμάν, τοιῶδε τῷ τρόπῳ, ἀλλ' οὐχὶ  
μετὰ τοιούτου στυγεροῦ ἐπινοήματος. Ἀρτίως εἶχεν ἐν  
τῷ κρυπτῷ συνταχθῆ τοῖς κατὰ τοῦ Καλίφου μη-  
χανοβράχοις.

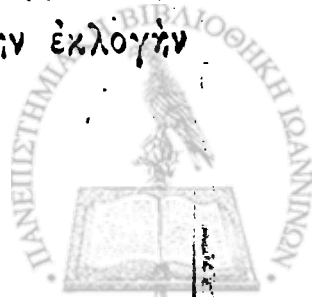


Τὸ σῶμα τοῦ Ὄθμάν ἔμεινεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐκτεθειμένον, εἶτα δ' ἐτάφη, μετὰ τῶν ἐνδυμάτων ἅπερ ἔφραεν ὅτε τὸν ἐφόνευσαν, ἄπλυτον καὶ ἄνευ νεκρικῆς τινὸς πομπῆς. Ἦγε τὸ ὀγδοηκοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου του, καὶ ἐβασίλευσε δώδεκα περίπου ἔτη. Τὸ συμβάν ἠκολούθησε κατὰ τὸ τριακοστὸν πέμπτον ἔτος ἀπὸ Ἐγίρας, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ 655ον Α. Χ. Εἰ καὶ ἀφειδῶς ἔδαπάναι, ἐπιχορηγῶν ποσὰ εἰς τοὺς κεχαρισμένους αὐτῷ, ἄπειροι θησαυροὶ εὐρέθησαν ἐν τῇ οἰκίᾳ του, μέγα δ' ἐξ αὐτῶν μέρος ἐτήρει ἀποτεταγμένον διὰ σκοποὺς φιλανθρώπων.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΖ'.

Ὑποψήφιοι διὰ τὸ Καλιφάτον — Ἀναγόμενοι τοῦ Ἀλῆ, τετάρτου Καλίφου. — Ἐπιχειρεῖ οὗτος μεταρρυθμίσεις. — Συνέπειαι αὐτῶν. — Συνωμοσία τῆς Ἀγεσᾶς. — Λαμβάνει αὕτη κατοχὴν τῆς Βασόρας.

Εἶδαμεν ἕως ὥρας ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Ἰσλάμ ἤρξατο ἀποβάλλουσα τὴν ἐπιβροχὴν αὐτῆς ἐν τῷ συνδέσμῳ τῶν καρδιῶν τῶν πιστῶν καὶ τῇ ἐνώσει τῶν αἰσθημάτων καὶ συμφερόντων αὐτῶν ὑπὲρ κοινοῦ ἀγῶνος. Αἱ φατρίαί, αἵτινες ἤγειραν κεφαλὴν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θανάτου τοῦ Μωάμεθ, ἠύξησαν σὺν τῇ ἐκλογῇ ἐκάστου διαδόχου, καὶ οἱ διὰ τὴν διαδοχὴν ὑποψήφιοι ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐφ' ὅσον αἱ πολύκροτοι ἐπιτυχίαι τῶν Μοσλημικῶν ὅπλων καθίστων τροπαιοῦχος στρατηγούς δημοχαρεῖς καὶ περιδρόμους. Ἐπὶ τῆς δολοφονίας τοῦ Ὄθμάν τέσσαρες ὑποψήφιοι ἐνεφανίσθησαν διὰ τὸ Καλιφάτον, ἡ δὲ τυχαία σύνοδος τῶν ἀντιπροσώπων ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ Μοσλημικοῦ κράτους, ἠπέλει νὰ καταστήσῃ τὴν ἐκλογὴν δύσκολον καὶ θορυβώδη.



Πρωτεύων υποψήφιος ἦτο ὁ Ἀλῆς, ὅστις εἶχε τοὺς ἰσχυροτέρους φυσικοὺς λόγους, ἅτε ὦν ἀνεψιὸς καὶ γαμβρὸς τοῦ Μωάμεθ, καὶ τῶν ἐκ τῆς Φατιμῆς τέκνων τοῦ ὄντων τῶν μόνων ἀπογόνων τοῦ προφήτου. Ἀνήκεν εἰς τὸν εὐγενέστερον κλάδον τῆς διασήμεου γενεᾶς τοῦ Κορείσχ. Κατεῖχε τὰ τρία παρὰ τοῖς Ἄραψι μᾶλλον τιμώμενα προσόντα—Θάβρος, εὐγλωττίαν καὶ μεγαλοδωρίαν. Ὡς ἐκ τοῦ ἀτρομήτου χαρκατῆρος του ἔδωκεν αὐτῷ ὁ προφήτης τὴν προσηγορίαν ὁ Λέων τοῦ Θεοῦ· δείγματα τῆς εὐγλωττίας του σώζονται ἔν τισι γίχοις καὶ ῥητοῖς, τηρουμένοις ὑπὸ τῶν Ἀράβων· ἡ μεγαλοδωρία του κατέστη δῆλος διὰ τῆς, καθ' ἐκάστην Παρσκειν, μεταξὺ ἐτέρων διανομῆς τῶν ἐν τῷ ταμείῳ ἀπομενόντων. Περὶ τῆς μεγαλοφροσύνης του παρέσχομεν ἤδη ἐπανειλημμένας ἀποδείξεις· τὴν σεμνὴν αὐτοῦ ἀποστροφὴν πρὸς πᾶν ὅ,τι ψευδὲς καὶ χαμερπές, καὶ τὸν ἀποσκορακισμόν ἐκ τῆς πολιτείας αὐτοῦ παντός ὅ,τι ἀρεστοῦ εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν ἰδίων συμφερόντων βραδιουργίαν.

Τὰ ἐπὶ τοῦ Καλιφάτου δικαιώματά του ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Κούφας, τῶν Αἰγυπτίων καὶ μεγάλου μέρους τῶν Ἀράβων, ἐπιθυμούντων γραμμὴν Καλιφῶν ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Μωάμεθ. Ἀντέπραπτεν ὅμως κατ' αὐτοῦ, ὡς καὶ πρότερον, ἡ ἀμάλλακτος Ἀγεσά, ἥτις, καίτοι ἤδη λίαν προβεβηκυῖα εἰς ἡλικίαν, ἐτήρει ἀδυσώπητον ἀνάμνησιν ὅτι αὐτὸς ἠμφισβήτησέ ποτε τὴν ἀγνότητά της.

Δεύτερος υποψήφιος ἦτο ὁ Ζοβεῖρ, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ μαχητῆς, ὅστις διεκρίθη ἐπὶ ἀνδρία κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Βαρθαίας καὶ ἀνέδειξε μετριοπάθειαν, ὡς παρκλείψας νὰ ἀναφέρῃ περὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων του καὶ ἀποποιηθεὶς νὰ δεχθῆ τὴν ἀνταμοιβὴν αὐτῶν. Ἰπὲρ τῶν ἐπὶ τοῦ Καλιφάτου ἀξιώσεων του συνηγόρει ὁ λαὸς τῆς Βασσόρας.

Τρίτος υποψήφιος ἦτο ὁ Τέλχας, ὅστις ὑπῆρξεν εἰς



ἐκ τῶν ἕξ ἐκλογέων τοῦ Ὄθμάν, νῦν δὲ ἀπήλαυε τοῦ κραταιοῦ ἐρείσματος τῆς Ἀγεσᾶς.

Τέταρτος ὑποψήφιος ἦτο ὁ Μωωγιάχ, ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Συρίας καὶ λαοφιλὴς ἕνεκα τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν προσφάτων νικῶν του. Οὗτος προσέτι κατεῖχεν ἄπειρα πλοῦτη πρὸς ἐπικουρήσιν τῶν ἀξιώσεών του καὶ ἦτο κεφαλὴ τῆς ἰσχυρᾶς φυλῆς τοῦ Κορεΐσχ· ἀλλ' ὅμως ἐτύγχανε μακρὰν τῆς σκηνῆς τῆς ἐκλογῆς, ἐν δὲ τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ οἱ τοῦ κόμμυτός του σύγχυσις μόνον καὶ παράτασις χρόνου ἐδύναντο νὰ ὑποκινήσωσιν.

Ἦτο ἡμέρα στάσεως καὶ πατάγου ἐν Μεδίῃ. Τὸ σῶμα τοῦ Ὄθμάν ἔμενεν εἰσέτι ἄταφον. Ἡ σύζυγός του Ναίλλη, παροξυνομένη ὑπὸ τῆς Ἀγεσᾶς, ἐπεμψε τὴν καθημαγμένην αὐτοῦ ἐσθῆτα ὅπως τὴν περιαγάγωσιν διὰ τῶν πόρρω ἐπαρχιῶν, ποιουμένη οὕτω φρικώδη ἔκκλησιν εἰς τὰ πάθη τῶν ἐγκατοίκων.

Ὁ λαὸς, ἀκούσας περὶ ἐρίδων καὶ διαιρέσεων, ἐζητήσατο τὸν αὐθωρὶ διορισμὸν τοῦ Καλίφου. Τοὺς μετὰ δεινολογιῶν κατὰ τοῦ Ὄθμάν ἐκ διαφόρων μερῶν προσελθόντας πρεσβευτάς, κατέλαβεν ἀγανάκτησις. Συμπαρευρίσκοντο ἄνθρωποι ἐκ Βαβυλωνίας καὶ Μεσοποταμίας, καὶ ἐξ ἄλλων χωρῶν τῆς Περσίας· ἐκ Συρίας καὶ Αἰγύπτου, ὡς καὶ ἐκ τῶν τριῶν τμημάτων τῆς Ἀραβίας· οὗτοι ἅπαντες συνηθοίσθησαν στασιαστικῶς καὶ ἠπείλησαν κατὰ τῆς ἀσφαλείας τῶν τριῶν ὑποψηφίων, Ἀλῆ, Τέλχα καὶ Ζοβεῖρ, ἐὰν ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὥρων ἐκλογὴ δὲν ἐγίνετο.

Ἐν τῷ διλήμματι τούτῳ, τινὲς ἐκ τῶν εὐπατριδῶν Μοσλήμων ἐπορεύθησαν εἰς τὸν Ἀλῆ ὅπως πείσωσιν αὐτὸν νὰ δεχθῆ τὸ ἀξίωμα. Καὶ συγκατετέθη μὲν οὗτος δυσανασχετῶν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ πράξῃ τι λαθραίως· ἠρνήθη μάλιστα νὰ λάβῃ τὰς χεῖρας των (Μοσλημικὸν τότε ἔθιμον πρὸς βεβαίωσιν πίστεως,) εἰ μὴ ἐνώπιον δημοσίας συνεδριάσεως ἐν τῷ Τζαμίῳ, μήποτε



ἤθελε δώσει ἀφορμὴν πανουργιῶν ἢ διενέξεων τοῖς ἀντιπάλοις του. Ἀπεποιήθη ὡσαύτως ὑποσχέσεις ἢ ὄρους. «Ἐὰν ἐκλεχθῶ Καλίφης,» εἶπε, «θέλω διαχειρισθῆ τὴν κυβέρνησιν μετ' ἀνεξαρτησίας καὶ προσενεχθῆ πρὸς ὑμᾶς πάντας κατὰ τὰς ἰδίας μου περὶ δικαιοσύνης ἰδέας. Ἐὰν ἐκλέξετε ἄλλον, θέλω ὁμολογήσει αὐτῷ ὑποταγὴν καὶ ἔσομαι ἕτοιμος νὰ τῷ ὑπηρετήσω ὡς βεζίρης.» Συγκατετέθησαν εἰς ὅ,τι τοῖς εἶπε, καὶ πάλιν ἐσπούδασαν ἵνα τὸν πείσωσι νὰ δεχθῆ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πίστεως.

Τὴν ἐπιούσαν πρωΐαν ἐγένετο μεγάλη συνάθροισις λαοῦ ἐν τῷ τζαμίῳ, καὶ ὁ Ἀλῆς ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς πύλης. Προσῆρχετο ἐν ἀπλῷ Ἀραβικῷ ἱματισμῷ, περιβεβλημένος ἐσθῆτα ἐξ ἐλαφροῦ παμβακίνου, διεζωσμένος, φορῶν χονδρὰν κίδικριν καὶ ἀντὶ βακτηρίας κρατῶν τόξον. Ἐκβαλὼν τὰς εὐμαρίδας του, εἰς τεκμήριον σεβασμοῦ πρὸς τὸν τόπον, εἰσῆλθεν εἰς τὸ τζαμίον τῆρῶν αὐτὰς διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός.

Ἰδὼν ὅτι ὁ Τέλχας καὶ ὁ Ζοθεῖρ δὲν παρευρίσκοντο, παρήγγειλε νὰ προσκαλέσωσιν αὐτούς. Ἦλθον οὗτοι καὶ γινώσκοντες τὴν κατάστασιν τοῦ δημοσίου πνεύματος, πρὸς δὲ ὅτι πᾶσα ἄμεσος ἀντίστασις θ' ἀπέβαινε ἀγονος, προσήνεγκον τὰς χεῖράς των εἰς σημεῖον ὑποταγῆς. Ὁ Ἀλῆς ἔστη, καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς ἀν αἱ καρδίαι των ἐλάλουν πρὸς τὰς χεῖράς των. «Εἶπατέ το ἐλευθέρως,» προσέθηκεν· «ἐὰν ἀποδοκιμάζητε τὴν ἐκλογὴν μου, ἕτερος δ' ἐξ ὑμῶν δεχθῆ τὸ ἀξίωμα, θέλω δώσει αὐτῷ τὴν χεῖρά μου.» Ὁμολογήσαντες τὴν πλήρη εὐαρέστησίν των, ἔδωσαν τὰς χεῖρας. Ὁ δεξιὸς τοῦ Τέλχα βραχίον ἐῖχεν ἐξαρθρωθῆ κατὰ τὴν ἐν Ὀχῶδ μάχην· διὸ ἔτεινε αὐτὸν μετὰ δυσκολίας. Τὴν περίστασιν ταύτην ἐξέλαβον οἱ Ἄραβες ὡς κακὸν οἰωνόν. «Στραβὴ δουλειᾶ, στραβὸ χέρι τὴν κατάπιασε,» ἐτονθόρυσεν εἰς τῶν παρεστώτων. Συμβάντα ἐπόμενα, ὡς ἐφάνη, ἐδικαίωσαν τὸ προλεχθέν.



Ἡ οἰκογένεια τοῦ Ὀρμιάχ ἅπασα, ἧς ἠγεῖτο ὁ Μω-  
γιάχ, ὁ ἀπομένων ὑποψήφιος καὶ ἀπὼν εἰς τὴν ἐν  
Συρία διοικησίν του, ἀπεχώρησε τῆς τελετῆς. Τοῦτο, ὡς  
αὐτως, προεμήνυε μελλούσας ταραχάς.

Μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν, ὁ Τέλχας καὶ ὁ Ζοβεῖρ,  
ἐπὶ σκοπῷ, ὡς λέγεται, νὰ ὑποκινήσωσι θύρυθον, ἐξ-  
ητήσαντο παρὰ τοῦ Ἀλῆ ν' ἀνακρίνη καὶ ἐκδικήσῃ  
τὸν θάνατον τοῦ Ὄθμάν. Ὁ Ἀλῆς, ὅστις ἐγίνωσκεν  
ὅτι βουλή τοιαύτη θὰ ἐξήγειρε στρατιὰν ἐχθρῶν,  
διεξέφυγε τὴν δολίαν πρότασιν. «Δὲν ἦτο στιγμὴ κα-  
τάλληλος,» εἶπε, «πρὸς τοιαύτην ἀνάκρισιν. Παλαιὰ  
ἔχθραι καὶ δυσαρέσκεια ὑποκινούμεναι ὑπὸ τοῦ δια-  
βόλου, ἐγέννησαν τὸ συμβάν' καὶ ἐκεῖθεν ὅπου ὁ διά-  
βολος κατορθώσῃ νὰ βάλῃ πόδα, δὲν ἀποχωρεῖ ἐκου-  
σίως. Αὐτὸς ὁ τρόπος ὅν συνίστων ἦτο μία τῶν ὑ-  
παγορεύσεων τοῦ διαβόλου, ἐπὶ σκοπῷ νὰ διεγερθῶσι  
ταραχαί. Ἀλλ' ὅμως,» προσέθηκεν «ἐὰν καταδείξητε  
τοὺς φονεῖς τοῦ Ὄθμάν, δὲν θέλω λείψει νὰ τοὺς τι-  
μωρήσω κατὰ τὴν ἐνοχὴν αὐτῶν.»

Ἐν ᾧ ὁ Ἀλῆς οὕτως ἀπηλλάσσετο τῆς κινδυνώ-  
δους διαφορᾶς, ἐπεμελεῖτο περιποιούμενος τὴν εὐνοίαν  
τῶν Κορεΐσσιτῶν καὶ ἐνισχύων ἑαυτὸν κατὰ τῶν ἐπα-  
πειλουμένων αὐτῷ δυσχεραίων μετὰ τῆς οἰκογενείας  
Ὀρμιάχ. Ὁ Τέλχας καὶ ὁ Ζοβεῖρ, ἐν τῇ ἀνατροπῇ τῶν  
ἰδίων σκοπῶν, ἐπέμενον τώρα ἐξαιτούμενοι πολλοῦ  
ἀξίας θέσεις. Ὁ μὲν Τέλχας τὴν διοίκησιν τῆς Κού-  
φας, ὁ δὲ Ζοβεῖρ τὴν τῆς Βασσύρας· ἀλλ' ὁ Ἀλῆς  
ἐκ νέου διεξέφυγε τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας αὐ-  
τῶν, παρρητῶν ὅτι ἦτο ἐπάναγκες νὰ ἔχη πλησίον  
του τοιοῦτους ἱκανοὺς συμβούλους κατὰ τὰς παρούσας  
σπουδαίας περιστάσεις. Μετὰ ταῦτα ἕκαστος χωριστῶς  
ἔτυχε παρ' αὐτοῦ τῆς ἀδείας ἵνα πληρώσῃ εὐσεβῶς  
εἰς Μέκαν ὁδοιπορίαν, καὶ ἐπορεύθησαν ἀμφότεροι εἰς τὴν  
προσκύνημά των ἐκεῖνο, μετ' εὐλαθείας μὲν ἐπὶ τὰ χεῖλη,  
ἀλλὰ δολίων βουλήσεων ἐν τῇ καρδίᾳ. Ἡ Ἀγεσά εἶ-

γεν ἤδη ἐπανεέλθει εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, διατεθειμένη  
νὰ ἀντιπολιτευθῆ τὴν κυβέρνησιν τοῦ ἀνθρώπου ὃν ἐμίσει.

Ὁ Ἀλῆς, εἰ καὶ Καλίφης ἤδη ὢν, δὲν ἐθεώρει  
δμως ἑαυτὸν ἀσφαλῶς ἐγκαταστημένον ἐν τῇ ἐξου-  
σίᾳ. Πολλὰ καταχρήσεις ἀνεφύησαν διαρκούσης τῆς  
εὐθλείας τοῦ προκατόχου του, αἵτινες χρεῖαν εἶχον  
διορθώσεως· αἱ πλεῖστα δὲ τῶν διοικήσεων τῶν ἐ-  
παρχιῶν ἦσαν ἀνατεθειμέναι εἰς ἄτομα ἐπὶ τὴν εὐ-  
δοκίαν καὶ πίστιν τῶν ὁποίων οὐδαμῶς πέποιθε.  
Καὶ ἐβουλεύσατο νὰ ἐπενέγκῃ γενικὴν μεταρρύθμισιν· ὡς  
πρῶτόν του δὲ βῆμα, νὰ παύσῃ τῆς ὑπηρεσίας ἅπαν-  
τας τοὺς διοικητὰς οὓς εἶχε διορίσει ὁ ὑπέργηρος  
Ὀθμάν. Κατὰ τῆς ἀποφάσεώς του σφοδρῶς ἀνιέστησαν  
τινὲς ἐκ τῶν συμβούλων αὐτοῦ. Παρέστησαν αὐτῷ ὅ-  
τι δὲν ἦτο εἰσέτι ἐδραίως ἐγκαταστημένος ὕπως ἀ-  
ποτολήμῃ μεταβολὰς τοιαύτας, καὶ ὅτι ἤθελε μετα-  
τρέψῃ εἰς δυνατοὺς ἐχθροὺς ἄνδρας, οἵτινες, ἐὰν δὲν  
ἀπηλλάσσοντο τῆς ὑπηρεσίας, πιθανὸν ἤθελον σπεύσει  
νὰ ὁμολογήσωσιν αὐτῷ ὑποταγὴν, ἥδη ὅτε ἦτο Κα-  
λίφης.

Ἀλλ' ὁ Ἀλῆς δὲν ἐπέθετο. «Ἡ ἐπανάστασις» εἶ-  
πεν, «ὡς ἡ φλόξ εὐκόλως σβέννυται κατ' ἀρχάς· ἀλλ'  
ἐφ' ὅσον διαρκέστερον καίεται, ἐπὶ πλέον ἀγριώτε-  
ρον ἀναλάμπει.»

Συμβούλευσαν αὐτῷ, τοῦλάχιστον, νὰ μὴ παύσῃ  
πρὸς τὸ παρὸν τὸν φοβερὸν ἀντίπαλόν του Μωωγιάχ·  
τῆς διοικήσεως τῆς Συρίας, ἅτε κτώμενον πολλὰ πλού-  
τη, μεγάλην ἐπύρρον, καὶ ἰσχυρὸν στρατὸν, δυνάμε-  
νον δὲ νὰ ἐξεγείρῃ εἰς στασιασμὸν ἅπασαν τὴν ἐπαρ-  
χίαν, καθ' ἣν περίπτωσιν, ὡς εἰκὸς, θὰ συνετάσσον-  
το αὐτῷ ὅτε Τέλχας καὶ Ζοβεῖρ, ἀμφότεροι ἀπο-  
τυχόντες καὶ ἀντιπολιτευόμενοι. Ὁ Μωωγιάχ εἶχε δώ-  
σει ἀρτίως δείγματα τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἐπὶ τῶν αἰ-  
σθημάτων τοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησίν του λαοῦ· ὅταν ἦ  
αἰμακτόφυρτος ἐσθῆς τοῦ Ὀθμάν μετηνέχθη εἰς τὴν



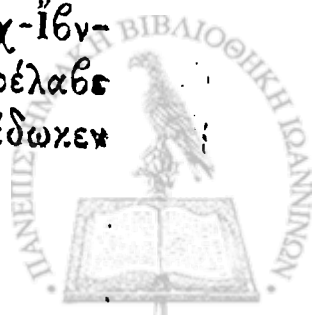


ἐπαρχίαν, ἐξέπετασεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ θήματος τοῦ ἐν Δαμασκῷ τζαμίου. Τὸ τζαμίον ἀντήχησεν ὑπὸ πικρῶν παραπόνων ἅμα καὶ κραυγῶν διὰ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος· διότι ὁ Ὄθμάν διὰ τῆς μεγαλοδωρίας αὐτοῦ εἶχε κερδήσει τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ τῆς Συρίας. Τινὲς ἐκ τῶν προκρίτων κατοίκων τῆς Δαμασκοῦ ὤμωσαν νὰ μὴ πλησιάσωσιν εἰς τὰς γυναῖκας αὐτῶν, οὔτε νὰ κλίνωσι τὴν κεφαλὴν ἐπὶ προσκεφαλαίου ἐνόσω αἷμα ἀντὶ αἵματος δὲν ἐγίνετο ἱλαστήριον τῷ θανάτῳ τοῦ Ὄθμάν. Ἐπὶ τέλους ἡ ἐσθῆς ἀνεπιτάσθη ὡς σημαία καὶ ἀνέφλεξε τὸ Συριακὸν στρατεύμα ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς ἐκδικήσεως.

Ὁ ἰδικὸς σύμβουλος τοῦ Ἀλῆ παρέστησεν αὐτῷ ταῦτα πάντα. «Ἄφες ὅθεν τὸν Μωωγιάχ» προσέθηκεν «εἰς τὴν διοίκησιν ἕως οὔ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν σου, καὶ τότε δύνασαι νὰ τὸν παύσῃς χωρὶς θορύβου. Μάλιστα, ἐγγυῶμαι νὰ τὸν κομίσω δεδεμένον χεῖρας καὶ πόδας ἐνώπιόν σου.»

Ὁ Ἀλῆς ἀπελάκτισε τὴν συμβουλήν ταύτην καὶ ὤμωσεν ὅτι οὐδέποτε θὰ ἔπραττε τοιαύτην προδοσίαν, ἀλλ' ὅτι ἤθελε συμβιβασθῆ μετὰ τοῦ Μωωγιάχ διὰ τῆς σπάθης μόνον. Ἐπεχείρησε δὲ ἀμέσως τὸ τῆς μεταρρυθμίσεως σχέδιόν του, διορίζων νέους διοικητὰς ἀφωσιωμένους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του· τὸν Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Ἀββάς ἐν Εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ, τὸν Ἀμυάρ-Ἰ-Σαχίλ ἐν Κούφα, τὸν Ὄθμάν-Ἴβν-Χανίφ ἐν Βασσόρχ, ὃν Σαχλήλ-Ἴβν-Χανίφ ἐν Συρίᾳ, καὶ τὸν Σαὰδ-Ἴβν-Καίς ἐν Αἰγύπτῳ. Οἱ στρατηγοὶ οὗτοι ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν διοικήσεις, ἀλλ' ἡ ἐκβασίς μετ' οὐ πολὺ ἔπεισε τὸν Ἀλῆ ὅτι ἀπρονοήτως ἐπολιτεύθη.

Ὁ Ἰακαλῆς, διοικητὴς τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἐτοίμως παρήτησε τὸ ὑπουργημα ὑπὲρ τοῦ Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Ἀββάς, καὶ ἀπεχώρησεν εἰς Μέκαν, ἀλλὰ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν δημόσιον θησαυρὸν καὶ παρέδωκεν



αὐτὸν εἰς χεῖρας τῆς Ἄγεσᾶς καὶ τῶν συντησισμένων αὐτῇ Τέλχα καὶ Ζοβεῖρ, οἵτινες ἐτεκταίνοντο ἤδη ἐπανάστασιν.

Ἀφίθεις ὁ Ὄθμάν-Ἰβν-Χανίφ εἰς Βασσόραν ὕπως ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν, εὔρε τὸν λαὸν ἀντιπολιτευόμενον καὶ στασιάζοντα, μὴ ἔχων δὲ δύναμιν ἵνα τὸν ὑποτάξῃ, ἐθεώρησεν ἑαυτὸν εὐτυχῆ ὅτι ἐδυνήθη νὰ διαφύγῃ τῶν χειρῶν του καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Καλίφην.

Ὁ δὲ Ἀμμάρ-Ἰβν-Σαχίλ φθάσας εἰς τὰ ὄρια τῆς Κούφας, ἔμαθεν ὅτι ὁ λαὸς ἦτο ἐμοθύμως κεκηρυγμένος ὑπὲρ τοῦ Ἀβού-Μούσα-Ἀλασχάρι, τοῦ παρόντος διοικητοῦ, καὶ ὅτι εἶχε σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ διὰ τοῦ δόλου ἢ τῆς βίας. Ὁ Ἀμμάρ, μὴ διανοούμενος νὰ διαφιλονεικῆσῃ πρὸς τοὺς Κουφίους, οἵτινες ὑπελαμβάνοντο ὡς ὁ προδοτικώτερος καὶ ἀπιστότερος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς, μετέστρεψε τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου καὶ ἐπανῆλθε περίλυπος καὶ τεταραγμένος εἰς τὸν Ἀλῆ.

Τὸν Σαὰδ-Ἰβν-Κάις ὑπεδέχθησαν μετὰ γογγυσμῶν οἱ κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου, οἵτινες ἦσαν παρωργισμένοι ἐπὶ τῇ δολοφονίᾳ τοῦ Ὄθμάν, καὶ ἠρνοῦντο νὰ ὑποπαχθῶσιν εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἀλῆ, ἐνόσω ἡ δικαιοσύνη δὲν ἐτιμῶρει τοὺς συνεργοὺς τῆς δολοφονίας αὐτοῦ. Ὁ Σαὰδ ὄθεν, φρονίμως ποιῶν, ἐπανεχώρησεν εἰς Μεδίναν.

Οὔτε ὁ Σαχίλ-Ἰβν-Χανίφ ἐπέτυχεν ἐν Συρίᾳ ἴλην ἱππικοῦ συνηθηθῆ αὐτῷ εἰς Ταβούκ καὶ ἠρώτησε περὶ τοῦ δυνάματος αὐτοῦ καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀφίξεώς του. «Ὡς πρὸς μὲν τὸ ὄνομά μου,» εἶπεν, «εἰμὶ ὁ Σαχίλ, υἱὸς τοῦ Χανίφ· ὡς πρὸς δὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἀφίξεώς μου, εἰμὶ διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὡς τοποτηρητὴς τοῦ Καλίφου Ἀλῆ, τοῦ Κυβερνήτου τῶν Πιτιῶν.» Εἰς ἀπάντησιν διεβεβαίωσαν αὐτὸν, ὅτι ἡ Συρία εἶχεν ἤδη ἄξιον διοικητὴν, τὸν Μωωγιάχ, υἱὸν τοῦ



Ἄβου-Σόφιαν, καὶ ὅτι, ἐξ ὧσων ἦσαν παπληροφορημέ-  
νοι, δὲν ὑπῆρχε τόπος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ διὰ τὰ  
πέλματα τῶν ποδῶν του· καὶ ταῦτα λέγοντες ἐσπά-  
σαντο τοὺς ἀκινάκεις αὐτῶν.

Ὁ νέος διοικητῆς, ἅτε μὴ ἔχων πρόχειρον σῶμα  
στρατοῦ ἐπαρκές πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐξουσίας του,  
ἐπανῆλθεν ὡσχύτως εἰς τὸν Καλίφην, ἐπὶ τοῦτο σοχαζό-  
μενος. Τοιοῦτοτρόπως, ἐκ τῶν πέντε διοικητῶν, οὓς  
ὁ Ἀλῆς, ἐπιδιώκων τὸ μέγα του τῆς μεταβρύθμιτε-  
ως σχέδιον, ἐξαπέστειλε τοσοῦτον ἀταλαιπώρως, μύ-  
νος ὁ Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Ἀββάς ἠτύχησε νὰ καταλάβῃ  
τὴν θέσιν του.

Ὅτε δὲ ὁ Ἀλῆς ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ἐν Συ-  
ρία ἐπικρατούσης δυσαρρεσκείας, διεβίβασε δι' εἰδικοῦ  
ἀπεσταλμένου ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μωωγιὰχ, ἐξαιτού-  
μενος τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ. Τοῦτον, ἀφ' οὗ ἐκράτη-  
σεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὁ διοικητῆς Συρίας, ἀπέπεμψε  
συνοδευόμενον ὑπὸ ἐτέρου ἀπεσταλμένου, κομίζοντος  
σφραγιστὴν ἐπιστολὴν ἐπιγεγραμμένην, «Ὁ Μωωγιὰχ  
τῷ Ἀλῆ.» Οἱ δύο ταχυδρόμοι ἀφίχθησαν εἰς Μεδίαν  
πρὸς ἐσπέραν, κατὰ τὴν ὥραν τῆς συναθροίσεως τοῦ  
λαοῦ, καὶ διήλθον διὰ τοῦ πλήθους φέροντες τὴν ἐ-  
πιστολὴν ἀνηρτημένην βιάδω, εἰς τρόπον ὥστε νὰ βλέ-  
πωσι πάντες τὴν ἐπιγραφὴν. Ὁ λαὸς συνέβρευσεν ὀ-  
πίσω τῶν ἀπεσταλμένων, ἐλθόντων ἐνώπιον τοῦ Ἀλῆ.  
Ἀνοιξας οὗτος τὴν ἐπιστολὴν, εὔρεν αὐτὴν λευκὸν χάρ-  
την, εἰς σημεῖον περιφρονήσεως καὶ προκλήσεως.

Ὁ Ἀλῆς μετ' οὐ πολὺ ἐπέισθη ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο  
κενὸν νεανίευμα. Ἐπληφόρησεν αὐτὸν ὁ ἰδικός του  
ταχυδρόμος, ὅτι στρατὸς ἐξ ἐξήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν  
εὗρισκετο τανῦν ἐπὶ ποδῶν ἐν Συρία, καὶ ὅτι ἡ κα-  
θημαχμένη ἐσθῆς τοῦ Ὄθμάν, ἡ σημαία τῆς ἐπανα-  
στάσεως, ἦτο ἀνεστημένη ἐν τῷ Τζαμίῳ τῆς Δαμα-  
σκοῦ. Ὁ Ἀλῆς ἀκούσας ταῦτα, ἐπεκαλέσθη ἐπισήμως  
τὸν Ἀλλάχ καὶ τὸν προφήτην εἰς μαρτυρίαν ὅτι αὐ-



τὸς δὲν ὑπῆρξεν ἔνοχος εἰς τὴν δολοφονίαν ἐκείνην· ἀλλ' ἐποιήσατο συνάμα δραστηρίας προπαρασκευᾶς ὅπως καταβάλλῃ τὴν στάσιν διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων· πέμπων γράμματα πρὸς ὅλας τὰς ἐπαρχίας καὶ ζητῶν τὴν βοήθειαν τῶν πιστῶν.

Οἱ Μοσλῆμαι ἦσαν τώρα διηρημένοι εἰς δύο μερίδας· τὴν πιστὴν τῷ Ἀλῆ, μεθ' ἧς συνετάσσετο ἄπας σχεδὸν ὁ λαὸς τῆς Μεδίνης, καὶ τὴν τῶν Μοταζήλων, ἢ Σχισματικῶν, καταλεγομένων ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει. Τῆς τελευταίας ταύτης μερίδος ἡγεῖτο ἡ φιλέκδικος Ἀγεσά, ἔχουσα τὸ στρατηγεῖόν της ἐν Μέκᾳ, τῇ ἀρωγῇ δὲ τοῦ Τέλχα καὶ Ζοβεῖρ, καταγινόμενη εἰς τὴν διοργάνωσιν ἐπαναστάσεως. Ἡ δεξιὰ αὕτη γυνὴ κατώρθωσε νὰ προσποιήσῃ τὴν κραταιὰν οἰκογένειαν τοῦ Ὀρμιᾶχ φίλτην τῷ ἀγῶνι αὐτῆς, καὶ ἀπέστειλε ταχυδρόμους πρὸς ὅλους τοὺς διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν, οὓς ὁ Ἀλῆς εἶχεν ἀπαλλάξει, προσκαλοῦσα αὐτοὺς νὰ συμμετάσχῃσι τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐκ τοῦ Ὁησαυροῦ, ἐν τῇ ἐκόμισεν ὁ Ἰααλῆς, ὁ παυθεὶς διοικητὴς τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἐπορίσθη τὰ μέσα τοῦ πολέμου, εἰς δὲ τὴν καθημαγμένην ἐσθῆτα τοῦ Ὀθμᾶν ἐνέτυχεν ἰσχυρὸν σύμμαχον.

Συμβούλιον τῶν ἀρχηγῶν τῆς συνωμοσίας ἐγένετο ἐν Μέκᾳ. Τινὲς προηροῦντο νὰ συνενωθῶσι μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἐν Συρίᾳ, ἀλλὰ προετάχθη ἡ ἀντίρρηση ὅτι ὁ Μωωγιᾶχ ἦτο ἀρκούντως ἰσχυρὸς ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ καὶ χωρὶς τῆς ἐπικουρίας αὐτῶν. Ἡ ἀτρόμητος Ἀγεσά συνεβούλευσε νὰ προβῶσιν ἀμέσως ἐπὶ Μεδίναν καὶ νὰ προσβάλωσι τὸν Ἀλῆ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ του, ἀλλ' ὑπέβαλον τινὲς ὅτι ὁ λαὸς τῆς Μεδίνης ἦτο δημοθύμως ὑπὲρ αὐτοῦ κεκηρυγμένος καὶ λίαν κραταῖος ὥστε νὰ ἀποβῇ ἐπιτυχὴς ἡ ἐμβολή. Ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσθη νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἐπὶ Βασσόραν, τοῦ Τέλχα βεβαιοῦντος αὐτοὺς ὅτι εἶχεν ἰσχυρὸν κόμμα ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἐγγυωμένου περὶ τῆς παραδόσεως αὐτῆς.



Συνοδία, ἐδημοσιεύθη διὰ τοῦ ἤχου τῆς σάλπιγγος κατὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Μέκας ἢ ἐπομένη προκήρυξις.

«Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὑψίστου Θεοῦ. Ἄγεσά ἡ Μητήρ τῶν Πιστῶν, τῇ συνοδίᾳ τῶν ἡγητῶρων Τέλγας καὶ Ζοβαίρ, πορεύεται αὐτοπροσώπως εἰς Βασσόραν. Ὅσοι ἐκ τῶν πιστῶν φλέγονται ὑπὸ τοῦ πύθου νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν πίστιν καὶ ἐκδικήσωσι τὸν θάνατον τοῦ Καλίφου Ὀθμάν, ἀρκεῖ νὰ ἐμφανισθῶσι, καὶ θέλουσι προμηθευθῆ ἔλων τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὴν ὁδοπορίαν.»

Ἡ Ἄγεσά ἐξῆλθε διὰ μιᾶς ἐκ τῶν πυλῶν τῆς Μεδίνας, ἐντὺς φορτίου τεθειμένου ἐπὶ τῶν νότιων ἀλκίμου καμήλου ὀνομαζομένης Ἀλασκάρ. Ὁ Τέλγας καὶ ὁ Ζοβαίρ διηκόνουν αὐτῇ ἑκατέρωθεν, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ ἐξακοσίων ἀνδρῶν ὑπολήψεως τινὸς, ἀπάντων βαινότων ἐπὶ καμήλων, καὶ ὑπὸ φурτου πλήθους ἐξακισχιλίων περίπου πεζῶν.

Ἄφ' οὗ προέβη μέχρι τινὸς ἀποστάσεως, ὁ μικτὸς οὗτος στρατὸς ἐπέστησε τὴν πορείαν ἕπως ἀναψυχθῆ ἐπὶ τῆς ἔχθης ποταμίου παρὰ τινι χωρίῳ. Ἡ ἀφιξίς αὐτοῦ ἐξήγειρε τοὺς κύνας τοῦ χωρίου, οἵτινες ἐκύκλωσαν τὴν Ἄγεσάν ὑλακτοῦντες αὐτὴν θορυβωδῶς. Ὡς οἱ Ἀραβες, καὶ αὐτὴ ἦτο δεισιδαίμων, ἐξέλαθε δὲ τὸ γεγονός ὡς κακὸν οἰωνόν. Οἱ φόβοι αὐτῆς ἐπιδύξασαν, ὅταν ἔμαθε ὅτι τὸ χωρίον ὀνομαζέτο Ἰουάβ. «Ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τὸν Θεόν,» ἀνέκραξεν ἐπισήμως, «πρὸς αὐτὸν καταφεύγω ἐν ὥρᾳ ταραχῆς,» — ῥητὸν τοῦ Κορανίου, ὅπερ συνειθίζουσιν οἱ Μοσλῆμαϊ ἐν ὥρᾳ ἐσχάτου κινδύνου. Τῷ ἔντι, ἀνεμνήσθη παροιμίας τινὸς τοῦ προφήτου ὡς πρὸς τοὺς κύνας τοῦ Ἰουάβ, πρὸς δὲ προβρήσεως ὅτι ἤθελον ὑλακτῆσαι μιᾶν ἐκ τῶν συζύγων του καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέκειτο αὐτῇ κίνδυνος. «Δὲν θέλω νὰ πορευθῶ πορρωτέρω,» ἀνεφώνησεν ἡ Ἄγεσά· «θα διαμείνω ἐνταῦθα κατὰ τὴν νύκτα.» Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐπάταξε τὴν καμήλὸν τῆς

ἐπὶ τοῦ σκέλους ὕπως γονατίζουσα αὐτὴν δυνήθη ν' ἀποβῆ.

Ὁ Τέλχας καὶ ὁ Ζοδεῖρ, φοβούμενοι τὰς ἀναβο-  
λάς, ἤγαγον χωρικούς τινες οὓς εἶχον δωροδοκῆται ἐπὶ  
σκοπῶ ἵνα ὀρίσωσιν ἄλλο ὄνομα εἰς τὸ χωρίον· οὕτω  
δὲ καθησύχασαν τὰς δεισιδαίμονας προλήψεις τῆς Ἀ-  
γεσᾶς. Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἵππεῖς τινες, ὁμοίως  
ὑπ' αὐτῶν διδαχθέντες, προσῆλθον δρομαῖοι ψευδῶς ἀγ-  
γέλλοντες, ὅτι ὁ Ἀλῆς δὲν ἦτο καταπολὺ μακρὰν μετὰ  
σώματος στρατοῦ. Ἡ Ἀγετὰ δὲν ἐδίστασεν ἐπὶ πλεόν,  
ἀλλ' ἐπιβᾶσα ἑλαφρῶς τῆς καμήλου της, ἔσπευσε νὰ  
προηγηθῆ τοῦ εὐαρίθμου στρατοῦ αὐτῆς, καὶ ἅπαντες  
προὐχώρησαν κατηπειγμένως πρὸς Βασσόραν. Ἀφικθέν-  
τες ἔμπροσθεν τῆς πόλεως, ἤλπισαν, ὡς ἐκ τῶν βικίων  
ἐκδηλώσεων τοῦ Τέλχα, ὅτι οἱ ἐν αὐτῇ θὰ ἀναπέ-  
τασον τὰς πύλας της ὅπως τοὺς ὑποδεχθῶσιν· πλὴν ἀλ-  
λ' ὅμως αἱ πύλαι ἔμενον ἀποπεφραγμέναι. Ὁ Ὄθμάν-  
Ἰβν-Χανίρ, ὁ ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ ὅπως ἀναλάβῃ  
τὴν διοίκησιν τῆς Κούφας καὶ ἀποτυχὼν, ἐκυβέρνα  
ἤδη ἐν Βασσόρα, ὅπου εἶχε προσκαλέσει αὐτὸν μερὶς  
τις ἐκ τῶν ἐγκατοίκων.

Ἡ Ἀγεσὰ ἐπέστειλε τῷ διοικητῇ προτρέπουσα αὐ-  
τὸν ἵνα ἐξέλθῃ καὶ συνταχθῆ μετὰ τῆς σημαίας τῶν  
πιστῶν, ἢ, τοῦλάχιστον, ἀνοίξῃ τὰς πύλας· ἀλλ' οὗ-  
τος ἦτο δειλὸς καὶ ἀμφιγνώμων ἀνὴρ, ἐμπιστεύσας  
δὲ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως εἰς τὸν τοποτηρητὴν  
κύτου Ἀμμάρ, ἐκλείσθη σφόδρα ἀνιῶν ἐντὸς τῆς κα-  
ποικίας του ἐν τῇ ἀκροπόλει, καὶ προσήχετο.

Ὁ Ἀμμάρ συνεκάλεσε τὸν λαὸν εἰς τὰ ὄπλα καὶ τοὺς  
προκρίτους κατοίκους εἰς συνέλευσιν ἐν τῷ Τζαμίῳ.  
Γαγέως δὲ εἶδεν, μετ' ἄκρας ἀθυμίας, ὅτι ὁ λαὸς ἦτο  
σχεδὸν ἰσομερῶς διηρημένος εἰς δύο φατρίες, τὴν μὲν  
ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ, ἀφ' ἧς στιγμῆς οὗτος ἐξελέχθη τα-  
κτικῶς Καλίφης, τὴν δὲ συγκεκριμένην ἐξ ἐπαδῶν τοῦ  
Τέλχα. Οἱ αἰρετισταὶ, ἀντὶ νὰ συσχεφθῶσιν, ἐξώκειλαν



εἰς ὕβρεις καὶ τελευταῖον ἔβριψαν κόνιν πρὸς τὰ πρόσωπα ἀλλήλων.

Ἐν τούτοις ἡ Ἀγεσά καὶ ὁ στρατὸς αὐτῆς προσήγγισαν εἰς τὰ τείχη, πολλοὶ δ' ἐκ τῶν ἐγκατοίκων ἐξῆλθον εἰς προὔπαντησιν αὐτῆς. Ὁ Τέλχας καὶ ὁ Ζοβεῖρ ἐναλλάξ προσεφώνησαν τὸ πλῆθος, ἠκολουθοῦντο δὲ ὑπὸ τῆς Ἀγεσᾶς, ἥτις προσηγόρευεν ἀπὸ τῆς καμήλου τῆς. Ἡ φωνὴ αὐτῆς, ἦν ὡς οἶόν τε ἀνέτεινεν ὅπως παρὰ πάντων ἀκούηται, ἀντὶ εὐκρινούς, κατέστη ἡχηρὰ καὶ ὀξεῖα, καὶ ἐνεποίησε φαιδρότητα εἰς τινὰς ἐκ τοῦ πλῆθους. Ἔρις ἀνεφύη ὡς πρὸς τὸ δίκαιον τῆς ἐκκλήσεώς της· ἀμοιβαῖοι προπηλακισμοὶ ἔλαβον πάλιν χώραν μεταξὺ τῶν φατριαστῶν· ἠλέγχθησαν ἐξ ὑπαλλαγῆς ὡς ψευδόμενοι, καὶ ἐκ νέου ἔβριψαν κόνιν πρὸς τὰ πρόσωπα ἀλλήλων. Τότε, εἷς ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς Βασσόρας στραφεὶς ἐπέπληξε τὴν Ἀγεσάν. «Ἐντροπή σου, Μήτηρ τῶν Πιστῶν!» εἶπεν. «Ἡ δολοφονία τοῦ Καλίφου ὑπῆρξε μὲν ἄλγεινὸν ἔγκλημα, ἀλλ' ὅμως ἦτο ἐλάσσω ἀνοσιότης παρὰ τὴν σὴν ἐπιλησμοσύνην τῆς αἰδημοσύνης τοῦ φύλου σου. Διατὶ ἐγκατέλειψες τὴν ἡσυχον ἐστίαν σου καὶ τὸ σκεπάζον σε κάλυμμα, καὶ ἐξήλασας ὡς ἀνὴρ, ἀπροκάλυπτος, ἐπὶ τῆς κατηραμένης ἐκείνης καμήλου, ὅπως ὑποθάλψης ἔριδας καὶ διχονοίας μεταξὺ τῶν πιστῶν;»

Ἄλλος ἐκ τοῦ πλῆθους ἐχλεύασε τὸν Τέλχαν καὶ Ζοβεῖρ. «Ἡγάγετε μεθ' ὑμῶν αὐτῶν τὴν μητέρα σας,» ἀνέκραξε· «καὶ διατὶ δὲν προσελάβετε καὶ τὰς συζύγους σας;»

Τὰς ὕβρεις ταχέως διεδέχθησαν αἱ βολαί· αἱ σπάροι θαι ἐγυμνώθησαν καὶ ἀψιμαχία ἠκολούθησε μέχρι οὗ ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς διεχώρισε τοὺς ἐναντίους.

Ἡ Ἀγεσά ἐπολιόρκησε τὴν Βασσόραν μετὰ τοῦ ἐνόπλου στρατοῦ αὐτῆς, καὶ παρῆλθον ἡμέραι τινὲς ἐν ἐπαλλήλαις ἀψιμαχίαις καὶ διαπραγματεύσεσιν. Ἐπὶ τέλους συνωμολογήθη ἐκεχεῖρια, ἕως οὗ ἀποσταλῶσι



προσβουταί εἰς Μεδίαν ἵνα μάθωσι τὸ αἷτιον τῆς μεταξὺ τῶν Μοσλήμων ἐπικρατούσης ταύτης διχονοίας, πρὸς δὲ ἂν ὁ Τέλχας καὶ Ζοβεῖρ συμφώνουν αὐτοπροαιρέτως εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἀλῆ, ἢ ἔπραττον τοῦτο βία· ἐὰν τὸ πρῶτον, τότε αὐτοὶ ἤθελον λογίζεσθαι στασιῶται· ἐὰν τὸ δεύτερον, οἱ ἐν Βασσόρα ὀπαδοὶ των ἤθελον θεωρεῖσθαι δικαιολογημένοι ὑποστηρίζοντες αὐτούς.

Ἄλλ' ὅμως οἱ στασιασταὶ συγκατετέθησαν εἰς τὴν συμφωνίαν ταύτην ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ νὰ σαγηνεύσωσι τὸν διοικητὴν καὶ κατὰσχῶσιν οὕτω τὴν πόλιν. Ἐσπούδασαν ἵνα παρασύρῳσιν αὐτὸν εἰς τὸ στρατόπεδόν των διὰ φιλικῶν ἀποστολῶν, ἀλλ' αὐτὸς κατὰ τὸ φαινόμενον ὑπόπτεισε τὰς προθέσεις αὐτῶν καὶ ἠρνήθη νὰ ἐξέλθῃ ἕως οὗ ληφθῆ ἡ ἀπάντησις ἐκ Μεδίνης. Ἐπὶ τούτοις ὁ Τέλχας καὶ Ζοβεῖρ, ὠφελούμενοι ἐκ θυελλώδους νυκτός, ἐπέτυχον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν μετὰ ἐκλεκτῆς μερίδος ἐνόπλων, καὶ κατέλαβον τὸν διοικητὴν ἐν τῷ τζαμίῳ, ὅπου ἠχμαλώτισαν αὐτὸν ἀφ' οὗ ἐφόνευσαν τεσσαράκοντα ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ. Ἔπειτα ἀπέστειλαν πρὸς τὴν Ἀγεσάν ζητοῦντες τι νὰ ποιήσωσιν εἰς τὸν αἰχμάλωτον αὐτῶν. «Θανατώσατέ τον,» ὑπῆρξεν ἡ ἀγρία αὐτῆς ἀπάντησις. Ἀκούσασα τοῦτο μία ἐκ τῶν γυναικῶν ἐμεσίτευσεν ὑπὲρ αὐτοῦ. «Ἐκλιπαρῶ σε», εἶπε, «πρὸς Ἀλλάχ καὶ τῶν συντρόφων τοῦ προφήτου, μὴ τὸν φονεύσης.» Ἡ Ἀγεσά συνεινήθη ὑπὸ τῆς παρακλήσεως καὶ μετέβαλε τὴν ποινὴν εἰς τεσσαράκοντα ραβδίσματα καὶ φυλάκισιν. Ἄλλὰ πρὶν ἢ διαφύγῃ τὰς χεῖρας τῶν αἰχμαλωτισάντων αὐτὸν, παρεδόθη εἰς ἔτι μείζονα δεινά. Ἀπέσπασαν αὐτοῦ τὸ γένειον τρίχα πρὸς τρίχα, τιμωρία αὕτη ἐκ τῶν μᾶλλον ἐπονειδίστων αἷτινες δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς Ἄραβια. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀφείλον αὐτοῦ καὶ τὰς ὀφρῦς, εἶτα δὲ περιφρονητικῶς τὸν ἀπέλυσαν.

Τότε ἡ πόλις τῆς Βασσόρας ἐκυρισύθη ἄνευ ἄλλης





ἀντιστάσεως. Ἡ Ἀγεσά εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ἐν πομπῇ, βασταζομένα ὑπὸ τοῦ Τέλγα καὶ Ζοβέρ, τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτῆς ἀκολουθούντων. Προσηνέχθησαν πρὸς τοὺς κατοίκους εὐμενῶς, ὡς πρὸς φίλους οἵτινες ἐνήργησαν ἐξ ἀπάτης, πολλὰ δὲ ἐπραγματεύθησαν ὥστε νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῶν καὶ τοὺς πᾶρρηγίσωσι κατὰ τοῦ Ἀλῆ, ὃν τοῖς παρίστανον ὡς δολοφόνον καὶ ἄρπαγα.

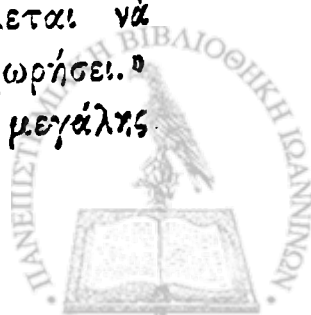
## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΗ΄.

Ὁ Ἀλῆς νικά τοὺς ὑπὸ τὴν Ἀγεσάν ἐπαναστάτας.— Τρόπος συμπεριφορᾶς του πρὸς αὐτήν.

Μαθὼν δὲ ὁ Ἀλῆς τὴν στάσιν τῆς Μέκας καὶ τὴν ἐπὶ Βασσόραν ἐκστρατείαν, συνεκάλεσε γενικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ τζαμίῳ, καὶ ἐσπούδασεν ἵνα προτρέψῃ τὸν λαὸν νὰ ὀπλισθῆ καὶ τὸν ἀκολουθήσῃ πρὸς δίωξιν τῶν στασιωτῶν· ἀλλ' εἰ καὶ προσεφώνησε μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν εὐγλωττίας, εἰ καὶ ἦτο δημοχαρῆς ἐν Μεδίῃ, ψυχρότης καὶ ἀπάθεια κατέσχον τὴν συνέλευσιν. Τινὲς ἐφοβοῦντο τὸν ἐμφύλιον πόλεμον· ἕτεροι ἀνεμίμνησκον ὅτι ὀδηγὸς τῶν ἐπαναστατῶν, ὃν παρωρμῶντο νὰ πολεμήσωσιν, ἦτο ἡ Ἀγεσά, ἡ κεχαρισμένη σύζυγος τοῦ προφήτου, ἡ μήτηρ τῶν Πιστῶν· ἄλλοι δὲ ἠμφίβαλλον ἐὰν ὁ Ἀλῆς δὲν ἦτο δυνατὸν, μέχρι τινός, νὰ ἦνε ἐμπεπλεγμένος εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ὄθμάν, ἐφ' ᾧ τόσῳ τεχνιέντως κατηγορήσαν αὐτόν.

Ἐπὶ τέλους εἰς ἐπιφανῆς Μοσλήμης, ὁ Ζιυάδ-Ἰβν-Ἀντελάχ, ἠγέρθη μετὰ γενναϊόφρονος ζέσεως, καὶ ἐλθὼν ἐνώπιον τοῦ Ἀλῆ, «Ἄφες ὄντινα βυύλεται νὰ μείνῃ ὀπίσω,» ἀνέκραξεν· «ἡμεῖς θέλομεν προχωρήσει.»

Συγχρόνως δύο Ἄνσαρες, ἡ νομικοὶ ἄνδρες μεγάλης



ἄξιας, ἀπήγγειλαν μετὰ χρησμοδικῆς φωνῆς. «Ὁ Ἰμάμης Ὄθμάν, διδάσκαλος τῶν δύο πιστώσεων, δὲν ἀπέθανε διὰ τῆς χειρὸς τοῦ διδασκάλου τῶν δύο πιστώσεων»\* ὅ ἐστι, «τὸν Ὄθμάν δὲν ἐφόνευσεν ὁ Ἀλῆς.»

Οἱ Ἄραβες εἰσὶ λαὸς ζωηρὸς, φερόμενος ὑπὸ τῶν αἰφνιδίων προτροπῶν. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ζιυὰδ καὶ ἡ ἐκδήλωσις τῶν δύο Ἀνσάρων ἐπήνεγκον ἄμεσον παροξυσμόν. Ὁ Ἀβού Κοτάδας, Ἄνσαρος ἐκ τῶν ἐξόχων, ἐγύμνωσε τὴν σπάθην του. «Ὁ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ,» εἶπεν, «ᾧ εἶη εἰρήνη, ἔζωσέ με τὴν σπάθην ταύτην. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔμεινεν ἐν τῇ θήκῃ της. Τὴν ἀφιερῶ τώρᾳ πρὸς καταστροφὴν τούτων τῶν ἀπαταιώων τῶν πιστῶν.»

Γραῖά τις ἐν παραφορᾷ ἐνθουσιασμοῦ ἀνέκραξεν. «Ἐ Διοικητὰ τῶν Πιστῶν, ἐὰν τὸ ἐπέτρεπεν ὁ νόμος ἡμῶν, θὰ ἤρχόμην μετὰ σοῦ· ἀλλ' ἰδοὺ ὁ ἀνεψιός μου προσφιλέστερός μοι παρ' αὐτὴν τὴν ζωὴν μου· θέλει σὲ ἀκολουθήσει καὶ συμμετάσχει τῶν τυχῶν σου.»

Ὁ Ἀλῆς ὠφελήθη ἐκ τοῦ παροξυσμοῦ τῆς στιγμῆς καὶ συλλέξας ἐσπευσμένως στρατὸν, ἐκίνησεν ἐκ Μεδίνης ἡγήτωρ ἐννεακοσίων περίπου ἀνδρῶν, ποθῶν νὰ καταλάβῃ τοὺς ἐπαναστάτας πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς Βασσόραν. Ἀλλ' ἀκούσας ὅτι ἡ Ἀγασὰ κατεῖχεν ἤδη τὴν πόλιν ἐκείνην, ἐστρατοπέδευσε εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Ἀβραβδῶχ, μέχρις οὗ ἤθελον προτέλθῃ αὐτῷ ἐπικουρίαι, καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀβού-Μούσαν-Ἀλασχιρ, διοικητὴν τῆς Κούφας, καὶ πρὸς διαφόρους ἄλλους ἀρχηγούς, ἐπιτάσσων ταχεῖαν ἐσθήθειαν. Μετ' οὐ πολὺ ἀφίκετο ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ υἱὸς Ἀσσάν, ὅστις ἤψατο τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς διαγωγῆς του καὶ ἐπέπληξεν αὐτὸν ὡς πρὸς τὴν πολιτείαν του. «Σοὶ εἶπον,»

\* Αἱ δύο πιστώσεις σημαίνουσι τὰ δύο θεμελιώδη δόγματα τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας. «Εἷς μόνος Θεὸς ὑπάρχει. Ὁ Μωάμεθ εἶνε ὁ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ.» Ὁ Καλίφης, ὡς Ἰμάμης ἢ ἱεροφάντης τῆς Μωαμεθανικῆς λατρείας, εἶνε διδάσκαλος τῶν δύο πιστώσεων.



ἔλεγαν, «ὅταν ἐπολιορκεῖτο ὁ Καλίφης Ὀθμάν, νὰ ἐξέλθῃς τῆς πόλεως, μήποτε σὲ περιπλέξωσιν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ. Σοὶ εἶπον νὰ μὴ ἐγκατασταθῇς εἰς τὴν ἀρχὴν ἐν ὅσῳ πρεσβεῖαι ἐκ τῶν Ἀραβικῶν φυλῶν δὲν παρευρίσκοντο. Τελευταῖον δὲ σοὶ εἶπον, ὅταν ἡ Ἀγεσὰ μετὰ τῶν δύο συμμάχων τῆς ἐξεστράτευσαν, νὰ μείνῃς οἴκοι ἕως οὗ εἰρηνοποιηθῶσιν ὅπως, ἂν κακούργημα τι ἀκολουθήσῃ, μὴ θεωρηθῇς σὺ ὑπεύθυνος· ἀλλ' ὠλιγόωρησας τῆς συμβουλῆς μου· καὶ τώρα; αὐριον ἐνδέχεται νὰ σὲ δολοφονήσωσι, σεαυτὸν δὲ μόνον θὰ μέμφωνται πάντες.»

Ὁ Ἀλῆς ἠκροάσατο μετὰ ζέσεως τὴν οὐκίην ταύτην συμβουλήν, ἢ μᾶλλον ἐπιτίμησιν· περανθείσης δὲ αὐτῆς ἀπήντησεν. «Ἐὰν ἐγκατέλειπον τὴν πόλιν ὅταν ὁ Ὀθμάν ἐπολιορκεῖτο, θὰ περιεστοιχιζόμην καὶ γώ. Ἐὰν ἀνέβαλλον τὴν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐγκατάστασίν μου ἕως εὗ εἰσέλθωσιν ἅπασαι αἱ φυλαὶ, θὰ ἀπεστερούμην τὰς ψήφους τοῦ λαοῦ τῆς Μεδίνης, τῶν Ἐπικουρικῶν, οἵτινες ἔχουσι τὸ πρὸνόμιον τοῦ ἀποφαίνεσθαι περὶ τῆς διοικήσεως. Ἐὰν, ὅταν ἅπαξ οἱ ἐχθροί μου ἐξῆλθον εἰς τὸ πεδῖον, ἔμενον οἴκοι ὡς ἄγριον ζῶον ἐνεδρεῦον ἐν τῷ φωλεῷ αὐτοῦ, ὡς ἄγριον ζῶον θὰ μὲ ἐξίχνευον καὶ θὰ μὲ ἠφάνιζον. Ἐὰν ἐγὼ αὐτὸς δὲν φροντίσω περὶ τῶν ἰδίων μου ὑποθέσεων, τίς θὰ φροντίσῃ; Ἐὰν δὲν ὑπερασπίσω ἑμαυτὸν, τίς θὰ μὲ ὑπερασπίσῃ; Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἐπολιτεύθην ὡς ἐπολιτεύθην· τώρα δὲ, υἱέ μου, μὴ μερίμνα.» Ἄν ἀνταπήντησε διὰ νέων συμβουλῶν ὁ Ἀσσάν, ἀγνοεῖται.

Ὁ Ἀλῆς προσεδόκα ἰσχυρὰν βοήθειαν παρὰ τοῦ Ἀβου-Μούσα-Ἀλασχαῖρ, διοικητοῦ τῆς Κούφας, ἀλλ' οὗτος ἦτο ἀπρόθυμος ἀνὴρ καὶ διέκειτο δυσμενῶς πρὸς τὸν Καλίφην, ὅτι ἀπέστειλεν, ὡς ἐμνημονεύσαμεν, τὸν Ὀθμάν-Ἰβν-Χανίφ ἵνα τὸν ὑποσκελίσῃ. Διὸ, ὑπεδέξατο τοὺς πρεσβευτὰς μετὰ ψυχρότητος καὶ ἔπεμψεν ἀπάντησιν πλήρη προφάσεων. Ὁ Ἀλῆς ὠργίσθη



λαβών τοιαύτην ἀπόκρισιν, ὁ δὲ θυμὸς τοῦ ἐσφοδρύνθη ἐκ τῆς περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἀφίξεως τοῦ ἀτυχοῦς Ὀθμάν-Ἰβν-Χανίφ, ὃν τόσῳ οἰκτρῶς ἐμαστίγωσαν καὶ ἐκάκωσαν, ἐκβαλόντες τῆς ἐν Βασσόρα διοικήσεώς του. Ὅτι δὲ καιρίως ἐλύπησε τὸν τέως διοικητὴν ὑπῆρξεν ἡ προπηλαχισμὸς εἰς ὃν ὑπέβαλον αὐτόν. «Ὡ Διοικητὰ τῶν Πιστῶν,» εἶπεν ἐπωδύνως, «ὅτε μὲ ἀπέστειλας εἰς Βασσόραν εἶχον γενειάδα, καὶ τώρα, οὐκί μοι, οὔτε μία θριξὺς ὑπάρχει ἐπι τοῦ πώγωνός μου!»

Ὁ Ἀλῆς ἔκτειρε τὸν δῦσμοιρον ἄνθρωπον οὔτω θρηνοῦντα τὴν ἀπώλειαν τῆς γενειάδος τοῦ μᾶλλον ἢ τὴν τῆς διοικήσεώς του· ἀλλὰ παρεμύθησεν αὐτόν διὰ τῆς διαβεβαιώσεως ὅτι τὰ παθήματά του θὰ τῷ ἀπηριθμοῦντο ὡς ἀρεταί. Τότε ἐλάλησε περὶ τῆς ἰδίας του ἐπιθέσεως· οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ Καλίφαι ἐβασίλευσαν ἐνευ ἀντιδράσεων· ἀλλὰ, τὸ κατ' αὐτόν, ὅσοι συνηώθησαν ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς τοῦ κατεδείχθησαν αὐτῷ ἔπιστοι. «Ὁ Τέλγας καὶ ὁ Ζοβεῖρ,» εἶπεν, «ὑπετάχθησαν εἰς τὸν Ἀβού-Βεκῆρ, τὸν Ὀμάρ, καὶ τὸν Ὀθμάν· διατὶ οὔτοι συνώμοσαν ἐναντίον μου; Μὰ τὸν Ἀλλάχ θὰ ἴδωσιν ὅτι οὐδὲν ἔλωσ εἰμὶ ὑποδεέστερος τῶν προκατόχων μου!»

Τότε ὁ Ἀλῆς ἐπεμψε κατεπείγοντα διαγγέλματα εἰς τὸν Ἀβού-Μούσαν, διοικητὴν τῆς Κούφας, διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀσσάν καὶ τοῦ ἱπάρχου τοῦ Ἀμμάρ-Ἰβν-Ἰασήρ, σοβαροῦ γεροστρατιώτου, ἐννενηκοντούτους, αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ ἀτρομήτου συνηγόρου ὃν, διὰ τὸ ἰσχυρὸν τῆς γλώσσης, πικρῶς ἐκάκωσαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Καλίφου Ὀθμάν. Τούτους ἐνίσχυεν ὁ Ἀλαστάρ, τολμητῆς ἀξιωματικὸς, ὃν εἶχον ἐνασχολήσει εἰς τὴν προηγουμένην ἀποστολὴν καὶ παρώργισαν αἱ παρανομίαι τοῦ Ἀβού-Μούσα.

Ὁ διοικητὴς ὑπεδέξατο μετὰ πομπικοῦ σεβασμοῦ τὸν Ἀσσάν καὶ Ἀμμάρ, ἡ δὲ παραγγελία αὐτῶν συνιζητήθη, κατὰ τὸ σύνθηρες, ἐν τῷ Τζαμῖῳ, ἀλλ' ὁ



Ἄλαστάρ ἔμεινε μετὰ τῆς φρουρᾶς ἧτις προέπεμψεν αὐτούς. Οἱ πρεσβευταὶ κατήπειξαν τὴν ἐντολὴν αὐτῶν, ἐξαιτούμενοι τὴν ἀποστολὴν ταχείας βοήθειας εἰς τὸν Καλίφην. Ἀλλ' ὁ Ἀβού Μούσας, ὅστις ἐμεγαλύνει ἐπὶ λόγοις μᾶλλον ἢ ἐπὶ ἔργοις, ἀπῆντησε διὰ διαδυτικῆς προσλαλιᾶς ἐκδηλῶν τοὺς δισταγμούς του ὡς πρὸς τὴν πληρεξουσιότητα τῆς πορείας αὐτῶν, καὶ συμβουλεύων ὅπως τὰ στρατεύματα ἐπανέλθωσιν εἰς Μεδίαν, τὰ ἀμφισβητούμενα ἐξετασθῶσι, καὶ αἱ περὶ κυβερνήσεως ἀπαιτήσεις φιλικῶς συμβιβασθῶσιν. «Εἶνε κακὴ ὑπόθεσις,» προσέθηκε, «καὶ ὅσον ἐλιγώτερον ἀναμιγνύεται τις εἰς αὐτὴν, τόσον ἐλιγώτερον διατρέχει κίνδυνον νὰ πράξῃ ἄδικα. Διότι, ἵτι λέγει ὁ προφήτης ὡς πρὸς τὰ τοιοῦτου εἶδους κακὰ πράγματα; Ὁ ἐν αὐτοῖς ὑπνῶν εἶνε ἀσφαλέστερος παρὰ τὸν ἐγρηγορῶντα ὁ κατακλινόμενος παρὰ τὸν καθήμενον· ὁ καθήμενος παρὰ τὸν ἐστῶτα ὄρθιον· ὁ ἐστῶς ὄρθιος παρὰ τὸν πορευόμενον· καὶ ὁ πορευόμενος παρὰ τὸν ἰππεύοντα. Βάλετε, τὸ λοιπὸν, τὰς σπάθας σας ἐν ταῖς θήκαις ἀφαιρέσατε τὰς αἰχμὰς τῶν δοράτων σας καὶ τὰς χορδὰς τῶν τόξων σας, καὶ δέχθητε τὸν λοιδορούμενον ἐν ταῖς οἰκίαις σας, ἕως οὗ τὰ πάντα συμβιβασθῶσιν.»

Ὁ παλαιὸς στρατηγὸς Ἀμμάρ, ἀπῆντησεν αὐτῷ τραχέως, ὅτι κακῶς ἐφήρμοσε τοὺς λόγους τοῦ προφήτου, δι' ὧν ἠλέγχοντο οἱ τοιοῦτοι μόνον ὡς αὐτὸς ὑπηρεταί, οἵτινες κάλλιον εἶχον καθήμενοι παρὰ μένοντες ὄρθιοι, καὶ ὑπνοῦντες παρὰ ἐγρηγοροῦντες. Ὁ Ἀβού Μούσας θὰ ἀπεκρίνετο αὐτῷ διὰ τινος ἄλλης σχολιοτενοῦς δημηγορίας ὑπὲρ τῆς μὴ ἀντιστάσεως, ἀλλὰ τὸν διέκοψεν ἡ αἰφνιδία εἴσοδος ἀριθμοῦ τινος ἐκ τῶν στρατιωτῶν του, φερόντων τὴν ἀπόδειξιν ὅτι οἰκτρῶς ἐδάρησαν. Ἐν τῷ ὄ Μούσας ἠγόρευεν ἐν τῷ Τζαμίῳ, ὁ Ἄλαστάρ, ὁ τολμηρὸς ἀξιωματικὸς, ὅστις ἔμεινε μετὰ τῆς παραπομπῆς, κατέλαβε τὸ φρούριον τῆς Κούφας, διέταξε νὰ μαστιγώσωσιν ἀνηλεῶς τὴν φρουρὰν καὶ ἀ-



πέστειλεν αὐτὴν εἰς τὸ τζαμίον ὅπως τελειώσῃ τὰς διαπραγματεύσεις. Ἡ πρόθυμος αὕτη βουλὴ τοῦ Ἀλατάρ εἰς τοσαύτην χλεύην ἐνέβαλε τὸν ἀταλαιπώρως φερόμενον Ἀβου-Μούσαν, ὥστε τὰ αἰσθήματα τοῦ ὄχλου ὑθὺς ἐστράφησαν ἐναντίον του. Ἀσσάν δ' υἱὸς τοῦ Ἀλῆ, ἐπωφελήθη τὴν στιγμὴν ὅπως ἀποτείνῃ τὸν λόγον πρὸς τὴν συνέλευσιν. Ὑπεστήριξε τὴν ἀθωότητα τοῦ πατρὸς του ὡς πρὸς τὴν δολοφονίαν τοῦ Ὄθμάν. «Ὁ πατήρ μου,» εἶπεν, «οὔτε κακὸν ἐποίησεν, οὔτε κακὸν παθεν. Ἐὰν ἔπραττε κακὸν τι, ὁ Θεὸς ἤθελε τὸν τιωρήσει. Ἐὰν κακῶς ἔπασχεν, ὁ Θεὸς ἤθελε τὸν βοηθήσει. Τὸ πρᾶγμα ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἰψίσου. Ἡ Τέλγας καὶ ὁ Ζοβείρ, οἵτινες πρῶτοι ἐχαιρέτισαν τὴν ἀνάδυσίν του, πρῶτοι κατ' αὐτοῦ ἐξηγέρθησαν. Τὶ πράξεν, ὡς Καλίφης, ἀντάξιον τοιαύτης ἀντιδράσεως; Ποίαν ἀδικίαν ἐποίησεν; Ποίαν βροπὴν πρὸς φιλαργυρίαν ἢ ἰδιοτέλειαν κατέδειξεν;» «Ἐπανέρχομαι εἰς τὸν ἑχτέρα μου,» προσέθηκεν δ' Ἀσσάν· «ὄσοι θέλουσι νὰ ᾧ παράσχωσι βοήθειαν, ἄς μὲ ἀκολουθήσωσιν.»

Ἡ εὐγλωττία του μεγάλην ἐνεποίησεν αἴσθησιν, καὶ λαὸς τῆς Κούφας ἠκολούθησεν αὐτῷ ἐννέα χιλιάδες ἄριθμόν. Ἐν τούτοις δ' στρατὸς τοῦ Ἀλῆ ἐνισχύθη ἐν ἄλλων μερῶν, συνεποσοῦτο δὲ τὴν τῶρα εἰς τριάκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν, ἀπάντων στρατευσαμένων. Ὅτε ἐνεκρίσθη μετὰ τῆς δυνάμεώς του ἐνώπιον τῆς Βασσόρις, ἡ Ἀγεσὰ καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῆς καταπτοηθέντες ἤψαντο τῶν περὶ συμφιλίσεως διαπραγματεύσεων. Διάφοροι πρεσβεῖαι διεπορεύθησαν διὰ τῶν διαμαρμένων μερῶν, δ' δὲ Τέλγας καὶ Ζοβείρ, πεποιθότες ἐπὶ τῇ εὐκρινείᾳ τοῦ Ἀλῆ, ἦλθον ἐπανελημμένως εἰς λόγους μετ' αὐτοῦ.

Ἡ θέα τῶν τέως τούτων ἀσπόνδων ἐχθρῶν, περιχτούντων ἄνω καὶ κάτω, κατ' ὄψιν ἐτέρων τῶν στρατῶν, καὶ ἐπὶ μακρὸν συνδιαλεγομένων, ἐνεποίει ἐπιβεβαίωσιν ἐλπίδα ὅτι ἡ εἰρήνη θὰ συνωμολογεῖτο· τοῦτο δὲ

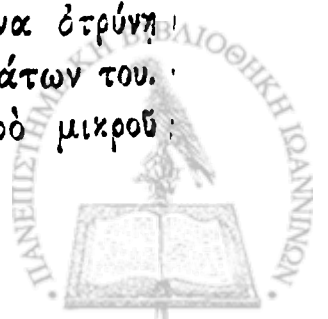


θα ἠκολούθει ἂν ἀντενέργειά τις κακόβουλος δὲν ἐχώρει· διότι ὁ Ἄλῃς, διὰ τῆς εὐγλωττίας του, συνεκίνησε τὰς καρδίας τῶν ἀντιπάλων του ὅταν ἐπέπληξεν αὐτούς ὅτι ἐφέροντο ἀπίστως καὶ τοὺς παρήνευσε κατὰ τῶν κριμάτων τοῦ Οὐρανοῦ. «Δὲν ἐνθυμεῖσαι,» εἶπε πρὸς τὸν Ζοβεῖρ, «ὅτι σὲ ἠρώτησέ ποτε ὁ Μωάμεθ ἂν δὲν ἀγαπᾷς τὸν προσφιλῆ αὐτῷ υἱὸν Ἄλῃς; ὅτε δὲ σὺ ἀπεκρίθης, ἐλησμόνησας ἦν ἔδωκέ σοι ἀπάντησιν, Ἐκαὶ ὁμῶς θέλει ἔλθει ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἐξαναστῆς ἐναντίον του καὶ θὰ ἐπενέγκῃς συμφοράς ἐπὶ αὐτὸν καὶ ἐφ' ὅλους τοὺς πιστούς;»

«Τὸ ἐνθυμοῦμαι καλῶς» ὑπέλαβεν ὁ Ζοβεῖρ, «καὶ ἂν ἤθελον τὸ ἐνθυμηθῆ πρότερον, οὐδέποτε θὰ ἐλάμβανον τὰ ὅπλα κατὰ σοῦ.»

Ἐπανῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ μετὰ σταθερᾶς ἀποφάσεως νὰ μὴ πολεμήσῃ κατὰ τοῦ Ἄλῃς, ἀλλ' ὑπερίσχυσεν αὐτοῦ ἢ φιλέκδικος Ἀγεσά. Πᾶσα ἀπόπειρα πρὸς εἰρηνοποίησιν ἐματαιώθη ὑπὸ τῆς ρασιαστικῆς ἐκείνης γυναικὸς, οἱ δὲ στρατοὶ ἐπὶ τέλους παρετάχθησαν εἰς μάχην. Ἡ Ἀγεσά ἐξῆλθεν ἐν τοῖς ὑπαίθροις κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην περίσασιν, βαίνουσα ἐντὸς φορείου ἐπὶ τῆς μεγάλῃς καμήλου τῆς Ἀλασκάρ, καὶ περιήλαυνεν ἄνω καὶ κάτω μεταξὺ τῶν στρατῶν τῆς, θαρβύνουσα αὐτούς διὰ τῆς παρουσίας καὶ τῆς φωνῆς τῆς. Ἡ μάχη ἐκλήθη, ὡς ἐκ τῆς περιπτώσεως ταύτης, Μάχη τῆς Καμήλου, πρὸς δὲ Μάχη τοῦ Καριβάχ, ὡς ἐκ τοῦ πεδίου ἐφ' οὗ συνεκροτήθη.

Ἡ συμπλοκὴ ὑπῆρξε πεισματώδης καὶ αἱματηρά, καθότι Μοσλῆμαι παρετάχθησαν ἐναντίον Μοσλήμων, οὐδὲν δὲ ἀσπλαχνότερον καὶ ἀκαμπτότερον παρὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μάχης, ὁ Μέρουαν-Ἴβν-Ἀκῆμ, ὅστις ἴστατο πλησίον τοῦ Ἄλῃς, παρετήρησε τὸν Τέλχαν πάσαις δυνάμεσιν ἀγωνιζόμενον ἵνα ὀτρύνῃ τὴν καταπίπτουσαν ἀνδρίαν τῶν στρατευμάτων του. «Ἴδου ὁ προδότης Τέλχας,» ἀνέκραξεν, «πρὸ μικροῦ



εἰς τῶν δολοφόνων τοῦ Ὄθμάν, καὶ τῶρα ψευδῆς ἐκδικητῆς τοῦ αἵματός του.» Ταῦτα λέγων, ἐξετόξευσε βέλος καὶ τὸν ἐτραυμάτισε κατὰ τὸ σκέλος. Ὁ Τέλχας συνεσχέθη ὑπὸ τοῦ πόνου, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν στιγμήν ὁ ἵππος του ὠρθώθη ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ τὸν ἔρριψε χαμαί. Ἐν τῷ τρόμῳ καὶ τῇ ἀλγηδόνι τῆς στιγμῆς κατηράσθη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Ἀλλάχ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὄθμάν. Βλέπων τὴν πόδα του καθημαγμένον ἐκέλευσεν ἓνα τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ νὰ τὸν παραλάβῃ ἐν τοῖς ὀπισθεν τοῦ ἵππου του καὶ τὸν μεταφέρῃ εἰς Βασσόραν. Αἰσθανθεὶς δὲ πλησιάζοντα τὸν θάνατον, προσεφώνησεν ἓνα τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἀλῆ, ὅστις ἐτύγχανε παρευρισκόμενος. «Δός μοι τὴν χεῖρά σου,» εἶπεν ὁ θνήσκων μετανοῶν, «ὅπως δυνηθῶ νὰ βάλω ἐν αὐτῇ τὴν ἐμὴν, οὕτω δὲ ἀνανεώσω τὸν ὄρκον τῆς πρὸς τὸν Ἀλῆ πίστεως μου.» Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας ἐξέπνευσεν. Ἡ ἐσχάτη αὕτη ἔκφρασις ἀνηγγέλθη εἰς τὸν Ἀλῆ, καὶ συνεκίνησε τὴν γενναίαν καρδίαν του. «Ὁ Ἀλλάχ,» εἶπε, «δὲν θὰ ἐκάλει αὐτὸν ἐν οὐρανῷ, ἐὰν πρῶτον δὲν ἐξήλειψε τὴν πρώτην παράβασιν τοῦ λόγου του διὰ τῆς τελευταίας του ταύτης ὁμολογίας πίστεως.»

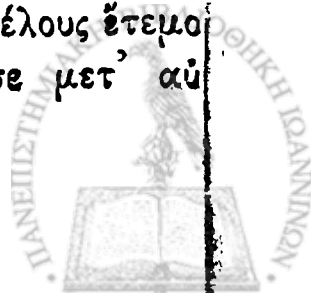
Ὁ ἕτερος συνωμότης Ζοβεῖρ συνῆλθε ἐκρυθυμῶν εἰς τὴν μάχην. Ἡ προτέρα μετὰ τοῦ Ἀλῆ συνδιάλεξις του διήγειρεν ἐν αὐτῷ κατάνυξιν. Εἶδε τῶρα ὅτι ὁ γέρον Ἀμμάρ-Ἰβν-Ἰασήρ, γνωστὸς ἐπὶ ἀγαθότητι καὶ εὐθύτητι, ἦτο ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καλίφου, καὶ ἀνεμνήσθη ὅτι ἤκουσε τὸν Νιβάμεθ λέγοντα, ὅτι ὁ Ἀμμάρ-Ἰβν-Ἰασήρ θὰ εὕρισκετο πάντοτε πλησίον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Μετὰ προγνωστικοῦ πνεύματος ἀπεχώρησε τῆς μάχης καὶ κατηυθύνθη πρὸς Μέχαν. Ἐν ᾧ ἐπέσπευδε τὴν μελαγχολικὴν πορείαν του, ἀφίχθη εἰς κοιλάδα τινὰ διαπερωμένην ὑπὸ τοῦ ρυακος Σαβάα, ὅπου ὁ Χανίφ-Ἰβν-Καίς ἦτο ἐστρατο-





πεδευμένος μετὰ στίφους Ἀράβων, προσδεχόμενος τὴν ἔκ-  
 βασιν τῆς μάχης καὶ ὢν ἔτοιμος νὰ συνταχθῇ τῷ  
 νικητῇ καὶ μερισθῇ τῶν λαφύρων. Ὁ Χανίφ ἔγνω αὐ-  
 τὸν ἔκ τινος ἀποστάσεως. «Δύναταί-τις,» εἶπε, «νὰ μοῖ  
 κομίση ἀγγελίας παρὰ Ζοβεῖρ;» Εἷς ἐκ τῶν ἀνδρῶν του  
 ὁ Ἄμρου Ἰβν-Ἰαρμούζ, εἰδὼς τὸ σημαϊνόμενον, ἐμυώπισε  
 τὸν ἵππον τοῦ ὅπως καταλάβῃ τὸν Ζοβεῖρ. Οὗτος, ὑ-  
 ποπτεύσας τὴν πρόθεσίν του, προήγγειλεν αὐτῷ νὰ μὴ  
 πλησιάσῃ. Βραχεῖά τις συνομιλία ἔφερον αὐτοὺς εἰς φι-  
 λικούς ὄρους, ἀμφότεροι δὲ ἀποβάντες τῶν ἵππων συν-  
 διελέγοντο. Ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς ἐπῆλθε. «Σαλάτ»  
 (εἰς τὴν προσευχήν!) ἀνέκραξεν ὁ Ζοβεῖρ. «Σαλάτ,» ἀ-  
 πεκρίθη ὁ Ἄμρου· ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ Ζοβεῖρ προσέπιπτεν  
 ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἵνα δεηθῇ, ὁ Ἄμρου ἀπέκοψεν αὐτοῦ  
 τὴν κεφαλὴν καὶ ἔδραμε κομίζων αὐτήν, ὡς εὐπρόσ-  
 δεκτον τρόπαιον, εἰς τὸν Ἀλῆ. Ὁ γενναῖος οὗτος πορ-  
 θητῆς ἔχυσε δάκρυα ἐπὶ τῆς αἰμοσταγοῦς κεφαλῆς ἀνδρός  
 ὅστις ἦτο ποτὲ φίλος του. Εἶτα δὲ στραφεὶς πρὸς  
 τὸν φονέα, «Ἄπελθε, ἄπιστε!» ἀνεφώνησε, «καὶ δὸς  
 τὰς ἀγγελίας σου εἰς τὸν Βέν-Σαφιᾶχ ἐν τῇ κολάσει.»  
 Τοιαύτη ἀπροσδόκητος κατάρρα, καθ' ἣν περίπτωσιν ἤλι-  
 πιζεν ἀνταμιεθὴν, ἔβριψε τὸν Ἄμρου εἰς παραφορά  
 ὀργῆς καὶ ἀπογνώσεως· ἀπήγγειλε βραβυδίαν κατα-  
 χρήσεων κατὰ τοῦ Ἀλῆ, εἶτα δὲ, σπασάμενος τὴν μά-  
 χαιράν του, ἐνέπηξεν αὐτήν. εἰς τὸ ἴδιον στήθος.

Τοιοῦτο ὑπῆρξε τὸ τέλος τῶν δύο ὁδηγῶν τῶν ἀν-  
 ταρτῶν. Ὡς πρὸς δὲ τὴν Ἀγασάν, τὴν ἀμάλλακτο  
 ψυχὴν τῆς ἐπαναστάτεως, αὕτη ἀνεμίχθη κατὰ τὴν  
 ἡμέραν ἐκείνην ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς συμπλοκῆς. Ταβάρι  
 ὁ Πέρσης ἱστορικός, μετὰ ἐθνικῆς ὑπερβολῆς, βεβαιοῖ  
 ὅτι ἑβδομήκοντα κεφαλαὶ τῶν ἀνδρῶν οἵτινες ἐκρά-  
 τουν τὸν χαλινὸν τῆς καμήλου τῆς ἀπεκόπησαν, καὶ ὅτι  
 τὸ περικλίστον φορεῖον ἐν ᾧ ἦν ἐπιβαίνουσα, ἦν  
 πλήρες βραγάδων ὑπὸ τῶν βελῶν. Ἐπὶ τέλους ἔτεμο  
 τὰς ἰγνῦς τῆς καμήλου τῆς, καὶ κατέπεσε μετ' αὐ-



της ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἔμεινε δ' ἐκεῖ ἕως οὗ ἡ μάχη ἔπαυσεν.

Ἡ Ἀγασά ἀπεξεδέχετο ἴσως χαλεπότητα ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀλῆ, ἅτε ὑπάρξασα ὁ φιλέκδικος καὶ ἐπίμονος κύτου ἐχθρὸς, ἀλλ' οὗτος ἦτο λίαν γενναίωρον ὥστε νὰ θριαμβεύσῃ ἐπὶ ταπεινωθέντος ἐχθροῦ. Ὡς λέγεται, ἀντηλλάγησαν μεταξύ αὐτῶν ὄνειδιστικαὶ τινες λέξεις, ἀλλ' ὁ Ἀλῆς προσηνέχθη αὐτῇ μετὰ σεβασμοῦ· τῇ ἐχορήγησε θεραπείαν ἐκ τεσσαράκοντα γυναικῶν καὶ ἀπέστειλε τοὺς υἱοὺς του, Ἀσσάν καὶ Ὄσείν, νὰ προπέμψωσιν αὐτὴν ἡμέρας ὀδὸν πρὸς Μεδίνην, ὅπου τὴν περιώρισαν ἐν τῇ οἰκίᾳ της, καὶ τῇ ἀπηγόρευσαν τὸ ν' ἀναμιγνύηται τοῦ λοιποῦ εἰς τὰ πολιτικά. Τότε ὁ Ἀλῆς διένειμε τὰ λάφυρα μεταξύ τῶν κληρονόμων τῶν φονευθέντων στρατιωτῶν αὐτοῦ, καὶ διώρισε τὸν Ἀεδαλλάχ-Ἰβν-Ἀββάς διοικητὴν τῆς Βασσόρας. Τούτου γενομένου, ἐπορεύθη εἰς Κούφαν· εἰς ἀμοιβὴν δὲ τῆς βοήθειας ἦν τῷ παρέσχον οἱ κάτοικοι αὐτῆς, κατέστησε τὴν πόλιν ἐκείνην ἔδραν τοῦ Καλιφάτου του. Τὰ συμβάντα ταῦτα ἐλάμβανον χώραν τῷ τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, καὶ 655ῳ ἀπὸ Χριστοῦ.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΘ΄.

Μάχη μεταξύ Ἀλῆ καὶ Μωωγιάχ.—Αἱ ὡς πρὸς Καλιφάτον ἀπαιτήσεις των ὑποβάλλονται εἰς διάιταν· ἔκβασις.—Παρακμὴ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἀλῆ.—Ἀφαιρεῖται τὴν Αἴγυπτον.

Ἡ ἐν Καριβάχ νίκη κατέβαλε τὴν συνωμοσίαν τῆς Ἀγασᾶς καὶ ἐξησφάλισεν εἰς τὸν Ἀλῆ τὴν ἥσυχον κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου, Ἀραβίας καὶ Περσίας· πλὴν ἀλλ' ὅμως ὁ φοβερώτερος αὐτοῦ ἀντίπαλος δὲν



εἶχεν εἰσέτι ὑποταχθῆ. Ὁ Μωυσιάχ-Ἴβν-Ἀβού-Σόφιχν κατεξουσίαζε τῆς πλουσίας καὶ πολυανθρώπου ἐπαρχίας τῆς Συρίας· ἐκέκτητο ἀπείρους θησαυρούς καὶ ἰσχυρὸν στρατόν· εἶχεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς προκαταλήψεις τῶν Συρίων, οἵτινες ἐδιδάχθησαν ἵνα ἐμπλέξωσι τὸν Ἀλῆ ἐν τῇ δολοφονίᾳ τοῦ Ὄθμάν καὶ ἤρνούντο νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσιν ὡς Καλίφην. Πρὸς τούτοις, ὅπως ἐνισχύσῃ ἐκυτὸν ἐν τῇ ἀντιποιήσῃ τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς, ἐζήτησε τὴν συμμαχίαν τοῦ Ἀμροῦ, ὃν ὁ Ἀλῆς εἶχεν ἀπκλλάξει τῆς διοικήσεως τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅστις διέμενε τώρα ἐν Παλαιστίνῃ ἀντιπολιτευόμενος. Ὡς ἀμοιβὴ τῆς μετὰ τοῦ Μωυσιάχ ἐπιτυχοῦς ἐνεργείας του πρὸς καθάρσεις τοῦ Ἀλῆ, προσηνέγκετο τῷ Ἀμροῦ ἢ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Αἰγύπτου ἀποκατάστασις του· οἱ ὅροι ἐγένοντο δεκτοί· ὁ Ἀμροῦ ἐπορεύθη μετὰ σπουδῆς εἰς Δαμασκὸν ἡγήτωρ πιστῆς δυνάμεως, καὶ εὕρισκων τὸ δημόσιον πνεῦμα ὠριμον πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἔδωκε τὴν χεῖρα τῆς συμμαχίας πρὸς τὸν Μωυσιάχ ἐνώπιον τοῦ συνηθροισμένου στρατοῦ, καὶ προεκήρυξεν αὐτὸν Καλίφην ἐν μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν τοῦ πλήθους.

Ὁ Ἀλῆς μάτην ἀπεπειράθη ὅλων τῶν φιλικῶν τρόπων ἵνα προλάβῃ τὰς ἐχθροπραξίας τοῦ Μωυσιάχ, ὅτε δὲ ἤκουσε περὶ τῆς σπουδαίας ταύτης συμμαχίας, ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδῖον καὶ ὠδευσεν ἐπὶ Συρίαν προηγούμενος ἐννενήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Οἱ Ἄραβες μετὰ τῆς συνήθους στοργῆς αὐτῶν πρὸς τὸ θαυμασίον, ποιούσιν ἐνδοξον τὴν εἰς τὰ μεθόρια τῆς Συρίας εἰσοδὸν του δι' οἴωνοῦ. Ἐπιστήσας τὴν πορείαν τοῦ στρατοῦ εἰς τόπον ἐνθα ὕδωρ δὲν ὑπῆρχε, προσεκαλέσατο Χριστιανὸν τινα ἐρημίτην, ἐνδαιτώμενον ἐν σπηλαίῳ πλησιοχώρῳ, καὶ τῷ ἐζήτησε ποῦ ἔκειτο φρέαρ. Ὁ ἀναχωρητῆς τὸν διεβεβίωσεν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἢ μόνον δεξαμενὴ, ἐν ἣ μόνις εὕρισκοντο δέκα κάδοι ὀμβρίου ὕδατος. Ὁ Ἀλῆς ἰσχυρίζετο ὅτι προφήται τινὲς τοῦ



λαοῦ Ἰσραὴλ κατώκουν ἐκεῖ τοπάλαι καὶ εἶχον σκάψαι φρέαρ ἐπὶ τοῦ τόπου. Ὁ ἐρημίτης ἐπανέλαβεν ὅτι πραγματικῶς ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἓν φρέαρ, ἀλλ' ὅτι ἀπεξηράνθη πρὸ αἰώνων καὶ ἀπωλέσθη πᾶν αὐτοῦ ἵχνος· ἔμελλε δὲ ν' ἀνακαλυφθῆ καὶ ἀνοιχθῆ πάλιν ὑπὸ προωρισμένης χειρός. Τότε, λέγει ἡ Ἀραβικὴ παράδοσις, ἐξήγαγε διφθέραν γεγραμμένην ὑπὸ Σιμεὼν-βέν-Σάφα, (Σίμωνος Κηφᾶ), ἑνὸς ἐκ τῶν μεγάλων ἀποστόλων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, προλεγούσης τὴν ἔλευσιν τοῦ Μωάμεθ, τοῦ τελευταίου τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι τὸ φρέαρ τοῦτο ἔμελλε ν' ἀνακαλυφθῆ καὶ ἀνοιχθῆ πάλιν ὑπὸ τοῦ νομίμου αὐτοῦ κληρονόμου καὶ διαδόχου.

Ὁ Ἀλῆς ἠκροάσατο μετὰ πρεπιδούς σεβασμοῦ τὴν πρόβρῃσιν ταύτην· εἶτα δὲ στραφεὶς πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ ἔδειξε τόπον τινά, καὶ εἶπε, «Σκάψατε ἐκεῖ.» Ἐσκαψαν, καὶ μετ' ὀλίγον ἐνέτυχον ὀγκώδει λίθῳ μετακινήσαντες αὐτὸν μετὰ δυσκολίας, ἀπεκάλυψαν τὸ θαυμάσιον φρέαρ, ὅπερ παρέσχεν ἐξαρκοῦντα πόρον ὕδατος εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὴν ἀναμφίλεκτον ἅμα ἀπόδειξιν τῶν νομίμων ἀπαιτήσεων τοῦ Ἀλῆ ὡς πρὸς τὸ Καλιφάτον. Ὁ ἐρημίτης ἰδὼν ταῦτα κατεπίεσθη, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀλῆ, ἐνηγκαλίσθη τὰ γόνατά του καὶ δὲν ἠθέλησε τοῦ λοιποῦ νὰ ἀπομακρυνθῆ αὐτοῦ.

Ἦτο ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ τριακοστοῦ ἐβδόμου ἔτους τῆς Ἐγίρας (18ῃ Ἰουνίου Α.Χ. 657), καθ' ἣν ὁ Ἀλῆς ἦλθε κατ' ἔψιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μωωγιάχ, συγκειμένου ἐξ ὀγδοήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ ἐστρατοπεδευμένου ἐπὶ τῆς πεδιάδος Σεφφείν, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου, πρὸς τὰ ὄρια τῆς Βαβυλωνίας καὶ Συρίας. Κοινωνὸς τῷ Μωωγιάχ ἦτο ὁ τρομερὸς Ἄμρου, κραταιὸς δμβόσπονδος ἓν τε ταῖς συνελεύσεσι καὶ ἐν τῷ πεδίῳ. Ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλῆ ἦν ὑπέρτερος κατὰ τὸν ἀριθμὸν· συγκατελέγοντο ἔτι ἐν αὐτῷ ἔνιοι τῶν γεροστρατιωτῶν οἵτινες εἶχον ἀγωνισθῆ ὑπὸ τὸν Μωάμεθ



κατὰ τὴν ἐν Βεδῆρ ἐνδοξὸν μάχην, ἔκτοτε δὲ ἐνεκαυχῶντο ἐπὶ τῇ ἐπωνυμίᾳ Σαχαβάχ, ὃ ἐστὶ, Συντρόφων τοῦ Προφήτου. Ὁ μεταξὺ τούτων ἐπιφανέστερος ἦτο ὁ γέρον Ἀμμάρ-Ἰβν-Ἰασήρ, ἵππαρχος τοῦ Ἀλῆ, ὅστις ἐπανειλημμένως ἐπολέμησε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Μωάμεθ. Εἰ καὶ ἐννενηκοντούτης, ἦτο ὅμως πλήρης θάρρους καὶ ἐνεργητικότητος, τῆς περιπαθοῦς τυγχάνων ἀγάπης τῶν Μοσλήμων στρατιωτῶν.

Οἱ στρατοὶ ἔμενον ἐστρατοπεδευμένοι κατέναντι ἀλλήλων· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπεκράτει ὁ πρῶτος μῆν τοῦ Μοσλημικοῦ ἔτους, ἱερὸς μῆν, καθ' ὃν ἀπηγόρευτο τὸ πολεμεῖν, κατηνάλωσαν τὸν χρόνον εἰς διαπραγματεύσεις· διότι ὁ Ἀλῆς πάντοτε ἐπεθύμει ν' ἀποφύγη τὴν χύσιν τοῦ ἀδελφικοῦ αἵματος. Αἱ ἀπόπειραι αὐτοῦ μάτην ἀπέβησαν, καὶ τὸν ἐπιόντα μῆνα αἱ ἐχθροπραξίαι ἐπῆλθον· πλὴν ἀλλ' ὅμως ὁ Ἀλῆς ἐγύμνου τὸ ξίφος αὐτοῦ μετ' ἀπροθύμου χειρός· ἐπέταξε δὲ τοῖς στρατιώταις του νὰ μὴ προσβάλωσι πρῶτοι· νὰ μὴ κακοποιήσωσι τοὺς φεύγοντας, οὔτε νὰ θιάσωσι γυναῖκα τινά. Ὁ Μωωγιάχ καὶ ὁ Ἀμρὸς ὡσαύτως συνησθάνοντο τὸν τερατώδη χαρακτῆρα τοῦ πολέμου τούτου· διὸ, οἱ σχετικοὶ ἀρχηγοὶ ἀπέφυγον τὸν ὀλοσχερῆ ἀγῶνα, ὀλόκληροί δὲ μῆνες παρῆλθον ἐν ἀπλαῖς ἀψιμαχίαις. Ἀλλ' αἱ ἀψιμαχίαι αὗται ἦσαν καρτεραὶ καὶ αἱματηραὶ, ἐν τῷ διαστήματι δὲ τεσσάρων μηνῶν δὲ μὲν Μωωγιάχ, ὡς λέγεται, ἀπώλεσε τεσσαράκοντα πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν, ὁ δὲ Ἀλῆς ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου.

Μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ ἦσαν εἰκοσιπέντε ἐκ τῶν Σαχαβάχ, τῶν γεροστρατιωτῶν δηλαδή τοῦ Βεδῆρ καὶ συντρόφων τοῦ προφήτου. Τὸν θάνατον αὐτῶν ἐθρήνησε καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ ἐχθρός· ἀλλὰ τὸ μόνον ὅπερ ἐπροξένησε τὴν ὀξυτέραν λύπην, ἦτο ἡ πτώσις τοῦ ἀνδρείου γέροντος Ἀμμάρ-Ἰβν-Ἰασήρ, ἵππαρχου τοῦ Ἀλῆ καὶ πατριάρχου τοῦ Μοσλημικοῦ ἵπ-



πικου. Ὁ Μωωγιάχ καὶ ὁ Ἄμρου εἶδον αὐτὸν πίπτοντα. «Βλέψεις,» ἀνέκραξεν ὁ Μωωγιάχ, «πόσαι πολύτιμοι ζωαὶ ἀπωλέσθησαν διὰ τὰς διαφωνίας μας;» — «Ἴδε!» ὑπέλαβεν ὁ Ἄμρου· «κάλλιον ἂν ὁ Θεὸς ἤθελε μου ἀφαιρέσει τὴν ζωὴν πρὸ εἴκοσι ἐτῶν!»

Ὁ Ἄλῃς ἐπελάθετο τῆς συνήθους αὐτῷ μετριοπαθείας βλέπων τὴν τύχην τοῦ ἀνδρείου γέροντος ἱππάρχου καὶ προπορευόμενος δώδεκα χιλιάδων ἱππέων μανιωδῶς ἐπετέθη ὅπως ἐκδικήσῃ τὸν θάνατόν του. Οἱ ἐχθρικοὶ στίχοι διεσπάρσθησαν ὑπὸ τῆς ἐμβολῆς, ἀλλ' ἡ καρδία τοῦ Ἄλῃ ταχέως συνεκινήθη ἐπὶ τῇ θεῷ τῆς σφαγῆς. Μυωπιζων δὲ ἐντὸς φωνήσεως ὡς πρὸς τὸν Μωωγιάχ, «Ἐπὶ πόσον,» ἀνέκραξε, «τὸ Μοσλημικὸν αἷμα θὰ χύνηται ὡς ὕδωρ χάριν τῶν διενέξεών μας; Ἐξελθε, καὶ ὁ Ἄλλάχ ἄς κρίνῃ μεταξὺ ἡμῶν τῶν δύο. Ὅς ἂν νικήσῃ ἐν τῇ μάχῃ ἔστω κυβερνήτης.

Ὁ Ἄμρου ἐξεπλάγη ἐπὶ τῇ γενναίᾳ ταύτῃ προκλήσει καὶ πρόετρεπε τὸν Μωωγιάχ νὰ δεχθῇ αὐτήν, ἀλλ' οὗτος ἀπέφυγε τὴν πάλιν πρὸς ἐχθρὸν ὅστις ἕνεκα τῆς ἀνδρίας του ἠξιώθη τῆς ἐπωνυμίας «Ὁ Λέων», καὶ ὅστις πάντοτε ἐφόρευσε τοὺς ἐν μονομαχίᾳ ἀνταγωνιστὰς αὐτοῦ. Ὁ Ἄμρου ὑπέβαλε τὴν δυσμένειαν ἣν θὰ ἐπροξένοι ἢ ἄρνησίς του πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Μωωγιάχ ἀπεκρίθη γελῶν σαρδόνιον. «Συνετῶς σὺ πράττεις παροξύνων συμπλοκὴν ἣτις ἐνδέχεται νὰ σὲ καταστήσῃ διοικητὴν τῆς Συρίας.»

Ἀπεγνωσμένη μάχη ἔλαβεν ἐπὶ τέλους χώραν, διαρκέσασα δι' ὕλης τῆς νυκτός. Πολλοὶ ἐκατέρωθεν ἐφονεύθησαν, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἐκ μέρους τῶν Συρίων. Ὁ Ἀλαστάρ ὑπῆρξεν ὁ ἥρωας τῆς συμπλοκῆς ταύτης· ἐπέβαινεν ἐπὶ βαίου ἵππου καὶ ἐγράφτο διστόμῳ μαχαίρᾳ· πᾶσα βολὴ τοῦ τριμεροῦ ἐκείνου ὅπλου ἐθέριζεν ἀνὰ ἓνα μαχητὴν, καὶ συνωδεύετο ὑπὸ τῆς κραυγῆς Ἄλλάχ Ἀκβάρ! Ἠκούσθη ἀπαγγείλας τὴν ἐκπληκτικὴν ἐκείνην ἀναφώνησιν, λέγουσιν οἱ Ἄραβες ἰ-



στορικοί, τετρακοσίας φορές διαρκούντος τοῦ σκότους τῆς νυκτός.

Ἡ ἡμέρα ἔφεγγεν ὀλεθρία ἐπὶ τοὺς Συρίους. Ὁ Ἄλαστάρ ἐπέσπερχε καταπονῶν αὐτοὺς ἐν τῷ ἰδίῳ των στρατοπέδῳ, ὁ δὲ Μωωγιάχ ὅλως ἀπηλπίσθη ὅτι ὁ Ἄμρου ὑπηγόρευσε τρόπον ἀπαλλαγῆς βασιζόμενον ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν ἐνδοιασμῶν τῶν Μοσλήμων. Ἐξαίφνης οἱ Σύριοι ὑψωσαν τὸ Κοράνιον ἐπὶ τῶν λογγῶν τῶν δοράτων αὐτῶν. «Ἴδου τὸ βιβλίον τοῦ Θεοῦ,» ἀνέκραξαν, «ἅς κρίνη αὐτὸ τὰς διαφωνίας μας.» Οἱ στρατιῶται τοῦ Ἄλῃ πάραυτα ἀπέβαλον τὰς αἰχμὰς τῶν ὄπλων των. Μάτην ὁ Ἄλῃς παρίστα αὐτοῖς ὅτι τὸ πᾶν ἦτο μηχανήμα καὶ ἀπεπειρᾶτο νὰ τοὺς προτρέψῃ ἵνα μὴ ἀποστῶσι. «Τί!» ἀνεφώνησαν, «ἀρνεῖσαι νὰ ὑποβληθῆς εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ βιβλίου τοῦ Θεοῦ!»

Ὁ Ἄλῃς ἔγνω ὅτι ἂν ἐπέμενε, θὰ προσέκρουεν εἰς τὰς ἐθελοθρήσκους αὐτῶν προλήψεις καὶ θὰ προεκάλει θύελλαν ἐπὶ τῆς ἰδίας του κεφαλῆς· ἀγανακτῶν δὲ ἤχασε τὴν ὑποχώρησιν. Ἄλλ' ἦτο χρεία ἐπανειλημμένων σαλπισμάτων ἵνα ἀνακληθῆ ὁ Ἄλαστάρ, ὅστις ἦλθε, κρατῶν τὸ αἰμοσταγὲς φάσγανόν του καὶ μεμψιμοιρῶν ὅτι, ὡς ἔλεγε, ἀπέσπασαν αὐτὸν τοιαύτης ἐνδόξου νίκης.

Τότε διωρίσθησαν διαιτηταὶ ὅπως ἐξομαλύνωσι τὴν μεγάλην ταύτην διαφορὰν κατὰ τὰ ῥητὰ τοῦ Κοράνιου. Ὁ Ἄλῃς ἤθελε ὡς πρὸς τὸ μέρος του, νὰ ὀνομάσῃ τὸν Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Ἀββάς, ἀλλ' ἀντιβῆσαι ἐγένοντο ὅτι ἦτο αὐτανέψιός του. Διώρισε τότε τὸν ἀνδρεῖον Ἄλαστάρ, ἀλλ' ὁμοίως ἐξηρέθη καὶ οὗτος, ὁ δὲ Ἀβου-Μοθσας ἐξελιπάρει αὐτὸν ἵνα τύχη τοῦ διορισμοῦ του—ἀνὴρ εἰλικρινῆς μὲν, ἀλλ' ἀπλοῦς καὶ μικρὸν τι ἀδόλεσχος, ὡς ἤδη κατεδείξαμεν. Ὡς πρὸς τὸν Μωωγιάχ, οὗτος πολλὰ ἐπραγματεύθη ὅπως λάβῃ ὡς δικιτητὴν τοῦ τὸν Ἄμρου-Ἴβν-αλ-Ἀὰς, τὸν δολιώτερον καὶ ὀξυνοῦστερον ἀνδρα ἀπάσης τῆς Ἀραβίας. Οἱ δύο ἀντί-



παλοὶ ὁδηγοὶ ἀπεχώρησαν τότε, ὁ μὲν Ἄλῃς εἰς Κούφαν, ὁ δὲ Μωωγιάχ εἰς Δαμασκόν, καταλιπόντες στρατηγούς πρὸς διοίκησιν τῶν ἰδίων στρατευμάτων.

Οἱ διαιτηταὶ συνηντήθησαν μετὰ παρέλευσιν τινῶν μηνῶν ἐν Ίουμάτ-αλ-Ίουδέλ, ἐνώπιον ἀμφοτέρων τῶν στρατῶν, οἵτινες ὑπισχνοῦντο νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν. Ὁ Ἄμρου, ὅστις ἐγίνωσκε τὰ ἡττητὰ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Μούσα, προσηνέχθη αὐτῷ ταῖς μεγίσταις τιμαῖς καὶ ἀφ' οὗ ἐκέρδησε τὴν ἐμπιστοσύνην του, τὸν κατέπεισεν ὅτι, ὅπως διὰ παντὸς φυγαδευθῶσιν αἱ διαφωνίαι αὗται καὶ παύσῃ ἡ χύσις τοῦ ἀδελφικοῦ αἵματος, μόνος τρόπος ἦτο νὰ ἐξαιρεθῶσιν ἀμφοτέροι οἱ ὑποψήφιοι, καὶ νὰ ἐκλέξωσιν οἱ πιστοὶ τρίτον τινά. Τοῦτου συμφωνηθέντος, ἀνηγέρθη βῆμα μεταξὺ τῶν στρατῶν, ὁ δὲ Ἄμρου δι' ἐψευσμῆ-ου σεβασμοῦ ἐπέμενεν ὅπως ὁ Μούσας ἀναβῆ πρῶτος καὶ ἀποτείνῃ τὸν λόγον πρὸς τὸν λαόν. Κατὰ συνέπειαν ὁ Ἄβου Μούσας ἀνελθὼν διεκήρυξε μεγαλο-ιώνως, « Ἀπαλλάσσω τὸν Ἄλῃ καὶ τὸν Μωωγιάχ τῆς πουργίας ἧς ἀντιποιοῦνται, καθ' ὃν τρόπον ἐκβάλλω τὸν δακτύλιον τοῦτον ἐκ τοῦ δακτύλου μου. » Ταῦτα ἱπῶν κατέβη.

Ἀνῆλθε τότε ὁ Ἄμρου. « Ἰκούσατε, » εἶπεν, « ὅτι ὁ Μούσας, ὅσον τὸ κατ' αὐτὸν, καθήρεσε τὸν Ἄλῃ καὶ γώ, κατ' ἐμέ, καθαιρῶ αὐτὴν καὶ προσνέμω τὸ Καλιφάτον πρὸς τὸν Μωωγιάχ, περιβάλλων αὐτὸν ἐν αὐτῷ ὡς περιβάλλω τῷ δακτύλῳ μου τὸν δακτύλιον τοῦτον· τὸ πράττω μετὰ δικαιοσύνης, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ νόμιμος διάδοχος καὶ ἐκδικητῆς τοῦ Ὀθμάν. »

Γογγυσμοὶ ἠκολούθησαν ἐκ μέρους τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἄλῃ καὶ τοῦ Ἄβου-Μούσα, ἀγανακτησάντων κατὰ τῆς ἀδικίας τοῦ Ἄμρου. Οἱ Σύριοι ἐπήνεσαν τὴν ἀπόφασιν, ἀμφοτέροι δὲ οἱ ἀντιπόλεμοι, εἰς οὓς ἐπίσης ἐκεχειρία ἀπηγόρευε τὰς ἐχθροπραξίας, ἀπεχώρισαν ἄνευ μὲν προσωπικῆς τινὸς βίαις, ἀλλ' ἐν ἀμοι-

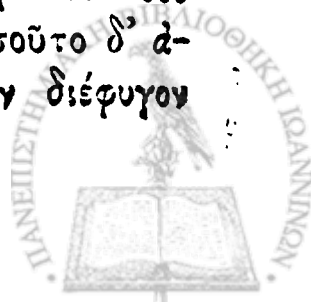




ἑκαίαις ὕβρεσι καὶ αὐξανούσῃ ἔχθρᾳ. Εἶδος τι θρησκευτικῆς ἔριδος ἀνεφύη, ἣτις διήρκεσε ἐπὶ μακρὸν μεταξὺ τῶν οἰκῶν Ἀλῆ καὶ Ὀμμιάχ· οὐδέποτε ἐμμένηντο ἀλλήλων χωρὶς ἀρᾶς, ἐξεφώνουν δ' ἐναλλάξ ἀφορισμὸν ὡσάκις ἠγόρευον πρὸς τὸν λαὸν ἐν τῷ τζαμίῳ.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ Ἀλῆ ἤρξατο ἤδη ἐκλείπουσα· ἡ κατ' αὐτοῦ ἀπαγγελθεῖσα ἀπόφασις ἐδημαγώγησε πολλοὺς ἐκ τῆς μερίδος του, ἀνταρσία δ' ἐπὶ τέλους ὑπεκινήθη μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν του ὑπὸ φατρίας φανατικῶν ζηλωτῶν, καλουμένων Καριγιτῶν, ἢ αἰρετικῶν, οἵτινες ἰσχυρίζοντο ὅτι κακῶς ἔπραξεν ὁ Ἀλῆς ἀναθέσας εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων ὅ,τι ἦτο πρέπον νὰ κρίνῃ ὁ Θεὸς μόνος· καὶ ὅτι ἠρνήσατο, ὅτε εἶχε τὴν ἐξουσίαν, νὰ διαβρῆξῃ τὴν ἐκχειρίαν καὶ κατασφάξῃ τοὺς ἐναντίους του, καίτοι καταδειχθέντας ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ· διὰ ταῦτα ἀπεποιήθησαν νὰ ὑποταχθῶσιν αὐτῷ, διώρισαν τὸν Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Οὐαχῆβ ὡς ἀρχηγόν των καὶ ἔστησαν τὴν σημαίαν των ἐν Ναχαρβάν, ὀλίγα μίλια ἀπέχοντι τοῦ Βαγδάτιου, ὅπου οἱ νεωτερισταὶ συνήχθησαν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, συμπληρώσαντες τὸν ἀριθμὸν εἰκοσιπέντε χιλιάδων.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἀλῆ μετὰ στρατοῦ ἐσωφρόνισε πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. Διατεθειμένος ὢν οὗτος πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν γενναίων τρόπων, διέταξε νὰ ὑψωθῇ σημαία ἐξω τοῦ στρατοπέδου του καὶ προεκήρυξε συγγνώμην πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀντιπολιτευομένους οἵτινες ἤθελον συναθροισθῆναι περὶ αὐτήν. Ὁ στασιάζων στρατὸς πάραυτα ἤρξατο διαλυόμενος, ὁ δὲ Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Οὐαχῆβ ἐπὶ τέλους ἐγκατελείφθη μετὰ μόνων τετρακισχιλίων ὀπαδῶν. Ἀλλ' ὅμως οὗτοι ἦσαν θηριώδεις ἐνθουσιαστικῆς, ὁ δὲ ὀδηγὸς αὐτῶν ἐκ τῶν δεισιδαιμόνων. Ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ὁ Ἀλλάχ καὶ ὁ προσφῆτης θὰ τῷ παρεῖχον θαυμασίαν βοήθειαν, προσέβαλε τὸν στρατὸν τοῦ Ἀλῆ μετὰ τῶν εὐαρίθμων ἀνδρῶν του, τοσοῦτο δ' ἀπεγνώσμενως ἐπάλαισαν, ὥστε ἐννέα μόνον διέφυγον



τὸν θάνατον. Οὗτοι ἐχρησίμευσαν ὡς δαυλοὶ ὕπως ἐξ-  
ἀψῶσι μελλούσας κκουργίαις.

Ὁ Μωωγιάχ τότε κατέφυγεν εἰς στρατήγημα ὕπως  
δικασπείρη ταρχάς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐπὶ τέλους πα-  
δώσῃ αὐτὴν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀμρού. Ὅτε ὁ Ἀλῆς ἀνέ-  
λαβε τὸ Καλιφάτον, εἶχε διορίσει διοικητὴν τῆς ἐπαρ-  
χίαις ἐκείνης τὸν Σαὰδ Ἰβν-Καΐ, ὅστις μετ' ἐπιτη-  
δειότητος διεῖπε τὰ κοινὰ αὐτῆς. Ὁ Μωωγιάχ τῶρα  
παραποίησε γραφὴν ὡς ἀποστελλομένην αὐτῷ παρὰ τοῦ  
Σαὰδ, δι' ἧς οὗτος ὠμολόγει ἀφοσίωσιν εἰς τὰ συμ-  
φέροντά του, καὶ ἐμηχανεύσατο ὕπως περιέλθῃ εἰς χεῖρας  
τοῦ Ἀλῆ. Τὸ σχέδιον ἐπέτυχεν. Αἱ ὑπόνοιαι τοῦ Ἀλῆ  
διηγήθησαν· ἀνεκάλεσε τὸν Σαὰδ καὶ διώρισεν αὐτ' αὐ-  
τοῦ τὸν Μωιάμεθ, υἱὸν τοῦ Ἀβού-Βεκῆρ καὶ ἀδελφὸν  
τῆς Ἀγεσῆς. Ὁ Μωιάμεθ ἤρξατο νὰ κυβερνᾷ δεσποτικῶς,  
προγράφων καὶ ἐξορίζων τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς φατρίας  
τοῦ Ὀθμάν, οἵτινες ἐποιοῦντο τὴν δολοφονίαν τοῦ πρώτου  
Καλίφου ζήτημα κομματικόν. Πολιτεία τοιαύτη ἐπή-  
νεγκεν ἀμέσως ταρχάς καὶ στάσεις, ἅπαντα δὲ ἡ Αἴ-  
γυπτος ἀνεφλέγετο. Ὁ Ἀλῆς ἐζήτησε πάλιν νὰ ἐπα-  
νορθώσῃ τὸ κακὸν ἀπαλλάσσων τὸν διοικητὴν, καὶ ἀ-  
πέστειλε τὸν Μιχλέκ-Σουτούρ, ἄνδρα φρονήσεως καὶ ἐμ-  
πειρον, ὕπως ἀναλάβῃ τὴν ἀρχὴν. Ὁ Μιχλέκ, κατὰ τὴν  
ἐδοιοροσίαν του, κατέλυσε μὲν τῶν νυκτῶν παρὰ τῆ  
ἐκεία χωρικοῦ τινὸς ἐπὶ τῶν μεθωρίων Ἀραβίας καὶ  
Αἰγύπτου. Ὁ χωρικός ἦτο πελάτης τοῦ Μωωγιάχ, καὶ  
ἠδολογηρίασε τὸν ἀμέρμνον ξένον δι' ἀγγείου μέλιτος.  
Ὁ Μωωγιάχ ἐβούλησε τὴν προδοτικὴν ταύτην πράξιν  
πέμπων τὸν Ἀμρὸν μετὰ ἐξ ἑκαταμυριάδων ἰππέων ἵνα κα-  
τάσῃ τὴν Αἰγυπτον ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτῆς θουελλώδει  
καταστάσει. Ὁ Ἀμρὸν πλήρης χροῆς ὤρμησεν εἰς τὴν  
ἐκείνην τῶν προτέρων αὐτοῦ νικῶν· καὶ κατευθυνθεὶς  
πρὸς Ἀλεξάνδρειαν, ἤνωσε τὰς δυνάμεις του μετὰ τῶν  
τοῦ Ἰβν-Σχαρίφ, ἀρχηγοῦ τῆς Ὀθμανικῆς φατρίας· ὁ-  
ποῦ δὲ οὗτοι ἐνίκησαν κατὰ κράτος τὸν Μωιάμεθ-Ἰβν-  
ΒΙΟΙ ΔΙΑΔ. ΜΩΑΜΕΘ.



Ἄβου-Βεκὴρ καὶ ἠχμαλώτισαν αὐτόν. Οἱ ἐκδικηταὶ τοῦ Ὄθμᾶν ἐπροπηλάκισαν τὸν Μωάμεθ ἐπὶ τῇ δολοφονίᾳ τοῦ Καλίφου ἐκείνου, ἐθανάτωσαν αὐτόν, ἔβαλον τὸ σῶμά του ἐντὸς σκελετοῦ ὄνου καὶ κατέκαυσαν ἀμφότερα. Τότε ὁ Ἄμρου ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν τῆς Αἰγύπτου ὡς τοποτηρητῆς τοῦ Μωωγιάχ.

Ὅταν ἡ Ἄγεςά ἤκουσε τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ της, ἐγονυπέτησεν ἐν τῷ τζαμίῳ καὶ, ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τῆς καρδίας της, ἐπεκαλέσθη ἄρᾶν ἐπὶ τὸν Μωωγιάχ καὶ τὸν Ἄμρου, ἐπίκλησιν ἣν ἔκτοτε ἐπανελάμβανεν μετὰ τὸ πέρας τῶν προσευχῶν αὐτῆς. Ὁ Ἄλῆς ἐπίσης ἐλυπήθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωάμεθ καὶ ἀνεφώνησεν, «Οἱ δολοφόνου θέλουσι δώσει λόγον περὶ τῆς πράξεώς των ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.»

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ΄.

Προπαρασκευαί τοῦ Ἄλῆ διὰ τὴν ἐπιδρομὴν Συρίας.—  
Δολοφονία αὐτοῦ.

Ἡ ἀπώλεια τῆς Αἰγύπτου ἦτο καιρῖα πληγὴ κατὰ τῶν τυχῶν τοῦ Ἄλῆ καὶ μεγάλην ὕστερον ἠσθάνθη θλίψιν ἰδὼν τὸν δραστήριον αὐτοῦ ἀντίπαλον κυριεύοντα τοῦ Ἐζιάζ, στήνοντα τὴν σημαίαν του ἐπὶ τῶν ἱερῶν πόλεων τῆς Μέκας καὶ Μεδίνας, καὶ δηοῦντα τὴν εὐφρορον ἐπαρχίαν τοῦ Ἰεμέν. Ἡ παρακμὴ τῆς ἰσχύος του τὸν συνεκίνει, τρόμος δ' ἐνίοτε κατεῖχεν αὐτόν. Ἡ μελαγχολία του ἐδεινώθη ἕνεκεν τῆς διαγωγῆς τοῦ αὐτῆδέλφου του Ὁκαῖλ, ὅστις ἐπὶ προφάσει ὅτι ὁ Ἄλῆς δὲν ἐτίμα αὐτόν πρεπόντως, ἀπεχωρίσθη αὐτοῦ ἐν τῇ παλιντροπίᾳ τῆς τύχης του καὶ προσεκολλήθη τῷ Μωωγιάχ, ὅστις ἀντήμειψε τὴν ἄστοργον ἀποστασίαν του δι' ἀδρῶν προσόδων.



Ἄλλ' ἐν τούτοις ὁ Ἄλῃς ἐβουλεύετο ἔτι μείζονα ἰσχύος. Ἐξήκοντα χιλιάδες ἀφωσιωμένων ὀπαδῶν ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν νὰ μείνωσι πλησίον τοῦ μέχρι θανάτου, μετ' αὐτῶν δὲ ἠτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς Συρίαν. Ἐν ᾧ αἱ προπαρασκευαί συνεπληροῦντο, συνέπετεν ὥστε τρεῖς ζηλωταί, ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Καριγιτῶν, νὰ συναντηθῶσιν ὡς προσκυνηταί ἐν τῷ τζαμίῳ τῆς Μέκας, οἵτινες ἦλθον εἰς συνδιάλεξιν περὶ τὴν ἐν Ναχαρβάν μάχην, καθ' ἣν τετρακισχίλιοι ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἀπώλεσαν τὴν ζωὴν των. Ἡ σύμπτωσις αὕτη παρώξυνε μεμψικοιρίας ἐπὶ τῶν διαφωνιῶν καὶ τοῦ διαμελισμοῦ τοῦ Μοσλημικοῦ κράτους, καὶ ἀπέδωκαν πάντα ταῦτα εἰς τὴν δοξοπάθειαν τοῦ Ἄλῃ, Μωγιὰχ καὶ Ἀμρού. Οἱ Καριγιταὶ συνίσζων φατρίαν δεισιδαιμόνων, οἱ τοιοῦτοι δὲ ἦσαν ζηλωταὶ ἐξ ἐκείνων οἵτινες εἰσὶν ἔτοιμοι νὰ θυσιάσωσι τὴν ζωὴν των πρὸς ἐκπλήρωσιν παντὸς ἐθεικοθήσκου σχεδίου. Ἐν τῷ μανῶδει αὐτῶν ζήλω ἀπεφάσισαν, ὡς μόνον τρόπον πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ ἐνότητος τοῦ Ἰσλάμ, τὴν ἀνάρεσιν τῶν εὐριῶν τούτων δοξομανῶν ὀδηγῶν καὶ ἐξεδόθησαν εἰς τὸ βουλευθῆν, ἀναλαβόντος ἑκάστου νὰ ἐργασθῇ τὸ θῦμα του. Αἱ περὶ τῶν ὁ λόγος δολοφονίαι ὤφειλον νὰ ἐλεσθῶσι συγχρόνως τὴν Παρασκευὴν, δεκάτην ἑβδόμην τοῦ μηνὸς Ῥαμαδάν, τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς ἵνα δ' αἱ ὅλαι αὐτῶν ὡσιν ἀλανθάστως θανάσιμοι, παρεσκεύασαν ἃ ἔπλα των δηλητηρίω.

Τὰ ἐνόματα τῶν συνωμοτῶν ἦσαν Βαρὰκ-Ἰβν-Ἀβ-αλλάχ, Ἀμρού Ἰβν-Ἡσὶ, καὶ Ἀβδ' Ἰβν-Μελέμ. Ὁ Βαρὰκ ἐπορεύθη εἰς Δαμασκὸν καὶ συνεμίχθη μετὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Μωγιὰχ κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν ἡμέραν, ἣτις ἦτο τὸ Μοσλημικὸν Σάββατον· ἐν ᾧ δὲ ὁ ἄρπαξ ἐλειτούργει ἐν τῷ τζαμίῳ ὡς ἱεροφάντης, ὁ Βαρὰκ κατένεγκεν αὐτῷ ἣν ἐνόμισε καιρὸν βολῆν. Ἡ πληγὴ ἦτο μὲν ἀπεγνωσμένη, ἀλλ' ἡ ἰσχύς τοῦ Μωγιὰχ ἐσώθη δι' ἀπεγνωσμένων φαρμά-



κων· ὁ δολοφόνος ἐκολοβώθη κατὰ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, καὶ εἰάθη ζῶν, ἀλλὰ προΐόντος τοῦ χρόνου ἐφονεύθη ὑπό τινος φίλου τοῦ Μωυγιάχ.

Ὁ Ἀμρού Ἰβν-Ἀσί, δεύτερος τῶν δεισιδαιμόνων τούτων, εἰσῆλθεν εἰς τὸ τζαμίον τῆς Αἰγύπτου κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, καὶ διὰ μιᾶς βολῆς ἐφόνευσεν τὸν Ἰμάμην Καριζάχ, ὅστις ἱεροῦργει, νομίσας ὅτι ἦτο ὁ Ἀμρού-Ἰβν-αλ-Ἀάς, ὅστις ἔνεκα ἀσθενείας ἐκωλύετο τῆς ἐν τῷ τζαμίῳ ἱεροφαντίας. Ὀδηγηθεὶς ὁ δολοφόνος ἐνώπιον τοῦ σκοπούμενου θύματός του καὶ ἰδὼν τὸ λάθος του, ἀπεκρίθη μετὰ τῆς ἰδιαζούσης μοιροπίστου τλημοσύνης, «Προεθέμην τὸν Ἀμρού· ἀλλ' ὁ Ἀλλάχ προσέθετο τὸν Καριζάχ.» Καὶ πάραυτα ἐθάνατώσαν αὐτόν.

Ἄβδ' Ἀρχιμάν ὁ τρίτος δολοφόνος ἐπροεβύθη εἰς Κούφραν, ὅπου ὁ Ἀλῆς διετῆρει τὴν ἀκολουθίαν του. Ἐνταῦθα δὲ κατέλυσε παρὰ τινὶ γυναικὶ ἐκ τῆς φατρίας τῶν Καριγιτῶν, ὁ σύζυγος τῆς ὁποίας εἶχε φονευσθῆ κατὰ τὴν ἐν Νεχαρβάν μάχην. Πρὸς τὴν γυναῖκα ταύτην ἐποιήσατο προτάσεις γάμου, ἀλλ' ἔσχεν εἰς ἀπάντησιν ὅτι σύζυγός της θὰ ἦτο ὁ κομίσων αὐτῆ ὡς προῖκα τρισχιλίας δραχμῶν ἀργυράς, ἓνα δούλον, μίαν θεράπαιναν καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλῆ. Ἐδέχθη τοὺς ὅρους καὶ παρέλαβεν ἑτέρους δύο Καριγιτάς, καλουμένους Δερουάν καὶ Σχασίβ, εἰς τὴν ἐπιχείρησιν. Ἐτοποθετήθησαν δὲ καὶ οἱ τρεῖς ἐν τῷ τζαμίῳ προσδεχόμενοι τὴν ἔλευσιν τοῦ Καλίφου.

Τὸν Ἀλῆ ἀρτίως κατεῖχεν ὀδυνώμενον περίοδος τοῦ φόβου του, ἀπήγγελλε δὲ διακαεῖς προσευχάς, αἵτινες ὕστερον ἐθεωρήθησαν ὡς πρόστυμα τῆς ἐπικειμένης τύχης του. Ἐν μιᾷ τῶν μελαγχολικῶν αὐτοῦ φαντασιῶν ἀνέκραξε βρυστόνως, «Οἶμοι, καρδιά μου! ἀνάγκη πάσα ὑπομονῆς, διότι οὐδὲν ὑπάρχει φάρμακον κατὰ τοῦ θανάτου!» Ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας τοῦτο εἶπε πορευθῆ εἰς τὸ τζαμίον, οἱ κατοικίδιοι ὄρνεις τοῦ

ἐποιοῦντο θόρυβον, τοῦθ' ὅπερ ἐξήγησεν ὡς οἰωνὸν ἀπαίσιον. Ἐν τῷ δὲ εἰσῆρχετο εἰς τὸ τζαμίον οἱ δολοφόνοι ἐγύμνωσαν τὰς μαχίρας αὐτῶν ὑποκρινόμενοι ὅτι ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους· ὁ Δερουάν κατήνεγκε βολὴν τῷ Καλίφῃ, ἣτις ὅμως ἀποτυχοῦσα ἔπεσεν εἰς τὴν πύλιν τοῦ τζαμίου· βολὴ εὐστοχότερον κατευθυνθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀβδ'ἀλραχμάν ἐτραυματίσθη τὸν Ἀλῆ κατὰ τὴν κεφαλὴν. Οἱ δολοφόνοι τότε ἀπεχωρίσθησαν ἀλλήλων καὶ ἔφυγον. Ὁ Δερουάν καταδιωχθεὶς ἐφανεύθη ἐπὶ τοῦ βηλοῦ τοῦ οἴκου του· ὁ Σχάβιβ προδραμῶν διεσώθη ἀπὸ τῶν διωκτῶν αὐτοῦ. Τὸν δὲ Ἀβδ'ἀλραχμάν, μετὰ τινος ἐρέθνας, ἀνεῦρον κεκρυμμένον εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ τζαμίου κρατοῦντα ἔτι τὴν μάχιραν ἀνὰ χεῖρας. Ἐξχαγόντες αὐτὸν ἐκαῖθεν μετήγαγον ἐνώπιον τοῦ Καλίφου. Ἡ πληγὴ τοῦ Ἀλῆ ἐκρίθη θανάσιμος· παρῆδωκεν οὗτος τὸν φονέα του εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ υἱοῦ του Ἀσσαν, προσθεὶς μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ συγγνωμοσύνης, «Ἄς μὴ στερηθῇ τῆς θεραπείας σου· καὶ ἂν ἀποθάνω ἐκ τῆς πληγῆς μου, ἄς μὴ θασανισθῇ· ἄς θανατωθῇ διὰ μιᾶς μόνης βολῆς.» Τὰς διαταγὰς του, καθὰ λέγουσιν οἱ Πέρσαι συγγραφεῖς, πληρέστατα ἐξεπλήρωσαν, ἀλλ' οἱ Ἄραβες ἀνεφέρουσιν ὅτι ὁ δολοφόνος κατεκρεουργήθη· οἱ δὲ ἀντιπολιτευόμενοι τὴν φατρίαν τοῦ Ἀλῆ Μοσλῆμαχι ἐδόξασαν αὐτὸν ὡς μάρτυρα.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλῆ ἐπῆλθεν ἐντὸς τριημέρου ἀφ' ἧς ἔλαβε τὴν πληγὴν· συνέβη δὲ κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀπὸ Ἐγίρας, Λ. Χ. 660. Ἦγεν ὡς ἔγγιστα τὸ ἑξηκοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ παρὰ μικρὸν συνεπλήρου βασιλείαν ἑτῶν πέντε. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἐνεταφιάσθη πέντε μίλια περίπου μακρὰν τῆς Κούφας· προϊόντος τοῦ χρόνου, μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον ἐσκεπασμένον ὑπὸ τζαμίου μετὰ πολυελοῦς θόλου, ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ τάφου του, ὅπερ καλέσθη ἡ τοποθεσίᾳ πόλεως κληθείσης Μεσγῆδ Ἀλῆ, ἢ:



Τάφος τοῦ Ἀλῆ, ἐπλουτίσθη δὲ καὶ ἐλαμπρόνθη ὑπὸ πολλῶν Περσῶν ἡγεμόνων.

Παραλείπομεν τὰ ἐλεγκτικὰ σχόλια ἐπὶ τοῦ ἐλευθερίου καὶ μεγαθύμου χαρακτῆρος τοῦ Ἀλῆ, ἐν ἐπαρκῶς δῆλον ἤδη κατέστησαν αἱ ἐκτεθεῖσαι περιπτώσεις τοῦ βίου του. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν ὑστέρων καὶ ἐγκριτοτέρων ἐκ τῶν πρώτων Μοσλήμων, ἐνστερνισθεὶς τὸν θρησκευτικὸν του ἐνθουσιασμὸν κατὰ τὴν μετὰ τοῦ προφήτου συνδιαίτησίν του, καὶ ἀπομιμηθεὶς μέχρι τέλους τὴν ἀφέλειαν τοῦ ὑποδείγματός του. Ποιεῖται περὶ αὐτοῦ ἐντιμὸς μνηεῖα, ὅτι ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Καλίφης παρασχῶν προστασίαν τινὰ εἰς τὰς Ἰσραϊακὰς Τέχνας. Ἐπεικειὰ ἐχρᾶτο πρὸς τὸν ποιητικὸν οἶστρον, πολλὰ δὲ αὐτοῦ ἀξιώματα καὶ παροιμίαι σώζονται, μεταφρασθέντα εἰς διαφόρους γλώσσας. Ἡ σφραγὶς του ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην: «Ἡ βασιλεία ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν.» Ἐν ἐκ τῶν ῥητῶν αὐτοῦ κατὰδηλον ποιεῖται ὅτι ὀλίγου ἡξίου τὴν πρόσκαιρον δόξαν τοῦ κόσμου τούτου. «Ἡ ζωὴ δὲν εἶνε ἢ σκιὰ νέφους· τὸ ὄνειρον ὑπνοῦντος.»

Ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Φατιμῆς, θυγατρὸς τοῦ Μωάμεθ, ἔσχε τρεῖς υἱοὺς, τὴν Μοασσάν, ὅστις ἀπεβίωσε νέος, καὶ τὸν Ἀσσάν καὶ Ὀσεῖν, ἐπιζήσαντας αὐτῷ. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Φατιμῆς ἔλαβεν ὁ κτὼ ἐτέρας γυναῖκας, ἡ δὲ γενεὰ αὐτοῦ, ἐν συνόλῳ ἠρίθμει δεκαπέντε υἱοὺς καὶ δεκαοκτὼ θυγατέρας. Ἐκ τῆς Φατιμῆς ἀπόγονοι αὐτοῦ κατέχουσιν ἐπιφανέσι θέσιν μεταξὺ τῶν Μοσλήμων, ἅτε καὶ ἀπόγονοι τοῦ προφήτου, εἰσὶ δὲ πολυάριθμοι, ὡς λογιζόμενοι ἔκ τε τιμῆς καὶ θήλεος φύλου. Οὗτοι φέρουσι κιδάρεις δίου σχήματος καὶ κείρονται τὴν κόμην ἀλλοτρόπως παρὰ τοὺς λοιποὺς Μοσλήμας. Θεωροῦνται ὡς ἐξ ἐπιγενοῦς αἵματος καὶ διαστέλλονται κατὰ διαφόρους χιμαράς δι' εἰδικῶν τίτλων, οἷον Σερίφαι, Φατιμίται καὶ Ἐμίραι. Οἱ Πέρσαι σέβονται τὸν Ἀλῆ ὡς δεύτερον μετὰ

τὸν προφήτην καὶ ἑορτάζουσι τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου του. Οἱ Τοῦρκοι βδελύσσονται αὐτὸν, ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον, ἐν ταῖς προσευχαῖς των, συνώδευον τὸ ὄνομά του μετ' ἁρῶν· ὕστερον ὁμῶς ἐμετριάσθη ἡ χαλεπότης αὐτῶν. Ὡς λέγεται, ὁ Ἄλῆς ἐγεννήθη ἐν τῇ Καάβα, ἐν τῷ ἱερῷ δηλαδὴ ναῷ τῆς Μέκας, ὅπου ἡ μήτηρ του ἐξαίφνης ἠσθάνθη τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ, καὶ ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ μόνος τυχὼν γενετῆς τασοῦτον ἐνδόξου.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΑ΄.

Διαδοχὴ τοῦ Ἀσσάν, πέμπτου Καλίφου.—Παραίτησις αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Μωωγιάχ.

Κατὰ τὰς τελευταίας του στιγμὰς ὁ Ἄλῆς ἠρνήθη νὰ ὀνομάσῃ διάδοχον, ἀλλ' ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ υἱὸς Ἀσσάν, ἄγων τότε τὸ τριακοστὸν ἑβδόμον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐξελέχθη ἄνευ ἀντιστάσεως. Οὗτος εὐνοεῖτο λίαν παρὰ τῷ λαῷ, ἐν μέρει μὲν διότι ὑπῆρξε κεχαρισμένος τῷ πάππῳ του, τῷ προφήτῃ, πρὸς τὰ προσωπικά του ὁποῖου σημεῖα εἶχε πολλὴν τὴν ἐμφέριαν· πρὸ πάντων δ' ἕνεκα τῆς ἠθικῆς ὑπεροχῆς τοῦ χαρακτῆρός του, ἅτε ὢν εὐθύς, εἰλικρινής, εὐμενής καὶ ὀρθῆτος. Πλὴν ἀλλ' ὁμῶς ἐστερεῖτο τῆς δραστοσύνης καὶ τοῦ θάρρους, ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων πρὸς κυριαρχίαν ἐν τόπῳ ἔνθα ἡ σπάθη παρίστα τὸ σκῆπτρον· οὔτε ἦτο κατάλληλος ὅπως διοικήσῃ κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους οἵτινες διήρουν τὸ κράτος, διότι ἐφρικία ἐνώπιον τῆς χύσεως Μωσλημικοῦ αἵματος. Ἐξεφώνησεν ἐπικήδειον λόγον ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ πατρὸς του, ὑποβαλὼν ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ συνέπιπτε μετὰ μεγάλων καὶ ἐπισήμων συμβεβηκότων. «Ἐφονεύθη,» εἶπε «κατὰ





τὴν αὐτὴν τοῦ ἔτους ἐκείνου νύκτα, καθ' ἣν τὸ Κοράνιον μεταβιβάσθη εἰς τὴν γῆν, καθ' ἣν ὁ Ἰσας (Ἰησοῦς) ἀνελήφθη εἰς οὐρανοὺς, καὶ καθ' ἣν ὁ Ἰησοῦς (τοῦ Ναυῆ), υἱὸς τοῦ Νούν, ἀπεκτάνθη. Μὰ τὸν Ἀλλάχ! οὐδεὶς τῶν προκατόχων του ἀνεδείχθη ὑπέρτερος αὐτοῦ, οὔτε τις διάδοχος εὐρεθήσεται πατὲρ ὅμοιος αὐτῷ.»

Τότε ὁ Κάις, εἰς ἓκ τῶν πιστῶν φίλων τοῦ οἴκου Ἀλῆ, ἤρξατο τῆς ἀναγρορεύσεως τοῦ νέου Καλίφου. «Τεῖνον τὴν χεῖρά σου,» εἶπε πρὸς τὸν Ἀσσάν, «εἰς ἐργύην ὅτι δὲν θέλεις παρεκκλίνει τοῦ βιβλίου τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Ἀποστόλου, καὶ ὅτι θέλεις πολεμήσει τοὺς ἐναντίους πάντας.» Ὁ Ἀσσάν ἐξεπλήρωσε τὸ τελετικὸν τοῦτο καὶ παρεκλήθη Καλίφης, ὁ δὲ λαὸς προσεκλήθη ἵνα ὁμολογήσῃ αὐτῷ ὑποταγὴν καὶ ὑποσχέθῃ ὅτι θὰ διῆγεν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν φίλων του καὶ θὰ ἐπολέμει τοὺς ἐχθροὺς του. Τινὲς ὅμως ἐκ τοῦ λαοῦ, μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς τῶν Βαβυλωνίων ἀσασίας, ἐγόγγυσαν κατὰ τῆς προτροπῆς πρὸς νέους πολεμους καὶ εἶπον, ὅτι ἀνάγκη δὲν εἶχον μαχήματος Καλίφου.

Ἐὰν ὁ Ἀσσάν ἀνερέινα τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διάθεσιν, θὰ ὠρέγετο αὐθαελῶς τῆς εἰρήνης καὶ θὰ συγκατέβαινεν εἰς τὰς ἀρπαγὰς τοῦ Μωωγιάχ· πλὴν ἀλλ' ὅμως ἦτο περιεστοιχισμένος ὑπὸ ἀνδρείων στρατηγῶν ποθούντων μάχας, παρωξύνετο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ὀσεῖν, ὅστις ἐκληρονόμησε τὸν εὐτολμον χαρακτηριστῆρα τοῦ πατρὸς αὐτῶν πρὸς ταῦτα, πηρῆσαν ἐξήκοντα χιλιάδες ἀρειμανίων ἀνδρῶν, ἐτοίμων πρὸς πόλεμον, μεθ' ὧν ὁ Ἀλῆς ἐγγὺς ἦτο ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Συρίας. Διὸ, ἀκουσίως, ἡγήτωρ τῆς δυνάμεως ταύτης, ἤρξατο τῆς πορείας αὐτοῦ. Λαβὼν δὲ ἀγγελίαν ὅτι ὁ Μωωγιάχ εὐρίσκετο ἤδη ἐν τοῖς ὑπαίθροις καὶ ἐπήρχετο κατ' αὐτοῦ, ἔπειψε τὸν Κάις εἰς τὰ ἔμπροσθεν μετὰ 12000 ἑλαφροῦ στρατοῦ, ὅπως ἀντιπερισπάσῃ τὸν ἐχθρὸν, ἐν ᾧ αὐτὸς ἠκολούθει



μετά τοῦ μεγάλου σώματος. Ὁ Κάϊς ἐξεπλήρωσεν εὐ-  
θαρσῶς τὴν ἀποστολὴν του· συνεκρότησε κρατερὰν ἀ-  
ψιμαχίαν πρὸς τοὺς Συρίους, καταπονήσας δὲ τὴν ἐμ-  
προσθοφυλακὴν αὐτῶν ἐπέστησε τὴν πορείαν καὶ κα-  
τέλαβεν ἀσφαλῆ τινὰ θέσιν, ἀπεκδεχομένος τὴν ἔλευ-  
σιν τοῦ Καλίφου.

Ὁ Ἀσσάν ὅμως εἶχεν ἤδη συναισθανθῆ ὅτι ἀναρ-  
μόδιος ἦτο πρὸς στραταρχίαν. Δυσαρέσκειά τις ἐξε-  
δηλοῦτο ὑπὸ μερίδος τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, οἵτινες  
ἦσαν ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰράκ ἢ Βαβυλωνίας, καὶ ἀ-  
πιστρέφοντο τὸν πόλεμον τοῦτον. Ἀφικομένου αὐτοῦ εἰς  
τὴν πόλιν τῆς Μαδαύνης, ἕρις ἔλαβε χώραν μεταξὺ τῶν  
στρατιωτῶν, καθ' ἣν εἷς ἐφρονεύθη. Ἄγριος θόρυβος ἠ-  
κολούθησεν· ὁ Ἀσσάν ἀπεπειράθη νὰ μεσιτεύσῃ, ἀλλ' ἀ-  
πώθησαν αὐτὸν καὶ τὸν ἐτραυματίσαν ἐν τῇ τύρβῃ, ἠνα-  
γκάσθη δὲ ν' ἀποχωρήσῃ εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Καὶ εὐ-  
ρε μὲν καταφύγιον ἀπέναντι τῆς βίας, ἀλλ' ἠπείλει  
αὐτῷ ἡ προδοσία, διότι ὁ ἀνεψιὸς τοῦ διοικητοῦ τῆς  
Μαδαύνης ἐπρότεινεν εἰς τὸν θεῖόν του, τὴν ὥρα ὅτε κα-  
τεῖχε τὸν Ἀσσάν ἐν τῷ φρουρίῳ του, νὰ αἰχμαλω-  
τίσῃ αὐτὸν καὶ τὸν πέμψῃ ἀλυσίδετον εἰς τὸν Μωω-  
γιαχ. «Ἔσο ἐπικατάρατος ὡς δόλιος καὶ ἄπιστος!»  
ἀνέκραξεν ὁ χρηστὸς γέρον· διοικητῆς, «ἐάν ποτε προ-  
δώσῃς τὸν υἱὸν τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀποστόλου τοῦ Θεοῦ;»

Τὸν ἠπιόφρονα Καλίφην, οὐδαμῶς ζιγλώσαντα τὴν  
διοίκησιν, ἐδειλίανον ἤδη αἰ ταραχαὶ αὐτῆς. Εἶδεν ὅτι  
ἀφ' ἑνὸς μὲν εἶχε νὰ πάλαισῃ κατὰ δραστηρίου καὶ  
κραταιοῦ ἐγῆρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατὰ τῆς ἀστασίας  
καὶ προδοσίας ἐν μέσῳ τοῦ ἰδίου τοῦ λαοῦ· διὸ ἀπέ-  
στειλε πρὸς τὸν Μωωγιαχ πρτείνων ὅτι ὅα παρέδι-  
δεν αὐτῷ τὸ Καλιφάτον, ἐφ' ὅρω νὰ τῷ ἐπιτραπῆ  
ἡ κράτησις τοῦ ἐν τῷ δημοσίῳ Ὀησαυρῷ τῆς Κούφας  
ὑπάρχοντος ἀργυρίου καὶ ἡ ἀπόλαυσις τῶν προσόδων  
τῆς ἐν Περσίᾳ μεγάλης του περιουσίας, ν' ἀποσῆ δὲ  
ὁ Μωωγιαχ πάσης δυσφημίας κατὰ τοῦ ἀποβιώσαν-



τος πατρός του. Ὁ Μωωγιάχ συγκατετέθη εἰς τοὺς δύο πρώτους ὄρους τῆς βήτρας ταύτης, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν τελευταῖον ὑπέσχετο ν' ἀπέχη πάσης δυσφημίας κατὰ τοῦ Ἀλῆ ἐνώπιον τοῦ Ἀσσάν μόνον· καὶ τῷ ὄντι, τοσοῦτον ἦτο τὸ κατὰ τοῦ Ἀλῆ ἀναφρὸν αἰρετικὸν μῖσος, ὥστε, ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τοῦ Μωωγιάχ, οὐδέποτε ἐμιμνήσκοντο τοῦ ἐνόματός του ἐν τῷ τζαμίῳ χωρὶς ἀράς, τοῦτο δ' ἐνέμεινον ποιοῦντες ἐπὶ διαφόρους γενεάς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ οἴκου Ὀμμιάχ.

Ἐτερος ὄρος, ὃν ἀπήτησεν ὁ Ἀσσάν, ἀλλ' ὅστις ἐπὶ τέλους ἀπέβη ἐλέθριος εἰς αὐτὸν, ἦτο νὰ χιρίη τὸ δικαίωμα τῆς εἰς τὸ Καλιφάτον ἐπατελεύσεως ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωωγιάχ, ὄντος ἤδη πρεσβυτέρου του κατὰ εἰκοσαετίαν περίπου. Συμφωνηθέντων ἀρεστῶς τῶν ὄρων τούτων, ὁ Ἀσσάν παρητήθη τῆς ἀρχῆς ὑπὲρ τοῦ Μωωγιάχ, σφόδρα παροργισθέντος τοῦ ἀδελφοῦ του Ὀσεῖν, ὅστις ἐνόμισεν ὡς ἀτιμασθεῖσαν τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς αὐτῶν διὰ τῆς συμβάσεως ταύτης. Ὁ λαὸς τῆς Κούφας ἠρνήθη τὴν παραδοχὴν τοῦ πρὸς τὸν δημόσιον θησαυρὸν ἀναφερομένου ὄρου, ἰσχυριζόμενος ὅτι τὰ ἐν αὐτῷ ἦσαν ἰδιοκτησίαι του. Ἀλλ' ὁ Μωωγιάχ ἐχορήγησεν εἰς τὸν Ἀσσάν ἀδροτάτην πρόσοδον, μεθ' ἧς ἀπεχώρησε, παραλαβὼν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, εἰς Μεδίναν, ὅπως ἀπολαύσῃ τῆς εἰρήνης ἐκείνης ἢ ἐπὶ τοσοῦτον ἐξετίμα. Ὁ βίος του ἦτο παραδειγματικὸς καὶ θρησκός, τὸ πλεῖστον δὲ μέρος τῶν πόρων αὐτοῦ ἠνάλλισκεν εἰς ἔργα φιλόανθρωπα.

Καθὰ φαίνεται, ὁ Μωωγιάχ ἔγνω καλῶς ὅτι ὁ γουρτοὸς κατέχει τὴν δύναμιν τοῦ μετατρέπειν τὰ ἀπαρεστύτερα τῶν πραγμάτων εἰς εὐχάριστα. Γρατίδιόν τι ἐκ τῆς γραμμῆς τοῦ Ἀσχῆμ. καὶ κλάδος τοῦ Ἀλῆ, ὡς νείδισε ποτὲ αὐτὸν ὅτι παρηγκώνισε τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην, οἵτινες ἦσαν ἀνεψιοὶ του, καὶ ὅτι προσηνήχθη αὐτοῖς ὡς ὁ Φαραὼ πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ Μωωγιάχ εὐμενῶς ὑπέλαβεν, «Εἶθε ὁ Θεὸς συγχω-



ρήσοι τὰ παρελθόντα,» καὶ ἠρώτησεν αὐτὴν περὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς. Ἡ γρατὰ ἀπεκρίθη, ὅτι χρεῖαν εἶχε διςχιλίων νομισμάτων χρυσῶν διὰ τοὺς πτωχοὺς συγγενεῖς τῆς, διςχιλίων εἰς προΐκα τῶν τέκνων τῆς καὶ διςχιλίων πρὸς ἰδίαν τῆς ὑποστήριξιν. Τὸ ἀργύριον πάραυτα ἐχορηγήθη, ἡ δὲ γλῶσσα τῆς κεκρακτρίας ἀμαζόνος ἐσίγησεν.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΒ΄.

Βασιλεία Μωγιάχ τοῦ Α΄., ἔκτου Καλίφου.—Διήγησις περὶ τοῦ νόθου ἀδελφοῦ τοῦ Ζιυάδ.—Θάνατος τοῦ Ἄμρου.

Ἐπὶ τεσσαρακοστῷ πρώτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, ὁ Μωγιάχ ἀνελάμβανε νόμιμον κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ ὅλου Μοσλημικοῦ κράτους. Καὶ ναὶ μὲν οἱ Καριγῖται, δεισιδαίμων φατρία, ἀντιπολιτευομένη πᾶσαν τακτικὴν κυβέρνησιν εἴτε πνευματικὴν εἴτε κοσμικὴν, παρώξυνον τὸν λαὸν τῆς Συρίας εἰς ἀποστασίαν, ἀλλ' ὁ Μωγιάχ ἐφέρετο πρὸς αὐτοὺς ἔτι χαλεπώτερον παρὰ τοὺς προκατόχους του, εὐρῶν δὲ τοὺς Συρίους μὴ ἱκανοὺς ἵνα ἀντιστῶσι κατ' αὐτῶν, προσεκάλεσε τοὺς νέους τοῦ ὑπηκόους, τοὺς Βαβυλωνίους, ὅπως διατρανώσῃ τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν ἐκρίζουντες τὴν λοιμικὴν ταύτην φατρίαν· καὶ δὲν ἠσύχασεν ἢ ἀφ' οὗ αὕτη σχεδὸν ἐξωλοθρεύθη.

Ἀπὸ τοῦ Καλίφου τούτου ἄρχεται ἡ ἔνδοξος δυναστεία τῶν Ὀμμιάδων ἢ Ὀμευάδων, οὕτω κληθεῖσα ἀπὸ Ὀμμιάχ τοῦ προπάππου του, δυναστεία ἣτις διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰς γενεάς καὶ παρέσχεν ἕνια ἐκ τῶν περιφανεστέρων ὀνομάτων εἰς τὴν Ἀραβικὴν ἱστορίαν. Ὁ Μωγιάχ οὗτος ἔδωκε γνωρίσματα νοητικῆς λεπτότητος. Περιεστοίχισεν ἑαυτὸν ὑπὸ ἀνδρῶν ἐξόχτων



ἐν ἐπιστήμησι ἢ ποιητικῆς εἰληχότων εὐφυΐαι, ἐκ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν καὶ νήσων ἃς ὑπέταξεν, αἱ ἑλληνικαὶ ἐπιστήμαι ἤρξαντο ἐκπορευόμεναι καὶ ἀναπτύσσουσαι, ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ, τὴν πρώτην ἐπὶ τῶν Ἀράβων ἠθικὴν ἰσχύοντων.

Μία ἐκ τῶν βουλῶν ἃς ἐπεψήφισεν ὁ Μωγιᾶχ, ὅπως κρατύνῃ ἑαυτὸν εἰς τὸ Καλιφάτον, διήγειρεν ἄκραν συγκίνησιν, εἶνε δὲ ἀξία ἰδιαιτέρας διηγήσεως. Τῷ κκιρῶ τῆς περιφήμου φυγῆς τοῦ Μωάμεθ, ὁ Ἀβού-Σόφιαν, πατὴρ τοῦ Μωγιᾶχ, ἀρχηγὸς τότε τῆς φυλῆς τοῦ Κορεΐσχου καὶ εἰσέτι ἀμείλικτος διώκτης τοῦ προφήτου, κατέλυσε μιᾷ τῶν ἡμερῶν πρὸς ἀναφυγὴν παρὰ τῆ οἰκίᾳ τελώνου τινὸς ἐν Τάγεφ. Ἐκεῖ κατοικωθεὶς διῆλθε τὴν νύκτα ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς συζύγου ἑλληνοῦ τινὸς δούλου, καλουμένης Σομουάχ, ἥτις προϊόντος τοῦ χρόνου κατέστησεν αὐτὸν πατέρα ἄβρενος τέκνου. Ὁ Ἀβού-Σόφιαν, ἐπαισχυνόμενος διὰ τὸν ἀσελγῆ τοῦτον ἔρωτα, δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ παιδίον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸ εἰς τὴν τύχην του. Ἐντεῦθεν ἔλαβε τὸ ὄνομα Ζιυᾶδ-Ἰβν-Ἀβιχι, ὃ ἐστὶ, Ζιυᾶδ ὁ υἱὸς οὐδενός.

Ὁ παῖς, οὕτως ἐγκαταλελειμμένος, ἔδωκε πρῶϊμα τεκμήρια ἐνεργείας καὶ πλεονεκτημάτων. Μόλις γενόμενος ἀνὴρ ἐξέπληξε τὸν Ἀμρου-Ἰβν-αλ-Ἀὰς διὰ τῆς εὐγλωττίας καὶ εὐφυΐας του, προσφωνῶν πρὸς τινα δημοτικὴν συνέλευσιν. Ὁ Ἀμρου, καὶ αὐτὸς νόθος, ἠσθάνθη συμπάθειαν τινὰ ἐπὶ τῇ δραστικῇ δυνάμει τοῦ πρᾶ νόμον τούτου γόνου. «Μὰ τὸν προφήτην!» ἀνέκραξεν, ἃς ἦτο ὁ νέος οὗτος προῖον τῆς εὐγενοῦς φυλῆς τοῦ Κορεΐσχου καὶ θὰ συνῆγεν ἀπάσας τὰς φυλάς τῆς Ἀραβίας ὑπὸ τὴν ράβδον του.»

Ὁ Ζιυᾶδ εἶχε διορισθῆ καθῆς ἢ δικαστῆς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὁμάρ, κατέστη δ' ἐπιφανῆς διὰ τῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ. Ἐν τινι περιπτώσει προσήλθον αὐτῷ μάρτυρες κατηγοροῦντες τὸν Μωγιᾶχ-Ἰβν-Σείδ,



ἄνδρα ἔξοχον καὶ ἀνεπιλήπτου χαρακτηῆρος, ἐπὶ ἀσελ-  
γείᾳ· ἀλλ' ἡ αἰτίασις ἔρμινεν ἀναπόδεικτος· ἐφ' ᾧ δ'  
Ζιῦᾶδ ἀπέπεμψε τὸν κατηγορούμενον ἐν τιμῇ, καὶ διέ-  
ταξεν ὅπως οἱ καταμηνύσαντες μαστιγωθῶσιν ὡς ψευ-  
δομαρτυροί. Τῆς πράξεως ταύτης οὐδέποτε ἐπελάθετο  
ὁ Μογεῖράχ, ὅστις, γενόμενος ὕστερον εἰς ἐκ τῶν συμ-  
βούλων τοῦ Καλίφου Ἀλῆ, κατέπεισεν αὐτὸν νὰ διο-  
ρίσῃ τὸν Ζιῦᾶδ τοποτηρητὴν ἢ διοικητὴν τῆς Περ-  
σίας, δυσχερῆς αὕτη θέσις καὶ μεγάλης πολιτικῆς ἀ-  
ξίας, τὰ καθήκοντα τῆς ὁποίας ἐξεπλήρωσε μετ' ἄ-  
κρας ἐπιτηδειότητος.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλῆ καὶ τὴν παραιτήσιν  
τοῦ Ἀσσάν, συμβεβηκότα ταῦτα ἐναλλάξ ἀκολουθή-  
σαντα, ὁ Ζιῦᾶδ, ὅστις εἰσέτι ἦρχε τῆς Περσίας, ἤρ-  
νεῖτο ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν Μοωγιάχ ὡς Καλίφην. Οὗτος  
ἐταράχθη ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοιαύτης ἀντιπολιτεύσεως,  
φοβούμενος μὴ ὁ Ζιῦᾶδ συντεθῇ μετὰ τῆς οἰκογε-  
νείας Ἀσχῆμ, οἵτινες ἦσαν οἱ πλησίον συγγενεῖς τοῦ  
προφήτου καὶ ἐπεθύμουν τὸν προβιβασμὸν τοῦ Ὀσεῖν·  
διὸ προσκάλισας τὸν Μογεῖράχ, τὸν πρῶτον πάτρωνα τοῦ  
Ζιῦᾶδ, κατέπεισεν αὐτὸν ἵνα μεσιτεύσῃ μεταξύ των.  
Ὁ Μογεῖράχ ἐπορεύθη αὐτοπροσώπως εἰς τὸν Ζιῦᾶδ  
κομίζων ἐπιστολὴν εὐνοϊκὴν καὶ προσκλητήριον ἐκ μέ-  
ρους τοῦ Καλίφου, κατώρθωσε δὲ νὰ λάβῃ τὴν συν-  
ταίνεσιν του ὅπως τὸν συνοδεύσῃ εἰς Κούφαν. Κατὰ  
τὴν ἐκεῖσε ἀφίξιν των ὁ Μοωγιάχ ἐνηγκαλίσθη τὸν  
Ζιῦᾶδ, καὶ ὑπεδέχτο αὐτὸν μετὰ δημοσίων σημείων  
σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης, ὡς ἀδελφὸν αὐτοῦ ἑμοπάτριον.  
Τὸ γεγονός τῆς ὁμαιμοσύνης αὐτῶν ἀπεδείχθη τὴν  
ἐπιούσαν ἡμέραν, ἐν πλήρει συνελεύσει, διὰ τοῦ τε-  
λώνου τοῦ Τάγεφ, ὅστις ἐμαρτύρησε περὶ τῆς σχέσεως  
ἧτις ὑπῆρξε μεταξύ τοῦ Ἀβού-Σόφιαν καὶ τῆς ὠραίας  
δούλης.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη, στερεωθεῖσα κυριαρχικῇ δυνάμει,  
ἀνεβίβασε τὸν Ζιῦᾶδ εἰς τὸ εὐγενέστερον αἶμα τοῦ



Κορείσχου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐκλέξιμον πρὸς τὰ ὑψηλότερα ὑπουργήματα· εἰ καὶ, ἐν πράγματι, κατὰ τὴν αὐστηρὰν ἔννοιαν τοῦ Μωαμεθανικοῦ νόμου, ἔπρεπε νὰ ὀρίσῃσιν αὐτὸν υἷὸν τοῦ Ἑλληνοῦ δούλου, ὅστις ἦτο σύζυγος τῆς μητρὸς του.

Ἡ οἰκογένεια τῶν Ὀρμιιάδων ἠγανάκτησεν ἰδοῦσα ὅτι τὸ ἀγενὲς προῖόν μιᾶς δούλης ἀνεμίχθη μετ' αὐτῆς· ἀλλ' ὁ Μωωγιᾶχ ὠλιγόρησε τῶν γογγυσμῶν τούτων· πιθανὸν ὅτι ἐχαρίσθη εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ αἰσθήματα φυσικῆς στοργῆς, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλῶς προσεποιήσατο φίλον ἄνδρα μεγίστου ἀξιώματος καὶ ἓνα ἐκ τῶν ἐμπειροτέρων στρατηγῶν τοῦ καιροῦ ἐκείνου.

Ὁ Μωωγιᾶχ εὔρε καλὴν διακονίαν ἐν τῷ γενναίῳ αὐτοῦ, εἰ καὶ νόθῳ ἀδελφῷ. ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἀνεπιτηδείων διοικητῶν, κλέπται καὶ δολοφόνοι περιέτρεχον τὴν περὶ τὴν Βασιόραν χώραν καὶ παντοῖαι ζῴσσεις ἐτάρασσον αὐτήν. Ὁ Ζιυᾶδ διορισθεὶς ἤδη διοικητῆς, ἔσπευσεν ἵνα λάβῃ κατοχὴν τῆς θορυβώδους θέσεώς του. Εὔρε τὴν Κούφαν ἐντελὲς σπήλαιον κακούργων· νυξ δὲν διήρχετο χωρὶς νὰ καταισχύνη αὐτὴν ἔρις ἢ χύσις αἵματος, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἦτο ἀσφαλὴς ὁ κατὰ τὰς ὁδοὺς περίπατος μετὰ τὸ σκότος. Ὁ Ζιυᾶδ ἐκέκτητο εὐφράδειαν καὶ ἠγόρευσε φοβερῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου δημοσίᾳ. Ἐκοινοποίησεν ὅτι διανοεῖτο νὰ κυβερνήσῃ διὰ τῆς σπάθης καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ ἀνηλεῆ τιμωρίαν τοῖς ἀδικοῦσι· συνεβούλευσε δὲ τοὺς τοιοῦτους νὰ ἀπέλθωσι τῆς πόλεως. Προκνήγγειλεν εἰς ἅπαντας τοὺς κατοίκους νὰ μένωσιν ἐν ταῖς οἰκίαις των μετὰ τὰς ἑσπερινὰς προσευχὰς, διότι περίπολος θὰ περιήρχετο καὶ θὰ ἐφόνευεν ἀνεξετάστως τοὺς κατὰ τὰς ὁδοὺς εὕρισκομένους. Καὶ ἔργῳ κατέστησε τὴν βουλὴν ταύτην. Διακόσιοι ἐθνατώθησαν ὑπὸ τῆς περιπόλου διαρκούσης τῆς πρώτης νυκτός, πέντε μόνον κατὰ τὴν δευτέραν, οὐδὲ βανὶς ἐχύθη ἔπειτα, οὔτε στάσις ἢ ταρχή τις τοῦ λοιποῦ ἔκούςθη.



Ὁ Μωωγιάχ τότε ἐνησχολήθη περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν αὐτῶν μεταρρυθμίσεων ἐν Χορασσάν καὶ πολλαῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, ὅσῳ δὲ μᾶλλον ἐτύγχανεν ὧν ἐργαζόμενος, τοσοῦτω πλέον ἢ ἱκανότης αὐτοῦ διετρανοῦτο, μέχρις οὗ τὸ ἔνομα αὐτοῦ μόνον ἴσχυε πρὸς καταστολὴν τῶν στάσεων καὶ διατήρησιν τῶν ταρακτικωτέρων ἐν ἡρεμίᾳ. Δὲν ἦτο ὅμως αἰμοχαρῆς οὔτε σκληρὸς, ἀλλ' ἀδυσώπητος εἰς τὰ τῆς πειθαρχίας καὶ ἄκαμπτος περὶ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης. Συνεῖθιζεν, ὅπου ἐκυβέρνα, νὰ ἐπιτάσῃ τοῖς ἐγκατοίκοις ν' ἀφίνωσιν ἀνοικτὰς τὰς θύρας των νυκτὸς, μετὰ μόνον κίγκλιδων ἐπὶ τῆς εἰσόδου πρὸς ἀπόκλεισιν τῶν ζώων, ὑπισχνούμενος νὰ ἐπανορθοῖ πᾶσαν ζημίαν ἐπὶ τοσοῦτο δὲ τελεσφόρος ὑπῆρξεν ἡ πολιτεία του, ὥστε οὐδεμίᾳ ἐλάμβανε χώραν κλοπῆ.

Εἰ καὶ ὁ Ζιυᾶδ εἶχεν ὀλοκλήρους ἐπαρχίας ὑπὸ τὴν ἰδιοίκησιν του, ἠσθάνετο ἑαυτὸν οὐχὶ ἐπαρκῶς ἐνησχολημένον· διὸ ἔγραψε πρὸς τὸν Καλίφην μεμψιμοιρῶν, ὅτι ἐν ᾧ ἡ ἀριστερά του χεὶρ κατεγίνετο ἐν τῇ κυβερνήσει τῆς Βαβυλωνίας, ἡ δεξιὰ του ἔμενεν ἀργή· ἐξητήσατο δὲ τὴν κυβέρνησιν τῆς Πετραίας Ἀραβίας ἔτι, ἢν ὁ Καλίφης ἄσμενος τῷ παρεχώρησεν, καταπτοθέντων τῶν κατοίκων αὐτῆς, οἵτινες ἐφοβοῦντο τοιοῦτον σκληρὸν διοικητὴν. Ἀλλὰ τὸ στάδιον τοῦ Ζιυᾶδ ἤγγισεν εἰς τὸ τέλος του. Προσεβλήθη ὑπὸ λοιμοῦ καὶ ἦν στιγμὴν ἔμελλε ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀραβίαν. Ἡ νόσος ἀνεφάνη δι' ἔλκους κατὰ τὴν χεῖρά του, ὡς ἐκ τῆς ἀγωνίας δ' ἐβουλεύετο ἂν ἔπρεπε νὰ τὴν ἐκκόψῃ. Ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο ἔργον συνειδήσεως μεταξὺ μοιροπίστων, ἐζήτησε τὴν συμβουλὴν σεβασμίου τινὸς καδῆ. «Ἄν μὲν ἀποθάνῃς,» εἶπεν ὁ γέρον ἐξηγητῆς τοῦ νόμου, «προσέρχεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ χωρὶς τῆς χειρὸς ἐκείνης, ἢν ἀπέκοψας ὅπως ἀποφύγῃς τὴν ἐμτροσθέν του ἐμφάνισίν σου. Ἄν δὲ ζήσῃς, δίδεις ἐπίωμιον εἰς τὰ τέκνα σου, ἅτινα θέλουσι καλεῖσθαι υἱοὶ





Κορείσχου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐκλέξιμον πρὸς τὰ ὑψηλότερα ὑπουργήματα· εἰ καὶ, ἐν πράγματι, κατὰ τὴν αὐστηρὰν ἔννοιαν τοῦ Μωαμεθανικοῦ νόμου, ἔπρεπε νὰ ὀρίσῃσιν αὐτὸν υἱὸν τοῦ Ἑλληνοῦ δούλου, ὅστις ἦτο σύζυγος τῆς μητρός του.

Ἡ οἰκογένεια τῶν Ὀρμιιάδων ἠγανάκτησεν ἰδοῦσα ὅτι τὸ ἀγενὲς προῖόν μιᾶς δούλης ἀνεμίχθη μετ' αὐτῆς· ἀλλ' ὁ Μωωγιάχ ὠλιγόρησε τῶν γογγυσμῶν τούτων· πιθανὸν ὅτι ἐχαρίσθη εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ αἰσθήματα φυσικῆς στοργῆς, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλῶς προσεποίησατο φίλον ἄνδρα μεγίστου ἀξιώματος καὶ ἓνα ἐκ τῶν ἐμπειροτέρων στρατηγῶν τοῦ καιροῦ ἐκείνου.

Ὁ Μωωγιάχ εὔρε καλὴν διακονίαν ἐν τῷ γενναίῳ αὐτοῦ, εἰ καὶ νόθῳ ἀδελφῷ. Ἰπὸ τὴν ἐξουσίαν ἀνεπιτηδείων διοικητῶν, κλέπται καὶ δολοφόνοι περιέτρεχον τὴν περὶ τὴν Βακσόραν χώραν καὶ παντοῖαι σάσεις ἐτάρασσον αὐτήν. Ὁ Ζιυᾶδ διορισθεὶς ἤδη διοικητῆς, ἔσπευσεν ἵνα λάβῃ κατοχὴν τῆς θορυβώδους θέσεώς του. Εὔρε τὴν Κούφαν ἐντελὲς σπήλαιον κακούργων· νύξ δὲν διήρχετο χωρὶς νὰ καταισχύνη αὐτὴν ἔρις ἢ χύσις αἵματος, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἦτο ἀσφαλὲς ὁ κατὰ τὰς ὁδοὺς περίπατος μετὰ τὸ σκότος. Ὁ Ζιυᾶδ ἐκέκτητο εὐφράδειαν καὶ ἠγόρευσε φοβερῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου δημοσίᾳ. Ἐκοινοποίησεν ὅτι διανοεῖτο νὰ κυβερνήσῃ διὰ τῆς σπάθης καὶ νὰ ἐπιβάλη ἀνηλεῆ τιμωρίαν ταῖς ἀδικοῦσι· συνεβούλευσε δὲ τοὺς τοιοῦτους νὰ ἀπέλθωσι τῆς πόλεως. Προανήγγειλεν εἰς ἅπαντας τοὺς κατοίκους νὰ μένωσιν ἐν ταῖς οἰκίαις των μετὰ τὰς ἑσπερινὰς προσευχάς, διότι περίπολος θὰ περιήρχετο καὶ θὰ ἐφόνευεν ἀνεξετάστως τοὺς κατὰ τὰς ὁδοὺς εὐρισκομένους. Καὶ ἔργῳ κατέστησε τὴν βουλήν ταύτην. Διακόσιοι ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῆς περιπόλου διαρκούσης τῆς πρώτης νυκτός, πέντε μόνον κατὰ τὴν δευτέραν, οὐδὲ βανίς ἐχύθη ἔπειτα, οὔτε στάσις ἢ ταρχή τις τοῦ λοιποῦ ἠκούσθη.



Ὁ Μωωγιάχ τότε ἐντισχολήθη περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν αὐτῶν μεταρρυθμίσεων ἐν Χορασσάν καὶ πολλαῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, ὅσφ δὲ μᾶλλον ἐτύγγανεν ὧν ἐργαζόμενοι, τοσοῦτω πλέον ἢ ἱκανότης αὐτοῦ διετρανοῦτο, μέχρι οὗ τὸ ἔνομα αὐτοῦ μόνον ἴσχυε πρὸς καταστολὴν τῶν στάσεων καὶ δικτήρησιν τῶν ταρακτικωτέρων ἐν ἡρεμίᾳ. Δὲν ἦτο ὁμῶς αἰμοχαρῆς οὔτε σκληρὸς, ἀλλ' ἀδυσώπητος εἰς τὰ τῆς πειθαρχίας καὶ ἄκαμπτος περὶ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης. Συνεΐθιζεν, ὅπου ἐκυβέρνα, νὰ ἐπιτάσῃ τοῖς ἐγκυβερνητικοῖς ν' ἀφίνωσιν ἀνοικτὰς τὰς θύρας τῶν νυκτῶν, μετὰ μόνον κίγκλιδων ἐπὶ τῆς εἰσόδου πρὸς ἀπόκλεισιν τῶν ζώων, ὑπισχνόμενος νὰ ἐπανορθοῖ πᾶσαν ζημίαν ἐπὶ τοσοῦτο δὲ τελεσφόρος ὑπῆρξεν ἡ πολιτεία του, ὥστε οὐδεμίαν ἐλάμβανε χώραν κλοπῆ.

Εἰ καὶ ὁ Ζιυᾶδ εἶχεν ὀλοκλήρους ἐπαρχίας ὑπὸ τὴν διοίκησίν του, ἠσθάνετο ἑαυτὸν οὐχὶ ἐπαρκῶς ἐντισχολημένον· διὸ ἔγραψε πρὸς τὸν Καλίφην μεμψιμοιρῶν, ὅτι ἐν ᾧ ἡ ἀριστερά του χεὶρ κατεγίνετο ἐν τῇ κυβερνήσει τῆς Βαβυλωνίας, ἡ δεξιὰ του ἔμενεν ἀργή· ἐξητήσατο δὲ τὴν κυβέρνησιν τῆς Πετραίας Ἀραβίας ἔτι, ἢν ὁ Καλίφης ἄσμενος τῷ παρεχώρησεν, καταπτοχθέντων τῶν κατοίκων αὐτῆς, οἵτινες ἐφοβοῦντο τοιοῦτον σκληρὸν διοικητὴν. Ἀλλὰ τὸ στάδιον τοῦ Ζιυᾶδ ἤγγισεν εἰς τὸ τέλος του. Προσεβλήθη ὑπὸ λοιμοῦ καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀραβίαν. Ἡ νόσος ἀνεφάνη δι' ἔλκους κατὰ τὴν χεῖρά του, ὡς ἐκ τῆς ἀγωνίας δ' ἐβουλεύετο ἂν ἔπρεπε νὰ τὴν ἐκκόψῃ. Ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο ἔργον συνειδήσεως μεταξὺ μοιροπίστων, ἐζήτησε τὴν συμβουλὴν σεβασμίου τινὸς καλῆ. «Ἄν μὲν ἀποθάνῃς,» εἶπεν ὁ γέρον ἐξηγητῆς τοῦ νόμου, «προσέρχεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ χωρὶς τῆς χειρὸς ἐκείνης, ἢν ἀπέκοψας ὅπως ἀποφύγῃς τὴν ἐμτροσθὲν του ἐμφάνισίν σου. Ἄν δὲ ζήσῃς, δίδεις ἐπίωμιον εἰς τὰ τέκνα σου, ἅτινα θέλουσι καλεῖσθαι υἱοί!



τοῦ μονόχειρος. Συμβουλεύω σε, τὸ λοιπὸν, νὰ τὴν ἀφίσσης.» Πλὴν, ἡ τοῦ πόνου ἔντασις ἠνάγκασεν αὐτὸν ν' ἀποφασίσῃ τὴν ἐκτομὴν· ἀλλ' ἡ θέξις τοῦ πυρὸς καὶ τῶν καυτηρίων ἐφόβισαν αὐτὸν πάλιν. Περιεστοιχέητο μὲν ὑπὸ τῶν ἐμπειροτέρων ἰατρῶν, ἀλλὰ, λέγουσιν οἱ Ἄραβες, «Λέν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν των νὰ μετατρέψωσι τὴν ἐσφραγισμένην βουλήν.» Ἀπεβίωσε κατὰ τὴν τεσσαρκαροστὸν πέμπτου ἔτος ἀπὸ Ἐγίρας τὸ καὶ τῆς ἡλικίας του, ὃ δὲ λαὸς ἦν εἶχε διοικήσει μετὰ τοσαύτης ἀυστηρότητος ἐθεώρησε τὸν θάνατόν του ὡς ἀτυχήτως. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀβείδαλλάχ, καὶ τοῖς ἄλλοις τὸ εἰκοστὸν πέμπτου ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀμέσως διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Καλίφου διοικητῆς τοῦ Χορασσάν, καὶ παρέσχε τεκμήρια ὅτι ἐκληρονόμησε τὸν χαρακτηρὰ τοῦ πατρὸς του. Ἀπερχόμενος εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ κατέλαβε μεγάλην τινὰ Τουρκῶν δύναμιν, τοσοῦτο δ' ἐξείφνης τοῦς ἔστρεψεν εἰς φυγὴν, ὥστε ἡ βασιλισσα αὐτῶν ἐγκυτέλειψεν ὀπίσω μίαν τῶν βασιλευσάντων της, ἣτις καὶ ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν διωκτῶν αὐτῆς, ἐξετιμῆθη δὲ, ὡς ἐκ τῆς δαφιλίας τῶν πολυτίμων λίθων της, ἀντὶ δισχιλίων χρυσῶν νομισμάτων.

Ὁ Ζιῦάδ ἀφῆκεν ἕτερον υἱὸν ὀνόματι Σαλέμ, εἰς ἣν μετὰ τινὰ ἔτη, μόλις τὰ εἰκοσιτέσσαρα τῆς ἡλικίας του ἄγοντα, ἐπετράπη ἡ διοίκησις τοῦ Χορασσάν, τοσοῦτο δὲ ἀγαπητὸς κατέστη πρὸς τῷ λαῷ, ὥστε ἐκλήθησαν τῷ αὐτοῦ ὀνόματι παῖδες ἐπέκεινα τῶν εἰκοσι χιλιάδων. Εἶχε καὶ τρίτον υἱὸν καλούμενον Καμείλ, ἕξογον ἐπὶ εὐστομίᾳ νοῦς, πρὸς δὲ κατέλιπεν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ δυναστείαν πριγκήπων ἐν Εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ, οἵτινες ἐκυβέρνησαν ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν τῶν υἱῶν τοῦ Ζιῦάδ.

Αἱ συνεταὶ βουλαὶ τοῦ Μωωγιάχ ἐπήνεγκον ἡρεμίαν καὶ ὅλον τὸ κράτος, εἰ καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ παρέστατο ὡς ἀνυψούμενος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἡφαιστείου. Ἀποκατέστησε τὸν περίπυστον Ἀμρου Ἰβν-αλ-λάς εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου, ἐπιτρέψας μὲν αὐτῷ νὰ



νέμηται τὰς προσόδους τῆς πλουσίας ἐκείνης ἐπαρχίας, λόγω εὐγνωμοσύνης ὅτι προεκήρυξεν αὐτὸν Καλίφη διαρκούσης τῆς πρὸς τὸν Ἀλῆ ἐριδός του, ἀλλ' ἐφ' ὅρῳ, νὰ μένη εἰς ὄαρος του ἢ συντήρησις τῶν ἐκεῖ σταθμευουσῶν δυνάμεων. Ὁ γεροστρατιώτης διοικητῆς δὲν ἀπήλαυσεν ἐπὶ πολὺ τῆς θέσεως ταύτης, διότι ἀπέβίωσε τῷ τεσσαρακοστῷ τρίτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, Α. Χ. 663, πλήρης εὐκλείας ὄσω καὶ ἐτῶν. Ἐν αὐτῷ ὁ ἀγγλὸν τοῦ Ἰσλάμ ἀπώλεσεν ἓνα τῶν νοημονεστέρων αὐτοῦ ἀνδρῶν καὶ ἐνδοξοτέρων πορθητῶν του. «Δεῖξόν μοι,» εἶπε ποτὲ αὐτῷ ὁ Ὁμάρ, «τὴν σπάθην δι' ἧς ἠγωνίσθης εἰς τοσαύτας μάχας καὶ ἐφόνευσας τοσοῦτους ἀπίστους.» Ὁ Καλίφης ἐξεπλάγη ἰδὼν αὐτὸν γυμνοῦντα φάσγανον ἐκ τῶν συνήθων. «Οἶμοι!» εἶπεν ὁ Ἄμρου, «ἡ σπάθη, χωρὶς τοῦ βραχίονος τοῦ κυρίου της, δὲν εἶνε δεξυτέρα οὔτε βαρυτέρα τῆς σπάθης Φαρεζδὰκ τοῦ ποιητοῦ.»

Ὁ Μωάμεθ, ὅστις προαπέθανε τοῦ Ἄμρου πρὸ τριάκοντα ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα, ἐδήλωσεν ὅτι, καθὰ εἶδε, δὲν ὑπῆρχεν ἀληθέστερος Μοσλήμης παρ' αὐτὸν, οὔτε ραζιώτερος αὐτοῦ ἐν τῇ πίστει. Καὶ τοι ὁ Ἄμρου διήγαγε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του εἰς τὴν ἀσκησιν τῶν ὑπλῶν, οὐχ' ἤσσον εὔρε καιρὸν ἵνα μελετήσῃ περὶ τὰς καλὰς τέχνας, αἵτινες εἰσὶ κτήμα τῆς εἰρήνης. Ἀπεδείξαμεν ἤδη ὅτι αὐτὸς ἦτο ῥήτωρ καὶ ποιητής. Καὶ μὴ μὲν βαθέως ἐλυπεῖτο κατὰ τὴν γηράσκουσαν ηλικίαν του διὰ τοὺς εὐφρεῖς ἐκείνους σίλλους, οὐδὲ, ὅτε ἦν νέος, ἔγραψε κατὰ τοῦ προφήτου. Ἐζήτηει τὴν δυναστροφήν τῶν πεπαιδευμένων καὶ ἐπιστημόνων ἀνδρῶν, καὶ ἐνησμενίζετο ἐν τοῖς μετὰ φιλοσόφων διαλόγοις. Κατέλιπε διαφόρους παροιμίας πλήρεις οὐσίας καὶ σοφίας, καὶ τινὰ ὠραῖα ποιήματα, ἧ δὲ τελευταία αὐτοῦ συμβουλή πρὸς τὰ τέκνα του ἐξυμνήθη ἐπὶ εὐγενέσιν ἀισθήμασι καὶ φιλοστοργίᾳ.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΓ΄.

Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως.—'Ανακωχή μετὰ τοῦ  
Αὐτοκράτορος.—Δολοφονία τοῦ Ἀσσάν.—Θάνατος τῆς  
'Αγεσᾶς.

Ἄφ' οὗ δ' ὁ Καλίφης Μωωγιάχ ἐγκατεστάθη ἀσφαλῶς  
εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἤρξατο νὰ δρέγηται ἐξωτερικῶν κατα-  
κτῆσεων, αἵτινες ἐδύναντο νὰ λαμπρύνωσι τὸ ὄνομά του  
καὶ ἐξαλείψωσι τὴν μνήμην τῶν ἐμφυλίων πολέμων. Ἐπε-  
θύμει συνάμα νὰ θέσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γεζ'ηδ εἰς ὑψηλὴν  
περιωπὴν καὶ ἀξιώσῃ αὐτὸν τῆς εὐνοίας τοῦ λαοῦ, διότι  
ἐνδομύχους ὑπέθαλπεν ἐλπίδας ἵνα τὸν καταστήσῃ διά-  
δοχόν του. Κατὰ συνέπειαν ἐβουλεύσατο νὰ τὸν ἀπο-  
στείλῃ μετὰ μεγάλης δυνάμεως ὅπως ἀποπειραθῇ τῆς  
κατακτῆσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρωτεύουσας  
τότε τῆς Ἑλληνο-Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ πόλεμος  
οὗτος πράγματι εἶχε θρησκευτικὴν τινὰ σπουδαιότητα  
διότι δι' αὐτοῦ ἐξεπληροῦτο μία ἐκ τῶν διακκαῶν ἐ-  
πιθυμιῶν τοῦ Μωάμεθ, ὅστις ὑπέδειξε τὴν ἐκπόρθησιν  
τῆς ὑπερηφάνου πρωτεύουσας τῶν Καισάρων, ὡς ἓνα  
τῶν μεγίστων θριάμβων τοῦ Ἰσλάμ, καὶ ὑπέσχετο πλή-  
ρη ἄφεσιν ἀμαρτιῶν πρὸς τὰ Μωσλημικὰ στρατεύματα,  
ἅτινα ἤθελον κερδῆσθαι αὐτόν.

Ἡ ἀρχηγία τῆς δυνάμεως κατὰ τὴν ἐκστρατείαν  
ταύτην ἐδόθη εἰς γεροστρατιώτην τινὰ καλούμενον Σό-  
φιαν, ὃν συνώδευσαν ἔνιοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων προ-  
μάχων τῆς πίστεως, πεπληγμένων ἐν τοῖς πολέμοις  
καὶ σχεδὸν καταβεβλημένων ὑπὸ τοῦ γήρατος, οἵτινες  
εἶχον ἀγωνισθῆ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ προφήτου ἐν Βε-  
δ'ηρ καὶ Ὀχ'ωδ, ἐφ' ᾧ καὶ ἐτιμήθησαν διὰ τοῦ τίτλου  
«οἱ Σύντροφοι,» ἀλλ' οἵτινες τώρα ὡς περιζώννυντο  
τὰ φάσγανα αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἱεράς ἐπιχειρήσεως, ἀ-  
νέδιδον, ἐν μέσῳ τῆς κόνεως τῆς ἡλικίας, τοὺς σπιν-  
θῆρας τοῦ νεανικοῦ πυρός.



Ὅσειν ὁ ἀνδρεῖος υἱὸς τοῦ Ἀλῆ συνηκολούθησεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐν ᾗ, τῷ ὄντι, τὸ ἄνθος τοῦ Μοσλημικοῦ ἰππικοῦ ἐνησχολήθη. Μεγάλαι προπαρασκευαὶ ἐγένοντο κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν, καὶ ἀίμοχαρεῖς ἐλπίδες ἐπιτυχίας ὑπεθάλλοντο· τὰ Μοσλημικὰ στρατεύματα ἦσαν πολυάρθμα καὶ ζωηρὰ, ἀπεσκληρυμένα εἰς τὴν κόπον καὶ ἐμπειροπόλεμον, ἐθάρσυνε δ' αὐτὰ ἡ βεβαιότης τοῦ παραδείσου ἐὰν ἔδρεπον τὴν νίκην. Οἱ Ἕλληνες, ἀπ' ἐναντίας, διετέλουν ἐν καταστάσει στρατιωτικῆς παρακμῆς, ὃ δὲ Αὐτοκράτωρ αὐτῶν Κωνσταντῖνος, ἕκγονος τοῦ Ἡρακλείου, ἐξηυτέλισε τὸ ἐνδοξὸν αὐτοῦ ὄνομα διὰ βραθυμίας καὶ ἀνικανότητος.

Εἶνε παράδοξον ἄμα δὲ καὶ οἰκτρὸν, ὅτι ὀλίγα τὰ διασπασθέντα καθ' ἕκαστα τῆς μεγάλης ταύτης ἐκστρατείας, εἰ καὶ μακρὸν διαρχεσάσης καὶ, ὡς εἰκὸς, ἐγκοπέσης ὑπὸ πολυκρότων περιπετειῶν. Ὁ Μοσλημικὸς στόλος διεπέρασεν ἀκωλύτως τὰ Δαρδανέλια, ὃ δὲ στρατὸς ἀπεβιβάσθη ἐντὸς ἑπτὰ μιλίων εἰς ἀπόστασιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας κατήπειξαν τὴν πολιορκίαν κρατερῶς, ἀλλ' ἡ πόλις ἦτο ἰσχυρῶς πεφρουρημένη ὑπὸ στρατῶν φυγαδευθέντων ἐκ διαφόρων μερῶν, οὓς ἀλγεινῆ πειρᾷ ἐδίδαξε τὰ περὶ τὴν ἀμυναντῶν ὠχυρωμένων πόλεων· τὰ τείχη ἦσαν δυνατὰ καὶ βραχέα· οἱ δὲ πολιορκούμενοι ἐποιήσαντο χρῆσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πυρός, νέου καὶ τρομεροῦ ὄργανου καταστροφῆς εἰς τοὺς Μοσλήμας. (δ)

Βλέποντες οἱ Μοσλημαὶ μετὰ τὰς προσπαθείας αὐτῶν, παρεμύθησαν ἑαυτοὺς δεσφύοντες τὰ πλησίον παρὰ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, προσεγγίσαντος δὲ τοῦ σεισμῶνος, ἀπεχώρησαν εἰς τὴν νῆσον τῆς Κυζίκου, ὁγ-

(δ) Οὗτοι περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς τοῦ πυρός τούτου, οὗ καὶ ὑγροῦ καλουμένου, διεσώθη λεπτομέρειά τις, ἀλλ' ὡς εἰκάζεται, νίτρον, νάφθα ἢ πετρέλαιον, βεῖον, πίσσα καὶ ἄσφαλτος ἦσαν ἢ πρὸς παρασκευὴν αὐτοῦ ἀναγκαῖα. Φυτῶντες βραχίως διὰ σιφῶνων ἢ σωλῶνων ἐκ χαλκοῦ, ἔρριπτον αὐτὸ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Σ. Μ.



δοήκοντα περίπου μίλια μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκεῖ δὲ ἐγκατέστησαν τὸ στρατηγεῖον αὐτῶν.

Ἐξ ἔτη παρῆλθον ἐν τῇ ἀκάρπῳ ταύτῃ ἐπιχειρήσει· μεγάλαι ποσότητες κατηναλώθησαν· χιλιάδες ψυχῶν ἀπώλεσθησαν ὑπὸ νόσων· πλοῖα καὶ πληρώματα ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ ναυαγιῶν καὶ ἄλλων συμφορῶν· χιλιάδες δὲ Μοσλήμων ἐφονεύθησαν, μαχομένων προθύμως διὰ τὸν παράδεισον ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ περιφανέστερος πάντων τούτων ἦτο ὁ σεβαστὸς Ἀβού-Ἀγιούβ, ὅστις προσήνεγκε τὸν οἶκόν του πρὸς τὸν Μωάμεθ ἵνα καθιδρύσῃ τὸ φυλακεῖον του, ὅτε οὗτος τὸ πρῶτον κατέφυγεν εἰς Μεδίαν, καὶ ὅστις ἐπολέμησε πλησίον τοῦ προφήτου ἐν Βεδῆρ καὶ Ὀχῶδ. Ἐκέρδησε τιμητῆριον τάφον· διότι, εἰ καὶ ἐπὶ μακρὸν διέμεινεν ἄγνωστος, ἀλλ' ὅμως ἐπτὰ περίπου ἑκατονταετηρίδας μετὰ τὸ συμβᾶν τοῦτο, ὅτε ἡ Κωνσταντινούπολις ἠλώθη ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β'. ὁ τόπος ἀπεκαλύφθη ἐν τινὶ θαυμασίᾳ ὀπτασίᾳ, καὶ καθηגיᾶσθη διὰ μωσσωλείου καὶ τζαμίου, σωζομένου ἕως τῆς σήμερον, εἰς ὃ οἱ Σουλτάνοι τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας πορεύονται ὅπως περιβληθῶσι τὰ φάσγανα αὐτῶν κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάλευσίν των.

Ὡς ἐκ τῆς παρατάσεως τοῦ πολέμου, ἀνεζωπυρήθη ἡ στρατιωτικὴ ζέσις τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἀντεπετέθησαν κατὰ τῶν Μοσλήμων. Ὁ Μωωγιάχ εἶδε τώρα ὅτι ὁ πόλεμος ὃν προῦκάλεσε ἠπεῖλει κατὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀσφάλειας. Ἄλλοι ἐχθροὶ ἐνέκειντο αὐτῷ· ἡ ἡλικία ὡσαύτως εἶχεν ἤδη καταβάλλει τὸ σωματικὸν καὶ νοσητικὸν αὐτοῦ σθένος, τοιαύτη δὲ τὸν κατέλαβε μέριμνα περὶ ἀσφαλείας καὶ ἀναπαύσεως, ὥστε τρόπον τινὰ ἐπορίσθη ἀνακωχὴν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπὶ τριάκονταετίαν, συνομολόγησας νὰ ἀποτίῃ ἑτήσιον φόρον τριῶν χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων, πεντήκοντα δούλων καὶ πεντήκοντα ἵππων ἐκ τοῦ εὐγενεστέρου Ἀραβικοῦ αἵματος.



Γεζήδ ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Μωωγιάχ, μυστικῶς αὐτοῦ λεγογισμένος διάδοχος, ἀπέτυχε τοῦ νὰ στερεώσῃ φήμην τινὰ περὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην· καὶ ἂν ἔχωνται ἀληθείας τὰ ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἱστορικῶν λεγόμενα, ἡ ἡοζομανία του παρέσυρεν αὐτὸν εἰς δολίαν πρᾶξιν ἀρκοῦσαν ὅπως προστρίψῃ ὄνειδος εἰς τὸ ὄνομά του. Κατηγορεῖται ὅτι ὑπεκίνησε τὴν δολοφονίαν τοῦ ἐναρέτου Ἀσσάν, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ, ὅστις παρητήθη τῆς ἀρχῆς ὑπὲρ τοῦ Μωωγιάχ, ἀλλ' ὅστις ἔμελλε νὰ ἀναλάβῃ τὸ Καλιφάτον ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου. Εἶνε ἀμφισβητούμενον ἂν ποτὲ ὁ Ἀσσάν ἤθελεν ἀπαιτήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο, εἴτε κτώμενος φιλησύχους καὶ ἀπράγμονας ἔξεις, καὶ προτιμῶν τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἀνάπαυσιν τοῦ ἰδιώτου βίου. Ἀπήλαυεν ὅμως μεγάλης παρὰ τῷ λαῷ ἀγάπη· διὸ, ὅπως ἀπαλλαχθῆ τοῦ ἐπιφόβου τούτου ἀντιπάλου, ὁ Γεζήδ, ὡς λέγεται, ὑπερίσχυσε μιᾶς τῶν συζύγων αὐτοῦ ἵνα τὸν δηλητηριάσῃ, ὑποσχόμενος νὰ νυμφευθῆ αὐτὴν εἰς ἀμοιβὴν τῆς προδοσίας τῆς. Ἡ δολοφονία συνέβη τῷ τεσσαρακοστῷ ἐννάτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, Α. Χ. 669, ὅτε ὁ Ἀσσάν ἤγε τὸ τεσσαρακοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Κατὰ τὴν ἐσχάτην ἀγωνίαν του, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ὄσέν τὸν ἠρώτα ἵνα τῷ φανερώσῃ ἂν ἐφρόνει ὡς προτρέψαντα τὴν δηλητηρίασιν αὐτοῦ, ὅπως ἐκδικήσῃ τὸν θάνατόν του, ἀλλ' ὁ Ἀσσάν ἠρνήθη νὰ τὸν ὀνομάσῃ. «Ὁ κόσμος οὗτος,» εἶπεν, «οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ διαρκὴς νύξ· ἄφετε αὐτὸν ἕως οὗ αὐτός τε καὶ ἐγὼ συναντηθῶμεν ἐν πλήρει φωτὶ ἡμέρας ἐνώπιον τοῦ Ἰψίστου.»

Ὁ Γεζήδ ἀπεποιήθη νὰ λάβῃ εἰς σύζυγον τὴν δολοφόνον, ὡς εἶχεν ἀναδεχθῆ, προτάσων ὅτι θὰ ἦτο παραφροσύνη νὰ ἐμπιστεύσῃ ἑαυτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας γυναικὸς τοιαύτης· μετέτρεψεν ὁμως τὴν ὑπόσχεσιν εἰς μέγα ποσὸν ἀργυρίου καὶ πολυτίμων λίθων. Τὸν Μωωγιάχ αἰτιῶνται, εἴτε ὡς συνεργόν, εἴτε ὡς εὐφρανθέντα





ἐπὶ δολοφονίᾳ, ἥτις καθίστα ἔτι εὐκολωτέραν τὴν εἰς τὴν διαδοχὴν ἐκλογὴν τοῦ υἱοῦ του· διότι, ὡς λέγεται, ὅτε ἤκουσε περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀσσάν, «προσπεσὼν ἐδοξολόγησεν.»

Ὁ Ἀσσάν ὑπῆρξε μικρὸν τι γυναικοκρατῆς, ἢ μᾶλλον, εἶχε πολλὰς συζύγους, ἦτο δὲ πρόθυμος εἰς τὸ ἀλλάσσειν αὐτὰς ὡσάκις νέαι καλλοναὶ τὸν ἐγοήτευον. Αἷα ἐξ αὐτῶν ἦτο ἡ θυγάτηρ τοῦ Γιζδεγίρδου, τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Περσῶν, ἐξ ἧς ἔλαβεν υἱοῦς τινάς. Εἶχεν, ἐν συνόλῳ, δεκαπέντε υἱοὺς καὶ πέντε θυγατέρας, συντέλεσε δὲ μεγάλως εἰς τὴν ἐπαύξεισιν τῆς γενεᾶς τῶν Σεριφῶν ἢ Φατιμιτῶν, ἀπογόνων τοῦ προφήτου. Διὰ τῆς διαθήκης του κατέλιπεν ὁδηγίας ὅπως θάψωσιν αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ τοῦ πάππου του Μωάμεθ· ἀλλ' ἡ Ἀγεσά, ἧς τὸ κατὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀλῆ μῖσος προέβη καὶ πέραν τοῦ τάφου, ἐδήλωσεν ὅτι τὸ οἶκημα ἦτο ἰδιοκτησίαι τῆς, καὶ ἤρνήθη συναίνεσιν· ἐτάφη ἐπομένως ἐν τῷ κοινῷ νεκροταφείῳ τῆς πόλεως.

Ἡ Ἀγεσά μετὰ τινὰ καιρὸν ἀπεβίωσε, τῷ πεντηκοστῷ ὀγδόῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, ἐπιζήσασα τῷ προγῆτῃ τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἔτη. Ἐκάλουν αὐτὴν ἐνίοτε Προφήτιδα, ἀλλὰ κοινῶς ἐπωνομάζετο ἡ Μήτηρ τῶν Πιστῶν, εἰ καὶ οὐδέποτε ἔδωκε τέκνον εἰς τὸν Μωάμεθ, τοῦναντίον κατηνάλωσε τὸν χρόνον τῆς χρείας τῆς ἐν ῥαδιουργίαις, ὅπως ἐμποδίση τὸν Ἀλῆ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, οἵτινες ἦσαν οἱ μόνοι ἀπόγονοι τοῦ προφήτου, τοῦ ν' ἀνέλθωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Καλιφῶν. Ἀπασαὶ δὲ αἱ ἄλλαι σύζυγοι τοῦ Μωάμεθ, αἵτινες ἐπέζησαν αὐτῷ, διῆλθον τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν χρείᾳ· ἀλλ' οὐδεμίαν ἐκτὸς τῆς Ἀγεσᾶς, καθὰ φαίνεται, ἐξαιρέτως ἐσεβάσθησαν.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΔ΄.

Μοσλημικαὶ κατακτήσεις ἐν Βορείῳ Ἀφρικῇ.—Κατορθώματα τοῦ Ἀκβάχ· θάνατος αὐτοῦ.

Ἡ κατάκτησις τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, ἧς δ Ἀβδαλάχ-Ἰβν-Σαὰδ ἤρξατο τοσοῦτω αἰσίως, ἐνεκόπη ἐπὶ τινα ἔτη ὡς ἐκ τοῦ ἐπείγοντος ἄλλων ὑποθέσεων, ἰδίως δ' ἔνεκα τῆς πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἧτις ἀπέσπα μέγα μέρος τῶν Μοσλημικῶν δυνάμεων· ἐν τῷ μεταξύ ἡ Κυρήνη ἀπέσεισεν τὸν ζυγὸν, ἅπασα ἡ Κυρηναϊκὴ διετέλει ἐν ἐπαναστάσει, ὑπῆρχε δὲ κίνδυνος ν' ἀπολεσθῶσιν ὅλοσχερῶς αἱ κατακεκτημέναι χῶραι καὶ τὰ ὑπὸ τῶν Ἀράβων πορθητῶν καθιδρυμένα φυλακεῖα.

Ὁ Καλίφης Μωωγιάχ ἀνεζήτει τὴν δραστηρίους καὶ ἐμπείρους στρατηγοὺς, ἐπιτηδεῖους ὅπως ἐξασφαλίσωσι καὶ ἐπεκτείνωσι τὸ κράτος του κατὰ τὰ Ἀφρικανὰ παράλια. Τοιοῦτον εὔρε τὴν Ἀκβάχ-Ἰβν-Ναφή-ελ-Φεχρί, ὃν καὶ ἀπέστειλεν ἐκ Δαμασκοῦ μετὰ δέκα χιλιάδων ἱππικοῦ. Ὁ Ἀκβάχ ἐπορεύθη κατηπειγμένως εἰς Ἀφρικὴν, αἱ δὲ δυνάμεις αὐτοῦ ἤρξαντο, ἐν ᾗ προὔχουσι, διὰ τῆς προσελεύσεως βαρβάρων στρατῶν. Διέβη θριαμβευτικῶς τὴν Κυρηναϊκὴν· ἐπολιόρκησε στενῶς τὴν πόλιν τῆς Κυρήνης καὶ ἀνέκτησεν αὐτήν, εἰ καὶ ἰσχυρὰ ἔχουσεν τείχη καὶ πολυάνθρωπον· ἀλλὰ διαρκούσης τῆς πολιορκίας πολλὰ ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν αὐτῆς κατεστράφησαν.

Ὁ Ἀκβάχ ἐπεδίωξε τὸ νικηφόρον αὐτοῦ στάδιον πρὸς ἀνατολὰς, διερχόμενος τόπους ἀγρίους, ὅτε μὲν ἀγόνους καὶ ἀοικήτους, ὅτε δὲ διασταυρουμένους ὑπὸ δασῶν, οὓς ἐλυμαίνοντο ὄφεις καὶ θηρία, μέχρις οὗ ἀφίχθη εἰς τὴν χώραν τῆς ἀρχαίας Καρχηδόνος, τανῦν γῆν Τύνιδος. Ἐνταῦθα δὲ ἀπεφάσισε νὰ κτίσῃ πόλιν, ὅπως



χρησιμεύση ὡς δχύρωμα καὶ καταφύγιον ἐν τῷ κέντρῳ τῶν κατακτηθεισῶν τούτων ἐπαρχιῶν. Ἡ ἐκλεχθεῖσα τοποθεσία ἦτο κοιλάς τις σύδενδρος, βρίθουσα λεόντων, τίγρεων καὶ ὄφρων. Οἱ Ἄραβες ἐξιστοροῦσι θαυμασίῳ τῷ τρόπῳ τὰ περὶ τὴν θεμελίωσιν τῆς πόλεως. Ὁ Ἀκβάχ, λέγουσι, ἐξῆλθεν εἰς τὸ δάσος καὶ ἐξώρκισε τοὺς ἀγρίους κατοίκους τῆς. «Φύγετε ἀπ' ἐμπροσθέν μου! ἀνήμερα ζῶα καὶ ὄφεις! ἀπαλλάχθητε ἀπὸ τοῦ νάπους τούτου!» Τὸν ἐπίσημον τοῦτον ἐξορκισμόν ἐπανελάβε τρίς διηρημένως, κατὰ τρεῖς χωριστὰς ἡμέρας, καὶ οὔτε εἰς λέων, ἢ τίγρις, ἢ λεοπάρδαλις, ἢ ὄφις, εὐρέθη τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ τόπῳ.

Ἄλλοι, ἡσσον ποιητικοὶ, ἀναφέρουσιν ὅτι ἤργευσεν δάσος, φωλεὰν θηρίων καὶ ὄφρων οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνζῶν ἐπαναστατῶν καὶ βαρβάρων στιφῶν ὅτι μετεχειρίσθη τὴν ξυλείαν εἰς κατασκευὴν τειχῶν διὰ τὴν νέαν αὐτοῦ πόλιν, καὶ ὅτι συμπληρωθέντων τούτων ἔστησε τὸ δόρυ του ἐν τῷ κέντρῳ καὶ ἀνεφώνησε πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς του, «Αὐτὸ εἶνε τὸ Κραβάν σας.» Τοιοῦτοτρόπως ἔλαβε γένετιν ἡ πόλις Χαῖρβάν ἢ Καερβάν, κειμένη τριάκοντα τρεῖς λεύγας νοτιοδυτικῶς τῆς Καρχηδόνος, καὶ δώδεκα ἀπὸ τῆς Θαλάσσης ἐπὶ τῶν ὄριων τῆς μεγάλης ἐρήμου. Ἐνταῦθα δὲ ὁ Ἀκβάχ ἐγκατέστησε τὴν ἑδρὰν τῆς κυβερνήσεώς του, ἀνεγείρων τζαμιά καὶ ἄλλας οἰκοδομάς, καὶ διατηρῶν ἅπασαν τὴν περίχωρον ἐν ὑποταγῇ.

Ἐν ᾧ ὁ Ἀκβάχ ἐτύγχανεν ὦν οὕτως ἐντίμως ἐνποχολημένος, ὁ Καλίφις Μωωιάχ, ἐλαχίστην γνῶσιν ἔχων περὶ τῶν εὐρυτάτων χωρῶν αἵτινες συμπεριελήφθησαν ἐν ταῖς ἀρτίαις ταύταις κατακτήσεσιν, ἠνωσεν αὐτὰς μετὰ τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ μίαν διοίκησιν, ὡς εἰ ἦσαν δύο μικραὶ ἐπαρχίαι, καὶ διώρισε τὸν Μουχεγίρ-Ἰβν-Ὀμμ-Δινάρ, ἕνα ἐκ τῶν Ἀνσάρων, ὡς Ἐμίρην ἢ τοπάρχην. Ὁ Μουχεγίρ ἦτο δοξοπαθὴς ἀνὴρ, ἢ μάλλον φθονερὸς καὶ ἐπίβουλος. Δὲν εἶχε μόλις ἀναλά-



βει τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως, ὅτε ἤρξατο τηρόμενος φθόνῳ ἐπὶ τῇ ἐνδόξῳ φήμῃ τοῦ Ἀκβάχ καὶ τῇ μεγάλῃ εὐνοίᾳ ἧς ἀπήλαυε παρὰ τῷ στρατῷ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντων ἐν τῇ χιῶρ᾽ κατὰ συνέπειαν τοσούτῳ δυσμενῶς ἐξέθηκε τὰ περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ στρατηγοῦ ἐκείνου, ἐν ταῖς πρὸς τὸν Καλίφην ἐπιστολαῖς του, ὥστε οὗτος, πεισθεὶς, ἔπαυτεν αὐτὸν τῆς διοικήσεως τοῦ Ἀφρικανοῦ στρατοῦ καὶ τὸν ἀνεκάλεσεν εἰς Δαμασκόν.

Τὴν ἀνακλητικὴν ἐπιστολὴν, ἣτις ἐπέμφθη ἐν περιελήματι πρὸς Μουχεγίρ, διεβίβασεν οὗτος διὰ τοῦ Μουσλάμα-Ἰβν-Μακλάδ, ἐνὸς ἐκ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, πρὸς τὸν Ἀκβάχ, ἐντειλάμενος τῷ ἀπεσταλμένῳ ἵνα προβῆ μετὰ πλείστης ὀσσης περισκέψεως καὶ προσενεχθῆ τῷ Ἀκβάχ μετὰ τοῦ βαθυτέρου σεβασμοῦ, φοβούμενος μὴ τὰ στρατεύματα, φερόμενα ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης των, ἀντισταθῶσι κατὰ τῆς περὶ καθαιρέσεως διαταγῆς. Ὁ Μουσλάμας εὔρε τὸν Ἀκβάχ ἐν τῷ ἐν Κυρήνη στρατοπέδῳ του, καὶ προσήγαγεν αὐτῷ τὴν περὶ ἀνακλήσεως ἐπιστολὴν τοῦ Καλίφου καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Μουχεγίρ ὡς διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας, δι' ἧς ἐποιεῖτο αὐτῷ γνωστὸν ὅτι ὁ Μουσλάμας καὶ οἱ ἕτεροι τῶν στρατηγῶν εἶχον τὴν ἄδειαν νὰ συλλάβωσιν αὐτὸν, ἐὰν ἐδίσταζε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Καλίφου.

Οὐδένα δισταγμὸν ἔδειξεν ὁ Ἀκβάχ. Οὗτος εὐθύς ἐνόησεν πόθεν ἐπήγασεν ἡ πράξις. «ὦ Θεέ!» ἀνέκραξε, «φείσαι τῆς ζωῆς μου ἕως οὗ δυνηθῶ νὰ ἐκδικηθῶ κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ Μουχεγίρ-Ἰβν-Ὀμ.μ-Δινάρ.» Καὶ ἀνεχώρησεν αὐθωρὶ χωρὶς οὔτε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του· ἐπορεύθη μεθ' ἑλπίδος τῆς σπουδῆς εἰς Δαμασκόν καὶ ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ Μωωγιάχ, παρόντων τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς του. Ἀποτείνων δὲ τὸν λόγον πρὸς τὸν Καλίφην μετὰ σεμνοπρεπεῶς ἀγανακτήσεως, «Διήλθον ἐ-



ρήμους,» εἶπε, «καὶ ἐνέτυχον φυλαῖς ἀγρίαις. Κατέκτησα πόλεις καὶ χώρας, καὶ ἐπέστρεψα τοὺς ἀπίστους αὐτῶν κατοίκους εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ νόμου του. ἔκτισα τζαμία καὶ παλάτια, καὶ ἐνίσχυσα τὸ ἡμέτερον κράτος ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἀμοιβὴν δὲ καθηρέθη τὸ ἀξιώματός καὶ προσεκλήθη ἐνταῦθα ὡς ὑπάτιος. Ἐπικαλοῦμαι τὴν δικαιοσύνην σου· μοὶ προσήκει τοιαύτη περιφρόνησις;»

Ὁ Μωωιάχ ἠσθάνθη ἑαυτὸν ἐλεγχόμενον διὰ τῆς μεγαλόφρονος συμπεριφορᾶς τοῦ στρατηγοῦ του, διότι ἔγνω ἤδη ὅτι προπετῶς ἔπραξε καταδικάσας αὐτὸν ἐπὶ ψευδαῖς καταγγελίαις. «Ἐπληροφορήθη ἤδη,» εἶπε, «περὶ τῆς ἀληθοῦς φύσεως τοῦ πράγματος. Γινώσκω τώρα ποῖος εἶνε ὁ Μουχεγίρ καὶ ποῖος ὁ Ἀκβάχ· ἐπάνελθε εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ καὶ ἐπιδίωξον τὸ ἐνδοξὸν κατακτητικὸν σου στάδιον.»

Εἰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπομένου Καλιφάτου ὁ Ἀκβάχ ἐτύγχανεν ἀναλαμβάνων τὴν ἐν Ἀφρικῇ διοίκησιν, θέλομεν προδιηγηθῆ τινὰ συμβεβηκότα ὅπως μὴ διακόψωμεν τὸ νῆμα τῆς ἱστορίας του. Διερχόμενος τὴν Αἴγυπτον ἔπαυσε τὸν Μουσλάμαν ἀξιώματος τινός, ὅπερ εἶχεν ἐπιτρέψει αὐτῷ ὁ Μουχεγίρ, καὶ διέταξεν αὐτὸν ἵνα μὲνη ἐν μιᾷ τῶν Αἴγυπτιακῶν πόλεων ὡς ἀίχμάλωτος εὐρυχώρως.

Ἐθλίβη μαθὼν τὰς ἐν Ἀφρικῇ, διχρούσης τῆς ἀπουσίας του, κακουργίας τοῦ Μουχεγίρ, ὅστις ὑπὸ ἀπλοῦ φθόνου κινούμενος ἀπεπειράθη νὰ διαφθείρῃ καὶ ἐξαλείψῃ πᾶν ἶχνος τῶν καλῶν αὐτοῦ ἔργων· καταστρέφων τὰς ὁποίας ἔκτισε πόλεις, κατεδαφίζων τὰς ἐν Καερβάν δημοσίας οἰκοδομὰς του καὶ μεταφέρων τοὺς κατοίκους εἰς ἄλλην χώραν. Ὁ Ἀκβάχ καθήρεσεν αὐτὸν τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐπέδησεν αὐτὸν· εἶτα δὲ προέβη εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν δεινῶν ἅτινα οὗτος ἐπήνεγκεν. Ὁ λαὸς ἀποκατεστάθη εἰς Καερβάν· αἱ οἰκοδομαὶ αὐτοῦ ἀνεκτίσθησαν, ἡ δὲ πόλις ἠγέρθη ἐκ τῆς προσκαίρου αὐτῆς παρακμῆς εὐδαιμονεστέρα καὶ λαμπροτέρα παρὰ ποτέ.



Τότε ὁ Ἀχβάχ ἀφῆκε τὸν Ζοβεῖρ-Ἰβν-Κάις ὡς διοικητὴν τῆς μητροπόλεως ταύτης, καὶ ἀνέλαβε τὸ πρὸς δυσμὰς κατακτητικὸν τοῦ στάδιον, κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Μουχεγῖρ ἀλυσίδετον. Διέβη τὸ βασίλειον τῆς Νουμιδίας, τανῦν Ἀλγερίας, καὶ τὰς εὐρείας χώρας τῆς Μαυρουσίας, τὴν σήμερον Μαρόκου, ὑποτάσων τοὺς ἀπίστους κατοίκους των, ἢ ἐπιβάλλων αὐτοῖς τὸ θρησκευμα διὰ τῆς σπάθης, καὶ ἀφιχθεὶς εἰς τὰς δυτικὰς παραλίας τῆς Ἀφρικῆς, ἐμυώπισε τὸν πολεμιστὴν ἵππον τοῦ πρὸς τὰ κύματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἕως οὗ ταῦτα κατέβρεξαν τοὺς ζωστῆρας τοῦ ἐφιππίουτου· τότε ὑψῶν τὸ φάσγανον πρὸς τὸν οὐρανὸν, «ὦ Ἀλλάχ!» ἀνέκραξεν ὁ ζηλωτὴς Μοσλήμης, «ἐὰν τὰ βαθεῖα ταῦτα ὕδατα δὲν μοὶ ἦσαν ἐμπόδιον, ἔτι πορρωτέρω θὰ μετέδιδον τὴν γνῶσιν τοῦ νόμου σου καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ ἅγιόν σου ὄνομα!»

Ἐν ᾧ ὁ Ἀχβάχ κατήπειγεν οὕτω τὸ νικηφόρον αὐτοῦ στάδιον μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς Μαυρουσίας, ἀγγελίαι κατέλαβον αὐτὸν ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἐστασίαζον ὀπισθεν· ὅτι τὰ ὄρη κατέχευον τοὺς λεγεῶνας αὐτῶν, καὶ ὅτι ἡ πόλις Καερβάν ἵστατο ἐπὶ ξηροῦ ἀκμῆς. Διέτρεξε τῷ ὄντι τὸν κίνδυνον πρὸς τὸν δὲ πρῶτον Καλίφη Οὐμάρ τοςάκις ἦν παραγγέλλων τοὺς λίαν πρρατόλμους στρατηγούς αὐτοῦ νὰ ἔχωσι πάνυ πεφυλαγμένως. Μεταστραφεὶς κατέσπευσε τὴν εἰς τὰ ὀπίσω πορείαν. Ἐν ᾧ δὲ διήρχετο τὸ Ζάβ, ἢ Νουμιδίαν, τὴν ἔχλησεν αὐτὸν στίφος Βερβέρων ἢ Μαύρων, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀβέν-Καχίνα, ἐγχωρίου εὐθαρσοῦς ἀρχηγοῦ, ὅστις κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἀπρησίτου τῶν ὄρεων, ὅπου εἶχε καταφύγει διωκόμενός ὑπὸ τῶν πορθητῶν. Ὁ πολεμιστὴς οὗτος, μετὰ τοῦ ὀρεινοῦ σώματός του, ἐνέμενεν ἐπικείμενος τῇ οὐραγίᾳ τοῦ στρατοῦ, προσωθῶν ἀτάκτους μαχητὰς καὶ ἐνίοτε ἐπιφέρων φθορὰν εἰς τοὺς δισπασμένους στοίχους, ἀλλ' οὐδέποτε ἀποτολμῶν μάχην ἐκ παρατάξεως. Ἀπέστη δὲ τοῦ



διωγμοῦ καθ' ἣν ὥραν διέβαινον τὰ ὄρια τῆς Νουμιδίας.

Ὁ Ἀκβάχ, ἀφίχθεις εἰς Καερβάν, εὔρε τὰ πάντα ἀσφαλῆ, ἅτε καὶ κατασάλειψης τῆς στάσεως διὰ τῆς ἐνεργείας καὶ ἀνδρίας τοῦ Ζοχαίρ, ὃν ἐβοήθησεν ὁ Ὁμάρ-Ἴβν Ἀλῆς, κοινωνὸς αὐτῷ πολεμιστῆς, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Κορεΐσχου.

Ὁ Ἀκβάχ τότε διήρесе μέρος τοῦ στρατοῦ του κατὰ τὴν περίχωρον, συνεκρότησεν ἐκ τῶν ἀπομενόντων ἐζωνον ἄγημα ἐξ ἵππικοῦ, ἀφίσας δὲ τὸν Ζοχαίρ καὶ τὸν ἀνδρείον κοινωνόν του ὅπως διατηρῶσι τὴν ἀσφάλειαν τῆς μητροπόλεως, ἐπέστρεψεν ἵνα ἐπιδράμη τὴν γῆν τοῦ Ζάβ, καὶ ἐκδικηθῆ τὸν Βέρβερον ἀρχηγόν, ὅστις ἠνόχλησε καὶ προσέβαλεν αὐτὸν ὅτε ἦν ἐν πορείᾳ.

Προῦχώρησεν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως μέχρι τινὸς τόπου καλουμένου Τεχούδα· ὅτε ἐν τινι στενῷ ἢ κλεισωρείᾳ, εὔρεν ἑαυτὸν περικυκλωμένον ὑπὸ μεγάλης δυνάμεως Ἑλλήνων καὶ Βερβέρων, ὀδηγουμένων ὑπὸ τοῦ ὀρεινοῦ ἀρχηγοῦ Ἀβέν-Καχίνα. Καὶ τῷ ὄντι, οἱ τε Χριστιανοὶ καὶ οἱ Μαῦροι, οἵτινες τοσοῦτο συνεχῶς ἤρχοντο πρὸς ἀλλήλους εἰς ἐλευθερίας συμπλοκάς ἐν αὐταῖς ταύταις ταῖς χώραις, ἠνώθησαν τώρα ὅπως διώξωσι τοὺς νέους τούτους ἔρπαγας ἐκ τοῦ τόπου.

Ὁ Ἀκβάχ ἐξέμέτρησε τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν τάξιν τοῦ ἐπερχομένου ἐχθροῦ, ἔγνω δὲ ὅτι δὲν ἦτο ἐφικτὴ ἡ ὑποχώρησις καὶ ὅτι ἡ καταστροφή ἦτο ἀναπόφευκτος. Παρέταξεν ὁμῶς τὸ εὐάριθμον αὐτοῦ ἵππικὸν μετ' ἄκρας ἀταραξίας· ἀπηύθυνε τὰς συνήθεις προσευχάς· καὶ παρώτρυνε τοὺς ἀνδρας του νὰ πολεμήσωσι γενναίως. Προσκαλεσάμενος δὲ τὸν Μουχεγίρ, « Αὕτη, » εἶπεν, « εἶνε ἡμέρα ἐλευθερίας καὶ κέρδους δι' ὅλους τοὺς πιστοὺς Μοσλήμας, διότι εἶνε ἡμέρα μαρτυρίου. Δὲν ἤθελον νὰ σὲ στερήσω τῆς μεγάλης ταύτης εὐκαιρίας διὰ τὸν παράδεισον. » Ταῦτα λέγων, προσέταξε νὰ λύσωσι τὰς ἀλύσεις του.



Ὁ Μουχεγίρ τὸν πύχαριστος διὰ τὴν εὐεργεσίαν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἀπόφασιν εἶχε ν' ἀποθάνῃ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς πίστεως. Ὁ Ἀκβάχ τότε ἔδωκεν αὐτῷ τὰ ὄπλα του καὶ ἕνα ἵππον, ἀμφότεροι δὲ γυμνώσαντες τὰ φάσγανα ἔθραυσαν τὰς θήκας, εἰς σημεῖον ὅτι θὰ ἐμάχοντο μέχρι νίκης ἢ θανάτου. Ἡ συμπλοκὴ ἦτο ἀπεγνωσμένη, ἡ δὲ σφαγὴ τρομερά. Ἄπαντες σχεδὸν οἱ Μοσλήμαι ἐπολέμησαν μέχρι ἐσχάτης πνοῆς, οὐδαμῶς ἐνδόντες. Ὁ Ἀκβάχ ἔπεσεν εἰς ἓκ τῶν τελευταίων τοῦ πιστοῦ τάγματός του, ὁ δὲ νεκρὸς αὐτοῦ εὐρέθη, μετὰ τοῦ φασγάνου διὰ χειρὸς, ἐπὶ σωροῦ ἐχθρῶν οὓς εἶχε φονεύσει.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕ.

Ὁ Μωγιὰχ ὀνομάζει τὸν διάδοχόν του.—Τὰ τελευταῖα αὐτοῦ ἔργα καὶ θάνατος.—Χαρακτήρ αὐτοῦ.

Ὁ Μωγιὰχ ἦτο ἤδη λίαν προβεβηκῶς εἰς ἡλικίαν καὶ ἐγίνωσκεν ὅτι ὀλίγη τῷ ἀπέμενε ζωὴ ἐπειράθη ἔθεν ν' ἀποτελειώσῃ βουλήν, ἣν πρὸ πολλοῦ εἶχε διαλογισθῆ, ἐμφαίνουσιν ἄλλως τε τὸ δοξοπαθὲς τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τὸν ὧς ἐκ τῆς καταγωγῆς του τύπον. Ἐπρόκειτο νὰ καταστήσῃ τὸ Καλιφάτον κληρονομικὸν καὶ νὰ διαιωνίσῃ αὐτὸ εἰς τὴν γραμμὴν του. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δημοσίᾳ ὠνήμασε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γεζήδ ὡς διάδοχόν του, καὶ ἀπήτησεν ἐκ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν νὰ πέμψωσι πρεσβευτὰς εἰς Δαμασκὸν ὅπως ἐκπληρώσωσι τὴν πράξιν τῆς αὐτῷ ὑποταγῆς. Ὀνομάζων ὁ Μωγιὰχ διάδοχον, ἐποίει ὅ,τι ὁ προφήτης αὐτῆς δὲν ἔπραξεν, καὶ ὅ,τι ὁ Ἀβού-Βεκὴρ, ὁ Ὀμάρ καὶ ὁ Ὀθμάν, ἀπεποιήθησαν νὰ πράξωσιν ἢ ἀπόπειρα ὅπως κατασταθῇ τὸ Καλιφάτον διαδοχικόν





ἀντεφέρτετο ἀμέσως πρὸς τὴν κοινὴν γνώμην ἐπανειλημμένως ἐκδηλωθεῖσαν ὡς πρὸς τὸν Ἀλή ὁ δὲ Γεζὶδ, εἰς ὃν προσέθετο νὰ κληροδοτήσῃ τὴν κυβέρνησιν, ἐμισεῖτο παρὰ πάντων οὐχ ἦσαν ὅμως, εἰ καὶ τόσα ἐνυπῆρχον προσκόμματα, τοιαύτην πολιτικὴν ἰσχὺν εἶχεν ἀποκτήσει ὁ Μωωγιὰχ ἐπὶ τοῦ δημοσίου πνεύματος, ὥστε πρῶτον προσῆλθον εἰς Δαμασκὸν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν καὶ ἔδωκαν τὰς χεῖράς των πρὸς τὸν Γεζὶδ εἰς σημεῖον μελλούσης πίστεως. Τοιοῦτοτρόπως ἐγκατεστάθη ἡ δυναστεία τῶν Ὀμμιάδων, ἣτις διετήρησε τὸ Καλιφάτον ἐπὶ ἑκατὸν περίπου ἔτη. Ἡγεμόνευσαν δεκατέσσαρες Καλίφαι ἐκ τῆς ἀγενρόχου ταύτης γραμμῆς, γνωστοὶ ὡς οἱ Φαραὼ τοῦ οἴκου Ὀμάϋα (ἢ μᾶλλον Ὀμμιάχ). Ἡ πρὸς τὸ διέπειν δοξοπάθεια ἣν ἀνέδειξεν ὁ Μωωγιὰχ, ὁ θεμελιωτὴς τῆς δυναστείας, διέμεινε καὶ μετὰξὺ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀπωτέρων ἀπογόνων του, οἵτινες ἐξήσκησαν κυριαρχίαν τέσσαρας σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας ἔπειτα ἐν Ἰσπανίᾳ. Εἰς ἐξ αὐτῶν ποτὲ, ἀδημονῶν ἐν μέσῳ θορύβου καὶ κινδύνου, ὅπως ἀνελθῆ εἰς τὸν θρόνον, ἀνέκραξεν, «Ὀνομάσατέ με Βασιλέα δ' ἂν σήμερον μόνον, καὶ αὔριον φονεύσατέ με!»

Ὁ Καλίφιος χαρακτήρ κατὰ πολὺ μετηλλάγη ἀρχόντος τοῦ Μωωγιὰχ, ἐν δὲ τῇ πολυτελεῖ τῆς Δαμασκοῦ πόλει ἀνελάμβανεν αἰεὶ μᾶλλον τὴν πομπὴν τῶν ἀνατολικῶν ἡγεμόνων ἣν εἶχεν ὑπερκεῖσαι. Ἡ ὀλιγαρχικὴ ἀφέλεια τοῦ Ἄραβος καὶ αἱ ἄκαμπτοι ἀρεταὶ τῶν πρώτων μωωγιτῶν τοῦ Ἰσλάμ, ἐμυθολογοῦντο καὶ ἐξέλειπον ἐν μέσῳ τῶν ἡδυπάθειῶν τῆς Συρίας. Καὶ ὅμως ὁ Μωωγιὰχ ἐπειρᾶτο ἵνα προσποιήσῃ εἰς τὴν κεχαρισμένην αὐτῷ πόλιν τῆς Δαμασκοῦ ὀλίγον ἐκ τῆς ἀγιότητος ἣν αἱ πόλεις τῆς Μέκκας καὶ Μεδίνας περιεβάλλοντο. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐζήτησεν ἵνα μετακομίσῃ ἐν αὐτῇ, ἐκ Μεδίνας, τὸ εἶμα τοῦ προφήτου καὶ τὴν ὁδοιπορικὴν αὐτοῦ ράβδον, «διότι τοιαῦτα πολὺτιμα, λείψανά τοῦ Ἀποστόλου τοῦ Θεοῦ,»



εἶπε, «δὲν πρέπει νὰ μένωσι μετὰ τῶν δολοφόνων τοῦ Ὀθμάν.»

Ἡ ῥάβδος εὐρέθη μετὰ μεγάλας ἐρεύνας· ἀλλὰ περὶ τὴν ὥραν καθ' ἣν ἐμελλε νὰ μετακομισθῇ τὸ εἶμα, ἠκολούθησεν ἐκλειψις ἡλίου τοσοῦτω μεγάλη, ὥστε αἱ ἀστέρες ἦσαν ὄρατοί. Οἱ δεισιδαίμονες Ἄραβες ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς σημεῖον θείας ἀποδοκιμασίας, καὶ τὸ εἶμα δὲν μετεκινήθη ἐκ Μεδίνης.

Δισθανόμενος ὁ Μωωγιᾶχ ὅτι ἦτο ἐγγὺς τοῦ θανάτου, προσεκάλεσεν ἐνώπιόν του τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γεζῆδ καὶ τῷ ἔδωκε συμβουλὰς ἐμπειροτάτας καὶ σοφάς. «Ἐλπίζε εἰς τοὺς Ἄραβας,» εἶπεν, «ὡς τὸ ἀσφαλὲς θεμέλιον τῆς δυνάμεώς σου. Τίμα τοὺς Συρίους, διότι εἰσὶ πιστοὶ καὶ ἐπιχειρηματίαι, εἰ καὶ ῥέποντες πρὸς ἐκφυλισμὸν ὅταν εὐρίσκωνται ἔξω τῆς γῶρας αὐτῶν· παραχώρει εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰράκ ὅσα ζητεῖ, διότι εἶνε ἀνήσυχος καὶ στασιωτικὸς, δύναται δὲ νὰ γυμνώσῃ ἑκατὸν χιλιάδας φασγάνων ἐναντίον σου εἰς τὴν ἐλαχίστην πρόκλησιν.

«Τέσσαρες ἀντίπαλοι ὑπάρχουσιν, υἱέ μου,» προσέθηκεν, «ἐφ' οὓς δέον ἵνα ἐπιβλέπῃς ἀγρύπνως· ὁ πρῶτος εἶνε ὁ Ὀσεῖν, υἱὸς τοῦ Ἀλῆ, ἐξασκῶν μεγάλην πολιτικὴν ἰσχὺν ἐν Ἰράκ· οὗτος ὁμῶς εἶνε δίκαιος καὶ εὐλικρινής, καὶ ἐξιδελφός σου· διὸ ἐπεικεύθητι αὐτῷ ἐάν ποτε πέσῃ εἰς χεῖράς σου. Ὁ δεῦτερος εἶνε ὁ Ἀβδαλλάχ·

Ἰβν-Ὀμάρ· ἀλλ' οὗτος εἶνε θεμελιον δὲ νὰ σοὶ ὁμολογήσῃ Ἀβδ' ἀραχμάν, ὅστις ὁμῶς καὶ λαλεῖ ἀπλῶς καθ' ὑπαγὸν εἶνε πνυῦργος καὶ ἀσελγής ἀντίπαλος. Ὁ δὲ τέταρτος εἶνε οὗτος συνάπτει τὴν πονηρίαν ῥώμης τοῦ λέοντος. Ἐάν ἐπιστάθῃτι γεννηίως· ἐάν χθῆτι αὐτὴν καὶ φείσῃτι

ἔσῳ  
πῆρε  
Ὀσεῖν,  
ἴωσεν ὅτι  
κρίστην  
τῶν πόλιν  
ἀνε-  
κῦτου. Ἐφόρῃ  
ἴων αὐτοῦ, καὶ



ἀντεφέρτετο ἀμέσως πρὸς τὴν κοινὴν γνώμην ἐπανειλημμένως ἐκδηλωθεῖσαν ὡς πρὸς τὸν Ἀλήϊ· ὁ δὲ Γεζιῖδ, εἰς ὃν προσέθετο νὰ κληροδοτήσῃ τὴν κυβένησιν, ἐμισεῖτο παρὰ πάντων· οὐχ ἦσαν ὅμως, εἰ καὶ τόσα ἐνυπῆρχον προσκόμματα, τοιαύτην πολιτικὴν ἰσχὺν εἶχεν ἀποκτήσει· ὁ Μωωγιάχ ἐπὶ τοῦ δημοσίου πνεύματος, ὥστε πρεσβευτικῶς προσῆλθον εἰς Δαμασκὸν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν καὶ ἔδωκαν τὰς χεῖράς των πρὸς τὸν Γεζιῖδ εἰς σημεῖον μελλούσης πίστεως. Τοιοῦτοτρόπως ἐγκρατεστάθῃ ἡ δυναστεία τῶν Ὀμμιάδων, ἣτις διετήρησε τὸ Καλιφάτον ἐπὶ ἑκατὸν περίπου ἔτη. Ἡγεμόνευσαν δεκατέσσαρες Καλίφαι ἐκ τῆς ἀγερώχου ταύτης γραμμῆς, γνωστοὶ ὡς οἱ Φαραὼ τοῦ οἴκου Ὀμάιχα (ἢ μᾶλλον Ὀμμιάχ). Ἡ πρὸς τὸ διέπειν δοξοπάθεια ἦν ἀνέδειξεν ὁ Μωωγιάχ, ὁ θεμελιωτὴς τῆς δυναστείας, διέμενε καὶ μετὰξὺ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀπωτέρων ἀπογόνων του, οἵτινες ἐξήσκησαν κυριαρχίαν τέσσαρες σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας ἔπειτα ἐν Ἰσπανίᾳ. Εἰς ἐξ αὐτῶν ποτὲ, ἀδημονῶν ἐν μέσῳ θορύβου καὶ κινδύνου, ὅπως ἀνελθῆ εἰς τὸν θρόνον, ἀνέκραξεν, «Ὀνομάσατέ με βασιλέα δ' ἂν σήμερον μόνον, καὶ αὔριον φονεύσατέ με!»

Ὁ Καλίφειος χαρακτήρ κατὰ πολὺ μετελλάγη ἀρχόντος τοῦ Μωωγιάχ, ἐν δὲ τῇ πολυτελεῖ τῆς Δαμασκοῦ πόλει ἀνελάμβανεν αἰεὶ μᾶλλον τὴν πομπὴν τῶν ἀνατολικῶν ἡγεμόνων· ἦν εἶχεν ὑποσκελίσαι. Ἡ ὀλιγαρχικὴ ἀφέλεια τοῦ Ἄρχεος καὶ αἱ ἄκαμπτοι ἀρεταὶ τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Ἰσλάμ, ἐμκλθακοποιοῦντο καὶ ἐξέλειπον ἐν μέσῳ τῶν ἡδυπαθειῶν τῆς Συρίας. Καὶ ὅμως ὁ Μωωγιάχ ἐπειρᾶτο ἵνα προσποιήσῃ εἰς τὴν κεχαρισμένην αὐτῷ πόλιν τῆς Δαμασκοῦ ὀλίγον ἐκ τῆς ἀγιότητος ἦν αἱ πόλεις τῆς Μέκκας καὶ Μεδίνας περιεβάλλοντο. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐζήτησεν ἵνα μετακομίσῃ ἐν αὐτῇ, ἐκ Μεδίνης, τὸ βῆμα τοῦ προφήτου καὶ τὴν ὁδοπορικὴν αὐτοῦ ράβδον, «διότι ταῦτα πολὺτιμα λείψανα τοῦ Ἀποστόλου τοῦ Θεοῦ,»



εἶπε, «δὲν πρέπει νὰ μένωσι μετὰ τῶν δολοφόνων τοῦ Ὁθμάν.»

Ἡ ῥάβδος εὐρέθη μετὰ μεγάλας ἐρεύνας· ἀλλὰ περὶ τὴν ὥραν καθ' ἣν ἐμελλε νὰ μετακομισθῇ τὸ εἶμα, ἠκυλούθησεν ἐκλειψις ἡλίου τοσοῦτω μεγάλη, ὥστε αἱ ἀστέρες ἦσαν ὄρατοί. Οἱ δεισιδαίμονες Ἄραβες ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς σημεῖον θείας ἀποδοκιμασίας, καὶ τὸ εἶμα δὲν μετακινήθη ἐκ Μεδίνης.

Λίσθανόμενος ὁ Μωυσιᾶχ ὅτι ἦτο ἐγγὺς τοῦ θανάτου, προσεκάλεσεν ἐνώπιόν του τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γεζιᾶδ καὶ τῷ ἔδωκε συμβουλὰς ἐμπειροτάτας καὶ σοφάσι· «Ἐλπίζε εἰς τοὺς Ἄραβας,» εἶπεν, «ὡς τὸ ἀσφαλὲς θεμελίον τῆς δυνάμεώς σου. Τίμα τοὺς Συρίους, διότι εἰσὶ πιστοὶ καὶ ἐπιχειρηματίαι, εἰ καὶ ῥέποντες πρὸς ἐκφυλισμὸν ὅταν εὐρίσκωνται ἔξω τῆς γῶρας αὐτῶν· παρὰ χῶρει εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰράκ ὅσα ζητεῖ, διότι εἶνε ἀνήσυχος καὶ στασιωτικὸς, δύναται δὲ νὰ γυμνώσῃ ἑκατὸν χιλιάδας φασγάνων ἐναντίον σου εἰς τὴν ἐλαχίστην πρόκλησιν.

«Τέσσαρες ἀντίπαλοι ὑπάρχουσιν, υἱέ μου,» προσέθηκεν, «ἐφ' οὓς δέον ἵνα ἐπιβλέπῃς ἀγρόπνως· ὁ πρῶτος εἶνε ὁ Ὀσεῖν, υἱὸς τοῦ Ἀλῆ, ἐξασκῶν μεγάλην πολιτικὴν ἰσχὺν ἐν Ἰράκ· οὗτος ὁμοῦς εἶνε δίκαιος καὶ εὐλικρινῆς, καὶ ἐξ ἀδελφός σου· διὸ ἐπιεικεύθητι αὐτῷ ἂν ποτε πέσῃ εἰς χεῖράς σου. Ὁ δεύτερος εἶνε ὁ Ἀβδαλλάχ· Ἰβν-Ὀμάρ· ἀλλ' οὗτος εἶνε ὀρθῆτος ἄνθρωπος, ἐνδεχόμενον δὲ νὰ σοὶ ὁμολογήσῃ ὑποταγὴν. Τρίτος εἶνε ὁ Ἀβδ' ἀραχμάν, ὅστις ὁμοῦς στερεῖται νοητικῆς ἰσχύος καὶ λαλεῖ ἀπλῶς καθ' ὑπαγόρευσιν ἄλλων· πρὸς τούτους εἶνε πνυῶργος καὶ ἀσελγής. Οὗτος δὲν εἶνε ἐπίφοβος ἀντίπαλος. Ὁ δὲ τέταρτος εἶνε ὁ Ἀβδ' ἀλλάχ· Ἰβν-Ζοβαῖρ· οὗτος συνάπτει τὴν πονηρίαν τῆς ἀλώπεκος μετὰ τῆς ῥώμης τοῦ λέοντος. Ἐὰν ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον σου ἀντιστάθητι γενναίως· ἂν σοὶ προτείνῃ εἰρήνην δέχθητι αὐτὴν καὶ φείσθητι τοῦ αἵματος τοῦ λαοῦ σου.



Ἐάν δὲ πέσῃ εἰς χεῖράς σου, κατακρεοῦργησον αὐτόν ! »

Ὁ Μωωγιάχ ἀπεβίωσε κατὰ τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος ἀπὸ Ἐγύρας, Α. Χ. 679· ἄγων τὴν ἡλικίαν ἐβδομήκοντα, ἢ κατ' ἄλλους, ἐβδoμῆκοντα πέντε ἐτῶν, ἐξ ὧν τὰ εἴκοσι περίπου διήνυσε βασιλεύων Ἐτάφη ἐν Δαυασκῷ, ἣν εἶχε καταστήσει πρωτεύουσαν τοῦ Μοσλημικοῦ κράτους, καὶ ἦτις δὲν ἔκλυτεν οὔσα τριαύτη διηρημένη τῆς δυναστείας τῶν Ὀμμιάδων. Ἡ σφραγὶς αὐτοῦ ἔφερεν ἐπιγραφὴν, « Πᾶσα πρᾶξις ἔχει τὴν ἀμοιβὴν αὐτῆς, » ἢ ὡς ἄλλοι λέγουσι, « Πᾶσα δύναμις παρὰ τῷ Θεῷ. »

Καί τοι ἔναι τῶν περιστάσεων τῆς βασιλείας του ὄξουσι πονηρίας, ἀμα δὲ καὶ ἐπιβούλου πολιτείας, οὐχ ἦσσαν ὅμως τὸ ὄνομά του ὑψηλὴν ἐπέχει θέσιν ἐν τῇ Μοσλημικῇ ἱστορίᾳ. Ἡ ἀνδρία του ἦτο ἀναμφισβήτητος, μεγάλου μόν τι κεκτημένη, διότι, εἰ καὶ θηριώδης ἐν ταῖς μάχαις, ἦτο ἐπιεικὴς ἐν ὄρᾳ νίκης. Ἐνεκαυχᾶτο λίαν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Κορείσθου, πρὶν ἢ δὲ φθάσῃ εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν ἦτο ἐπ' ἄκρον ἀριστοκρατικός· ἀλλ' ὅμως ὑπῆρξεν εὐπροσήγορος καὶ εὐπρόσιτος ἐν παντὶ χρόνῳ, κατέστησε δὲ ἑαυτὸν δημοχαρῆ παρὰ τῷ λαῷ αὐτοῦ. Τὴν δοξοπάθειαν αὐτοῦ ἐκόβλαζον δίκαιαι τινὲς κρίσεις. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Βοηθείας τοῦ φασγάνου, χωρὶς τακτικῆς ἐκλογῆς· ἀλλ' ἔπειτα προσεκτῆσατο τὸ δικαίωμα τοῦ ἀντιπάλου του Ἀσσάν, τοῦ νομίμου Καλίφου, καὶ ὑπερέβη δαψιλείᾳ ἀπάσας τὰς συνθήκας τῆς ἀγορᾶς του, δωρήσας αὐτῷ, διὰ μιᾶς, τέσσαρα ἑκατομμύρια χρυσῶν νομισμάτων. Ἴσως τις δυσπιστεῖ περὶ τὰς ἱστορίας τῶν ὑπερβολικῶν τούτων ποσοτήτων, περιοχουμένων ἀπὸ χειρῶν εἰς χεῖρας μεταξὺ τῶν ἀράβων πορθητῶν, μεθ' ὧν εὐκολίας οἱ σάκκοι ἐκ φοινίκων ἐν ταῖς γενετείραις αὐτῶν ἐρήμοις· ἀλλὰ δεῦν νὰ ἐνθυμηθῆ ὅτι οὗτοι ἐκράτουν τῆς λεηλασίας τῶν πλουσίων χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὅτι



δὲν ἔπαυσαν ἕως ὥρας ὄντες κατάκοροι ἐκ τῶν λαφύρων τῶν προσφάτων κατακτήσεων.

Τὴν ἐλευθεριότητα τοῦ Μωωγιάχ ἐκθειάζουσιν ὡς ἀπαράμιλλον ἐν ὁμοίᾳ ἐκ τῶν πρὸς ἀπόδειξιν αὐτῆς ἀναφερομένων γεγονότων ὄζει πανουργίας. Ἐδώρησεν εἰς τὴν Ἀγασάν φέλλιον, ἐκτιμώμενον ἑκατὸν χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων, ὅπερ, ἴσως, προηγουμένως ἔλαμπεν ἐπὶ τοῦ βραχίονος Σεμιράμιδος τινός· ἀλλ' ἢ Ἀγασά, ὡς ἐγίνωσκεν, ἦτο κραταῖος φίλος καὶ ἐπικίνδυνος ἅμα ἐχθρός.

Ὁ Μωωγιάχ συνεπάθει τοῖς θελγήτροις τῆς ποιήσεως, ἐὰν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν ἐξῆς ἀνεχδότων.

Κλέπτῃς τις, ὅστις κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Καδῆ εἰς καρατομίαν, ἐπεκαλέσθη τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Καλίφου δι' ὠδῆς, προτείνων εἰς ἀπολογίαν ὅτι ὑπὸ πενίας καὶ ἀνάγκης παρεσύρθη. Συγκινηθεὶς ὁ Μωωγιάχ ὑπὸ τῆς ποιήσεως, ἀνέτρεψε τὴν ἀπόφασιν καὶ ἔδωκε τῷ ποιητῇ ἰσακκύλιον χρυσοῦν ὅπως μὴ ἔχη τοῦ λοιποῦ πρόφασιν πενίας ἵνα ἐπαναλάβῃ τὸ ἀδίκημα.

Ἐτέρον τεκμήριον εἶνε τὸ περὶ νέου τινὸς Ἀραβίου, ὅστις ἐνυμφεύθη ὠραίαν κόρην, ἧς τοσοῦτω εἶχεν ἐρασθῆ, ὥστε κατεδαπάνη ὑπὲρ αὐτῆς ὅλον τοῦ τὸν πλοῦτον. Ὁ διοικητὴς τῆς Κούφας, ὅστις συνέπεσε νὰ τὴν ἴδῃ, καταθελγθεὶς ὑπὸ τῆς ὠραιότητος αὐτῆς μέτρι μανίας, τὴν ἀφῆρσεν ἀπὸ τοῦ νέου διὰ τῆς βίας. Οὗτος ἐδεινολογήθη πρὸς τὸν Καλίφην διὰ στίχων, ἐκτεχυμένων μετ' Ἀραβικῆς εὐγλωττίας ἅμα δὲ καὶ τῆς κροσηκούσης εἰς ἐραστὴν περιπαθείας, αἰτούμενος ἐπαύρθωσιν ἢ θάνατον. Ὁ Μωωγιάχ, ὡς καὶ πρότερον, συγκινηθεὶς ὑπὸ τῆς ποιητικῆς ἐκκλήσεως, ἐπέστειλε πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Κούφας ἵνα ἀποδώσῃ τὴν σύζυγον εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Ὁ διοικητὴς, παραφερόμενος ὑπὸ τῶν θελγήτρων τῆς, ἐξελιπάρει τὸν Καλίφην ἵνα τῷ πιτρέψῃ τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῆς ἐπὶ ἓν ἔτος, εἶτα δὲ εἰς ἐλάμβανε τὴν κεφαλὴν του. Ἡ ἐρωτικὴ αὕτη ἔρις κήγειρε τὴν περιέργειαν τοῦ Καλίφου, ὅς καὶ προσέταξε



Ὁ Ὄσειν ἀπέστειλε τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ, Μουσλίμ-  
Ἰβν-Ὀκαίλ, ἅπως βεβαιώσῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν ὑποδεί-  
ξεων τούτων καὶ ὑποθάλῃ τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦ-  
μα, εἴαν πράγματι τοιοῦτό τι ὑπῆρχε παρὰ τῷ λαῷ  
τῆς Κούφας. Ὁ Μουσλίμ ἐπορεύθη, μονονοῦ χωρὶς θε-  
ραπείας, ἐπ' ἄκρον κινδυνεύσας καὶ παλαιπωρηθεὶς διὰ  
τῶν ἐρήμων τοῦ Ἰράκ. Ἀφιχθέντα εἰς Κούφαν, τὸν ὑ-  
πεδέχθη καλῶς ἡ μερίς τοῦ Ὄσειν ἥτις καὶ διεβε-  
βαίωσεν αὐτὸν ὅτι δεκαοκτὼ χιλιάδες ἀνδρῶν ἦσαν ἔ-  
τοιμοὶ νὰ θυσιάσωσι καὶ αἷμα καὶ θησαυροὺς ὅπως  
καταθάλωσι τὸν ἄρπαγα καὶ ὑποστηρίξωσι τὸν νό-  
μιμον Καλίφην. Καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἤρξανεν ὁ ἀ-  
ριθμὸς τῶν φανερῶν ζηλωτῶν, ἕως οὗ συνήχθησαν  
ἐκατὸν τεσσαράκοντα χιλιάδες. Περὶ ὅλων τούτων ὁ  
Μουσλίμ ἔπεμψεν ἐπανειλημμένας πληροφορίες εἰς τὸν  
Ὄσειν, δτρύνων αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Κούφαν, ἅμα δὲ  
πειθῶν ὅτι ἡ συνωμοσία διεξήχθη μετὰ τσαύτης  
μυστικότητος, ὥστε ὁ Νου'μάν-Ἰβν-Βασχίρ, διοι-  
κητῆς τῆς Κούφας, οὐδεμίαν ἔλαβε περὶ αὐτῆς ὑπό-  
νοιαν.

Ἀλλὰ καὶ τοὶ ἡ συνωμοσία διέφυγε τὴν ἐποπτείαν  
τοῦ Νου'μάν, ἀγγελία περὶ αὐτῆς ἔφθασεν εἰς τὸν Κα-  
λίφην Γεζήδ ἐν Δαμασκῷ, ὅστις αὐθωρὶ προσέταξε  
τὸν Ὄβειδ'αλλάχ, ἐμίρην τῆς Βασσόρας, νὰ πορευθῇ  
κατεσπευσμένως εἰς Κούφαν, παύσῃ τὸν ἀδρανῆ διοι-  
κητὴν καὶ ἀναλάβῃ ὡσαύτως τὴν κυβέρνησιν τοῦ τό-  
που ἐκεῖνου.

Ὁ Ὄβειδ'αλλάχ ἦτο υἱὸς τοῦ Ζιυάδ, κληρονομήσας  
ὅλην τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἰδὼν ὅτι  
ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος, ἐξεκίνησεν ἐκ Βασσόρας μετ' εἴ-  
κόσι περίπου εὐζώνων ἰππέων. Ὁ λαὸς τῆς Κούφας  
παρεφύλασσε τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὄσειν, ὃν ἐφ' ἡμέραν ἐ-  
κάστην προσεδέχετο, ὅτε ὁ Ὄβειδ'αλλάχ εἰσήλασεν εἰς  
τὴν πόλιν περὶ τὸ λυκόφως, ἡγούμενος τῶν ἰππέων  
αὐτοῦ. Ἐφόρει μέλαιναν κίδαριν, ὡς ἦτο ἔθος καὶ τῷ



Όσειν. Ο ὄχλος τὸν περιέζωσε χαιρετίζων ὃν ἐνόμισεν ἔγγονον τοῦ προφήτου.

»Μακράν!» ἀνέκραξαν οἱ ἵππεις ἀγρίως. «Εἶνε ὁ ἐμίρης Ὀβείδ' ἀλλάχ.»

Τὸ πλῆθος ὑπεχώρησε τεταραγμένον καὶ ἠπατημένον, ὁ δὲ ἐμίρης ἀνέβη ἔφιππος εἰς τὸ φρούριον. Ἡ γενικὴ λύπη κῦξησεν ὅταν ἐκοινοποιήθη ὅτι εἰς αὐτὸν ἐπετράπη ἡ διοίκησις τῆς ἐπαρχίας· καθότι τὸν ἐθεώρουν ὡς δεῦτερον Ζιυὰδ κατὰ τε τὴν ἐνεργητικότητα καὶ τὸ ἀποφασιστικόν. Διὰ τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ ταχέως κατέδειξεν ἑαυτὸν ἄξιον τοῦ χαρακτῆρος ἐκείνου. Ἀνεκάλυψε καὶ ἀνέτρεψε τὰ σχέδια τῶν συνωμοτῶν ἠνάγκασε τὸν Μουσλίμ. εἰς πρόωρον πάλην, διεσκόρπισε τὴν ἐσπευσμένως καταρτισθεῖσαν στρατείαν αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐζώγρησεν. Ὁ Μουσλίμ. ἔχυσε πικρὰ δάκρυα ἐπὶ τῇ αἰχμαλωσίᾳ του, οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀναλογιζόμενος θέσιν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Όσειν, διότι ἐφοβεῖτο μὴ οὗτος διὰ τῶν ἐπιστολῶν καὶ αἵματηρῶν ὑποδείξεών του, πεισθεὶς ἵνα ἔλθῃ εἰς Κούφαν, περιεπλέχθη ἤδη μέχρι ὀλέθρου. Ὁ Μουσλίμ. ἐκατατομήθη, ἡ δὲ κεφαλὴ του ἐστάλη εἰς τὸν Καλίφην.

Αἱ ἐπιστολαὶ του τῶ ὄντι παρήγαγον τὸ προβλεπόμενον ἀποτέλεσμα. Ἄμα ἔλαβεν αὐτὰς ὁ Όσειν ἐδείχθη ἀποδεχόμενος τὴν ἐνθερμον πρὸς κλησιν τοῦ λαοῦ τῆς Κούφας. Μάτην οἱ φίλοι του ἀνεμίμνησκον αὐτὸν τῆς παροιμιώδους ἀπιστίας τοῦ λαοῦ τούτου· μάτην τὸν παρώτρυνον νὰ ἀναμείνῃ ἕως οὗ οὗτος ἀποτολήμῃ νὰ ἐξέλθῃ ἀναφανδὸν εἰς τὸ πεδίον. Μάτην ὁ πλῆσιον αὐτοῦ συγγενὴς Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Ἀββὰς παρώρμα αὐτὸν ν' ἀφίση τοῦλάχιστον τὰς γυναῖκας τῆς οἰκογενείας του ἐν Μέκκᾳ, μήποτε τὸν κατασφάξωσι ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὡς ἐβυσίασαν τὸν Καλίφην Ὀθμάν. Ὁ Όσειν, ὡς ἀληθὴς Μοσλήμης καὶ μοιρόπιστος, ἐδήλωσεν ὅτι ἰθὺς ἄφινε τὴν ἔκβασιν εἰς τὸν Θεόν· ἐπομένως ἀνεχώρησε μετὰ τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ, καὶ





μέρους ἐκ τῶν συγγενῶν του, φρούρουμένων ὑπὸ εὐα-  
ρίθμου Ἀραβικοῦ στρατοῦ.

Ἀφίχθεις εἰς τὰ ὄρια τῆς Βαβυλωνίας ἐνέτυχε σώ-  
ματι ἐκ χιλίων ἰππέων, ὀδηγουμένων ὑπὸ τοῦ Χάρρο,  
Ἄραβος ἐκ τῆς φυλῆς Τειμιάχ. Κατὰ πρῶτον ὑπέ-  
θεσεν ὅτι ἦτο ἀπόσπασμά τι ἐκ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ  
ἐρχόμενον πρὸς συνάντησίν του, ἀλλ' εὐθέως ἐπληροφόρη-  
σεν αὐτὸν ὁ Χάρρο, ὅτι ἀπεστέλλετο παρὰ τοῦ ἐμίρου  
Ὁβεῖδ' ἀλλάχ ὅπως ὀδηγήσῃ αὐτὸν τε καὶ τοὺς μετ' αὐ-  
τοῦ πάντα εἰς Κούφαν.

Ὁ Ὄσεῖν ὑπερηφάνως ἠρνήθη νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὰς  
διαταγὰς τοῦ ἐμίρου· παρέστησε δὲ ὅτι ἤρχετο ἐν  
εἰρήνῃ, προσκληθεὶς παρὰ τῶν κατοίκων τῆς Κούφας,  
ὡς ὁ νόμιμος Καλίφης. Συγχρόνως ἐξέθηκε τὰ περὶ  
τοῦ δικαίου τῶν ἀπαιτήσεών του καὶ ἐπειράθη νὰ προσ-  
ποιήσῃ ἑαυτῷ φίλον τὸν Χάρρο, ἀλλ' οὗτος, εἰ καὶ οὐδα-  
μῶς ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενος, ἠρνεῖτο συγκατάθε-  
σιν καὶ τὸν προέτρεπε νὰ προβῇ ἡσύχως εἰς Κούφαν  
ὑπὸ τὴν παραπομπὴν αὐτοῦ.

Ἐν ᾧ εἰσέτι συνδιελέγοντο, τέσσαρας ἰππεῖς προσή-  
λασαν συνοδευόμενοι ὑπὸ ὀδηγοῦ. Εἰς ἐξ αὐτῶν ὀνό-  
ματι Θιρμάχ ἦτο γνωστὸς τῷ Ὄσεῖν, μετὰ δυσαρε-  
σκείας δὲ ὁ Χάρρο τῷ ἐπέτρεψε νὰ συνομιλήσῃ μετ' αὐ-  
τοῦ κατ' ἰδίαν. Ὁ Ὄσεῖν ἠρώτησε περὶ τοῦ πῶς εἶ-  
χον τὰ πράγματα ἐν Κούφᾳ. «Οἱ εὐγενεῖς,» ἀπεκρίθη  
ὁ ἕτερος, «εἶνε τώρα σύσσωμοι ἐναντίον σου· ὀλίγοι  
ἐκ τῶν τῆς κατωτέρας τάξεως μένουσιν εἰσέτι ὑπὲρ  
σοῦ κυρηττόμενοι· ἀλλ' ἀπὸ τῆς αὔριον οὐδεὶς θὰ  
ὑπάρχῃ ὅστις νὰ μὴ γυμνώσῃ τὸ ξίφος κατὰ σοῦ.»

Ὁ Ὄσεῖν ἠρώτησε περὶ τοῦ Κάις, ἀπεσταλμένου ὃν  
εἶχε πέμψει ὅπως προαγγεῖλῃ εἰς τοὺς ὀπαδοὺς αὐ-  
τοῦ τὴν προσέλευσίν του. Τοῦτον, συλληφθέντα ἐπὶ ὑ-  
πονοίᾳ, ἐκέλευσεν ὁ Ὁβεῖδ' ἀλλάχ πρὸς δοκιμὴν νὰ κα-  
ταρασθῇ τὸν Ὄσεῖν καὶ τὸν πατέρα του Ἀλῆ, ἀλλ' ἐ-



πειδὴ ἀπεποιήθη νὰ τὸ πράξῃ, ἔρριψαν αὐτὸν κατακέφαλα ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως.

Ὁ Ὄσειν ἔκλαυσε θερμῶς μαθὼν τὴν τύχην τοῦ πιστοῦ ἀπεσταλμένου του. «Βίσι τινες,» εἶπε, ταῖς λέξεις τοῦ Κορανίου, «οἱ ὅποιοι ἤδη ἀπέθανον καὶ τινες οἱ ὅποιοι ζῶντες ἀπεκδέχονται τὸν θάνατον. Ἄφες, Θεέ, ὥστε αἱ μοναὶ αὐτῶν νὰ ὦσιν ἐν τοῖς κήποις τοῦ παραδείσου, καὶ δέξαι ἡμᾶς μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ἐλέει σου.»

Ὁ Οὐρμάχ παρέστησε τῷ Ὄσειν ὅτι οὐδὲν ἐδύναντο νὰ κατορθώσωσιν οἱ εὐάριθμοι ὀπαδοί του κατέναντι τοῦ στρατοῦ ὅστις προπαρασκευάζετο ἵνα ἀντιστῇ αὐτῷ ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Κούφας, καὶ προέτεινε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὰ ἀπόρθητα ὄρη τοῦ Ἄγια, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νάγιας, ὅπου δεκακισχίλιοι ἄνδρες ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Τάυ ἐδύναντο ἐν τάχει νὰ συναθροισθῶσι καὶ προκινδυνεύσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἀλλ' οὗτος ἀπέβριψε τὴν συμβουλήν ταύτην καὶ προύχώρησε πρὸς Καδησίαν, τὸν περίφημον τόπον διὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Πέρσας νίκην. Ὁ Χάρρο μετὰ τοῦ ἵππικοῦ του κατηκολούθει αὐτὸν, ἐποπτεύων μὲν πᾶσαν κίνησιν, οὐδεμίαν δ' ἐπιφέρων ἐνόησιν. Ἀλλ' ἡ διάνοια τοῦ Ὄσειν ἐσκοτίσθη ὑπὸ ζοφωδῶν προσήμων. Πότε καὶ πότε κατελάμβανεν αὐτὸν νάρκωσις τις ἐν ᾧ ἀργῶς διεπορεύετο ὡς ἐφαίνετο ἐβχσάνιζεν αὐτὸν προαίσθησις θανάτου. «Τοῦ Θεοῦ ἐσμὲν καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀπελευσόμεθα,» ἀνέκραζεν, ἐξεγειρόμενος ποτὲ ἐξ ὀνείρου ἢ ἐκστάσεως. Εἶδεν ἐν τῇ φαντασίᾳ του ἵππεα, ὅστις προσεφώνησεν αὐτῷ διὰ παραινετικῶν λόγων. «Οἱ ἄνθρωποι ὁδοιποροῦσι νυκτὸς, καὶ τὸ πεπρωμένον αὐτῶν ὁδοιπορεῖ νυκτὸς εἰς συνάντησιν αὐτῶν.» Τοῦτο δ' ἐξήγησεν ὡς προάγγελμα θανάτου.

Ἐν τῇ ἀμφιβόλῳ ταύτῃ καὶ ἐκπληκτικῇ φρενοτροπία διατελῶν ἦλθεν εἰς ἐπίστασιν πορείας, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου, ὡς ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τεσσάρων χιλιάδων ἀνδρῶν, ἐν ἐχθρικῇ παρατάξει, ὀδη-



γουμενων ὑπὸ τοῦ Ἀμάρ-Ἰβν-Σαάδ. Τούτους εἶχεν ὡσαύτως ἐξαποστείλει ὁ ἐμίρης Ὀβείδ' ἀλλάχ, ὅστις ἐπ' ἄκρον ἠδηρόνει μὴ ἐν τῇ χώρᾳ στασιάσῃ ὁ λαὸς ὑπὲρ τοῦ Ὄσεϊν. Οὗτος ἑμῶς ἤδη βαρυθυμῶν ἐπίσθη ὡς ἐκ τῶν ἐπανειλημμένως ἐμφανιζομένων ἐχθρικῶν στρατευμάτων, χωρὶς νὰ βλέπῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐξοπλισμόν τινα, ὅτι ὁ πηλίντροπος λαὸς τῆς Κούφας ἐφέρετο αὐτῷ ἀπίστως. Ἦλθεν εἰς λόγους πρὸς τὸν Ἀμάρ, θρησκον καὶ καλὸν ἄνθρωπον, ὅστις λίαν ἀκουσίως ἐστρατηλάτει καθ' ἐνὸς ἀπογόνου τοῦ προφήτου, διηγήθη αὐτῷ τίνι τρόπῳ τὸν ἐξηπάτησεν ὁ λαὸς τῆς Κούφας, καὶ ὑπισχνεῖτο τώρα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Μέκαν. Ὁ Ἀμάρ ἀπέστειλε ταχυδρόμον ὅπως ἀναγγεῖλῃ εἰς τὸν ἐμίρην τὴν εὐμενῆ ταύτην προσφορὰν, ἐλπίζων ὅτι ἤθελεν ἐπιτραπῆ αὐτῷ ν' ἀποστῆ πάσης κατὰ τοῦ Ὄσεϊν βίας. Ὁ Ὀβείδ' ἀλλάχ ἔγραψεν εἰς ἀπάντησιν «Κατάλαβε τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Εὐφράτου θέσιν, ἀποστέρησον αὐτὸν τὰ ὕδατα, ὡς αὐτὸς ἐποίησε τῷ Ὄθμάν, ἀνάγκασον αὐτὸν ν' ἀναγνωρίσῃ ὑποταγὴν τῷ Γεζήδ, καὶ τότε θέλομεν διαπραγματευθῆ περὶ ῥήτρας.»

Ὁ Ἀμάρ ὑπήκουσε μετὰ δυσαρρεσκείας εἰς τὰς διαταγὰς ταύτας, καὶ τὸ μικρὸν στρατόπεδον τοῦ Ὄσεϊν ἔπαθε τὰ ἔσχατα ὑπὸ δίψους. Ἀλλ' εἰσέτι οὗτος ἐνέμενε μὴ ἀναγνωρίζων τὸν Γεζήδ ὡς Καλίφην. Προέβαλλε τώρα τρία τινά ἢ νὰ ἀπέλθῃ εἰς Δαμασκὸν καὶ αὐτοπροσώπως διαπραγματευθῆ μετὰ τοῦ Γεζήδ ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀραβίαν ἢ νὰ πορευθῆ εἰς μεθόριόν τι φυλακεῖον ἐν Χορασσάν, ὅπως πολεμήσῃ κατὰ τῶν Τούρκων. Τοὺς ὅρους τούτους διεδίβασεν ὡσαύτως ὁ Ἀμάρ εἰς τὸν Ὀβείδ' ἀλλάχ.

Ὁ ἐμίρης ἐξηγριώθη ἐπὶ ταῖς ἀναβολαῖς ταύταις, νομίσας ὅτι δι' αὐτῶν ἐτεχνᾶτο ὁ Ὄσεϊν νὰ κερδήσῃ καιρὸν ὅπως διεγείρῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνώμην. Ἡ ἀκόλουθος ἐπιστολὴ τοῦ Ἀμάρ ἦτο βραχεῖα καὶ ἐκ-



ισπεφασμένη. «Ἐάν ὁ Ὅσειν καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ ὑποτα-  
γθῶσι καὶ δώσωσι τὸν ὄρκον τῆς πίστεως, προσενέχ-  
θητι αὐτοῖς εὐνοϊκῶς· ἐάν ἄρνῶνται, φόνευσον αὐτούς—  
ἰδίῃσθε ἐπ' αὐτῶν ἔφιππος— καταπάτησον αὐτούς ὑπὸ  
τοὺς πόδας τῶν ἵππων σου!» Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην  
ἔπεμψε διὰ τοῦ Σχαμάρ, διασήμευ πολεμιστοῦ, χα-  
λεποῦ τὸ ἦθος. Ἐνεπίστευσεν αὐτῷ καὶ μυστικᾶς ὁ-  
δηγίας. «Ἐάν ὁ Ἄμάρ δὲν ἐκπληρώσῃ ὅ,τι διέταξα,  
ἀποκεφάλισον αὐτὸν καὶ ἀνάλαβε τὴν διοίκησιν τῶν  
στρατευμάτων του. Πρὸς δὲ τῷ ἔδωκεν ἐπιστολὴν προσ-  
στατευτικὴν καὶ διαβατήρια διὰ τέσσαρας ἐκ τῶν υἱῶν  
τοῦ Ἀλῆ, οἵτινες εἶχον συνοδεύσει τὸν ἀδελφὸν αὐ-  
τῶν Ὅσειν.

Λαβὼν ὁ Ἄμάρ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐμίρου ἦλθε  
πάλιν εἰς λόγους πρὸς τὸν Ὅσειν. Εὗρεν αὐτὸν κατὰ  
μέτωπον τῆς σκηνῆς τοῦ συνομιλοῦντα μετὰ τοῦ ἀδελ-  
φῷ του Ἀλ-Ἀβθάς, ἀκριβῶς μετὰ τὴν ὥραν τῆς ἐ-  
σπεινής προσευχῆς, καὶ τῷ ἀνήγγειλε τὴν ἀποφαν-  
τικὴν ἀπαίτησιν τοῦ ἐμίρου καὶ τὴν αἴρεσιν αὐτῆς.  
Προσῆγαγεν ἔτι τὴν προστατευτικὴν ἐπιστολὴν καὶ τὰς  
ἀδείας διὰ τοὺς ἀδελφούς του, ἀλλ' οὗτοι ἠρνήθησαν  
νὰ δεχθῶσιν αὐτάς.

Ὁ Ὅσειν ἔτυχεν ἐκεχειρίας μέχρι τῆς πρωίας ὅπως  
ἠκεφθῆ ἐπὶ τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ ἐμίρου· ἀλλ' ἤδη ἔ-  
λετο βουλήν. Ἔγνω ὅτι πᾶσα ἐλπίς περὶ ἐντίμων ὄ-  
κων ἦτο ματαιία, καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀποθάνῃ.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἄμάρ ἔμεινε καθήμενος  
μόνος πρὸς τῆ θύρα τῆς σκηνῆς του, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς  
πάλης του καὶ βεβυθισμένος ἐν σκοτεινοῖς διαλογισμοῖς  
περὶ τὴν τύχην τῆς ἐπιούσης ἡμέρας. Κατέλαβεν αὐ-  
τὸν ἐκ νέου νυσταγμός τις μετὰ τῶν αὐτῶν ἐκείνων  
ἰλλοκότων φαντασιῶν, ἃς ἀπὸ τινος ἔπασχεν. Ἡ προσ-  
λευσις τῆς ἀγαπητῆς του ἀδελφῆς Ζεϊνάβ ἐξήγειρεν  
αὐτόν. Πτένισε πρὸς αὐτὴν μετὰ πενθίμου σημασίας.  
«Τώρα ἔβλεπον ἐν ὀνείρῳ» εἶπε, «τὸν πάππον μας



τὸν προφήτην λέγοντά μοι, 'Ταχέως ἔσθι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ'·»

Ὁ οἰωνιζόμενος νοῦς τῆς Ζεϊνάβ ἐξήγησε τὸ τεράστιον. «Ὁὐαὶ ἡμῖν καὶ τῇ οἰκογενείᾳ μας,» ἀνέκραξε τύπτουσα τὸ στήθος της· «ἡ μήτηρ μας Φατιμὲ ἀπέθανε, καὶ ὁ πατήρ μας Ἀλῆς, καὶ ὁ ἀδελφός μας Ἀσσάν ἔτι. Οἴμοι! οἶα πᾶρελθοῦσα ἐρήμωτις καὶ οἶα καταστροφὴ μέλλουσα!» Ταῦτα λέγουσα, κατελήφθη ὑπὸ τῆς λύπης καὶ ἔπεσε λειπόθυμος. Ὁ Ὅσειν ἤγειρεν αὐτὴν περιπαθῶς, ἐβράντισε τὸ πρόσωπόν της δι' ὕδατος καὶ ἀνεζωπύρησε τὰς δυνάμεις αὐτῆς. Τὴν προέτρεψε νὰ ἀφιερῶται μετὰ πίστεως εἰς τὸν Θεὸν, ἀναμιμνήσκων αὐτῇ ὅτι πάντες οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωποι δέον νὰ ἀποθάνωσι, καὶ πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει δέον νὰ ἐκλείψῃ, ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς, ὅστις ἔπλασεν αὐτοὺς θέλει τοὺς ἀποκαταστήσει καὶ προσλάβει εἰς ἑαυτόν. «Ὁ πατήρ μου, καὶ ἡ μήτηρ μου, καὶ ὁ ἀδελφός μου, ἦσαν κρείττονες ἐμοῦ καὶ ὁμως ἀπέθανον, πᾶς δὲ Μοσλήμης ἔσχεν ἐν παράδειγμα ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ ἀποστόλου τοῦ Θεοῦ.» Τότε λαβόμενος αὐτὴν τῆς χειρὸς, τὴν ὠδήγησεν εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ τῇ ἐνετείλατο, ἐν περιπτώσει θανάτου του, νὰ μὴ παραδοθῇ εἰς τοσοῦτῳ ὑπερβολικὴν λύπην.

Μετὰ ταῦτα ἀπέτεινε τὸν λόγον πρὸς τοὺς φίλους καὶ ὀπαδοὺς αὐτοῦ. Οἱ στρατοὶ οὗτοι οἵτινες μᾶς περικυκλοῦσιν,» εἶπεν, «δὲν ζητοῦσιν ἄλλου τινὸς τὴν ζωὴν ἢ ἐμοῦ, καὶ θέλουσιν ἀρκεσθῆ εἰς τὸν θάνατόν μου. Μὴ μείνητε ὄθεν παρ' ἐμοὶ πρὸς ὄλεθρόν σας, ἀλλ' ἄφστετέ με εἰς τὴν τύχην μου.»

— «Θεὸς φυλάξοι!», ἀνέκραξεν ὁ Ἀλ-Ἀββάς· «ἡμεῖς νὰ ἐπιζήσωμεν τῇ πτώσει σου;» καὶ οἱ λόγοι του ἀντήχησαν ἐκ στόματος τῶν λοιπῶν.

Βλέπων δ' Ὅσειν ὅτι οἱ μετ' αὐτοῦ εὐάριθμοι ἄνδρες εἶχον τοσοῦτῳ σταθερὰν τὴν ἀπόφασιν νὰ μετασχωσι τῶν ἀπεγνωσμένων τυγχῶν του, πρὸς αὐτὸν ἐλάλησεν τὰ



πρὸς γενναίαν ἄμυναν, ὅπως καταστήσῃ τὸν θάνατόν των ἰαξιόμνημόνευτον Ουσίαν. Κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ ὄλαι αἰ σκηναὶ ἐτάχθησαν εἰς δύο σειράς, καὶ τὰ σχοινία ἐνεπλέχθησαν οὕτως ὥστε νὰ συσταθῶσιν ἕρκη ἐκατέρωθεν τῶν πλευρῶν τοῦ στρατοπέδου, συνάμα δὲ βαθεῖα τάφρος ἐν τῇ οὐραγίᾳ ἐπληρώθη ξύλων, ὅπως ριφθῆ εἰς αὐτὰ πῦρ ἐν περιπτώσει ἐμβολῆς. Ἦτο, ἐπομένως, εὐέφοδον μόνον κατὰ μέτωπον. Τούτων γενομένων, οἱ πιστοὶ ὄπαδοί, γινώσκοντες ὅτι ἡ ἐπιούσα ἡμέρα ἔμελλε νὰ ᾔνε ἡ τελευταία των, διήλθον τὴν νύκτα ἐν προσευχῇ ἐν ᾧ σῶμα ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ ἐφρούρει περιελαύνον ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν φυγὴν των.

Ἰποφωσκούσης τῆς ἡμέρας ὁ Ὅσειν ἠτοιμάσθη πρὸς μάχην. Τεσσαράκοντα πεζοὶ στρατιῶται καὶ τριάκοντα δύο ἵππεῖς συνεκρότουν τὴν μόνην δύναμίν του· ἀλλ' ἄπχοντας ἐθέρμαινε τὸ πνεῦμα τῶν μαρτύρων. Ὁ Ὅσειν καὶ τινες τῶν προκρίτων αὐτοῦ ἀνδρῶν, ἐλούσθησαν, ἐχρίσθησαν καὶ ἠλείφθησαν μύρρις, «διότι μετ' ὀλίγον,» εἶπον, «ἐσόμεθα μετὰ τῶν ἰοβλεφάρων Οὐρὶ τοῦ παραδείσου.»

Πλὴν ἀλλ' ὅμως τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ σταθερότητα διεκλόνησαν αἱ οἰμωγαὶ τῶν ἀταδελφῶν καὶ θυγατέρων του, καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἐσχάτης δυστυχίας εἰς ἣν ὁ θάνατός του θὰ ἔβριπτεν αὐτάς. Ἀνεμνήσθη, προσέτι, ὅτι παρήκουσε τὴν συμβουλήν τοῦ Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Ἀβθός, ἄλλως δὲν θὰ παρελάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ τὰς γυναικῆς του, αἵτινες ἀσφαλῶς εἶχον ἐν Μέκα. «Ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἀνταμείψῃ, Ἀβδαλλάχ!» ἀνέκραξεν ἐν πληρώσει αἰσθημάτων.

Ἰλη τριάκοντα ἵππέων ἐν προπορείᾳ ὀδηγουμένων ὑπὸ τοῦ Χάρρο προσήλασεν ἤδη, ἀλλ' οὗτοι ἦλθον ὡς φίλοι καὶ σύμμαχοι. Ὁ Χάρρο μεταμεληθεὶς ὅτι ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀνακόψας τὰς προθέσεις τοῦ Ὅσειν, προσήρχετο τῶρα ἐν ἐξίλασμῳ ὅπως ἀγωνισθῆ καὶ ἀποθάνῃ ὑπὲρ αὐτοῦ «Οὐαὶ ὑμῖν, ἄνδρες τῆς Κούφας!» ἀνέκραξεν,



ἐν ᾧ ὁ Ἀμάρ σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ προσήγγιζον· «προσεκάλεσατε τὸν ἀπόγονον τοῦ προφήτου εἰς τὴν πόλιν σας, καὶ τώρα λαμβάνετε τὰ ὄπλα ἐναντίον του. Ἀπεστερήσατε αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του τὰ ὕδατα τοῦ Εὐφράτου, ἅτινα εἰσὶν ἐλεύθερα καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἀπίστους καὶ τὰ ζῶα τοῦ πεδίου, καὶ ἐκλείσατε αὐτὸν ὡς λέοντα ἐν τοῖς βασάνοις.»

Ὁ Ἀμάρ ἤρξατο δικαιολογῶν ἑαυτὸν καὶ προβάλλων τὰς διαταγὰς τοῦ ἐμίρου· ἀλλ' ὁ γαλεπὸς Σχαμάρ κατέπαυσε πάντα λόγον ἐπιτάσσειν νὰ ρίψωσι ἐν βέλος εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ὄσειν, καὶ προσκαλῶν ὅλους νὰ μαρτυρήσωσιν ὅτι αὐτὸς πρῶτος προσέβαλεν. Ἀψιμαχία ἠκολούθησεν, ἀλλ' οἱ ἄνδρες τοῦ Ὄσειν ἐμεινον ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτῶν, ὅπου μόνον οἱ τοξοὶ εἶχον ἐξόχου ἐδύναντο νὰ τοὺς ἐνοχλήσωσιν. Πότε καὶ πότε ἐλάμβανον χώραν μονομαχίαι, ὡς ἔθος ἦτο τοῖς Ἀραβῶσι. Ἐν ταύταις πλείονα ἔπαθεν ὁ ἐχθρὸς, καθότι οἱ ἄνδρες τοῦ Ὄσειν ἐμάχοντο μετὰ τῆς ἀπογνώσεως τῶν βουλῶν θεμένων ν' ἀποθάνωσιν.

Ὁ Ἀμάρ τότε διέταξε γενικὴν ἐφοδὸν, ἀλλ' ἡ ἀμύνη τοῦ στρατοπέδου ἀπέβη ἐπιτυχής, ὄντος ἀφράκτου μόνου κατὰ μέτωπον. Ὁ Σχαμάρ καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ἐπειράθησαν νὰ ρίψωσι κατὰ γῆς τὰς σκηνάς, ἀλλ' ἐνέτυχον εἰς κρατερὰν ἀντίστασιν. Τότε αὐτὸς ἐνέπηξε τὸ δόρυ του εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ὄσειν καὶ ἐκραξε διὰ πύρρῳ τὴν καύση. Αἱ γυναῖκες ἐξῆλθον ὀλολύζουσαι. «Τὸ πῦρ τῆς Γεέννης ἔστω μερίς σου!» ἀνεφώνησεν ὁ Ὄσειν, «βούλεσαι νὰ ἐξολοθρεύσης τὴν οἰκογένειάν μου».

Καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ ἄγριος Σχαμάρ ἀνέστειλε τὴν χειρὰ του ἰδὼν ἀόπλους γενναῖκας, ὑπεχώρησε δὲ μετὰ τοῦ τάγματός του ἀπολέσας ἀριθμὸν τινα ἐξ αὐτοῦ.

Ἀμφότερα τὰ μέρη ἀπέστησαν τῆς μάχης κατὰ τὴν ὥραν τῆς μεσημερίου προσευχῆς· ὁ δὲ Ὄσειν ἀπήγγειλε τὴν προσευχὴν τοῦ Τρόμου, συνήθη μόνον ἐν σιγῇ μάχης ἐσχάτης ἀμυχανίας.



Τελειοποιεῖσθιν τῶν προτευχῶν, ὁ ἐχθρὸς ἐπινέλαβε τὴν ἰμβρολὴν, ἀλλὰ κυρίως δι' ἕσττων ῥιπτομένων ἐκ τινος ἀποστάσεως. Οἱ πιστοὶ ἀκόλουθοι τοῦ Ὀσεῖν, ἐθερί- ζοντο εἰς πρὸς εἰς, ἕως οὗ οὗτος σχεδὸν ἐμονώθη· καὶ ἴμως οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἔλθῃ εἰς χεῖρας πρὸς αὐτόν. Βέλος ῥιφθὲν διεπέρασε τὸν μικρὸν αὐτοῦ υἱὸν Ἀβδαλ- λάχ, ὃν ἐβάσταζεν ἐπὶ τοῦ γόνατος. Ὁ Ὀσεῖν λα- βὼν τὸ αἷμά του ἐν τῷ κοίλῳ τῆς χειρὸς, ἔρριψεν κῦτὸ πρὸς τὸν οὐρανόν. «ὦ Θεέ,» ἀνέκραξεν, «ἐάν ρεῖλου ἡμῶν τὴν βοήθειαν, διεκδίκησον τοῦλάχιστον τοὺς ἀδυνάτους διὰ τὸ ἄθῶον τοῦτο αἷμα.»

Ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὠρχίον παιδίον μετὰ κειμηλίων εἰς τὰ ὠτία, ὡσαύτως ἐτραυματίσθη κατὰ τοὺς βρα- χίονας. «Ὁ Ἀλλάχ θὰ σὲ προσλάβῃ, τέκνον μου,» ἔπεν ὁ Ὀσεῖν, «ταχέως θὰ εὔρεθῆς μετὰ τῶν προ- πάπτων σου ἐν παρχαδείῳ.»

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ Ζεϊνάβ ὤρμησεν ἔξω, κα- παχέουσα ἀρὰς καὶ ἐπικαλουμένη τὴν ἐκδίκησιν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τῶν δολοφόνων τῆς οἰκογενείας τῆς. Ἀλλὰ τὴν φωνὴν αὐτῆς κατέπνιξαν οἱ ὄρκοι καὶ αἱ ἀ- ραὶ τοῦ Σχαμάρ, ὅστις ἐκύκλωσε μετὰ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ τὸν Ὀσεῖν. Οὗτος ἐπάλαισεν ἀπεγνωσμένως καὶ πολλοὺς ἔρριψε περίξ του νεκροὺς, ἀλλ' αἱ δυνάμεις αὐ- τοῦ ἤρξαντο ἐκλείπουσαι· ἐγένετο σφαγὴ μᾶλλον ἢ μά- ρη· ἔπεσε χαμαὶ, καὶ ἕως οὗ ἡ ζωὴ του ἐσβέσθη δὲν ἵπασαν τιτρώσκοντες αὐτόν. Τριάκοντα πληγαὶ ἠριθ- μήθησαν κατὰ τὸ σῶμά του καὶ τριάκοντα τέσσα- ρες ῥήξεις. Τότε ἀπέτεμον τὴν κεφαλὴν του ὅπως τὴν τέμψωσιν εἰς τὸν Ὀβεῖδ' ἀλλάχ, ὁ δὲ Σχαμάρ, μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, καθ' ἃς εἶχον διαταγὰς, διήλασαν ἔνω καὶ κάτω ἐπὶ τοῦ σώματός του, ἕως οὗ τοῦτο κατεπατήθη ἐν τῇ κόνει.

Ἐβδομήκοντα δύο ὄπαδοὶ τοῦ Ὀσεῖν ἔπεσαν κατὰ τὴν σφαγὴν ταύτην· ἐξ ὧν δεκάσπτα ἦσαν ἀπόγονοὶ αὐτοῦ· Φατιμές. Ὀγδοήκοντα ἐκτὼ ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ





ἐφονεύθησαν καὶ μέγας ἀριθμὸς ἐτραυματίσθησαν. Ὅλα τὰ ὄπλα καὶ αἱ σκευαὶ τοῦ Ὀσεὶν καὶ τῆς οἰκογενείας του ἐκυριεύθησαν ὡς ἔννομα λάφυρα, καὶ τοὶ ἐναντίον τῆς διαταγῆς τοῦ Ἀμάρ.

Ὁ Σχάμάρ ἀπέστειλε ἓνα τῶν ἰππέων αὐτοῦ ὅπως κομίσῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀσεὶν εἰς τὸν ἐμίρην Ὀβεῖδ' ἀλλάχ. Καὶ ἐπορεύθη μὲν οὗτος μεθ' ὅλης τῆς σπουδῆς, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς Κούφαν πρὶν ἢ κλεισθῶσιν αἱ θύραι τοῦ φρουρίου. Παραλαβὼν τὸ αἰμοβαφὲς τρόπαιον εἰς τὰ ἴδια μέχρι τῆς πρωΐας, ἔδειξεν αὐτὸ ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν σύζυγόν του· αὕτη ὁμῶς ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν της ἀπὸ τούτου μετὰ φρίκης, ἅτε καὶ ὄντος ἑνὸς τῶν ἐνόχων τῆς μείζονος ὕβρεως πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ προφήτου, ἔκτοτε δὲ διέκοψε τοῦ λοιποῦ πᾶσαν μετὰ τοῦ ἀνδρός της συκοινωνίαν.

Ὅταν ἡ κεφαλὴ προσήχθη τῷ Ὀβεῖδ' ἀλλάχ, οὗτος ἐπάταξεν αὐτῆς τὸ στόμα διὰ τῆς ράβδου του. Γεράρος τις Ἄραψ παρεστηκῶς ἐταράχθη ἐπὶ τῇ ἀσεβείᾳ του ταύτη. «Μὰ τὸν Ἀλλάχ!» ἀνέκραξεν, «εἶδον τὰ χεῖλη ἐκεῖνα καταφιλεύμενα ὑπὸ τῶν ἱερῶν χιλιῶν τοῦ προφήτου!»

Ἐν τῷ Ὀβεῖδ' ἀλλάχ ἐξήρχετο τῆς ἀκροπόλεως, εἶδε γυναῖκας τινὰς πενιχρῶς ἐνδεδυμένας, καὶ ἐκάθισεν ἐν μερίμνῃ χαμαὶ ἐπὶ τοῦ βηλοῦ. Ἐδέησε νὰ ἐρωτήσῃ τρεῖς ποῖαι ἦσαν, πρὶν ἢ τῷ γίνῃ γνωστὸν ὅτι ἦτο ἡ Ζεϊνάβ, ἀδελφὴ τοῦ Ὀσεὶν, μετὰ τῶν αὐτῆς θεραπεινῶν. «Εὐλογητὸς ὁ Ἀλλάχ,» ἀνέκραξε μετ' αἰσχροῦς ἀγαλλιάσεως, «ὅτι περιήγαγε τὴν ὑψαύχεναν ταύτην γυναῖκα εἰς ὄνειδος καὶ κατέστρεψε θανάτῳ τὴν οἰκογένειάν αὐτῆς.» «Εὐλογητὸς ὁ Ἀλλάχ,» ὑπέλαβεν ἀγερῶχος ἡ Ζεϊνάβ, «ὁ δοξάσας τὴν οἰκογένειάν μας διὰ τοῦ ἀγίου τοῦ ἀποστόλου Μωάμεθ. Ὡς πρὸς τὸν θάνατον τῶν δμαίμων μου, οὕτως ἦτο πεπρωμένον αὐτοῖς, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν τόπον τῆς ἀναπαύσεώς των.



ἀλλ' ὁ Θεὸς θὰ καλέσῃ σὲ καὶ ἐκείνους ὁμοῦ, καὶ θὰ κρίνῃ μετὰξὺ ὑμῶν.»

Ἡ ἐργὴ τοῦ ἐμίρου ἀνεφλέχθη ἐκ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς, οἱ δὲ φίλοι αὐτοῦ, φοβούμενοι μὴ παροξυνθῆ ἴς τι βίαιον ἔργον, τῷ ἀνέμνησαν ὅτι αὐτὴ ἦτο γυνὴ ἀναξία τοῦ θυμοῦ του.

«Ἄρκει,» ἀνέκραξεν, «ὡς ὑβρίζῃ ὅσον θέλει· ὁ Ἄλλὰχ κάνωσε πληρέστατα τὴν ψυχὴν μου διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ της καὶ τοῦ ἀφνισμοῦ τῆς στασιωτικῆς φυλῆς της.»

«Ἄλθθως!» ἀπεκρίθη ἡ Ζεϊνάβ, «σὺ τῷ ὄντι κατῆστρεψας τοὺς ἡμετέρους ἄνδρας καὶ ἀφείλου τῆμων ἰζῆας καὶ κλάδους. Ἐὰν τοῦτο δύναται νὰ ἦνε ἱκανοποίησις τῆ ψυχῆ σου, ἔχεις αὐτήν.»

Ὁ ἐμίρης ἠτένισε πρὸς αὐτὴν μετ' ἐκπλήξεως. «Σὺ ἔσαι πράγματι,» εἶπεν, «ἀξία ἀπόγονος τοῦ Ἄλῃ, ὅστις το ποιητὴς καὶ ἀνδρεῖος.»

Ἡ ἀνδρία ἀπεκρίθη ἡ Ζεϊνάβ, «δὲν εἶνε χαρακτηριστικὸν τῆς γυναικός· ἀλλὰ θὰ λέγῃ ἡ γλῶσσά μου τι ὑπαγορεύει ἡ καρδία μου.»

Ὁ ἐμίρης ἔρριψε τὰ βλέμματά του ἐπὶ τὸν Ἄλῃ, ὃν υἷὸν τοῦ Ὁσεῖν, νέον μόλις ἀνδρούμενον, καὶ προστάξε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσιν. Ἡ ἀγέρωχος καρδία τῆς εἰνάβ τῶρα ἐνέδωκεν. Προπίπτουσα εἰς δάκρυα, πεπεπτύξατο τὸν ἀνεψιὸν αὐτῆς. «Εἰσέτι δὲν ἔπιες ἀρ-  
ετὸν ἐκ τοῦ αἵματος τῆς οἰκογενείας μας;» ἀνέκραξε πρὸς τὸν Ὁσεῖδ' ἀλλὰχ, «καὶ διψᾷς τὸ αἷμα τοῦ νέου ρούτου; Λάβε καὶ τὸ ἐμὸν σινάμα ἵν' ἀποθάνω μετ' αὐτοῦ.»

Ὁ ἐμίρης ἐνέβλεψεν αὐτῇ πάλιν, ἔτι μᾶλλον θαυμάζων· διελογίσθη ἐπ' ὀλίγον, παλαίων πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ἠθότι ἦτο διατεθειμένος νὰ φονεύσῃ τὸν κοῦρον· τὸν συνεκίνησεν ὅμως ἡ στοργὴ τῆς Ζεϊνάβ. Ἐπὶ τέλους ἂ ἀγαθότερα αὐτοῦ αἰσθήματα ὑπερίσχυσαν, καὶ ἡ ῶῃ τοῦ Ἄλῃ ἐσώθη.



Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὄσειν μετεχομίσθη εἰς τὸν Καλίφην Γεζήδ ἐν Δαμασκῷ, λαβὼν ὁ θηριώδης Σχαμάρ τὴν ἐπὶ τούτῳ ἐντολήν· συγχρόνως ἐπέμφθη ἡ Ζεϊνάβ μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῆς καὶ τοῦ νέου Ἀλῆ. Ὁ τελευταῖος οὗτος εἶχεν ἄλυσιν περὶ τὸν λαιμὸν, ἔβαινε ὄμως ὑπερηφάνως, καὶ οὐδὲ κἂν μιᾶς λέξεως ἠξίωσε τοὺς ὀδηγοὺς αὐτοῦ.

Ὅταν ὁ Σχαμάρ προσήνεγκε τὴν κεφαλὴν μετὰ τῶν χειρετισμῶν τοῦ Ὄσειδ' ἀλλάχ, ὁ Καλίφης ἔχυσε δάκρυα, διότι ἐμνήσθη τῆς συμβουλῆς ἣν ὁ πατήρ του θνήσκων ἔδωκεν αὐτῷ ὡς πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλῆ. «Ὡ Ὄσειν!» ἀνεφώνησεν ἐνθέρμως, «ἐὰν ἐπιπτες εἰς παγιδίον μου δὲν θὰ ἐφονεύσο. «Καὶ ἐκρηγνὺς τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἀπόντος Ὄσειδ' ἀλλάχ, «Ἦ κατάρχ τοῦ Θεοῦ», ἀνέκραξεν, «ἔστω ἐπὶ τὸν υἱὸν τῆς Σομυάχ.» \*

Προέτρεψεν αὐτὸν εἰς τῶν αὐλικῶν του νὰ ἀποκτείνῃ τὸν Ἀλῆ, καὶ ἐξαλείψῃ ἅπασαν τὴν γενεάν τοῦ Ὄσειν, ἀλλ' ἐπιεικέστεραι συμβουλαὶ ὑπερίσχυσαν. Ὅτε αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά μετηνέχθησαν ἐμπροσθέν του, παρισταμένου τοῦ Συριακοῦ σώματος τῶν εὐγενῶν, συνεταράχθη ἐπὶ τῷ πενιχρῷ αὐτῶν ἱματισμῷ, καὶ πάλιν κατηράσατο τὸν Ὄσειδ' ἀλλάχ. Συνδιαλεγόμενος πρὸς τὴν Ζεϊνάβ, ὠμίλησε δυσφήμως περὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ἀλῆ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Ὄσειν, ἀλλ' ἡ ἀγέρωχος καρδία τῆς ἀτρομήτου ταύτης γυναικὸς αὐτῆς ἐξηγήθη, ἀπεκρίθη δὲ μετ' ἐμπρεποῦς περιφρονήσεως καὶ δικαίων λοιδοριῶν, ὥστε κατήσχυνεν αὐτὸν μέχρι σιγῆς.

Ὁ Γεζήδ τώρα προσηνέχθη τῇ Ζεϊνάβ καὶ ταῖς ἄλλαις γυναιξὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ὄσειν μετ' ἰδιάζοντος σεβασμοῦ· λουτροὶ ὠρίσθησαν δι' αὐτάς καὶ ἐνδύματα ἀρμόζοντα εἰς τὴν θέσιν των· τὰς ὑπεδέχοντα

\* Ὀνειδισμὸς πρὸς τὴν παρὰ νόμον καταγωγὴν τοῦ Ὄσειδ' ἀλλάχ ἐκ τῆς Σομυάχ, ἥτις ἦτο εὐζυγὸς δούλου Ἑλλήνης.



ἐν τῷ παλατίῳ του, αἱ δὲ χηρεύσασαι σύζυγοι τοῦ πατρὸς του Μωυσιάχ προσερχόμεναι συναναστρέφοντο αὐταῖς, μεριζόμεναι τὸ διὰ τὸν Ἄλῃ πένθος των. Ὁ Γεζήδ προσέτι ἐδειξεν ἄκραν εὐνοίαν πρὸς τὸν Ἄλῃ καὶ Ἄμρου, υἱοῦ τοῦ Ὀσεῖν, καὶ οὐδέποτε ἐξήρχετο εἰς περίπατον χωρὶς νὰ παραλαμβάνη μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τούτους. Ὁ Ἄμρου ἦτο εἰσέτι παῖς. Ὁ Γεζήδ ἠρώτησεν αὐτὸν ἡμέραν τινὰ παίζων, «Θέλεις νὰ παλαίσῃς πρὸς τὸν υἱόν μου Καλήδ!» Τὸ ὄμμα τοῦ νάνου ἀνέλαμψε. «Λὸς αὐτῷ μαχαίριον» ἀνέκραξε, «καὶ δὲς μοι ἕτερον!» «Φύλαξαι τὸν παῖδα τούτον,» εἶπε πονηρὸς τις γέρων αὐλικὸς, ὅστις ἴστατο πλησίον, καὶ ἦτο ἐχθρὸς τῆς οἰκίας τοῦ Ἄλῃ—«φύλαξαι τὸν παῖδα τούτον, ἔστω σοι μέλημα, ὄφεις συγγενῆς τοῦ ὄφεως.»

Μετὰ τινὰ χρόνον, ὅτε ἡ οἰκογένεια τοῦ Ὀσεῖν ἐπεθύμησε νὰ ἀπέλθῃ ἐκ Μεδίνης, ὁ Γεζήδ τῇ ἐχορήγησε δαψιλῶς πᾶσαν παραμυθίαν διὰ τὴν ὁδοιπορίαν, καὶ ἀσφαλῆ πομπὴν ὑπὸ ἐπιμελῆ ἀξιωματικόν, ὅστις περιέσπε τὴν οἰκογένειαν μετὰ τῆς πρεπούσης αἰδοῦς. Τελεσθεΐσης τῆς ὁδοιπορίας ἡ Ζεϊνάβ καὶ ἡ Φατιμέ, ἡ ἑνέα θυγάτηρ τοῦ Ὀσεῖν, ἠθέλησαν νὰ προσφέρωσιν εἰς ἰδῶρον τῷ ὀδηγῷ αὐτῶν τινὰ ἐκ τῶν κειμηλίων των, ἀλλ' ὁ ἄξιος Σύριος οὐδὲν ἐδέχθη. «Ἐὰν εἰργαζόμεν ὅπως λάβω ἀμοιβήν,» εἶπε, «μικροτέρα παρὰ τὰ κειμήλια ταῦτα θὰ ἐξήρκει· ἀλλ' ὅ,τι ἔπραξα ἐγένετο διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ χάριν τῆς μετὰ τοῦ προφήτου συγγενείας σας.»

Οἱ Πέρσαι σέβονται ἐξόχως τὴν μνήμην τοῦ Ὀσεῖν, ἐπονομάζοντες αὐτὸν Σγαχήδ ἤτοι Μάρτυρα, καὶ Σεῦεζήδ ἤτοι Κύριον· οὗτος δὲ μετὰ τῶν κατ' εὐθείαν ἐπὶ ἑννέα γενεάς ἀπογόνων αὐτοῦ, κατατάσσονται μετὰ τῶν δώδεκα Ἰμαμῶν ἤτοι Ἱεροφαντῶν τοῦ Περσικοῦ θρησκευματος. Ἡ ἐπέτειος ἑορτὴ τοῦ μαρτυρίου του καλεῖται Ροῦς Ὀσεῖν (ἡ ἡμέρα τοῦ Ὀσεῖν), τηρεῖται δὲ μετὰ μεγάλης πομπῆς. Μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον ἀνη-



γέρθη προϊόντος τοῦ χρόνου ἐφ' οὗ τόπου εἶχε πέσει, καὶ ὠνομάσθη Ἀραβιστὶ, Μεσχέδ Ὄσειν, ὃ ἐστὶ, τὸ Μνημεῖον τοῦ Ὄσειν. Οἱ Χιῖται, ἢ ὀπαδοὶ τοῦ Ἀλῆ, διηγοῦνται διάφορα τεράστια ὡς δοξάσαντα τὸ μαρτύριόν του. Ὁ ἥλιος ἔκρυψε τὸ φῶς του, οἱ ἀστέρες ἐσπινθηροβόλησαν ἐν πλήρει μεσημβρία καὶ συνέκρουσαν ἀλλήλοις, αἱ δὲ νεφέλαι ἐπώμβρισαν χειμάρρους αἵματος. Ἰπερφυῆς τι φῶς ἐξεπέμπετο ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ μάρτυρος, καὶ σμῆνος λευκῶν πτηνῶν ἵπταντο περὶ αὐτήν. Τὰ τεράστια ὁμῶς ταῦτα κρατερῶς ἐξαρνεῖται ἡ αἵρεσις τῶν Μοσλήμων καλουμένων Σοννιτῶν, οἵτινες ἐδελύσσονται τὸν τε Ἀλῆ καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΖ΄.

Ἐπανάστασις τοῦ Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Ζοβεῖρ—Ἀλωσις καὶ δῆ-  
ωσις τῆς Μεδίνης.—Πολιορκία τῆς Μέκας.—Θάνατος  
τοῦ Γεζήδ.

Ὁ θάνατος τοῦ Ὄσειν ἀπήλλαξε μὲν τὸν Γεζήδ φο-  
βεροῦ ἀντιπάλου, ἀλλ' ἐνίσχυσε τὰς ἀπαιτήσεις ἐτέρου,  
μόλις ἦσσαν δημοτικοῦ. Οὗτος ἦτο ὁ Ἀβδαλλάχ, υἱὸς  
τοῦ Ζοβεῖρ, τιμώμενος διὰ τὴν εἰς τὴν πίστιν ἀφο-  
σίωσίν του, ἀγαπώμενος διὰ τὴν χάριτα τῶν τρόπων  
του, καὶ κτώμενος τοσαύτην πολιτικὴν δεξιότητα, ὥσ-  
τε ταχέως ὠκονόμησε νὰ προκηρυχθῆ Καλίφης ὑπὸ  
τῶν ὀπαδῶν τοῦ οἴκου Ἀσχήμ καὶ μεγάλης μερίδος  
τοῦ λαοῦ τῆς Μεδίνης καὶ Μέκας. Ἀποκαλῶν μαρτύ-  
ριον τὰ τοῦ Ὄσειν παθήματα, ἐλάμβανε θέμα πρὸς  
δμιλίας, δι' ὧν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀνηγορεύθη, ἐσπού-  
δαζεν ἵνα ἄγῃ καὶ φέρῃ τὴν κοινὴν γνώμην. Ἀνε-  
μίμησκε τὰς ἀρετὰς ἐκείνου τοῦ ἐγγόνου τοῦ προφή-  
του, τὰς εὐσεβεῖς αὐτοῦ ἀγρυπνίας, νηστείας καὶ προσ-



ευχάς· τὴν ἀπιστίαν τοῦ λαοῦ τῆς Κούφας, ἧς ἔνεκεν ἔπεσε θύμα· τὸν ὑψηλὸν ἠρωϊσμὸν τῶν τελευταίων αὐτοῦ στιγμῶν, καὶ τὰς ἀπανθρώπους πράξεις αἵτινες συνώδευσαν τὴν δολοφονίαν του. Τὸ δημόσιον πνεῦμα ἀνεφλέχθη διὰ τῶν ἀγορεύσεων τούτων· ὁ δὲ διεγερθεὶς ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς μνήμης τοῦ Ὅσῆν ἐφίχθη μέχρι τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ ἐγκωμιαστοῦ. Αἰγύπτios τις μάντις, περίφημος ἐπὶ προρρητικῇ ἐπιτηδειότητι, ὅστις εἶχε μελετήσει τὸν προφήτην Δαν:ῆλ, διεδήλωσεν ὅτι ὁ Ἀβδαλλάχ ἐμελλε νὰ ζήσῃ καὶ ἀποθάνῃ βασιλεὺς· τοῦτο δὲ παρήγαγε μέγα ἀποτέλεσμα ὡς πρὸς αὐτὸν μεταξὺ τῶν δεισιδαιμόνων Ἀράβων, εἰς τρόπον ὥστε ἡ μερίς του μετ' οὐ πολὺ κατέστη πολυάριθμος.

Ὁ Καλίφης Γεζήδ, εἰ καὶ ἅπασαι σχεδὸν αἱ ἐπαρχίαι τοῦ κράτους του ἔμενον εἰσέτι πισταὶ εἰς αὐτὸν, ἐπτοήθη ἐπὶ τοῖς κινήμασι τοῦ νέου τούτου ἀντιπάλου. Προσποιήθη ὅμως ὅτι κατεφρόνει αὐτοῦ, καὶ ἔπεμψεν ἀργυροῦν περιλαίμιον πρὸς τὸν Μέρουαν-Ἰβν-Ἀκῆμ, τότε διοικητὴν τῆς Μεδίνης, ἐντελλόμενος αὐτῷ ἵνα τὸ περιθέσῃ εἰς τὸν τράχηλον τοῦ «ψευδοῦς Καλίφου,» εἰάν ἐπέμενεν ἐν τῇ μανίᾳ του, καὶ ἀποσείλῃ αὐτὸν ἀλυσίδετον εἰς Δαμασκόν. Ἄλλ' ὁ Μέρουαν, ὅστις ἐκέκτητο ἱκανὴν ὀξύνοϊαν καὶ ἐγίνωσκε τό τε πανοῦργον καὶ τὸ θάρτος τοῦ Ἀβδαλλάχ, ἅμα δὲ καὶ τὴν αὐξάνουσαν πρὸς αὐτὸν εὐνοϊαν τοῦ λαοῦ τῆς Μεδίνης, διέφυγε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς.

Οὐχ ἧσσον ἀνεπιτυχεῖς ἀπέβησαν αἱ ἀπόπειραι τοῦ Γεζήδ ὅπως καταβάλλῃ τὴν ἐγειρομένην ἰσχὺν τοῦ Ἀβδαλλάχ ἐν Μέσχ. Μάτην ἐπανειλημμένως μετήλλαξε τοὺς διοικητὰς τῆς πόλεως ἐκείνης· ἕκαστον αὐτῶν ἐκ περιτροπῆς ἐξειδιάσθη ἢ ὑπερέχουσα ὀξύνοϊα τοῦ Ἀβδαλλάχ, ἢ ἐγαλίνωσεν ὁ θορυβώδης γογγυσμὸς τοῦ λαοῦ.

Διάφοροι διαπραγματεύσεις ἔλαβον χώραν μεταξὺ τοῦ Γεζήδ καὶ τῶν ἀντιπολιτευομένων τούτων πόλεων, πολιτικαὶ δὲ ἐπιστολαὶ ἐπέμψθησαν παρ' αὐτῶν εἰς Δα-



μασκόν· αἵτινες ὅμως εἰς οὐδὲν ἄλλο συνετέλεσαν ἢ ὅπως καταστήσωσιν ἔτι ἐπιφοβώτερον τὸ ἐν τῷ Καλιφάτῳ σχίσμα. Οἱ πρεσβευταὶ ἐκόμισαν ὀπίσω ἐκθέσεις περὶ τοῦ ἀκολάστου βίου τοῦ Γεζήδ, αἵτινες διεκλόνησαν τοὺς πιστοὺς καὶ ἐγκρατεῖς Ἄραβας τῶν ἱερῶν πόλεων. Αἱ ἐκθέσεις αὗται παρίστανον τὸν Γεζήδ ὡς γυμνὸν θρησκείας καὶ ἠθικῆς· ὀλιγωροῦντα τῶν ὠρῶν τῆς λατρείας· παχυλῶς φιλήδονον, ἔκδοτον εἰς τὸν οἶνον καὶ τὸ συμποσιάζειν· ἐκτεθηλυμένως τρυφηλὸν, καταναλίσκοντα τὸν χρόνον αὐτοῦ ἐν μέσῳ αἰοιδῶν καὶ χορευτριῶν, ἐμπαθῆ ἀκρατὴν τῆς μουσικῆς καὶ τῶν χλιδαινόντων ὀργάνων, καὶ περιστοιχούμενον ὑπὸ κυνῶν καὶ εὐνούχων.

Ἡ καταφρόνησις καὶ ἀποστροφή, ὧν αἱ παρασάσεις αὗται ἐγένοντο αἵτιοι, ὑπεθάλλοντο ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Ζοβεῖρ, ἐξετάθησαν δὲ ἐφ' ἅπαντα τὸν οἶκον Ὀμμιάχ, οὗτινος ὁ Γεζήδ ἦτο μέλος. Κεκληρυγμένη στάσις ἐπὶ τέλους ἐξεβράγη κατὰ τινα χαρακτηριστικὸν τῶν Ἀράβων τρόπον. Διαρκούσης συνελεύσεως ἐν τῷ Τζαμίῳ τῆς Μεδίνης, εἰς τῶν συνωμοτῶν ἔβριψε κατὰ γῆς τὴν κίδαριν αὐτοῦ, ἐκφωνῶν, «Ἀποβάλλω τὸν Γεζήδ ὡς ἀποβάλλω τὴν κίδαριν ταύτην.» ἕτερος ὑπεστήριξεν αὐτὸν ἀνακράζων, «Ἀποβάλλω τὸν Γεζήδ ὡς ἀποβάλλω τὸ ὑπόδημα τοῦτο.» Σωρὸς ὑποδημάτων καὶ κιδάρεων ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ κατέδειξαν ὅτι τὸ αἶσθημα ἦτο δρόθυμον.

Ἐκινήθησαν ἔπειτα πρὸς φυγαδεῖαν τοῦ οἴκου Ὀμμιάχ καὶ πάντων τῶν ὑποχειρίων αὐτῷ· ἀλλ' οὗτοι, χίλιοι τὸν ἀριθμὸν, κατέφυγον εἰς τὸ παλάτιον τοῦ διοικητοῦ Μέρουαν-Ἰβν-Ἀκῆμ, ὅστις ἦτο ἐκ τῆς γενεᾶς ἐκείνης. Ἐνταῦθα στενωῶς ἐπολιορκήθησαν, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸν Γεζήδ ἐξαιτούμενοι ἵνα ἐπισπεύσῃ αὐτοῖς βοήθειαν.

Οὐχὶ εὐκόλως ὁ Γεζήδ ἐδύνατο νὰ καταπέσῃ τινὰ ἐκ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ ὅπως ἀποδυθῆ εἰς τοσού-



τω λαομίσητον ἀγῶνα. Ὁ Μεσλὲμ-Ἰβν-Ὀκβάχ, γενναῖος μὲν, ἀλλ' ἀνάπηρος γέρων στρατηγός, ἀνεδέχθη ἐπὶ τέλους αὐτόν· παρετήρησεν ὅμως μετὰ καταφρονήσεως, ὅτι χίλιοι ἄνθρωποι, οἵτινες ἀνείχοντο νὰ μένωσι κεκλεισμένοι ὡς ὄρνιθες χωρὶς νὰ μάχωνται, δὲν ἦσαν ἄξιοι ἀρωγῆς.

Μελλόντων τῶν στρατευμάτων ν' ἀπέλθωσιν, ὁ Γεζήδ περιήλασε μεταξὺ αὐτῶν, ἔχων τὸ φάσγανον ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ καὶ Ἀραβικὸν τόξον διὰ τοῦ ὤμου, καὶ τοὺς προέτρεψε νὰ δείξωσι τὴν πίστιν καὶ ἀνδρίαν αὐτῶν. Καθ' ἃς ἔδωκε πρὸς τὸν Μεσλὲμ ὁδηγίας, ὤφειλεν οὗτος νὰ προσκαλέσῃ τὴν πόλιν τῆς Μεδίνης τρεῖς ἡμέρας κατὰ διαδοχὴν, πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ ἔφοδον· ἐὰν δὲ ἤρνεϊτο νὰ ὑποταχθῆ, τότε, κυριεύων αὐτήν, νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τριήμερον λεηλασίαν. Τῷ ἐντείλατο ὅμως νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ νέου Ἀλῆ, υἱοῦ τοῦ Ὀσεῖν, ὅστις εὕρισκετο ἐν τῇ πόλει, καὶ διετέλει ἀμέτοχος εἰς τὴν ἀνταρσίαν.

Ὁ Μεσλὲμ ἀπῆλθεν ἡγέτης δώδεκα χιλιάδων ἰππέων καὶ πεντακισχιλίων πεζῶν. Ἀφίχθεις ἔμπροσθεν τῆς Μεδίνης, εὔρε βαθεῖαν τάφρον ἐσκαμμένην περὶ τὴν πόλιν καὶ μεγάλας παρασκευὰς πρὸς ἄμυναν. Ἐπὶ τρεῖς ἀλλεπαλλήλους ἡμέρας προσεκάλεσεν αὐτήν νὰ παραδοῦν, καὶ ἐφ' ἐκάστην ἡμέραν ἔλαβεν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν. Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐπετέθη κατ' αὐτῆς ἐξ ἐφόδου, ποιητᾶμενος τὴν ἐμβολὴν ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους, ὅπως οἱ πολιορκουμένοι ἐνοχλῶνται ὑπὸ τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου. Ἡ πόλις ἀντέστη ἕως οὗ οἱ πλειστοὶ τῶν πρωτίστων ὁδηγῶν αὐτῆς ἐφονεύθησαν· ἠθέλησε τότε νὰ ἔλθῃ εἰς βήτρην, ἀλλ' ὁ τραχὺς γέρων στρατηγός ἠνάγκασεν αὐτήν εἰς ὑποταγὴν ἀνευ ὕρων.

Ὁ Μεσλὲμ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ξιφῆρης, καὶ ἀπέστειλεν εὐθὺς ἵνα ζητήσωσι τὸν Ἀλῆ, τὸν παῖδα τοῦ Ὀσεῖν, ὃν ἐκάθισε ἐπὶ τῆς ἰδίας καμήλου, παρασχὼν αὐτῷ πιστὴν παρακομπήν. Ἐφρόντισεν ἔπειτα ἵνα ἀπο-





σείν, συνοδεύουσι δὲ τὸ ὄνομά του μετὰ τῆς ἐπικλήσεως, «Εἶη κατηραμένος παρὰ Θεοῦ!»

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΗ΄.

Ἀναγόρευσις τοῦ Μωωγιάχ Β΄., δγδδου Καλίφου.—Παραίτησις αὐτοῦ καὶ θάνατος.—Ὁ Μέρουαν-Ἰβν-Ἀχήμ καὶ ὁ Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Ζοβεῖρ, ἀντίπαλοι Καλίφαι.—Ἐμφύλιοι ἐν Συρίᾳ πόλεμοι.

Ἀποβιώσαντος δὲ τοῦ Γεζήδ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μωωγιάχ Β΄., προεκηρύχθη ἐν Δαμασκῷ, ὢν ὁ τρίτος Καλίφης ἐκ τοῦ οἴκου Ὀρμιάχ. Ἦγε τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἦτο ἀνισχυς τὸν τε νοῦν καὶ τὸ σῶμα, ἐκυβέρνα δὲ τὰς γνώμας καὶ πράξεις του ὁ κεχαρισμένος αὐτῷ διδάσκαλος Ὀμάρ-Ἀλμέκσους, ὢν ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Καδαρίων, δοξαζόντων τὸν αὐτόβουλον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅτι ἡ ἐναντία γνώμη θὰ καθίστα τὸν Θεὸν δημιουργὸν τῆς ἁμαρτίας.

Ὁ Μωωγιάχ ἀνεδέχθη τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν μετ' ἄκρας δυσαρρεσκείας, καὶ ἀνεγνώρισε τὴν ἀπειρίαν του κατὰ τὰ καθήκοντα αὐτῆς· καθότι ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας του ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ ἀποφεύγῃ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ νὰ διαμένῃ ἐν σκιεροῖς θαλάμοις· ἐντεῦθεν οἱ Ἄραβες, ἐπιβρέπεις πρὸς τὰ ἐπώνυμα, ἔδωκαν αὐτῷ τὴν γελοῖαν προσηγορίαν τοῦ Ἀβουλεϊλάχ, ὅ ἐστι «Πατὴρ τῆς Νυκτός.»

Παρητήθη εἰς τὴν λήξιν μηνῶν ἕξ, προτάσων τὴν ἀπειρίαν του. Οἱ Ὀρμιάδαι ἠγανάκτησαν ἐπὶ τῇ διαγωγῇ του ταύτῃ· ἐθεώρησαν αὐτήν, πιθανὸν δὲ ἐλλόγως, ὡς ἀπόρροϊαν τῶν συμβουλῶν τοῦ σοφοῦ Ὀμάρ-Ἀλμέκσους, ὢν, ὡς λέγεται, ἐν τῇ ἐκρήξει τῆς ὀργῆς αὐτῶν, ἔθαψαν ζῶντα.



Ὁ Μωγιάχ ἠρνήθη νὰ ὀνομάσῃ διάδοχον. Εἶπε δὲ, ὅτι ὁ πάππος τοῦ Μωγιάχ ἤρπασε τὸ σκῆπτρον ἀπὸ τῶν χειρῶν ἀνδρὸς κρίσσοнос· ὅτι ὁ πατήρ τοῦ Γεζήδ παρ' ἀξίαν ἔτυχε τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὑπουργήματος· αὐτὸς δὲ, ὢν ἀναρμόδιος πρὸς τὸ διοικῆσαι, ἦτο ὡσαύτως ἀναρμόδιος πρὸς τὸ διορίσαι διάδοχον· ἀφῆκεν ὅθεν τὴν ἐκλογὴν εἰς τοὺς ἡγήτορας τοῦ λαοῦ. Πιθανὸν ὅτι ἔλεγε ταῦτα συμφώνως πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ σοφοῦ Ὀμάρ Ἀλμέκσους.

Ἄμα ἀπηλλάχθη τῶν διοικητικῶν φροντίδων καὶ ἀπεχώρησεν εἰς τὸν λυκοφώτιστον κοιτῶνά του, ὅπου ἔμεινε κεκλεισμένος μέχρι τοῦ θανάτου του, συμβάντος μετ' οὐ πολὺ, κατὰ τινὰς μὲν ἐκ λοιμοῦ, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ δηλητηρίου. Ἀλλ' ἡ καχεξία αὐτοῦ καὶ νοσερὰ κατὰστασις εἰσὶν ἐξαρκοῦντες λόγοι περὶ τῆς φθορᾶς του.

Ἡ ἐκλογή Καλίφου ἐξέβη ἐκ νέου εἰς περισπασμούς, τὸ Μοσλημικὸν κράτος. Οἱ διευθύνοντες ἐν Δαμασκῷ ἐκηρύσσοντο ὑπὲρ τοῦ Μέρουαν-Ἰβν-Ἀκῆμ, τοῦ ἐκ τῆς οἰκογενείας Ὀμμιάχ, ὅστις ὑπῆρξεν ἄλλοτε ὑπουργὸς τοῦ Ὀθμᾶν καὶ εἶχε τοσοῦτω πονηρῶς μεταχειρισθῆ τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου Καλίφου. Ἦτο τῶρα λίαν προβεβηκῶς εἰς ἡλικίαν, ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα καὶ ἰσχνός, ὠχρὸς τὴν ὄψιν καὶ ἔχων κινδύνον γενειάδα, ἀναμφιβόλως βεβαμμένην κατὰ τὸ ἀποτολικὸν ἔθιμον. Οἱ ἐκλέξαντες αὐτὸν ἐφρόντισαν νὰ ὑπομολογήσωσιν ὅτι δὲν θὰ ἔχαιρε τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάσῃ ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ διαδόχου· ἀλλ' ὅτι θὰ ἐδέχετο αὐτὸν ὁ Καλήδ, υἱὸς τοῦ Γεζήδ, εἰσέτι ἀνιλικός. Ὁ Μέρουαν, τῷ πόθῳ ἵνα τύχῃ τῆς ἐξουσίας, πέσχετο ταῦτα ἀνενδοιάστως· κατὰ πόσον δὲ πιστῶς πλήρωσε τὴν ὑποχρέωσιν αὐτοῦ θέλομεν ἴδει ἀκολούθως. Ἐν ᾧ ἡ ἐκλογή αὕτη ἐτελεῖτο ἐν Δαμασκῷ, ὁ Ἀβ-αλλάχ-Ἰβν-Ζοβείρ ἀνεγνωρίζετο Καλίφης ἐν Μέκα, Μεκκῆ, καὶ κατὰ τὴν Ἀραβίαν πᾶσαν, ὡσαύτως δὲ ἐν Ἰορδανίᾳ, Βαβυλωνίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ.



Ἔτερος ὑποψήφιος διὰ τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἀπροδοκίτως ἀνεφάνη· ὁ Ὄβειδ' ἀλλάχ-Ἰβν-Ζιυάδ, ἐμίσης τῆς Βασσόρας, αὐτὸς οὗτος ὁ πρωτουργὸς τῆς σφαγῆς τοῦ 'Οσεῖν. Ἠγόρευσεν ἐν τινι συνελύσει τοῦ λαοῦ τῆς Βασσόρας περὶ τοῦ πῶς διέκειντο αἱ ἐρίζουσαι φατρίαι ἐν Συρίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ· περὶ τοῦ πολιτικοῦ βάρους ὑπερ ἢ ἰδίᾳ αὐτῶν μερὶς τῆς ἐπικρατείας ἐκέκτητο, οὐσα τοσοῦτω ἱκανὴ ἵνα ὑποστηρίξῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς· περάνας ὅτι συνετὸν θὰ ἦτο νὰ διορισθῇ ἄξιός τις ἀνὴρ ὡς προστάτης, ὅπως ἐπαγρυπνῇ διὰ τὴν κοινὴν ἐνημερίαν, ἕως οὗ αἱ διαφωνίαι αὗται παύσωσι καὶ ἐκλεχθῇ ὁ Καλίφης ὁμοθύμως. Ἡ συνέλευσις ἐπείσθη ἐκ τῶν λόγων του, καὶ παρώτρυνεν αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὸ ὑπουργημα. Ἡρνήθη τοῦτο ἐπανειλημμένως μετὰ πολιτικῆς χάριτος, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσαν αὐτοῦ καὶ οἱ ὀδηγοὶ τῷ ἔδωκαν τὰς χεῖρας, ὑπισχνόμενοι ὑποταγὴν αὐτῷ ὡς προσωρινῷ ἡγήτορι, μέχρι τῆς τακτικῆς ἐκλογῆς τοῦ Καλίφου. Ἀλλ' ἡ ἐξουσία αὐτοῦ μικρὸν διήρκεσεν. Ὁ λαὸς τῆς Κούφας, ὅστις εἶχε λάβει πείραν τῆς τυραννίας αὐτοῦ ὡς διοικητοῦ, ἀπέρριψε μετὰ περιφρονήσεως τὴν ἐκλογὴν του ὡς προστάτου· τὸ παράδειγμα τοῦτο ἐπενήργησεν ἐπὶ τῶν παλιντρόπων Βασσορίων, οἵτινες αἴφνης ἀνεκάλεσαν τὴν πρόσφατον αὐτῶν πράξιν ὑποταγῆς, ἐξηγέρθησαν ἐν θορυβῳδῇ ἀντιπολιτεύσει κατὰ τοῦ ἀνδρὸς, ὃν τόσω ἀρτίως εἶχον τιμῆσει, καὶ ὁ Ὄβειδ' ἀλλάχ ἐθεώρησεν ἑαυτὸν εὐτυχῆ ὅτι ἐδυνήθη, μεταμφιεσθεὶς γυναικεῖα, νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν οἶκον ὀπαδοῦ τινος. Εἶχεν ὅμως διαρκούσης τῆς δεσποτείας του ἐξασφαλίσαι μεγάλην ποσότητα χρυτοῦ ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Τὸ ἀργύριον τοῦτο ἐμέρισε τώρα μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν του, καὶ διένειμεν ἀφειδῶς μεταξὺ τοῦ πλήθους· ἀλλ' εἰ καὶ κατεσπατάλησεν οὕτω ὑπεράνω τῶν διακοσίων χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων ἐπὶ τοῦ ὄχλου καὶ διήγειρες μεταβλητικὰς τινὰς στάσεις ὑπὲρ αὐτοῦ, ἠναγκάσθη ἐπὶ



λους νὰ ἀποδράσῃ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς του, ἡ  
περιουσία του ἐλεηλατήθη ὑπὸ τοῦ συρφετοῦ. Τῷ  
τῷ τρόπῳ προσηνέχθησαν πρὸς τὸν προσωρινὸν τύ-  
νον ὅστις ἐπάταξε τὴν αἱματοφύρτον κεφαλὴν τοῦ  
αρέτου Ὅσειν.

Ἐφυγε νυκτὸς ἠγούμενος ἑκατὸν μόνον ἀνδρῶν με-  
ί τινα ὥραν ὁ κάματος ἐβιάσατο αὐτὸν νὰ ἀλλά-  
τὴν ἐφ' ἧς ἔβαινε κάμηλον ἀντὶ ὄνου. Οὕτως ἐξ-  
τελισμένος, μετὰ κεφαλῆς κεκυφείας καὶ σκελῶν κρε-  
μένων ὡς τὸ ἔδαφος, ὠδοιπόρει ὁ δεσποτικὸς Ὀ-  
βείδ' ἀλλάχ, ὅστις, τὴν προτεραίαν, ἦτο διοικητὴς τῆς  
βουλωνίας καὶ ἀντεποιεῖτο τοῦ θρόνου τῶν Καλιφῶν.  
Ἐκ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ παρατηρήσας τὴν κα-  
φιαν του, καὶ ἀκούσας αὐτὸν ὑποτονθορῶντα, ὑπέ-  
πεν ὅτι, ἐν συντριβῇ ὧν, ἠλεγχεν ἑαυτὸν ὅτι περιέ-  
σεν εἰς τὰ δεινὰ ταῦτα, ὡς τιμωρούμενος διὰ τὴν  
νατον τοῦ Ὅσειν· καὶ ἐτόλμησε νὰ ὑποβάλη τοὺς  
κλογισμοὺς του καὶ τῷ παράσχῃ παραμυθίαν· ἀλλ' ὁ  
βείδ' ἀλλάχ εὐθὺς κατέστησεν αὐτῷ γνωστὸν, ὅτι με-  
μελεῖτο καὶ ἐμέμφετο ἑαυτὸν μόνον διότι δὲν προσ-  
ἔλαλε τοὺς ἀπίστους Βασσορίους καὶ δὲν ἀπέκοψε τὰς  
φαλάς των κατ' αὐτὴν τὴν ἐκρηξίν τῆς ἀνταρσίας των.

Ὁ βείδ' ἀλλάχ ἐξετέλεσε τὴν εἰς Συρίαν φυγὴν του,  
ἀφίχθη εἰς Δαμασκὸν ἐγκαίρως ὅπως λάβῃ ἐνερ-  
πικὸν μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μέρουαν ὡς Κα-  
ου· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἡ Βασσίρα ὠμολόγησεν ὑποταγὴν  
πρὸς τὸν Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Ζοβείρ.

Αἱ ὡς πρὸς τὸ Καλιφάτον ἀξιώσεις τοῦ Μέρουαν  
γνωρίσθησαν ἐν μόνῃ τῇ Συρίᾳ· ἀλλ' ἡ Συρία, εἰ-  
γγανεν οὕσα ἀδιαίρετος, θὰ ἦτο κράτος ἀφ' ἑαυτῆς.  
ὅμως διηρημένη. Ἰσχυρὰ φατρία, ἠγούμενου τοῦ  
Ἰβν-Καίς, τέως διοικητοῦ τῆς Κούφας, διεφιλο-  
κει τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Μέρουαν καὶ ἐκηρύσσετο  
πρὸς τοῦ Ἀβδαλλάχ. Οἱ ὄπαδοὶ ἐνεφανίσθησαν ἔνο-  
ν ἐν τῷ παρὰ τὴν Δαμασκὸν πεδίῳ. Ὁ Μέρουαν



τὸν θάνατόν του. Ἰπεράνω τῶν ἑκατὸν ἐκ τῶν προκρίτων τῆς χώρας συνηνώθησαν αὐτοῖς· προσέλαβον δὲ τὸ ὄνομα τῶν Μετανοητῶν, ὅπως ἐκφράσωσι τὴν συντριβὴν αὐτῶν ὅτι ὑπῆρξαν ἐργαλεῖα ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ μάρτυρος, καὶ ἐξελέξαντο ὡς ὀδηγὸν τῶν ἑνα ἐκ τῶν γεροστρατιωτῶν συντρόφων τοῦ προφήτου, τὸν σεβαστὸν Σολυμᾶν Ἰβν-Σοράδ, ὅστις ἀφιέρωσε τὰς πολιὰς αὐτοῦ τρίχας εἰς τὴν εὐλαβῆ ταύτην ἐκδίκησιν.

Ἡ ἐξέγερσις γοργῶς ἐπεξετάθη· μετ' ὀλίγον, ὑπὲρ τὰς δεκαεὺς χιλιάδας ὀνομάτων κατετάχθησαν· γενικὴ δὲ κλήσις εἰς τὰ ὄπλα προηγεῖτο καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, καὶ ὁ γεροστρατιώτης Σολυμᾶν παρήγγελλε τοῖς διατεθειμένοις ν' ἀποδυθῶσιν εἰς αὐτὸν τὸν «ἱερὸν πόλεμον,» γὰρ συναθροισθῶσιν εἰς θέσιν τινὰ καλουμένην Νοκχάιλαν. Πλὴν ἀλλ' ὁμως, πρὸ τοῦ ὠρισμένου χρόνου, ἡ πρόσκαιρος τύψις τοῦ λαοῦ τῆς Κούφας κατεστάλη, ὁ ἐνθουσιασμὸς διὰ τὴν μνήμην τοῦ 'Οσεὶν ἐψυχράνθη κατὰ τὴν ἐπαρχίαν, βραδιοῦργοι φθονοῦντες τὸν διορισμὸν τοῦ Σολυμᾶν ἐπιχανοβράφουν, ὅτε ὁ γεροστρατιώτης ἀφίκετο εἰς τὸν τόπον τῆς συναθροίσεως, δὲν εὔρεν ἢ σμικρὸν ἀριθμὸν ἔτοιμον πρὸς τὸν ἀγῶνα.

Τότε ἀπέστειλε δύο ἵππεῖς εἰς Κούφαν. Οὗτοι ἔφθασαν ἐκεῖ τῇ ὥρᾳ τῆς τελευταίας ἐσπερινῆς προσευχῆς, καὶ ἐπορεύθησαν καλπάζοντες διὰ τῶν ὁδῶν εἰς τὸ μέγα τζαμίον, ἐξεγείροντες τοὺς μετανοητὰς διὰ τῆς πολεμικῆς κραυγῆς, «Ἐκδίκησις διὰ τὸν 'Οσεὶν.» Ἡ πρόσκλησις δὲν ὑπῆρξε ματαία ὡς πρὸς τοὺς πράγματι ἐνθουσιαστάς. Εἰδὸς τι μανίας κατέλαβε πολλοὺς ἐκ τοῦ λαοῦ, οἵτινες συνεσωρεύθησαν ὀπίσω τῶν ταχυδρόμων, ἠχοῦντες τὴν κραυγὴν τῆς ἐκδικήσεως. Ἡ κραυγὴ εἰσεχώρησεν εἰς τὰ βᾶθη τῶν οἰκιῶν. Εἷς, ἀποσπῶν ἑαυτὸν ἐκ τῶν ἀγκάλων ὠραίας καὶ τρυφερῆς ἠγαπημένης συζύγου, ἤρξατο ὀπλιζόμενος πρὸς μάχην. Ἡ γυνὴ ἠρώτησεν αὐτὸν ἐὰν ἐμάνη. «Ὅχι!» ἀνέκρα.



Ξεν, «ἀλλ' ἀκούω τὴν πρόσκλησιν τῆς σάλπιγγος τοῦ Θεοῦ, καὶ τρέχω ἵνα ἐκδικήσω τὸν θάνατον τοῦ Ὁσεΐν.» «Καὶ εἰς τίνος τὴν προστασίαν ἀφίνεις τὸ τέκνον μας;» «Ἐμπιστεύω αὐτὸ καὶ σὲ εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Ἀλλάχ!» Ταῦτα λέγων ἀπῆλθεν.

Ἄλλος ἐζήτησε δόρυ καὶ κέλητα· εἶπε τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ ὅτι ἔφρουεν ἀπὸ ἀμαρτίας εἰς μετάνοιαν· ἀπεχαιρέτισε κατηπειγμένως τὴν οἰκογένειάν του, καὶ ἔβη καλπάζων εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Σολυμάν.

Καὶ ὅμως, ὅτε τὸ τάγμα τῶν Μετανοητῶν ἐπεθεωρήθη κατὰ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, δὲν ὑπερέβαινε τὰς τέσσαρας χιλιάδας. Ἀλλ' ὁ Σολυμάν ἐκολάκευεν ἐαυτὸν ὅτι ἐπικουρίαι, περὶ ὧν ἔλαβεν ὑποσχέσεις ἐκ μαφόρων μερῶν, θὰ συνηνοῦντο αὐτῷ ἐν ὥρᾳ πορείας. Ἡγόρευσε πρὸς τὸν εὐάριθμον στρατόν του, διήειρε τὴν ζέσιν αὐτῶν καὶ τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὸν ὄπον ἐνθα εἶχε φονευθῆ ὁ Ὁσεΐν, ἐκεῖ δὲ διήλθον λόκληρον νυχθήμερον ἐν προσευχῇ καὶ ὀρήνῳ. Ἀνέλαον εἶτα τὴν πορείαν των. Πρόθεσις αὐτῶν ἦτο νὰ ἀθαιρέσωσιν ἀμφοτέρους τοὺς Καλίφας, τὸν Μέρουαν ἠλαδῆ καὶ τὸν Ἀβδαλλάχ· νὰ καταβάλωσι τὴν υἱογένειαν Ὀμμιάχ, καὶ ἐπανορθώσωσιν τὸν οἶκον Ἀλῆ εἰς τὸν Ὀρόνον· ἀλλὰ πρότιστος αὐτῶν σκοπὸς ὑπῆρεν ἡ ἐκδίκησις κατὰ τοῦ Ὁβεΐδ' ἀλλάχ, υἱοῦ τοῦ Ζιυάδ, ἐνόμιζον πρωτουργὸν τῆς δολοφονίας τοῦ Ὁσεΐν. Ἡ πρεσβύτης Σολυμάν ἤγαγε τὸ μικρὸν αὐτοῦ ἐξ ἐνθουσιαστῶν τάγμα διὰ τῆς Συρίας, ἀδιαλείπτως ἀπαύμενον τῶν ἐλπίδων αὐτοῦ περὶ ἐπελεύσεως νεοκρατεύτων, ἀλλ' ἀκράδαντον ἐν τῇ προσδοκίᾳ τῆς φρανόθεν βοήθειας, ἕως οὗ συντηντήθη πρὸς τὸν Ὁβεΐδ' ἀλλάχ, ἡγήτορα σώματος εἴκοσι χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ τεκρεουργήθη.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἔχθων τούτων καὶ διαφωνιῶν τοῦ κωτερικοῦ, σπινθήρ τις τοῦ ἀρχαίου Σαρακηνικοῦ πνεύματος ἀνέλαμψεν ὡς ἐκ τῆς ἀγγελίας ὀλεθρῶν ἀτυ-



χημάτων ἐν τῇ Βορείῳ Ἀφρικῇ. Ἐν τινι προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἐποιησάμεθα μνείαν τοῦ ἡρώικοῦ μὲν, ἀλλ' οἰκτροῦ τέλους τοῦ Ἀκβάχ ἐπὶ τῶν πεδιάδων τῆς Νουμιδίας, ὅπου οὗτος σὺν τῷ σμικρῷ αὐτοῦ στρατῷ κατεσφάγησαν ὑπὸ σίφους Βερβέρων, οὓς ὠδήγει ὁ Ἀβέν-Καχίνας. Τὸν Μαῦρον ἐκείνον ἀρχηγόν, ἐν τῷ θάρσει τῆς νίκης αὐτοῦ, εἶχε κατατροπώσει ὁ Ζοχαῖρ πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ Καερβάν, αἱ δὲ δυνάμεις τῶν Μοσλήμων εἶχον καὶ πάλιν ἀναζωπυρωθῆ· ἰδίως ἐπὶ τῇ ἀφίξει ἐπικουριῶν σταλεισῶν παρὰ τοῦ Ἀβδ' ἀλαζιζῆ ἐξ Αἰγύπτου. Ἀλλ' οὐως ὀδυνηρὸν ἀτύχημα καὶ πάλιν ἠκολούθησε. Μεγάλη δύναμις αὐτοκρατορικῶν, γερπρῶν καὶ εὐόπλων στρατιωτῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀπέβησαν εἰς τὴν Ἀφρικανὴν παραλίαν, ὅπως ὠφελούμενοι ἐκ τῶν ἐγχωρίων ταραχῶν τῶν Μοσλήμων ἐκδιώξωσι τούτους ἐκ τῶν Ἀφρικανῶν κτήσεών των. Συνταχθέντος μετ' αὐτῶν τοῦ εὐζώνου στρατοῦ τῆς Βαρβαρίας, προσέβαλον κοινῇ τὸν Ζοβεῖρ ἐν τοῖς ὑπαίθροις. Οὗτος ἠγωνίσαστο ἐπὶ μακρὸν καὶ ἀπέγνωσμένως, ἀλλ' ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἐπικουριῶν, καὶ ἀδυνατῶν νὰ ἀντιστῇ κατὰ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἐχθρῶν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Βάρκαν, ἐν ᾧ ὁ νικητῆς ἐχθρὸς προέβη ἐπὶ Καερβάν, ἐκυρίευσε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ ὑπέταξε τὴν περικειμένην χώραν.

Ἦσαν αἱ ἀγγελίαι περὶ τῆς καταστροφῆς ταύτης καὶ περὶ τῆς ἀπωλείας τῆς μεγάλης προφυλακῆς τῆς Μοσλημικῆς κατακτήσεως ἐν τῇ Βορείῳ Ἀφρικῇ, αἵτινες ἀπέσπασαν τὸ Σαρακηνικὸν πνεῦμα ἐκ τῶν ἐπιδημιῶν ἐρίδων. Ὁ Ἀβδ' αλμαλέκ, πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Καλίφου Μέρουαν, ὅστις ἤδη εἶχεν ὑπηρετήσῃ ἐν Ἀφρικῇ, ἀπεστάλη μετὰ δυνάμεως εἰς βοήθειαν τοῦ Ζοβεῖρ. Ἐφθασε τὸν στρατηγὸν ἐκείνον ἐν Βάρκῃ, ὅπου εὗρεν αὐτὸν συλλέγοντα ἐκ νέου στρατόν. Συνήκωσαν τὰς δυνάμεις αὐτῶν· ἐπεδίωξαν τὸ πρὸς δυσμὰς στάδιον τῆς νίκης, κατετρόπωσαν τὸν ἐχθρὸν ἐν πάσαις ταῖς



μάχαις καὶ ἀνύψωσαν πάλιν τὴν σημαίαν τῆς πίσεως ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Καερβάν. Ἐξαλείψας τοιοῦτοτρόπως τὰ πρόσφατα ἀτυχήματα, ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ ἀφῆκε τὸν Ζοβεῖο ἵνα διοικῆ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην καὶ ἐπανῆλθε, μεγίστην αἰρόμενος δόξαν, ὅπως ὑποστηρίξῃ τὸν γέροντα πατέρα του εἰς τὸ Καλιφάτον ἐν Δαμασκῶ.

Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Μέρουαν ἤδη ἐπῆλθον. Οὗτος ὑπῆρξε βραδίουργος καὶ ἐπίβουλος κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν· ἀπαράλλακτος δὲ ἀνεδείχθη καὶ κατὰ τὴν πρεσβυτικὴν. Μεταξὺ τῶν συνθηκῶν αἷς ἐποιήσατο ὅπως ἀναλάβῃ τὸ Καλιφάτον συνυπέσχετο τὴν διαδοχὴν εἰς τὸν Καλήδ, υἱὸν τοῦ Γεζήδ· ὑπέσχετο αὐτὴν ἔπειτα εἰς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Ἀμρού, ὅστις ἐπολέμησε τὰς μάχας αὐτοῦ καὶ ἐστερέωσε τὴν ἐξουσίαν του· κατὰ δὲ τὰς ἐσχάτας ἡμέρας του διέταξεν ὅπως ὁ υἱὸς τοῦ Ἀβδ'αλμαλέκ, ἀκμαῖος τὴν εὐκλειαν ἕνεκα τῶν ἐν Ἀφρικῇ κατορθωμάτων του, προκηρυχθῆ διαδοχὸς του καὶ ὁμόσωσιν αὐτῷ ὑποταχθῆν. Καλήδ ὁ πρόγονός του ἐπέπληξεν αὐτὸν ἐπὶ μὴ εἰλικρινείᾳ· ἐν τῇ ξάψει τῆς ἀπαντήσεως ὁ Μέρουαν ἐπωνόμασε τὸν νέον ἢ ἐπονειδίστου ἐπιθέτου· τοῦ ὅ ὑπερ ἔβαλεν εἰς ἀμφιβολίαν τὴν ἀγνότητα τῆς μητρός του. Ὁ κακόβουλος οὗτος λόγος, ὡς λέγεται, ἐπήνεγκε τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ Μέρουαν. Τὴν σύζυγόν του, μητέρα τοῦ Καλήδ, τιμῶνται ὡς δηλητηριάσαν αὐτὸν· ἄλλοι δὲ λέγουσιν περὶ αὐτῆς, ὑπνουμένου τοῦ Καλίφου, ἔβριψε προσχεφάκιον ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτοῦ, ὡς οὗ ἀπεπνίγη. Ἀπεβίωσε τῷ 65ῶ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, . Χ. 684, μετὰ βραχεῖαν βασιλείαν ἐνὸς μόλις ἔτους.





## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V'.

Ἀναγόρευσις τοῦ Ἀβδ'αλμαλέκ, ἐνδεκάτου Καλίφου.—  
Ἱστορία Ἀλ.-Μουκτάρ τοῦ Ἐκδικητοῦ.

Ἀποθανόντος τοῦ Μέρουαν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀβδ'αλ-  
μαλέκ ἀνηγορεύθη Καλίφης ἐν Δαμασκῶ καὶ ὡς τοι-  
οῦτος ἀνεγνωρίσθη κατ' ἅπασαν τὴν Συρίαν καὶ Αἴ-  
γυπτον, ὡς καὶ κατὰ τὰς νεωστὶ κατακτηθείσας χῶ-  
ρας τῆς Ἀφρικῆς. Ἦτο ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του,  
τεσσαρακοντούτης περίπου· τὰ ἐν Ἀφρικῇ κατορθώμα-  
τά του μαρτυροῦσι περὶ τοῦ ἐπιχειρητικοῦ νοῦς, τῆς ἐ-  
νεργητικότητος καὶ τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ ὑπερεῖχε δ' ἐπι-  
σοφία καὶ μαθήσει. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ πατὴρ του ἀ-  
νηγορεύθη Καλίφης δὲν ἔπαυσεν ἀποβλέπων εἰς τὴν πι-  
θανότητα τοῦ νὰ γίνῃ διάδοχος του, τὸ δὲ φιλαρχικὸν  
αὐτοῦ ἐπέσχε τὴν στρατιωτικὴν ζέσιν τῆς νεανικῆς αὐ-  
τοῦ ἡλικίας. Ὅτε ἔμαθε τὴν ἀγγελίαν τοῦ θανάτου τοῦ  
πατρὸς του, ἐκάθητο, μετὰ συγκεκαμμένων τῶν σκε-  
λῶν, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἔθνος, ἔχων τὸ Κοράνιον ἀ-  
νοικτὸν ἐπὶ τῶν γονάτων. Πάραυτα πτύξας τὸν ἱερὸν  
τόμον καὶ ἐγερθεὶς, ἀνεφώνησε, «Χαῖρε, βιβλίον· προσ-  
καλοῦμαι εἰς ἄλλας ἀσχολίαις.»

Ἡ εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἀνάβασις αὐτοῦ, ὡς λέ-  
γεται, ἐπήνεγκε μεταβολὴν τινα κατὰ τὸν χαρακτή-  
ρα του. Ὑπῆρξε πάντοτε μικρὸν τι δεισιδαίμων· ἀλλὰ  
τώρα ἐγένετο προσεκτικὸς εἰς τὰ σημεῖα, τοὺς οἰω-  
νοὺς καὶ τὰ ὀνείρατα, εἰς τοιοῦτο δὲ λυπρότητα καὶ  
φιλαργυρίας προσελήλυθεν, ὥστε οἱ Ἄραβες, ἐν τῇ βροπῇ  
αὐτῶν πρὸς τὸ διδόναι χαρακτηριστικὰ καὶ σατυρικὰ  
ἐπώνυμα, συνείθιζον νὰ καλῶσιν αὐτὸν Ράφ-χολ-Χε-  
ζερ, ὡς εἰ ἐλέγομεν δημῶδη ποιούμενοι χρῆσιν, «βγά-  
νει κι' αὐτὸς ἴδρωτα ὅταν τῇ πέτρα.»

Ὁ Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Ζοβεῖρ εἰσέτι ἀνεγνωρίζετο ὡς Βα-  
φί



Καλίφης ὑπὸ μεγάλης μερίδος τῶν Μοσλημικῶν κτήσεων  
καὶ ἐτήρει ἑδραν κυβερνήσεως ἐν Μέκκᾳ ὡς ἐκ τούτου  
ἡ μεγάλη τῷ προσεγίνετο πολιτικὴ ἰσχύς ἐπὶ τῶν πι-  
στῶν, οἵτινες προσήρχοντο ὡς προσκυνηταὶ εἰς τὴν Κα-  
κάβαν. Ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ ἐβουλήθη νὰ ἰδρύσῃ ἀντίζηλον  
προσκύνημα ἐντὸς τῶν ἰδίων αὐτοῦ κτήσεων. Πρὸς τὸν  
ἰσχοπὸν τοῦτον ἐξελέξατο τὸν ναδὸν τῆς Ἱερουσαλήμ,  
ἱᾶγιον εἰς τὰ ὄμματα τῶν Μοσλήμων, ὡς συνεχόμενον  
πρὸς τὰς πράξεις καὶ ἀποκαλύψεις τοῦ Μωϋσέως, τοῦ  
Ἰησοῦ καὶ τοῦ Μωάμεθ, καθ' ἃ ἐπίστευον, καὶ ὡς πε-  
ριστοιχοῦμενον ὑπὸ τῶν τάφων τῶν προφητῶν. Διέ-  
ταξεν ὅπως τὸ ἱερόν τοῦτο κτίριον εὐρυνθῆ κατὰ το-  
σοῦτον, ὥστε νὰ περικλείσῃ ἐντὸς τῶν τοίχων αὐτοῦ  
τὰς βαθμίδας ἐφ' ἧν ὁ Καλίφης Ὁμάρ εἶχε προσευ-  
χθῆ ὅτε ἡ πόλις παρεδόθη. Τοιοῦτοτρόπως αὐτὸ με-  
πετράπη εἰς τζαμίον, ὃ δὲ σεβαστὸς καὶ ἡγιασμένος  
λίθος καλούμενος προσκεφάλαιον τοῦ Ἰακώβου, ἐφ' οὗ,  
ὡς λέγεται, ὁ πατριάρχης εἶδε τὴν ὀπτασίαν του, ἐ-  
δωρήθη διὰ τοὺς ἀσπασμοὺς τῶν προσκυνητῶν, καθ' ὃν  
ἐρόπον ἡ Κάαβα εἶχε τὸν μέλανα λίθον.

Ἐξῆ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ στρατηγὸς τις τολμηροῦ, ἀν-  
τιὸς τῆς θρησκείας χαρακτηῆρος, ὅστις διεδραμάτισεν εἰ-  
δὸς τι ἀνεξαρτησίας κατὰ τοὺς περισπασμοὺς καὶ τὰς  
ἀπαναστάσεις τοῦ Μοσλημικοῦ κράτους. Οὗτος ἦτο υἱὸς  
τοῦ Ἀβδ'ὸ-Ὀβεϊδ'άχ, ἐνίοτε μὲν ὀνομαζόμενος Ἀλ-Θα-  
λίφι ὡς ἐκ τῆς γενετείας του πόλεως Θάγεφ, ἀλλὰ  
προσκησάμενος τὴν καθολικωτέραν προσηγορίαν τοῦ  
Ἀλ-Μοκτάρ ἢ Ἐκδικητοῦ. Πρώτην περὶ αὐτοῦ γινώσιν  
ἀμφάνομεν διαρκούσης τῆς βραχείας βασιλείας τοῦ Ἀσ-  
άν, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ, ὅτε καὶ βλέπομεν αὐτὸν ἐνθέρμως ἀ-  
ποσιωμένον εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Καλίφου ἐκείνου. Εἶτα  
βρίσκομεν αὐτὸν ἐν Κούφα, ὑποδεχόμενον καὶ βοηθοῦντα  
τὸν Μουσλέμ, ἀπεσταλμένον τοῦ Ὄσεϊν, καὶ μυστικῶς ὑ-  
ποθάλλοντα τὴν ὑπὲρ τοῦ τελευταίου τούτου συνω-  
πσίαν. Ἐλθόντος τοῦ ἐμίρου Ὀβεϊδ'αλλάχ εἰς Κούφαν,



ἀνηγγέλησαν αὐτῷ αἱ μυστικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Ἀλ-Μοκτάρ· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου. Λαβὼν δὲ ψευδῆ ἀπάντησιν, ἐπάταξεν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον διὰ τῆς ράβδου του καὶ τοῦ ἐξέβαλεν ἓνα τῶν ὀφθαλμῶν. Εἶτα ἔρριψεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ὅπου ἐτηρήθη κεκλεισμένος μέχρι τῆς σφαγῆς τοῦ Ὀσεῖν. Ἰεσάιαι ἐγένοντο ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν Καλίφην Γεζῆδ, ὅστις καὶ διέταξε τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Ὁ ἐμίρης ἐξεπλήρωσε μὲν τὴν διαταγὴν, ἀλλ' ἀνήγγειλε τῷ Ἀλ-Μοκτάρ, ὅτι ἐὰν, μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἡμερῶν, ἤθελεν εὔρει αὐτὸν ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας του, ἡ ζωὴ του ἀπώλετο.

Ὁ Ἀλ-Μοκτάρ ἀνεχώρησε καταχέων ἀπειλὰς καὶ ἀράς. Συναντηθεὶς μετὰ τινος ἐκ τῶν φίλων αὐτοῦ, ἠρωτήθη ὡς πρὸς τὴν ἀπώλειαν τοῦ ὀφθαλμοῦ του. «Μοῦ τὸν ἐξέβαλεν τῆς ἀσελγοῦς ὁ υἱὸς ἐκεῖνος, Ὁβείδ' ἀλλάχ,» εἶπε πικρῶς· «ἀλλὰ κατηραμένος νὰ ἦμαι ἐὰν μίαν ἡμέραν δὲν τὸν κατακρεουργήσω.» Φοβερὴν ἐκδίκησιν διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀσεῖν κατέστη τὴν ὥρην αὐτοῦ διαλογισμὸς. «Χάριν παρὰ Ἀλλάχ ποτὲ νὰ μὴ ἴδω,» ἔλεγεν, «ἐὰν δὲν ἀξιωθῶ νὰ φονεύσω, πρὸς ἕκτισιν τῆς σφαγῆς ἐκείνης, τοσοῦτους ὅσους ἐξωλόθρευσεν ἡ ἐκδίκησις τοῦ αἵματος Ἰωάννου, υἱοῦ Ζαχαρίου, ᾧ εἶη εἰρήνη!»

Ἀπελθὼν εἰς Μέκαν ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ Ἀβδαλλάχ-Ἰβν-Ζοβείρ, ὅστις ἀρτίως εἶχεν ἀναγορευθῆ Καλίφης· ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐμύση ὑποταγὴν ἂν πρῶτον ὁ ἡγεμὼν δὲν ἐβεβαίωσεν ὅτι διάθεσιν εἶχε νὰ διεκδικήσῃ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ὀσεῖν. «Τότε μόνον,» εἶπε, «τὰ συμφέροντα τοῦ Ἀβδαλλάχ θὰ εὐδοκμήσωσιν, ὅταν προηγηθῶ τοῦ στρατοῦ του ὅπως διεκδικήσω τὴν δολοφονίαν ἐκείνην.»

Ὁ Ἀλ-Μοκτάρ ἐπολέμησεν ἀνδρείως ἀμυνόμενος ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς πόλεως καθ' ὃν χρόνον ἐπολιορκεῖτο· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἡ πολιορκία ἐλύθη ἕνεκεν τοῦ θανάτου τοῦ



Γεζήδ, ὁ δὲ Ἀβδαλλάχ παρὰ πάντων ἀνεγνωρίσθη, εἶ-  
δεν ὅτι ὁ Καλίφης ψυχρῶς διετίθετο πρὸς αὐτὸν, ἦτοι  
πρὸς τὸν ἀμετάβλητον σκοπὸν τῶν διαλογισμῶν του·  
τὸν κατέλιπεν ὡς ἐκ τούτου καὶ ἀνεχώρησε διευθυ-  
νόμενος πρὸς Κούφαν, καθ' ὁδὸν δὲ ἐπεσκέπτετο ὅλα  
τὰ τζαμιά, ἀγορεύων πρὸς τὸν λαὸν ἐπὶ τῆς ὑποθέ-  
σεως τοῦ θανάτου τοῦ Ὁσεῖν, καὶ ἀνακηρύττων ἑαυτὸν  
ἐκδικητὴν του.

Ἀφικόμενος εἰς Κούφαν εὔρε τὸν γεροστρατιώτην  
Σολυμάν, προλαβόντα ἤδη τὴν αὐτὴν τοῦ ἐκδικητοῦ  
καύτεπαγγέλτον ὑπουργίαν, ἔτοιμον νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν  
ἄφρονα αὐτοῦ ἐπιχείρησιν μετὰ τῶν παρακεκομμένων  
τὸν νοῦν Μετανοητῶν. Συγκαλέσας δὲ τοὺς ὀπαδοὺς  
τοῦ Ἀλῆ, προσήγαγε πιστωτικὰ γράμματα παρὰ τοῦ  
Μωάμεθ, ἀδελφοῦ τοῦ Ὁσεῖν, οὕτω δ' ἐπιστεύθη ὑπ' αὐ-  
τῶν. Τότε τοῖς παρέστησε τὸ ἀπερίσκεπτον καὶ κοῦ-  
φον τῆς μελετωμένης ἐκστρατείας· ἴσως δὲ ἀποδοτέον  
εἰς τὴν ἀντίδρασιν αὐτοῦ τὸν ἐλάχιστον ἀριθμὸν τῶν  
ἐθελοντῶν οἵτινες συνηθροίσθησαν εἰς τὴν πρόσκλησιν  
τοῦ Σολυμάν.

Ἐν τῷ οὕτως ἦν ἐνησχολημένος συνελήφθη κατηγο-  
ρηθεὶς ὅτι ἐτεχνᾶτο ἐπανάστασιν ἐπὶ σκοπῷ νὰ κατα-  
λάβῃ τὴν ἐπαρχίαν, καὶ ἐρρίφθη εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν φυ-  
λακὴν ἐν ἣ τὸν εἶχεν ἄλλοτε περιορίσει ὁ Ὁσεῖδ' Ἀλ-  
λάχ. Διαρκούσης τῆς καθείρξεως του διετήρησεν ἀλλη-  
λογραφίαν μετὰ τῶν θιασωτῶν τοῦ Ἀλῆ δι' ἐπισολῶν  
διαβιβαζομένων ἐν τῷ ὑποβλήματι πύλου. Ἀποβιώσαντος  
τοῦ Καλίφου Μέρουαν ἀπελύθη τῆς φυλακῆς, καὶ εὔ-  
ρεν ἑαυτὴν ἡγήτορα τῶν Ἀληφρόνων, τῆς κραταιᾶς δη-  
λαδὴ αἰρέσεως τοῦ Ἀλῆ, οἵτινες καὶ συγκατετίθεντο νὰ  
τὸν ἀναγνωρίσωσι Καλίφην· ἐὰν ὑπέσχετο νὰ κυβερνήσῃ  
κατὰ τὸ Κοράνιον καὶ τὴν Σόνναν ἢ τὰς παραδόσεις,  
καὶ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς σφαγεῖς τοῦ Ὁσεῖν καὶ τῆς  
οἰκογενείας αὐτοῦ.

Ὁ Ἀλ-Μοκτάρ ἐξ ὕλης καρδίας προέβη εἰς τὴν ἐκ-



πλήρωσιν τοῦ τελευταίου μέρους τῶν καθηκόντων του, καὶ εὐθέως κατέδειξεν ὅτι ἐπαξίως ἀνῆκεν αὐτῷ ὁ τίτλος τοῦ Ἐκδικητοῦ. Πρῶτος ὃν ἐκεραυνοβόλησεν ἡ ἐκδίκησις του ὑπῆρξεν ὁ θηριώδης Σχαμάρ, ὁ διακριθεὶς ἐν τῇ σφαγῇ τοῦ Ὄσειν. Κατέλαβε καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν. Βεῦτερός ἦτο ὁ Καουλάχ, ὅστις ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὄσειν καὶ ἐκόμισεν αὐτὴν εἰς τὸν ἐμίρην Ὁβείδ' ἀλλάχ. Τοῦτον κλείσας ἐν τῇ οἰκίᾳ του κατέσφαξε. Δοῦς τὸ σῶμά του εἰς τὰς φλόγας. Ἀκόλουθον θύμα του ἦτο ὁ Ἀμάρ-Ἰβν-Σαάδ, διοικητὴς τοῦ τάγματος ὅπερ περιεκύκλωσε τὸν Ὄσειν· σὺν αὐτῷ ἐφόνευσε καὶ τὸν υἱόν του· ἀμφοτέρων δὲ τὰς κεφαλὰς ἐπεμψεν εἰς τὸν Μωάμεθ, ἀδελφὸν τοῦ Ὄσειν. Εἶτα συνέλαβε τὸν Ἀδὶ-Ἰβν-Ἀθῆμ, ὅστις δὲν εἶχε παύσει τραυματίζων τὸ σῶμα τοῦ Ὄσειν καὶ ἀσπαιρόντων ἔτι τῶν μελῶν αὐτοῦ. Τοῦτον παρέδωκεν εἰς τινὰς ἐκ τῶν θιασωτῶν τοῦ Ἀλῆ, οἱ καὶ πατάξαντες αὐτόν ἔστησαν ὡς ἀσπίδα, ἐκτοξεύσαντες κατ' αὐτοῦ βέλη ἕως οὗ ἐνεπήχθησαν ἔξωθεν τοῦ σώματός του οἶον αἱ ἄκανθοι τοῦ χερσαίου ἐχίνου. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἀλ-Μοκτάρ προέβαιεν ἀναζητῶν τοὺς δολοφόνους τοῦ Ὄσειν ὅπου ἂν εὕρισκοντο, καὶ θανατῶν αὐτοὺς διαφόρως.

Ἰποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Ἀληφρόνων, τῆς αἰρέσεως δηλονότι τοῦ Ἀλῆ, διετήρησε τῶρα στρατιωτικὴν δεσποτείαν ἐν Κούφα, καὶ ἐκράτει τῆς Βαβυλωνίας, πράγματι κυριαρχικῶς· συνησθάνετο ὅμως ὅτι ἡ θέσις του ἦτο σφαλερὰ· σῶμα στρατοῦ ἐν τοῖς ἔξω τῆς Συρίας, σταλὲν παρὰ τοῦ Ἀβδ' αλμαλέκ, ἠπεῖλει κατ' αὐτοῦ ἀφ' ἐνός· ὁ δὲ Μουσάβ, ἀδελφὸς τοῦ Καλίφου Ἀβδαλλάχ, μεγάλης ἀπολαύων ἰσχύος ἐν Βαχσόρα, ἐπέκειτο αὐτῷ ἀφ' ἑτέρου. Τότε κατέφυγεν εἰς στρατηγήματα ὅπως ἀσπώσῃ τὴν ἐξουσίαν του καὶ συμπληρώσῃ τὸ μέγα κενὸν τῆς ἐκδικήσεως σχέδιον. Ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀβδαλλάχ προτείνων νὰ συνταχθῇ αὐτῷ μετὰ τῶν δυνάμεών του. Ὁ περινούστατος Καλίφης ὑπώπτευσεν τὴν



εὐλικρινείαν τοῦ Ἄλ-Μοκτάρ καὶ ἀπήτησεν ὡς ἀπόδειξιν αὐτῆς, νὰ ὁμώσῃ αὐτός τε καὶ ὁ λαός του ὑποταγὴν καὶ νὰ προβῆ ἀπόσπασμα ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἄβδ' αλμαλέκ.

Ὁ Ἄλ-Μοκτάρ προθύμως διέταξεν ἀξιωματικὸν, ὀνόματι Σερζαβιλ, ἵνα προχωρήσῃ εἰς Μεδίναν μετὰ τριῶν χιλιάδων ἀνδρῶν. Ὁ Ἄβδ'αλλάχ, εἰσέτι περισκεμμένως καὶ ὑπόπτως ἔχων, ἀπέστειλεν ὀξύνοα στρατηγὸν, τὸν Ἄβδ'ἄς-Ἰβν-Σαχῆλ, μεθ' ἱκανῆς δυνάμεως ὅπως προφθάσῃ τὸν Σερζαβιλ καὶ δοκιμάσῃ τὴν γνώμην του, ἂν δ' ἐπιείθετο ὅτι προδοσία τις ὑπεκρύπτετο, νὰ ἐνεργήσῃ τότε τὰ δέοντα.

Ὁ Ἄβδ'ἄς καὶ Σερζαβιλ συνηνητήθησαν ὀδηγοῦντες τοὺς στρατοὺς αὐτῶν ἐπὶ τὴν μεγάλην πρὸς Μεδίναν ὁδόν. Ἦλθον εἰς φιλικὴν συνέντευξιν, καθ' ἣν ὁ Ἄβδ'ἄς, ὡς ἔκρινεν, ἀνεκαλύπτοντο ἀποχρῶντα τεκμήρια ἀπιστίας. Καὶ ἔθετο τὰς ἀρμοδίους βουλὰς εὐρῶν τὸ μικρὸν τάγμα τοῦ Σερζαβιλ σχεδὸν λιμώσσον ἕνεκα ἐλλείψεως τροφῶν, ἔσφαξε μέγαν ἀριθμὸν παχέων ἀρνίων, ἅτινα διένειμε μετὰ τοῦ πειναλέου στρατοῦ. Σκηνηὶ σπουδῆς καὶ χαρμοσύνου συγχύσεως πάραυτα ἠκολούθησεν. Οἱ μὲν διεσπάρησαν κατὰ τὰ περίχωρα ζητοῦντες ξύλα· οἱ δὲ ἐμαγεύρευον ἕτεροι δὲ συνευωχοῦντο. Ἐν τῇ ἀμερίμῳ ταύτῃ στιγμῇ, ὁ Ἄβδ'ἄς ἐπετέθη κατ' αὐτῶν μετὰ τῶν στρατιωτῶν του, ἐφόνευσε τὸν Σερζαβιλ καὶ τετρακοσίους περίπου ἐκ τῶν ἀνδρῶν του, ἀλλ' ἐφείσθη τῶν λοιπῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων κατετάχθησαν ὑπὸ τὴν σημαίαν του.

Ἰδὼν ὁ Ἄλ-Μοκτάρ ὅτι ὁ Ἄβδ'αλλάχ ἠμφίβαλλε περὶ τῆς εὐλικρινείας του, ἔγραψεν ἰδίᾳ πρὸς τὸν Μωάμεθ, ἀδελφὸν τοῦ Ὄσεῖν, ὅστις εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Καλίφου ἄδειαν διαμονῆς ἐν Μέκκᾳ, ὅπου διῆγεν ἡσυχον, καὶ ἀβλαβῆ βίον, προτείνων αὐτῷ ὅτι θὰ ἦγαγε κραταῖον στρατὸν εἰς βοήθειάν του ἐὰν ἐβούλετο νὰ ἐξεγερθῇ κατὰ τῶν καθεστώτων. Ὁ Μωάμεθ ἐπεμψε πρα-



φορικὴν ἀπάντησιν, διαβεβαιῶν μὲν τὸν Ἀλ-Μοκτάρ ὅτι ἐπίστευεν εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τῶν ὑποσχέσεών του, ἀλλ' ἀποποιούμενος πᾶσαν πρόσκλησιν ὄπλων, δηλῶν δὲ ὅτι εἶχε λάβει ἀπόφασιν νὰ ὑπομείνῃ καρτερικῶς τὴν τύχην του, ἀφίνων τὸ πεπρωμένον εἰς τὸν Θεόν. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἀπήρχετο ὁ ἀγγελιαφόρος, παρήγγειλεν αὐτῷ. «Πρότρεψον τὸν Ἀλ-Μοκτάρ νὰ φοβῆται τὸν Θεόν καὶ ν' ἀπέχη τῆς χύσεως αἵματος.»

Ἡ εὐλαβὴς καρτερία καὶ ὁ ἀργὸς βίος τοῦ Μωάμεθ οὐδὲν ὠφέλησαν. Τὸ ὑπαπτον ἔλεμμα τοῦ Ἀβδαλλάχ προσηλώθη ἐπ' αὐτὸν. Οἱ Κούφιοι, ἐκ τῆς αἰρέσεως τοῦ Ἀλῆ, καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ὄσειν, οἵτινες δὲν ἔστεργον ὑποταγὴν εἰς οὐδέτερον τῶν ἀντιπάλων Καλιφῶν, εἶχον εἰσέτι τὴν ἄδειαν νὰ πορεύωνται ὡς προσκυνηταὶ εἰς τὴν Καάβαν, εὐρισκόμενοι δὲ ἐν Μέκκᾳ, δὲν ἔπαυον περιέποντες τιμαῖς τὸν Μωάμεθ-Ἰβν-Ἀλῆ καὶ τὴν αἰκογένειάν του. Αἱ μουσικαὶ ἀγγελίαι τοῦ Ἀλ-Μοκτάρ πρὸς τὸν Μωάμεθ ἦσαν ὠσαύτως γνωσταί. Ὁ Καλίφης Ἀβδαλλάχ ὑποπτεύσας συνωμοσίαν, διέταξεν ὕψως ὁ Μωάμεθ μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ δεκαεπτὰ ἐκ τῶν προκρίτων προσκυνητῶν ἀπὸ Κούφας συλληφθῶσι καὶ περιορισθῶσι ἐν τῷ παρὰ τῆ φρέατι Ζέμ-Ζέμ κτιρίῳ, ἀπειλῶν κατ' αὐτῶν θάνατον, ἐκτὸς ἂν ἐκτὸς προθεσμίας τινὸς ὑπέσχοντο ὑποταγὴν.

Ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ πέμψωσιν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἀλ-Μοκτάρ, πληροφοροῦντες αὐτὸν περὶ τῆς κινδυνώδους θέσεώς των. Οὗτος συνεκάλεσε τοὺς Ἀλήφρονας, ἧτοι αἵρεσιν τοῦ Ἀλῆ, ἐν Κούφα, καὶ ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν. «Αὕτη ἔρχεται,» εἶπε, «παρὰ Μωάμεθ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Ὄσειν. Οὗτος καὶ ἡ αἰκογένειά του, οἱ ἀγνότεροι ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ προφήτου σας, μένουσι κεκλεισμένοι ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγῆν. Θὰ ἐγκαταλείψητε αὐτοὺς ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτῶν ἀνάγκῃ; θὰ ἀφίσητε ὥστε νὰ θυσιασθῶσιν ὡς

ἐποιήσατε τῷ μάρτυρι Ὄσειν καὶ τῇ οἰκογένειά του;». Ἡ ἐπίκλησις ὑπῆρξε τελεσφόρος· οἱ Ἀλήφρονες ἐκράυγαζον ζητοῦντες νὰ στρατεύσωσιν εἰς Μέκαν. Ὁ Ἀλ-Μοκτάρ ἐπεθεώρησε ἑπτακοσίους πεντήκοντα ἄνδρας, εὐτόλμους ἵππεις, κρατεροὺς μαχητὰς, καλῶς ὀπλισμένους καὶ ἐλαφρῶς ἐπιβαίνοντας, διήρесе δ' αὐτοὺς εἰς μικρὰς ἴλας, ὅπως ἔπωνται ἀλλήλαις κατὰ μεγάλα διαστήματα, ἴλη μετὰ ἴλην, ὡς τὰ κύματα τῆς θάλασσης· ὁδηγὸς τῆς πρώτης ἴλης, συγκειμένης ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα ἀνδρῶν, ἦτο ὁ Ἀβου-Ἀβδαλλάχ-Ἀλζοδαλῆς. Οὗτος ἐκίνησε πρῶτος· οἱ ἕτεροι ἠκολούθουν καθ' ἱκανὴν ἀπόστασιν ἵνα μὴ φαίνωνται, ἀλλ' ἅπαντες ἐμυώπιζον εἰς τὰ πρόσω, διότι χρονοτριβὴ δὲν ἐπετρέπετο. Ὁ Ἀβου-Ἀβδαλλάχ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος εἰσελθὼν εἰς Μέκαν. Τὸ μικρὸν αὐτοῦ τάγμα οὐδεμίαν ἐξήγειρε πτόησιν. Ἐπορεύθη κατ' εὐθεΐαν εἰς τὸ φρέαρ τοῦ Ζέμ-Ζέμ, κράζον, «Ἐκδίκησιν διὰ τὸν Ὄσειν!» ἐδίωξεν ἐκείθεν τὴν φρουρὰν, συνέτριψε τὰς θύρας τοῦ δεσμοτηρίου καὶ ἠλευθέρωσε τὸν Μωάμεθ-Ἰβν-Ἀλῆ μετὰ τῆς οἰκογένειάς του.

Ὁ θόρυβος παρώρμησε τὸν Καλίφην καὶ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ ἐπὶ τόπου. Ὁ Ἀβου-Ἀβδαλλάχ ἐβούλετο νὰ προκαλέσται αὐτοὺς εἰς μάχην, ἀλλ' ὁ Μωάμεθ παρεμβὰς παρέστησεν ὅτι ἦτο ἀσέβεια νὰ συμπλακῶσιν ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς Καάβας. Ὁ Καλίφης, βλέπων τὸ μικρὸν τῆς δυνάμεως τοῦ Ἀβδαλλάχ, διανοεῖτο τὸ κατ' αὐτὸν νὰ προβῆ εἰς βιαιοπραγίαν· ἀλλ' ἰδοῦ, τὸ δεύτερον τάγμα τῶν κρατερῶν ἀναβατῶν ἐπῆλθεν· εἶτα δὲ τὸ τρίτον, καὶ διὰ μιᾶς οἱ λοιποὶ πάντες, ἀλαλάζοντες «Ἀλλάχ Ἀκβάρ!» καὶ «Ἐκδίκησις διὰ τὸν Ὄσειν!»

Ὁ Καλίφης, καταληφθεὶς ἐξ ἀπίνης, ἀπώλεσε πᾶσαν ἐτοιμόνοιαν. Ἐγίνωσκεν ἦν ὁ Μωάμεθ-Ἰβν-Ἀλῆς καὶ ἡ οἰκογένειά του ἔχαιρον παρὰ τοῦ λαοῦ εὐνοίαν, καὶ ἐπροβεῖτο ἐπανάστασιν. Ὁ Ἀβου-Ἀβδαλλάχ ἐν τῇ στιγμῇ





τοῦ θριάμβου θὰ ἐθανάτου αὐτὸν, ἀλλ' ὁ εὐλαδῆς καὶ φιλόανθρωπος Μωάμεθ ἀνέστειλε τὴν χεῖρά του. Ἡ διαφορὰ εἰρηνικῶς συνεβιάσθη. Ὁ Καλίφης ἀφέθη ἀνενόχλητος· ὁ Μωάμεθ δένειμε μεταξὺ τῶν φίλων καὶ ὀπαδῶν αὐτοῦ μεγάλην ποσότητα ἀργυρίου, ἣν εἶχεν ἀποστείλῃ αὐτῷ ὁ Ἄλ-Μοκτάρ, εἶτα δὲ μετὰ τῆς οἰκογένειάς του ἀνεχώρησεν ἐν ἀσφαλείᾳ ἐκ Μέκας.

Ὁ Ἄλ-Μοκτάρ εἶχε τώρα νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς οἰκοῦ ἀσφαλείας· ὁ παλαιὸς αὐτοῦ ἐχθρὸς Ὁβεῖδ' ἀλλάχ, πρῶν ἐμίρης τῆς Κούφας, προὔχῳρει κκτηπειγμένως, ἠγέτης δυνάμεως τοῦ Καλίφου Ἄβδ' αλμ.αλέκ, ὅπως ἀνακτῆσῃ τὴν πόλιν ἐκείνην, ὑπισχνούμενος εἰς τὰ στρατεύματα αὐτοῦ λεηλασίαν τριήμερον. Ὁ Ἄλ-Μοκτάρ παρώτρυνε τοὺς ἐγκατοίκους νὰ δράξωσι τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ πρῶν τυράννου των, τοῦ καὶ δολοφόνου τοῦ Ὁσεῖν. Σῶμα στρατοῦ ἐξήλασεν, ἡγουμένου τοῦ Ἰβραῖμ, υἱοῦ τοῦ Ἄλαστάρ. Ὅπως ὁ Ἄλ-Μοκτάρ περιάψῃ μυστηριώδη ἀγιότητα εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, διέταξε καὶ ἔθηκαν ἐπὶ ἡμιόνου εἰδός τι θρόνου ἐπικεκαλυμμένου, ἵνα ἄγῃται μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἦνε ὡς πρὸς αὐτοὺς ὅ,τι τὸ τόξον ἦτο ὡς πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραήλ, ἱερά δηλαδὴ σκέπη. Πρὶν ἢ ἄψωνται μάχης ὤφειλον ν' ἀπαγγείλωσι τὴν ἐπομένῃν προσευχήν. «Ὡ Θεέ! φύλαττε ἡμᾶς ἐν ὑπακοῇ πρὸς σέ, καὶ βοήθησον ἡμᾶς ἐν τῇ ἡμῶν ἀνάγκῃ.» Εἰς ἣν ἅπας ὁ λαὸς ὤφειλε νὰ ἀπαντήσῃ «Ἀμήν!»

Ὁ στρατὸς τοῦ Ἰβραῖμ συνηντήθη πρὸς τὸ σῶμα τοῦ Ὁβεῖδ' ἀλλάχ ἐπὶ τῶν πεδιάδων εἰς τινα ἀπόστασασιν ἐκ Κούφας. Ὁρμησε μεθ' ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ δν. ἐνέπνεεν αὐτῷ ἡ παρουσία τοῦ τόξου του. «Ἐκδίκησις διὰ τὸν Ὁσεῖν!» ἦτο ἡ πολεμικὴ αὐτοῦ κραυγὴ, ἣτις ἀντήχει ἰοβόλος εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ὁβεῖδ' ἀλλάχ. Ἡ συμπλοκὴ ὑπῆρξεν ἀγρία καὶ φονικὴ· ἡ Συριακὴ δύναμις, εἰ καὶ μεγάλως ὑπερτέρα, κατετροπώθη ἔλοσχερῶς. Ὁ Ὁβεῖδ' ἀλλάχ ἐφονεύθη, μαχόμενος μετ' ἀ-



πεννησμένου θάρσου, ἐκ δὲ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ πλείονες ἦσαν οἱ πνιγέστες κατὰ τὴν φυγὴν παρὰ τοὺς σφαγέστες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἡ ἔνδοξος αὕτη νίκη ἀνετέθη κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ τόξου, ἢ ἐπικεκαλυμμένου θρόνου, ὃν ἔκτοτε ἐσέβοντο μονοῦ εἰδωλολατρικῶς.

Ὁ Ἰβρατμ προσέταξε νὰ καύσωσιν εἰς τέφραν τὸ σῶμα τοῦ Ὀβεῖδ' ἀλλάχ, καὶ ἔπεμψε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἄλ-Μοκτάρ. Ἡ ἀμαυρὰ καρδίᾳ τοῦ Ἐκδικητοῦ ἐπάλλετο ἀγαλλιάσει, ἰδόντος τὸ λείψανον τοῦ ἀνθρώπου ὅστις κατέθλιψεν, ἐξύβρισε καὶ ἠκρωτηρίασεν αὐτόν· μνησθεὶς δὲ τῆς κατὰ τὸ πρόσωπον βολῆς ἣτις ἀπεστέρησεν αὐτόν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν, ἔπληξε τὴν καθημαγμένην κεφαλὴν τοῦ Ὀβεῖδ' ἀλλάχ, καθ' ὃν τρόπον οὗτος τὸν εἶχε τραυματίσει.

Οὕτω, λέγει ὁ βασιλεὺς καὶ εὐλαβῆς ἱστορικὸς Ἀβουλφέδας, ὁ Ἄλλάχ ἐποίησατο χρῆσιν τοῦ θανασίμου μίσους τοῦ Ἄλ-Μοκτάρ, ὅπως τιμωρήσῃ τὸν Ὀβεῖδ' ἀλλάχ, υἱὸν τοῦ Ζιυὰδ διὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Ὀσεῖν.

Ὁ Θρίαμβος τοῦ Ἄλ-Μοκτάρ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Κυβερνῶν λαὸν παλίμβουλον διεῖπε μετὰ σιδηρᾶς ράβδου. Κατεδίωξε πάντας τοὺς πράγματι ἢ ὡς ἐδόκει αὐτῷ μὴ ἀνήκοντας εἰς τὴν μερίδα τοῦ Ὀσεῖν, κατηγορεῖται δὲ ὡς ὑποθάψας ἐπανάστασιν τῶν δούλων κατὰ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως Κούφας. Συνωμοσίᾳ ἐπὶ τέλους συνεστήθη ἐναντίον του, καὶ πρόσκλησις ἀπεστάλη εἰς τὸν Μουσαῦ-Ἰβν-Ζοβεῖρ, ὃν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Καλίφης Ἀβδαλλάχ, εἶχε διορίσει ἐμίρην τῆς Βασσόρας.

Ἡ πρόσκλησις διεβιβάσθη διὰ τινος Σχέβετ, ἐνὸς ἐκ τῶν ἐνθουσιαστῶν, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς Βασσόραν ἐπιβαίνων ἡμιόνου, ἔχοντος τετμημένα τὰ τε ὦτα καὶ τὴν οὐρὰν, φέρων ἱμάτια διεβρωγῶτα καὶ ἀνακράζων μεγαλοφώνως, «Ἰὰ γάουθα! Ἰὰ γάουθα! Βοήθεια! Βοήθεια!» Ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ ὡς ἤρμοζεν



εἰς τὰ ἐνδύματά του, ἀλλὰ συνώδευσεν αὐτὴν δι' ἐπιστολῶν παρὰ τῶν προκρίτων τῆς Κούφας, οἵτινες ἐβεβαίουν τὰς αἰτίας αὐτῶν διὰ λογικωτέρου τρόπου. Ὁ Μουσαῦβ ἔγραψε πάραυτα πρὸς τὸν Ἀλ-Μοχάλλεβ, ἐμίρην τῆς Περσίας, ἓνα τῶν ἀξιοτέρων στρατηγῶν τοῦ καιροῦ, ὅπως ἔλθῃ εἰς βοήθειάν του μετ' ἀνδρῶν καὶ ἀργυρίου· αὐτὸς δὲ μετὰ τὴν ἀφίξίν του ἠνώσε μετὰ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ καὶ τὰς ἰδίας, ὅπως προσβάλῃ τὸν Ἐκδικητὴν ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς ἐξουσίας του.

Ὁ Ἀλ-Μοκτάρ δὲν ἀνέμεινεν ὥστε νὰ πολιορκηθῇ. Ἀντεπεξῆλθε κατὰ τῶν ἐπερχομένων μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ εὐτολμίας, καὶ προεκαλέσατο μάχην ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πρωτεύουσής του. Ἡ συμπλοκὴ ἦτο αἱματηρά· ἡ παρουσία τοῦ μυστηριώδους θρόνου ἐνήργησε μὲν ἐπὶ τῶν δεισιδαιμόνων νόων τῶν Κουφίων, ἀλλ' ὁ Ἀλ-Μοκτάρ εἶχεν ἤδη καταστῆ μισητὸς ἕνεκα τῆς τυραννίας του, πολλοὶ δὲ ἐκ τῆς ἀνωτέρας τοῦ λαοῦ τάξεως ἦσαν δυσηρεστημένοι κατ' αὐτοῦ. Κατατροπωθέντος τοῦ στρατεύματός του ὑπεχώρησεν ἐν τῇ βασιλικῇ ἀκροπόλει τῆς Κούφας, πολιορκηθεὶς δὲ ἀντέσχεν ἀνδρείως καὶ ἐπιτηδείως, ἕως οὗ ἔλαβε καίριον τραῦμα. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἀρχηγοῦ ἡ φρουρὰ παρεδόθη τῷ νικητῇ, ἀλλ' ὁ Μουσαῦβ κατέσφαξε τοὺς πάντας, τὸν ἀριθμὸν ἑπτακοσίους.

Οὕτως ἔπεσεν ὁ Ἀλ-Μοκτάρ-Ἴβν-Ἀβού-Ὀβεϊδὰχ, ἄγων τὸ ἐξηκοστὸν ἑβδομὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀφ' οὗ ἐνίκησε τοὺς ἀξιοτέρους στρατηγοὺς τριῶν Καλιφῶν καὶ διὰ μόνης τῆς ἰσχύος τῆς σπάθης του κατέστησεν ἑαυτὸν ἀνεξάρτητον κυβερνήτην τῆς Βαβυλωνίας πάσης. Ὡς λέγεται, οὐδέποτε συνεχώρησεν ἐχθρῷ κατεδίωξε μὲν ἀδιαλλάκτου μίσους ὅλους τοὺς ἐχθρῶς πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀλῆ διακειμένους· καὶ πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ φόνου τοῦ Ὄσειν, ἔχυσε τὸ αἷμα πεντήκοντα περίπου χιλιάδων ἀνδρῶν, ἐξαίρεσει τῶν ἐν ταῖς μάχαις φονευθέντων. Πρεπόντως ἄρα ἠξιώθη τοῦ τίτλου «Ὁ Ἐκδικητής.»



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΑ΄.

Ὁ Μουσαῦ-Ἰβν-Ζοβεῖρ λαμβάνει κατοχὴν τῆς Βαβυλωνίας.  
— Ἀρπαγὴ τοῦ Ἀμροῦ-Ἰβν-Σαάδ· θάνατος αὐτοῦ.—  
Ἐκστρατεία τοῦ Ἀβδ' αλμαλέκ κατὰ Μουσάβ.— Ἐξ-  
εασίς αὐτῆς.— Οἰωνοί· ἐνέργεια αὐτῶν ἐπὶ τὸν Ἀβδ' αλ-  
μαλέκ.— Κατορθώματα τοῦ Ἀλ-Μοχάλλεβ.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλ-Μοκτάρ ἔρριψε τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βαβυλωνίας, μετὰ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῆς πρωτεύουστος, Κούφας, εἰς χεῖρας τοῦ Μουσάβ-Ἰβν-Ζοβεῖρ, ἀδελφοῦ τοῦ Καλίφου Ἀβδαλλάχ. Ἐν τῷ Μουσάβ καλῶς ἐτρυτανεύθησαν τὰ πρὸς πρόσκτησιν τῆς εὐνοίας τοῦ λαοῦ συμφέροντα. Ἦτο ἐν τῇ ἀκμῇ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ, μόλις ἄγων τὸ τριακόστον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὠραῖος τὴν ὕψιν, κόσμιος τοῦς τρόπους, γενναιόφρων καὶ ἐξόχως ἀνδρείως, εἰ καὶ οὐχὶ πολὺ φιλοπόλεμος. Ὑπῆρξεν ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Ἀβδ' αλμαλέκ πρὶν ἢ οὗτος γίνῃ Καλίφης, ἀλλ' ἦτο ἀδελφὸς τοῦ ἀντιπάλου Καλίφου καὶ συνεδέετο ὡς ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ οἰκογενειῶν ἀσπόνδως ἀντιπολιτευομένων τὸν οἶκον Ὀρμιάχ. Διὰ ταῦτα, ὁ Ἀβδ' αλμαλέκ ἐνόμιζεν αὐτὸν ὡς τρομερὸν ἐχθρὸν, διδαχθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν δεινῶν ἄπερ ὁ στρατὸς του εἶχε πάθει ἡγουμένου τοῦ Ὀβεῖδ' αλλάχ, ἐβουλήθη τῶρα νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοπροσώπως δευτέραν ἐκστρατείαν, σκοπὸν προτιθέμενος τὴν εἰς Βαβυλωνίαν εἰσβολήν.

Ἐπιχειρῶν τῷ ἀγῶνι τούτῳ, ἐνεπίστευσε τὴν διοίκησιν τῆς Δαμασκοῦ εἰς τὸν ἐξάδελφόν του, Ἀμροῦ-Ἰβν-Σαάδ· τοῦτο δ' ἔπραξε λόγον ποιούμενος τῆς στρατιωτικῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ Ἀμροῦ, εἰ καὶ μετὰξὺ αὐτῶν ἐνουπῆρχε πρὸ πολλοῦ ὑποτρεφόμενον μῖσος. Ἡ αἰτία τοῦ μίσους τούτου δεικνύει τὴν ἀπλότητα τῶν Σαρακηνικῶν ἔξεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Πατρ



δες ὄντες, ὅτε Ἄβδ' αλμαλέκ καὶ ὁ Ἄμρου ἔμενον ἐνίοτε ὑπὸ τὴν φροντίδα γραϊδίου τινὸς τῆς οἰκογενείας των, ὅπερ συνείθιζε νὰ παρασκευάζη τὰ σιτία αὐτῶν καὶ νὰ ὑποθάλη ἔριδας μεταξύ των κατὰ τὴν διακλήρωσιν τῶν μερίδων των. Αἱ παιδικαὶ αὗται διενέξεις, ἐφ' ὅσον ἀμφοτέροι προέβαινον εἰς ἡλικίαν, ἀνελάμβανον τὸν χαρακτῆρα ἀγρίων ἐρίδων, κατήντησαν δὲ ἀντίπαλοι ἐν τοῖς νεανικοῖς αὐτῶν ἀθύρμασι καὶ γυμνάσμασι. Ζηλοτυπία καὶ φθόνος ἦσαν τὰ δεσπίζοντα πάθη τῆς ἀνδρικῆς αὐτῶν ἡλικίας, ἅμα ἀνεδείχθησαν πορθηταὶ στρατηγοὶ ἄλλ' ἰδίως, τὴν εἰς τὸ Καλιφάτον ἀνάβασιν τοῦ Ἄβδ' αλμαλέκ βαρέως ἔφερεν ὁ Ἄμρου, ὡς ἀναπολόγητον ἀδίκημα· ἅτε καὶ τοῦ θείου του, πρώην Καλίφου Μέρουαν, ὑποσχομένου αὐτῷ τὴν διαδοχὴν ὡς ἀνταμοιβὴν ὅτι καθυπέταξε τὴν Αἴγυπτον. Ὡς ἐκ τούτων, ἅμα μετὰ τὴν ἐκ Δαμασκοῦ ἀπέλευσιν τοῦ Ἄβδ' αλμαλέκ, ὁ Ἄμρου, μὴ ἀρεσκόμενος εἰς μόνην τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως, ἀντεποιεῖτο τῆς κυριαρχίας τῆς Συρίας ὡς νομίμου κτήσεώς του.

Ὁ Ἄβδ' αλμαλέκ ἤκουσε περὶ τῆς ἀρπαγῆς, ἐν ᾗ ἦτο ἐν πορείᾳ, ἐπέστρεψε κατηπειγμένως ὅθεν ἦλθε καὶ αἰματηρὰ συμπλοκὴ ἠκολούθησε μεταξύ τῶν δυνάμεων τῶν ἀντιζήλων ἐξαδέλφων κατὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Δαμασκοῦ. Αἱ γυναῖκες ὥρμησαν ἐν μέσῳ αὐτῶν προτάσσουσαι τὰ τέκνα των καὶ ἐπικαλούμεναι τοὺς διαμαχομένους ἵν' ἀποστῶσιν ἀπὸ τοιοῦτου ἀσόργου πολέμου. Ὁ Ἄμρου κατέθεσε τὰ ὅπλα, ἄρθρα δὲ συμφιλιώσεως συνετάχθησαν καὶ προσυπεγράφησαν ὑπὸ τῶν ἐξαδέλφων.

Ὁ Ἄβδ' αλμαλέκ ἐδείχθη ἄπιστος πρὸς τὰς ὑποσχέσεις του. Συλλαβὼν τὸν Ἄμρου διὰ δολίου στρατηγήματος, ἐκαρτόμησεν αὐτὸν, ἐθανάτωσε τοὺς πρωτίστως ὑποστηρίξαντας τὴν ἀρπαγὴν αὐτοῦ καὶ ἐξώρισε τὴν οἰκογένειάν του. Καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε ν' ἀπέλθωσιν οἱ ἐξόριστοι, ἐζήτησε παρὰ τῆς χήρας τοῦ



Ἄμρου τὰ γραπτὰ ἄρθρα τῆς εἰρηνοποιήσεως, ἅτινα εἶχεν ἀνταλλάξει πρὸς τὸν σύζυγόν της. Αὕτη δὲ ἀπάντησεν ὅτι τὰ ἐνετύλιξεν ἐν τῇ νεκρικῇ αὐτῆς ἐσθῆτι, ὅπως ἔχη αὐτὰ πρόχειρα κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως.

Ὁ Ἄβδ' αὐμαλέκ τότε ἀνέλαβε τὴν πρὸς Βαβυλωνίαν πορείαν του. Ἀπέστειλε δὲ πράκτορας ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὅπως ἀποπειραθῶσι τῆς πίστεως τῶν προκρίτων. Πρὸς ἓνα ἐξ αὐτῶν, τὸν Ἰβραῖμ-Ἴβν-Ἀλαστάρ, ἐπρότεινε τὴν θέσιν ἐμίρου ἐὰν ὑπηρετεῖ εἰς τὸν ἀγῶνά του. Ὁ Ἰβραῖμ, ἀνὴρ ἀμέμπτου διαγωγῆς, ἐπέδειξε τὴν ἐπιστολὴν τῷ Μουσάβ, ἀναφέρον αὐτῷ ὅτι παραπλήσια ἀπόπειραι βεβαίως θὰ ἐγένοντο ὅπως γλαρωθῆ ἡ πίστις καὶ ἄλλων ἀτόμων πολιτικῆς ἐκσυνεβούλευσε δὲ αὐτὸν ἵνα ποιήσῃται ἐλευθερίαν τοῦ φασγάνου ὅπου καὶ ἂν ὑπόπτουσι λίτευσιν· ἀλλ' ὁ Μουσάβ ἦτο λίαν διλάνθρωπος ὥστε νὰ ἐνεργήσῃ οὕτως· Τὸ γεγονός καταέδειξεν ὅτι ὁ Ἰβρ...

σταθῆ καὶ ἐπίβουλον χαρακ...  
Μάχη συνέβη ἐπὶ τῶν...  
μακρὰν τῆς Παλμύρας...  
τοῦ ἵππικου, ἡγουμέ...  
περ διέσπασε το...  
γχε μεγάλην...  
πικουρίας...  
τὸν αὐτ...  
ἀλλ...  
Κ...

νας...  
ἔτεροι...  
σάβ ἐκ...  
τὸ ἀπνοῦ...  
«δὲν ὑπάρχ...  
Στραφεῖς π...

Ὁ Ἄβδ' αὐμαλέκ...  
λαταπελτῶν...  
τῶν ῥιπτο...  
καὶ νάφθης...  
ἠ ἐ...  
ἀστραπῶν ἐφύνευσε...  
ἐνάγκασεν αὐτοῦς εἰς...  
κεραυνοβολεῖ ἡμᾶς»



δες ὄντες, ὅ,τε Ἄβδ' αλμαλέκ καὶ ὁ Ἄμρου ἔμενον ἐνίοτε ὑπὸ τὴν φροντίδα γραϊδίου τινὸς τῆς οἰκογενείας των, ὅπερ συνείθιζε νὰ παρασκευάζῃ τὰ σιτία αὐτῶν καὶ νὰ ὑποθάλη ἔριδας μεταξύ των κατὰ τὴν διακλήρωσιν τῶν μερίδων των. Αἱ παιδικαὶ αὐταὶ διενέξεις, ἐφ' ὅσον ἀμφοτέροι προέβαινον εἰς ἡλικίαν, ἀνελάμβανον τὸν χαρακτῆρα ἀγρίων ἐρίδων, κατήντησαν δὲ ἀντίπαλοι ἐν τοῖς νεανικοῖς αὐτῶν ἀθύρμασι καὶ γυμνάσμασι. Ζηλοτυπία καὶ φθόνος ἦσαν τὰ δεσπίζοντα πάθη τῆς ἀνδρικῆς αὐτῶν ἡλικίας, ἅμα ἀνεδείχθησαν πορθηταὶ στρατηγοὶ ἀλλ' ἰδίως, τὴν εἰς τὸ Καλιφάτον ἀνάβασιν τοῦ Ἄβδ' αλμαλέκ βαρέως ἔφερον ὁ Ἄμρου, ὡς ἀναπολόγητον ἀδίκημα· ἅτε καὶ τοῦ θείου του, πρῶην Καλίφου Μέρουαν, ὑποσχομένου αὐτῷ τὴν διαδοχὴν ὡς ἀνταμοιβὴν ὅτι καθυπέταξε τὴν Αἴγυπτον. Ὡς ἐκ τούτων, ἅμα μετὰ τὴν ἐκ Δαμασκοῦ ἀπέλευσιν τοῦ Ἄβδ' αλμαλέκ, ὁ Ἄμρου, μὴ ἀρεσκόμενος εἰς μόνην τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως, ἀντεποιεῖτο τῆς κυριαρχίας τῆς Συρίας ὡς νομίμου κτήσεώς του.

Ὁ Ἄβδ' αλμαλέκ ἤκουσε περὶ τῆς ἀρπαγῆς, ἐν ᾗ ἦτο. ἐν πορείᾳ, ἐπέστρεψε κατηπειγμένως ὅθεν ἦλθε καὶ αἰματηρὰ συμπλοκὴ ἠκολούθησε μεταξύ τῶν δυνάμεων τῶν ἀντιζήλων ἐξαδέλφων κατὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Δαμασκοῦ. Αἱ γυναῖκες ὥρμησαν ἐν μέσῳ αὐτῶν προτάσσουναι τὰ τέκνα των καὶ ἐπικαλούμεναι τοὺς διαμαχομένους ἵν' ἀποστῶσιν ἀπὸ τοιούτου ἀσώργου πολέμου. Ὁ Ἄμρου κατέθεσε τὰ ὄπλα, ἄρθρα δὲ συμφιλιώσεως συνετάχθησαν καὶ προσυπεγράφησαν ὑπὸ τῶν ἐξαδέλφων.

Ὁ Ἄβδ' αλμαλέκ ἐδείχθη ἄπιστος πρὸς τὰς ὑποσχέσεις του. Συλλαβὼν τὸν Ἄμρου διὰ δολίου στρατηγήματος, ἐκαράτόμησεν αὐτὸν, ἐθανάτωσε τοὺς πρωτίστως ὑποστηρίξαντας τὴν ἀρπαγὴν αὐτοῦ καὶ ἐξώρισε τὴν οἰκογένειάν του. Καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε ν' ἀπέλθωσιν οἱ ἐξόριστοι, ἐζήτησε παρὰ τῆς χήρας τοῦ



Ἄμρου τὰ γραπτὰ ἄρθρα τῆς εἰρηνοποιήσεως, ἅτινα εἶχεν ἀνταλλάξει πρὸς τὸν σύζυγόν της. Αὕτη δὲ ἀπῆντησεν ὅτι τὰ ἐνετύλιξεν ἐν τῇ νεκρικῇ αὐτῆς ἐσθῆτι, ὅπως ἔχη αὐτὰ πρόχειρα κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως.

Ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ τότε ἀνέλαβε τὴν πρὸς Βαβυλωνίαν πορείαν του. Ἀπέστειλε δὲ πράκτορας ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὅπως ἀποπειραθῶσι τῆς πίστεως τῶν προκρίτων. Πρὸς ἓνα ἐξ αὐτῶν, τὸν Ἰβραΐμ-Ἴβν-Ἀλαστάρ, ἐπρότεινε τὴν θέσιν ἐμίρου ἐὰν ὑπηρέτει εἰς τὸν ἀγῶνά του. Ὁ Ἰβραΐμ, ἀνὴρ ἀμέμπτου διαγωγῆς, ἐπέδειξε τὴν ἐπιστολὴν τῷ Μουσάβ, ἀναφέρον ἀὐτῷ ὅτι παραπλήσια ἀπόπειραι βεβαίως θὰ ἐγένοντο ὅπως χαλαρωθῇ ἡ πίστις καὶ ἄλλων ἀτόμων πολιτικῆς ἰσχύος, συνεβούλευσε δὲ αὐτὸν ἵνα ποιήσῃται ἐλευθέραν χρῆσιν τοῦ φασγάνου ὅπου καὶ ἂν ὑπόπτειεν ἀντιπολίτευσιν· ἀλλ' ὁ Μουσάβ ἦτο λίαν δίκαιος καὶ φιλόανθρωπος ὥστε νὰ ἐνεργήσῃ οὕτως ἐπὶ ἀπλῇ ὑπονοίᾳ. Τὸ γεγονός κατέδειξεν ὅτι ὁ Ἰβραΐμ διέγνω τὸν ἀσταθῆ καὶ ἐπίβουλον χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰράκ.

Μάχη συνέβη ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς ἐρήμου, οὐχὶ μακρὰν τῆς Παλμύρας. Ἦρξατο διὰ γενναίας ἐμβολῆς τοῦ ἰππικοῦ, ἡγουμένου τοῦ Ἰβραΐμ-Ἴβν-Ἀλαστάρ, ὅπερ διέσπασε τοὺς στοίχους τῶν Συρίων καὶ ἐπήνεργε μεγάλην σφαγὴν. Ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ ἐπῆλθε μετ' ἐπικουρίας καὶ συνήθροισε τὸν διεσκορπισμένον στρατὸν αὐτοῦ. Ὁ Ἰβραΐμ καὶ δευτέραν ἐποιήσατο ἐμβολήν, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν ἐφονεύθη· τότε δὲ ἡ ἀπιστία τῶν Κουφίων ἐφανερώθη. Ὁ ἵππαρχος τοῦ Μουσάβ μετὰ τινος περιστροφῆς μυωπίσας ἔφυγεν αἰσχροῦς τὸ πεδίου· ἕτεροι ἐκ τῶν ὀδηγῶν ἠρνήθησαν νὰ προβῶσιν. Ὁ Μουσάβ ἐκάλει μεγαλοφώνως τὸν Ἰβραΐμ· ἀλλὰ βλέπων τὸ ἄπνουν σῶμά του ἐπὶ τῆς γῆς, «Οἴμοι» ἀνέκραξεν, «δὲν ὑπάρχει σήμερον Ἰβραΐμ δι' ἐμέ.»

Στραφεῖς πρὸς τὸν υἱὸν του Ἰσαν, νεκνίσκον μὲν, ἀλ-





λ' ὅστις εἶχεν ἀγωνισθῆ μετ' ἀκμᾶίας ἀνδρῆς παρὰ τὸ πλευρόν του; «Τρέξε, υἱέ μου,» ἀνεφώνησε· «τρέξε εἰς τὸν θεῖόν σου, Ἄβδ'αλλάχ, ἐν Μέκα· ἀνάγγειλον αὐτῷ περὶ τῆς τύχης μου καὶ τῆς ἀπιστίας τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἰράκ.» Ὁ Ἰσας, ὅστις ἐκληρονόμησε τὸν ἀτρόμητον χαρακτῆρα τῆς οἰκογενείας τοῦ Ζοβεῖρ, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν πατέρα του. «Ἄς ὑποχωρήσωμεν,» εἶπεν, «εἰς Βασσόραν, ὅπου δύνασαι εἰσεῖτε νὰ εὕρησ φίλους, καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἐπανέλθῃς ἀσφαλῶς εἰς Μέκαν.»

«Ὅχι, υἱέ μου!» ἀπεκρίθη ὁ Μουσάβ, «ποτὲ νὰ μὴ εἴπωσιν οἱ ἄνδρες τοῦ Κορσίσχ, ὅτι ἐγὼ ἔφυγον τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ἢ ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς Μέκας, στρατηγὸς ἠττηθείς!»

Δι' ἀλειπούσης τῆς μάχης ὁ Ἄβδ'αλμαλέκ ἀπέσειλε πρὸς τὸν Μουσάβ προτείνων αὐτῷ ἀσφάλειαν ζωῆς. Ἄλλ' οὗτος ἀπήντησεν, ὅτι ἤλθεν ἢ νὰ νικήσῃ ἢ ν' ἀποθάνῃ. Ἡ συμπλοκὴ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Οἱ μετὰ τοῦ Μουσάβ συντεταγμένοι στρατοὶ κατεκρεουργήθησαν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσας ἐφονεύθη παρὰ τὸ πλευρόν του, αὐτὸς δὲ, ἀφ' οὗ ἐπανειλημμένως ἐτραυματίσθη ὑπὸ βελῶν, ἔλαβε πληγὴν εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐκαρτομήθη.

Ὅταν ὁ Ἄβδ'αλμαλέκ εἰσῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Κούφραν, οἱ παλίμβουλοι ἐγκάτοικοι συνεσωρεύθησαν ἵνα χαιρετίσωσι τὴν ἔλευσίν του καὶ δμύσωσιν αὐτῷ ὑποταγὴν, οὕτω δ' εὗρεν ἑαυτὸν ἐν ἡσυχῳ κατοχῇ τῆς Βαβυλωνίας καὶ τοῦ Περσικοῦ Ἰράκ. Διένειμε μεγάλην ποσότητα ἀργυρίου ὅπως κερδήσῃ τὴν εὐρίπιστον εὐνοίαν τοῦ ὄχλου, καὶ ἔδωκε δαπανηρὸν συμπόσιον ἐν τῇ ἀκροπόλει, εἰς ὃ πάντες ἦσαν δεκτοί.

Ἀκμάζοντος τοῦ συμποσίου, ὅτε τὸ πᾶν ἦτο χαρὰ καὶ εὐφροσύνη, ἰδέα τις διῆλθε τὸν νοῦν τοῦ Καλίφου, ὡς πρὸς τὴν πρόσκαιρον διάρκειαν παντὸς ἀνθρωπίνου μεγαλείου. «Οἴμοι!» ἀνεφώνησεν ἐνθέρμως, «πόσον ἡδέως θὰ διερχώμεθα τὸν βίον ἐὰν σκιά τις



μόνον ἤθελε σώζεσθαι!» Ἡ αὐτὴ μελαγχολικὴ διάθεσις κατεῖχεν αὐτὸν καὶ μετὰ τὸ συμπόσιον, περιεπάτει δὲ γύρωθεν τοῦ φρουρίου τῆ συνοδίᾳ πολιοῦ τινος γέροντος κατοίκου, ἀκροώμενος τὰς διηγήσεις αὐτοῦ περὶ τὰς ἀρχαιότητας καὶ παραδόσεις τοῦ τόπου. Ἐκάστη ἀπάντησις τοῦ γέροντος εἰς τὰς περὶ πραγμάτων καὶ ἀτόμων ἐρωτήσεις του, ἤρχετο διὰ τῶν λέξεων, «Τοῦτο ἦν—Ἐκεῖνο ἦν—Ἐκεῖνος ἦν.»

«Οἴμοι!» ἐστέναξεν ὁ Καλὶφης, ἐπαναλαμβάνων στίχον ἄραβός τινος ποιητοῦ· «πᾶν νέον πρᾶγμα ἐν τάχει θάινει εἰς παρακμὴν, καὶ περὶ πάσης σήμερον ζώσης ψυχῆς, αὔριον ἐρούσιν, Ἦν!»

Ἐν ᾧ οὕτω συνδιελέγετο, προσηνέχθη αὐτῷ ἡ κεφαλὴ τοῦ Μουσάβ, καὶ διέταξε νὰ δόθῃσι χίλια δημάρια χρυσᾶ εἰς τὸν κομίσαντα αὐτὴν στρατιώτην, ἄλλ' οὕτως ἠρνήθη τὴν ἀμοιβήν. «Ἐφόνευσα αὐτὸν,» εἶπεν, «οὐχὶ χάριν ἀργυρίου, ἀλλ' ὅπως ἐκδικήσω ἰδιαιτέρον ἀδίκημα.» Ὁ πρεσβύτερος χρονογράφος τοῦ φρουρίου ἤρξατο τότε ἐξιζορῶν τὴν τερασίαν διαδοχὴν τῶν συμβάντων. «Εἰμὶ ἐννενηκοντούτης γέρον,» εἶπε, «καὶ ἐπέζησα πολλαῖς γενεαῖς. Ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ φρουρίῳ εἶδον τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀσεῖν προσηρομένην τῷ Ὀβεῖδ' ἀλλάχ, υἱῷ τοῦ Ζιυᾶδ'· εἶτα τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀβεῖδ' ἀλλάχ τῷ Ἄλ-Μοκτάρ· εἶτα τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἄλ-Μοκτάρ τῷ Μουσάβ· καὶ τώρα τὴν κεφαλὴν τοῦ Μουσάβ πρὸς σέ.» Ὁ Καλὶφης ἦτο δεισιδαίμων, καὶ ἐξήγησε τοὺς λόγους τοῦ γέροντος ὡς ἀπαίσιον προμήνυμα τοῦ βραχέος σταδίου του. Βουλὴν δ' ἔθετο τοῦ διασῶσαι τὴν κεφαλὴν του ἀπὸ τῆς τύχης ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου ἐκείνου, καὶ προσέταξεν ἵνα καταλύσῃσι τὴν μεγαλοπρεπεῖα ἀκρόπολιν τῆς Κούφας μέχρι θεμελίων.

Ὁ Ἄβδ' ἀλμαλέκ τότε διώρισε τὸν ἀδελφόν του Βεσχήρ-Ἰβν-Μέρουαν διοικητὴν Βαβυλωνίας· ἐπειδὴ δ' οὗτος ἦτο λίαν νέος τῆ ἡλικίας, ἔδωκεν αὐτῷ ὡς ἀρχι-



δελφόν του Βεσχήρ, ἐμίρην τῆς Βαβυλωνίας, ὕπως ἀποστείλῃ τῷ στρατηγῷ ἐπικουρίας. Πάλιν ὁ Μοχάλλεβ ἐτεκμηρίωσε τὴν στρατηγίδα αὐτοῦ ἀξίαν, καταστρέψας τοὺς Ἀζαρακίτας εἰς λαμπρὸν καὶ αἱματηρὰν μάχην πλησίον τῆς πόλεως Ἀχβάζ· οὐδ' ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἵνα συγκεντρωθῶσιν ἐκ νέου, ἀλλὰ τοὺς κατεδίωξε πέραν τῶν μεθορίων καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν μυχῶν τῶν ὁρέων, ἕως οὗ οἱ στρατοὶ αὐτοῦ ἀπώλεσαν σχεδὸν τοὺς ἵππους των πάντας, ἐπέστρεψε δὲ ἐστεμμένος μὲν νίκη, ἀλλὰ κεκμηκῶς καὶ μονοноῦ λιμώσσων.

Οἱ πόλεμοι οὗτοι τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔσχον ὡς ἀποτελεσμα τὴν ἐπὶ τινι χρόνον ἐλάττωσιν τοῦ τρόμου, ὄνπερ τὸ Μοσλημικὸν ὄνομα ἐνεποίει ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Ὁ Ἕλλην Αὐτοκράτωρ, διαρκουσῶν τῶν προσφάτων ταραχῶν, ἐποιήσατο ἐπιτυχεῖς ἐκδρομὰς εἰς Συρίαν· ὁ δὲ Ἀβδ'αλμαλέκ, ἀνακαλύψας μεταξὺ αὐτῶν τῶν ὁμοπίστων του οὐκ ὀλίγους ἐχθροὺς, ἠναγκάσθη ἵνα ζητήσῃ ταπεινωτικὴν ἀνακωχὴν παρὰ τοῦ Χριστιανοῦ ἡγέμονος, ἧς καὶ ἔτυχεν ὑποσχόμενος πρόσθετον ἐτήσιον φόρον πεντήκοντα χιλιάδων δουκάτων.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΒ΄.

Ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ ποιεῖται πόλεμον κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του Καλίφου ἐν Μέχα.—Πολιορκία τῆς ἱερᾶς πόλεως.—Θάνατος τοῦ Ἀβδαλλάχ.—Κατεδαφισμὸς καὶ ἀνοιχοδόμησις τῆς Καάβας.

Ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ, διὰ τῶν ἀρτίων αὐτοῦ νικῶν, ἐγένετο κυρίαρχος τοῦ ὅλου δυτικοῦ μέρους τῶν Μοσλημικῶν κτήσεων· ἀπηλλάγη προσέτι τοῦ χριστιανοῦ Αὐτοκράτορος διὰ δυσαρέστου ἐπαυξήσεως φόρου· τῶρα δὲ ἐβουλεύσατο ἵνα κινήσῃ πόλεμον κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του Ἀβδαλλάχ μέχρι τῶν πυλῶν αὐτῶν τῆς



Μεδίνης καὶ καταστήσῃ ἑαυτὸν ἡγεμόνα ἀδιαιρέτου κράτους.

Ὁ πρὸς τὴν σπουδαίαν ταύτην ἐπιχείρησιν ἐκλεχθεὶς στρατηγὸς ἦτο ὁ Ἀλ-Χεϊαζῆς (ἢ Χεδιαδζῆς)-Ἰβν-Ἰουσεφ, περίπυστος ὡς εἰς ἐκ τῶν ἰκανωτέρων καὶ εὐφραδεστέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Οὗτος ἐξεστράτευσεν ἐκ Δαμασκοῦ μετὰ δισχιλίων ἀνδρῶν μόνον· ἀλλὰ κατὰ τὴν πορείαν του συνετάχθη αὐτῷ ὁ Ταρῖκ-Ἰβν-Ἀμάρ μετὰ πεντακισχιλίων ἔτι. Ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ προηγουμένως ἐδημοσίευσεν προκηρύξεις, ὑπισχνούμενος προστασίαν καὶ ἐπιείκειαν πρὸς ἐκείνους ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἀβδαλλάχ, οἵτινες ἤθελον ἀναγνωρίσει αὐτῷ ὑποταγὴν, ἔπειθε δ' ἑαυτὸν ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Μέκας θὰ προσήρχοντο ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἀλ-Χεϊαζῆ.

Ὁ Ἀβδαλλάχ ἐξαπέστειλεν ἰππικὸν ὅπως ἐνεδρεύσῃ καὶ ἀνακόψῃ τὴν προχώρησιν τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' εὐχερῶς τοῦτο ἀπεκρούσθη, καὶ ὁ Ἀλ-Χεϊαζῆς ἀφίκετο χωρὶς πολλῆς δυσκολίας ἔμπροσθεν τῆς ἱερᾶς πόλεως. Πρὶν ἢ προβῆ εἰς ἐχθροπραξίαν, ἔβριψε βέλη ἐπὶ τῶν τειχῶν κομίζοντα ἐπιστολάς, δι' ὧν οἱ κάτοικοι διεβεβαίουσαν ὅτι αὐτὸς ἤρχετο ἀπλῶς καὶ μόνον ὅπως τοὺς ἐλευθερώσῃ ἐκ τῆς τυραννίας τοῦ Ἀβδαλλάχ· καὶ προσεκαλοῦντο ἵνα παραδεχθῶσι τοὺς ἐπιεικεστέρους ὅρους καὶ ἐγκαταλείψωσιν ἄνθρωπον ὅστις ἤρχετο ἀποθανεῖν σὺν τῷ τίτλῳ Καλίφου, καὶ ἂν τὰ ἐρείπια τῆς Μέκας ἔμελλον ἵνα ᾧσι τάφος αὐτοῦ.

Ἢ πόλις τότε προσεβλήθη διὰ κριῶν καὶ καταπελτῶν· χαλάστραι ἐγένοντο κατὰ τὰ τείχη· ὑπὸ δὲ τῶν ῥιπτομένων μεγάλων λίθων καὶ τῶν ἐκ πίσης καὶ νάφθης διαπύρων σφαιρωμάτων, αἱ οἰκίαι ἐβρῆγνοντο ἢ ἐπυρπολοῦντο.

Βιαία θύελλα ἐκ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἐφύνευσε τινὰς ἐκ τῶν πολιορκούντων καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς εἰς διάπαυσιν. «Ἢ ὀργὴ τοῦ Ἀλλάχ κεραυνοβολεῖ ἡμᾶς.»



δελφόν του Βεσχήρ, ἐμίρην τῆς Βαβυλωνίας, ὕπως ἀποστείλῃ τῷ στρατηγῷ ἐπικουρίας. Πάλιν ὁ Μοχάλλεβ ἐτεκμηρίωσε τὴν στρατηγίδα αὐτοῦ ἀξίαν, καταστρέψας τοὺς Ἀζαρακίτας εἰς λαμπρὰν καὶ αἱματηρὰν μάχην πλησίον τῆς πόλεως Ἀχβάζ· οὐδ' ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἵνα συγκεντρωθῶσιν ἐκ νέου, ἀλλὰ τοὺς κατεδίωξε πέραν τῶν μεθορίων καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν μυχῶν τῶν ὄρεων, ἕως οὗ οἱ στρατοὶ αὐτοῦ ἀπώλεσαν σχεδὸν τοὺς ἵππους των πάντας, ἐπέστρεψε δὲ ἐστεμμένος μὲν νίκη, ἀλλὰ κεκμηκῶς καὶ μονοноῦ λιμώσων.

Οἱ πόλεμοι οὗτοι τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔσχον ὡς ἀποτελεσματὴν ἐπὶ τινα χρόνον ἐλάττωσιν τοῦ τρόμου, ὑπερ' τὸ Μοσλημικὸν ὄνομα ἐνεποίει ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Ὁ Ἕλλην Αὐτοκράτωρ, διαρκουσῶν τῶν προσφάτων ταραχῶν, ἐποίησατο ἐπιτυχεῖς ἐκδρομαὶ εἰς Συρίαν· ὁ δὲ Ἀβδ'αλμαλέκ, ἀνακαλύψας μεταξὺ αὐτῶν τῶν ὁμοπίστων του οὐκ ὀλίγους ἐχθροὺς, ἠναγκάσθη ἵνα ζητήσῃ ταπεινωτικὴν ἀνακωχὴν παρὰ τοῦ Χριστιανοῦ ἡγέμονος, ἧς καὶ ἔτυχεν ὑποσχόμενος πρόσθετον ἐτήσιον φόρον πεντήκοντα χιλιάδων δουκᾶτων.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΒΒ΄.

Ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ ποιεῖται πόλεμον κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του Καλίφου ἐν Μέκκᾳ.—Πολιορκία τῆς ἱερᾶς πόλεως.—Θάνατος τοῦ Ἀβδαλλάχ.—Κατεδαφισμὸς καὶ ἀνοικοδόμησις τῆς Καάβας.

Ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ, διὰ τῶν ἀρτίων αὐτοῦ νικῶν, ἐγένετο κυρίαρχος τοῦ ὅλου δυτικοῦ μέρους τῶν Μοσλημικῶν κτήσεων· ἀπηλλάγη προσέτι τοῦ χριστιανοῦ Αὐτοκράτορος διὰ δυσαρέστου ἐπαυξήσεως φόρου· τῶρα δὲ ἐβουλεύσατο ἵνα κινήσῃ πόλεμον κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του Ἀβδαλλάχ μέχρι τῶν πυλῶν αὐτῶν τῆς



Μεδίνης καὶ καταστήσῃ ἑαυτὸν ἡγισμόνα ἀδιαιρέτου κράτους.

Ὁ πρὸς τὴν σπουδαίαν ταύτην ἐπιχείρησιν ἐκλεχθεὶς στρατηγὸς ἦτο ὁ Ἄλ-Χεϊαζῆς (ἢ Χεδιαδζῆς)-Ἴβν-Ἰου-σέφ, περίπυστος ὡς εἷς ἐκ τῶν ἰκανωτέρων καὶ εὐφραδεστέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Οὗτος ἐξεστράτευσεν ἐκ Δαμασκοῦ μετὰ δισχιλίων ἀνδρῶν μόνον· ἀλλὰ κατὰ τὴν πορείαν του συνετάχθη αὐτῷ ὁ Ταρίκ-Ἴβν-Ἀμάρ μετὰ πεντακισχιλίων ἔτι. Ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ προηγουμένως ἐδημοσίευσεν προκηρύξεις, ὑπισχνούμενος προστασίαν καὶ ἐπιείκειαν πρὸς ἐκείνους ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἀβδαλλάχ, οἵτινες ἤθελον ἀναγνωρίσει αὐτῷ ὑποταγὴν, ἔπειθε δ' ἑαυτὸν ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Μέκας θὰ προσήρχοντο ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἄλ-Χεϊαζῆ.

Ὁ Ἀβδαλλάχ ἐξαπέστειλεν ἱππικὸν ὅπως ἐνεδρεύσῃ καὶ ἀνακόψῃ τὴν προχώρησιν τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' εὐχερῶς τοῦτο ἀπεκρούσθη, καὶ ὁ Ἄλ-Χεϊαζῆς ἀφίκετο χωρὶς πολλῆς δυσκολίας ἔμπροσθεν τῆς ἱερᾶς πόλεως. Πρὶν ἢ προβῆ εἰς ἐχθροπραξίας, ἐβρίψεν βέλη ἐπὶ τῶν τειχῶν κομίζοντα ἐπιστολάς, δι' ὧν οἱ κάτοικοι διεβεβαίουσαν ὅτι αὐτὸς ἤρχετο ἀπλῶς καὶ μόνον ὅπως τοὺς ἐλευθερώσῃ ἐκ τῆς τυραννίας τοῦ Ἀβδαλλάχ· καὶ προσεκαλοῦντο ἵνα παραδεχθῶσι τοὺς ἐπιεικεστέρους ὅρους καὶ ἐγκαταλείψωσιν ἄνθρωπον ὅστις ἤρχετο ἀποθάνειν σὺν τῷ τίτλῳ Καλίφου, καὶ ἂν τὰ ἐρείπια τῆς Μέκας ἔμελλον ἵνα ᾧσι τάφος αὐτοῦ.

Ἡ πόλις τότε προσεβλήθη διὰ κριῶν καὶ καταπελτῶν· χαλάστραι ἐγένοντο κατὰ τὰ τείχη· ὑπὸ δὲ τῶν ῥιπτομένων μεγάλων λίθων καὶ τῶν ἐκ πίσης καὶ νάφθης διαπύρων σφαιρωμάτων, αἱ οἰκίαι ἐβρῆγνυντο ἢ ἐπυρπολοῦντο.

Βιαία θύελλα ἐκ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἐφόνευσε τινὰς ἐκ τῶν πολιορκούντων καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς εἰς διάπαυσιν. «Ἡ ὀργὴ τοῦ Ἀλλάχ κεραυνοβολεῖ ἡμᾶς,»



εἶπον, «διότι προσβάλλομεν τὴν ἀγίαν του πόλιν.» Ἄλ-Χεϊαζῆς ὠνείδισεν αὐτοὺς διὰ τοὺς δεισιδαίμονα φόβους των καὶ τοὺς ἠνάγκασεν ἵνα ἀνανεώσωσι τὴν ἐμβολήν· τοῖς ἔδωκε δὲ πρῶτος τὸ παράδειγμα ρίψαι λίθον διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν.

Τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν καὶ ἄλλη θύελλα ἐνέσκηψε ἐπενεγκούσα μεγάλην βλάβην εἰς τὴν φρουράν. «Βλέπετε,» εἶπεν ὁ Ἄλ-Χεϊαζῆς, «ἡ βροντὴ πλήσσει τοὺς ἐχθροὺς σας καθ' ὃν τρόπον καὶ ὑμᾶς αὐτούς.»

Οἱ πολιορκούμενοι ἀντέστησαν ἀνδρείως, ἀποκρούσαντες πᾶσαν ἔφοδον. Ὁ Ἀβδαλλάχ, εἰ καὶ ἤδη προγενηκῶς τῇ ἡλικίᾳ καὶ ἀσθενῆς, κατέδειξεν ἑαυτοῦ υἷον ἄξιον τοῦ Ζοβεῖρ. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς πολιορκίας ἐνδιέμεινε κυρίως εἰς τὴν Κάθαν· δι' ὅπερ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο κτίριον κατέστη ἀντικείμενον ἐπιθέσεως· μέρος αὐτοῦ κατηδαφίσθη ὑπὸ τῶν ἐκσφενδονισθέντων λίθων, καὶ ἐπανειλημμένως κατεφλέχθη ὑπὸ τῶν ἐκ νάφθης σφαιρωμάτων. Τούτων ἕνεκα ἐγκαταλείψας αὐτὸ ἀπεχώρησεν εἰς τὸ ἴδιον οἶκημα. Ἐβοηθεῖτο καθ' ὅλην ταύτην τὴν διάρκειαν τοῦ κινδύνου ὑπὸ τῆς παρουσίας καὶ τῶν συμβουλῶν τῆς μητρὸς του· γυναικὸς ἀρρένωτου χαρακτῆρος καὶ ἀκαταβλήτου ἐνεργείας, καίπερ ἐννενηκοντούτιδος τὴν ἡλικίαν. Αὕτη ἦτο ἔγγονος τοῦ Ἀβου-Βεκήρ, ἐδείχθη δ' ἐπαξία τῆς καταγωγῆς αὐτῆς. Συνώδευε τὸν υἷον αὐτῆς εἰς τοὺς προμαχῶνας, διέτασσε ὅπως διανέμηται μετὰ τὸν τῶν πολεμιστῶν βρωστικὴν ἐδωδὴν· ἦτο ἡ πρώτη παρ' ἧς ἐζήτουν συμβουλήν εἰς πᾶν ἀπροσδόκητον, ὅπου δὲ κίνδυνος παροῦσα.

Ἡ πολιορκία παρετείνετο μετ' ἀμειώτου δραστηριότητος· πολλοὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀφωσιωμένων τῷ Ἀβδαλλάχ φίλων ἐθανατώθησαν· ἕτεροι ἀπώλεσαν τὸ θάρρος· δεκακισχίλιοι περίπου ἐκ τῶν ἐγκατοίκων κατέφυγον πρὸς τὸν ἐχθρόν· δύο προσέτι ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Καλίφου, ὁ Ἀμζὰς καὶ ὁ Κοχεῖθ, ἐγκατέλειψαν αὐτὸν



καὶ ἐποιήσαντο συνθήκας ὡς πρὸς ἑαυτοὺς μετὰ τῶν πολιορκητῶν. Τὸν Ἀβδαλλάχ ἐν τοιαύτῃ διακείμενον ἀπεγνωσμένη θέσει, ἐξαναλώσαντα ἀφ' ἐνὸς σχεδὸν ὅλα τὰ τῆς ἀμύνης μέσα, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐγκαταλιμπανόμενον ὑπ' ἐκείνων οἵτινες ὤφειλον ἵνα ὧσιν οἱ μᾶλλον πιστοὶ εἰς αὐτὸν, ἤρξατο ἐλκύνουσα προσφορά τις τῶν ἰδίων αὐτοῦ συνθηκῶν ἐφ' ὅρῳ παραδόσεως.

Ἐστράφη πρὸς τὴν προεβηκυϊαν μητέρα του Ἰνα λάβῃ παρ' αὐτῆς συμβουλήν. «Κρίνε μόνος σου, υἱέ μου,» εἶπεν ἡ ἠνδρισμένη ἀπόγονος τοῦ Ἀβου-Βεκήρ. «Ἐάν φρονῆς ὅτι ὁ ἀγὼν σου εἶνε δίκαιος, ἐπίμεινον. Ὁ πατήρ σου Ζοβεῖρ ἀπέθανε δι' αὐτὸν, καθὼς πολλοὶ ἐκ τῶν φίλων σου. Μὴ κλίνῃς τὸν αὐχένα εἰς τὸν ἐμπαιγμὸν τῆς ἀγερώχου γενεᾶς τοῦ Ὀμμιάχ. Πόσον προτιμώτερος ὁ ἐντιμος θάνατος παρὰ τὸν ἄτιμον βίον διὰ τὴν βραχυχρόνιον ζωὴν ἣτις σοὶ ἀπομένει.»

Ὁ Καλίφης ἐτίμησε τὸ σεβαστὸν μέτωπόν της. «Τὰ φρονήματά σου εἶνε αὐτὰ τὰ ἐμὰ,» εἶπεν, «οὔτε τις ἄλλη ἀφορμὴ, εἰ μὴ ζῆλος διὰ τὸν Θεὸν, ἠνάγκασέ με ἵνα ἐμμένω ἐπὶ τοσοῦτον. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης νόμιζε τὸν υἱόν σου ὡς νεκρὸν, καὶ μὴ γίνου ἀκάθεκτος εἰς ὑπερβολικὸν θρῆνον.» «Ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τὸν Θεὸν,» ὑπέλαβεν ἡ μήτηρ· «σὺ ἔση μοι παραμυθία, υἱέ μου, εἴτε ἀπέλω πρὸ σοῦ, εἴτε σὲ ἀκολουθήσω.»

Δεχομένη τὸν ἀσπασμὸν τοῦ ἀποχωρισμοῦ, ἐπησθάνθη ἀλυσιδωτοῦ θώρακος ὑπὸ τὰ ἐξώτερα ἐνδύματα τοῦ Ἀβδαλλάχ κρυπτομένου, καὶ τῷ εἶπε νὰ ἐκδυθῇ αὐτὸν, ὡς μὴ ἀρμύζοντα εἰς μάρτυρα ἔτοιμον πρὸς θάνατον. «Ἐνεδύθην αὐτὸν,» ἀπεκρίθη, «ὅπως ἐπὶ τὸ κρεῖττον δυνηθῶ νὰ σὲ ὑπερασπίσω, μῆτέρ μου.» Προσέθηκε δὲ ὅτι ἐλίγον ἐφοβεῖτο τὸν θάνατον, ἀλλὰ φρίκη κατεῖγεν αὐτὸν ὡς πρὸς τὰς ὕβρεις καὶ τὴν στηλίτευσιν εἰς ἃ τὸ σῶμά του θὰ ὑπεβάλλετο μετὰ θάνατον.

«Τὸ πρόβατον ὅταν ἄπαξ ἐσφάγη, υἱέ μου, δὲν αἰσθάνεται τὴν ἐκδάρσιν.» Ταῦτα λέγουσα ἔδωκεν αὐτῷ,





πρὸς ἀναζωπύρησιν τῶν δυνάμεων του, ρόφημα ῥωσικῆ καὶ φαρμάκου, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἀδρὰ ἔγχυσις μόσχου, καὶ ὁ Ἀβδαλλάχ ἀπεχώρησεν αὐταφωσιωμένος μάρτυς.

Ἡ τελευταία αὕτη ἐκδρομὴ τοῦ γεροστρατιώτου Καλίφου ἐνεποίησε τρόμον καὶ θαυμασμὸν εἰς τὸν ἐχθρόν. Προηγούμενος εὐαρίθμων στρατιωτῶν, ἐδίωξεν αὐτὸν ἐκ τῆς χαλάστρας· τὸν ἀπώθησεν ἐντὸς τῆς τάφρου, καὶ ἐφόνευσε μέγαν ἀριθμὸν διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν· πλὴν ἀλλ' ὅμως ἕτεροι δὲν ἔπαυον ὀρμῶντες ἀθρόον εἰς τὸν τόπον τῶν ἐκλειπόντων· ὁ Ἀβδαλλάχ ἠγωνίσασατο ἕως οὔ οἱ ὀπαδοὶ του ἐθανατώθησαν, τὰ ἔελη του ἐξήντηλήθησαν, καὶ οὐδὲν ἄλλο ὄπλον τῷ ἀπέμεινε παρὰ τὸ στίφος καὶ τὸ δόρυ. Τότε ὑπεχώρησε βῆμα πρὸς βῆμα, ἀντιβλέπων τῷ ἐχθρῷ, διαφιλονεικῶν πᾶσαν σπιθαμὴν ἐδάφους, ἕως οὔ ἐφθασεν εἰς στένωμά τι, ὅπου δὲν ἦτο ἐφικτὸν ἵνα τὸν προσβάλωσιν ἢ μόνον κατὰ μέτωπον. Ἐκεῖ δ' ἐποίησε τὸν τελευταῖον αὐτοῦ σταθμὸν. Οἱ ἐπιτιθέμενοι, μὴ τολμῶντες νὰ πλησιάσωσιν ἔσω βολῆς τῶν ὀπλων του, προσέβαλον αὐτὸν ἐκ τινος ἀποστάσεως δι' οἰστῶν, ἐξαναλωθέντων δὲ τῶν βελῶν τούτων, διὰ πλίνθων, κεραμίδων καὶ λίθων. Βολὴ λίθου κατὰ τὴν κεφαλὴν διστάλευσεν αὐτὸν, τὸ δὲ αἷμα ἔβρευσε διὰ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ πώγωνός του. Οἱ προσβάλλοντες ἠλάλαξαν· ἀλλ' ὁ Ἀβδαλλάχ ἀνέλαβε τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ ἀπήγγειλε στίχον ποιητοῦ τινος, «Τὸ αἷμα τῶν πληγῶν ἡμῶν πίπτει ἐπὶ τῶν ταρσῶν ἡμῶν, οὐχὶ ἐπὶ τῶν πτερυνῶν,» σημαίνων ὅτι δὲν ἔστρεψε τὰ νῶτα κατέναντι τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπὶ τέλους ἔπεσεν ἐπανειλημμένας λαβῶν πληγὰς καὶ ῥήξεις, ὃ δ' ἐχθρὸς ἐκύκλωσεν αὐτὸν καὶ τὸν ἀπεκεφάλισεν. Οὕτως ἀπέθανεν ὁ Ἀβδαλλάχ, υἱὸς τοῦ Ζοβεῖρ, τῷ ἑβδομηκοστῷ τρίτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, καὶ ἑβδομηκοστῷ δευτέρῳ τῆς ἡλικίας του, μετὰ θουελλῶδη καὶ ὀλεθρίαν βασιλείαν ἐννέα ἐτῶν.

Ὁ Ταρὶκ-Ἰβν-Ἀμάρ, ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῷ καρτερικῷ



αὐτοῦ θάρσει, ἀνέκραξεν, «Οὐδέποτε γυνὴ ἐγέννησεν ἄνδρειότερον υἱόν!» «Καὶ πῶς,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλ-Χεϊζής, «ὀμιλεῖς οὕτω περὶ ἑνὸς ἐχθροῦ τοῦ Διοικητοῦ τῶν Πιστῶν;» Ἄλλ' ὅταν τὸ λεχθὲν ἀνηγγέλθη τῷ Ἀβδ'αλμαλέκ, οὗτος παρεδέξατο τὸν ἔπαινον τοῦ πεσόντος ἀντιπάλου του. «Μὰ τὸν Ἀλλάχ!» ἀνέκραξεν, «ὅτι ὁ Ταρίκ εἶπεν εἶνε ἀλήθεια.» Μαθοῦσα τὸν θάνατον τοῦ Ἀβδ'αλλάχ ἡ πρεσβῦτις αὐτοῦ μήτηρ, περιέπεσεν εἰς φυσικὸν ἀντισπασμὸν, ἐξ οὗ οὐδέποτε εἶχε πάθει ἐπὶ πεντηκονταετίαν, καὶ ἀπεβίωσεν ἐξ αἰμορραγίας.

Ὁ Ἀβδ'αλλάχ, ὡς ἐλέγετο, συνῆπτε τὸ θάξρος τοῦ λέοντος τῆς πονηρίας τῆς ἀλώπεκος. Ἦτο μὲν ἀπληλαγμένος μεγάλων ἐλαττωμάτων, ἀλλὰ ῥυπαρῶς φιλάργυρος ὡς τὸν ἐνόμιζον καὶ λυπρὸς, τοσοῦτον ὥστε ἐφόρει τὸ αὐτὸ ἔνδυμα ἐπὶ ἔτη κατὰ συνέχειαν. Κοινὴ ὑπῆρχε ῥῆσις ἐν Ἀραβίᾳ, ὅτι αὐτὸς παρέστησε τὸν πρῶτον τύπον ἀνδρὸς γενναίου ἅμα δὲ καὶ γλίσχρου· ἀλλὰ τὰ λάφυρα τῶν ἐξωτερικῶν κατακτήσεων ἀπέβαινον ὁσημέραι διαφθείροντα τὸν ἵπποτικὸν χαρακτῆρα τῶν Ἀράβων πορθητῶν. Ἦτο ὡσαύτως ἐνομαστὸς ἐπὶ εὐλαβείᾳ, καθότι, ὡς ἡ παράδοσις λέγει, ἔμνευε τοσοῦτω σταθερὸς καὶ ἀκίνητος ἐν ὥρᾳ προσευχῆς, ὥστε περιστερὰ τις ἐκάθισέ ποτε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἐκλαβοῦσα αὐτὸν ἀντὶ ἀγάμιατος.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀβδ'αλλάχ ἔληξε τὸ ἀντίζηλον Καλιφάτον, ὃ δὲ νικητῆς στρατηγὸς ἔλαβε τὸν ἄρκον τῆς ὑποταγῆς τῶν Ἀράβων διὰ τὸν Ἀβδ'αλμαλέκ. Πλὴν ἀλλ' ὅμως, ἡ πρὸς τὸν λαὸν τῆς Μέκας καὶ Μεδίνης πολιτεία του ὑπῆρξε κατὰ τοσοῦτον σκληρὰ καὶ τυραννικὴ, καθ' ὅσον λαμπρὰ εἶχον ἀναδειχθῆναι στρατιωτικὰ αὐτοῦ ἔργα. Ἐπέβαλεν αὐστηρὰς ποινὰς διὰ κοινὰ ἁμαρτήματα, ἔστιν ὅτε καὶ ἐπὶ ἀπλῆ ὑπονοίᾳ· καὶ ἐνεκόλαψεν ἐπὶ τοῦ τραχήλου πολλῶν στίγματα διὰ μολύβδου, ὅπως ἀποστερήσῃ αὐτοὺς τῆς εὐκαρίας τοῦ λαοῦ. Ἡ δημοτικωτέρα αὐτοῦ πράξις ἦτο



ἡ τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς καταρρέυσάσης Καάβας ἐν τῇ πρωτοτύπῳ μορφῇ ἦν ἔφερε πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ προφήτου.

Ἐπί τινα καιρὸν ὁ λαὸς τῆς Μέκας καὶ Μεδίνης ἐ-  
τρήχετο ὑπὸ τῆ τυραννίᾳ τοῦ Ἀλ-Χεϊαζῆ καὶ ἀνεμι-  
μνήσκετο μετὰ πόνου τὴν εὐμενεστέραν διοίκησιν τοῦ  
Ἀβδ'αλλάχ· γενικὴ δὲ ἀγαλλίασις διεχύθη κατὰ τὰς  
πόλεις ἐκεῖνας, ὅτε ὁ στρατηγός, ἕνεκα τῶν ἐπομένων  
περιστάσεων, μετετέθη ἐκ τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀραβίας,  
προβιβασθεὶς εἰς ἄλλην διοίκησιν μακρὰν αὐτῶν.

Καί τοι ὁ θάνατος τοῦ Ἀβδ'αλλάχ κατέστησε τὸν  
Ἀβδ' αλμαλέκ μόνον κυρίαρχον τοῦ Μεσλημικῶ κρά-  
τος, ὁ ἐμίρης τοῦ Χορασσάν, Ἀβδαλλάχ-Ἴβν-Ἀζήμ, ὅς-  
τις εἶχε διορισθῆ ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου  
του, ἤρνεϊτο ἵνα ἀναγνωρίσῃ ὑποταγὴν αὐτῷ. Ἐπειδὴ  
δὲ ἡ ἐπαρχία του, εἰς τοσαύτην κειμένη ἀπόστασιν καὶ  
εὐρύχωρος οὔσα, ἐδύνατο νὰ ἀναδείξῃ αὐτὸν ἐπίφοβον  
ἐπαναστάτην, ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ δι' ἀπετταλμένου ἀπή-  
τησε τὸν τῆς πίστεως ὄρκον του, προσφέρων αὐτῷ εἰς  
ἀμοιβὴν τὴν διοίκησιν τοῦ Χορασσάν ἐπὶ ἑπταετίαν καὶ  
τὴν ἀπόλαυσιν ὅλων τῶν προσόδων αὐτῆς· συγχρόνως  
δὲ τῷ ἔπεμψε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀποβιώσαντος Κα-  
λίφου, ἵνα δηλώσῃ αὐτῷ ὅτι ὁμοίᾳ τὸν ἀνέμενε τύχη  
ἐὰν ἀπεδεικνύετο ἀπειθής.

Ὁ ἐμίρης, ἀντὶ νὰ πτοηθῆ, ἐπλήσθη φρίκης καὶ ὤ-  
μοσεν ὅτι οὐδέποτε θ' ἀνεγνώριζε τὸν Ἀβδ'αλμαλέκ ὡς  
Διοικητὴν τῶν Πιστῶν. Ἐπλυνε καὶ ἐταρίχευσε μετ' εὐ-  
λαβείας τὴν κεφαλὴν, ἐνετύλιξεν αὐτὴν λεπτῷ λίνῳ,  
προσηυχήθη ἐπ' αὐτῆς, καὶ τὴν ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν  
οἰκογένειαν τοῦ ἀποθανόντος Καλίφου ἐν Μεδίνῃ. Εἶτα,  
προσκαλεσάμενος τὸν ἀγγελιαφόρον, ἠνάγκασεν αὐτὸν  
νὰ φάγῃ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀβδ'αλμαλέκ ἐνώπιόν του,  
καὶ τὸν ἀπέπεμψε μετὰ τῆς διαβεβαιώσεως ὅτι μό-  
νον ὁ ἱερός τοῦ κήρυκος χαρακτήρ, ὃν ἔφερον, ἔσωσε  
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.



Ὁ Ἀλ-Χεϊαζήσ ἀνεκλήθη ὡς προείπομεν ἐκ τῆς ἐν Ἀραβίᾳ διοικήσεως, ἀνατεθείσης αὐτῷ τῆς ἐκστρατείας κατὰ τοῦ ἀπειθοῦς, πλὴν μεγαλόφρονος τούτου ἐμίρου. Εἰσελθὼν εἰς Χορασσάν μετὰ κραταιᾶς δυνάμεως, κατετρόπωσε τὸν ἐμίρην ἐν ἀλλεπαλλήλαις μάχαις, ἐπὶ τέλους δὲ ἐφόνευσεν αὐτὸν καὶ ἐποίησεν ὑπήκοον τὴν ἐπαρχίαν.

Τὸ σθένος, ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἀδάμαστος ἀνδρία, ἅπερ ὁ Ἀλ-Χεϊαζήσ ἐτεκμηρίωσε κατὰ τὰς διαφόρους ταύτας ὑπηρεσίας του, ὑπέδειξαν αὐτὸν ὡς τὸν μόνον ἄνδρα εἰς ὃν ἦτο προσήκον ἴν' ἀνατεθῆ ἡ διοίκησις τῆς Βαβυλωνίας, ἡ Ἰράκ, προσφάτως σχολάσασα ἕνεκεν τοῦ θανάτου τοῦ Βεσχῆρ, ἀδελφοῦ τοῦ Καλίφου· κατὰ συνέπειαν ἀπεστάλη ὕψως ἀναγκάσει τὴν ἀπειθῆ ἐκείνην ἐπαρχίαν εἰς τελειοτέραν ὑπακοήν.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Βαβυλωνίας, εἰ καὶ προηγουμένως ἀπετέλει μέρος τοῦ Περσικοῦ κράτους, οὐδέποτε ὑπῆρξε πράγματι Περσικὴ τὸν χαρακτήρα. Κυβερνωμένη ὑπὸ ἀντιβασιλέων μετέσχε τῶν ἀσυμφύλων ἀποικίων αἰσθημάτων· συνιστῶσα ὄριον μεταξὺ Περσίας καὶ Ἀραβίας καὶ προσλαβοῦσα τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν, ἦτο ὑποδεστέρα κατὰ τὰς ἀρετὰς ἐτέρων. Οἱ ἐγκάτοικοι οὔτε τὴν ἀφέλειαν καὶ χρηστότητα τῶν Ἀράβων τῆς ἐρήμου ἐκέκτηντο, οὔτε τὴν λεπτότητα καὶ παιδείυσιν τῶν ἀστῶν Περσῶν· ταρακτικοὶ καὶ στασιωτικοὶ, ἦσαν πάντοτε πρόθυμοι εἰς τὸ ποιεῖσθαι συνωμοσίας κατὰ τῶν διοικητῶν αὐτῶν, ἀπαρνεῖσθαι παλαιὰς θρησκείας καὶ ἀποδέχεσθαι νέα συστήματα καὶ δοξασίας. Πρὸ τῆς γενομένης ὑπὸ τῶν Μοσλημῶν κατακτῆσεως, ὅτε τὸ μὲν Ἰράκ ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ Πέρσου σατράπου, ἡ δὲ Συρία ὑπὸ Λύτοκρατορικοῦ τοπάρχου, πνεῦμα ἀντιζηλίας καὶ ἔχθους ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν μεθ' ἑαυτῶν ἐπαρχιῶν· αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἀνεζωπυρρήθη διαρκούσης τῆς διαιρέσεως τοῦ Καλιφάτου· ἐν ᾧ δὲ ἡ Συρία θερμὴν ἐτήρει τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν οἰ-



κον Όμμιάχ, τὸ Ἰράκ ἠσπάζετο τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἄλῆ. Ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἧς ἀποκατέστη ἡ ἔνωσις καὶ ἀκεραιότης τοῦ Καλιφάτου, δὲν ἔπαυσεν ὄν ἀνήσυχον καὶ ἀσταθές μέρος τοῦ Μοσλημικοῦ κράτους· ἡ σποδὸς τῶν ἀρχαίων ἐπαναστάσεων εἰσέτι ἐνεφώλευεν ἐν τῷ μυχῶ αὐτοῦ, ἐτοίμη εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἵνα ἀναδώσῃ καὶ πάλιν φλόγας. Θέλομεν ἴδει πῶς ὁ Ἄλ-Χεϊαζῆς ἐπολιτεύθη κατὰ τὴν διοίκησιν τῆς πυριπνόου ἐκείνης ἐπαρχίας.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΓ'.

Διαχείρησις τοῦ Ἄλ-Χεϊαζῆ ὡς ἐμίρου τῆς Βαβυλωνίας.

Ὁ Ἄλ-Χεϊαζῆς, γινώσκων τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ ὃν ἔμελλε νὰ διοικήσῃ, ἤρξατο τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ στρατιωτικῶ τῷ τρόπῳ. Εἰσελθὼν εἰς Κούφαν, προηγέτης τεσσάρων χιλιάδων ἰππέων, προήλασεν ἐπὶ τὸ τζαμίον, ἀφίππευσεν εἰς τὸν πυλῶνα καὶ ἀναβάς τὸ βῆμα ἐξεφώνησε λόγον πρὸς τὸν λαόν, δι' οὗ κατέστησεν αὐτῷ γνωστὸν ὅτι αὐστηρὰν ὤφειλε νὰ προσδέχεται διοίκησιν. Ἦλθεν, εἶπεν, « ἵνα ποιήσῃ τοὺς φαύλους φέρειν τὸ ἴδιον αὐτοῦ φορτίον καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ ὑποδήματα » ὡς δ' ἐνητένισε κύκλῳ πρὸς τὴν πεπυκνωμένην ὀμήγυριν, ἐδήλωσεν ὅτι ἔβλεπεν ἐνώπιόν του κεφαλὰς ἐν κιδάρεσιν, ὠρίμους πρὸς θερισμόν, καὶ γένεια, ἅπερ χρεῖαν εἶχον ἵν' ἀλειφθῶσι δι' αἵματος.

Τὸν λόγον του κατέστησεν ἔργον· ἐκυβέρνησε δεσποτικῶς, ὁμόσας ὅτι θὰ ἐξεπλήρου δικαιοσύνην εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταισχύνῃ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ διοικητὰς καὶ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα εἰς οἷονδήποτε διαδεχθησόμενον αὐτόν. Ἰδίως ἐδείχθη αὐστηρὸς, καὶ σκληρὸς μάλιχα, πρὸς πάντας τοὺς ὅπωςδήποτε ὑπαιτί-



ους εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Καλίφου Ὀθμάν. Εἷς, κατὰ τοῦ ὁποίου προέθετο ἵνα ἐξασκήσῃ τὴν ἄκραν αὐστηρότητα, ἦτο ὁ γεροστρατιώτης Μούσας-Ἴβν-Νοσσεῦρ, ὅστις εἶχεν ὑπηρετήσῃ ὡς πρωθυπουργὸς τοῦ ἀποβιώσαντος ἐμίρου Βασχῆρ. Κατηγορήθη οὗτος ὅτι ἐσφετερίζετο καὶ ἐσπατάλα τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ συλλεγόμενα τέλη, ὃ δὲ Καλίφης ἔτεινε προθύμως τὸ οὗς εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην. Εὐτυχῶς, ἡ ἐπομένη ἐπιστολή, ἣν ἔλαβεν ὁ Μούσας παρά τινος ἐν Δαμασκῷ φίλου του, ἐπληροφόρησεν αὐτὸν ἐγκαίρως περὶ τοῦ κινδύνου ὃν διέτρεχεν.

«Ἡ παῦσις σου ὑπεγράφη· διαταγαὶ ἐστάλησαν εἰς τὸν Ἀλ-Χεϊαζῆν ὅπως σὲ συλλάβῃ καὶ σοὶ ἐπιβάλλῃ τὴν αὐστηροτέραν ποινήν· φύγε λοιπόν! φύγε! ἡ σωτηρία τοῦ κρέμαται ἐκ τῆς ταχύτητος τοῦ ἵππου σου. Ἐν κατορθώσῃ νὰ τεθῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἀβδ'αλαζιζ-Ἴβν-Μέρουαν, τὰ πάντα θέλουσιν εὐδοθῆναι πρὸς σέ.»

Ὁ Μούσας ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ ἐπιβάς τοῦ κέλητός του κατέφυγεν εἰς Δαμασκὸν, ὅπου ὁ Ἀβδ'αλαζιζ τότε διέτριβεν ἐλθὼν κομιστῆς τοῦ φόρου τῆς Λιβύτου. Ὁ Ἀβδ'αλαζιζ ὑπεδέχθη μετὰ προστατευτικῆς ὑπονοίας τὸν γεροστρατιώτην ὀπαδὸν τῆς οἰκογενείας, καὶ συνώδευσεν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Καλίφου. «Πῶς προτολμᾷς ἵνα δεῖξῃς ὧδε τὸν πώγωνά σου;» ἀνέκραξεν ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ. «Διατὶ νὰ τὸν κρύψω;» ὑπέλαβεν ὁ γεροστρατιώτης. «Εἰς τί ἔπταισα κατὰ τοῦ Διοικητοῦ τῶν Πιστῶν;» «Παρηκούσας τὰς διαταγὰς μου καὶ ἐσπατάλησας τοὺς θησαυροὺς μου.» «Οὐδὲν τούτων πραξά,» ἀπήντησεν ὁ Μούσας μετὰ θάρρους· «πάντοτε ἠργησα ὡς πιστὸς ὑπήκοος· αἱ προθέσεις μου ὑπῆρξαν ἀγναί· αἱ πράξεις μου ἀληθεῖς.» «Μὰ τὸν Ἀλ-ἰχ,» ἀνεφώνησεν ὁ Καλίφης, «θὰ ἀποδώσῃς ἑκατονκπλασίονα ὅσα ἀφῆρεςας.» Ὁ γεροστρατιώτης μικροῦ ἔν ἔδωκεν ἀπόκρισιν θυμῶδη, ἀλλ' ἐπὶ νεύματι τοῦ



Ἄβδ'αλαζιζ περιέστειλεν ἑαυτὸν, καὶ κύπτων τὴν κεφαλὴν, «Ἔστω ὡς θέλεις,» εἶπε, «Διοικητὰ τῶν Πιστῶν.» Κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον πεντήκοντα χιλιάδων χρυσῶν δηναρίων, ἀλλ' ὅπως πληρώσῃ ἐχορήγησεν αὐτῷ ὁ Ἄβδ'αλαζιζ τὸ ἀργύριον· ἐπανελθὼν δ' οὗτος εἰς τὴν ἐν Αἰγύπτῳ κυβέρνησιν, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν γέροντα ἡγαπημένον του. Τίνι τρόπῳ δ' ἔπειτα ἀπεζημίωσε τὸν Μούσαν δι' ὅ,τι ἔπαθε, θέλομεν ἴδει ἀκολούθως.

Ἀναλαμβάνομεν τὴν σειρὰν τῶν ἐν Ἰράκ πράξεων τοῦ Ἀλ-Χεϊαζῆ. Ἐξασκήσας οὗτος τὴν κυβερνητικὴν ράβδον ἐν Κούφα, προέβη εἰς Βασσόραν, ὅπου ὡσχύτως ἀνεδείχθη δριμύς τὴν γλῶσσαν καὶ βαρὺς τὴν χεῖρα. Πολιτεία τοιαύτη ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐπανάστασιν, κατὰ τὸ σύνθηριον. Τοῦτο ἦτο ἀρεστὸν εἰς τὸν χαρακτῆρά του. Προθύμως ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδῖον, ἐνίκησε τοὺς ἀντάρτας εἰς μάχην ἐκ παρατάξεως, ἐπεμψε τὰς κεφαλὰς δεκαοκτῶ ἐκ τῶν ὀδηγῶν αὐτῶν πρὸς τὸν Καλίφην, καὶ εἶτα ἐπέστρεψεν εἰς τὴν διαχείρησιν τῶν ὑποθέσεων ἐν Βασσόρα. Ἀκολούθως ἀπέστειλε δύο ἐκ τῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ ὅπως καταστείλωσι νέον τι κίνημα μεταξὺ τῶν Ἀζαρακιτῶν αἰρετικῶν· τούτους νικήσαντες ἐδίωξαν ἐκ τῆς ἐπαρχίας.

Τῷ 76ῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, συνωμοσία συνέστη κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Ἄβδ'αλμαλέκ, ὑπὸ δύο ἐνθουσιαστῶν Καρηγιτῶν, τοῦ μὲν ὀνομαζομένου Σχεβιβ-Ἰβν-Ζεΐδ, τοῦ δὲ Σαχέχ-Ἰβν-Μάρι. Ἀνακαλυφθείσης τῆς συνωμοσίας τῶν ἠττήθησαν· ἐδυνήθησαν ὅμως ἵνα σωθῶσι, καὶ κατέφυγον εἰς τὴν πόλιν Δάρας, ἐν Μεσοποταμίᾳ, ὅπου κατάρθωσαν νὰ προσλάβωσι ὀπαδοὺς ἑκατὸν εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν. Ὁ Σαλέχ ἦτο εὐφραδὴς καὶ ἐπαγωγὸς τοῦς τρόπους, κτῶμενος μελωδικὴν φωνὴν καὶ δεσποτικότητα συμβολικῆς γλώσσης. Κατεγοήτευσεν καὶ ἀπεπλάγη τὸν σύντροφον αὐτοῦ Σχεβιβ καὶ τοὺς προκατειλημμένους ὀπαδοὺς των, παρενείρων εἰς τὰς φλεγμονώδεις



ὀμιλίας του εὐσεβῆ ῥητὰ καὶ ἐρμηνείας τοῦ Κορανίου. Ἐπὶ τέλους ἐχαιρετίσθη Διοικητὴς τῶν Πιστῶν ὑπὸ τοῦ φουρτοῦ πληρώματος, καὶ σοβαρῶς ἀνεδέχθη τὸ ἀξίωμα. Οἱ ἄνδρες του ἦσαν καλῶς ὀπλισμένοι, ἀλλ' οἱ πλείστοι αὐτῶν πεζοί· τοὺς ὠδήγησεν ὁθεν εἰς γειτνιαζόν χωρίον, ὅπου κατέλαβον τοὺς ἀλκιμοτέρους ἵππους ἐν θνόματι τοῦ Ἀλλάχ καὶ τοῦ προφήτου, πρὸς ὃν καὶ παρέπεμψαν τοὺς κυρίους ἵνα λάβωσιν ἀποζημίωσιν.

Ὁ Μωάμεθ, ἀδελφὸς τοῦ 'Αβδ' αλμαλέκ, ὅστις ἦτο τότε ἐμίρης τῆς Μεσοποταμίας, ἐκάγχασεν ἀκούσας περὶ τοῦ νέου τούτου Καλίφου καὶ τῶν εὐαρίθμων χυδαίων ὀπαδῶν του· διέταξε δὲ τὸν 'Αδῆ, ἓνα ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν του, ἵνα παραλάβῃ πεντακοσίους ἄνδρας καὶ ἀποσκορακίσῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς ἐπαρχίας.

Ὁ 'Αδῆς ἔσεισε τὴν κεφαλὴν του ταλαντευόμενος. «Εἰς μανιακὸς,» εἶπεν, «εἶνε κινδυνωδέστερος παρὰ πέντε στρατιώτας ἐχέφρονας.»

«Παράλαβε τότε χιλίους,» ὑπέλαβεν ὁ ἐμίρης· μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ τούτου, στρατιωτῶν εὐόπλων καὶ εὐζώνων ἀναβατῶν, ὁ 'Αδῆς ἐξῆλθεν εἰς ζήτησιν τῶν νθουσιαστῶν. Εὗρεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ ψευδο-Καλίφου τῶν ἰδιαιτωμένων ἐν ὑπαίθρῳ ἐπὶ τοῦ χόρτου τῆς γῆς, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσλαμβάνοντας νεοσυλλέκτους ἀνά μισθοστρατίους μερίδας, δύο, τριῶν καὶ τεσσάρων κατὰ ἑκάστην ἡμέραν, ὀπλισμένων δι' ὅσων ἐν τῇ σπουδῇ αὐτῶν ἐδύναντο ἵνα δράξωσιν ὅπλων. Πλησιάζσαντος τοῦ 'Αδῆ παρετάχθησαν εἰς μάχην, πλήρη τρέφοντες πεποίθησιν τι τάγμα ἀγγέλων θὰ ἐμάχετο παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτῶν. Ὁ 'Αδῆς ἦλθεν εἰς λόγους πρὸς τοὺς ἐναντίους καὶ ἀπειράθη ἵνα καταπέισῃ αὐτοὺς περὶ τῆς ἀτοπίας τῶν ἐράξεων τῶν, ἧ αὐτοὺς προτρέψῃ ὅπως στρέψωσι τὰς μεηλατικὰς αὐτῶν ἐπιχειρήσεις ἀλλαγῶν· ἀλλ' ὁ Σαλέχ, ἡγετῆς τῶν ἀναλαμβάνων τὸν τόνον Καλίφου ἅμα δὲ καὶ αἵρεσιάρχου, παρήνεσε τῷ 'Αδῆ καὶ τοῖς ἀνδράσιν αὐτοῦ ἵνα ἀποδεχθῶσι τὴν διδασκαλίαν του καὶ ἀναγνωρίσωσιν





αὐτῷ ὑποτάγην. Ἡ πρωϊνὴ ὥρα διήρκει ὅτε ἡ συνδιά-  
λεξις ἔληξεν. Ὁ Ἀδῆς ἀφίστατο εἰσέτι πάσης προσ-  
βολῆς κατὰ τοσούτων εὐαρίθμων ἀποπεπλανημένων ἀν-  
θρώπων, ἀλλὰ κακὰ ἔλαβεν ἐπίχειρα διὰ τὴν ἀνο-  
χὴν αὐτοῦ. Τὴν μετημερίαν, ὅτε οὗτος μετὰ τῶν ἀν-  
δρῶν του ἦσαν ἐνησχολημένοι εἰς τὴν συνήθη προσευ-  
χὴν, οἱ δὲ ἵπποι των ἔβοσκον, τὸ παράφορον τάγμα  
ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν αἰφνιδίως, ἀλαλάζον Ἀλλάχ Ἀκ-  
βάρ! Ὁ Ἀδῆς ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἐμβολὴν καὶ τὸ σῶ-  
μά του κατεπατήθη· τὰ στρατεύματά του ἐσφάγησαν  
ἢ διεσκορπίσθησαν, τὸ δὲ στρατόπεδον αὐτοῦ μετὰ τῶν  
ἵππων καὶ ἱκανοῦ συμπορισμοῦ ὄπλων ἐγένοντο εὐπρόσ-  
δεκτα τοῖς νικηταῖς λάφυρα.

Μετὰ τὸ ἔνδοξον τοῦτο κατόρθωμα, τὸ τάγμα τῶν  
αἰρετικῶν ἐπληθύνετο καὶ προσεκτάτο θάρρος. Ὁ Ἀλ-  
Χεϊάζης ἐπεμψε πεντακισχιλίους γεροστρατιώτας κατ' αὐ-  
τῶν, ὑπὸ τὸν Ἀλ-Χαρήθ-Ἀλαμδάνι. Οὗτος κατέλα-  
βεν ἐξ ἀπροόπτου τοὺς δύο ὀδηγοὺς, Σαχέλ καὶ Σχε-  
βιβ, μετὰ μερίδος ἐννενήκοντα ἀνδρῶν μόνον, ἐν τινι χω-  
ρίῳ ἐπὶ τοῦ Τίγγριος, οὐχὶ μακρὰν τοῦ Μοσοῦλ, πρω-  
τευούσης τῆς Μεσοποταμίας. Οἱ δεισιδαίμονες ἀρχηγοὶ  
προσέβαλον τὸν στρατὸν μετ' ἀνδρίας ὡσπερ μανιώ-  
δους, ὁ ψευδο-Καλίφης Σαλέχ πάραυτα ἐφονεύθη καὶ σὺν  
αὐτῷ ὀγδοήκοντα ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Ὁ Σχεβιβ ἐξε-  
βλήθη ἐκ τοῦ ἵππου του, ἀλλ' ὠκονόμησεν ὥστε νὰ δια-  
τηρηθῆ ἡ ἐνότης τῶν ἐκ τῆς μερίδος του ἀπομεινάν-  
των, ὑπεχώρησε δὲ μετ' αὐτῶν ἐν τάξει εἰς Μοντβάγι,  
φρούριον καθηρημένα ἔχον τὰ τείχη, ὅπου καὶ εἰσώρ-  
μησαν ἀποφράζαντες τὴν βαρεῖαν πύλην.

Οἱ νικηταὶ ἤναψαν μεγάλην πυρὰν πρὸς τὴν πύλην  
καὶ ἐν ὑπομονῇ προσεδέχοντο τὴν κατάκαυσιν αὐτῆς,  
νομίζοντες ἀσφαλῆ τὴν λείαν των.

Προκοψάσης τῆς νυκτὸς, ὁ Σχεβιβ, ὅστις ἐκ τοῦ ἐρή-  
μου καταφυγίου του, ἐπιγρύπνει ἀδημόνως ὅπως τύχη  
τῆς εὐκαιρίας τοῦ ἀποδράσαι, εἶδε, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ



φωτὸς τῆς πυρᾶς, ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν πολιορκούντων, κεκοπιακότες ἐκ τῆς πορείας, ἦσαν βεβουθισμένοι εἰς ὕπνον. Τότε ἀπήτησε παρὰ τῶν ἀνδρῶν του ὄρκον ἀπολύτου ὑποταγῆς, ὃν καὶ ἔλαβον διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Ἐπειτα διέταξεν ἵνα βρέξωσιν ὅσα ἐδύναντο ἐκ τῶν ἐνδυμάτων των εἰς δεξαμενὴν ὕδατος εὕρισκομένην ἐν τὸς τοῦ φρουρίου· μετὰ δὲ τοῦτο, ἀψοφητὶ ἀνειλκύναντες τοὺς μοχλοὺς τῆς πυρπολουμένης πύλης, ἔρριψαν αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἀνημμένης ἐναντίον πυρᾶς, ἐπέβαλον τὰ βεβρεγμένα ἱμάτια ἐπὶ τῆς καιομένης γεφύρας οὕτως ἀκαρεὶ στηθείσης, καὶ ἐξώρμησαν κρατοῦντες γυμνὰ τὰ φάσγανα.

Ἄντι ν' ἀρκεσθῶσιν οἱ παράκοποι ζηλωταὶ εἰς τὴν πρόχειρον φυγὴν, εἰσεχώρησαν εἰς αὐτὸ τὸ βάθος τοῦ κοιμωμένου στρατοπέδου καὶ ἐτραυματίσαν τὸν στρατηγὸν πρὶν ἢ σημάνῃ ὁ συναγερμός. Οἱ στρατιῶται ἐξηγέρθησαν ἐντρομοὶ ἐν μέσῳ τῆς σφαγῆς καὶ τῆς συγχύσεως· νομίσαντες δὲ ὅτι κατελήφθησαν ἐξ ἀπροόπτου ὑπὸ πολυαρίθμου στρατοῦ, ὄχοντο φεύγοντες προτραπάδην πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις, ἕως οὗ διεσώθησαν εἰς Μοσοῦλ ἢ Ἰουκχί, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ τετειλισμένην πόλιν.

Ὁ Σχεβίβ ἔστησεν ἑαυτὸν ἐν μέσῳ τῆς ἀφθονίας τοῦ ἐγκαταλειφθέντος στρατοπέδου· μόλις ἐλίγιστοι ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ ἐφρονέυθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν κατὰ τὴν μεσονύκτιον ταύτην σφαγὴν· ἐθειώρησεν ἐπομένως ἑαυτὸν ἀήττητον, ἀνηγόρευσε ἑαυτὸν Διοικητὴν τῶν Πιπτῶν καὶ πλῆθος ὀπαδῶν συνεσπειρώθη ὑπὸ τὴν σημαίαν του. Κραταιωθείς ὑπὸ πολλῶν δυνάμεων, ὠδήγησε ὃν δεισιδαίμονα αὐτοῦ ὄμιλον κατὰ τῆς Κούφας, ἔχε δὲ τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ εὐμοιρίαν ἵνα καταστῇ ὄριος αὐτῆς—τοῦ ἐμίρου Ἀλ-Χεϊαζῆ ἀπόντος ἐν Βασόρα. Μετ' οὗ πολὺ ἦλθε καὶ ἡ σύζυγός του Γαζάλα· ὅτε ἐγκατέστησεν ἑαυτὸν Καλίφην μετὰ τινος τελείας, ἀναμφιβόλως δὲ ἡ τυχαία ἐξουσία του ἦτο πολλή.



ἐμπροσδεκτοτέρα εἰς τὸν λαὸν τῆς Κούφας παρὰ τὴν σιδηρὰν δεσποτείαν τοῦ Ἀλ-Χεϊαζῆ.

Πλὴν ἀλλ' ὅμως, τὸ ψευδο-Καλιφάτον τοῦτο ὑπῆρξε βραχυχρόνιον. Ὁ Ἀλ-Χεϊαζῆς, ἐνισχυθεὶς ὑπὸ στρατευμάτων ἐλθόντων ἐκ Συρίας, ἐκίνησεν αὐτοπροσώπως ἐπὶ Κούφαν. Ὁ δὲ Σχεβίβ, ἡγήτωρ τεσσάρων χιλιάδων ἀνδρῶν, εὐτόλμως ἀνεπεξήλθε καὶ συνηντήθη πρὸς αὐτὸν ἐν τοῖς παρὰ τὴν πόλιν ἐκείνην πεδίοις. Οἱ ἐνθουσιασταὶ ἠττήθησαν, ἡ δὲ Γαζάλα, σύζυγος τοῦ ψευδο-Καλίφου, ἣτις εἶχε συνοδεύσει τὸν ἄνδρα τῆς εἰς τὸ πεδῖον, ἐφονεύθη. Ὁ Σχεβίβ, μεθ' ὑπολοίπου τῶν δυνάμεων του, τέμνων ὁδὸν διὰ τοῦ Συριακοῦ στρατοῦ, διεπέρασε καὶ ἐπανεπέρασε τὸν Τίγριν, ἐζήτησε δὲ καταφύγιον καὶ ἐπικουρίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Περσίας. Μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψεν εἰς Ἰράκ, ὁδηγὸς ὀλίγων μὲν δυνάμεων, φοβερῶν δὲ ὡς ἐμπορούμενων ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀπεγνωσμένης ἀνδρίας. Πολέμιοι συνηντήθησαν αὐτῷ ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Δοϊκίλ-αλ-Ἀουάζ. Ἐκεῖ δὲ τὸ θεομανὲς αὐτοῦ στάδιον ἔλαβεν αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον τέλος. Ὁ ἵππος του προσέκοψε τὸν ἐμπρόσθιον πόδα του πρὸς σαλευτοὺς τινὰς λίθους ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς γεφύρας καὶ ἔβριψε τὸν ἀναβάτην αὐτοῦ εἰς τὸ ρεῖθρον. Οὗτος ἀνῆλθε δις εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ κατὰ φοράν ἀπήγγειλε διακατῆ προσευχὴν. «Ὅ,τι ὁ Θεὸς ἐρίζει εἶνε δίκαιον!» ἦτο ἡ πρώτη του ἀναφώνησις. «Γεννηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ!» ἦτο ἡ δευτέρα, καὶ τὰ ὕδατα ἐκάλυψαν αὐτόν. Οἱ ὀπαδοὶ του ἔκραζον γοερῶς ἐλεεινολογούμενοι, «Ἄδιοικητὴς τῶν Πιστῶν δὲν ζῆ πλέον!» ἕκαστος δὲ ἐτράπη εἰς φυγὴν. Τὸ σῶμα ἀνεζητήθη ἐν τοῖς ὕδασι διὰ δικτύου, εὔρεθὲν δὲ ἐκατατομήθη· ἡ κεφαλὴ ἐτάλη πρὸς τὸν Ἀλ-Χεϊαζῆ, ὅστις διεβίβασεν αὐτήν εἰς τὸν Καλίφην. Ἡ καρδιά τοῦ ἐνθουσιαστοῦ τούτου ἀπεσπάσθη ἐκ τοῦ στήθους του, καθὰ δὲ λέγεται ἦτο σκληρὰ ὡς λίθος. Ὁμολογουμένως ὑπῆρξεν ἀνὴρ εὐτολμίας οὐ τῆς τυχεύσεως.



Οἱ Ἄραβες συγγραφεῖς λέγουσιν ὅτι ὁ τῆρος τοῦ  
θανάτου τοῦ Σχεβίβ ἦτο προηγγελμένος πρὸ τῆς γεν-  
νήσεώς του. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦτο ὡραία τις Χριστιανὴ  
αἰχμαλωτὴς, ἣν ὁ Γεζλῆδ-Ἰβν-Ναίμ εἶχεν ἀγοράσει ἐν τινὶ  
δημοπρασίᾳ διὰ τὸ χαρέμιόν του. Ἀκριβῶς πρὶν ἢ γεν-  
νήσῃ τὸν Σχεβίβ εἶδεν ἐν ὄνειρατι, ὅτι ἄνθραξ διάπυ-  
ρος ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτῆς καὶ ἀφ' οὗ ἔρριψε φλόγα ἐπὶ  
τοῦ στερεώματος, ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπε-  
σθέσθη. Εἰς τὸ ὄναρ τοῦτο ἐδόθη ἐξήγησις, ὅτι αὐτὴ  
θα ἐγέννα υἷον, ὅστις θα ἀνεδεικνύετο ἔσοχος πολεμιστῆς,  
ἀλλ' ὅτι ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ πνιγῆ. Τοσοῦτω δὲ θερμὴν  
ἐτήρει τὴν πίστιν εἰς τὸν οἰωνὸν τοῦτον, ὥστε, ὅταν  
ἤκουσεν, ἐν τινὶ περιπτώσει, περὶ τῆς ἥττας αὐτοῦ καὶ  
τοῦ βεβαιουμένου θανάτου τοῦ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μά-  
χης, εἶπεν ὅτι αἱ ἀγγελίαι ἐπὶ ματαίῳ παρῆγον τα-  
ραχὴν, καθότι ὁ υἱὸς τῆς δι' ὕδατος μόνον ἐπέπρωτο ν' ἀ-  
ποθάνῃ. Ὁ Σχεβίβ μόλις εἶχε συμπληρώσει τὸ πεντη-  
εστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του ὅτε ἀπεβίωσεν.

Τὸν ἐμίρην Ἀλ-Χεϊαζῆ ἐμελλεν ἰν' ἀντιπερισπάσωσιν  
τι περαιτέρω πολιτικαὶ στάσεις ἐν τῇ θορυβῶδει καὶ  
σταθεῖ ἐπαρχίᾳ του. Βιαία ἔχθρα ὑπῆρχε μεταξὺ αὐ-  
τοῦ καὶ τοῦ Ἀβδα' λραχμάν-Ἰβν-Μοχάμμεδ, στρατηγοῦ  
ποκειμένου εἰς τὰς διαταγὰς του. Ὅπως δώσῃ πέρας  
εἰς αὐτὴν, ἢ ὅπως ἀπαλλαχθῆ τῆς παρουσίας ἐχθροῦ,  
κέτρεψεν αὐτῷ ἐκστρατεῖαν εἰς τὰ μεθόρια κατὰ τῶν  
σύρκων. Ὁ Ἀβδα' λραχμάν ἀνέλαβε τὴν πορείαν του, ἀλ-  
λόταν εὐρέθη ἐλεύθερος ἐν τῷ πεδίῳ, μετὰ δυνά-  
μειος ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ἐπενόησε σχέδιον εἴτε ὑπὸ  
δικήσεως, εἴτε ὑπὸ φιλαρχίας φερόμενος.

Προσφωνῶν τοὺς στρατιώτας του διὰ διεγερτικῆς ἀ-  
κροῦσεως, εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ὁ ἀριθμὸς των οὐδαμῶς ἐ-  
πάρκει διὰ τὴν ἐπιχείρησιν· ὅτι πέμψας αὐτὸν ὁ Ἀλ-  
εϊαζῆς εἰς τοιαύτην κινδυνώδη ὑπηρεσίαν μετὰ τοι-  
σῶν ἐλλιπῶν μέσων, σκοπὸν προέθετο ἵνα ἐπιτελῆ  
ἡττῆσῃ τὴν ἥτταν καὶ τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀβ-



τοὶ ἐξαπεστάλησαν ὅπως θυσιασθῶσι μετ' αὐτοῦ.

Ἡ ἀγόρευσις παρήγαγε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Ὁ στρατὸς ὤμοσεν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Ἀβδα'ραχμὰν καὶ ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἐμίρου. Ἐν τῇ ἀκμῇ δὲ τοῦ πάθους αὐτῶν διακειμένου, τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὰ ἐπίσω ἵνα βάλωσιν εἰς πρᾶξιν τὰς ἀπειλάς των. Ὁ Ἀλ-Χεϊαζῆς ἔμαθε τὴν προδοσίαν καὶ ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ πιθανὸν ὅτι ὁ λαὸς τῆς Βαβυλωνίας δὲν ἐβοήθησεν αὐτὸν καλῶς, ἅτε καὶ νικηθέντα εἰς μάχην ἐκ παρατάξεως. Ὁ Ἀβδα'ραχμὰν τότε ἐπορεύθη εἰς τὴν πόλιν τῆς Βασσόρας· οἱ ἐγκάτοικοι ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὡς λυτρωτὴν των ἐξ ἑνὸς τυράννου, καταθελχθέντες δὲ ὑπὸ τῶν φιλανθρώπων καὶ ἐπαγωγῶν τρόπων του, ἐχαιρέτισαν αὐτὸν ὡς Καλίφην. Παραφερόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας, ἀνεδέχθη σοβαρῶς τὸν τίτλον καὶ ἐκίνησε πρὸς Κούφαν. Συναντηθεὶς καθ' ὁδὸν τῷ Ἀλ-Χεϊαζῆ, ὁδηγοῦντι δύναμιν ἣν εἶχεν ἐσπευσμένως στρατολογήσει, ἐκέρδησε κατ' αὐτοῦ ἔνδοξον νίκην, εἶτα δὲ εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Κούφαν, ἐν μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν τοῦ παράφρονος ὄχλου της, ὅσις ἤρκειτο εἰς οἵανδήποτε μεταβολὴν ἀπαλλάσσουσαν αὐτὸν ἐκ τοῦ ζυγοῦ τοῦ Ἀλ-Χεϊαζῆ.

Ὁ Ἀβδα'ραχμὰν τότε ἀνεγνωρίσθη Καλίφης ἐν ἀπάσαις ταῖς συνορευούσαις τῷ Εὐφράτει καὶ Τίγρει ἐπαρχίαις, αἵτινες τοπάλοι ἀπήρτιζον ἰσχυρὰν αὐτοκρατορίαν, εἰσέτι δὲ διετήρουν πολιτικὴν δύναμιν ἕνεκα τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, καθότι ἐντὸς ὀλίγου εὐρέθη ἔχων ἐπὶ ποδῶν στρατὸν ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν.

Αἱ ἀλλεπάλληλοι ἤτται δὲν συνετέλεσαν ἢ μόνον ὅπως διεγείρωσι τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ Ἀλ-Χεϊαζῆ. Συνέλεξε στρατὸν ἐξ ἐκείνων ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰράκ οἵτινες ἔμενον πιστοὶ εἰς τὸν Ἀβδ'αλμαλέκ, ἔλαβεν ἐπικουρίας παρὰ τοῦ Καλίφου, καὶ διὰ τοῦ ἀκαμάτου αὐτοῦ ζήλου κατέστη πάλιν ἱκανὸς ἵνα ἐξέλθῃ εἰς τὸ πεδῖον.



Οἱ δύο στρατηγοί, παροξυνόμενοι ὑπὸ ἀσπόνδου μίσους, ἐστρατοπέδευσαν εἰς τόπους οὐχὶ πολὺ διεζηκώτας. Διέμειναν δ' ἐκεῖ ἐπὶ τέσσαρας σχεδὸν μῆνας, ἐποπτεύοντες ἀγρύπνως ἀλλήλους καὶ ἐνασχολούμενοι εἰς ἀδιαλείπτους συμπλοκάς, εἰ καὶ οὐδέποτε τολμῶντες ἵνα προκαλέσωσι μάχην ἐκ παρατάξεως.

Σκοπὸς τοῦ Ἀλ-Χεϊαζῆ ἦτο νὰ ὠφεληθῆ ἐκ τῆς ὑπερτέρας αὐτοῦ στρατιωτικῆς ἐπιτηδειότητος, καὶ ἐπέτυχε. Διὰ δεξιῶν ἐλιγμῶν ἐχώρισε τὸν Ἀβδα Ἰραχμάν, μετὰ σώματος πεντακισχιλίων ἀνδρῶν, ἀπὸ τῆς κυρίας δυνάμεως· ἠνάγκασεν αὐτὸν ἵνα ὑποχωρήσῃ καὶ τὸν ἀπόθησεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ ζητήσῃ καταφύγιον ἐντὸς τινος ὠχυρωμένης πόλεως· ὅπου, στενῶς πολιορκηθεὶς, καὶ ἀπολέσας πᾶσαν σωτηρίας ἐλπίδα, ἔβριψεν ἑαυτὸν κατακέφαλα ἐξ ὑψηλοῦ πύργου. ἵνα μὴ πέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ ἀπνηοῦς ἐχθροῦ του.

Οὕτως ἔληξεν ἡ ἀνταρσία τοῦ δευτέρου τούτου ψευδο-Καλίφου, ὃ δὲ Ἀλ-Χεϊαζῆς, ὅπως ἀσφάλισεν τὴν ἡσυχίαν τοῦ Ἰράκ, ἐθεμελίωσεν ἰσχυρὰν πόλιν ἐπὶ τοῦ Τίγριος, κληθεῖσαν Ἀλ-Οὐαζάβ, ἥτοι τὸ Κέντρον, ἅτε κειμένην εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἀπὸ Κούφας, Βασσόρας, Βαγδατίου καὶ Ἀχβάζ, πεντήκοντα περίπου λεύγας ἀφ' ἑκάστης.

Ὁ Ἀλ-Χεϊαζῆς, ὃν δὲν θὰ λάβωμεν τοῦ λοιποῦ ἀφορμὴν ἵνα μνημονεύσωμεν, διετέλεσεν ἐμίρης τοῦ Ἰράκ μέχρι τοῦ θανάτου του, συμβάντος ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ ἐπομένου Καλίφου, τῷ ἐννενηκοστῷ πέμπτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας καὶ πεντηκοστῷ τετάρτῳ τῆς ἡλικίας του. Ὡς λέγεται, ἐγένετο αἴτιος τοῦ φόνου ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδων ἀνθρώπων, ἐκτὸς τῶν ἐν ταῖς μάχαις πεσόντων, καὶ ὅτι, τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου του, κατέλιπε πεντήκοντα χιλιάδας καθειργμένους εἰς διάφορα δεσμωτήρια. Ἐἶνε θαυμαστὸν ὅτι ἐμισεῖτο ὡς τύραννος.

Κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἀσθένειαν, λέγουσιν οἱ Ἄραβες ἱστορικοὶ, ἀπέστειλεν ἵνα καλέσωσι περίπυπτον.



τινὰ ἀστρολόγον καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν τις μέγας στρατηγὸς ἤγγιζε τοῦ θανάτου. Ὁ πεπαιδευμένος ἀνὴρ συνεβουλεύθη τοῖς ἀστροῖς καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι μέγας τις στρατάρχης ὀνομαζόμενος Κοταῖβ, ἦτοι «ὁ Κύων», ἦτο πρὸς τῷ τέλει. «Αὐτὸ,» εἶπεν ὁ θνήσκων ἐμίρης, «εἶνε τὸ ὄνομα δι' οὗ ἡ μήτηρ μου συνείθιζεν ἵνα καλῆ με ὅτε ἤμην παιδίον.» ἠρώτησεν ἐκ νέου τὸν ἀστρολόγον ἂν ἦτο βέβαιος περὶ τῆς προβόρῃσεώς του. Ὁ σοφὸς, ἐγκαυχώμενος ἐπὶ τῇ τέχνῃ του, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ πρόβῃσις ἦτο ἄφρευκτος. «Τότε,» εἶπεν ὁ ἐμίρης, «θέλω ἵνα παραλάβω σε μετ' ἐμοῦ, ὅπως νέμωμαι τὸ ὠφέλημα τῆς ἐμπειρίας σου ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ.» Ταῦτα λέγων, προσέταξεν ἵν' ἀποκεφαλίσωσιν αὐτόν.

Ἡ τυραννία τοῦ στρατηγοῦ τούτου ἔστιν ὅτε ἐμετριάζετο ὑπὸ ἐπιδείξεων ἄκρας μεγαλοπρεπείας καὶ πράξεων ἐλευθεριότητος, ἂν ἔχι ἐπεικειίας. Εὐτρέπισε χιλίας τραπέζας ἐν ἐνὶ μόνον συμποσίῳ καὶ ἐχορήγησεν ἐν ἑκατομμύριον ἀργυρῶν διρχέμων διὰ μίαν μόνην προῖκα.

Ἐν τινι περιπτώσει, εἰς Ἄραψ, ὅστις τὸν ἠγνῶει, κατέκρινεν αὐτὸν ἐνώπιόν του ὡς σκληρὸν τύραννον. «Γινώσκεις τίς εἰμι;» εἶπεν ὁ Ἀλ-Χεῖαζῆς, βλοσυρῶς. «Ὅχι,» ὑπέλαβεν ὁ Ἄραψ. «Εἰμι ὁ Ἀλ-Χεῖαζῆς!» «Ἴσως» ἀπεκρίθη ὁ Ἄραψ διὰ τάχους· «ἀλλὰ μὲ γινώσκεις σύ; Εἰμι ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ζοβεῖρ, ἥτις πάσχει μανίαν ἐν ὧρᾳ πανσελήνου· ἂν δὲ ρίψῃς τὸ βλέμμα σου ἐπὶ τοὺς οὐρανούς, θὰ ἴδῃς ὅτι αὕτη εἶνε ἡ ἡμέρα μου.» Ὁ ἐμίρης ἐγέλασεν ἐπὶ τῇ εὐστοχίᾳ ταύτῃ καὶ ἀπέλυσεν αὐτόν μετὰ δώρου.

Ἐν ἄλλῃ περιπτώσει, ἀπομακρυνθεὶς τῆς συνοδίας αὐτοῦ ἐν ᾧ ἦτο εἰς θήραν, ἦλθεν εἰς φρέαρ ὅπου Ἄραψ τις ἔβοσκε τὰς καμήλους του, καὶ ἐζήτησεν ἵνα πίῃ. Ὁ Ἄραψ εἶπεν αὐτῷ ἀγροίκως ἵνα ἀποβῆ τοῦ ἵππου του καὶ θεραπεύσῃ ἑαυτόν. Τοῦτο συνέβαινε ἐπὶ τῆς ἀνταρσίας τοῦ Ἀβδα'λραχμάν. Ἀφ' οὗ ἔσθεσε τὸ ὄϊφος του, ἠρώτησε τὸν Ἄραβᾶ ἂν ἐκηρύσσετο ὑπὲρ



τοῦ Καλίφου Ἀβδ'αλμαλέκ. Ὁ Ἄραψ ἀπεκρίθη, «Ὅχι· διότι ὁ Καλίφης ἀπέστειλε τὸν χείριστον ἀνθρώπον τοῦ κόσμου ἵνα κυβερνήσῃ τὴν ἐπαρχίαν.» Κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν πτηνὸν διερχόμενον παρὰ τὴν κεφαλὴν του, ἐξήνεγκε κρωγμὸν. Ὁ Ἄραψ ἔβριψεν δὲ βλέμμα ἐπὶ τὸν ἐμίρην. «Τίς εἶ;» ἀνέκραξε μετ' ἐκπλήξεως. «Διατί ἐρωτᾷς;» «Διότι ἐννοῶ τὴν γλῶσσαν τῶν πτηνῶν, αὕτη δὲ μοι λέγει εἶναί σε ἀρχηγὸν τῶν ἰππέων ἐκείνων, οὓς βλέπω πλησιάζοντας.»

Ὁ ἐμίρης ἐμειδίασεν· ὅτε δὲ οἱ θεράποντες αὐτοῦ ἀφίκοντο, ἐπέταξεν αὐτοῖς ἵνα παραλάβωσι τὸν καμηλοκάρου μεθ' ἐαυτῶν. Τὴν ἐπιούσαν προσκαλεσάμενος αὐτὸν, τῷ παρέθηκε βρώσιμον καὶ τῷ εἶπεν ἵνα φάγῃ. Πρὶν ἢ ἄφηται τῆς τραπέζης, ὁ Ἄραψ εὐλόγησεν αὐτήν, — «Ἀλλάχ, εὐδόκησον ὅπως καὶ τὸ τέλος τοῦ ἀρίστου τούτου ἀποβῆ εὐτυχές ὡς ἡ ἀρχή.»

Ὁ ἐμίρης τὸν ἠρώτησε εἰ ἐνεθυμεῖτο τὴν χθεσινήν συνδιάλεξιν αὐτῶν. «Ἐντελέστατα! ἀλλὰ προτρέπω σε ἵνα ἐπιλαθῆς αὐτῆς, καθότι ἦτο μυστήριον ὅπερ πρέπει νὰ μείνῃ κεκρυμμένον.»

«Ἐκλεξὸν ἕτερον τῶν ὄρων τούτων, εἶπεν ὁ ἐμίρης·» «ἀναίρεσον ὅ,τι εἶπες, καὶ εἰσελθε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου, ἢ προσδέχου τὴν ἀπόφασιν τοῦ Καλίφου, πρὸς ἣν ὁ προδοτικὸς λόγος σου θέλει ἀναγγελθῆ.» «Ἰπάρχει καὶ τρίτος τρόπος,» ὑπέλαβεν ὁ Ἄραψ, «καλλήτερος τῶν ὑπὸ σοῦ προτεινομένων. Πέμψον με εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ὅς εἴμεθα ξένοι πρὸς ἀλλήλους ὡς πρότερον.»

Ἡ εὐφυΐα τοῦ Ἄραβος ἤρρεσεν εἰς τὸν ἐμίρην καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν μετὰ χιλίων ἀργυρῶν διρχέμων.

Ζῶντος τοῦ Ἀλ-Χεϊαζῆ οὐδεμίαν πλέον ταραχὴ συνέβη ἐν Ἰράκ, καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ παλίντροπος, στασιώδης καὶ ἄπιστος λαὸς τῆς Κούφας κατέστη εὐπειθέστατος. ὁ Ἀβουλφαράγιος λέγει ὅτι ὁ στρατηγὸς οὗτος ἀπέθανεν ἅτε τρώγων κόνιν. Καθὰ φαίνεται ἔπασχε δυσπεψίαν, καὶ πρὸς θεραπείαν αὐτῆς συνείθιζεν ἵνα τρώγῃ Λημνίαν.





Γῆν, καὶ ἄλλας ἰαματικὰς ἢ ἀπορροφητικὰς γαίας. Ἐὰν ἔπεσε θύμα τῆς νόσου ἢ τῶν φαρμάκων, δὲν εἶνε σαφῶς γνωστόν.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΔ΄.

Ἄρνησις φόρου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα.—Μάχαι κατὰ τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν.—Ἡ προφητις-βασιλισσα Καχίνα· κατορθώματα αὐτῆς καὶ τύχη.

Τὸ ἑβδομηκοστὸν δεῦτερον ἔτος ἀπὸ Ἐγίρας εἶδε τὰς Μοσλημικὰς κτήσεις ἐπὶ τέλους ἀπηλλαγμένας τῶν ῥάσεων καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, καὶ συνανωμένας ὑπὸ ἓνα Καλίφην. Ὁ Ἀβδ' αλμαλέκ τῶρα ἀπέβλεψεν εἰς τὰ ἔκτος τοῦ κράτους του, διακαῶς δὲ ἐπεθύμησεν ἵν' ἀνακαινίσῃ τὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ δόξαν τοῦ Ἰσλάμ, ἣτις εἶχε παρακμάσει διαρκουσῶν τῶν τελευταίων περιπετειῶν. Πρῶτον αὐτοῦ κίνημα ἦν τὸ ἀπορρίψαι τὸν δ-χληρὸν φόρον ὃν ἀπέτιε πρὸς τὸν Ἕλληνα Αὐτοκράτορα. Ὁ φόρος οὗτος, ὑπὸ Μωωγιάχ τὸν Α΄. ἦτο κατ' ἀρχὰς τρισχιλίων χρυσῶν δηναρίων, ἀλλ' εἶχεν αὐξηθῆ εἰς τριακοσίας ἐξήκοντα πέντε χιλιάδας, μίαν τουτέστι χιλιάδα καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῦ χριστιανικοῦ ἔτους. Συνεισηνέγοντο προσέτι τριακόσκιαι ἐξήκοντα πέντε δοῦλαι καὶ τριακόσκιαι ἐξήκοντα πέντε ἐκ τῶν γενναιοτέρων ἀραβικῶν ἵππων.

Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν ἄρνησιν τῆς πληρωμῆς τοῦ φόρου, ὁ Ἀβδ' αλμαλέκ ἀπέστειλε τὸν Ἀλῆδ, ἓνα τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, πρὸς πορθητικὴν ἐκδρομὴν εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς κτήσεις, ὠφελούμενος ἐξ ἐκδηλωθείσης τινὸς δυσαρρεσκείας κατὰ τοῦ νέου Αὐτοκράτορος Λεοντίου. Ὁ Ἀλῆδ ἐπέστρεψε κομίζων παμπληθῆ λάφυρα. Αἱ πόλεις Δαζίκης καὶ Βαρουσίου ὡσαύτως παρεδό-



Θησαν εἰς τοὺς Μοσλήμας, διὰ τῆς προδοσίας Χριστιανοῦ τινος στρατηγοῦ, Σεργίου τοῦνομα.

Ὁ Ἀβδ' αλμαλέκ μετὰ ταῦτα ἐζήτησεν ἵνα ἀποκαταστήσῃ τὴν δόξαν τῶν Μοσλημικῶν ὄπλων κατὰ τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκεῖσε, προσέτι, οἱ αὐτοκρατορικοὶ, ἐπωφεληθέντες τοὺς περισπασμοὺς τοῦ Καλιφάτου, εἶχον ἀντιστρέψει τὰς προηγουμένας ἐπιτυχίας τῶν Μοσλήμων, καὶ ὠχυρώθησαν κατὰ τὰ παραθαλάσσια, πρὸς κατοχὴν τῶν ὁποίων ἐβοήθουν αὐτοὺς αἱ ναυτικαὶ τῶν δυνάμεις. Ὁ Ζοχαῖρ, ὃν ὁ Ἀβδ' αλμαλέκ εἶγεν ἀφίσει διοικητὴν τῆς Βάρκης, ἐνέπεσεν εἰς ἔνεδρον καὶ ἐφονεύθη μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ὑπὸ τῶν Μοσλήμων κατεχόμενα εἰσέτι φυλακεῖα ἦσαν κυρίως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Ὅθεν, τῷ ἐβδομηκοστῷ ἐβδόμῳ ἀπὸ Ἐγίρας ἔτει, ὁ Ἀβδ' αλμαλέκ ἐπέμφε τὸν Χοσσάν-Ἰβν-Ἀν-νο'μάν, ἡγήτορα τεσσαράκοντα χιλιάδων ἐκλεκτῶν στρατιωτῶν, ὅπως βάλλῃ εἰς πρᾶξιν τὸ σχέδιον τῆς Ἀφρικανῆς κατακτήσεως. Ὁ στρατηγὸς ἐκεῖνος προὔχωρησεν εὐθὺς μετὰ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν τῆς Καρχηδόνας, ἣτις, εἰ καὶ παρηκμακυῖα ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἰσχὺν αὐτῆς καὶ δόξαν, ἦτο εἰσέτι λιμὴν διάσημος, ὠχυρωμένη διὰ μεγάλων τειχῶν, ὑψηλῶν πύργων καὶ κραταιῶν προμαχώνων, εἶχε δὲ πολυάριθμον φρουρὰν ἐξ Ἑλλήνων καὶ ἄλλων Χριστιανῶν. Ὁ Χοσσάν προέβη εἰς τὰς ἐχθροπραξίας κατὰ τὴν ἀρχαίαν Ἀραβικὴν μέθοδον· περιστοιχίζων τὴν πόλιν καὶ εἰς ἀπορίαν ἐμβάλλων αὐτὴν διὰ μακρᾶς πολιορκίας· τὴν προσέβαλε τότε ἐξ ἐφόδου, ἐπέβη τῶν τειχῶν τῆς διὰ κλιμάκων καὶ κατέστη κύριος τοῦ τόπου. Πολλοὶ τῶν ἐγκατοίκων ἔπεσαν ὑπὸ τὴν ἀκμὴν τῆς σπάθης· πολλοὶ ἐσώθησαν ἰδιὰ θαλάσσης εἰς Σικελίαν καὶ Ἰσπανίαν. Τὰ τεῖχη ἔπειτα κατηδαφίσθησαν· ἡ πόλις παρεδόθη εἰς λεηλασίαν τοῖς στρατιώταις, τοιαύτη δὲ ἀρπαγὴ ἐγένετο, ὥστε καὶ οἱ κατώτεροι αὐτῶν ἐπλούτησαν ὑπὸ λείας. Εἰ-



δική μνεία ποιεῖται μεταξύ τῶν λαφύρων τῆς νίκης περὶ μεγάλου ἀριθμοῦ αἰχμαλωτῶν σπανίας καλλονῆς.

Ὁ θρίαμβος τοῦ Μοσλημικοῦ στρατοῦ ἐξαίφνης διεκόπη. Ἐν ᾧ οὗτος ἐνετρύφα ἐντὸς τῶν δηωθέντων περὶ τῶν τῆς Καρχηδόνος, στόλος ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ λιμένος· ἔκοψε τὴν ἀδρᾶν ἄλυσιν ἣτις ἐφύλαττε τὴν εἴσοδον, καὶ εἰτέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα. Ἦτο ἠνωμένη δύναμις πλοίων καὶ στρατῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σικελίας, ἐνισχυμένη ὑπὸ Γότθων ἐξ Ἰσπανίας ἀπάντων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἐπάρχου Ἰωάννου, Πατρικίου στρατηγοῦ μεγάλης ἀνδρίας καὶ ἐμπειροτάτου.

Ὁ Χοσσάν ἐκρινεν ἑαυτὸν ἀνίσχυρον ἀντίπαλον δυνάμεων τοσούτων· διὸ ὑπεχώρησεν ἐν τάξει καὶ ὠδήγησε τοὺς στρατοὺς του, καταφόρτους ὑπὸ λαφύρων, εἰς Τρίπολιν καὶ Καερβάν, τοποθετήσας δ' αὐτοὺς δχυρῶς, προσεδέχετο ἐπικουρίας παρὰ τοῦ Καλίφου. Αὗται ἀφίκοντο ἐπικαιρίως. Ὁ Χοσσάν ἐκ νέου ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδῖον· συνηντήθη πρὸς τὸν ἐπαρχον Ἰωάννην, οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἰτύκης, ἐνίκησεν αὐτὸν εἰς μάχην ἐκ παρατάξεως καὶ τὸν ἠνάγκασεν ἵνα ἐπιβιβάσῃ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του, καὶ ἀποπλεύσῃ μετ' αὐτῶν πρὸς Κωνσταντινουπόλιν.

Ἡ Καρχηδὼν ἐκ νέου προσεβλήθη ὑπὸ τῶν νικητῶν, καὶ παντελῆς ὑπῆρξε τῶρα ἢ ἐρήμωσις αὐτῆς, καθότι ἢ ἐκδίκησις τῶν Μοσλήμων πρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας τὴν μεγαλοπρεπεῖν ἐκείνην πύλιν. Σωρὸς ἐρειπίων καὶ τὰ λείψανα περικαλοῦς ὑδραγωγείου, εἰσὶν ἅπαντα τ' ἀπολείμματα μητροπόλεως ἣτις ποτὲ κρατερῶς ἐνχιμῶν λατο ὑπὲρ ὑπεροχῆς πρὸς τὴν Ῥώμην, τὴν δέσποιναν τοῦ κόσμου.

Αἱ αὐτοκρατορικαὶ δυνάμεις ἦσαν ἤδη ἐξωσμένοι ἐκ τῶν περὶ τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, ἀλλ' οἱ Μοσλημαὶ δὲν εἶχον εἰσέτι κατορθῶσαι τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας. Φοβερὸς ἐχθρὸς ἀπέμενεν ἐν τῷ ἀτόμῳ ἰθαγενοῦς καὶ ἡρωικῆς βασιλίσσης, ἣν ἐσέβοντο οἱ δῆπνοι



αὐτῆς ὡς ἀγίαν καὶ προφήτιδα. Τὸ ἀληθινὸν αὐτῆς ὄνομα ἦτο Δαχββά, ἀλλ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἶνε κοινῶς γνωστὴ ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Καχίνας, ὅπερ τῇ ἔδωκαν οἱ Μοσλῆμαι, ἦτοι ἡ Μάγος. Ἐκ περιστάσεως εἶχον τινὲς ἐκλάβει αὐτὴν ἀντὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Ἄβεν, ἢ μᾶλλον Ἰβν-Καχίνα, περὶ οὗ μνεῖα ἐγένετο ἐν προηγουμένῳ κεφαλαίῳ.

ὑπὸ τὴν ἱεράν σημαίαν τῆς προφήτιδος ταύτης βασιλείσσης ἠνώθησαν οἱ Μαυροὶ τῆς Μαουρουσίας καὶ οἱ ἐνοικοῦντες τὰ ὄρη καὶ τὰ συνορεύοντα ταῖς ἐσωτέραις ἐρήμοις πεδία Βέρβεροι. Φυλαὶ αὗται πλανησιέδροι καὶ ἀνεξάρτητοι, αἵτινες πρότερον διετέλουν ἀλληλομαχόμεναι, ἀλλ' ἤδη ἔστεργον εἰς ἀπόλυτον ὑποταγὴν πρὸς ἓνα κοινὸν ὁδηγόν, ὃν ἔβλεπον μετὰ ὀρησκευτικοῦ σεβασμοῦ. Ὁ χαρακτήρ τοῦ μαραβούτου ἢ ἀγίου, αἰέποτε ἐξήσκησε μεγάλην ἠθικὴν ἰσχὺν ἐπὶ τῶν φυλῶν τῆς Ἀφρικῆς. ὑπὸ τὴν ἡρωϊκὴν ταύτην γυναῖκα ὁ ἠνωμένος στρατὸς καθέστηκεν εἰς βαθμὸν τινὰ πειθαρχίας, καὶ ἐνεπνεύσθη ὑπὸ φιλοπάτριδος ζέσεως, τὴν δὲ ἠτοιμάζετο ἵνα ἀποδυσθῇ ὑπὲρ τῆς γενετῆρας τοῦ χῶρος εἰς ἀγῶνα ἀποτελεσματικώτερον παρ' ὅσους ποτὲ διεξήγαγε ὑπὸ τοὺς στρατηγούς αὐτοῦ.

Μετὰ μάχης ἀλλεπαλλήλους ὁ ἐμίρης Χοσσάν ἠναγκάσθη ἵνα ὑποχωρήσῃ μετὰ τῶν γεραρῶν, πλὴν ἐλαττωθεισῶν δυνάμεών του, εἰς τὰ μεθόρια τῆς Αἰγύπτου. Ἡ φιλόπατρις βασίλισσα δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν ἀπλὴν ταύτην ἐπιτυχίαν. Προσκαλέσασα εἰς πολεμικὸν συμβούλιον τοὺς ὁδηγούς καὶ κρατίστους πολεμιστὰς τῶν διαφόρων στιφῶν, «ἰὶ ὑποχώρησις αὕτη τοῦ ἐχθροῦ,» εἶπεν, «εἶνε πρόσκαιρος· Ὅσα ἐπανεῖλθῃ ἐν μείζονι δυνάμει. Ποῖα τὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν χῶραν ἐλκύοντα τοὺς ἄραβας τούτους λεηλάτας αἵτια; Ὁ πλοῦτος τῶν πόλεων μας· οἱ ὀθησαυροὶ τοῦ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ἀνασκαπτόμενοι ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς· οἱ καρποὶ τῶν ἡμετέρων κήπων καὶ δενδρώνων· τὰ προϊόντα τῶν



δική μνεία ποιείται μεταξὺ τῶν λαφύρων τῆς νίκης περὶ μεγάλου ἀριθμοῦ αἰχμαλωτίδων σπανίας καλλονῆς.

Ὁ θρίαμβος τοῦ Μοσλημικοῦ στρατοῦ ἐξαίφνης διεκόπη. Ἐν ᾧ οὗτος ἐνετρύφα ἐντὸς τῶν δηωθέντων πελαγίων τῆς Καρχηδόνος, στόλος ἐνεφανίθη ἐνώπιον τοῦ λιμένος· ἔκοψε τὴν ἀδρᾶν ἄλυσιν ἣτις ἐφύλαττε τὴν εἴσοδον, καὶ εἰτέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα. Ἦτο ἠνωμένη δύναμις πλοίων καὶ στρατῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σικελίας, ἐνισχυμένη ὑπὸ Γότθων ἐξ Ἰσπανίας· ἀπάντων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἐπάρχου Ἰωάννου, Πατρικίου στρατηγοῦ μεγάλης ἀνδρίας καὶ ἐμπειροτάτου.

Ὁ Χοσσάν ἔκρινεν ἑαυτὸν ἀνίσχυρον ἀντίπαλον δυνάμεων τοσούτων· διὸ ὑπεχώρησεν ἐν τάξει καὶ ὠδήγησε τοὺς στρατοὺς του, καταφόρτους ὑπὸ λαφύρων, εἰς Τρίπολιν καὶ Καερβάν, τοποθετήσας δ' αὐτοὺς δχυρῶς, προσεδέχετο ἐπικουρίας παρὰ τοῦ Καλίφου. Αὗται ἀφίκοντο ἐπικαιρίως. Ὁ Χοσσάν ἐκ νέου ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδῖον· συνηντήθη πρὸς τὸν ἐπάρχον Ἰωάννην, οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἰτύκης, ἐνίκησεν αὐτὸν εἰς μάχην ἐκ παρατάξεως καὶ τὸν ἠνάγκασεν ἵνα ἐπιβιβάσῃ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του, καὶ ἀποπλεύσῃ μετ' αὐτῶν πρὸς Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ Καρχηδὼν ἐκ νέου προσεβλήθη ὑπὸ τῶν νικητῶν, καὶ παντελῆς ὑπῆρξε τώρα ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς, καθότι ἡ ἐκδίκησις τῶν Μοσλήμων πρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην πόλιν. Σωρὸς ἐρειπίων καὶ τὰ λείψανα περικαλλοῦς ὑδραγωγείου, εἰσὶν ἅπαντα τ' ἀπολείμματα μητροπόλεως ἣτις ποτὲ κρατερῶς ἐναμιλλᾶτο ὑπὲρ ὑπεροχῆς πρὸς τὴν Ρώμην, τὴν δέσποιναν τοῦ κόσμου.

Αἱ αὐτοκρατορικαὶ δυνάμεις ἦσαν ἤδη ἐξωσμένοι ἐκ τῶν περαλίων τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, ἀλλ' οἱ Μοσλήμασι δὲν εἶχον εἰσέτι κατορθῶσαι τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας. Φοβερὸς ἐχθρὸς ἀπέμενεν ἐν τῷ ἀτόμῳ ἰθαγενοῦς καὶ ἡρωικῆς βασιλείσεως, ἣν ἐσέβοντο οἱ ὑπήκοοι



αὐτῆς ὡς ἀγίαν καὶ προφήτιδα. Τὸ ἀληθινὸν αὐτῆς ὄνομα ἦτο Δγαββά, ἀλλ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἶνε κοινῶς γνωστὴ ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Καχίνας, ὑπὲρ τῆ ἐδωκαν οἱ Μοσλῆμαι, ἥτοι ἡ Μάγος. Ἐκ περιστάσεως εἶχον τινὲς ἐκλάβει αὐτὴν ἀντὶ τοῦ υἱοῦ της Ἄβεν, ἢ μᾶλλον Ἴβν-Καχίνα, περὶ οὗ μνεῖα ἐγένετο ἐν προηγουμένῳ κεφαλαίῳ.

ὑπὸ τὴν ἱεράν σημαίαν τῆς προφήτιδος ταύτης βασιλείσσης ἠνώθησαν οἱ Μαῦροι τῆς Μαυρουσίας καὶ οἱ ἐνοικοῦντες τὰ ὄρη καὶ τὰ συνορεύοντα ταῖς ἐσωτέραις ἐρήμοις πεδία Βέρβεροι. Φυλαὶ αὗται πλανησιέδροι καὶ ἀνεξάρτητοι, αἵτινες πρότερον διετέλουν ἀλληλομαχόμεναι, ἀλλ' ἤδη ἔστεργον εἰς ἀπόλυτον ὑποταγὴν πρὸς ἓνα κοινὸν ὀδηγόν, ὃν ἔβλεπον μετὰ θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ. Ὁ χαρακτήρ τοῦ μαραβούτου ἢ ἀγίου, αἰέποτε ἐξήσκησε μεγάλην ἠθικὴν ἰσχὺν ἐπὶ τῶν φυλῶν τῆς Ἀφρικῆς. ὑπὸ τὴν ἡρωϊκὴν ταύτην γυναῖκα ὁ ἠνωμένος ἱστρατὸς κατέστηκεν εἰς βαθμὸν τινὰ πειθαρχίας, καὶ ἐνεπνεύσθη ὑπὸ φιλοπάτριδος ζέσεως, τῶρα δὲ ἠτοιμάζετο ἵνα ἀποδυθῆ ὑπὲρ τῆς γενετείρας τοῦ χῶρος εἰς ἀγῶνα ἀποτελεσματικώτερον παρ' ὅσους ποτὲ διεξήγαγε ὑπὸ τοὺς στρατηγούς αὐτοῦ.

Μετὰ μάχας ἀλλεπαλλήλους ὁ ἐμίρης Χοσσάν ἠναγκάσθη ἵνα ὑποχωρήσῃ μετὰ τῶν γεραρῶν, πλὴν ἐλαττωθεισῶν δυνάμεών του, εἰς τὰ μεθόρια τῆς Αἰγύπτου. Ἡ φιλόπατρις βασίλισσα δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν ἀπλὴν ταύτην ἐπιτυχίαν. Προσκαλέσασα εἰς πολεμικὸν συμβούλιον τοὺς ὀδηγούς καὶ κρατίστους πολεμιστὰς πῶν διαφόρων στιφῶν, «Ἢ ὑποχώρησις αὕτη τοῦ ἐχθροῦ,» εἶπεν, «εἶνε πρόσκαιρος; Ὅα ἐπανεέλθῃ ἐν μείζονι δυνάμει. Ποῖα τὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν χῶραν ἐλκύνοντα πούς ἄραβας τούτους λεηλάτας αἴτια; Ὁ πλοῦτος τῶν πόλεων μας οἱ θησαυροὶ τοῦ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ἀνασκαπτόμενοι ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς; οἱ καρποὶ τῶν ἡμετέρων κήπων καὶ δενδρώων; τὰ προϊόντα τῶν



ἀγρῶν μας. Ἄς κατεδαφίσωμεν τὰς πόλεις μας· ἄς ἐπιστρέψωμεν τοὺς κατηραμένους τούτους θησαυροὺς εἰς τὴν γῆν· ἄς ἐκριζώσωμεν τὰ καρποφόρα δένδρα μας· ἄς ἐξαφανίσωμεν τοὺς ἀγροὺς μας· καὶ ἄς στήσωμεν ὄριον ὀλέθρου μετὰξὺ ἡμῶν καὶ τῆς χώρας τῶν ἀρπάγων τούτων!

Τὰ βαρβάρικα στρατεύματα ὑπεδέξαντο μετὰ παραφρόρου ἐνθουσιασμοῦ τοὺς λόγους τῆς βασιλικῆς αὐτῶν προφήτιδος· ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ὄμιλου τούτου, ἅτε συλλεχθέντος ἐκ τῶν ὀρέων καὶ ἐξ ἀπωτάτων μερῶν, ἐλάχιστον μετείχε τῆς ἰδιοκτησίας ἧτις ἐπρόκειτο νὰ θυσιασθῆ. Ἀύθωρ, τετειγισμένα, πόλεις κατελύθησαν· μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομαὶ κατερειπώθησαν· δάση εὐκάρπων δένδρων κατεστράφησαν, ἅπασα δὲ ἡ χώρα ἀπὸ Τάγγερ μέχρι Τριπόλεως μετετρέπη ἀπὸ πολυανθρώπου καὶ εὐφόρου τόπου εἰς ὠρυομένην καὶ στεῖρον ἐρημίαν. Βραχὺς χρόνος ἐξήρκεσε πρὸς περάτωσιν καταστροφῆς, ἧς τινος τὴν ἐπανόρθωσιν αἰῶνες δὲν κατόρθωσαν.

Ἡ θυτήριος αὕτη βουλή τῆς Βασιλίσσης Καχίνας, εἰ καὶ φιλοπάτριδα προθεμένη σκοπὸν, ἀπέληξεν ὁμῶς εἰς τὸν ἴδιον αὐτῆς ὄλεθρον. Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ τῶν πεδιάδων, οἵτινες εἶδον τὴν ἰδιοκτησίαν αὐτῶν καταστρεφρομένην ὑπὸ τοῦ μανιώδους ζήλου τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτῶν, ἐχαιρέτισαν τὴν ἐπάνοδον τῶν Μοσλήμων πορθητῶν ὡς εἰ ὑπῆρξαν οὗτοι σωτῆρες τῆς χώρας.

Οἱ Μοσλήμι, καθὰ προεῖπεν ἡ Καχίνα, ἐπέστρεψαν μετ' ἐπθυξήμενων δυνάμεων· ἀλλ' ὅταν ἡ ἀρχηγέτις ἀντεπεξῆλθε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, οἱ στίχοι τοῦ στρατοῦ αὐτῆς ἦσαν ἠραιώμενοι· ὁ ἐνθουσιασμὸς ὅστις πρότερον ἐθάρσυνεν αὐτοὺς ἠγγίζε τοῦ τέλους· καὶ ἠττήθησαν μεθ' αἱματηρὰν μάχην, ἣ δὲ ἠρώς ἐπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ αἰχμαλωτίσαντες αὐτὴν ἐφείσθησαν τῆς ζωῆς της, ἅτε καὶ γυναικὸς οὔσης καὶ



Βασιλείσσης. Ὅτε ἤγαγον αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Χοσσάν, διετήρησε τὸ ἀγέρωχον καὶ ἄγριον ἦθος τῆς. Προετάθησαν αὐτῇ οἱ συνήθεις ὅροι, τῆς ἐπιστροφῆς δηλαδὴ εἰς τὴν πίστιν ἢ τῆς πληρωμῆς φόρου. Ἄλλ' ἀμφοτέρους ἀπέβριψε μετὰ περιφρονήσεως, καὶ ἐθυσιάσθη εἰς τὴν ἑαυτῆς φιλοπατρίαν καὶ θρησκευτικὴν σταθερότητα, ἀποκεφαλίσθεισα ἔμπροσθεν τοῦ ἐμίρου.

Ὁ Χοσσάν-Ἰβν-Ἀν-νο' μὲν μετὰ ταῦτα ἐπορεύθη εἰς Δαμασκὸν ὅπως ἀναγγεῖλῃ τῷ Καλίφῃ τὰ περὶ τῶν μαχῶν καὶ νικῶν αὐτοῦ, κομίζων μέγα ποσὸν λαφύρων καὶ τινα ἐπιφανῆ τρόπαια. Τὸ ἀξιολογώτερον ἐκ τῶν τροπαίων ἦτο πολύτιμος θήκη περιέχουσα τὴν τεταριγευμένην κεφαλὴν τῆς φονευθείσης Καχίνας. Τὸν ὑπεδέχθησαν διαφερόντως, ἐδαψιλεύσαντο αὐτῷ τιμὰς, ἡ δὲ κυβέρνησις τῆς Βάρκης προσετέθη εἰς τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ διοίκησιν.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀξίωμα ἀπέβη ὀλέθριον εἰς τὸν Χοσσάν. Ὁ Ἀβδ' αλαζίζ-Ἰβν-Μέρουαν, ἀδελφὸς τοῦ Καλίφου, τῷ καιρῷ ἐκείνῳ διετέλει ἐμίρης τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐνόμιζε τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βάρκης ὡς μέρος τῶν ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ χωρῶν. Εἶχεν, ἐπομένως, διορίσει ἓνα ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν του ἵνα τὴν διοικῆ ὡς τοποτηρητῆς αὐτοῦ. Διὸ ἐπ' ἄκρων ἠγανάκτησε καὶ ἐξεπλάγη μαθὼν ὅτι ὁ Χοσσάν πραγματιομένης ἔτυχε τῆς κυβερνήσεως τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. Ἀποστείλας αὐτῷ, ἐν ᾧ διήρχετο τὴν Αἰγυπτὸν πορευόμενος εἰς τὴν θέσιν του, ἠρώτησεν ἐὰν ἀληθὲς ἦτο ὅτι ὡς πρόσθετον εἰς τὴν Ἀφρικὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν ἔλαβε πραγματικῶς τὸν διορισμὸν διοικητοῦ τῆς Βάρκης. Λαβὼν καταφαστικὴν ἀπάντησιν, ἐφαίνετο εἰσέτι ἀμφιβάλλων, ἐφ' ᾧ ὁ Χοσσάν προσήγαγε τὸ δίπλωμα τοῦ Καλίφου. Εὐρῶν δὲ τοῦτο ἀκριβὲς ὁ Ἀβδ' αλαζίζ προέτρεψεν αὐτὸν ἵνα παραιτήσῃ τὸ ὑπόργημα. «Ἢ εἶα μόνον,» εἶπεν ὁ Χοσσάν, «δύναται ἡ ἀφαιρέση ἀπ' ἐμοῦ τιμὴν ἣν ὁ Διοικητὴς τῶν





πικτών μοι ἀπένειμε.» «Τότε καθαιρῶ σε ἀμφοτέρων τῶν διοικήσεων!» ἀνεφώνησεν ὁ ἐμίρης, ἐμπαθῶς, «καὶ θέλω διοίσει ἀγαθώτερον ἄνδρα ἀντί σου· ὁ δὲ ἀδελφός μου θέλει ταχέως ἐννοήσει τὸ ἐκ τῆς μεταβολῆς ταύτης προσγινόμενον αὐτῷ κέρδος». Ταῦτα λέγων ἔσχισε τὸ δίπλωμα εἰς τεμάχια.

Προστίθεται ὅτι μὴ ἀρκεσθεὶς ἐν ἀποστερήσει τὸν Χοσσάν τῆς διοικήσεως, ἐγύμνωσεν αὐτὸν ἀπάσης τῆς περιουσίας του, καὶ τοσοῦτον ἐμμόνως κατεδίωξεν αὐτὸν, ὥστε ὁ πορθητὴς τῆς Καρχιδόνος, ὁ φονεὺς τῆς φιλοπάτριδος βασιλίσσης—μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς καὶ μονοноῦ ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν σκηνῶν τῶν θριάμβων του—ἀπεβίωσεν ὑπὸ σπαραχθείσης καρδίας. Διὰ τὴν σκληρότητα μεθ' ἧς προσηνέχθη πρὸς τὴν ἥρωϊκὴν Καχίναν συγγινώσκομεν τὴν ἀδικίαν ἣν ἐπεσπάσατο ἑαυτῷ.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΕ΄.

Ὁ Μούσας-Ίβν-Νοσσεῦρ διορίζεται ἐμίρης τῆς Βορείου Ἀφρικῆς.—Ἐκστρατεῖαι αὐτοῦ κατὰ τῶν Βερβέρων.

Ὁ στρατηγός, εἰς ὃν ὁ Ἄβδ' ἀλαζίζ-Ίβν-Μέρουαν, ἀδελφός τοῦ Καλίφου, ἐπέτρεψε τὴν διοίκησιν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, ἦτο ὁ Μούσας-Ίβν-Νοσσεῦρ, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀρχαῖος θιασώτης τῆς οἰκογενείας Μέρουαν, ὅστις εἶχεν ὑπηρετήσει ὡς ἀρχισύμβουλος τοῦ Βεσχῆρ, ἀδελφοῦ τοῦ Καλίφου, διατελοῦντος ἐμίρου τοῦ Ἰράκ, καὶ εἶχε διασωθῆ διὰ προτροπὰδην φυγῆς ἀπὸ τῶν ἐνύχων τοῦ Ἄλ-Χεϊαζῆ, ὅτε οὗτος διέταξεν ἵνα συλλάβωσιν αὐτὸν ἐπὶ κατηγορίᾳ σπατάλης τῶν δημοσίων προσόδων. Ὁ Ἄβδ' ἀλαζίζ, ὡς ἐμνημονεύσαμεν, ἐβοήθησεν αὐτὸν ἵνα πληρώσῃ τὰς πεντήκοντα χιλιάδας χρυσῶν δηναρίων,



προστιμον εἰς ὃ τὸν κατεδίσασεν ὁ Καλίφης, καὶ ἵπα-  
ρέλαβεν αὐτὸν μετ' ἐχυτοῦ εἰς Αἴγυπτον· ἴσως δὲ ὑπὸ  
τοῦ σκοποῦ ἵνα λάβῃ παρ' αὐτοῦ τὸ χρεωστούμενον ἀρ-  
γύριον παρωτρύνθη ὁ Αἰγύπτιος ἐμίρης εἰς τὸ μικρὸν τε-  
τολημῆρον βῆμα τοῦ ἀναθεῖναι αὐτῷ τὸ ἀξίωμα ὁ-  
περ ὁ 'Αβδ' αλμαλέκ εἶχεν ἐμπιστεύσει εἰς τὸν Χοσσάν.

Καθ' ὃν καιρὸν ὁ Μούσας διωρίσθη εἰς τὴν θέσιν  
ταύτην ἦγε τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἦτο  
εἰσέτι δραστήριος καὶ βωμάλεος· ἐκέκτητο ἔμφασιν σε-  
μνοπρεπείας· ἔκρυπτε δὲ τὰ ἔτη αὐτοῦ βάπτων τὴν  
τε κόμην καὶ τὸν πώγωνα κύπρω. Εἶχε τρεῖς ἀνδρείους  
υἱοὺς, οἵτινες ἐβοήθουν αὐτὸν ἐν ταῖς ἐκστρατείαις του,  
καὶ ἐφ' οἷς μεγάλως ἐνεκαυχᾶτο. Εἰς τὸν πρεσβύτερον  
εἶχε δώσει τὸ ὄνομα 'Αβδ' αλαζίζ τοῦ πατρωνός του·  
ἀνδρείος οὗτος καὶ μεγάλθυμος, ἐν ἀνθηρᾷ ἡλικίᾳ, ἦτο ἡ δε-  
ξιά τοῦ πατρός του χεῖρ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιχειρήσεσιν αὐ-  
τοῦ. Ἔτερος ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Μέρουαν, κα-  
τὰ τὸ πατρωνυμικὸν ὄνομα τοῦ 'Αβδ' αλαζίζ καὶ τοῦ  
Καλίφου.

Ὁ Μούσας ἐπορεύθη εἰς τὰς ἐν τῷ ἀφρικανῷ στρα-  
τοπέδῳ δυνάμεις καὶ προσελάλησε πρὸς τοὺς στρατοὺς  
αὐτοῦ δι' εἰλικρινοῦς καὶ ἀφελοῦς γλώσσης. «Εἰμὶ κα-  
γῶ ἀπλοῦς στρατιώτης ὡς ὑμεῖς,» εἶπεν· «ὁσάκις πράτ-  
τω κακὸν, εὐχαριστεῖτε τῷ Θεῷ, καὶ σπουδάζετε ἵνα  
γίνησθε μιμηταί μου. Ὅταν πράττω κακὸν, ἐλέγχετε με  
ἵνα διορθῶμαι· καθότι ἐσμὲν ἁμαρτωλοὶ καὶ ἐνδεχόμενον  
ἵνα ὑποπέσωμεν εἰς πλάνην. Ὅσάκις τις τυχὸν ἔχη ἵνα ἀ-  
ναφέρῃ παράπονον, ὅς τὸ παριστᾷ ἐλευθέρως, καὶ θέλει  
λάβει δίκην. Ἔχω ἐντολὴν παρὰ τοῦ ἐμίρου 'Αβδ' αλα-  
ζίζ (πρὸς ὃν ὁ Θεὸς εἶη ἐπιεικής!) ἵνα σᾶς πληρώσω  
τριπλάσιον τὸν ὀφειλόμενον ὑμῖν μισθόν. Λάβετε αὐ-  
τὸν καὶ ποιήσατε καλὴν αὐτοῦ χρῆσιν.» Περιττὸν ἵνα  
εἴπωμεν ὅτι ἡ προσλαλιὰ, ἰδίως δὲ τὸ τελευταῖον αὐ-  
τῆς μέρος, ὑπεδέχθη μετ' ἐπευφημιῶν.

Προσαγορεύοντος τοῦ Μούσα, στρουθίον ἐπέστη πτε-



ρυγίζον ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ. Ἐπεξηγήσας τὸ γεγονός ὡς καλὸν οἰωνὸν ἐζήτησε μαχαίριον, ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ πτηνοῦ, ἐκηλίδωσε τὸ προστερνίδιον του διὰ τοῦ αἵματος καὶ διασκορπίζων τὰ πτερὰ εἰς τὸν ἀέρα ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, — «Νίκη! Νίκη!» ἀνέκραξε, «μὰ τὸν κύριον τῆς Καάβας, ἡ νίκη εἶνε ἡμετέρα!»

Εἶνε φανερόν ὅτι ὁ Μούσας διέγνω τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς ἀδυναμίας τῶν στρατευμάτων του· ταχέως δ' ἐκέρδησε τὴν εὐνοίαν αὐτῶν διὰ τῆς μεγαλοδορίας του καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς εὐπροσηγορίας του· αἰείποτε πλησιάζων εἰς αὐτοὺς μετὰ γλυκῶν λόγων καὶ προσηνῶν βλεμμάτων ἐπιμελῶς ἀποφεύγων τὸ σφάλμα τῶν βραχυλόγων ἐκείνων διοικητῶν, πεφραγμένων ἐν τῇ φαντασιώδει αὐτῶν σερνότητι ἀξιώματος, οἵτινες ἐφαίνοντο, ἔλεγεν, «ὡς εἰ ὁ Θεὸς ἐπέθετο δεσμὸν εἰς τὸν λάρυγγάτων, οὕτως ἀδυνατοῦντες ἵνα ἐκφέρωσι μίαν κἂν λέξιν.»

«Ὁ καλὸς διοικητῆς,» συνείθιζεν ἵνα λέγη, «πρὶν ἢ ἀναλάβῃ ἔργον τι ὀφείλει ἵνα ζητῇ συμβουλὰς παρὰ σοφῶν καὶ ἐμπείρων ἀνδρῶν· ἀλλ' ὅταν θῆ τὴν βουλήν αὐτοῦ, πρέπον ἵνα ἐμμένῃ σταθερὸς εἰς τὸ διανοηθέν. Πρέπον ἵνα ᾖ ἀνδρεῖος, φιλοκίνδυνος, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπρόβουλος, πεποιοθῶς ἐπὶ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ τύχην καὶ σπουδάζων ἵνα ποιῇ πλείονα παρ' ὅσα προσδέχονται ἐξ αὐτοῦ. Δέον ἵνα ᾖ διπλασίως προσεκτικὸς μετὰ τὴν νίκην—διπλασίως ἀνδρεῖος μετὰ τὴν ἥτταν.»

Ὁ Μούσας εὔρε μέρος τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς,\* τὸ συνιστῶν τὰ κράτη Τύνιδος καὶ Ἀλγερίου τῆς σήμερον, ἐν πλήρει ἀταξίᾳ καὶ ἐπαναστάσει. Βερβερός τις ἀρχηγὸς, Οὐαρκαττάφ καλούμενος, ἐδήου νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὴν μεταξὺ Ζαγγουὰν καὶ Καερβὰν γῆν. Οἱ Βέρβεροι ἐπλεονέκτου ἐν τούτῳ—ἐὰν κατετροποῦντο ἐν

\* Ἡ ὅριος Ἀφρικῆ, ἐκτεινομένη ἀπὸ Αἰγύπτου μέχρι τῆς ἰσχυτικῆς τῆς Μαυριτανίας, ὑποδιηρεῖτο εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἀφρικὴν.



τοῖς πεδίοις, κατέφευγον εἰς τὰ ὄρη, ἅτινα ἐκτείνονται παραλλήλως τῇ παραλίᾳ, συνιστῶντα μέρος τῆς μεγάλης ἀλύσεως τοῦ Ἄτλαντος· ἐν τοῖς ἀπροσίτοις τῶν ὄρεων τούτων ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς· ἀλλ' ἐὰν ἀπεδιώκοντο ἐξ αὐτῶν, ἐδύναντο νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰ βάθη τῶν ἀπεράντων ἐρήμων τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ προκαλέσωνται τὸν διωγμὸν.

Ἐφ' ὅσον ἐπολλαπλασιάζοντο αἱ δυσχέρειαι τῆς ἐπιχειρήσεως ἐπὶ τοσοῦτον ἠϋξανεν ἡ ἐνεργητικότητα τοῦ Μούσα. «Θαρσεῖτε,» ἔλεγε πρὸς τὰ στρατεύματά του. «Ὁ Θεὸς μένει παρὰ τὸ πλευρόν μας, καὶ θὰ ἐνισχύσῃ ἡμᾶς ἵνα ἀντιστῶμεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν μας, ἐφ' ὅσον κραταιὰ καὶ ἂν ᾧσι τὰ ὀχυρώματα αὐτῶν. Μὰ τὸν Ἀλλάχ! θέλω ἐπιδιώξῃ τὸν πόλεμον μέχρις ἐκείνων τῶν ὑπερηφάνων ὄρεων, οὔτε θέλομεν παύσει ἂν πρῶτον δὲν καταλάβωμεν τὰς κλεισσορεῖας αὐτῶν, ὑπερβῶμεν τὰς κορυφάς των καὶ καταστῶμεν κύριοι τῆς πέραν αὐτῶν χώρας.»

Οἱ λόγοι του δὲν ἦσαν κενὸς φόβος. Νικήσας τοὺς Βερβέρους ἐν τοῖς πεδίοις, ἀπέστειλε τοὺς υἱοὺς του Ἀβδ'αλαζίζ καὶ Μέρουαν μετὰ στρατευμάτων πρὸς διαφόρους διευθύνσεις, οἵτινες προσέβαλον τὸν ἐχθρὸν εἰς τὰ ἐρεινὰ αὐτοῦ ὀχυρώματα, καὶ τὸν ἀπώθησαν πέραν πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Νοτίας ἐρήμου. Ὁ Οὐαρκαττάφ ἐφονεύθη μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν πολεμιστῶν αὐτοῦ, ὁ δὲ Μούσας ἔτυχε τῆς εὐφροσύνης ἵνα ἴδῃ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐπανακάμπτοντας ἐκ τῶν διαφόρων αὐτῶν ἐκστρατειῶν, κομίζοντας εἰς τὸ στρατόπεδον χιλιάδας δοριαλώτων καὶ περισσὰ λάφυρα. Τῷ ὄντι, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς ἐκστρατεῖαις ταύταις αἰχμαλωτισθέντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, συνεποσοῦτο, ὡς λέγεται, εἰς τριακοσίας χιλιάδας· ἐξ ὧν τὸ ἐν πέμπτον, ἦτοι ἐξήκοντα χιλιάδες συνίστων τὴν μερίδα τοῦ Καλίφου.

Ὁ Μούσας ἔσπευσεν ἵνα συντάξῃ ἐκθεσιν τῶν νικῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν πάτρονά του Ἀβδ'αλαζίζ-Ἴβν-Μέρουαν, ἐπειδὴ δ' ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ πλεονεξία ἦτο τὸ πρῶτισον



τοῦ ἐμίρου ἐλάττωμα, τῷ ἔπεμψε, συγχρόνως, μεγάλην μερίδα ἐκ τῶν λαφύρων, μετ' ἐκλεκτῶν ἵππων καὶ αἰχμαλωτίδων ἐξόχου καλλονῆς.

Ἡ τε ἐπιστολὴ καὶ τὸ δῶρον ἀφίκοντο λίαν ἐν δέοντι. Ὁ Ἀβδ'αλαζίζ εἶχε πρὸ μικροῦ λάβει γράμματα παρὰ τοῦ Καλίφου ἀδελφοῦ του, ἐπιπλήσσοντος αὐτὸν ὅτι καθήρεσε τὸν Χοσσάν, ἀνδρεῖον, ἔμπειρον καὶ εὐδαίμονα ἀξιωματικόν, καὶ ἀνέθετο τὸ τούτου ὑπουργημα εἰς τὸν Μούσαν, ἄνδρα προηγουμένως ὑποπεσόντα εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς κυβερνήσεως· παρηγγέλλετο δὲ ἵνα πάραυτα ἀποκαταστήσῃ τὸν Χοσσάν εἰς τὴν διοίκησιν αὐτοῦ.

Εἰς ἀπάντησιν, ὁ Ἀβδ'αλαζίζ διεβίβασε τὰ περὶ τῶν Ἀφρικανῶν νικῶν καινά. «Πρὸ ὀλίγου ἔλαβον παρὰ τοῦ Μούσα,» τῷ ἔγραφε, «τὴν ἐπιστολὴν ἣν πέμπω σοι ἔγκλειστον, ὅπως ἀναγνώσης καὶ ἐπαναγνώσης αὐτὴν, καὶ ἀποδώσης τῷ Θεῷ εὐχαριστίας.»

Καὶ ἕτεραι ἀφίκοντο ἀγγελίαι ὡσαύτως ἄξια λόγου, συνοδευόμεναι ὑπὸ μεγάλης ποσότητος λαφύρων. Τὰ αἰσθήματα τοῦ Καλίφου ὡς πρὸς τὸν Μέρουαν ἐν τῷ ἄμα μετεβλήθησαν. Διέγνω εὐθὺς πόσον ἀρμόδιος ἦτο διὰ τὴν θέσιν ἣν κατεῖχε, καὶ ἐπεκύρωσε τὸν διορισμὸν τοῦ Ἀβδ'αλαζίζ, καθιστῶν αὐτὸν ἐμίρην τῆς Ἀφρικῆς. Προσέτι, ἐχορήγησεν ἐτησίας συντάξεις, διακοσίων μὲν χρυσῶν νομισμάτων εἰς αὐτὸν, ἑκατὸν δὲ εἰς ἕκαστον τῶν υἱῶν του, καὶ παρήγγειλεν αὐτῷ ἵνα ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν του πεντακοσίους ἐκ τῶν μάλιστα διαπρεψάντων ἐν ταῖς μάχαις, ἢ λαβόντων τὰς πλείονας πληγὰς, δώσῃ δὲ ἐκάστῳ αὐτῶν τριάκοντα χρυσᾶ νομίσματα. Ἐπὶ τέλους, ἀνεκάλεσε τὸ πρόστιμον εἰς ὃ προηγουμένως τὸν κατεδίκασε, τῶν πεντήκοντα χιλιάδων χρυσῶν δηναρῶν, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἵνα ἀναλάβῃ τὸ ποσὸν τοῦτο ἐκ τῆς μερίδος τῶν λαφύρων τοῦ Καλίφου.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ποσὸν ἠρνήθη νὰ δεχθῇ πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ ὠφέλειαν, ἀλλὰ δημοσίως τὸ ἀφιέρωσεν ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐημερίας



των ὁμολογητῶν αὐτῆς. Ὅσακις ἀριθμὸς τις αἰχμαλώτων ἐξετίθετο εἰς πώλησιν μετὰ νίκην τινά, ἐξέλεγε μεταξὺ αὐτῶν πάντας ὅσους νέους τὴν ἡλικίαν, εὐρώστους, νοήμονας, εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ δεικνύοντας προθυμίαν πρὸς τὸ διδαχθῆναι τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰσλάμ. Καὶ ἐὰν μὲν ἤθελον ἐπιστραφῆ καὶ τεκμηριώσαι ἱκανὰ πλεονεκτήματα, ἀπλευθέρου αὐτοὺς καὶ τοῖς ἀπένειμεν ἀξιώματα ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ· ἂν δὲ τούναντίον, ἀπέδιδεν αὐτοὺς εἰς τὴν ὁμάδα τῶν αἰχμαλώτων ἵνα ποιῆται αὐτῶν χρῆσις κατὰ τὸν συνήθη τρόπον.

Ἡ φήμη τῶν νικῶν τοῦ Μούσα καὶ τῶν ὑπὸ τῶν ἱστρατευμάτων αὐτοῦ συναχθέντων παμπληθῶν λαφύρων, ῥώθησεν ἀρτιστρατεύτους πρὸς τὴν σημαίαν του ἐξ Αἰγύπτου καὶ Συρίας, καὶ ἐξ ἄλλων ἀπωτάτων μερῶν· ἰδιότι ἡ ἀρπαγὴ αἰεὶ μᾶλλον καθίστατο τὸ ἐπικρατοῦν τῶν Μοσλήμων πάθος. Ὁ στρατὸς τοῦ Μούσα δὲν συνέκειτο πλέον, ὡς οἱ ἀρχαῖοι στρατοὶ τῆς πίστεως, ἀπλῶς καὶ μόνον ἐκ θρησκευτικῶν ζηλωτῶν. Αἱ εἰς ξένας χώρας γενόμεναι ἐκστρατεῖαι καὶ ἡ ἐν ἀπέχουσι τόποις ἀνάγκη τοῦ συμπληροῦν τὰ ἀραιούμενα τάγματα διὰ νεοσυλλέκτων ἐκ τῶν οἰωνδήποτε προχείρων πόρων, παρέλυσαν τοὺς ἀρχαίους ἐνδοιασμοὺς ὡς πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, ἄνδρες δὲ διαφόρων θρησκειῶν ἐμάχοντο τῶρα ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἰσλάμ, καὶ μὴ ἀγνοημένοι διὰ τῆς ἐπιστροφῆς. Ὁ στρατὸς ἔθεν παρίστα μικτὴν ὁμάδα ἐκ πάσης χώρας καὶ τάξεως—Ἀράβων καὶ Συρίων, Περσῶν καὶ Κοπτῶν, καὶ νομάδων Ἀφρικανῶν—φερόντων παντοίας στολὰς καὶ ὀπλισμένων διὰ παντοίων ὀπλων. Ὁ Μούσας ἐπέτυχεν ἵνα συγκαταλέξῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ πολλοὺς ἐκ τῶν ἐγγχωρίων φυλῶν· ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν Χριστιανοί, ἢ μείζων ἀναλογία εἰδωλολάτραι, ἀλλ' οἱ πλείους ἐπρέσβευον ἐδὼν Ἰουδαϊσμόν. Οὗτοι προθύμως συνεταιρίσθησαν μετὰ τῶν Ἀράβων, ἅτε καὶ ἔχοντες τὰς αὐτὰς νομαδικὰς ἕξεις καὶ τὴν αὐτὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἀρπα-



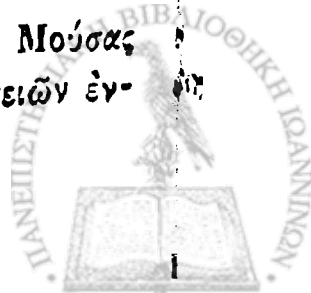
γήν. Εἶλκον πρόσέτι τὴν καταγωγὴν αὐτῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἀσιατικοῦ κορμοῦ. Κατὰ τὰς παραδόσεις των, πέντε ἀποικίαι, ἢ φυλαί, ἦλθον ἐν τοῖς ἀνωθεν καιροῖς ἐκ Σαβῶν, τῶν ἐν Ἀραβίᾳ τῇ Εὐδαίμονι, ἐκδιωχθεῖσαι ἐκεῖθεν σὺν τῷ βασιλεῖ αὐτῶν Ἰφρίκῃ. Ἐξ αὐτῶν τούτων κατήγοντο αἱ πέντε κραταιότεραι Βερβερικαὶ φυλαί—τῶν Ζεγχάγων, Μουζαμουδῶν, Ζενετῶν, Γομέρων καὶ Οἶρων.

Ὁ Μούσας ἐπιτηδείως ὠφελήθη ἐκ τῶν παραδόσεων τούτων· προσφωνῶν πρὸς τοὺς ἠττηθέντας Βερβέρους ἐπωνόμασεν αὐτοὺς Αὐλάδ-ἀράβι (υἱοὺς τῶν Ἀράβων), ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἐθώπευσε τὴν οἴησιν αὐτῶν διὰ τῆς ψευδοῦς ταύτης ὁμαιμοσύνης, ὥστε πολλοὶ ἠσπάσθησαν ἐξ ὅλης καρδίας τὴν Μοσλημικὴν πίστιν, χιλιάδες δὲ ἐκ τῶν εὐθαρσοτέρων ἀνδρῶν τῆς Νουμιδίας κατέλεξαν ἑαυτοὺς, αὐτοπροαιρέτως, ἐν τοῖς στρατοῖς τοῦ Ἰσλάμ.

Ἄλλοι ὅμως ἐνέμεινον πεισματωδῶς πολεμοῦντες πρὸς τοὺς πορθητὰς τῆς χώρας αὐτῶν. Ἐκ τούτων, οἱ μάλιστα ἰσχυροὶ καὶ ἀτρόμητοι ἦσαν οἱ Ζενέται, ἐλευθέρᾳ, ἀνεξάρτητος καὶ ὑψαύχην γενεά. Ὁ Μαρμόλ, ἐν τῇ τῆς Ἀφρικῆς περιγραφῇ του, παριστάνει αὐτοὺς ὡς κατοικοῦντας διάφορα μέρη τῆς χώρας. Τινὰς διὰγοντας πλάνητα βίον περὶ τὰς πεδιάδας, καὶ ἐνδυνατωμένους ἐν σκηναῖς ὡς οἱ Ἀράβες· ἑτέρους κατέχοντας φρούρια καὶ πύργους ἐν τοῖς ὄρεσιν· ἄλλους, ἀληθεῖς τρωγλοδύτας, ἐπιτρέχοντας τὰ σπήλαια καὶ τὰς ὀπὰς τοῦ Ὄρους Ἄτλαντος, καὶ ἄλλους περιπλανωμένους ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου.

Οἱ Γόμεροι ἦσαν ὡσαύτως ἀνδρεία καὶ φιλοπόλεμος φυλὴ, κατοικοῦντες τὰ ὄρη τοῦ κάτω Ἄτλαντος, ἐν Μαυρουσίᾳ, τὰ περατοῦντα τὴν Κέουταν, ἐν ᾧ οἱ Μουζαμουδαὶ ἐβίουν κατὰ τὰ ἀνατολικώτερα μέρη τῆς ὑστάτης ἐκείνης ἐπαρχίας, ὅπου ὁ Μέγας Ἄτλας προέχει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν.

Τῷ ὀγδοηκοστῷ τρίτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας, ὁ Μούσας ἐνήργησε μίαν τῶν σπουδαιοτέρων αὐτοῦ στρατειῶν ἐν-



αντίον ἠνωμένης τινὸς δυνάμεως τῶν Βερβερικῶν τούτων φυλῶν, συνηγμένης ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν σχετικῶν αὐτῶν ἀρχόντων. Ἡ δύναμις αὕτη εἶχε τοποθετηθῆ εἰς ἀπότομόν τι μέρος τῶν ὀρέων Ἄτλαντος, εἰς ὅπερ ἵνα προσπελάσῃ τις ὄφειλε νὰ διέλθῃ φάραγγας καὶ κλεισωρείας. Πάσας τὰς θέσεις ταύτας ἠμύναντο μὲν μαρτυρικώτατα, ἀλλ' ἀφηρέθησαν μίαν πρὸς μίαν, μετὰ κρατερᾶς συμπλοκᾶς αἵτινες διήρκεσαν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας.

Οἱ στρατοὶ ἐπὶ τέλους εὐρέθησαν ἀντικρὺ ἀλλήλων, ὅτε ὄλοσχερῆς τις μάχη ἦτο ἀναπόφευκτος. Ἐν ᾧ δὲ παρετάσσοντο ἐμβλέποντες ἀλλήλοις μετ' ἀπειλητικοῦ ἔχθους, Βέρβερός τις ἀρχηγὸς προβάς προῦκαλέσατο εἰς μονομαχίαν οἰονδήποτε ἐκ τῶν Μοσλήμων ἰππέων θέλοντα. Ἔως οὗ ἀπαντήσωσιν εἰς τὴν πρόκλησιν κατάπαυσις τις ἐγένετο· καθ' ἣν ὁ Μούσας στραφεὶς πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Μέρουαν, πεπιστευμένον τὰς σημαίας, εἶπεν αὐτῷ ἵνα ἐξέλθῃ ἐναντίον τοῦ Βερβέρου πολεμιστοῦ. Ὁ νεανίας, παραδοὺς τὴν σημαίαν του εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀβδ'αλαζίζ, ἐξεπορεύθη μετὰ γοργότητος. Ὁ Βέρβερος, σοφὸς καὶ δόκιμος μαχητὴς τῶν ὀρέων, ἠπέκρινε μετ' ἐκπλήξεως καὶ σχεδὸν περιφρονητικῶς πρὸς ἀντίπαλον μόνις ἀνδρούμενον. «Ἐπάνελθε εἰς τὸ γρατόπεδον,» ἀνέκραξε· «δὲν ἐπεθύμουν ἵν' ἀποστερήσω τὸν πρεσβύτην πατέρα σου υἱοῦ τόσον χαρίεντος.» Ὁ Μέρουαν δὲν ἀπεκρίθη ἢ διὰ τοῦ ὄπλου του, ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ ἐναντίου του τοσοῦτον εὐσθενῶς, ὥστε οὗτος ὑπεχώρησε καὶ ἔσπευσε ἵν' ἀναβῆ τὸν ἵππον του. Ἐμύωπισε τότε τὸν κέλητά του ἐπὶ τὸν νεανίαν, ἐν ᾧ δὲ κατέφευγεν αὐτῷ πληγὴν διὰ δορατίου, ὁ Μέρουαν ἀρπάσας αὐτοῦ τὸ ὄπλον διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, ὤθησε τῇ ἑτέρᾳ τὸ ἴδιόν του ἀκόντιον διὰ τῆς πλευρᾶς τοῦ Βερβέρου εἰς τὰς πλευρὰ τοῦ κέλῆτος, εἰς τρόπον ὥστε καὶ ἵππος καὶ ἰναβάτης κατέπεσαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐφονεύθησαν.

Τότε οἱ δύο στρατοὶ συνῆλθον εἰς ὄλοσχερῆ συμπλοκήν· ἦτο μὲν αὕτη αἱματηρὰ καὶ ἀπεγνωσμένη, ἀλλ' ἀ-





πέληξεν εἰς τὴν κατὰ κράτος ἦτταν τῶν Βερβέρων. Ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Κασλεῦάχ ἔπεσεν, ἀγωνισάμενος μέχρις ἐσχάτων. Συνελήφθη μέγας ἀριθμὸς αἰχμαλώτων, ἐν οἷς πολλαὶ κόραι περικαλλέσταται, θυγατέρες ἀρχόντων καὶ στρατηγῶν. Κατὰ τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων, ὁ Μούσας διέταξεν ὅπως τρεῖς ἐκ τῶν εὐγενῶν νεανίδων καθῶσιν ἐνώπιόν του, καὶ ἐκέλευσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μέρουαν, τοσοῦτον ἀρτίως ἐπιφανῆ γενόμενον, ἵνα ἐκλέξῃ μεταξὺ αὐτῶν. Ὁ νέος ἐξελέξατο μίαν ἣτις ἦτο θυγάτηρ τοῦ φονευθέντος βασιλέως Κασλεῦάχ. ὣς φαίνεται, αὕτη εὔρε παραμυθίαν διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πατρὸς τῆς ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀνθηροῦ συζύγου· καὶ τελευταῖον κατέστησε τὸν Μέρουαν πατέρα δύο υἱῶν, Μούσα καὶ Ἀβδ'αλμαλέκ κληθέντων.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΤ΄.

Ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Μούσα.—Πειρατεῖται τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀβδολόλα.—Θάνατος τοῦ Ἀβδ'αλμαλέκ.

Ὁ ἀνδρικός καὶ ῥιψοκίνδυνος χαρακτὴρ τοῦ Μούσα-Ἰβν-Νοσσεῦρ δὲν ἤρκειτο εἰς μόνας τὰς κατὰ ξηρὰν νίκας. Τὸ «Σπούδαζε πάντοτε ἵνα πράττης πλειότερον παρ' ὅ,τι ἀπεκδέχονται παρὰ σοῦ,» ἦτο ἀξιώμα του, ἐπεθύμει δὲ τώρα τῆς κατορθώσεως Ουριάμβων κατὰ θάλασσαν. Ἐκέκτητο λιμένας ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας του, ἀφ' ὅπου οἱ Φοίνικες καὶ Καρχηδόνιοι, ταῖς ἡμέραις τοῦ κράτους αὐτῶν, ἐπεξέτρεχον εἰς θαλασσίας ἐπιχειρήσεις. Πρὸς τί ἵνα καὶ αὐτὸς μὴ πράξῃ ταυτό;

Αἱ διαθέσεις τῶν Ἀράβων πορθητῶν εἶχον λίαν μεταβληθῆ ὡς πρὸς τὰς ναυτικὰς στρατείας. Εὕρισκομένου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Αἰγύπτου Ἀμρου, ὁ Καλίφης Ὀμάρ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ περιγραφὴν τῆς Μεσογείου. «Εἶνε μεγάλη τις λίμνη,» ἀπεκρίθη ὁ Ἀμρου, «διασχιζομένη ὑπὸ ἀριθμοῦ τινὸς παρατόλμων, ἃ



μοιαζόντων τοὺς μύρμηκας ἐπὶ στελέχων.» Ἡ ἀπάντησις ἦτο ἀποχρῶσα τῷ Οὐμάρ, ἄει δεδιότως ἔχοντι μὴ οἱ Μοσλήμαι διακινδυνεύσωσι τὰς κατακτήσεις αὐτῶν δι' ἀποπειρομένης ἐκτάσεως ἐπιχειρήσεων. Ἀπηγόρευσεν ὅθεν πᾶσαν θαλασσίαν ἐκδρομὴν. Ἴσως ἐφοβείτο ὅτι οἱ Ἄραβες, ἔνεκα τῆς ἀπειρίας αὐτῶν, θὰ ἐνικῶντο ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ Ῥωμαίων, οἵτινες ἦσαν ἐξησκημένοι ναυτικοί. Ἄλλ' ὁ Μωωγιάχ, ὡς κατεδείξαμεν, μᾶλλον πεποιθὼς ἐπὶ τὴν Μοσλημικὴν ἐπιτηδειότητα περὶ τὴν ναυτικὴν πολεμικὴν, εἶχεν ὠθήσει τὴν σημαίαν τοῦ Ἰσλάμ. πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐκπλεύσας ἐκ τῶν ἀρχαίων λιμένων Τύρου καὶ Σιδῶνος, καὶ πειράσει τὰ ἀνατολικά ὕδατα τῆς Μεσογείου. Ἢδὴ οἱ Μοσλήμαι ἐκτῶντο ναυτικὰς παρασκευὰς ἐν διαφόροις λιμέσι τῆς Συρίας καὶ Αἰγύπτου, καὶ ἐμάχοντο πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ κατὰ θάλασσαν ὡς κατὰ ξηράν. Ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ εἶχε πρὸς τούτοις διατάξει τὸν Χοσσάν, προκάτοχον τοῦ Μούσα, ἵνα ἐγείρη νεώριον ἐν Τύνιδι· ὁ Μούσας τὴν ἀνάλαβει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν ἐκείνων· τὴν σύστασιν δηλαδὴ ἐπινείων καὶ τὴν κατασκευὴν στόλου διὰ τὴν μελετωμένην ἐπιχείρησιν.

Θέμενον ἤδη τὰς ἀρμοδίους βουλὰς, περιεκύκλωσαν αὐτὸν οἱ συνετοὶ ἐκεῖνοι ἀμφιδοξοῦντες, οἵτινες εἰσι πάντοτε ἔτοιμοι πρὸς τὸ ψυχραίνειν τὴν ζέσιν τῶν ἐπιχειρήσεων. Κατέκριναν οὗτοι τὸ σχέδιον ὡς παράτολμον καὶ ἀνεκτέλεστον. Πολιὸς τις Βέρβερος, ὅστις εἶχεν ἐπιστραφῆ εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν, μετέβαλε τὸν λόγον. «Εἰμι ἑκατὸν εἴκοσι ἐτῶν γέρον,» εἶπε, «καὶ καλῶς ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἤκουσα τὸν πατέρα μου λέγοντα, ὅτι ἔταν ὁ Ἄρχων τῆς Καρχηδόνος ἐμελέτησεν ἵνα κτίσῃ τὴν πόλιν σου, ἅπας ὁ λαὸς, ὡς τανῦν, ἀπεδοκίμασε τὸ σχέδιον ὡς ἀνεκτέλεστον· εἰς μόνος ἠγέρθη καὶ εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, ἄρξον τοῦ ἔργου σου καὶ θέλει κατορθωθῆ· καθότι οἱ προκάτοχοί σου βασιλεῖς διὰ τῆς ἐπιμονῆς αὐτῶν κατώρθωσαν πᾶν ὅ,τι ἐπεχείρησαν, οἳ οὐδέποτε καὶ ἂν ἦσαν



αὶ δυσκολίαι. Καγὼ λέγω σοι, ὦ ἐμίρα, ἄρξον τοῦ ἔργου τούτου, καὶ ὁ Θεὸς θέλει σὲ βοηθήσει! »

Ὁ Μούσας ἀπεδύθη πρὸς τὸ ἔργον, καὶ τοσοῦτον δραστηρίως, ὥστε κατὰ τὴν λήξιν τοῦ ἐγδοηκαστοῦ τετάρτου ἔτους ἀπὸ Ἐμίρας, Α. Χ. 703, τὸ τε νεώριον καὶ τὰ ἐπίνεια ἦσαν ἐντελῶς ἐξηρητημένα ναυτικαῖς παρασκευαῖς, πολυάριθμος δὲ στόλος εὕρισκετο ἐν τῷ λιμένι Τύνιδος.

Περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον Μοσλημικὸς στόλος, ὃν ἔπεμψεν ὁ Ἄβδ' αλμαλέκ, ἐμίρης τῆς Αἰγύπτου, ἵνα ἐνεργήσῃ λεηλατικὴν ἀπόβασιν εἰς τὰ παράλια τῆς Σαρδηνίας, εἰσήλθεν εἰς τὸν λιμένα Σούσης, κειμένης μετὰξὺ Καερβάν καὶ Τύνιδος. Ὁ Μούσας ἀπέστειλε μὲν ἐφόδια εἰς τὸν στόλον, ἀλλ' ἔγραψε πρὸς τὸν διοικητὴν, Ἄττὰ-Ἰβν-Ραφι, ὑπομιμνήσκων αὐτῷ ὅτι ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἦτο λίαν προκεχωρημένη διὰ τὴν ἐπιχείρησίν του, καὶ προτρέπων αὐτὸν ἵνα μείνῃ ἐν τῷ λιμένι ἕως οὗ ἐπέλθῃ ἡ ὥραία καὶ πνεύσωσιν εὐδαίμονες ἀνεμοί.

Ὁ Ἄττὰ περιεφρόνησε τὰ γραφόμενα τοῦ Μούσα, ὡς συμβουλὰς ἀνθρώπου τῆς ξηρᾶς καὶ ἐφοπλίσας τὰ πλοῖα αὐτοῦ ἐξέπλευσεν. Ἐπέβη εἰς νῆσον τινα καλουμένην ὑπὸ τῶν Ἀράβων συγγραφέων, Σαλσαλάχ, πιθανὸν τὴν Λινύσαν ἢ Λαμπεδοῦσαν· ἐλαφυραγώγησεν ἀδρανὸς ποσότητες χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ πυλυτίμων λίθων, καὶ ἐκ νέου ἀπέπλευσε πρὸς τὴν πειρατείαν αὐτοῦ. Καταιγὶς ἐξεβρῆγῃ, τὰ πλοῖά του συνετρέψθησαν ἐπὶ τῆς πετρώδους Ἀφρικῆς παραλίας, αὐτὸς δὲ καὶ σχεδὸν πάντες οἱ ἄνδρες του ἀπεπνίγησαν.

Ὁ Μούσας, μαθὼν τὴν συμφορὰν, ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἄβδ' αλαζίζ, μετὰ σώματος ἰππέων, εἰς τὴν σκηνὴν τῆς ναυθορίας, ἵνα χρησθήσῃ πᾶσαν ὡς αὐτῷ δυνατὸν βοήθειαν· διατάξας ὑπὸς τὰ διεκφυγόντα τὴν καταιγίδα πλοῖα καὶ πληρώματα ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν λιμένα Τύνιδος. Ὅλα ταῦτα ἐξετελέσθησαν. Ἐν τῷ τόπῳ τῶν ναυαγίων ὁ Ἄβδ' αλαζίζ εὖρεν ἐβρύμμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης βαρὺ κιβώτιον· ἀνοιχθέντος αὐτοῦ ἐφάνη ὅτι



τὰ περιεχόμενα ἦσαν ἢ μερὶς λαφύρων ἐνὸς ἐκ τῶν τοῦ στόλου πολεμιστῶν, ἀπολεσθέντος ἐν τῇ θαλάσῃ.

Ὁ συγγραφεὺς τῆς παραδόσεως, ἐξ ἧς ἀπανθίζονται τὰ γεγονότα ταῦτα, προστίθῃσιν, ὅτι ἡμέραν τινὰ ὁ αὐτὸς εὔρε γέροντα καθήμενον ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ κρατοῦντα δόνακα διὰ τῆς χειρὸς, ὃν ἀπεπειράθη ἵνα τοῦ ἀφαιρέσῃ. Ἔρις ἠκολούθησεν ἀπέσπασε τὸν δόνακα ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ γέροντος καὶ ἔπαισε δι' αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν του· ἀλλ' ἰδοῦ, ὁ δόναξ συνστρίβῃ, καὶ ἐξέβρευσαν χρυσᾶ νομίσματα, μαργαρίται καὶ λίθοι πολύτιμοι. Ἐὰν δὲ γέρων ἄνθρωπος, ὁ οὕτω κακωθείς, ἦτο εἷς ἐκ τῶν ναυαγησάντων πειρατῶν, ἢ ἄλλος τις ναυαγὸς, ζητῶν ἵνα ὠφελθῇ ἐκ τῆς δυστυχίας τούτων, δὲν ποιεῖται ἐν τῇ παραδόσει εἰδικὴ μνεῖα. Ἐκ τοῦ ἀνεκδότου τούτου μανθάνομεν τίνι τυχαίῳ τρόπῳ οἱ θησαυροὶ τῆς γῆς, ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, διεσκορπίζοντο κατὰ τὸν κόσμον ὑπὸ τῶν ληστρικῶν στιφῶν τοῦ Ἰσλάμ.

Ἀφ' οὗ ἐπεσκευάσθησαν τὰ διασωθέντα πλοῖα καὶ συνηνώθησαν μετὰ τῶν ἐν Τύνιδι ἀρτίως ναυπηγηθέντων, ὁ δὲ καιρὸς κατέστη εὐδῖος, ὁ Μούσας, τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐγδοηκοστοῦ πέμπτου ἔτους ἀπὸ Ἐγίρας, ἐδήλωσεν ὅτι προετίθετο ἵν' ἀναλάβῃ αὐτοπροσώπως ναυτικὴν στρατείαν. Γενικὸς κατεδείχθη ζῆλος μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν ὅπως ἐπιβῶσι τῶν πλοίων. Ὁ Μούσας ἐξελέξατο χιλίους περίπου ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων αὐτοῦ πολεμιστῶν, ἰδίως δὲ τοὺς ἔχοντας ἀξιώματα ἢ ἐκ καλῶν οἰκογενειῶν καταγομένους, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐπιχείρησις ἐπωνομάσθη μετὰ ταῦτα, Ἡ Στρατεία τῶν Εὐγενῶν. Ἀλλ' εἰ καὶ ὑπέσχετο ἵνα προηγηθῇ αὐτῶν, παρητήθη ἐπολιτεύθη οὕτως ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ ἵνα καταλέξῃ τοὺς ἐπιφανεστέρους ἐκ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν· τὴν δὲ διοίκησιν ἐνεπίστευσεν εἰς τὸν υἱὸν του Ἀβδολόλαν ἵνα παράσχη αὐτῷ εὐκαιρίαν πρὸς κλέος· διότι ὁ Μούσας ἐφίλει τὴν καλὴν φήμην τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὄσω καὶ τὴν ἰδίαν.



Ἀλλ' ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη οὐδὲν ἄλλο παρέστησεν εἰ μὴ ἀπλήν ἐξόρμησιν πρὸς λεηλασίαν· τύπον τῶν ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ὀλεθρίων ἐκείνων πειρατειῶν ἀπὸ τῶν Ἀφρικανῶν λιμένων. Ὁ Ἀβδολόλας προσεπέλασε τὴν ὠραίαν νῆσον τῆς Σικελίας μετὰ τῶν πλοίων αὐτοῦ, ἀπέβη εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν καὶ ἐδήλωσε μίαν τῶν πόλεων, ἐξ ἧς τοσαύτην ἤραντο πλῆθὺν λαφύρων, ὥστε ἕκαστος ἐκ τῶν χιλίων ἐπιβάντων πρὸς τὴν πειρατείαν ἀνδρῶν ἔλαβεν εἰς τὴν μερίδα του ἑκατὸν χρυσᾶ δηνάρια. Τούτου γενομένου, ὁ στόλος ἀνέπλευσεν εἰς Ἀφρικὴν.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν πλοίων, ἔμαθεν ὁ Μούσας ὅτι ἀπεβίωσεν ὁ αὐτοῦ πάτρων Ἀβδ' αλαζίζ, μετὰ μικρὸν δὲ ἠγγέλθη αὐτῷ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Καλίφου. Ἄμα ὁ Μούσας ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἀβδ' αλμαλέκ ἀπέθανεν, ἔπεμψεν ἀγγελιαφόρον εἰς Δαμασκὸν ὅπως, ἐν ὀνόματί του, ὁμώσει τὸν τῆς ὑποταγῆς ὄρκον πρὸς τὸν νέον Καλίφην· πληροφορήσῃ αὐτὸν περὶ τῶν ναυτικῶν κατορθωμάτων τοῦ υἱοῦ του Ἀβδολόλα· καὶ τῷ παράδωσῃ τὴν μερίδα του ἐκ τῶν περισσῶν κερδηθέντων λαφύρων. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ὡς εἰκὸς, ἐξησφάλισεν ἑαυτῷ ἦν κατεῖχε θέσιν ἐμίρου τῆς Ἀφρικῆς.

Ἡ τὸν θάνατον τῷ Ἀβδ' αλμαλέκ ἐπενεγκοῦσα νόσος ἦτο, ὡς ὑποτίθεται, τοῦ ὕδρωπος. Κατὰ τὸ τελευταῖον αὐτῆς στάδιον, ὁ ἀσθενὴς ἐβασανίσθη ὑπὸ ὑπερβολικοῦ δίψου, ὅπερ ἔτι δεινότερον κατέστη ὡς ἀπαγορευσάντων τῶν ἰατρῶν πᾶσαν αὐτῷ δύσιν ὕδατος, ὑπὸ φόβου μὴ καὶ ἡ ἐλαχίστη προξενήσῃ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ἐν τοῖς παροξυσμοῖς τῆς νόσου του ὁ ἐκπνέων Καλίφης ἐζήτησεν ὕδωρ παρὰ τοῦ υἱοῦ του Οὐαλήδ· ἡ υἱικὴ στοργὴ ἀπεῖργεν αὐτὸν τῆς πόσεως. Ἡ θυγάτηρ του Φατιμὲ ἐπλησίασε φέρουσα φακόν, ἀλλ' ὁ Οὐαλήδ παρεμβὰς ἀνέστειλεν αὐτήν· ἐφ' ᾧ ὁ Καλίφης ἠπέιλησε κατὰ τοῦ υἱοῦ ἀποκλήρωσιν καὶ τὴν ἀρὰν αὐτοῦ. Ἡ Φατιμὲ ὠρεξε τῷ ψυχοβράγουντι τὸν φακόν, ὁ δὲ ἐξέπιεν αὐτὸν, καὶ σχεδὸν αὐθωρὶ ἐξέπνευσεν. Ἦγε



τὸ ἐξηκοστὸν περίπου ἔτος τῆς ἡλικίας του ὅτε ἀπεβίωσεν, ἐβασίλευσε δὲ εἴκοσι περίπου ἔτη. Ὁ Ἀβουλφένδας ἀναδεικνύει αὐτὸν μαθήσεως ἄνδρα, ἀνδρεῖον καὶ προνοητικόν. Ἀναμφιβόλως ἐτεκμηρίωσεν ἱκανότητα καὶ εὐβουλον πολιτείαν ἐν τῇ, ὑπὸ τὴν δυναστείαν αὐτοῦ, ἐνοποιήσει τῶν διηρημένων μερῶν τοῦ Μοσλημικοῦ κράτους, καὶ ἐν τῇ καταστολῇ τῶν διαφόρων φατριῶν αἰτίτινες ἤρχοντο εἰς πόλεμον ἐναντίον του. Τὸ προνοητικὸν αὐτοῦ καὶ δὴ καὶ ὡς πρὸς τὰ τῆς οἰκογενείας του, ἔσπεψεν ἢ ἐπιτυχία, καθότι τέσσαρες ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τὸν διεδέχθησαν ἀλλεπαλλήλως εἰς τὸ Καλιφάτον.

Ἀπεδήλωσε μισελεύθερον αἰσθημα ἀπεχθείας πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἀλῆ, τοσοῦτον δ' ὑπὸ τοῦ πάθους παρεσύμετο, ὥστε ἀπηγόρευσε εἰς τὸν ποιητὴν Φεραζδάκ ἵνα ἐξυμνήσῃ ἐν ᾧδῇ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ οὐδενὸς ἐξαιρουμένου. Ἐντεῦθεν ἴσως ὁ Ἀβδ'αλμαλέκ προσεκτῆσατο καὶ τὸ ἕτερον ἐπώνυμον, δι' οὗ τινὲς ἐκ τῶν ἀράβων συγγραφέων ἐθαυμάστωσαν τὴν μνήμην του, καλοῦντες αὐτὸν, Πατέρα τῶν Μυιῶν· διότι, καθὰ λέγουσιν, τοσοῦτον ἰσχυρὰ ἦτο ἡ ἀναπνοή του, ὥστε ἅμα μυιά τις ἐπεκάθητο ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ καὶ εὐθὺς ἐπιπτε νεκρά.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΖ΄.

Ἀναγόρευσις τοῦ Οὐαλήδ, δωδεκάτου Καλίφου.—Ἀναγέννησις τῶν τεχνῶν ὑπὸ τὴν βασιλείαν του.—Σπουδὴ αὐτοῦ περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν.—Ἀνέγεροις τζαμίων.—Κατακτήσεις τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ.

Οὐαλήδ ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Ἀβδ'αλμαλέκ, προεκηρύχθη Καλίφης ἐν Δαμασκῶ εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τῷ ἐγδοηκοστῷ ἔκτῳ ἔτει ἀπὸ Ἐγίρας καὶ 703ῳ τῆς Χριστιανικῆς χρονολογίας. Ἦγε περίπου τὸ τριακοστὸν ὕγδοον ἔτος τῆς ἡλι-



κίας του περιγράφουσι δ' αὐτὸν ὡς ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ εὐρωστον· μελάγχροα ἔχοντα κατάστικτον τὸ πρόσωπον ὑπὸ εὐλογίας, τὴν δὲ ρίνα κατάσιμον. Κατ' ἄλλους λόγους ἀφιεμένους εἰς τὴν ἡμετέραν εἰκασίαν ἀναδεικνύεται ὡς κεκτημένος εὐπρεπεῖς χαρακτῆρας. Ἦτο βράθυμος καὶ ἠδυπαθὴς τὰς ἕξεις, πλὴν χολώδης τὴν κρασιν, μικρὸν τι δ' ἔβρεπεν εἰς σκληρότητα.

Διαρκούσης τῆς βασιλείας τοῦ Οὐαλῆδ αἱ τέχναι ἤρξαντο νὰ προάγωνται ὑπὸ τὴν Μοσλημικὴν κυριαρχίαν, εὐροῦσαι ἀρεστοτέραν κατοικίαν ἐν τῇ πολυτελεῖ πόλει τῆς Δαμασκού, οἷας οὐκ ἔτυχον ἐν ταῖς ἱεραῖς πόλεσι τῆς Μέκας καὶ Μεδίνης. Διὰ τῶν ἐξωτερικῶν κατακτήσεων οἱ Ἄραβες ἤλθον εἰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ Πέρσας. Ἡ μετὰ τούτων κοινωνία καὶ ἡ ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν διαμονή, βαθμηδὸν ἀπεκαθάρισαν τὰς ἀγροίκους ἕξεις τῆς ἐρήμου καὶ διήγειραν τὸν πρὸς τὰς ἐπιστήμας ζῆλον, ἅμα δὲ κλίσιν τινὰ πρὸς τὰς χάριτας τοῦ ἀσκουμένου βίου. Ἡκιστα ἔμπειροι τῶν κυβερνητικῶν ἀρχῶν, συνειθισμένοι ἐν ταῖς γενετείραις αὐτῶν ἐρήμοις εἰς τὸν πατριαρχικὸν κανόνα τῶν διηρημένων φυλῶν, ἄνευ μεγάλου τινὸς πολιτευματικοῦ σχεδίου, ἢ συγκεκροτημένου ἐνωτικοῦ συστήματος, οἱ Ἄραβες αἰφνης γενόμενοι κύριοι εὐρυχώρου καὶ ἀδιαλείπτως ἐπεκτεινομένου κράτους, εἶχον ἵνα σπουδάσωσι τὴν τέχνην τοῦ διοικεῖν ἐν τοῖς πολιτικοῖς θεσμοῖς τῶν χωρῶν ὧς κατεκτήσαντο. Ἡ Περσία, ἡ μόνη ἐν Ἀσίᾳ καλῶς ὠργανισμένη μοναρχία, παρεῖχεν ὑπογραμμὸν ἐξ οὗ βεβιασμένοι ἦσαν ἵνα ὠφελθῶσιν· ἐν δὲ τῷ παρ' αὐτῶν καθιδρυθέντι συστήματι τῶν ἐμίρων, περιβεβλημένων μὲν τὴν ἐξουσίαν κεχωρισμένων καὶ κραταιῶν ἐπαρχιῶν, αὐστηρῶς δὲ ὑπολόγων τῷ Καλίφῃ, βλέπομεν ἀπομίμημα τῶν σατραπῶν ἢ ἀντιβασιλέων, τῶν ἐπαρχιακῶν τούτων φυλάκων τῆς ἐξουσίας τῶν Χοσροῶν.

Ἀφ' ἧς ὁ Μωωγιάχ μετέθετο τὴν ἐδρὰν τοῦ Καλιφάτου εἰς Δαμασκὸν, μεταβολὴ ἐπῆλθεν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος



τῆς Μοσλημικῆς αὐλῆς. Αὕτη δὲν παρίστανε πλέον, ὡς ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ὀμάρ, τὴν σύνοδον πενιχρῶς ἐνδεδυμένου Ἄραβος ἄρχοντος μετὰ τῶν γεροστρατιωτῶν πολεμιστῶν αὐτοῦ καὶ τῶν λευκοπώγων συντρόφων του, καθημένων ἐπὶ τῶν στρωμνῶν αὐτῶν, ἐν τῇ γωνίᾳ τζαμίου τινός· ὁ ἐν Δαμασκῷ Μοσλήμης Καλίφη, εἶχε τῶρα τὸ διβάνιον του, κατὰ μίμησιν τοῦ Πέρσου μονάρχου, τὸ δὲ παλάτιον αὐτοῦ, ἤρξατο ἀναλαμβάνειν μικρὸν τι τῆς ἀνκτολικῆς πομπῆς καὶ μεγαλοπρεπείας.

Οἱ Μοσλημαὶ πορθηταὶ κατ' οὐδὲν ἄλλο ἐδείχθησαν ἀδαημονέστεροι ἢ περὶ τὰ οἰκονομικά. Τὸ μέγα ποσὸν τῶν ἐν ταῖς κατακτήσεσιν αὐτῶν κερδηθέντων λαφύρων, καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν ὑποδουλωθεισῶν χωρῶν ἐπιβληθέντας φόρους καὶ ὅσα ἄλλα τέλη, μετεχειρίσθησαν ἐπὶ τινα χρόνον ὡς τυχηρὰ λάφυρα κυριευθέντα κατὰ τὰς ἐν ταῖς ἐρήμοις λεηλατικὰς στρατείας. Συσσωρευόμενα ταῦτα ἐν δημοσίοις θησαυροῖς, ἄνευ καταγραφῆς ἢ λογισμοῦ τινος, διενέμοντο ἢ διηροῦντο ἀκρίτως, ἐνίοτε δὲ καὶ δολίως. Ἐντεῦθεν συνεχεῖς ὑπεξαίρέσεις καὶ σφετερισμοί· ἐντεῦθεν αἱ κατηγορίαι ἐκείναι, αἱ τοσοῦτον προθύμως ἀναγγελλόμεναι καὶ προθύμως πιεζούμεναι, κατὰ στρατηγῶν καὶ διοικητῶν ἐν τέλει ὄντων εἰς ἀπεχούσας χώρας, ἐπὶ καταχρήσεσι καὶ κλοπαῖς· καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀρπακτικὴ ἐκείνη φιλαργυρία καὶ ἡ ἀπληστος ὄρεξις λαφύρων καὶ θησαυρῶν, ὑφ' ὧν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἔβαινε καταστρεφομένη ἡ ἀρχέτυπος ἀκεραιότης τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἰσλάμ.

Ὁ Μωωγιὰχ ἦτο ὁ πρῶτος ἐκ τῶν Καλιφῶν ὅστις διέταξεν ἵνα κατάλογοι τῶν φόρων καὶ τελῶν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν λαφύρων, τηρῶνται ἐν ταῖς Ἰσλαμίτισι χώραις, κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν γλώσσας· δηλονότι, Ἕλληνιστὶ μὲν ἐν Συρίᾳ, Περσιστὶ δὲ ἐν Ἰράκ· ἀλλ' ὁ Ἀβδ'αλ-μαλέκ προέβη ἐτι περαιτέρω, κελεύσας ὅπως οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος κατάλογοι τηρῶνται κατὰ τὴν Ἀραβικὴν γλῶσσαν. Πλὴν ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἐδύνατο ἵνα κατισχύσῃ τῶν καταχρήσεων καὶ τῆς διαφθορᾶς αἰεὶ μᾶλλον βαινουσῶν εἰς





ἐπικράτησιν ἐν τῇ διαχειρήσει τῶν κατακτηθεισῶν ἐπαρχιῶν. Καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ ἀγροΐκος Ἄραψ στρατιώτης, ὅστις ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐρήμῳ θὰ ἤρκειτο εἰς τὴν ἐξ ἐρίου σκηνὴν αὐτοῦ, ἐπεθύμει τώρα τῆς κατοχῆς εὐφόρων γαιῶν ἢ τῆς διαμονῆς ἐν μέσῳ τῶν ἡδυπαθειῶν τῆς πόλεως.

Ὁ Οὐαλὴδ εἶχεν ἀνατραφῆ ἐν μέσῳ τῶν ἀβροτήτων καὶ διαφθορῶν τοῦ μετανεστημένου Καλιφάτου. Εἶχε πλεῖον τοῦ Ἑλλήνου καὶ Πέρσου ἢ τοῦ Ἄραβος, κατὰ τὰς ἐρέξεις αὐτοῦ, ἦτο δ' ὅλως ἀντίθετος τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου Μοσλήμου Ὁμάρ, ὡς πρὸς τὰς πλείστας τῶν ἐξεῶν του. Ἀναλαμβάνων τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐπεκύρωσε πάντας τοὺς ἐμίρας ἢ διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διορισθέντας στρατηγούς. Ἐνεπίστευσεν αὐτοῖς τὴν τε κυβερνητικὴν μέριμναν καὶ τὰ στρατιωτικὰ καθήκοντα· ἑαυτὸν δὲ παρέδωκεν εἰς μαλθακὸν καὶ ἀσελγῆ βίον ἐν μέσῳ τῶν ἡδονῶν τοῦ χαρεμίου του. Ἀλλ' εἰ καὶ ἔσχεν ἐξήκοντα τρεῖς γυναῖκας, οὐδένα κατέλιπεν, ὡς φαίνεται, ἀπόγονον. Ἰκανὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐξέδοτο εἰς τὰς τέχνας, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ἐν ἣ ἀφῆκε περικαλλῆ τινὰ μνημεῖα πρὸς διαιώνισιν τῆς φήμης του.

Προσέταξεν ὅπως κατεδαφισθῆ τὸ πρῶτιστον ἐν Καίρῳ τζαμίον καὶ ἀνεγερθῆ ἕτερον ἐπὶ τὸ λαμπρότερον, οἱ κίονες τοῦ ὁποίου εἶχον ἐπιχρῦσους τὰς ἄκρας. Ἡῦρυνε καὶ ἐκάλλυνε τὸ μέγα τζαμίον ὅπερ ἦτο ἰδρυμένον ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, καθότι ἐφλέγετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἵνα διαιωνίσῃ τὴν εἰς Ἱερουσαλήμ. εὐσεβῆ ὁδοιπορίαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καθιερωθεῖσαν. Ἐκέλευσεν ἵνα ἐπεκταθῶσι τὰ ὄρια τοῦ ἐν Μεδίνη τζαμίου· οὕτως ὥστε νὰ συμπεριληφθῶσιν ἐν αὐτῷ ὅ τε τάφος τοῦ προφήτου καὶ τὰ ἐννέα οἰκήματα τῶν συζύγων του. Πρὸς τούτοις ἐνετείλατο ὅπως ὅλαι αἱ περὶ τὴν Καάβαν ἐν Μέκκᾳ οἰκοδομαὶ καθαιρεθῶσιν, ἀνεγερθῆ δὲ μεγαλοφανὲς τετράγωνον τζαμίον, ὅποιον καὶ ἕως τῆς σήμερον σώζεται. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔ-



πεμψε σῶμα ἐμπείρων Συρίων ἀρχιτεκτόνων ἐκ Δαμασκοῦ.

Πολλοὶ ἐκ τῶν πιστῶν ἐλυπήθησαν, ἰδίως δὲ οἱ εἰς ἡλικίαν προβεβηκότες, οἱ καὶ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Μέκας, βλέποντες τὴν ἀρχαίαν ἀφέλειαν ἣν ὁ προφήτης εἶχεν εἰσαγάγει ἀθετουμένην ὑπὸ τῆς λαμπρότητος τοῦ κτιρίου τούτου· καθόσον μάλιστα αἱ οἰκίαι πολλῶν ἀτόμων κατηδαφίσθησαν ἵνα πορισθῇ εὐρὺς χῶρος εἰς τὰ θεμέλια τῆς νέας οἰκοδομῆς, ἣτις τώρα περιέκλειεν ἐντὸς τοῦ περιβόλου αὐτῆς τὴν Καάβαν, τὸ φρέαρ τοῦ Ζέμ-Ζέμ καὶ εὐκτήρια διὰ τοὺς εἰς προσκύνησιν προσερχομένους διαφόρους ἐκ τῶν Μοσλήμων αἰρετιστάς.

Ταῦτα πάντα τὰ ἔργα ἐτελέσθησαν ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν τῶν ἐμίρων αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Καλίφης παρεστάθη αὐτοπροσώπως εἰς τὴν ἀνέγερσιν περικαλλοῦς τζαμίου ἐν Δαμασκῷ τῇ πρωτεύουσῃ του. Ἐν ᾧ δὲ συνεβάλλετο περὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου οἰκοδομήματος, ἔρριψε τὰ βλέμματα ἐπὶ τοῦ καλλίστου ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι Ἀυτοκράτορες ἐπὶ συνέλειαν ἐτῶν οὐκ ἐπαύσαντο καλλωπίζοντες, καὶ ὃν ἠγλαΐζον τὰ ὀστᾶ καὶ λείψανα τῶν ἁγίων καὶ μαρτύρων. Προσήνεγκε τοῖς Χριστιανοῖς τεσσαράκοντα χιλιάδας χρυσῶν δηναρίων ὡς τίμημα τοῦ ἱεροῦ τούτου κτιρίου· ἀλλ' οὗτοι ἀπεκρίθησαν, ὅτι ὁ χρυσὸς οὐδεμίαν εἶχεν ἀξίαν παραβαλλόμενος πρὸς τὰ ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ ναοῦ κατατεθειμένα ἱερὰ λείψανα.

Ὁ Καλίφης, ἐπομένως, κατέλαβε τὴν ἐκκλησίαν διὰ τῆς βίας, καὶ εἴτε κατηδάφισεν εἴτε ἠλλοίωσεν αὐτήν, εἰς τρόπον ἀριμύζοντα πρὸς τὴν προέθετο κατασκευὴν τοῦ τζαμίου του, εἰς δὲ τοὺς κτήτορας οὔτε ἐν ἔδωκε δίρχεμον πρὸς ἀμοιβήν. Ἐνησχόλησε δώδεκα χιλιάδας ἐργατῶν ἐπιμόνως εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ταύτην ἐπιχείρησιν, λίαν δ' ἐλυπήθη πρὸς τοῖς ἄλλοις κατὰ τὰς ἐσχάτας αὐτοῦ στιγμᾶς, ὅτι δὲν ἔζησεν ἵνα ἴδῃ τετελεσμένον τὸ ἔργον.

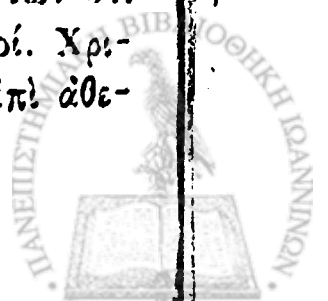
Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν τζαμιῶν τούτων ἦτο κραιμᾶ Ἑλληνικῆς καὶ Περσικῆς συνθέσεως, δοῦσα γένεσιν εἰς



τὸ Σαρακηνικὸν εἶδος, θεμελιωτῆς τοῦ ὁποίου δύναται νὰ κληθῆ ὁ Οὐαλήδ. Ὁ λεπτός καὶ ἐπίχαρις φοινῆς ἴσως ἐγρησήμευσεν ὡς τύπος διὰ τοὺς στύλους αὐτοῦ, καθάπερ τὰ βοτρυφόρα δένδρα καὶ τὰ σιστεινὰ δάση τοῦ βορρᾶ, ὡς εἰκάζεται, μετέδωκαν τὰ ἐγκλῶδη αὐτῶν σχήματα καὶ τὰς βαθεῖας σκιάς εἰς τὴν Γοθικὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Σύγχυσις πολλάκις ἐγένετο τῶν δύο τούτων ἀρχιτεκτονικῆς εἰδῶν, ἀλλ' ἡ Σαρακηνικὴ προτερεῖ ἢ Γοθικὴ προσέλαβεν ἐξ αὐτῆς χάριτας καὶ ἐξωραϊσμούςς ἐν τοῖς καιροῖς τῶν Σταυροφοριῶν.

Ἐν τῷ ὁ Καλίφης Οὐαλήδ ἔζη ἀπαθῶς καὶ ἀκολάστως ἐν Δαμασκῷ, ἢ ἐνησυχολαίτο οἰκοδομῶν τζαμιά, οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ἔβαινον ἐκτείνοντες τὸ κράτος τοῦ πρὸς διαφόρους διευθύνσεις. Ὁ Μοσλέμας-Ἰβν-Αβδ'αλμαλέκ, εἰς ἐκ τῶν δεκατεσσάρων αὐτοῦ ἀδελφῶν, ὠδήγησε στρατιάν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, εἰσέβαλεν εἰς Καππαδοκίαν καὶ ἐπολιορκήσεν τὰ Ἰύανα, ἰσχυρὰν πόλιν φρουρουμένην ὑπὸ αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων. Τοσοῦτω δὲ στενωῶς περιεστοίχισαν αὐτὴν ὥστε δὲν ἐδύνατό νὰ πορισθῆ προμηθείας· ἀλλὰ καὶ οἱ πολιορκηταὶ ἔπασχον ὡσαύτως ἔλλειψιν τροφῶν. Ὁ ἀγὼν ἦτο ἐξίσου σκληρὸς ἐκατέρωθεν, διότι ἡ πείνα ἐξηγρίωσεν ἀμφοτέρωθεν τὰ διαμαχόμενα μέρη, ἀπέβη δ' εἰς ἔριδα πότερον αὐτῶν ἐδύνατο νὰ ἐγκαρτερήσῃ μακρότερον κατὰ τοῦ λιμοῦ.

Ἐἰς ἐκ τῆς διαρκείας τῆς πολιορκίας ὁ Αὐτοκράτωρ ἔσχε τὸν κατάλληλον καιρὸν ἵνα πέμψῃ ἐπικουρίας εἰς τὸν τόπον, ἀλλ' αὗται συνέκειντο ἐξ ἀδεξίων ἀτάκτων νεοσυλλέκτων, οἷς καὶ κατετρόπωσαν οἱ πειναλέοι Μοσλήμαι, ἀλχμαλωτίσαντες τὸ στρατόπεδον αὐτῶν καὶ ἀπλήστως καταφαγόντες τὰς τροφάς των. Μετὰ τὴν ἦτταν τῶν ἐπικουριῶν τούτων ἀπώλετο πᾶσα ἐλπίς ἀμύνης τῆς πόλεως, ἢ δὲ στενοχωρία τῆς σιτοδείας ἐπετάχυνε προτάσεις συνθηκῶν, τῶν πολιορκουμένων ἀγνοούντων ὅτι καὶ οἱ πολιορκηταὶ ἐλίμωττον σχεδὸν ἕσον αὐτοί. Χριστιανοὶ συγγραφεῖς μέμφονται τὸν Μοσλέμαν ἐπὶ ἀθε-



τήσει τῶν ὄρων τῆς παραδόσεως· πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων ἐφυγαδεύθησαν εἰς τὰς ἐρήμους καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν μεινάντων ἐξηνδραποδίσθησαν. Ἔτος τι ὕστερον ὁ Μοσλέμας ἐνήργησε τελεσφόρον ἐπιδρομὴν εἰς Πόντον καὶ Ἀρμενίαν, ὑπέταξε μέγα μέρος αὐτῶν καὶ ἐκυρίευσε τὴν πόλιν τῆς Ἀμασείας μετὰ πολιορκίαν κρατερῶς ἀμφισβητηθεῖσαν. Ἀκολούθως ἐποίησατο νικηφόρον στρατείαν ἐπὶ Γαλατίαν, λεηλατήσας ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν καὶ ἀπαγαγὼν πλούσια λάφυρα μετὰ πληθῆος αἰχμάλωτων.

Ἐν ᾧ ὁ Μοσλέμας ἐποίει οὕτως ὑποχείριον τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Χατίβας, νέος μεγάλης ἀνδρίας, μετ' οὐχ ἥσσανος ἐπιτυχίας ἔβαινεν ἐπεκτείνων τὸ κράτος τῆς πίστεως πρὸς δυσμὰς. Διορισθεὶς εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Χορασάν, δὲν ἠρκέσθη ἐπιμελούμενος τῶν ὑποθέσεων τῆς ἐπαρχίας του, ἀλλὰ διαπεράσας τὸν Ὠξον, ἐλεηλάτησε τὰς ἐπαρχίας τοῦ Τουρκιστάν, ἐνίκησε πολυάριθμον στρατὸν ἐκ Τούρκων καὶ Ταρτάρων, ὅσους εἶχε περιστοιχίσει αὐτὸν καὶ εἰς δεινὴν κατασχῆσει ἀμνηχανίαν, καὶ ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσαν πόλιν τῆς Βοχάρας, μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐλάσσονος ἀξίας.

Κατετρόπωσε πρὸς τούτοις τὸν Μαγουρέκ, Χάνην τοῦ Χαρίσμ, καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν μεγάλην πόλιν τῆς Σαμαρκάνδας. Ἡ πόλις αὕτη, καλουμένη τοπάλαι Μαρκάνδα, ἦτο μία τῶν πρωτίστων ἐμποροπανηγύρεων τῆς Ἀσίας, ἐν ἧ οὐ μόνον συνηλλάσσοντο αἱ διὰ τῆς ἐρήμου τοῦ Κόβι μεταφερόμεναι ἐκ Κίνας καὶ Ταγγούτ πραγματεῖαι, ἀλλὰ καὶ αἱ κομιζόμεναι διὰ τῶν ὁρέων τοῦ μεγάλου Τιβέτ, καὶ αἱ ἐξ Ἰνδίας εἰς Κασπίαν θάλασσαν παραπεμπόμεναι. Τούτων ἕνεκα ἀδιαλείπτως συνέβρεον ἐκεῖ καὶ ἀνεπαύοντο καραβάνια ἐξ ὄλων τῶν μερῶν. Ἡ περίξ αὐτῆς χώρα ἦτο περίπυστος κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐπὶ εὐφορίᾳ, κατελέγετο δὲ μεταξὺ τῶν παραδείσων, ἢ κήπων, τῆς Ἀσίας.

Ὁ Χατίβας ἐπολιόρκησε τὴν πόλιν ταύτην, ἀλλ' οἱ ἐγκάτοικοι προεκαλοῦντο αὐτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀναρ-



τῶντες τὰς ἐλπίδας των εἰς τὴν δύναμιν τῶν τειχῶν αὐτῆς καὶ εἰδότες ὅτι οἱ Ἄραβες δὲν εἶχον κριοὺς, οὔτε ἄλλας μηχανὰς ἐκ τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὰς κατ' ὀχυρωμάτων ἐπιθέσεις. Πλὴν ἀλλ' ὅμως, μακρὰ καὶ γενὴ πολιορκία κατέστησε τὴν φρουρὰν εἰς ἐσχάτην ἀμυχανίαν, γνόντες δὲ ὅτι οἱ πολιορκηταὶ παρεσκευάζοντο τὰ πρὸς τὴν ἐξ ἐφόδου ἄλωσιν τοῦ τείχους, παρέδωκαν τὴν πόλιν ἐπὶ συμβάσει, ὑπισχνούμενοι τὴν πληρωμὴν ἑτησίου φόρου χιλίων χρυσῶν δηναρίων καὶ τρισχιλίων δούλων.

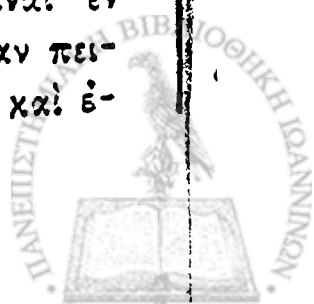
Ὁ Χατίβας ἔκτισε μεγαλοπρεπὲς τζαμίον ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ, αὐτοπροσώπως δὲ ἐξεπλήρου τὸ λειτούργημα τοῦ ἑρμηνέως τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰσλάμ, ἥτις εὐθέως ἤρξατο ἀνακόπτουσα τὴν θρησκείαν τῶν Μάγων, ἢ Γουέδρων.

Διαρκούσης τῆς βασιλείας τοῦ Οὐαλῆδ, ὁ Μοχάμεδ-Ἰβν-Κασήμ, ἰθαγενὴς τοῦ Θάγεφ, εἰς ἐκ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, μεγάλας ὡσαύτως ἤρατο νίκας ἐν Ἰνδία· ἐξεπόρθησε τὸ βασίλειον τῆς Σινδικῆς, ἐφόνευσε τὸν ἡγεμόνα αὐτοῦ ἐν μάχῃ, καὶ ἔψευσε τὴν κεφαλὴν του εἰς τὸν Καλίφην· ἐπέδραμε μῆγα μέρος τῆς Κεντρικῆς Ἰνδίας καὶ πρῶτος ἔστησε τὴν σημαίαν τοῦ Ἰσλάμ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Γάγγου, τοῦ ἱεροῦ τούτου ποταμοῦ τῶν Ἰνδῶν.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΗ΄.

Νέοι θρίαμβοι τοῦ Μούσα-Ἰβν-Νοσσεῦρ.—Θαλάσσιοι ἐπιχειρήσεις.—Ἀποβάσεις εἰς Σικελίαν, Σαρδινίαν καὶ Μαϊόρκαν.—Εἰσβολὴ εἰς Τιγγιτανίαν.—Σχέδια διὰ τὴν εἰς Ἰσπανίαν ἐπιδρομὴν.—Πέρας.

Ἐπαναρχόμεθα εἰς τὰ ἐν Ἀφρικῇ συμβαίοντα. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Καλιφάτου τοῦ Οὐαλῆδ, αἱ ναυτικαὶ ἐξαρτύσεις αἱ ὑπὸ τοῦ Μούσα συμπληρούμεναι ἐν τοῖς λιμέσι τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, δὲν ἔπαυσαν περὶ τὴν Μισσόγειον καὶ ἐπιφέρουσαι τρόμον καὶ ἐ-



ρήμωσιν εἰς τὰς νήσους. Μία ἐξ αὐτῶν προσεπέλασεν εἰς τὴν Σικελίαν τῇ ἐγδοηκοστῇ ἀπὸ Ἐγίρας ἔτει καὶ προσέβλεπε τὰς Συρκοῦσας· ἀλλὰ, καθὰ φαίνεται, διὰ τῆς στρατείας ταύτης δὲν προέβλεπτο νὰ κατὰσχωσι τὸν τόπον, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ τὸν λεηλατήσωσιν. Ἐτέρα ἐξεπόρθησε τὴν Σαρδινίαν, ἐδήλωσε τὰς πόλεις καὶ ἀπήγαγε μέγαν ἀριθμὸν αἰχμαλώτων καὶ παμπληθῆ λάφυρα. Μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ἦσαν Χριστιαναὶ γυναῖκες ἐξόχου καλλονῆς καὶ λίαν τιμώμεναι ἐν τοῖς Ἀνατολικοῖς χαρεμίοις. Τὴν κατὰ θάλασσαν διοίκησιν ἐνεπίστευσεν ἐσχάτως ὁ Μούσας εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀβδολόλαν, ὅστις ἐπελάμπρυνε τὴν ναυτικὴν αὐτοῦ φήμην δι' ἀποβάσεως εἰς τὴν νῆσον Μαϊόρκας.

Ἐν ᾧ ὁ Ἀβδολόλας ἠΰφραινεν τὴν καρδίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διὰ τῶν κατὰ θάλασσαν κατορθωμάτων καὶ θριάμβων του, ὁ Ἀβδ'αλαζίζ οὐχ ἦτσον συνετέλει εἰς τὴν ἔπαρσιν καὶ ἀγαλλίασιν αὐτοῦ διὰ τῶν κατὰ ξηρὰν ἀνδραγχιημάτων του. Βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ κεχαρισμένου τούτου υἱοῦ του, ὁ Μούσας διέδωκε τὴν τρομοκρατικὴν τῶν Μοσληρικῶν ὅπλων μέχρι τῶν δυτικῶν περάτων τοῦ Ὄρους Ἄτλαντος, ὑποτάσσων τὸ Φέζ, τὴν Δουκουέλλαν, τὸ Μαρόκκον καὶ τὸ Σούς. Αἱ ἀνδρείααι φυλαὶ τῶν Ζενετῶν ἐπὶ τέλους συνωμολόγησαν εἰρήνην καὶ ἦλθον εἰς συμβάσεις μετ' αὐτοῦ παρ' ἄλλων φυλῶν ὁ Μούσας ἔλαβεν ὀμήρους βαθυμηδὸν δὲ τὴ κυριαρχία τοῦ Καλίφου ἐγκατεστάθη καθ' ἅπαν τὸ δυτικὸν Ἀλμαγρεῖς μέχρι τοῦ Ἀκρωτηρίου Νὸν ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ὁ Μούσας δὲν ἦτο θηριώδης πορθητής. Αἱ διὰ τῶν δούλων αὐτοῦ ὑποδουλωθεῖσαι χῶραι ἐγένοντο ἀντικείμενον τῆς πατρικῆς του μερίμνης. Εἰσήγαγεν εἰς αὐτὰς νόμους καὶ τάξιν· ἐδίδαξε τοὺς ἐγγυρίους τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰσλάμ, καὶ διέσωσε τοὺς φιλησύχους γεωπόνους καὶ κατοίκους τῶν πόλεων ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν ληστρικῶν φυλῶν. Ἀνθ' ἧς δ' ἐτύγχανον οὗτοι παρ' αὐτοῦ προστασίας συνειτέφερον τοὺς καρποὺς καὶ τὰ ποίμνια αὐτῶν πρὸς



συντήρησιν τῶν στρατευμάτων καὶ ἐπύριζον κέλητας ἀ-  
παραμίλλους ἐπὶ ὠκύτητι καὶ κάλλει.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἡ κατάκτησις τῆς Βορείου Ἀφρικῆς τελειω-  
θῆ, μία χώρα ἀπέμεινεν εἰσέτι πρὸς ὑποδούλωσιν· ἡ ἀρ-  
χαία Τίγγις, ἢ Τιγγιτανία, ἢ βόρειος ἐσχατιὰ τοῦ Ἀλμα-  
γρέβ. Ἐνταῦθα ἡ ἡπειρος τῆς Ἀφρικῆς ἐξεφέρετο ἀπόρως  
εἰς συνάντησιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου· στενὸς πορθμὸς  
ἐπήρχετο, τὸ στενὸν τοῦ Ἡρακλέους, ἢ πύλη τῆς Μεσο-  
γείου θαλάσσης. Δύο ἀπόκρημνα ἀκρωτήρια ἐφαίνοντο ὡς  
εἰ φυλάσσοντα αὐτὴν ἐκατέρωθεν, αἱ τοπάλαι περίφημοι  
στῆλαι τοῦ Ἡρακλέους. Δύο πόλεις, ἐπὶ πετρῶν ἐκτισμέ-  
ναι, ἡ Κέουτα καὶ τὸ Τάγγερ, παρὰ τοὺς Ἀφρικανοὺς αἰ-  
γιαλοὺς, ἦσαν αἱ κλεῖς τῆς πύλης ταύτης καὶ ἐδέσποζον  
τοῦ παρακειμένου πελάγους. Ἐν τοῖς ἄνωθεν χρόνοις ἐξου-  
σίαζον αὐτῶν οἱ Βέρβεροι βασιλεῖς, οἵτινες κατέστησαν  
τὴν μὲν χώραν ἔρυμα αὐτῶν, τὸ δὲ Τάγγερ, ἔδραν τῆς κυ-  
βερνήσεώς των· ἀλλ' αἱ κλεῖς ἠρπάγησαν ἐκ τῶν χειρῶν  
αὐτῶν κατὰ περιόδους λίαν ἀπ' ἀλλήλων ἀφροστηκυίας,  
πρῶτον ὑπὸ τῶν Βανδήλων, καὶ ἔπειτα ὑπὸ τῶν Γότ-  
θων, τῶν πορθητῶν τῆς ἀντικρῦ Ἰσπανικῆς χώρας· οἱ δὲ  
Γοτθικοὶ Ἰσπανοὶ ἤδη ἐτήρουν στρατιωτικὴν κατοχὴν ἐπὶ  
διαφόρους γενεάς.

Καθὰ φαίνεται, ὁ Μούσας κατέλιπε τὴν ἐπαρχίαν ταύ-  
την διὰ τὴν τελευταίαν του Ἀφρικανὴν ἐκστρατείαν. Ἐ-  
τοποθέτησε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μέρουαν μετὰ δεκακισχιλίων  
ἀνδρῶν ἐν πχυρωμένῳ στρατοπέδῳ ἐπὶ τῶν μεθωρίων, ἐν ᾧ  
ὁ Ταρικ-Ἰβν-Ζεϋᾶδ, εἷς ἐκ τῶν γεροστρατιωτῶν, πεπλη-  
γὼς ἐν πολλαῖς μάχαις, ἐδήου τὴν χώραν ἀπὸ τῶν πη-  
γῶν ἢ ἄκρων ρεῖθρων τοῦ ποταμοῦ Μολούϋα μέχρι τῶν  
ὀρέων τοῦ Ἀλδαραν. Ὑπὲρ τῆς ἐπαρχίας ἀνδρείως προεκιν-  
δύνευσε Γότθικός τις εὐγενῆς, Κόμης Ἰουλιανὸς τοῦνομα·  
ἀλλ' οὗτος ἠναγκάσθη βαθμηδὸν νὰ κλεισθῆ ἐντὸς τῆς  
Κεούτας. Ἐν τούτοις τὸ Τάγγερ ἔκυψεν ὑπὸ τὰ Μοσλημι-  
κὰ ὄπλα μετὰ κρατερὰν ἀμυναν, ἰσχυρὰ δὲ τὸ ἐπετήρει  
φρουρὰ ἐξ Ἀραβικῶν καὶ Αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων, ἀ-



νατεθείσης τῆς διοικήσεως αὐτοῦ εἰς τὸν Ταρίκ. Ἀπόπειρά τις ἐγένετο ὅπως ἐπιστραφῶσιν οἱ Χριστιανοὶ ἐγκατοικοὶ εἰς τὴν Ἰσλαμικὴν θρησκείαν· καὶ ἡ μὲν μερὶς τῶν Βερβέρων εὐκόλως συγκατετέθη, ἀλλ' ἡ Γοτθικὴ ἐνέμεινε εἰς ἀπιστίαν, προκρίνασα νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἐστίνας αὐτῆς μᾶλλον ἢ ν' ἀρνηθῇ τὴν θρησκείαν τῆς· καὶ ἐπέρασαν εἰς τὴν ἀντίπορον Ἀνδαλουσίαν ἀπολέσασα πᾶσαν τὴν ἰδιοκτησίαν αὐτῆς.

Ὁ Μούσας τώρα προέβη ἐπὶ Κέουταν, ἐν ἧ ὁ Κόμης Ἰουλιανὸς εἶχε συγκεντρώσει ὅλα τὰ στρατεύματα αὐτοῦ. Ἀπεπειράθη νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν ἐξ ἐφόδου, ἀλλ' ἀνδρείως ἀπεκρούσθη, ἀπολέσας πολλὰ ἐκ τῶν γενναιοτέρων στρατευμάτων του. Ἄλλεπᾶλληλοι ἔφοδοὶ ἐγένοντο ὡσαύτως ἀνεπιτυχεῖς· ἡ πόλις ἔκειτο ἐπὶ ἀκρωτηρίου· ἦτο δὲ κραταιῶς ὠχυρωμένη. Ὁ Μούσας τότε ἤρξατο δηῶν τὴν περικύκλῳ χώραν, διανοούμενος διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν πόρων νὰ ἀναγκάσῃ τὴν πόλιν εἰς παράδοσιν· ἀλλ' ἡ πλησιότης τῆς Ἰσπανίας ἐνίσχυε τὴν φρουρὰν, ἅτε καὶ λαμβάνουσαν τροφὰς καὶ ἐπικουρίας διὰ τῶν πορθμῶν.

Μῆνες κατηναλώθησαν εἰς τὴν παρατεταμένην ταύτην καὶ ἄκαρπον πολιορκίαν. Κατὰ τινὰς ἐκθέσεις ὁ Μούσας αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπέστη τῆς ἀποπείρας καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἑδρὰν τῆς κυβερνήσεώς του ἐν Καερβάν, ἀφίνων τὸν μὲν στρατὸν καὶ τὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ υἱοῦ του Μέρουαν, τὸ δὲ Τάγγερ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ταρίκ.

Συνέβη δὲ τώρα προδοσίᾳ τις ἐκ τῶν μάλιστα ἀξιωματικῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ὁ Κόμης Ἰουλιανὸς, ὅστις τοσοῦτο γενναίως προεκινδύνευσε ὑπὲρ τῆς θέσεώς του καὶ ἀπέκρουσε τὰ ἕως ἔσθρας ἀπροσμάχητα ὄπλα τοῦ Ἰσλάμ, ἀφνης ἐποιήσατο μυστικὰς προτάσεις ὅπως παραδώσῃ εἰς τὸν Μωσλήμιν διοικητὴν τὴν Κέουταν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ μηχανοζεφίας κατορθώσῃ ὥστε νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας του ἡ Ἀνδαλουσία αὐτή. Παρίστα ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐπεκράτει ἐπαναστατικὴ διάθεσις κατὰ Ροδερίκου, τοῦ Γότθου βασιλέως, ὃν ἐνόμιζον ἄρπαγα· προσεφέρετο δὲ νὰ





συνοδύση καὶ βοηθήσῃ τοὺς Μοσλήμας εἰς ἀπέβασιν ἐπὶ τῶν παραλίων, ὅπῃ ἐκέκτητο πολυαριθμούς φίλους ἐτοίμους ἵνα συναγελασθῶσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν του.

Περὶ τῶν ἰδικῶν ἀδικιῶν, αἵτινες ἐπηνέχθησαν τῷ Κόμητι Ἰουλιανῷ, ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνος του, καὶ παρῶξυναν αὐτὸν εἰς τὴν τερατώδη ταύτην προδοτικὴν πράξιν, δὲν θέλομεν ποιήσει λόγον ἐνταῦθα. Ὁ Μούσας ἐξεπλάγη ἐπὶ τοιαύτῃ προτάσει. Πρὸ καιροῦ εἶχε ρίψει ἀτενὲς βλέμμα ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Ἀνδαλουσίας, λαμπόντων πέραν τοῦ πορθμοῦ, ἀλλ' ἕως ὥρας ἢ κατάκτησις τῆς Βορείου Ἀφρικῆς εἶχεν ἀσχολήσει ὅλους αὐτοῦ τοὺς πόρους. Ἐξόχως δὲ τώρα ἐφοβεῖτο νὰ πιστεύσῃ λίαν προθύμως εἰς ἄνθρωπον, οὗτινος αὐτὴ μόνη ἢ πρότασις ἐνέφαινεν ἄκρον δολιότητος. Ἀπεφῆνατο ὅθεν ν' ἀποστείλῃ τὸν Ταρίχ-Ἰβν-Ζεῦὰδ ἐπὶ κατασκοπικῆ στρατείᾳ ἵνα προσπελάσῃ εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν, συνωδευμένον ὑπὸ τοῦ κόμητος Ἰουλιανοῦ, καὶ βεβαιώσῃ τὸ ἀληθὲς τῶν παραστάσεων αὐτοῦ.

Ὁ Ταρίχ κατὰ συνέπειαν μετ' ὀλίγων ἑκατοντάδων ἀνδρῶν ἐπέβη τεσσάρων ἐμπορικῶν πλοίων καὶ ἐπέρασε τὸν πορθμὸν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Κόμητος Ἰουλιανοῦ, ὅστις, ἀποβάς εἰς τὴν ξηρὰν, ἐξέκπέστειλεν ὑποπέμπτους πρὸς τοὺς φίλους καὶ ὀπαδοὺς του, προσκαλῶν αὐτοὺς εἰς συνέλευσιν ἐν Ἰεσιράχ-αλ-Χάζρα, ἢ Πρασίνῳ Νήρῳ, τανῦν Ἀλγεσίραν. Συνῆλθον οὗτοι ἐνταῦθα, παρόντος δὲ τοῦ Ταρίχ ἐπιστοποιήσαν πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ λεχθέντα περὶ τῶν στασιωτικῶν διαθέσεων τῆς χώρας, καὶ περὶ τῆς προθυμίας αὐτῶν τοῦ νὰ συνταχθῶσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν πορθητοῦ τινος. Λεηλατικὴ τις ἐπιδρομὴ κατὰ τὴν παραλίαν ἐπεισε τὸν Ταρίχ περὶ τοῦ πλούτου τῆς χώρας, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἀφρικανὰς ὄχθας μετὰ παμπληθῶν λαφύρων καὶ αἰχμαλωτιδῶν ἐξαιρέτου καλλοσύνης.

Νέον στάδιον κατακλιήτεως ἐφαίνετο οὕτως ἀνοιγόμενον τῷ Μούσα. Ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Ἀχδὰχ ἐμύωπιζε τὸν κέλητά του ἐντὸς τῶν κυμάτων τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ ἀνεξέ-ναξεν ὅτι δὲν ἦταν περαιτέρω γαίαι πρὸς ἐκπόρθησιν· ἀλλ' ὥδε ἔκειτο ἕτερον τοῦ κόσμου μέρος προσκαλῶν τοὺς θριάμβους τοῦ Ἰσλάμ. Αὐθωρὶ δ' ἔγραψε πρὸς τὸν Καλίφην, παριστῶν αὐτῷ περιπαθῶς τὰ περὶ τῆς οὐ-



τως ἐν χειροῖς πρὸς κατάκτησιν χώρας· χώρας ἧτις ἔβριθε  
 μεγαλοπρεπῶν μνημείων καὶ πλουσιῶν πέλειων ἀμιλλω-  
 μένης, πρὸς μὲν τὴν Συρίαν, περὶ εὐφορίας ἐδάφους καὶ ὡ-  
 ραιότητος κλίματος· τὸ δὲ Ἰμεν, ἧτοι εὐδαίμονα Ἀρα-  
 βίαν, περὶ εὐκрасίας ἀέρων· τὴν δὲ Ἰνδίαν, περὶ ἀνθῶν  
 καὶ ἀρωμάτων· τὸ δὲ Ἐδζάζ, περὶ ὀπωρῶν καὶ πρεϊόντων·  
 τὸ δὲ Κάθαυ, περὶ πολυτίμων καὶ ἀφθόνων μεταλλείων·  
 τὸ δὲ Ἄδεν, περὶ ὑπεροχῆς λιμένων καὶ ἔρμων. «Τῇ βοη-  
 θεῖα τοῦ Θεοῦ,» ἐπέλεγε, ἀπέταξα τοὺς Ζενέτας καὶ τὰς  
 ἄλλας Βερβερικὰς φυλάς Ζαδ καὶ Δερὰρ, Ζάρας, Μα-  
 ζαμούδας καὶ Σούσ· ἡ σημαία τοῦ Ἰσλάμ κυματίζει τρο-  
 παιοῦχος ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Τάγγερ· ἐντεῦθεν δὲ μέχρι  
 τῆς ἀντίπεραν ἔχθης τῆς Ἀνδαλουσίας δὲν ὑπάρχει ἡ  
 διάστημα δώδεκα μιλίων. Ἀπόκειται εἰς τὸν διοικητὴν τῶν  
 πιστῶν νὰ κελεύσῃ, καὶ εἰ νικηταὶ τῆς Ἀφρικῆς θέλωσι  
 περάσει εἰς τὴν γῆν ἐκείνην, ἐκεῖ νὰ μεταδώσῃ τὴν  
 γνῶσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τὸν νόμον τοῦ Κορανίου.»

Ἡ ἀραβικὴ διάνοια τοῦ Καλίφου ἀνεπτερώθη ἐπὶ τῇ  
 μεγαλοπρεπεῖ ταύτῃ ἀπόψει νέων κατακτήσεων. Ἀνεμνή-  
 σθη παραδέσεως τινὸς, ὅτι ὁ Μωάμεθ ὑπέσχετο τὴν ἐπέ-  
 κτασιν τοῦ νόμου τοῦ μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς Δύσεως·  
 καὶ ἔδωκε τῷ Μούσα πληρεξουσιότητα ἵνα προβῇ εἰς  
 τὴν εὐσεβῆ αὐτοῦ ἐπιχείρησιν καὶ μετενέγκῃ τὴν σπάθην  
 τοῦ Ἰσλάμ εἰς τὴν ἀφώτιστον γῆν τῆς Ἀνδαλουσίας.

Ἐπληρώσαμεν οὕτω τὸν αὐτο-ταχθέντα ἡμῖν φόρον. Ἐξε-  
 θέμεθα, ἐν ἀπλῇ καὶ συντόμῳ ἀφηγήσει, μέρες τι τοῦ τε-  
 ραστίου τούτου σταδίου θεομανοῦς κατακτήσεως. Διεγρά-  
 ψαμεν τὴν πρόσδον τοῦ μικροῦ νέφους ὅπερ ἐξηγέρθη ἐκ τῶν  
 ἐρήμων τῆς Ἀραβίας, οὐ παχύτερον χειρὸς ἀνθρώπου, ἢ  
 ἕως οὗ ἀπλωθὲν κατεκάλυψε τὰς ἀρχαίας χώρας τοῦ κό-  
 σμου καὶ πάντα τὰ αὐτῶν μαρανθέντα κλέη. Ἐδείξαμεν  
 τοὺς εὐαρίθμους προσηλύτους ἐνὸς ψευδο-προφήτου, διωχο-  
 μένους ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, φωλεύοντας ἐν ταῖς ὁπαῖς καὶ  
 τοῖς σπηλαίοις τῆς γῆς· ἀλλ' ἐπὶ τέλους προαγομένους ὥσ-  
 τε νὰ καταστῶσιν ὁδηγοὶ στρατῶν καὶ κραταιοὶ πορθηταί·  
 τρέποντας ἐν μάχαις ἐκ παρατάξεως τὰ Ῥωμαϊκὰ συντάγ-  
 ματα, τὰς Ἑλληνικὰς φάλαγγας καὶ τὰς μεγαλοπρεπεῖς



στρατιάς τῆς Περσίας ὠθοῦντας τὰς νίκας αὐτῶν ἀπὸ τῶν πυλῶν τοῦ Καυκάσου μέχρι τῶν δυτικῶν καθόδων τοῦ Ὄρου Ἄτλαντος ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Γάγγου μέχρι τοῦ Σοῦ τοῦ ἐσχάτου ἐν Μαυρουσία ποταμοῦ· τῶρα δὲ ἰπτάνας τὴν σημαίαν αὐτῶν ἐπὶ τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ἀπολοῦντας τῇ Εὐρώπῃ ὁμοίαν ὑποδύλωσιν.

Ἄλλ' ἐνταῦθα καταπαύομεν τὴν ἡμετέραν χεῖρα. Ἐνταῦθα ἀποτιθέμεθα τὸν ἡμέτερον κάλαμον. Ἐὰν ἅπαξ πάθῃ ἐπιτραπῇ ἡμῖν ἵνα ἀναλάβωμεν τὸ θέμα, διαβῶμεν μετὰ τῶν Μοσλημικῶν σιφῶν τὸν πορθμὸν τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἀφηγηθῶμεν τὴν αὐτῶν ἀξιωματικὸν ἐκπόρθησιν τῆς Γοθικῆς Ἰσπανίας, τοῦτο εἶνε μία ἐξ ἐκείνων τῶν ἀβεβαίων τῆτων τοῦ θνητοῦ βίου καὶ ἐφέσεων τοῦ φιλολογικοῦ ζήλου ἧτις θωπεύει μὲν ἡμᾶς δι' ἐπιτερπῶν ὀνείρων, τὸ συχνὸν ἀπολήγει εἰς διάψευσιν.

**ΤΕΛΟΣ.**

Σελ.	Στίχ.	Επιδιορθώσεις παρραμμάτων	ἀνάγνωθι
48	31	ἔχοντες	ἐχόντας
50	28	περὶ τίνος	περὶ τίνος
100	32	Σαρακηνούς	Σαρακηνούς
103	28	χριστιανικῶν	χριστιανικῶν
117	12	ὅτι	ὅτι
128	7	ἰσχυροῦ	ἰσχυροῦ
162	34	Μεγαλαυχῶς	Μεγαλαυχῶν
168	17	ἀδειαλείπτως	ἀδιαλείπτως
196	7	πεδία	πεδία
234	15	οἵτινες	οἵτινες
248	3	τῶν βασιλεία	τῶν βασιλεία
303	8	καὶ ὅτι αὐτὸς ἦτο	καὶ ἦτο
317	2	λελογισμένος	λελογισμένος
318	22	προφήτη	προφήτη
337	10	στρατευμάτων του.	στρατευμάτων του.
338	15	αὐτοῦς	αὐτοῦς,
371	19	Ζιῦάδ	Ζιῦάδ,
373	9	Ἐν τῷ Μουσάβ καλῶς ἐ- τρυτανεύθησαν	Ὁ Μουσάβ καλῶς ἐτρυτάνευσε
374	9	γυμνάσμασι	γυμνάσμασι.
402	17	ἐπικαιρίως	ἐπικαιρίως διὰ θαλάσσης Ἑβραῶν.
403	1	καὶ προφήτιδα	ἡ προφήτιδα
	20	ὑποχώρησις	ὑποχώρησις

